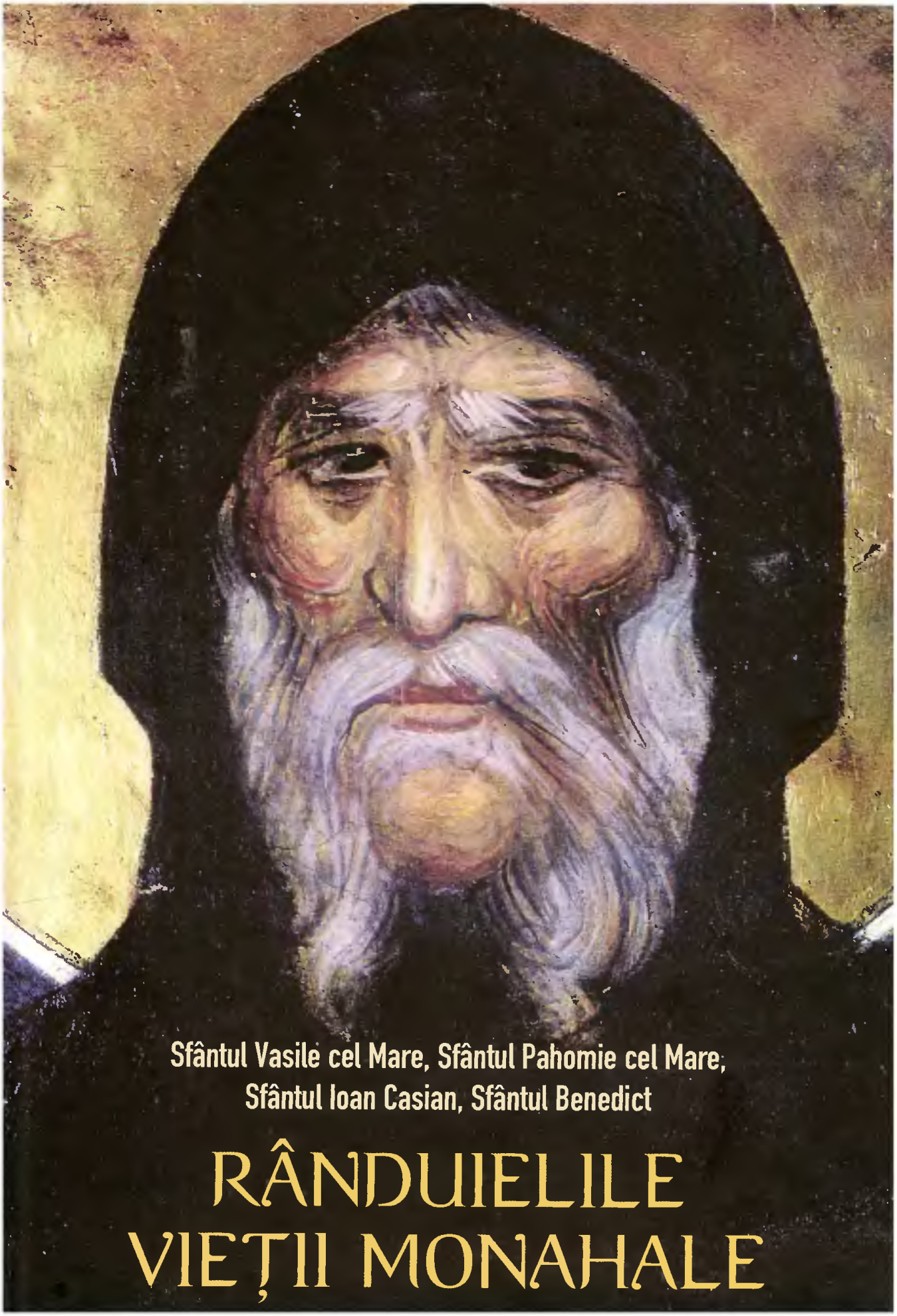

Sfântul Vasile cel Mare, Sfântul Pahomie cel Mare,
Sfântul Ioan Casian, Sfântul Benedict

RÂNDUIELILE VIEȚII MONAHALE

Sfântul Vasile cel Mare, Sfântul Pahomie cel Mare,
Sfântul Ioan Casian, Sfântul Benedict

RÂNDUIELILE VIEȚII MONAHALE

Culegere alcătuită de Sfântul Teofan Zăvorâtul

Tipărită cu binecuvântarea
Prea Sfinţitului Părinte GALACTION,
Episcopul Alexandriei și Teleormanului

editura Σοφία

București, 2005

În duhul Părinților

Reeditarea cărții „Rânduielile vieții monahale" este binevenită și de un real folos duhovnicesc.

S-ar putea crede că beneficiarii unei asemenea „comori de înțelepciune" ar fi cu precădere monahii. Dar roadele învățăturilor Părinților cuprinse în acest volum, despre slujirea lui Dumnezeu, despre valoarea și demnitatea omului și despre frumusețea virtuților au bucurat și au hrănit duhovnicește nu numai pe viețuitorii așezămintelor monahale, ci întreaga obște creștină. Scrierile ascetice ale marilor organizatori ai monahismului (Cuviosul Pahomie, Sfântul Vasile cel Mare, Cuviosul Ioan Casian, Sfântul Benedict de Nursia) au depășit incintele mănăstirești, răspândindu-se în rândul credincioșilor, îmbogățind și înfrumusețând necontenit evlavia vieții creștine în familie și în parohii.

Ogorul duhovnicesc al mănăstirilor, ca și cel al parohiilor noastre, s-a arătat deopotrivă de însetat și roditor și în primirea, cunoașterea și trăirea învățăturilor marilor Părinți cu viață îmbunătățită, ca unele care s-au identificat permanent cu preocupările și aspirațiile tuturor. Așezămintele monahale românești au fost dintru început adevărate focare de lumină și căldură spirituală care, hrănindu-se din gândirea teologică a Părinților, au însuflețit permanent evlavia credincioșilor, întărindu-i necontenit în trăirea adevărurilor de credință.

Fundamentarea patristică a acestei acustici spirituale ar putea fi ilustrată și de îndemnul Sfântului Ioan Gură de Aur către credincioșii tuturor timpurilor:

„Vă rog, să căutăm bunătățile cele veșnice și nemuritoare, să căutăm viața care nu îmbătrânește niciodată. Poți trăi în oraș și să duci viața pe care o duc monahii în pustie, să pui în practică filosofia lor; poți avea și soție, poți locui în casă și în lume, dar să te rogi, să trăiești cele sfinte, să fii cu inima zdrobită. Cei de la început, care au fost învățați de Apostoli învățătura creștină, locuiau în orașe, dar aveau aceeași evlavie, ca și cei ce locuiesc pustia; alții au avut ateliere, ca Priscila și Acvila; toți profeții au avut soții și case, ca Isaia, Iezechiil, Moise; și aceasta nu le-a vătămat cu nimic virtutea. Să-i imităm și noi pe aceștia, să mulțumim necontenit lui Dumnezeu... să trăim în curățenie sufletească și trupească și să ne îngri-

jim de celelalte virtuți (*Omilii la Matei,* LV, 6, trad. Pr. D. Fecioru, în PSB, 25, EIB, București, 1994, pp. 643-644).

Îndemnul liturgic „toată grija cea lumească să o lepădăm" sau „fuga din lume", în înțelegerea Sfântului Ioan și a multor Părinți are un sens profund. Poți trăi în lume, dar să nu te alipești de ea.

Lumea din care se fuge poate fi într-adevăr definită prin termenul platonic „ținutul neasemănării", luând această expresie în sens creștin, și anume înțelegând-o drept tot ceea ce întunecă desăvârșirea chipului și asemănării lui Dumnezeu în om.

După definiția avvei Isaia, „lumea e atracția sufletului spre păcat" (*De penitentia*, PG 40, 3159B).

Există deci o „retragere" indispensabilă și posibilă pentru toți, „retragerea din păcat", „îndepărtarea de păcat" cum spune Sfântul Vasile (*Regulile mari*, PSB 18, 1989, p. 230 sg), grija pentru eliberarea de tot ceea ce împiedică mântuirea. Tot ceea ce există e menit să trezească în mintea omului gândul la CREATOR, dar, în același timp, din pricina păcatului, orice lucru creat ne poate îndepărta de aducerea-aminte a lui Dumnezeu. În cel de-al doilea caz, renunțarea la lume dobândește un sens universal.

„Creștinul – spune Sfântul Vasile cel Mare – nu trebuie să aibă mintea împrăștiată, ori înlănțuită de vreun lucru oarecare, departe de pomenirea lui Dumnezeu" (*Epistola 22* în PSB, 19, 1988, p. 154).

O astfel de uitare totală a lucrurilor acestei lumi caracterizează tendința contemplativă a avvei Evagrie. Dar pentru Sfântul Vasile, caracteristic este primul caz: o stare „paradisiacă" în care omul hrănește prin contemplația universului aducerea-aminte de Dumnezeu. Ne-am afla deci în fața a două tendințe, radical opuse. Una își va găsi locul său în pustiu sau în spatele zidurilor unei chilii, cealaltă își va deschide larg ferestrele, pentru că Dumnezeu a făcut lucruri minunate în cer și pe pământ. Una ne va spune că spiritualitatea răsăriteană este esențial ascetică, cealaltă va afirma, din contră, că răsăritenii, cu bucuria lor pascală, caută să-L vadă pe Dumnezeu în plante, în animale, în aproapele.

În fapt însă, spiritualitatea creștină nu cunoaște două „tendințe" opuse când este vorba de a soluționa problema lumii, ci este vorba numai de o insistență mai accentuată pe un aspect sau altul, pe o fază sau alta a lucrării mântuitoare.

De exemplu, în *Hexaimeron*-ul său Sfântul Vasile cel Mare pune accentul pe primul plan, cel al creației.

În *Ascetikon* însă, el insistă pe renunțarea radicală ca neapărat necesară contemplației.

Dar întotdeauna se presupune că cei desăvârșiți vor ajunge la o a treia fază, în care își vor deschide ochii spre a descoperi din nou minunile lumii

văzute prin bucuria pascală a Bisericii, în toată strălucirea lor cea dintru început.

Dar îndemnurile şi regulile monahale nu sunt scrise pentru cei desăvârşiţi, ci pentru începători (cf. *Regulile Mari*, PSB, 18, 1989, p. 243). De unde şi frecventa insistenţă pe fuga radicală de tot ce e creat.

Aşadar, monahul şi orice creştin (în înţelesul amintit) nu renunţă la lume pentru că ar considera-o rea. El se leapădă de ea în virtutea a ceea ce resimte ca pe o necesitate de ordin psihologic; crede că îi este imposibil să slujească la doi stăpâni, lumii şi lui Dumnezeu deodată. Nu poate accepta o asemenea împărţire, năzuinţa lui fiind să-şi unifice lucrarea şi viaţa, să-şi orienteze întreg efortul spre un ţel unic. „Monachi omnius intentio in unum semper est defigenda", scrie Sfântul Ioan Casian: „monahul trebuie să-şi fixeze toată atenţia mereu spre un singur ţel" (*Convorbiri duhovniceşti*, cf. Antoine Guillaumont, *Originile vieţii monahale*, trad. C. Jinga, Ed. Anastasia, 1998, p. 317).

Astăzi, mai mult ca oricând, pe drumul epectatic al desăvârşirii creştine, câţi dintre noi se pot considera ca nefiind începători ?

Din contră, fiecare are nevoie de sfaturile unui părinte duhovnicesc, cu atât mai mult de cele cuprinse în cartea de faţă. Ortodoxia pune accent pe paternitatea spirituală. Sensul paternităţii spirituale nu e altul decât experienţa depăşirii propriei individualităţi şi în întâlnirea cu un „tu" care poartă numele străvechi de „tată" (părinte) fiindcă în această depăşire, acest celălalt devine „născătorul" propriei noastre existenţe.

Aşa cum îi arată deja numele, paternitatea duhovnicească e o harismă, un dar al Duhului Sfânt, nu o instituţie. Această harismă nu e legată nici de o funcţie, nici de sexul sau vârsta celui înzestrat cu acest har. Firesţe, aici se ridică întrebarea, asupra căreia ne vom opri în continuare, privitoare la condiţiile în care Duhul acordă unuia sau altuia harisma paternităţii sau maternităţii duhovniceşti.

Nu mai puţin importantă este relaţia dintre harisma paternităţii şi harisma „înfierii" (hyrothesia) acordată tuturor celor botezaţi, şi care singură întemeiază existenţa creştină.

O reflecţie asupra monahismului timpuriu se dovedeşte aici extrem de lămuritoare. Ea va arăta limpede faptul că, departe de a fi inactuală, tema paternităţii spirituale are o relevanţă actuală supremă. Ea este actuală nu în sensul unei mode, pur şi simplu fiindcă astăzi lucrurile „spirituale" sunt iarăşi extrem de „căutate". Adevărata paternitate spirituală e mai degrabă o piatră de încercare, care ne permite să schiţăm şi să tragem, mai limpede decât este astăzi în genere cu putinţă, limita dintre mistica adevărată şi simplul misticism, dintre gnoza adevărată şi falsul gnosticism. Lucrurile stau în chip asemănător cu harisma fundamentală – ce-i drept într-o cu totul altă măsură – a preoţiei, care marchează limita dintre Biserică şi sectă.

Actuală, în cele din urmă, e şi relaţia dintre aceste două harisme, care sunt paternitatea spirituală şi preoţia. O privire aruncată asupra istoriei monahismului timpuriu ne arată că au existat, desigur, şi tensiuni, cu atât mai mult cu cât, atunci când nu erau stăpâniţi de duhul slavei deşarte, monahii fugeau în general de preoţie. Dar în conştiinţa epocii, adversitate reciprocă exista nu între Atanasie cel Mare şi Antonie cel Mare, ci – cu un cuvânt al lui Evagrie – între „înţeleptul" creştin şi „înţelepţii lumii acesteia". Grigorie de Nazianz, supranumit „Teologul", şi „Marele" Antonie, care nu beneficiase de o educaţie literară şi o cultură clasică, erau amândoi „drepţi" în ochi lui Evagrie; Grigorie „Teologul" şi „Marele" Macarie erau amândoi pentru el „vase ale alegerii", ca odinioară Pavel. Grigorie, episcopul şi Antonie, părintele monahilor, sunt amândoi „purtători de Duh" (pneumatophoros) şi în cuvintele persoanelor vrednice de mustrare, oricare ar fi ele, el nu găseşte nimic „duhovnicesc", întrucât „înţelepciunea nu pătrunde în sufletul viclean şi nu sălăşluieşte în trupul supus păcatului". Nu degeaba *Viaţa* grecească a Sfântului Antonie cel Mare, care avea să facă faimos monahismul egiptean mult dincolo de graniţele sale geografice, până în Occident, o datorăm nimănui altuia decât Episcopului Atanasie cel Mare.

De aici se vede deja că mişcarea harismatic-profetică a monahismului şi harisma paternităţii duhovniceşti ivită din el îşi au locul în biserică. Aceasta înseamnă însă că paternitatea spirituală îşi are locul teologic înăuntrul iconomici mântuitoare a lui Dumnezeu, participând, cu alte cuvinte, la opera mântuitoare a Tatălui în Fiul şi Duhul Sfânt. Ea nu este o fugă din această intrare a lui Dumnezeu în istorie, ci mai degrabă, unul din acele locuri în care poate fi făcută experienţa umană a kenozei divine" (cf. Gabriel Bunge, *Părintele duhovnicesc şi gnoza creştină*, trad. diac. I. Ică jr., Ed. Deisis, Sibiu, 2000, p. 9, 10, 11).

Iată în puţine cuvinte actualitatea şi necesitatea reeditării cărţii de faţă.

De aceea, binecuvântăm osârdia celor ce s-au ostenit cu darea la lumină a acestui nou volum şi dorim cititorilor împărtăşirea de bogat rod duhovnicesc spre călăuzirea şi întărirea tuturor pe drumul mântuirii.

Cu arhiereşti binecuvântări,
† GALACTION
Episcopul Alexandriei şi Teleormanului

La Praznicul Adormirii Maicii Domnului,
15 august 2002

Rânduiala Cuviosului Pahomie

I. Vieţile marilor cuvioşi tabeniţi

Viaţa Cuviosului Pahomie cel Mare

După locul naşterii, cuviosul Pahomie era de neam egiptean din Tebaida de sus, şi după credinţă era păgân; anii tinereţii sale i-a petrecut în curăţie şi neprihănire. Această curăţenie a sufletului l-a făcut să simtă în locuitorii oraşului Oxirintus suflarea unei vieţi deosebite atunci când, făcând slujba de ostaş la vârsta de 20 de ani, a trecut prin acest oraş şi a avut prilej să vadă purtarea plină de dragoste şi de prietenie a locuitorilor oraşului, atât faţă de el, cât şi faţă de tovarăşii săi din oştire. Aflând că ei se poartă aşa fiindcă sunt creştini, el s-a hotărât chiar atunci că, dacă se va întoarce nevătămat din bătălie, se va face creştin şi îşi va trăi viaţa în duh creştinesc.

Întorcându-se sănătos din bătălie, el s-a botezat în satul de baştină Şeneboscu şi, în urma unei vedenii (mâna i s-a acoperit de rouă coborând din cer, care, îndesindu-se, s-a prefăcut în miere, şi un glas a zis către dânsul: „Înţelege ceea ce vezi; acesta-i semnul harului, care ţi se dă ţie de la Hristos Dumnezeu") care i-a umplut inima de dorinţa fierbinte de a vieţui mai aproape de Dumnezeu, s-a retras în pustie la sihastrul Palamon, foarte vestit prin acele locuri.

La început, Palamon nu voia să-l primească, arătându-i greutăţile şi asprimea vieţii de pustnic, dar în cele din urmă, înţelegând că Pahomie cu tot dinadinsul doreşte să poarte nevoinţele cele duhovniceşti şi le caută, l-a primit sub ascultarea sa, l-a dus în chilia sa şi în curând l-a îmbrăcat în haine călugăreşti.

Amândoi petreceau în rugăciune, cântare de psalmi, convorbiri duhovnicești și cugetări la cele dumnezeiești. Pe lângă acestea, ei se îndeletniceau cu torsul lânii și cu țeserea cămășilor din lână aspră.

Nu se cruțau de la nici o îndeletnicire, dar, fără ca să fie siliți de vreo nevoie mare, lucrau totdeauna ca să-i poată ajuta cu lucrul mâinilor pe cei lipsiți și, nu mai puțin, ca să-și obosească în nevoințe trupul.

Îndeosebi Palamon îi cerea lui Pahomie să se deprindă a petrece nopțile priveghind și, dacă băga de seamă că somnul începe a-l birui în timpul slujbei de noapte, atunci îndată îl scotea afară din chilie și-l punea să care nisip dintr-un loc într-altul, îmbărbătându-l cu astfel de cuvinte: „Veghează, Pahomie, ca să nu te ispitească dușmanul și ca să nu-ți răpească roada nevoințelor tale". În felul acesta îl deprinse a birui somnul, îndemnându-l de multe ori a petrece nopți întregi în rugăciune și cântarea psalmilor.

De asemenea, ei aveau obiceiul de a-și întinde mâinile în chipul crucii; rugându-se așa, își întrețineau căldura duhovnicească și-și alungau somnul.

Hrana lor era pâine cu sare, la care adăugau, deși foarte rar, puține legume, dar fără untdelemn și fără oțet, dimpotrivă punând câteodată în mâncare ceva cenușă, pentru a omorî plăcerea gustului.

S-a întâmplat că în ziua Paștelui, Palamon a poruncit ucenicului său, pentru bucuria cea mare a zilei, să pună masa ceva mai devreme ca în celelalte zile. Pahomie, crezând că dacă toți creștinii se bucură și se veselesc în ziua prealuminată a Învierii lui Hristos, poate și el să ospăteze pe părintele său duhovnicesc ceva mai bine decât în alte zile, necălcând astfel legea monahicească a înfrânării de sine, și a gătit de aceea legumele cu puțin untdelemn și oțet. Dar Palamon, apropiindu-se de masă, după rugăciunea obișnuită dinainte de masă și, uitându-se la mâncarea gătită, s-a lovit cu mâna peste frunte și lăcrimând a strigat: „Mântuitorul meu e răstignit, iar eu voi lua mâncare cu untdelemn!" și cu nici un preț nu a vrut să se atingă de mâncare, cu toate că Pahomie s-a ostenit mult să-l înduplece, așa încât a trebuit să dea la o parte mâncarea.

Abia după aceasta Palamon s-a așezat la masă și în acea zi n-au mâncat nici el, nici ucenicul său nimic altceva decât numai pâine cu sare ca de obicei.

Pahomie asculta povețele îndrumătorului său cu toată luarea-aminte, străduindu-se a-și însuși pildele vieții lui și cu multă băgare de seamă își veghea sufletul. Avea mare grijă să-l păzească în curăție desăvârșită, gonind afară îndemnurile cele spre păcat ce se ridicau în el, îndată ce băga de seamă primele lor mișcări, cultivând în inima sa dorirele cele bune, omorând poftele pentru lucrurile cele lumești și încălzind în sine numai dorința spre bunătățile cele veșnice, cugetând neîncetat la lucrarea mântuirii, așa cum a zugrăvit-o Duhul Sfânt în Dumnezeiasca Scriptură. Dar

mai vârtos avea grijă să sporească în smerenie, blândeţe, răbdare şi curăţenia gândurilor. În aceste virtuţi el s-a desăvârşit atât de mult, încât bătrânul pustnic n-a putut să vadă aceasta fără mirare, simţind totodată în sufletul său mângâierea cea mai mare.

Cu trupul său, Pahomie era cu totul nemilos, sufletul său dorind să-l osteneaască şi să-l chinuiască în toate felurile. Aşa de pildă, plecând în locuri îndepărtate ale pustiei, acoperite peste tot cu spini, pentru a aduna lemne, el răbda liniştit când îşi înţepa picioarele în ghimpii ce intrau adânc în carne sau şi le tăia de pietricelele ascuţite.

Se îmbărbăta atunci pentru a suferi durerea, aducându-şi aminte de cununa de spini care a acoperit cu răni capul Mântuitorului şi de cuiele cu care i-au fost pironite mâinile şi picioarele pe lemnul crucii.

Îi plăcea să zăbovească cât mai mult timp în această pustie, ducându-se cât mai departe pentru ca, în liniştea desăvârşită, neîmpiedicat de nimeni, să petreacă în rugăciune şi în vorbire lăuntrică cu Dumnezeu. Aici el îşi deschidea sufletul şi, umplându-se de dragoste, se înălţa cu toată firea sa către Cel de sus şi cu credinţă fierbinte se dădea pe sine în mâna Lui cea tare, cerând darul înţelepciunii şi ajutor ceresc pentru a lupta împotriva vrăjmaşilor mântuirii. Dar nu numai pentru sine îşi făcea el rugăciunea; de când se întorsese către Hristos, el îmbrăţişa pe toţi oamenii cu dragostea sa, pe toţi creştinii îndeosebi, şi, stând la rugăciune, el nu uita să-i pomenească pe toţi, cerând ca să fie izbăviţi de mrejele pe care le-a întins duşmanul pe toate cărările vieţii noastre.

Domnul, care i-a insuflat aceste simţiri calde de dragoste, căci l-a rânduit să slujească spre mântuirea multor suflete, i-a descoperit în sfârşit voia Sa despre aceasta pe când se ruga el odată cu toată căldura sufletului său, într-un loc pustiu. Aceasta s-a întâmplat în Tabenna, o localitate din pustie sau o insulă pe Nil, în apropiere de oraşul Siena. În timpul rugăciunii înflăcărate, care de astă dată s-a prelungit mai mult ca de obicei, a auzit un glas de sus grăind către dânsul: „Aici să te aşezi, Pahomie, şi în acest loc să zideşti mănăstire, pentru că mulţi vor veni către tine, care vor dori să se mântuiască trăind după cinul monahicesc şi îi vei cârmui după această rânduială pe care ţi-o voi trimite acum". În aceeaşi clipă i se arătă un înger în îmbrăcămintea chipului celui mare monahicesc, adică în schimă, şi îi dădu o tăbliţă de aramă pe care erau scrise rânduielile vieţii de pustnicie pentru cei ce vor dori să vină sub ocârmuirea sa.

Despre ceea ce era scris pe tăbliţă, mărturisesc Paladie în *Lavsaicon,* iar după dânsul Sozomen, Dionisie cel mic şi Nichifor Calist în cărţile lor. Iată mărturia lui Paladie:

1) Lasă pe fiecare să mănânce după trebuinţă.
2) Dă-le de lucru atât cât poate fiecare în parte.
3) Nu opri nici să postească, nici să mănânce.

4) Lucrul mai greu dă-l în sarcina acelora care au putere mai mare şi mănâncă mai mult, iar lucrul mai uşor şi mai mic dă-l în sarcina acelora care sunt mai slabi şi nu s-au întărit în nevoinţe.

5) Toate chiliile să fie sub un singur acoperământ, dar despărţite una de alta şi în fiecare chilie să locuiască câte trei la un loc.

6) Mâncarea să se aducă pentru toţi la un loc.

7) Să nu doarmă nimeni culcat, ci să aibă scaune cu rezemătoare aplecate înapoi şi să doarmă şezând în ele, întinzându-şi aşternuturile.

8) Peste noapte ei să rămână în cămăşi de in, încingându-se pe deasupra.

9) Fiecare trebuie să aibă câte un cojoc alb de capră (sau de oaie) fără de care să nu mănânce, nici să doarmă.

10) Să se împărtăşească cu Sfintele Taine în fiecare sâmbătă şi duminică, numaidecât cu camilafcă (culion), descingându-se şi dezbrăcând cojocul.

11) Culioanele să fie fără cordele, ca la copii, şi pe culioane să se pună câte o cruce purpurie.

12) Fraţii să fie împărţiţi în 24 de cete, după numărul celor 24 de litere greceşti, în aşa fel încât fiecare ceată să se însemneze cu câte o literă, începând de la alfa şi vita până la omega, pentru că dacă starețul ar voi să întrebe sau să ştie ceva despre vreun frate dintr-un număr atât de mare, atunci ar putea întreba pe ajutorul său: în ce stare se află ceata α, sau ceata β sau: du binecuvântare cetei δ. Apoi însuşi numele fiecărei litere să arate ceva despre ceata cu pricina. Astfel, monahilor care sunt mai blânzi şi mai smeriţi să li se dea numele iota (ι), iar cei nesupuşi şi cu năravuri rău să fie însemnaţi cu litera xi (ξ), aşa încât chiar prin semnul literei să se arate felul firii, al năravurilor şi al vieţii fiecărei cete. Semnele acestea vor fi înţelese numai de cei sporiţi duhovniceşte.

13) Dacă ar veni vreun drumeţ din altă mănăstire, unde fraţii vieţuiesc după altă rânduială, acela să nu mănânce şi să nu bea la un loc cu ei. Numai dacă cineva dintre ucenicii lui Pahomie, aflându-se în călătorie, va fi găzduit de monahii care vieţuiesc după alte rânduieli, acesta poate să mănânce la un loc cu ei.

14) Nici un străin nu poate să intre în mănăstire, iar odată intrat să rămână în ea pentru totdeauna.

15) Pe unul care a intrat din nou la mănăstire, înainte de a trece trei ani nu-l pune la nevoinţele cele mai înalte, numai după trei ani, când va împlini el ascultările cele grele, atunci va putea să calce pe acest ogor.

16) Când stau la masă, capul fiecăruia să fie acoperit cu culion ca să nu vadă un frate cum mănâncă altul.

17) La masă să nu vorbească, nici să caute împrejur, ci numai masa sau blidul să le privească.

18) De are nevoie cineva de ceva, să facă semn celor ce stau în rândul slujitorilor mesei.

19) În decursul zilei, monahii să facă 12 rugăciuni, de asemenea seara 12, noaptea 12 şi 3 rugăciuni la ceasul al nouălea.

Dar când Pahomie a zis îngerului că sunt puse prea puţine rugăciuni, acesta i-a răspuns: „Atâtea rugăciuni am pus ca şi cei slabi să poată împlini fără greutate această rânduială; cei desăvârşiţi însă nu au nevoie de rânduieli, căci petrecând în singurătate în chilie, ei pururea văd pe Dumnezeu cu ochii lor cei înţelegători. Rânduiala aceasta eu am dat-o pentru acei a căror minte încă nu e coaptă, pentru ca ei, ca nişte slugi neascultătoare, măcar de frica stăpânului lor îndeplinind rânduiala aceasta obştească a vieţii, să ajungă la slobozenia duhului".

Predând rânduiala şi astfel îndeplinindu-şi slujba, îngerul s-a depărtat.

Cuviosul Pahomie, din dragostea cea mare către stareţul şi părintele său duhovnicesc, n-a putut să tăinuiască vedenia şi, întorcându-se, i-a spus-o, rugându-l să meargă împreună cu el la locul unde Dumnezeu i-a arătat îndurarea Lui cea mare. Văzând în aceasta arătarea dreaptă a voinţei lui Dumnezeu, Palamon a mulţumit lui Dumnezeu pentru asemenea bunăvoinţă către ucenicul său şi cu bucurie s-a învoit ca să-i îndeplinească dorinţa.

Ajungând în acel loc, au zidit o chilie mică, chemând binecuvântarea Domnului peste ea. Palamon, după ce a petrecut acolo un timp, a zis: „Fiindcă Dumnezeu a voit ca să petreci tu, fiul meu, în acest loc, rămâi aici, iar eu mă întorc în chilia mea. Vom pune numai legământ între noi ca să nu ne lepădăm cu totul unul de altul, ci să ne cercetăm din când în când, până când mă va păstra Domnul în viaţa aceasta". Pahomie a primit cu bucurie acest cuvânt al stareţului său şi a făcut aşa până la moartea lui, care de altfel n-a întârziat să vină.

Întorcându-se în chilia sa, Palamon a început să simtă dureri amare, din pricina postului foarte aspru cu care se nevoia fără încetare, chiar şi după ce a căzut în boală. Câţiva dintre pustnici, venind la el să-l vadă şi aflându-i neputinţele, l-au rugat să-şi îndulcească nevoinţele măcar pentru un scurt timp, ca să nu-şi slăbească de tot trupul. La început, stareţul a luat în seamă sfaturile lor, dar în curând a început din nou a se nevoi cu toată asprimea, zicând în sine: „Dacă sfinţii mucenici creştini au răbdat până la sfârşit felurite chinuri grozave ca ruperea mădularelor, arderea cu foc, tăierea capetelor pentru Dumnezeu, în Care credeau cu toată tăria, cum pot eu atunci să mă lepăd de această puţină a mea răbdare, pe care m-am hotărât să o port pentru Hristos şi cum pot să desfăt trupul meu, de la care nu pot să aştept nimic bun ?" Deci n-a contenit să se nevoiască cu toată asprimea până la sfârşitul zilelor sale, care nu era departe.

În acest timp cuviosul Pahomie nu se depărta de dânsul, purtându-i de grijă cu multă dragoste până când stareţul, pe care-l iubea atât de mult, şi-a dat duhul Domnului. Făcând cele ce i se cuvenea răposatului şi îngropând cu toată cinstea trupul lui, cuviosul Pahomie s-a întors în sfârşit în chilia sa, nevoindu-se mai departe în viaţa cea după Dumnezeu.

Dumnezeu l-a mângâiat însă de pierderea stareţului, venind la el fratele cel mai mare Ioan, care, auzind de viaţa lui sfântă pe care o petrecea în nevoinţe aspre, a venit la el fiind doritor să meargă pe aceeaşi cale. Mare a fost bucuria şi mângâierea, atât pentru unul, cât şi pentru celălalt, însoţindu-se la faptele bune şi nevoinţele duhovniceşti.

Ziua şi noaptea se povăţuiau în poruncile Domnului, ca să-şi potrivească mai bine după ele viaţa şi năzuinţele lor. Ceea ce le rămânea din ce câştigau cu mâinile lor pentru trebuinţele vieţii pline de nevoinţe împărţeau zilnic săracilor. Aveau nişte haine din pânză aspră şi le schimbau numai atunci când aveau nevoie să se spele. Sub această haină, de multe ori Pahomie purta şi o cămaşă aspră de lână pentru a-şi putea înfrâna poftele trupului.

El nu înceta de asemenea a se nevoi cu post aspru, aşa încât nici pâinea n-o mânca îndeajuns ca să se sature. Dar ca să-şi smerească şi mai mult trupul, el nu se culca, când venea vremea somnului, ci se aşeza în mijlocul chiliei fără a se rezema de ceva. În aşa fel s-a nevoit el vreme de 15 ani. Într-o vreme n-a dormit 40 de zile la rând, rugând pe Dumnezeu ca să-i dea putere să se poată lipsi pentru totdeauna de somn, pentru a alunga cu izbândă pe vrăjmaşii cei nevăzuţi ai mântuirii noastre. Se crede că Dumnezeu nu i-a auzit ruga aceasta, dar din rugăciunea lui se vede cu ce râvnă se lupta el împotriva trupului, care uşor se lasă să fie cucerit de lucrarea duşmanului pentru a ispiti duhul, chiar dacă acesta veghează pururea.

În sfârşit, Pahomie, aducându-şi aminte de făgăduinţa lui Dumnezeu, cum că la el se vor aduna foarte mulţi fraţi, a început împreună cu fratele său să le pregătească chiliile. Dar atunci s-a întâmplat între ei o mică neînţelegere. Pahomie a voit să aibă mai mult loc pentru mănăstire, ca să încapă mai multe chilii, dar Ioan, căruia îi plăcea mai mult singurătatea nebântuită, dorea ca toate să se facă în măsură mai mică, să se dezvolte mai puţin şi, nemaiputând răbda împotrivirea lui Pahomie, a zis cu amărăciune: „Încetează a te mări şi a te lărgi; nu-i de folos lucrul acesta".

Cuvintele acestea l-au amărât pe Pahomie, dar acum având deprinderea să-şi înăbuşe orice pornire nedreaptă, a suferit uşor şi această amărăciune. Dar, deşi ea nu s-a arătat în afară şi nici din cuvintele, nici din faptele lui Pahomie nu se vedea că s-ar fi tulburat prin aceasta, totuşi el nicidecum nu se dezvinovăţea pe sine, dimpotrivă, se osândea cu toată asprimea, pentru faptul că se arătau în inima sa astfel de porniri, atunci când se cade a fi mort pentru toate. Deci în noaptea următoare, închizân-

du-se în chilia sa, a căzut cu faţa la pământ şi smerindu-se înaintea lui Dumnezeu, se ruga cu lacrimi ca să-l întărească împotriva pornirilor păcătoase. „Vai mie, Doamne, Dumnezeul meu, se ruga el, că încă stăpânesc în mine cugetele trupului, că încă sunt robit legii păcatului. Vai mie, că de atâta vreme vieţuind în pustie, n-am învăţat încă cum să-mi biruiesc mânia. Miluieşte-mă, Doamne, şi nu mă lăsa să pier. Căci dacă nu mă vei întări Tu cu harul Tău, atunci duşmanul, aflând în mine o parte din lucrările lui, cu totul mă va robi. Şi cum îi voi îndruma eu pe aceia pe care Tu, Doamne, mi i-ai făgăduit, că-i vei aduce la mine să vieţuiască monahiceşte, pe când eu însumi nu ştiu a-mi înfrâna patimile mele, care neîncetat se ridică asupra sufletului meu ? Dar cred, Doamne, că dacă îmi vei da ajutorul Tău, şi eu cu spor le voi face pe toate, câte bineplăcute sunt înaintea ochilor Tăi".

Acesta a fost necazul şi zdrobirea lăuntrică a cuviosului Pahomie cu care a reuşit să înăbuşe patima nerăbdării. Aceasta i-a fost băgarea de seamă pentru sine şi aşa de tare veghea el pentru curăţia inimii sale ! Astfel, în suspinuri amestecate cu lacrimi şi în rugăciuni şi-a petrecut întreaga noapte atunci. Avea obiceiul de a se ruga către Dumnezeu întinzând mâinile şi neîngăduind a le lăsa sau a le îndoi înainte de a se sfârşi rugăciunea; aşa stătea el rugându-se ca şi cum era atârnat sau răstignit pe cruce. Această stare înflăcăra rugăciunea, dar îi obosea trupul. Şi aşa, din pricina acestei stări obositoare, iar în anumite timpuri ale anului şi din pricina căldurii de afară, dar mai ales a căldurii celei dinlăuntru, izvorâte din inima sa, scurgându-se sudoarea din belşug de pe faţa sa şi împreunându-se cu şiroaie de lacrimi, se făcea baltă în locul unde se ruga. Aceasta i-a fost spălarea trupului şi a sufletului său. Blândeţea s-a sălăşluit în inima lui şi de atunci a trăit cu fratele său în pace desăvârşită, cu smerenie, iertare şi duioşie, până a adormit acesta.

Curând fratele a trecut către Domnul şi cuviosul Pahomie a rămas iar singur; e drept că de acum nu mai era stingherit de nimeni la zidirea mănăstirii, dar în schimb a trebuit să ducă luptă mare împotriva năvălirii duhurilor celor rele. Dumnezeu i-a dat lupta aceasta pentru a-l încerca şi a-l întări în credinţă, precum şi pentru a-l îmbărbăta cu biruinţe dese asupra demonilor şi a-l îmbrăca apoi cu puterea şi tăria de a-i alunga, ca să fie spaima lor şi ca să se înfricoşeze aceştia numai de vederea lui.

A sosit în sfârşit timpul când trebuia să se adune fraţii, şi îngerul Domnului, arătându-se cuviosului Pahomie când stătea la rugăciune la miezul nopţii, i-a zis: „Dumnezeu voieşte ca de acum să-i primeşti pe fraţii care vor veni la tine şi să-i aduci la Dânsul pe calea vieţii monahiceşti, împodobită cu nevoinţe aspre". Rostind aceasta de trei ori, îngerul s-a depărtat. Cuviosul Pahomie, dând mulţumire lui Dumnezeu, cu toată râvna a început să-I împlinească voia: pe cei ce veneau la dânsul cu dorinţa de a

lucra pentru Dumnezeu îi primea în chipul vieții monahicești, iar după ce îi încerca cum se cuvine, dacă hotărârea lor se dovedea neschimbată, îi și îmbrăca în schima monahicească.

Cei dintâi care au venit sub ocârmuirea lui au fost Psentaisie, Sur și Psoe. După dânșii au venit Pecusie, Cornilie, Pavel, un alt Pahomie, Pafnutie, Titoe și Petroniu. Teodor cel sfințit și Orsisie au venit ceva mai târziu.

Câtă vreme ei erau puțini, cuviosul Pahomie făcea singur tot lucrul în mănăstire, fără să îngreuneze sau să îngrijoreze pe cineva cu ceva și aceasta pentru ca, lepădându-se ceilalți de orice grijă, să pună mai degrabă temelia tare a unei sobornicii adevărate și a unei vieți duhovnicești. El singur făcea de ale mâncării, singur punea, răsădea și uda straturile în grădină, singur răspundea celor ce băteau la ușa mănăstirii, singur se îngrijea de bolnavi. Astfel, după porunca Domnului, el era sluga tuturor, dând fraților mângâierea dulce de a-și închina tot timpul și toate puterile numai lucrării celei duhovnicești.

Așa făcea cuviosul Pahomie, năzuind să-și pregătească din mijlocul lor viitori ajutători pentru ca, atunci când se vor aduna frați mulți, el să poată să împartă cu ei grijile cu cârmuirea mănăstirii, lucru pentru care ei aveau acum destul timp ca să învețe atât din cuvintele, cât și din pilda vieții lui.

Noii ucenici ai cuviosului Pahomie priveau cu mirare mulțimea mare a virtuților care se descopereau în el, îndeosebi dragostea, smerenia, lepădarea de sine și vegherea minții și a inimii, pe care el pururea le păzea, cu toate că îl apăsau foarte multe treburi; văzând acestea, se înflăcărau și ei cu râvna de a-i urma în toate. Pentru aceasta, înțelegându-se între ei, l-au rugat cu toții să le dea voie să participe la munca lui. Cuviosul Pahomie le-a răspuns că el se crede un dobitoc, care învârtește roata morii și față de care nu trebuie să fie milă; „iar cât despre dorința voastră, a zis el, va veni vremea, când eu voi împovăra pe alții cu o parte din grijile și din munca pe care o duc acum, dar aceasta va fi atunci, când bine va voi Domnul să fac aceasta".

Între timp, el le-a dat îndrumările și rânduielile pentru toate laturile vieții monahicești, pentru rostirea rugăciunilor, lucrul mâinilor, felul mâncării și al băuturii, vremea somnului și a vegherii, soiul îmbrăcămintei și pentru toate orânduielile mănăstirești și monahicești, pe de o parte, așa cum arăta tăblița care i-a fost înmânată de înger, iar pe de altă parte, așa cum cerea însăși viața aceasta.

În zilele de sărbătoare, când se cuvenea fraților a se împărtăși cu preacuratele ale lui Hristos Taine, cuviosul Pahomie chema un preot din satele apropiate, care săvârșea în mănăstire Dumnezeiasca Slujbă și îi împărtășea pe toți cu Trupul și Sângele Domnului. Smeritul și înțeleptul îndrumător nu voia ca cineva dintre ucenicii lui să aibă vrednicia preo-

țească, zicând: „Nu este de folos monahilor a căuta cinstea și stăpânirea, mai ales celor ce viețuiesc în chinovii (mănăstiri obștești), ca nu cumva pentru aceasta să se nască între frații cei uniți la suflet zavistia sau pizma și să nu se strice buna înțelegere cea dintre toți. Căci precum o scânteie mică de foc, căzând pe arie, dacă nu va fi stinsă, va arde toată aria și într-o clipă va nimici roada anului întreg, tot așa, gândul iubirii de stăpânire și dorința vredniciei preoțești sălășluindu-se în mijlocul monahilor, dacă nu vor fi stârpite curând, vor preface în nimic toate nevoințele lor cele de mulți ani și toate roadele lor duhovnicești înaintea lui Dumnezeu". Așa zicea cuviosul, învățând pe frați să se smerească, dar dacă careva dintre monahii sfințiți venea în mănăstirea lui, dorind a viețui împreună cu ei, atunci îl primea cu toată dragostea și-l cinstea ca pe un părinte. Și cel venit, văzând smerenia cuviosului Pahomie și a celorlalți frați, se nevoia și el a le urma în smerenie, având toată grija ca nu cumva să arate prin ceva că poartă o vrednicie mai înaltă a harului față de ceilalți.

Aflând despre aceste orânduiri înțelepte din mănăstirea cuviosului Pahomie, mulți dintre cei ce aveau râvnă spre mântuire se îndreptau spre mănăstirea lui și numărul fraților creștea repede. Mănăstirea zidită devenea acum neîncăpătoare și era nevoie de a se mai zidi altele, lucru pe care cuviosul Pahomie n-a întârziat să-l facă.

Cea dintâi dintre mănăstirile nou zidite s-a numit Pabo, și se afla într-un loc foarte pustiu. În cele din urmă, mănăstirea aceasta a ajuns atât de mare și de vestită, încât a stat în fruntea tuturor celorlalte. De altfel, toți monahii care viețuiau după rânduiala cuviosului Pahomie purtau numele de tabeniți, după numele celei dintâi mănăstiri.

Trecând un timp scurt după zidirea mănăstirii Pabo, un stareț bătrân cu numele Eponim, mai-marele mănăstirii Șeneboscu, în care trăiau numai monahii înaintați în vârstă, bucurându-se de mare cinste pentru virtuțile sale și cucerit fiind de felul vieții tabeniților, a venit la cuviosul Pahomie și l-a rugat să primească și mănăstirea sa printre mănăstirile care viețuiesc după rânduiala lui. Cuviosul Pahomie, din râvna către lucrul sfânt, cu care l-a însărcinat Însuși Domnul, a primit cu bucurie această cerere. Cu vreo câțiva dintre frații săi mai încercați a pornit spre acea mănăstire și acolo a pus început în rânduiala sa.

Pilda Șenebosculuí a fost urmată în curând și de alți monahi din mănăstirea Monhos, care de asemenea s-au pus sub îndrumarea cuviosului Pahomie. Astfel a ajuns el să poarte de grijă la patru mănăstiri.

Dar a mai zidit încă cinci mănăstiri: cea din Taza, despre care nu s-au păstrat date amănunțite; cea din Teba, pentru care Psenebiu, tatăl lui Petroniu, urmașul cuviosului Pahomie, după moartea acestuia, fiind mai-marele mănăstirilor, a dat pământul, intrând și el cu toți copiii săi în numărul fraților; cea din Panea, zidită la rugămintea episcopului din acel

oraş, cu numele Areu sau Var; cea din Tismena, în aceeaşi eparhie, şi cea din Pahnum sau Cnum, de pe malul Nilului, în apropiere de Latopolis.

Toate aceste mănăstiri au fost făcute când cuviosul Pahomie mai era încă în viaţă, în afară de mănăstirea de surori, de cealaltă parte a Nilului, întemeiată de sora cuviosului Pahomie care a vrut, după pilda fratelui său, să se nevoiască în viaţa monahicească. Teodor şi Orsisie, ucenicii lui şi urmaşii la cârmuirea tuturor mănăstirilor după Petroniu, au mai adăugat la acestea încă alte mănăstiri. Câţi dornici de mântuire au viețuit în mănăstirile acestea ! Dar ei toţi îl credeau pe cuviosul Pahomie drept singurul părinte duhovnicesc al lor şi de toţi cuviosul Pahomie purta deopotrivă grijă părintească. În privinţa aceasta, cu ce se poate asemăna acea înţelepciune şi dragoste, asprime şi iertare, tărie şi blândeţe, cu care cârmuia el mulţimea aceasta de monahi ? Din toate faptele sale se vedea că era îndrumat de Duhul lui Dumnezeu care l-a şi insuflat ca să adune în mănăstiri atâţia fraţi. Nu este virtute la care să nu fi dat el ucenicilor pilda cea mai înaltă, nu trecea o clipă în care să nu fi făcut el ceva pentru binele lor, nu scăpa prilejul pentru povăţuirea lor, de era aceasta cu putinţă, în sfârşit, nu era nici un fel de muncă şi nici un fel de nevoinţă, la care să nu se fi hotărât el cu bucurie, îndată ce vedea că aceasta e de folos pentru fiii săi duhovniceşti, pe care i-a adunat la un loc ca să sporească aceştia în cele bune.

Trecând la detaliile cârmuirii lui înţelepte, pentru a arăta într-însul pilda desăvârşită şi vrednică spre a fi urmată de stareţi, punem în locul cel dintâi faptul că, după cum s-a spus şi în cele de până acum, cuviosul Pahomie nu a luat asupra sa vrednicia de a îndruma pe cei mulţi cu de la sine putere, ci a primit jugul acesta după porunca anume dată de la Dumnezeu şi, prin urmare, a intrat în staulul oilor prin poarta cea după lege a chemării de sus. Şi cu toate că purta chemarea aceasta, el nu se grăbea să preschimbe vremea hotărâtă pentru aceasta de Dumnezeu, ceea ce dovedeşte că era pătruns de duhul lepădării de sine în îndeplinirea lucrului ce i s-a dat în sarcină, precum şi curăţia desăvârşită a năzuinţelor sale. De aceea, chemarea aceasta vădit dumnezeiască şi supunerea celui chemat întru toate au fost pecetluite de harul lui Dumnezeu, Cel ce luminează şi îndreptează, care din belşug s-a turnat peste el şi care l-a înzestrat cu toate însuşirile trebuitoare pentru o cârmuire înţeleaptă.

Acele îndemnuri mântuitoare, pe care le-au căpătat de la dânsul sufletele îndrumate de el, sunt dovada cea mai bună pentru aceasta. Blândeţea şi duhul iertării era podoaba firii lui. Se poate spune chiar că el nu păstra măsura trebuitoare în aceste virtuţi. Multe fapte din viaţa lui se pot lua ca pilde în această privinţă. Când au început a se aduna în număr mare cei ce doreau să viețuiască sub cârmuirea lui, atunci, după bunătatea sa neputând să-i respingă, dar neavând nici putinţă de a-i pune pe toţi la încercări aspre când intrau, a fost nevoit să primească pe lângă cei buni şi mulţi ne-

supuşi, care erau greu de cârmuit. Aceştia nu voiau să vieţuiască după rânduielile cuviosului Pahomie, iar fără urmarea rânduielilor nu era cu putinţă a spori în viaţa duhovnicească. Ei nu luau în seamă nici mustrările, nici sfaturile. Ei nu arătau nici un semn de îndreptare şi nici măcar năzuinţa spre aceasta. Fiind mâhnit de împietrirea lor, din dragoste către dânşii şi din dorinţa sinceră ca şi aceştia să se mântuiască, Cuviosul Pahomie a început să înalţe rugăciuni în folosul lor, căci rugăciunea a fost pentru el singura scăpare în toate greutăţile ce înfrunta. Căzând la pământ, într-o zi a înălţat către Dumnezeu această rugăciune: „Tu, Doamne, ne-ai poruncit nouă să-i iubim pe cei de aproape ca pe noi înşine. Rogu-Te, arată-ţi mila Ta acestor orbiţi şi caută spre ei cu ochiul mult milostiv al îndurării Tale, ca venindu-şi în sine, cu pocăinţă adevărată, să pună peste ei jugul poruncilor, pe care datori sunt a-l purta după chemarea noastră şi, umplându-se cu nădejde în ajutorul Tău, să păşească pe calea cuvenită alături de ceilalţi fraţi".

Sfaturile rele ale inimilor lor nepedepsite, de bună seamă, au împiedicat ca rugăciunea aceasta să le fie de bun folos. Dar cuviosul Pahomie tot încă îi răbda, căci dragostea nu ştie de oboseală. El s-a gândit la un nou mijloc spre a-i învăţa cum să ducă o viaţă cu adevărat monahicească, începând cu cele mai uşoare lucruri. De aceea le-a dat nişte rânduieli deosebite de cele obşteşti, pe care ei puteau să le îndeplinească fără nici o greutate şi fără osteneală mare; dar nici cu aceasta n-a avut izbândă. Destrăbălaţii, din pricina răutăţii şi a învârtoşării inimilor lor, nu s-au supus nici acestor rânduieli. Dorind să vieţuiască după voia lor, neascultând şi nesupunându-se nimănui, ei au părăsit mănăstirea şi au plecat în aşa grabă, ca şi cum ar fi fost cuprinşi de spaimă mare.

Cuviosul Pahomie n-a putut să nu se întristeze de pieirea acestor nenorociţi, însă mâhnirea lui a fost răsplătită cu prisosinţă văzând sporirea minunată a celorlalţi fraţi. După plecarea acelora, frăţimea era asemenea ogorului curăţit de neghine, în care sămânţa cea bună creşte cu spor şi dă roadă bogată. Dar e vrednică de toată mirarea şi neclintita răbdare a sfântului stareţ, cu care a suferit el pe cei samavolnici, până când Însuşi Domnul a binevoit să-l izbăvească pe el şi pe toţi fraţii de aceia. De aici putem trage învăţătura că, după cum mirenii, păzind rânduielile sfinte, cărora le urmează cei ce se leapădă de lume, cu bun spor pot să se desăvârşească în viaţa creştinească, tot aşa cei ce se leapădă de lume, când se lăsă stăpâniţi de lene şi nepăsare, atunci la nimic nu le foloseşte nici neamul ales din care se trag, nici rugăciunile părinţilor lor duhovniceşti, nici iertarea pe care aceştia din urmă o dau adesori pentru neputinţele lor. Răceala în sufletul monahilor este semnul morţii duhovniceşti.

Cuviosul Pahomie a avut de asemenea prilej să-şi arate şi răbdarea faţă de monahii bătrâni din mănăstirea Pabo care, deşi erau slobozi de greşeli

mari, ajunseseră aşa de cârtitori, încât era destul un prilej cât de mic ca ei să cadă în acest păcat. De multe ori el îi povăţuia cu un cuvânt părintesc, dar fără izbândă. Însă nici după aceasta el n-a socotit că nu i se mai cade să se osteneaască pentru îndreptarea năravului lor, hotărând să se postească timp de patruzeci de zile cu toată asprimea, cu rugăciuni şi privegheri de miazănoapte. Dumnezeu i-a ascultat ruga şi el a avut mângâierea să-i vadă pe acei monahi bătrâni că au venit la cunoaşterea păcatului lor şi şi-au trăit rămăşiţa vieţii lor în cuvenita evlavie şi smerenie.

Nu mai puţin minunată a fost şi purtarea iertătoare a cuviosului Pahomie faţă de un monah dintr-o mănăstire vecină, care nu era sub ascultarea lui, dar al cărei stareţ adeseori venea la dânsul după sfaturi. Acest monah era stăpânit de duhul îngâmfării şi cu orice preţ el voia să ajungă în mănăstire la oarecare vrednicie sau treaptă mai înaltă, făcându-se econom sau preot. Cu asemenea cerere el de multe ori supăra pe stareţul său, dar acesta nu i-o împlinea, crezând că prin împlinirea ei nu se va aduce folos nici rugătorului, nici mănăstirii. Odată, stareţul, fiind supărat de atâta cerşit, a zis fratelui că Pahomie l-a sfătuit să nu-i încredinţeze nici o dregătorie. Într-adevăr, nu a fost aşa, dar stareţul a zis aceasta socotind că fratele va preţui părerea cuviosului Pahomie şi nu va mai umbla după dregătorii. Dar a ieşit altceva. Acesta, aprinzându-se de mânie şi ieşindu-şi din fire ca un nebun, a alergat la cuviosul Pahomie şi şi-a vărsat tot amarul, înjurându-l şi batjocorindu-l cu cuvinte scârnave. Cuviosul Pahomie lucra în acest timp cu fraţii la clădirea unui zid şi neînţelegând ce s-a întâmplat, nu i-a răspuns nici un cuvânt; dar văzând că tăcerea lui îl supără pe acela încă mai mult, cu smerenie i-a zis: „Greşit-am eu, fratele meu, iartă-mă, rogu-te, aşa cum şi singur voieşti, ca să-ţi ierte ţie Dumnezeu greşalele tale". Această blândeţe a potolit mânia fratelui. Tot atunci a venit şi stareţul, pornit pe urmele ucenicului său înciudat. Cuviosul Pahomie l-a rugat să-i spună ce s-a întâmplat şi când acesta i-a spus toate, cerându-i în sfârşit şi sfat, cuviosul Pahomie i-a răspuns: „Vrei să ştii ce voieşte Dumnezeu? Iată ce să faci. Să împlineşti dorinţa acestui frate, ca să mântuieşti sufletul lui de tirania demonului ce îl chinuieşte. De multe ori se întâmplă ca, făcând din îndurare bine celor răi, să le îmblânzeşti inima şi să-i întorci la calea cea bună. Aşa ne învaţă dragostea, pe care ne-a predat-o nouă Iisus Hristos cu cuvântul Său şi cu pilda Sa, pentru ca, cu toată îndurarea, să purtăm sarcinile unul altuia!" Ce minune! Sfatul acesta a făcut lucrare bună. Văzând cu câtă bunăvoinţă se învoise să-i dea dregătoria, pe care el o căuta cu atâta îndârjire, fratele s-a ruşinat de patima sa, a iubirii de cinste şi de lesnicioasa lui mânie şi, cunoscându-şi vina, n-a mai voit să capete vreo dregătorie, ba a căzut încă la picioarele cuviosului Pahomie şi cu adâncă părere de rău şi-a mărturisit greşeala sa, zicând: „Omul lui Dumnezeu, cu adevărat faptele tale întrec slava ta. Căci dacă în loc de îndurare,

mi-ai fi arătat asprime, gata eram să lepăd mănăstirea şi să mă şi întorc în lume. Fii dar binecuvântat, părinte al meu ! Cu dragostea ta mi-ai mântuit sufletul !" Sfântul stareţ ridicându-l, cu cuvântul său i-a întărit hotărârea de a vieţui cealaltă vreme a vieţii sale după duhul cinului monahicesc şi l-a petrecut dincolo de poarta mănăstirii, îmbrăţişându-l la despărţire cu dragoste părintească.

Iată sfaturile pe care le-a dat cuviosul Pahomie lui Teodor Alexandrinul, încredinţându-i stăreţia peste una dintre mănăstiri ! Din ele putem vedea de ce simţiri a fost mânat cuviosul Pahomie în îndurarea sa cea mare pentru neputinţele celor slabi. „A chivernisi frăţimea nu este lucru mic şi neînsemnat – zicea el. Bagă de seamă ! Dacă vei vedea că vreun frate a căzut în neputinţă sau trândăvie, să stai de vorbă cu el îndeosebi, să-l îndemni ca să aprindă din nou în suflet focul cel dintâi al râvnei. Dacă nu te va asculta şi nu va da dovadă că s-a îndreptat, lasă-l în pace pentru câtva timp, rugându-te totodată ca Dumnezeu să se atingă de inima lui. Căci după cum ghimpele, care s-a înfipt adânc în talpa piciorului, nu se scoate fără vărsare de sânge şi fără durere mare şi nu se smulge deodată cu putere, ci înainte doctorii înmoaie locul şi apoi cu alte meşteşuguri îl dau afară, tot aşa şi stareţul, având să îndrume nişte suflete îndărătnice, mai degrabă le va birui cu blândeţe şi cu răbdare, decât pedepsindu-i după toată asprimea rânduielilor mănăstireşti. De se va întâmpla ca greşcala să fie mare şi să se pricinuiască frăţimii printr-însa urmări rele, atunci să-mi dai de ştire mie şi eu mă voi sârgui ca să tămăduiesc pe cel bolnav, cum mă va ajuta Domnul după mare mila Sa către noi, păcătoşii. Ai grijă de cei ce zac în boli şi cu dragoste împarte cu ei durerile şi crucea lor, cum se cade să fie un tată faţă de copiii săi: căci într-adevăr trebuie să fii un tată în dregătoria aceasta, pe care o vei ţine de acum. Fii cel dintâi în ce priveşte paza rânduielilor pentru monahi ca, văzând pilda ta, cu credincioşie să le păzească şi toţi fraţii care îţi sunt încredinţaţi. De ţi se va întâmpla să ai vreo nedumerire sau îndoială, spune-mi mie şi amândoi vom chibzui, cum e de făcut mai bine".

După acelaşi duh al blândeţii şi al dragostei cu care se purta faţă de fraţii cei neputincioşi, aflându-se acum pe patul de moarte, el a spus ucenicului său cel iubit, Teodor, care a devenit apoi mai mare peste toate mănăstirile cuviosului Pahomie: „Jură-te să nu laşi fără îngrijire pe acei fraţi pe care îi vei vedea că nu mai râvnesc pentru a plăcea lui Dumnezeu; ci fără de contenire să-i sfătuieşti ca să se întoarcă la cuviincioasa râvnire".

Deoarece milostivirea cea mare a cuviosului Pahomie izvora nu din neputinţa firii sau din slăbiciunea de a plăcea oamenilor, ci era rodul dragostei celei înţelepte şi mult îndurătoare, bine potrivită cu duhul lui Hristos, acest mare stareţ al stareţilor şi îndrumător al îndrumătorilor ştia să întrebuinţeze şi asprimea cuvenită când vedea că aceasta e de trebuinţă

pentru mărirea lui Dumnezeu, pentru binele mănăstirii şi chiar folosul celor vinovaţi.

Când unul dintre fraţi a împletit într-o zi două rogojini, pe când era rânduit ca fiecare frate să lucreze numai câte una, şi le-a scos afară şi le-a pus înaintea uşii chiliei sale, nădăjduind că astfel cuviosul Pahomie, îl va lăuda pentru hărnicie, cuviosul stareţ, înţelegând cu ce duh s-au lucrat ele cu atâta grabă şi pentru ce s-au scos afară, a zis către fraţii ce s-au întâmplat de faţă: „Iată, vedeţi, prietenii mei, cum acest frate de dimineaţă şi până la acest ceas cu mare greutate a făcut lucrul acesta şi pentru nimic altceva, decât numai ca să închine lucrul său demonului măririi celei deşarte, nerămânând nimic pentru folosul sufletului său; căci de un cuget era stăpânit, ca să-l laude oamenii, uitând cu totul de Dumnezeu Unul, pentru care el trebuie să lucreze toate. Ce amăgire de sine ! Să-şi trudească până la atâta trupul său, iar sufletul să-l lase fără de rod !“ Apoi, chemând pe acel frate şi înfruntându-l cu asprime, i-a poruncit ca, de se vor aduna toţi fraţii la rugăciune, să vină şi el, aducând cele două rogojini ale sale şi să-i roage pe fraţi cu aşa cerere smerită: „Rogu-vă pe voi, fraţilor, să vă rugaţi către Domnul pentru sufletul meu, ca să-mi arate mila Sa şi să ierte păcatul meu, că mai mult m-am grijit de rogojinile acestea decât să-i plac Lui şi să mă apropii de Împărăţia Cerurilor“. Pe lângă aceasta, i s-a rânduit ca în vremea mesei să stea în mijlocul foişorului, unde mâncau fraţii, ţinând rogojinile acelea până când se vor scula toţi de la masă şi, în sfârşit, l-a încuiat în chilia sa pentru cinci luni, oprindu-l de a vorbi cu careva dintre fraţi şi poruncindu-i numaidecât să împletească câte două rogojini în fiecare zi, hrănindu-se numai cu pâine şi apă.

Odată, cuviosul Pahomie s-a pornit să cerceteze una dintre mănăstirile sale şi, apropiindu-se, a văzut că monahii duceau la cimitir pe unul dintre fraţi, cu cântările obişnuite după tipicul bisericesc. Văzându-l pe stareţ că se apropia, fraţii s-au oprit, aşteptând să vină şi el să facă rugăciune pentru cel adormit. Stareţul a săvârşit rugăciunea şi sfârşind, a poruncit să se înceteze cântarea, să se ardă în faţa tuturor îmbrăcămintea răposatului şi să fie dus trupul lui fără nici o frumuseţe şi îngropat la munte; afară de aceasta, a mai oprit să se dea şi pomeni pentru sufletul lui. Răposatul frate era din numărul celor trândavi, pe care de multe ori îl ruga cuviosul Pahomie să se îndrepte, dar fără izbândă. Pedeapsa aceasta nu mai era de folos pentru cel răposat, dar nu putea să nu înţelepţească pe cei rămaşi vii, aprinzând în ei râvna, alungând lenea şi trândăvia şi îndemnându-i să ia în seamă poveţele îndrumătoare ale stareţului şi să se îndrepte după sfaturile lui.

Tot în acelaşi duh s-a purtat el cu un alt frate care a căzut în păcatul trufiei. Din cele de mai jos se vede că duhul mândriei ştie să se strecoare în suflet chiar în chipul faptelor celor mai bune, atunci când ele se lucrează după sfatul inimii sale, iar nu după legea ascultării, cum şi faptul că

cuviosul Pahomie, chivernisind sufletele omenești, era călăuzit de o înțelepciune supraomenească. Iată ce s-a întâmplat. Un frate, ducând o viață foarte aspră, era bolnav de trufie și se încredea peste măsură în prezicerea sa. Cuviosul Pahomie, văzând aceasta, l-a chemat deosebi și i-a spus cu dragoste: „Frate al meu, Domnul nostru a zis: *M-am pogorât din cer nu ca să fac voia Mea, ci voia Celui ce M-a trimis.* Ia în seamă cuvintele acestea și să-ți fie de folos, ca să te înțelepțești. Căci văd că vrăjmașul neîncetat umblă lângă tine, căutând să piardă rodul ostenelilor tale, pentru că tu prea mult te încrezi în istețimea minții tale. Te sfătuiesc, ia masa împreună cu toți, atunci când se dă semn ca să se adune frații la masă. Și luând masa, să nu te lepezi de mâncări calde, și din pâine gustă de patru sau de cinci ori, ca să nu cazi în mărirea deșartă. Nu vreau ca să mănânci mult, căci mă tem să nu se deștepte în tine pofte necurate și ești de altminteri tare la firea trupului. Pe lângă aceasta, îți dau poruncă să nu te rogi prea mult în taină; să te îndestulezi cu acele rugăciuni pe care le faci împreună cu alții, când se adună toți frații, și aceasta până când vei birui duhul măririi celei deșarte, care te încâlcește cu mrejele sale la tot lucrul pe care-l faci". Pe moment fratele a ascultat de lucrul acesta, dar mai apoi, fiind îndemnat de duhul trufiei, s-a întors iarăși la cele dintâi, cârtind asupra cuviosului Pahomie pentru porunca dată și zicând: „Unde este scris, ca să nu postești și să nu te rogi?" Cuviosul Pahomie, care l-a urmărit cu mare băgare de seamă, îndată a văzut că el nu îndeplinește poruncile lui și s-a amărât foarte, aflând că încă puțin și acel frate cu totul va cădea în mâinile demonului îndărătniciei și al nesupunerii trufașe. De aceea, chemând într-o zi pe ucenicul său cel iubit, Teodor, care de mult timp îl ajuta la stăreție, i-a zis: „Tu știi câtă scârbă am eu pentru că fratele acesta nu se folosește deloc de sfaturile mele. Mergi de vezi ce face el acum și spune-mi mie. Acesta s-a dus și înapoindu-se a zis: stă la rugăciune. Mergi la el din nou, a spus starețul, și depărtează-l de la rugăciune, și vei vedea îndată că demonul l-a biruit cu totul acum".

Într-adevăr, întorcându-se Teodor la acel frate și încercând să-l depărteze de la rugăciune, acesta, aprinzându-se de duhul trufiei, a început să-l înjure, dar văzând că Teodor nu încetează a-l împiedica de a se ruga, și-a ieșit din fire și apucând un lemn, voia să ucidă pe cel ce nu-l lăsa să facă lucru sfânt. În acel ceas, demonul l-a biruit cu totul și nenorocitul, pierzând cumpăna, a început să grăiască hule, fără ca să-și dea seama. Întâmplarea aceasta a înțelepțit pe foarte mulți frați, învățându-i cum pot fugi de duhul măririi celei deșarte, nelăsându-se amăgiți de sfaturile voii și ale minții lor. Dar cuviosului Pahomie i s-a făcut milă de starea jalnică a fratelui și înălțând el rugăciuni sârguitoare pentru acesta, Dumnezeu l-a slobozit de puterea duhului celui rău. De atunci cel tămăduit nu se mai întorcea la păcatul vechi și niciodată nu ieșea din hotarul smeritei ascultări.

Ascultarea fiind temelia cea tare a întocmirii mănăstireşti şi chiar a mântuirii sufletelor celor ce duc viaţa monahicească, cuviosul Pahomie mai cu seamă cerea de la ucenicii săi să păzească această virtute şi nicicând nu lăsa nepedepsiţi pe călcătorii ei. Odată, întorcându-se în mănăstirea sa după cercetarea altor mănăstiri, fraţii l-au întâmpinat dincolo de poarta mănăstirii, în semn de dragoste şi cinste ce-i purtau. Printre ei s-a strecurat unul dintre pruncii care creşteau în mănăstire şi rostind la rândul său un cuvânt de bun venit stareţului, a adăugat: „adevărat grăiesc ţie, părinte al meu, că de când ai plecat nu ne-au gătit deloc nici legume, nici mâncare caldă". Stareţul i-a răspuns cu blândeţe: „Bine, bine, voi porunci ca de acum să se gătească pentru voi zilnic aşa fel de mâncare". Şi cu acest cuvânt a intrat în mănăstire. Trecând prin toate locurile, ca să vadă dacă pretutindeni se ţine bună rânduială, în sfârşit el a intrat şi în bucătărie, găsind pe fratele care a fost rânduit pentru a se îngriji de gătitul mâncării că lucra la rogojini. „De când, a întrebat el, nu se dau legume la masă ?" Fratele a răspuns: „de vreo două luni", dezvinovăţindu-se de călcarea rânduielilor prin faptul că partea cea mai mare a fraţilor, ţinând post aspru, nu mâncau nimic şi toate mâncărurile, din această pricină, rămâneau fără de întrebuinţare; „dar ca să nu zădărnicesc vremea – a zis el – lucrăm în schimb la rogojini, căci era de ajuns munca unui singur frate, ajutor al meu, ca să gătească mâncare la toţi". Ascultându-l cu toată băgarea de seamă, cuviosul Pahomie l-a întrebat: „Dar câte rogojini ai împletit ?" „Cinci sute", a răspuns acela. „Adu-le aici", a spus stareţul; iar când au fost aduse, a poruncit ca să le dea foc şi au ars toate până la una. Atunci a zis bucătarului, de faţă fiind şi alţii, care purtau aceeaşi ascultare: „Deoarece tu drept nimic ai socotit rânduielile, care arată ascultarea ta, asemenea şi eu nicidecum nu preţuiesc lucrul tău. Le-am osândit să fie arse, ca să te înţelepţesc, cât e de rău să strici rânduielile, aşezate pentru mântuirea sufletelor. De câte cununi ai lipsit tu pe fraţi ? Oare nu ştii că atunci când putem îndestula vreo dorire a noastră şi nu o îndestulăm din dragoste către Dumnezeu, pentru aceasta ne aşteaptă răsplată mare, dar nu putem avea nădejdea aceasta atunci când ne lipsim de ceva fără de voie, fiindcă nu e în puterea noastră ca să ne îndestulăm dorirea ? Au nu vezi că dacă ai fi pus fraţilor mâncarea, aşa cum poruncesc rânduielile, ei ar fi făcut faptă bineplăcută lui Dumnezeu având înaintea lor mâncare şi neatingându-se de ea de bunăvoie ? Iar acum, pentru că n-ai pus-o, s-au nevoit fără voie şi s-au lipsit fără a aduce roadă. Oare era de trebuinţă să cruţi ceva untdelemn, pentru ca să se lipsească fraţii de atâta câştig duhovnicesc ? Să se piardă tot ce avem în lumea aceasta, dar să nu lipsim pe fraţi de putinţa de a arăta în faptă măcar o singură lucrare a virtuţii. De aceea, totdeauna gândeam ca să se pună în fiecare zi fraţilor pe masă toate mâncărurile arătate de rânduieli, pentru ca cei care ar voi să se lipsească de ceva, după cum îi în-

deamnă râvna de a se lepăda de sine, să facă aceasta din voia lor şi astfel cu bună seamă să sporească în nevoinţe duhovniceşti. Pe de altă parte, dacă vreunul dintre fraţi s-ar îmbolnăvi, dar nu până într-atât încât să treacă neapărat la masa rânduită pentru cei bolnavi, şi ar veni la masa obştească, nu va găsi aici nici legume, nici mâncare caldă, cum de obicei se aşteaptă, oare prin aceasta nu se va ispiti el şi nu-i vei da prilej să cârtească, amărându-se neputinţa lui trupească încă şi cu aceasta sufletească ? Oare încă nu ştii că fraţii cei mai tineri lesne se smintesc în lucrarea virtuţilor monahiceşti, dacă văd că nici o uşurare, pornind din dragoste, nu se face pentru a lor vârstă ?"

Întâmplarea aceasta ne dă prilej să vorbim despre disprețul pe care-l arăta cuviosul Pahomie pentru bunurile pământeşti, ceea ce a fost podoaba cea frumoasă a firii sale vrednică de toată lauda. Întâmplându-se foamete în Egipt şi fiind greu a aduce grâu de undeva, cuviosul Pahomie a dat o sută de arginţi economului său, poruncindu-i să cumpere grâul de unde-l va putea găsi. În zadar a trecut economul prin mai multe locuri, ajungând în sfârşit în oraşul Hermut, unde s-a întâlnit cu un dregător care supraveghea treburile obşteşti economice şi care, se pare, era unul dintre cinstitorii cuviosului Pahomie şi ai mănăstirilor întemeiate de acesta. Pentru aceasta, el a vândut economului grâu nu numai cu un preţ mult mai mic, dar şi de două ori mai mult decât ajungeau banii, adică nu pentru o sută de arginţi, ci pentru două sute, spunând că se vor plăti anul viitor. Economul s-a întors în mănăstire foarte bucuros, atât fiindcă călătoria a fost plăcută, cât şi pentru că i-a mers bine la cumpărături, aşteptând ca stareţul să-l laude. Dar s-a întâmplat altceva. Cuviosul Pahomie, aflând cum s-au făcut toate, n-a dat voie să se aducă în mănăstire nici măcar un singur grăunte din grâul cumpărat în felul acesta, poruncind economului să-l vândă în împrejurime cu acelaşi preţ cu care s-a cumpărat, să întoarcă dregătorului o sută de arginţi cu care economul i-a rămas dator, iar de o sută de arginţi să cumpere grâu cu acel preţ cu care se vinde tuturor. Când economul a îndeplinit toate acestea, cuviosul Pahomie i-a poruncit atunci să treacă în pace în numărul fraţilor de rând, punând în locul lui un alt frate mai înţelept.

Iată şi altă asemenea întâmplare ! Fratele care era rânduit în mănăstire la ciubotărie, a poruncit odată unui alt frate, care avea însărcinarea de a vinde cele lucrate de monahi, să vândă un număr mare de sandale şi alte feluri de încălţăminte, punându-i un preţ anume pentru ele. Când acest vânzător, venind în oraş, şi-a aşezat marfa, cumpărătorii, trecând pe lângă el, spuneau că preţul încălţămintei e prea mic şi că la asemenea preţ se poate vinde numai marfă furată. Fratele vânzător a explicat că aşa i s-a poruncit, dar totuşi a luat preţul ce i s-a dat, iar acesta a fost cu o treime mai mare decât preţul pus în mănăstire. Întorcându-se el, fratele rânduit la

ciubotărie a găsit cu o treime mai mult decât se aştepta şi a zis cuviosului Pahomie: „Cu adevărat, părinte, nu se cade a da fratelui acestuia însărcinări cu purtarea gospodăriei mănăstireşti; mi se pare că se leagă prea mult de cele pământeşti, căci a vândut cele lucrate de noi cu o treime mai scump decât i-am poruncit". Chemând pe fratele care a fost însărcinat cu vânzarea, cuviosul Pahomie l-a întrebat de ce a făcut aşa. Acela a început să se dezvinovăţească povestind cum s-au întâmplat toate, dar spusele lui nu s-au luat în seamă. „Eşti vinovat, i-a zis cuviosul stareţ, căci te-ai lăsat ademenit de iubirea de argint. Mergi repede în oraş şi întoarce cumpărătorilor banii, cât ai luat de prisos; iar când te vei înapoia, îţi voi da canon pentru păcătul tău şi vei purta în mănăstire acea ascultare care ţi se va pune; iar însărcinarea pe care ai avut-o până acum se va da în seama altui frate".

Râvna cuviosului Pahomie pentru sporirea fraţilor în viaţa monahicească era neîntrecută. Pentru aceasta el adeseori cerceta mănăstirile. Şi priveghea nu numai viaţa fraţilor îndeobşte, ci de multe ori intra prin chilii ca să vadă ce fac fraţii şi de nu cumva au nevoie de ceva şi, dacă băga de seamă că e ceva de îndreptat, nu scăpa prilejul ca să spună acest lucru cu toată dragostea părintească. Cercetarea mănăstirilor de către cuviosul Pahomie nu era o pierdere de timp, fără folos şi fără rost. De obicei, în acest timp el dădea multe îndrumări pentru toate câte găsea de cuviinţă pentru propăşirea fraţilor în nevoinţe monahiceşti: le tâlcuia Scripturile, îmbărbăta pe cei slăbiţi, îndrepta pe cei ce cădeau în ispite, pe toţi îi îndemna de a sta cu tărie împotriva meşteşugirilor diavoleşti, cele tulburătoare de cugete, aducând aminte de starea cea de faţă a lui Dumnezeu şi încălzind în rugăciuni harul Duhului Sfânt. Fără de oboseală el făcea cercetările acestea, până când l-a părăsit puterea; iar în anii cei de pe urmă ai vieţii sale, nemaiavând tăria trebuitoare, trimitea în locul său pe cuviosul Teodor cel Sfinţit pentru a supraveghea şi a da porunci, ca şi cum el singur ar fi făcut aceasta. Câteodată, neavând vreme să cerceteze pe fraţi aşa cum ar fi dorit, el trimitea epistole la stareţ, dând în ele sfaturi şi amintind de cele ce credea de trebuinţă să se facă.

Când era nevoie să fie mângâiat sau îndreptat vreun frate, cuviosul Pahomie era gata totdeauna să meargă oriunde. Aşa au venit odată fraţii din Şeneboscu şi au zis că au acolo un bolnav care se afla în gura morţii şi care tare doreşte să vină cuviosul stareţ şi să-l binecuvânteze înainte de moarte. Cuviosul Pahomie îndată s-a sculat şi a pornit la drum să cerceteze pe acel frate; dar abia făcu el câţiva paşi pe drum, când a văzut sufletul aceluia suindu-se la cer, înconjurat de îngerii care cântau slavoslovii cereşti. Vedenia aceasta minunată l-a făcut să se oprească. Fraţii care-l însoţeau, deoarece n-au văzut nimic, îl îndemnau ca să se grăbească, să nu moară fără dânsul acel frate. Cuviosul Pahomie le-a zis: „E târziu acum; eu i-am văzut

sufletul suindu-se la cer". Aceşti fraţi, venind la Şeneboscu şi întrebând când a murit bolnavul, au aflat că aceasta s-a întâmplat tocmai în clipa când le-a vorbit cuviosul Pahomie despre suirea sufletului fratelui la cer.

Iată pildele umilinţei şi ale smereniei celei mari a cuviosului Pahomie. Întorcându-se odată acasă, după cercetarea mănăstirilor, şi făcând obişnuita rugăciune, îndată s-a dus acolo unde se lucrau rogojini şi s-a pus la lucru alături de toţi ceilalţi. Lucrând el, unul dintre copiii care creşteau în mănăstire i-a spus sincer ca un prunc că nu face cum trebuie şi că Teodor i-a învăţat să lucreze aceasta altfel. Cuviosul Pahomie îndată s-a sculat şi i-a zis cu blândeţe: „Arată-mi cum se lucrează aceasta". Şi când copilul i-a arătat, stareţul s-a întors la locul său şi a început să lucreze aşa cum i s-a arătat. Să nu ne mirăm de această umilinţă. Duhul trufiei şi simţul iubirii de sine muriseră în el; în locul lor stăpânea în sufletul său curat smerenia adevărată, cea mai adâncă. Mulţumită acestei virtuţi, el cu atâta smerenie cugeta despre sine, încât de multe ori simţindu-se nevrednic, nu cuteza de a înălţa rugăciunile sale drept către Dumnezeu, ci se ruga la sfinţii plăcuţi ai Lui, zicând: „Sfinţilor ai lui Dumnezeu, care v-aţi învrednicit a sta înaintea Domnului meu, rogu-vă să vă rugaţi Lui pentru mine, mult păcătosul". El nu se credea a fi mai mare decât alţii, ci se socotea pe sine ca fiind rânduit de Dumnezeu să slujească altora. De aceea el nu accepta să se deosebească pe sine de alţii; de asemenea, nu suferea ca să i se poarte mai mare cinste decât celui mai de pe urmă dintre fraţi. Astfel, întorcându-se odată de la lucru şi apucându-l frigurile, el n-a voit să se îmbrace cu cojocul de capră, pe care i l-a dat Teodor, ci s-a mulţumit cu rogojina proastă cu care se acopereau toţi fraţii. Aşijderea, n-a voit să guste cei câţiva sâmburi de măr granat pe care i-a adus Teodor, pentru a se răcori şi a se întări, zicându-i cu lacrimi: „Ce este aceasta ? Oare este cu dreptate ca numai pentru faptul că am sarcina să supraveghez nevoinţele fraţilor şi să mă grijesc de cele ce le sunt de trebuinţă să mi se poarte mie mai multă grijă decât altora ? Unde e atunci frica de Dumnezeu ? Ai cercetat tu, Teodore, toate chiliile şi te-ai încredinţat oare că nu este vreun frate mai bolnav decât mine ? Dumnezeu, Cel ce toate le vede şi toate le cearcă, ne va judeca pentru aceasta".

Cu atâta umilinţă cugeta smeritul stareţ despre vrednicia şi puterea sa, încât cu greu se învoia să fie slujit de cineva, iar dacă aceasta se întâmpla, numaidecât se credea dator să răsplătească pe cel ce i-a slujit. Odată era bolnav şi se părea că boala lui era grea; i s-a adus oarecare mâncare gătită cu untdelemn. Când a văzut-o, îndată şi-a adus aminte de sarea şi cenuşa pe care le gusta el vieţuind sub îndrumarea părintelui său duhovnicesc Palamon; a cerut să i se aducă apă şi a turnat-o peste mâncarea ce i s-a pregătit, până când untdelemnul s-a împrăştiat cu totul. După aceasta, dând ulciorul cu apă lui Teodor, l-a rugat să-l ajute să se spele pe mâini. Dar pe

urmă numaidecât a voit să-l răsplătească cu aceeaşi slujbă, şi anume să-i spele picioarele. Teodor însă se împotrivea. Atunci i-a zis: „Lasă-mă, te rog, să-ţi fac aceasta; căci dacă, după ce mi-ai slujit, nu-ţi voi spăla picioarele, cugetul meu mă va mustra, pentru ce mă las să fiu slujit de alţii, pe când e datoria mea să slujesc tuturor".

Tot pentru aceeaşi smerenie, cuviosul Pahomie, cu toate că era mai mare peste toate mănăstirile, când venea la vreo mănăstire, totdeauna se supunea stareţului locului mai mult chiar decât oricare alt frate, şi când altcineva vorbea despre cele duhovniceşti, el asculta cu toată luarea-aminte, socotindu-se pe sine ca un neînvăţat, care are nevoie mai mult decât toţi ca să-l înveţe cineva.

Răbdarea lui cu adevărat minunată o putem socoti de asemenea ca dovadă a smereniei sale, pe care o arăta cu orice prilej şi pe care nicicând nu o părăsea. A venit la el un anahoret (pustnic); stând cu el de vorbă, cuviosul Pahomie a poruncit ucenicului său Teodor ca să gătească ceva de mâncare fratelui ce venise. Vrăjmaşul care a voit să ispitească pe sfântul stareţ cu nerăbdarea a făcut astfel încât lui Teodor i s-a părut că a auzit altceva. Acelaşi lucru s-a întâmplat şi atunci când el, văzând că Teodor nu face nimic, a dat aceeaşi poruncă economului ce din întâmplare a trecut pe acolo. Atunci cuviosul Pahomie, neştiind nimic despre uneltirile duşmanului, dar văzând numai că nici Teodor, nici economul n-au făcut ceea ce li s-a poruncit, a cugetat în sine că de bună seamă Domnul a îngăduit ca să se încerce acum răbdarea sa; de aceea s-a sculat cu faţa senină şi singur a gătit ce a găsit, pentru a ospăta pe cel venit. Petrecând apoi pe oaspete, a chemat la sine pe Teodor şi pe econom şi i-a întrebat din care pricină nu l-au ascultat. Aceştia i-au răspuns că n-au auzit altceva decât porunca să-l lase în pace să stea de vorbă cu anahoretul. Din acest răspuns a înţeles cuviosul Pahomie cum uneltea duşmanul şi suspinând a zis: „Fie binecuvântat Domnul, Cel ce mi-a dat răbdare şi înţelepciune ca să înţeleg uneltirea duhului celui rău. Din aceasta învăţaţi-vă, copiii mei, să păstraţi blândeţea şi răbdarea în asemenea întâmplări; căci ştiu că vrăjmaşii mântuirii noastre neîncetat ne întind mreje spre a ne duce în ispită. Adeseori am auzit cum vorbeau între ei despre aceste ispite pe care le pregătesc pentru noi. Unul spunea: eu am de-a face cu un om pe care cu greu îl pot birui, fiindcă de câte ori vreau să-l ispitesc, el îndată se îndreaptă cu mintea sa la Dumnezeu şi, întărindu-se prin rugăciune, mă sileşte să plec. Altul, dimpotrivă, spunea: iar eu am de-a face cu un om pe care îl biruiesc fără nici o greutate; îi pun înainte tot ce vreau şi orice îi şoptesc, îndată se învoieşte să facă; aşa că m-am împrietenit foarte bine cu el. Deci, fiilor, privegheaţi cu toată băgarea de seamă, ca să vă îngrădiţi de uneltirile celui viclean şi vă apăraţi cu numele cel pururea închinat al Domnului nostru

Iisus Hristos, căci aşa făcând voi, niciodată vrăjmaşul nu vă va putea amăgi sau birui".

Aceste poveţe despre smerenie izvorau din dragostea lui către această virtute; şi dânsul, care pe cât de bine îşi arăta în orice împrejurare pilda acestei virtuţi, pe atât de mult se sârguia cu orice prilej să o insufle în inimile monahilor. Dar mai vârtos avea el grijă ca să alunge din inimile lor tot ceea ce semăna cât de puţin trufiei sau iubirii de sine. Curajul cu care i-a înfruntat el pe câţiva monahi bătrâni din mănăstirea sa, plini fiind aceştia de duhul trufiei, vrednică este să fie luată în seamă, fiind una dintre cele mai pilduitoare poveţe, din câte ne-au rămas de la cuviosul stareţ.

El avea obiceiul ca în fiecare seară, într-un loc anume ales, să vorbească fraţilor din mănăstirea sa despre lucruri care se cade să le ştie cei ce voiesc să se nevoiască în viaţa cu adevărat monahicească. Într-o zi, când fraţii s-au adunat, după obicei, să-l asculte, el a poruncit să vorbească în locul său Teodor, care atunci nu avea decât 20 de ani, dar părea încă mai tânăr. Cu toate că era foarte greu pentru un monah tânăr să vorbească despre lucruri înalte dumnezeieşti înaintea unei adunări atât de numeroase, mai ales fără a se pregăti din timp, el totuşi s-a supus fără nici o vorbă.

Când însă a început să vorbească, unii din monahii bătrâni, simţindu-se jigniţi că le pune drept învăţător pe un tânăr care nu s-a încercat încă în cele duhovniceşti, au părăsit adunarea şi s-au depărtat în chiliile lor. Cuviosul Pahomie nu le-a spus atunci nici un cuvânt, ca şi cum nu i-a băgat în seamă, dar după ce a sfârşit vorbitorul şi s-a rostit rugăciunea de încheiere şi adunarea s-a împrăştiat, el a chemat pe bătrânii aceia şi i-a întrebat: „Cum de aţi lăsat voi adunarea fraţilor, în vremea când se vorbea despre cele duhovniceşti?" Bătrânii i-au răspuns: „Tu ne-ai dat drept povăţuitor pe un tânăr, parcă este el în stare să-i înveţe pe toţi fraţii, chiar şi pe cei mai bătrâni din mănăstirea noastră?" Cu mâhnire a suspinat sfântul stareţ, auzind aceste cuvinte, şi le-a zis: „Oare nu ştiţi voi că tot răul ce bântuie în lume este din pricina trufiei? Că pentru trufie, Lucifer aruncat a fost din cer în bezna iadului? Că pentru trufie, Nabucodonosor coborât a fost la starea dobitoacelor? Sau n-aţi auzit voi că spurcăciune înaintea lui Dumnezeu este tot cel ce se trufeşte şi că cel ce se înalţă coborî-se-va? Şi iată, din pricină că n-aţi judecat bine, că trufia este izvorul tuturor fărădelegilor, a izbândit duşmanul să vă întunece şi să vă golească de toate virtuţile cu care eraţi împodobiţi. Căci nu vă gândiţi că, părăsind adunarea, nu pe Teodor l-aţi dispreţuit, nu pe dânsul, ci Cuvântul lui Dumnezeu aţi dispreţuit şi prin aceasta, pe Duhul cel Sfânt l-aţi alungat din sufletele voastre? O, cât de mare este această greşeală a voastră şi cât de nenorociţi sunteţi! Cum de n-aţi priceput voi că numai după viclenia şi răutatea vrăjmaşului, s-a putut întâmpla aceasta, că v-aţi întors de la Dumnezeu şi de la lucrul cel bineplăcut Lui? Mă mir, gândindu-mă la

toate acestea. Doar Dumnezeu, din iubire către noi, S-a smerit pe Sine, ascultător făcându-Se până la moarte, luând moartea crucii, pe când noi, făpturile sale nevrednice, ne umplem de trufie ! Ce călcare a bunei rânduieli şi a toată priceperea ! Acela care prin mărirea şi puterea sa cea nemărginită este mai presus de orice făptură, bine a voit prin smerenie să ridice lumea, atunci când numai printr-o mişcare a ochilor Săi ar fi putut să o nimicească cu desăvârşire, iar noi, deşertăciuni jalnice, cutezăm a ne înălţa cu mândrie, nebăgând de seamă că prin aceasta ne facem încă mai jalnici ! V-am dat eu pildă să părăsiţi adunarea, când Teodor a început să vorbească ? Oare nu l-am ascultat şi eu cu toată băgarea de seamă, ca şi ceilalţi fraţi ? Şi să mă credeţi că multe lucruri folositoare am aflat din cele ce a vorbit el. Aşadar, dacă i-am dat porunca să vă vorbească, am făcut aceasta nu ca să se înveţe dânsul cum să vorbească, ci pentru folosul şi mângâierea sufletului meu. Deci dacă eu, pe care mă socotiţi drept părintele şi îndrumătorul vostru, n-am socotit că e lucru jignitor pentru mine să-l ascult şi l-am şi ascultat, ca unul ce am nevoie de învăţătură, cum de v-aţi mândrit voi şi nu aţi făcut la fel ? Grăiesc vouă, ca înaintea lui Dumnezeu, că dacă cu lacrimi şi cu pocăinţă adâncă nu vă veţi spăla păcatul vostru, veţi pieri pentru veşnicie".

Nu mai puţin cerea sfântul stareţ ca monahii în tot felul să se ferească de deşertăciunile cele lumeşti şi îi sfătuia ca să nu dorească nici îmbrăcăminte bogată, nici mâncăruri alese, nici palate scumpe şi nici chiar ştiinţe lumeşti. „Toată frumuseţea omului credincios – spunea el – stă în lucrarea poruncilor lui Dumnezeu. Iosif era prea frumos la faţă, dar nu aceasta era podoaba lui, ci curăţia, înţelepciunea şi frica de Dumnezeu, cu care s-a înfrumuseţat. Aceste însuşiri l-au ridicat ca să stăpânească peste Egipt. Dimpotrivă, aceia care-şi puneau fericirea lor în plăceri trupeşti şi în deşertăciuni lumeşti, cu jale piereau, precum Amon şi Abesalom."

Ca să-i înarmeze pe fraţi împotriva a felurite ispite, îi îndemna să-şi agonisească mai vârtos aceste două arme duhovniceşti: mai întâi, frica de Dumnezeu, încălzind-o neîncetat în sine; în al doilea rând, deprinderea de a destăinui totdeauna cugetele cele viclene către fraţii mai bătrâni care s-au iscusit şi pot să înveţe cum se cade a birui aceste cugete. Despre frica de Dumnezeu zicea el: „Precum focul slujeşte la curăţirea metalului, tot aşa frica de Dumnezeu curăţeşte inimile oamenilor de patimi stricăcioase şi le face vase alese, bineplăcute Domnului, gătite pentru orice lucru bun". De asemenea, zicea el: „Adeseori se întâmplă că vrăjmaşul ispiteşte cu cugete hulitoare pe aceia pe care îi găseşte neîncercaţi în cunoaşterea lucrurilor sau lipsiţi de judecata cea sănătoasă, deşi aceştia nu sunt cu totul înstrăinaţi de dragostea lui Dumnezeu. Şi dacă unii ca aceştia în ziua ispitei nu vor alerga la omul cel încercat, ca să-i înveţe cum să biruiască duhul cel rău, atunci acesta îi va duce la prăpastie. De aceea, înainte de a

te cuprinde ispita, trebuie să o destăinuieşti bătrânilor care te vor putea povăţui".

La fel învăţa el pe fraţi ca să se lupte şi împotriva altor patimi: iubire de cinste, trândăvie, pizmă, cămătărie şi toată necurăţia ce o insuflă vrăjmaşul în inimile monahilor. Pentru aceasta folosea orice prilej ca să le vorbească fraţilor. Trecând odată cu Teodor pe lângă cimitir, unde a văzut mulţi oameni plângând, i-a spus: „Lacrimile acestea nu vor scula pe cei morţi, dar dacă vom vărsa lacrimile pocăinţei cu inima înfrântă pentru noi înşine şi pentru alţii, atunci vom putea învia duhovniceşte atât sufletele noastre, cât şi pe cele ale fraţilor noştri".

Iată ce zicea el despre aceia care, fiind stăruitori întru toate, câteodată îşi îngăduiau să se poticnească la câte ceva, arătând cât de primejdios este acest lucru. „Închipuiţi-vă – zicea el – că oarecare casă are o sută de camere şi pe una stăpânul o vinde la vreun om străin; oare poate să fie el încredinţat că acest străin, odată lăsat să intre în casă, cu încetul nu va intra şi în toate celelalte camere, până când va răzbate şi acolo unde locuieşte stăpânul, fie aceasta în partea cea mai depărtată a casei ? De bună seamă că da. La fel se întâmplă şi omului care sporeşte în virtute. Să câştige el cât de multe virtuţi, dar dacă trândăvindu-se şi potrivindu-se uneltirilor vrăjmaşului, care este gata oricând să se folosească de nepăsarea noastră, va pierde măcar una dintr-însele, aceasta va fi ca şi cum l-ai lăsa pe vrăjmaş să intre în tine, să-i dai drumul în casa ta. Dacă unul ca acesta nu-şi va da seama la vreme, nu se va deştepta şi nu-şi va întoarce cele ce a pierdut, atunci vrăjmaşul curând îi va răpi şi o altă oarecare virtute, apoi a treia, şi aşa una după alta, le va lua pe toate; şi, în sfârşit, se va face stăpân peste casa întreagă. De aceea, dacă cineva va băga de seamă că lasă în părăsire o oarecare virtute, îndată să se grăbească să-şi dea seama, să-şi aprindă râvna şi să-şi întărească toate puterile ca să aşeze în sine iarăşi rânduiala cea dintâi. Aşa lucrând, nu numai că se va feri de alte pierderi, dar îşi va întoarce şi cele acum pierdute, ba încă va păşi mult înainte pe calea desăvârşirii creştineşti."

Viaţa înaltă şi înţelepciunea duhovnicească l-a făcut pe cuviosul Pahomie tată al tuturor monahilor, şi aceştia cu încredere alergau după sfatul lui în toate trebuinţele lor duhovniceşti, atât cei din mănăstirile lui, cât şi cei din mănăstiri străine. Înşişi stareţii mai multor mănăstiri veneau după sfat la dânsul ca la un om care s-a învrednicit a fi luminat de sus cu lumina cea dumnezeiască. Mulţumită acestei înţelepciuni şi a vegherii sfinţilor stareţi, în mănăstirile întemeiate de el înfloreau toate virtuţile creştineşti şi monahiceşti şi se putea crede că această întocmire a vieţii monahiceşti, aşezată de cuviosul Pahomie, era o minune a lui Dumnezeu, pe care El a făcut-o spre mântuirea sufletelor, şi totodată întocmirea aceasta era un îndreptar, după care se cădea să se întemeieze frăţimile râvnito-

rilor la sfinţenia creştinească. Cu aceşti ochi se uita la lucrul său şi cuviosul Pahomie, dar fără nici o îngâmfare sau mândrie, dând numai mulţumire prea înduratului Dumnezeu, Cel ce bine a voit să rânduiască toate acestea, slujind şi el la aceasta drept o uncaltă, supusă în totul.

Printre monahii care vieţuiau după rânduielile tabenite, erau şi o mulţime de râvnitori, arzând cu duhul, având o singură grijă, ca lepădându-se cu desăvârşire de lume, să poarte jugul lui Hristos spre a bineplăcea lui Dumnezeu şi, prin aceasta, a lucra cu nădejde mai bună mântuirea lor. Lumea era moartă pentru dânşii; şi ei nu mai vieţuiau pe pământ, ci oarecum se desfătau cu bucuriile cele cereşti. Căci după cum ei din toată inima căutau pe unul Dumnezeu şi Acestuia Unuia îi slujeau cu toată osârdia, aşijderea şi Dumnezeu îi umplea de bucuriile cele negrăite, cereşti, şi îi umbrea cu pacea adâncă duhovnicească, care e mai scumpă decât tot ce poate da sau făgădui lumea aceasta din bogăţia cea mare a plăcerilor ei pieritoare.

Toţi au fost strâns legaţi într-un singur duh prin unirea dragostei curate şi sfinte; îndemnându-se unul pe altul la nevoinţe pentru a spori în viaţa duhovnicească, cu oarecare nesaţ se hrăneau ei cu Cuvântul lui Dumnezeu; nu vorbeau despre nimic altceva decât despre cum se poate lupta cu vrăjmaşul, a birui patimile şi a ajunge la curăţia desăvârşită; şi deşi cei mai mulţi dintre ei nu erau decât nişte ţărani, oameni fără ştiinţă şi fără şcoală, totuşi învăţând cu toată sârguinţa Sfânta Scriptură, încercându-se în viaţă şi fiind luminaţi de sus, se ridicau atât de mult pe treptele înţelepciunii duhovniceşti, încât cu mirare au fost priviţi de toţi câţi îi cunoşteau.

După toate acestea, nu e lucru de mirare că mulţi dintre ei erau chemaţi la scaune episcopale şi că mănăstirile tabeniţilor, vestite în lumea întreagă, atrăgeau închinători din toate părţile, nu numai ca să vadă cu ochii, chipul minunat al vieţii acestora, dar şi ca să rămână în mijlocul lor, supunându-se acelorași rânduieli mântuitoare de suflete, sau pentru ca, învăţând toate şi deprinzându-se cu toată rânduiala, să se întoarcă la ale sale şi acolo să aşeze toate acestea.

Această zidire a sfinţenici, atât de bine întemeiată şi atât de puternic închegată mulţumită ostenelilor cuviosului Pahomie, se părea că va sta neclintită până la sfârşitul veacurilor; dar slăbiciunile omeneşti, câte nădejdi n-au risipit ele ? (Fericiţii Paladie, Casian, Ieronim şi Rufin, trecând 50 de ani după moartea cuviosului Pahomie, încă vorbesc despre tabeniţi cu mare laudă şi cu mirare.) Crescând peste măsură numărul fraţilor şi ivindu-se deci nevoia de a înmulţi şi mijloacele de trai, a început a se strecura între ei grijile şi întristările lumii acesteia. Grijile acestea, încă şi din pricina nepăsării şi a iubirii de cinste a multora dintre stareţi, cu vremea au dat loc destrăbălării, atât în privinţa rânduielilor monahiceşti, cât şi în

privința purtării monahilor, ceea ce încetul cu încetul a făcut ca între tabeniți să nu se mai cunoască monahii vrednici de altădată, care pe vremea cuviosului Pahomie și a urmașilor săi mai apropiați străluceau cu harul lui Hristos. Schimbarea aceasta ce trebuia să se întâmple nu s-a ascuns de la cuviosul Pahomie. Dumnezeu i-a dat să vadă aceasta, descoperindu-i cele viitoare la început oarecum nehotărât, iar mai apoi limpede, într-o vedenie, de care s-a învrednicit, după rugăciunea lui stăruitoare. Într-o zi ieșind starețul din biserică, în loc să meargă la masă împreună cu ceilalți frați, precum s-ar cădea, el s-a depărtat într-un loc tăinuit și încuind ușa după sine, a început a se ruga lui Dumnezeu cu toată căldura, rugându-L ca să-i descopere ce va să fie cu mănăstirile lui și cu rânduielile monahicești așezate de el, care dădeau acum roadă atât de bogată. Dumnezeu i-a ascultat cererea și i-a dat să vadă în vedenie toate câte el a ținut atât de mult să le știe. A văzut mulțime mare de monahi mergând pe o cărare din fundul unei prăpăstii adânci și întunecoase. Unii dintre ei, căutând să iasă de acolo, se izbeau de piedici mari și se opreau uimiți; alții, umblând încolo și încoace se loveau cu frunțile unul de altul, fiindcă locul era acoperit de întuneric des; unii, istovindu-se de puteri, cădeau jos de oboseală; alții, neștiind ce să facă, slobozeau strigăte jalnice; și numai când și când câte unul, după mare luptă, ieșea la lumina zilei din acea prăpastie strașnică, mulțumind pentru aceasta lui Dumnezeu din toată inima.

Așa a fost vedenia ! În același timp i s-a dat să înțeleagă că numărul monahilor care se vor ține de rânduiala lui se va mări foarte mult, dar totodată viața duhovnicească a acestora va slăbi aproape de tot; că cei trândavi vor lua întâietate față de cei sârguincioși și vor începe a-i asupri; că neștiința, împietrirea și trândăvia vor lua locul virtuților duhovnicești cu care se împodobesc acum monahii; că partea cea mai mare a răului va fi din pricina lipsei de îndrumători buni, punându-se în locurile stareților fețe iubitoare de cinste, neputincioase de a îndemna pe alții spre desăvârșire, ei singuri nefiind iscusiți și neavând dragoste de a păși pe acea cale, la care vor trebui să-i îndrepte pe alții; că ei vor ajunge în locurile acestea prin mijloace nedrepte, certându-se între ei și făcând sminteală în mănăstire; că pornindu-se lupta aceasta de către cei iubitori de mărire și cinste, cei răi vor obijdui pe cei buni care, în sfârșit, aproape nu vor mai putea viețui în mănăstire și vor trebui să tacă. Și așa, așezământul acesta prea frumos, care vrednic este a se numi dumnezeiesc, în cele din urmă se va preface într-un așezământ omenesc, în înțelesul rău al acestui cuvânt, și toate acestea din pricină că oamenii vor fi vicioși.

Nu se poate arăta durerea de care s-a rănit inima cuviosului Pahomie, în urma acestei vedenii. Vărsând lacrimi amare, el a strigat atunci către Dumnezeu: „Vai, Doamne ! Dacă aceasta va fi soarta așezământului călugăresc rânduit de mine, atunci pentru ce mi-ai poruncit să-l întemeiez ?

Dacă stareții vor fi așa de răi, cum vor fi atunci aceia care vor sta sub ascultarea lor ? Dacă orb pe orb va duce, oare nu amândoi vor cădea în groapă ? Oare în zadar m-am ostenit eu ? Adu-ți aminte, Doamne, de ostenelile fraților, care cu toată osârdia și cu credință viețuiesc după rânduiala mea. Adu-ți aminte, Doamne, de făgăduința Ta, prin care ai făgăduit ca până la sfârșitul veacurilor să păzești pe urmașii mei duhovnicești. Tu știi, Dumnezeule al meu, că de când m-am îmbrăcat cu haina monahicească, niciodată nu m-am îndestulat nici cu pâine, nici cu apă, nici cu odihna somnului".

În vreme ce se văita el înaintea Domnului, amărât fiind de scârba cea mare, a auzit glasul grăind către el: „Pahomie, te lauzi peste măsură, pe când ești ca și orice alt om. Cere milă pentru tine însuți și nu uita că, dacă ai câștigat ceva, după mila Mea ai câștigat". Atunci cuviosul Pahomie, întinzându-se pe pământ, a glăsuit: „Drept ești, Doamne ! Cu smerenie rogu-mă bunătății Tale, să Te înduri de mine și niciodată să nu-ți întorci fața de la mine. Cred că nimeni nu va putea sta, de nu-l vei sprijini Tu însuți". În același timp i s-au arătat doi îngeri și i-au zis: „Ridică-ți ochii tăi în sus !" Și ridicându-i, a văzut pe Domnul nostru Iisus Hristos în chipul unui tânăr de o frumusețe negrăită, înconjurat de lumina strălucitoare. Domnul l-a mângâiat și i-a făgăduit că, deși purtările monahilor vor degenera după cum i s-a dat să prevadă, totuși El pentru totdeauna va păstra neamul sfânt al fiilor lui duhovnicești, care făgăduință s-a îndeplinit în mănăstirile obștești al căror începător a fost cuviosul Pahomie, în toate vremurile și se îndeplinește până în ziua de azi.

După toate acestea, cuviosul Pahomie abia și-a putut veni în fire. Era aproape vremea adunării de noapte pentru rugăciune și el a venit însoțit de alți doi frați. Când s-au așezat frații în jurul lui ca să-i asculte învățăturile obișnuite, atunci impresia celor văzute, care-i subjuga întreaga atenție, nu-l lăsa să vorbească decât despre ceea ce era potrivit momentului. El îi îndemna să fie tari în faptele pocăinței, pentru care s-au afierosit, și râvna spre aceasta să și-o întărească prin gândul la moarte; le vorbea de rușinea cu care vor fi acoperiți călugării nedrepți în Ziua Judecății, în fața lumii întregi, de chinurile groaznice ce-i așteaptă pe aceștia și despre cununile fără preț, pregătite celor ce vor rămâne credincioși slujirii de lepădare de sine și vor plăcea lui Dumnezeu. „Până ce avem suflare de viață, frații mei, zicea el, să ne luptăm cu bărbăție spre mântuirea sufletelor noastre, pentru că atunci când nu va mai fi timp, să nu ne pară rău, dar fără folos, că n-am făcut aceasta. Să căutăm a săvârși tot binele și să fugim de atingerea de orice rău. Ah, frații mei ! Dacă vom avea în minte făgăduințele pe care le-a dat Domnul luptătorilor cu râvnă și acele munci straşnice ce-i așteaptă pe cei nepăsători și fără de grijă, mai ales pe aceia care știau cele mai bune și nu le-au urmat, apoi nu se poate să nu avem în-

demn. Toate puterile să le folosim spre aceasta, ca să ajungem sfinţenia după poruncile ce ne-au fost date de Domnul Iisus Hristos. Vai aceluia care, lepădându-se de lume ca să se sfinţească Domnului, nu vieţuieşte potrivit făgăduinţelor date Lui ! Mult mă tem că părinţii noştri, pe care i-am lăsat în lume şi care nădăjduiesc că prin rugăciunile şi pocăinţele noastre, plăcând Domnului, le vom fi lor de folos, în socotinţa lor că ei, rămânând fără noi, care ne-am afierosit Domnului, jertfă mare au făcut – mult mă tem deci ca nu cumva ei să ne acopere de ruşine văzând că, pentru nepăsarea noastră, vom fi aşezaţi în rândul celor răi, pe care chiar lumea îi judecă.

Iată pentru ce, fraţii mei, să muncim cu toată osârdia şi din toate puterile noastre. Să ne aprindem spre aceasta prin aducerea-aminte de moarte, care e în putere să ne depărteze de pământ, să amuţească iubirea pentru veacul acesta şi să ne îndrepte spre munte: spre Domnul tuturor. Să ne întărim în această aducere-aminte în toată seara, când mergem spre somn. Atunci, sufletul nostru, cercetându-se pe sine, să se îndrepte spre trup şi către fiecare mădular, zicând: vai, picioarelor, voi care aveţi libertate să umblaţi, fiţi întotdeauna gata să mergeţi pe căile voii Domnului, până ce nu vine moartea, ca să vă facă nemişcate. O, mâinilor, va veni vremea când veţi înţepeni şi nu veţi putea face nici o mişcare, dar mai înainte de venirea ei, folosiţi vremea de acum cât e încă în puterea voastră, fiţi pregătite spre milostenie şi săvârşiţi necontenit mulţumire în rugăciunile către Domnul. O, trupule, mai înainte de a ne despărţi şi a te preface în praf, să ne muncim împreună, slujind lui Dumnezeu, ziditorul nostru; după cum ne sileşte datoria obişnuită, nu fi îndurător cu tine, nu slăbi, căzând adesea înaintea lui Dumnezeu, dă-mi lacrimi de ajuns, pleacă-te sub jugul plăcut al lui Hristos, ajută-mă să-i urmez Lui şi să împlinesc orice slujire Lui cu bucurie, nu căuta linişte, nu te lenevi, ca să nu mă bagi şi pe mine în focul cel veşnic. Dacă mă vei asculta acum, vei împărţi cu mine moştenirea veşnică; iar de nu te vei supune, vai ţie, căci din pricina legăturii strânse în care ne găsim, pierderea ta mă va trage şi pe mine; şi ne vom chinui împreună în veacul cel de veci.

Dacă vă veţi însufleţi zilnic în acest chip, fraţii mei, veţi vedea cât de repede va locui Domnul în voi, ca în templul Său; iar cu El nu numai că nu vă veţi teme de chinurile vrăjmaşului, ci necontenit veţi fi luminaţi de Sfântul Duh, care mai bine decât o mie de învăţători vă va conduce pe calea mântuirii şi vă va da vedere duhovnicească, pe care nu o poate da nici o înţelepciune lumească".

Aceasta n-a fost singura vedenie a cuviosului Pahomie, el necontenit era învrednicit de ele. Se întâmpla că şi vrăjmaşul se apropia cu înşelăciunile lui; dar cuviosul Pahomie avea un simţ duhovnicesc mult credincios, deprins spre deosebirea binelui de rău.

Duhul cel rău a încercat să-l linguşească odată pe cuviosul Pahomie şi i se arătă când lucra singur la rogojini, spunându-i că el este Hristos. Dar cuviosul îndată a cunoscut cine era cel care se arătase, după impresia care i-o făcuse asupra sufletului său. „Prezenţa lui Hristos Domnul, zicea el, e urmată de pace; privirea spre Dânsul naşte bucurie şi e străină de frică; El izgoneşte gândurile pământeşti şi aprinde dorinţa de cele veşnice; iar acum mintea mi-i tulburată şi e învăluită de diferite gânduri pământeşti." Şi astfel, însemnându-se cu chipul crucii, spuse celui ce se arătase: „Îndepărtează-te, duhule al linguşirii, blestemat în arătările şi născocirile tale, nu ai loc între robii Domnului". Spunând acestea, suflă peste el şi acela îndată dispăru, lăsând în urma lui o putoare grozavă.

Altă dată i se arătă în chip de muritor şi îi spuse cine e. Ei vorbiră mult. Dracul, între altele, îi grăi stareţului că el are voie să ispitească pe ucenicii lui, dar vede, spre întristarea sa, că în loc de folos pentru el, aduce fraţilor cununi prin ispitele la care îi pune; dar crede că după moartea stareţului, ei vor cădea mai des în laţurile lui, nefiind păziţi de îndrumările şi de grija lui veghetoare. I-a mai spus că oricât de slabi sunt diavolii, mai ales după întruparea Cuvântului-Dumnezeu care le-a distrus stăpânirile lor, totuşi ei nu se depărtează de faptele lor şi în tot chipul caută să piardă pe careva dintre călugări, umblând să-l amăgească cu ceva, şi văzând puţină abatere spre amăgirile lor, îşi îndoieşte puterile, ca să-i cuprindă inima şi să-i supună stăpânirii lor; dar pe cel care, în loc de atenţie la iscusitele lor încercări, îi îndepărtează îndată, veghind mai aspru asupra sa şi rămânând cu tărie în îndeplinirea tuturor rânduielilor, pe acela îl lasă şi fug.

Ascultând aceasta, cuviosul Pahomie răsuflă adânc şi-i spuse duhului rău, cu glas tare: „Dumnezeu să te oprească !" şi a dispărut acela. Aceasta era într-o noapte. Iar dimineaţa a chemat pe cei mai de seamă ucenici ai săi şi le spuse ce a auzit, ca ei să le dea de ştire şi altora şi astfel toţi să-şi întărească grija pentru sine. Apoi a scris despre aceasta şi către toţi stareţii, spunându-le să se înarmeze cu frica de Domnul şi cu smerenia.

Cu acestea vom încheia cele despre viaţa cuviosului Pahomie, socotind că şi atât e destul pentru a cunoaşte duhul faptelor lui şi scopul spre care îndruma el pe toţi şi cu cuvântul şi prin ale sale rânduieli.

Cuviosul Pahomie avea multe daruri ale Sfântului Duh: darul cunoaşterii gândurilor tăinuite, darul vederii cu duhul, putere asupra duhurilor, puterea vindecării de orice boală. Dar, mai cu seamă, era mare puterea rugăciunilor lui. Şi Domnul întotdeauna lua aminte la cererile robului Său.

A răposat cuviosul Pahomie în anul 348, adică la 57 de ani ai vieţii sale, cu doi ani înainte de moartea cuviosului Antonie. A venit în acele locuri o boală şi a luat pe câţiva dintre cei mai buni ucenici ai lui, iar apoi şi pe el. Înaintea morţii, pe care o prevăzuse, el a chemat pe toţi stareţii mănăstirilor, le-a dat îndrumarea cea din urmă şi a numit ca urmaş al său

pe Petroniu. După aceea, a murit cu pace în bucurie duhovnicească, care s-a arătat şi pe faţa lui.

Din scrierile cuviosului Pahomie, afară de rânduială, s-au mai păstrat scrisorile către stareţi, scrise într-o limbă deosebită. Şi una, şi alta sunt în traducerea fericitului Ieronim (*Patrologia Latinae,* tom 23). Scrisorile în multe părţi sunt neînţelese, de aceea nu ne vom ocupa de ele. Rânduiala o vom da spre cercetare, înşirând-o pe puncte, să se vadă lămurit toată aşezarea vieţii călugăreşti de obşte înfiinţată de cuviosul Pahomie. Vom mai adăuga şi scurtele lui îndrumări.

Rânduiala, după cum spun unii, nu e în întregime de la cuviosul Pahomie. Sunt şi părţi ale lui Orsisie şi ale cuviosului Teodor Sfinţitul; din această pricină în unele manuscrise se intitulează: „Rânduielile celor trei mari stareţi". De aceea trebuie să-i premeargă şi o scurtă povestire a vieţii lui Orsisie şi a lui Teodor. Aceasta mai ales că, pe de o parte, felul purtării lor ar lămuri unele locuri ale rânduielii, iar pe de altă parte, în povestirile despre faptele lor intră şi povestirea vieţii cuviosului Pahomie cel Mare.

Viaţa lui Avva Orsisie

Urmaşul cuviosului Pahomie a fost Petroniu, bărbat vrednic de o aşa alegere. Despre dânsul se ştie puţin, dar şi ceea ce s-a păstrat e destul ca să ne închipuim cum a fost. Căldura credinţei lui şi râvna cu care s-a afierosit vieţii călugăreşti i-au influenţat întreaga familie. Tatăl, fraţii şi slugile i-au urmat lui, afierosindu-se slujirii Domnului în mănăstirile cuviosului Pahomie, iar surorile lui au intrat în mănăstirea de surori, cârmuită de sora cuviosului Pahomie. Tatăl lui Petroniu, Psenebiu, şi-a jertfit averea sa mănăstirilor, între care se număra şi Teba, localitate unde cuviosul Pahomie a zidit o mănăstire.

Această familie numeroasă a rămas până la sfârşit credincioasă făgăduinţei, dând pildă de călugărie aspră şi de viaţă creştină. În ceea ce-l priveşte pe Petroniu, el se remarca atât printr-o adâncă smerenie în purtarea sa cu cei din jur, cât şi printr-o deosebită înţelepciune în fapte şi mare băgare de seamă în toate. Niciodată nu-şi ierta ceva, chiar când era bolnav, şi era cu luare-aminte faţă de sine totdeauna. Avea multă iertare faţă de neputinţele altora. Prin aceste însuşiri a ajuns vrednic a i se încredinţa de către cuviosul Pahomie stăreţia mănăstirii Tismon, iar mai apoi a ajuns şi mare avvă peste toate mănăstirile. Însă a trăit după cuviosul Pahomie numai treisprezece zile şi a murit de aceeaşi boală ca şi cuviosul Pahomie, numind, după cererea stareţilor, ca urmaş al său pe Orsisie.

Orsisie, înflăcărat cu duhul, nu era dintre cei dintâi ucenici ai lui Pahomie, dar prin sfatul şi pilda acestuia a înaintat în cele duhovniceşti şi s-a

arătat, prin asprimea față de sine, smerenie față de alții și milă pentru neputincioși, un vrednic stareț. Cuviosul Pahomie i-a încredințat mănăstirea Șeneboscu. Unii dintre stareți se mirau și ziceau că e prea tânăr pentru aceasta, însă cuviosul Pahomie a spus că Orsisie a dovedit atâtea vrednicii în viața cea duhovnicească, încât a ajuns luminător puternic în casa Domnului.

A fost de față când Petroniu l-a ales urmaș. Rânduirea lui a fost primită cu bucurie de toți, afară de dânsul. Se ruga cu lacrimi ca să nu-i dea această sarcină, pe care o socotea peste puterile lui, însă nimeni nu s-a uitat nici la lacrimile lui și nu i-a ascultat nici cuvintele, și astfel, fără voia sa, a trebuit să-și plece grumazul sub acest jug.

Când s-a familiarizat întru totul cu felul de a conduce al cuviosului Pahomie, a ajuns a fi în toate asemenea marelui cuvios, încât se părea că în el reînviase marele avvă, în mila lui față de toți, în râvna pentru viața duhovnicească, în grija pentru toți, în aspra veghere a rânduielilor și mai ales în desele cercetări prin mănăstiri. Nu avea darul cuviosului Pahomie de a vorbi despre cele duhovnicești, cu toate acestea cele trebuincioase le putea lămuri prin pilde și asemănări, ascultate cu băgare de seamă și întărire de sufletul credincios. „Nu vă este necunoscut, spunea el odată, cu câtă adâncă cunoaștere a Sfintelor Scripturi ne vorbea sfântul părinte despre lucrurile cerești. Însă îmi pare, după cât poate înțelege îngustimea mea, că nu-i nici un folos din învățăturile frumoase, dacă nu le vom ține cu grijă în minte și nu ne vom gândi la ele. Altfel, vor ieși din sufletul nostru, și vrăjmașul, văzând că ni-i sufletul gol de gânduri spre bine, găsește clipă potrivită ca să sădească în noi gânduri rele și să ne abată spre fapte nevrednice. Aici se întâmplă ca și cu acela care, pregătind cum trebuie candela, nu va turna în ea untdelemn. În zadar o va aprinde, ea se va stinge îndată, lăsându-l în întuneric. Uneori se întâmplă și mai rău; vine un șoarece și văzând că fitilul nu arde, începe să-l roadă; apoi răstoarnă și candela, stricând-o, dacă e din material slab; dacă e tare, iarăși se poate așeza ca să lumineze. Același lucru se întâmplă și cu sufletul care nu se îngrijește de mântuire. Răceala și împrăștierea micșorează căldura râvnei, așa încât la sfârșit nu mai rămâne nimic din căldura și focul duhovnicesc. Atunci vrăjmașul se grăbește să-l înăbușe cu totul, născând neplăcere pentru lucrurile sfinte și aducând o îngreunare respingătoare. Dar dacă acest suflet s-ar fi îngrijit mai dinainte ca să se îngrădească cu fapte plăcute lui Dumnezeu, ca într-o cetate duhovnicească, stând cu frică înaintea lui Dumnezeu cel milostiv, în ceasul ispitei ar fi scăpat de răceala cea periculoasă. Chiar de ar slăbi prin uitare, însă dacă s-ar pătrunde de frica soartei amare a înfruntătorilor lui Dumnezeu, amintirea acestora l-ar trezi, întorcându-l la starea de râvnă pentru faptele plăcute lui Dumnezeu, din care căzuse".

Astfel învăța el pe frați, apropiindu-i de înțelegerea celor duhovnicești prin comparații. Dar Dumnezeu i-a mărit darul viziunii și el lămurea ușor orice loc dificil din Sfânta Scriptură, cu învățătură dar și cu mângâiere, cu cuvinte puternice și lămuritoare. Obiectul deosebit al convorbirilor lui era hotărârea de a fi credincios rânduielilor vieții din afară și dinlăuntru, după cum fusese rânduite în mănăstiri de cuviosul Pahomie, și despre ascultarea stareților în toate.

Când Sfântul Atanasie s-a întors cu slavă la scaunul său, Orsisie a trimis la el câțiva frați cu salutări și vești despre schimbările ce au urmat după moartea cuviosului Pahomie. În fruntea fraților era Zaheu – marele econom al tuturor mănăstirilor. În calea lor aflând de locul cuviosului Antonie, ei s-au grăbit să se folosească de acest prilej ca să-l vadă pe marele stareț și să primească binecuvântarea lui.

Cuviosul Antonie, cum a auzit că aceștia se apropie, s-a sculat și, în ciuda vârstei lui de 98 de ani, le ieși în întâmpinare cu mare bucurie, dorind a afla știri despre cuviosul Pahomie. Ei i-au răspuns numai cu lacrimi, prin care au lăsat să se înțeleagă că marele avvă nu mai era. Cuviosul Antonie căuta să-i mângâie, lăudând pe sfântul lor părinte și sfătuindu-i ca în loc de jelire să aibă râvnă pentru cele ale cuviosului și să-i urmeze lui întru desăvârșirea duhovnicească. Apoi i-a întrebat cine a luat locul cuviosului Pahomie. Ei i-au răspuns că sfântul avvă numise urmaș pe Petroniu, însă acesta a trecut spre Domnul după câteva zile și, murind, a ales pe Orsisie, care conduce toate mănăstirile. Cuviosul Antonie aflase despre Orsisie, ori pe calea obișnuită vestindu-se despre slava lui, ori Dumnezeu îi descoperise, căci spuse: „Nu-l numiți Orsisie, ci israelitean*. Și cum voi vă duceți acum la arhipăstor, la Sfântul Atanasie, spuneți-i din partea mea: Antonie te roagă să ai grijă de fiii israeliteanului". Apoi le-a înmânat scrisori de recomandare către marele sfințitor și, binecuvântându-i, le-a dat drumul.

Sfântul Atanasie primi pe trimișii lui Orsisie cu multă atenție și le arătă deplină dragoste părintească. Și a făcut așa nu pentru scrisorile cuviosului Antonie, ci pentru că singur fusese între tabeniți și se îngrijea ca cinul călugăresc așezat de cuviosul Pahomie să rămână în putere și ca mănăstirile înființate de el să înflorească în viața duhovnicească.

Din partea sa Orsisie își punea toată stăruința în acest sens. Și într-adevăr, frăția a continuat în evlavia și armonia lăsate de cuviosul Pahomie. Mult ajutor au adus stareții și ucenicii cuviosului Pahomie, scăpați de epidemie. Însă mulți dintre ei lipsind – și mai ales dintre cei mai apropiați – în diferite locuri, duhul care era înainte începu să slăbească, întristându-l pe Orsisie de împuținarea adevăratului duh călugăresc. Ici și colo se isca

* Cuviosul Antonie și ucenicii lui numeau israeliteni pe cei la care se arăta vreo vedenie deosebită. Israelitean, spuneau ei, este mintea ce vede pe Dumnezeu.

dorința de a se despărți de ceilalți, ca să se conducă deosebit. Suflase duhul lumii și acesta putea să distrugă pacea și înțelegerea.

Văzând acestea, iată ce spune Orsisie într-o discuție cu frații: „Văd, grăi el, că unii dintre voi caută slujbe în mănăstiri, ceea ce nu s-a pomenit în timpul viețuirii părintelui nostru. Atunci n-a căutat nimeni vreun privilegiu, decât petrecerea în ascultare și smerenie, și grija de a fi cel din urmă în împărăția cerească. Singuri știți cu câtă greutate am primit a-i urma lui Petroniu, când m-a numit, cunoscând ce anevoioasă e sarcina de a conduce sufletele și ce lesne este a nu o putea îndeplini cum trebuie. M-am supus hotărârii stareților și la aceasta, Moise, primul între proorooci, ne-a dat întâia pildă. Și el, când Dumnezeu l-a ales conducător al poporului, nu voia să primească, rugându-se să fie iertat de această slujbă, însă s-a supus cu smerenie, nu din mândrie, ci temându-se de mânia lui Dumnezeu. În ce ne privește, fraților, putem noi să nu fim atenți la cuvintele Mântuitorului: „Cel ce se înalță să se smerească" și să nu nutrim gânduri curate ? Oare nu știm că darul conducerii nu se dă oricui, ci celor care au întâietate prin virtuțile lor ? Luați aminte la această pildă: dacă o cărămidă nu e arsă destul, când e pusă la temelia clădirii care se zidește pe malul apei, va fi măcinată în câteva zile, încât casa va fi în pericol; dar dacă e arsă bine, dimpotrivă, ea se întărește tot mai mult. În același chip, cei care au sufletul și inima pământești și care nu sunt arși de focul dumnezeiesc nu vor putea dăinui după cum trebuie în rânduielile monahale ale mănăstirilor; mari greutăți și ispite îi vor împiedica în cale din partea duhului lumii, ajungând la nerânduială în cele ce vor face. De aceea, nu se pot lăuda după vrednicie cei care, neavând în ei puteri destule ca să ducă greutatea conducerii, nu o primesc, din grija de a nu duce pe alții în mare pericol și a nu cădea singuri. Numai pe cei ce-s tari în credință nimic nu-i poate clinti; ei suportă toate, credincioși fiind chemării lor, chiar în cele mai grele împrejurări".

Orsisie făcea aluzie astfel la planurile ambițioase ale unora dar fără să le dea pe față. Scopul cuvântării nu era decât îndreptarea unor atare înclinații. Răul nu a fost însă oprit; a ieșit la iveală și a iscat multă neliniște în toate mănăstirile. Prilejul era înmulțirea prea mare a fraților, ceea ce atrăgea după sine și necesitatea înmulțirii mijloacelor de întreținere, câștigarea de pământuri și folosirea altor mijloace pentru aceasta. Însă aplecarea către cele trecătoare peste măsură a pricinuit slăbirea grijii către cele netrecătoare, legându-i de pământ, de care sufletul se depărtase cu atâta greutate. Urmările au fost căderea spiritului monahal și clătinarea smereniei mănăstirești.

Începutul acestora a fost un oarecare Apoloniu, starețul Monhosului. Legea, întărită de cuviosul Pahomie, cerea ca în mănăstiri toate să fie de obște și nimic să nu se socotească al său, însă Apoloniu se gândi să facă

averi numai pentru mănăstirea lui şi, mai mult încă, şi averi prisositoare. Orsisie, care avea datoria de a păzi ca nimic nou să nu fie introdus împotriva celor rânduite de cuviosul Pahomie, îi atrase cu dragoste luarea-aminte asupra încercării lui nedrepte, şi când aceasta nu folosi, îl mustră pentru greşeala făcută. Apoloniu, în loc să se îndrepte, se întărâtă şi, îndemnat de duhul cel rău, care se lăudase cuviosului Pahomie că va aduce nereguli după moartea lui, se gândi să se despartă de ceilalţi şi să se facă singur conducător şi slobod faţă de conducerea generală.

Pilda lui rea a avut urmaşi care, din pricina lui Apoloniu, îşi îngăduiră aceleaşi lucruri, neregula ajungând generală. Oricât a căutat Orsisie să oprească răul, nu avu izbândă, din pricina îndărătnicici şi încăpăţânării lor.

În această împrejurare, el se gândi să părăsească cu totul conducerea ori să-şi ia un ajutor, unul care ar fi fost în stare să aducă pacea între fraţi, prin încrederea ce-ar fi inspirat-o. Dar de cine putea fi arătat un astfel de om, decât numai de mâna lui Dumnezeu ? Orsisie s-a şi întors spre rugăciune. Îndepărtându-se într-un loc singuratic, şi-a deschis sufletul către Domnul cu lacrimi şi suspine. Astfel se rugă el lui Dumnezeu: „Socoteşte, Doamne, că de când robul tău Petroniu murind mi-a dat mie jugul conducerii fraţilor, afară de câţiva care au rămas credincioşi legilor părintelui nostru Pahomie, cea mai mare parte nu vrea să asculte cuvintele mele şi le place mai mult să urmeze dorinţelor inimii lor. Nu pot suferi această răscoală, mai ales că socot că eu n-am dat prilej la aceasta, ci mai mult, am căutat cu toată puterea să-i ţin în pace şi în unire. Sufăr, Doamne, nu numai pentru mănăstirea unde s-a dezvăluit răutatea, ci pentru că ea se întinde şi în celelalte mănăstiri şi mă tem că totul se va răzvrăti şi nu va mai rămâne nici urmă din acea unire care făcea din toate mănăstirile noastre o frăţie armonioasă. Neavând putere să-i ţin în starea de mai înainte, te rog, Doamne, să-mi arăţi pe omul plin de tărie şi bărbăţie, care ar putea vindeca boala şi eu îl pun conducător al tuturor fraţilor, ca să nu fiu răspunzător de pieirea sufletelor lor".

În aceeaşi noapte Dumnezeu i-a făcut cunoscută voia Sa printr-un vis tainic al cărui înţeles îi era greu de priceput: văzu două paturi, la fel de frumoase şi scumpe, dar unul era vechi şi purtat, iar altul nou. Apoi auzi aceste cuvinte: culcă-te şi te odihneşte, dar pe patul nou. Trezindu-se din vis şi judecând, înţelese că patul nou nu era decât Teodor, ucenicul cel mai iubit al lui Pahomie. Acest vis l-a liniştit, mai ales că-l iubea cu adevărat pe Teodor şi era încredinţat că acela avea toate calităţile care l-ar fi făcut vrednic de a fi capul tuturor, şi mai ales smerenia prin care se deosebea. Dimineaţă chemă la dânsul pe toţi starcţii, afară de Teodor, şi le spuse: „Vă este cunoscută neorânduiala ce a intrat între fraţi. Am suferit multă vreme, încredinţat că după furtună va fi şi vreme bună; dar aşteptarea mea nu s-a sfârşit, pacea nu a venit, iar neorânduiala tot creşte. Vă fac cu-

noscut că singur nu mai pot duce atâta grijă şi cred că nu mă veţi îndatora la aceasta. Cred că în asemenea împrejurări nimeni nu poate fi mai bun să îndrepte lucrurile decât Teodor, care de multă vreme se bucură de cinstea şi respectul tuturor şi care avea încrederea Sfântului nostru părinte". Această alegere a fost primită de toţi cu mulţumire şi bucurie, pentru că toţi aveau încredere în Teodor. Îndată au trimis după dânsul ca în mod obştesc să-l facă avvă peste toţi. În vreme ce-l aşteptau, Orsisie s-a îndreptat spre mănăstirea sa, Şenebosc, de unde îndată a fost nevoit să se întoarcă, căci Teodor nu voia să primească locul fără cuvântul lui.

Întorcându-se, l-a înduplecat pe Teodor să ia asupră-şi conducerea şi apoi a plecat în Şenebosc, mulţumit că a scăpat de o aşa sarcină. După câtva timp, el s-a mutat în Monhos, ca să arate că nu e supărat pe începătorii răului şi ca să se bucure de o viaţă mai liniştită.

Însă Teodor nu privea astfel lucrurile; el nu se considera capul, ci al doilea conducător şi, deşi Monhos era mai îndepărtat decât Şenebosc de Pabo, el totuşi pleca adesea ca să ceară sfatul lui Orsisie în toate pricinile. Dar era prea puţin; el îl rugă să se mute în Pabo, ca să fie propovăduitor fraţilor şi-l mai rugă să viziteze mănăstirile, căci el se socotea ajutorul lui Orsisie. De aceea a fost cea mai strânsă unire între ei, pentru îndreptarea şi mângâierea fraţilor. Ei amândoi erau la fel de preţuiţi de Sfântul Atanasie, care îi numea stâlpi ai monahismului, după cinul cuviosului Pahomie, atât de scump lui, şi îşi exprima dorinţa ca ei să nu lase conducerea, aşa de mântuitoare pentru fraţi. Şi, într-adevăr, prin grija şi privegherea lor pentru rânduielile aşezate, s-au ţinut fraţii la înălţimea cinului şi a înflorit viaţa duhovnicească nu mai puţin ca la început.

Au fost şi întâmplări de cădere, de nesupunere, care întristau pe Teodor şi pe Orsisie, dar nu pricinuiau nimic rău mersului general al lucrurilor. Această vreme fericită a fost întreruptă de moartea cuviosului Teodor, fapt care l-a amărît mult pe Orsisie. El, prin smerenia sa, socotindu-l pe cuviosul Teodor mai vrednic de a conduce mănăstirile, singur dorea să moară când l-a văzut bolnav, însă au fost ascultate rugăciunile cuviosului Teodor, care s-a mutat către Domnul. Astfel că grija conducerii rămase tot pe Orsisie. Dumnezeu l-a bucurat însă prin grija pe care o avea Sfântul Atanasie, care le scria lui şi fraţilor scrisori de mângâiere şi epistole de îndemn, şi mai ales prin darul de înţelegere adâncă a Sfintei Scripturi. Astfel întărit prin mila lui Dumnezeu, a avut mulţumirea de a ţine multă vreme toate mănăstirile în pace, spre bucuria şi îndreptarea tuturor.

Se crede că fericitul Orsisie şi cuviosul Teodor au adăugat câteva puncte la rânduiala cuviosului Pahomie, pe care le-au socotit trebuincioase, potrivit vremurilor, deşi nu se poate dovedi care anume sunt. În vremea lor s-au rânduit toate obiceiurile şi apoi s-au reglementat ca rânduieli toate întâmplările, după cum s-a ivit prilejul. Conducătorii care le-au ur-

mat s-au folosit de ceea ce au primit de la dânşii. De aceea, rânduielile cuviosului Pahomie, traduse de fericitul Ieronim, se intitulează: „Regulamentul celor trei mari stareţi".

Însă fericitul Orsisie a mai lăsat după sine şi o scriere despre cum să fie chipul vieţii călugăreşti. Apropiindu-se de moarte, a scris fraţilor un testament în care arată legile vieţii duhovniceşti, scopul şi mijloacele ei, ajutoarele pentru petrecerea ei şi piedicile ce se întâlnesc la fiecare pas. E o mică scriere despre nevoinţele monahale, potrivit rânduielilor introduse de cuviosul Pahomie. Această scriere o vom adăuga după regulament, care în unele puncte se explică prin aceasta. Unele părţi din regulament se citesc punct cu punct. Vom mai adăuga şi o altă scriere a cuviosului Orsisie, despre şase cugetări fericite. Şi una, şi alta se cuprind în ediţia Migne, în tomul 40 al Patrologiei greceşti.

Cea dintâi scriere, fericitul Orsisie şi-a încheiat-o cu cuvintele Sfântului Pavel: *„căci eu de acum sunt gata pentru jertfă şi timpul despărţirii mele a sosit"* (II Tim. 4, 6). A murit conducând frăţia cuviosului Pahomie doisprezece ani singur şi douăzeci de ani împreună cu cuviosul Teodor. Biserica îl pomeneşte împreună cu toţi nevoitorii în sâmbăta lăsatului sec de brânză.

Viaţa Cuviosului Teodor cel Sfinţit

Cuviosul Teodor era din părinţi bogaţi şi vestiţi din regiunile Latopolului din Tebaida de sus. Situaţia lumească strălucită a părinţilor nu l-a orbit; din copilărie era predispus spre cele nepământeşti. Înspre ce tindea inima lui s-a arătat într-o zi de Bobotează, ce se serba în casa lor cu mare solemnitate.

Văzând pregătirile bogate care se făceau, îşi zise cu lacrimi: „O, Teodore ! Ce-ţi va folosi chiar dacă ai stăpâni toată lumea şi ai avea putinţa să te desfeţi de toate bunătăţile, iar după moarte vei cădea în nefericirea să nu ai parte de împărtăşire cu bunurile cereşti ? Amândouă nu pot fi împreună: căci dacă aici sunt bucurii, dincolo vor fi chinuri, ori dincolo fericirea şi aici sărăcie şi suferinţă". Zicând acestea, s-a dus într-o cameră mai îndepărtată şi, întinzându-se la pământ, se rugă lui Dumnezeu, zicând: „Doamne, nimic nu doresc din toate câte sunt pe lumea aceasta; numai pe Tine unul Te doresc şi vreau ca totdeauna să fiu în bunăvoinţa Ta. Te rog, Stăpâne, îndreptează-mă pe calea Ta, ca totdeauna să fac voia Ta şi să rămân în iubirea Ta".

Mama lui l-a găsit şi-l chema să se veselească cu toţii, însă el o rugă să-l lase în linişte; şi a rămas toată ziua aceea în rugăciune şi cu gândul la Dumnezeu. Cu toate că era tânăr, a început să ducă o viaţă aspră, carne

nu mânca, iar mâncare de post numai o dată în zi şi atunci puţin, uneori chiar la mai mult de o zi. Aceasta nu-l împiedica să meargă la şcoală şi să înveţe după obicei înţelepciunea omenească. Aşa au trecut doi ani. Apoi, nemaiavând putere ca să-şi stăpânească aplecarea sufletului său, a pornit tainic, cu binecuvântarea părintelui său, la mănăstirea Latopol, ai cărei călugări erau vestiţi prin viaţa lor înaltă, şi acolo a făcut cele dintâi încercări de viaţă călugărească, sub îndrumarea lor.

Aceşti călugări aveau obiceiul ca ziua să o petreacă fiecare în singurătate, iar seara se adunau într-un loc, făceau rugăciuni şi vorbeau despre lucruri mântuitoare. Într-o seară, veni vorba despre cuviosul Pahomie şi despre rânduielile introduse de el, despre care aminteau cu multă cinste. În Teodor se aprinse astfel dorinţa de a-l vedea pe cuviosul Pahomie şi de a trăi sub conducerea lui şi începu să se roage lui Dumnezeu ca să-i îndeplinească dorinţa. Se întâmplă, după iconomia lui Dumnezeu, că tocmai atunci veni în mănăstire starețul Pecusie, ucenic al cuviosului Pahomie, trimis de el în Latopol pentru diverse trebuinţe. Teodor îl rugă să-l ia cu dânsul şi astfel dorinţa i se împlini îndată, fapt pentru care el aduse călduroase mulţumiri milostivului Dumnezeu.

Cuviosul Pahomie a avut de sus veste despre venirea lui Teodor şi-l primi cu dragoste părintească. Teodor, văzându-se înconjurat de atâţia râvnitori, dorea să le urmeze. Şi dacă nu se putea, măcar să nu se deosebească de ei atât de mult prin nedesăvârşirea sa. De la început tindea să-şi însuşească trei virtuţi: curăţia inimii, tăcerea gurii şi mai ales o grabnică şi sinceră ascultare. Îndeplinea toate rânduielile şi făcea cu râvnă toate câte se cereau pentru viaţa duhovnicească mai de seamă şi îndeosebi era neobosit în priveghere şi rugăciuni. Curând a reuşit să sporească în viaţa duhovnicească şi cu toate că era tânăr, dădea sfaturi mântuitoare celor mai mari, mângâind pe cei aflaţi în nenorociri. Văzând acestea, cuviosul Pahomie se bucură din inimă şi-l iubi mult pe Teodor, presimţind că avea să-i fie urmaş în conducerea frăţiei.

Mama lui, nemaiavându-l pe Teodor în apropiere, a auzit că era călugăr în mănăstirea tabeniţilor şi a venit să-l vadă şi, de ar fi fost cu putinţă, să-l ia la sine, în care scop adusese scrisori către cuviosul Pahomie din partea episcopului locului. Se opri la mănăstirea de maici, ce era de cealaltă parte a Nilului, şi-i trimise cuviosului Pahomie scrisorile episcopului, rugându-l şi ea să-i dea voie ca să-şi vadă fiul. Cuviosul Pahomie îl chemă pe Teodor şi îi zise: „Mama ta este aici şi doreşte să te vadă. Du-te şi-i împlineşte dorinţa, mai ales că scrie despre aceasta şi episcopul, al cărui cuvânt trebuie respectat". Cuviosul Teodor, pentru care dispăruseră toate cele lumeşti, zise cu smerenie cuviosului avvă: „Te rog, părinte al meu, încredinţează-mă dinainte că nu voi da răspuns în Ziua Judecăţii, dacă, după acest început în monahism, pentru care mulţumesc Domnului, mă voi duce la

mama, pe care am părăsit-o o dată cu toate celelalte ispite lumeşti. Dacă în Vechiul Testament fiii lui Levin n-au stat la îndoială să aducă ca jertfă Dumnezeului celui viu iubirea pentru părinţi şi rude (Deut. 33, 9–10; Es. 32, 27-28), cu atât mai mult în noul dar, cei care s-au sfinţit Domnului nu trebuie să preţuiască mai mult iubirea părintească, decât iubirea pentru Domnul. Căci El a zis: *Cel ce iubeşte pe tată ori pe mamă mai mult decât pe Mine, nu este vrednic de Mine* (Matei 10, 37). Eu aşa simt, că pentru mine în lume nimic nu mai este, după ce m-am lepădat de toate". Cuviosul Pahomie ascultă cu mulţumire această mărturisire de lepădare deplină şi-i zise: „Binecuvântez hotărârile tale, căci astfel se cade a fi unui bun călugăr. Rămâi în aceste sentimente şi stări sufleteşti şi nu mă îndoiesc că şi episcopul, înştiinţat despre hotărârea ta, nu numai că nu se va întrista, ci se va bucura auzind de o aşa izbândă în viaţa duhovnicească. Nimeni nu te va învinui că ai părăsit iubirea naturală de părinţi, ca să-L iubeşti pe Domnul Iisus Hristos, ca mădulare ale unuia şi tainicului trup al lui Hristos; căci trup şi sânge nu vor moşteni împărăţia lui Hristos".

Mama, auzind de hotărârea fiului său, că nu vrea nu numai să se întoarcă acasă, dar nici chiar s-o vadă, se hotărî a nu se mai întoarce nici ea acasă, ci să viеţuiască în mănăstirea de maici, zicându-şi în sine: „Dacă va fi plăcut lui Dumnezeu, voi vedea cumva pe fiul meu între sfinţii părinţi şi voi agonisi şi sufletul meu pentru el". Astfel că hotărârea bărbătească a tânărului de a lucra numai Unuia Dumnezeu aduse la mântuire nu numai sufletul lui, ci şi pe al mamei sale. Dar aceasta nu e singura întâmplare care ne arată depărtarea cuviosului Teodor de cele pământeşti; căci chiar îndată după aceea se ivi un alt prilej. Veni fratele său Pafnutie, ca să se afierosească vieţii călugăreşti. Cuviosul Teodor era atât de nepăsător faţă de dânsul, parcă ar fi fost un străin, ceea ce îl întristă mult pe Pafnutie. Cuviosul Pahomie, temându-se ca această purtare să nu-l ducă pe Pafnutie la cădere, îi spuse lui Teodor să fie mai îngăduitor faţă de fratele său, explicându-i că a fi îngăduitor cu neştiinţa celor noi, care nu s-au lepădat cu totul de sentimentele lumeşti, e lucru nu numai de laudă, ci chiar e şi o datorie pentru cei înaintaţi în această privinţă. Cuviosul Teodor făcu aşa cum îl îndrumă marele avvă.

Cuviosul Teodor mai avea un frate mai mare, Macarie, şi acesta, după exemplul lui, a lăsat lumea şi s-a făcut călugăr între tabeniţi.

Cuviosul Teodor înainta din ce în ce mai mult în desăvârşirea duhovnicească şi mai cu seamă în lepădarea de voinţa sa şi în ascultare faţă de marele învăţător, pe care îl imita în toate. Dacă se întâmpla ca sfântul avvă să-l certe pentru ceva, el nu căuta scăpare niciodată şi primea învinovăţirile cu tăcere smerită, chiar dacă era cu totul nevinovat. Când cuviosul Pahomie îi dădea astfel de porunci, care i se păreau nelalocul lor, el nu se împotrivea şi nu cerea lămuriri, ci le îndeplinea îndată, spunându-şi în sine:

„Dumnezeu a insuflat stareţului să-mi dea o aşa poruncă, împotriva gândurilor şi a voinţei mele, ca să-mi omoare mai degrabă eul, care mă face atât de nevrednic faţă de Domnul". De aceea se ruga lui Dumnezeu ca să-i dea supunere negândită şi ca nici prin minte să nu-i treacă că n-ar fi la locul ei vreo hotărâre de-a stareţului.

O ascultare atât de smerită şi dezinteresată însemna foarte mult, mai ales că el era din neam renumit şi îi întrecea pe toţi prin darurile pe care le avea şi prin ştiinţa sa. Şi dacă a ajuns a fi conducător al întregii frăţii, aceasta nu se datora nici ştiinţei şi nici altor însuşiri, ci anume pentru că avea faţă de toţi o nemăsurată smerenie.

Cuviosul Pahomie îşi punea în el mari nădejdi şi nu se temea să-i arate o aleasă încredere, dându-i diferite însărcinări: să mângâie pe cei întristaţi, să întărească pe cei slăbiţi, ori să întoarcă pe cei nesupuşi, şi pe toate reuşea să le împlinească spre bucuria marelui avvă.

E însemnată următoarea întâmplare: un frate neglijent şi neascultător, nesuferind mustrarea cuviosului avvă şi nedorind a se îndrepta, se hotărî să fugă din mănăstire. Fericitul Teodor, înştiinţat fiind de aceasta, se prefăcu şi el că-i nemulţumit împotriva stareţului, că la fel doreşte să plece din mănăstire şi îi spuse acelui frate: „Nu vezi, frate, aspre sunt măsurile acestui stareţ şi nu ştiu dacă voi mai putea sta aici". Fratele acela se bucură, socotind că şi-a găsit prieten. Atunci cuviosul Teodor îi zise: „Să mai rămânem puţin aici, frate, şi dacă se va schimba stareţul faţă de noi şi va fi bun, vom rămâne, însă de va fi tot rău şi aspru, vom fugi împreună". Fratele conveni să rămână în mănăstire să aştepte, până vor ieşi împreună. Însă cuviosul Teodor povesti toate cuviosului avvă. Acesta, socotind bună măsura cuviosului Teodor, îi chemă odată pe amândoi şi, plecându-şi capul înaintea lor, le zise: „Iertaţi-mă, fraţilor, am păcătuit înaintea voastră; dar şi voi sunteţi datori să suferiţi şi să fiţi fii ascultători, îndurând neputinţele tatălui vostru". Văzând smerenia stareţului, fratele se umili şi îşi recunoscu vinovăţia, hotărând a fi în toate corect şi lepădând gândul de a fugi din mănăstire. Cuviosul Pahomie, socotindu-l pe cuviosul Teodor destul de întărit în vieţuirea întru Domnul şi înţelept în conducerea treburilor din afară, încredinţate lui, îi dădu în seamă şi conducerea asupra fraţilor, numindu-l avvă în mănăstirea tabeniţilor, el însuşi vieţuind de mult în Pabo, ce devenise loc de petrecere al marilor părinţi. Pe atunci cuviosul Teodor avea cam treizeci de ani şi cu toate că era tânăr, cuviosul Pahomie nu numai că-i încredinţă conducerea unei mănăstiri, ci-l trimitea să cerceteze şi toate celelalte mănăstiri, cu dreptul de a lua măsurile trebuincioase şi poruncind cuviosul Pahomie să le îndeplinească ca şi cum ar fi fost date chiar de el. Despre aceasta au fost înştiinţate toate mănăstirile de însuşi cuviosul Pahomie.

Cuviosul Teodor, cu toate că era avvă al unei mănăstiri şi conducător peste toate celelalte, nu se mândrea deloc, ci dimpotrivă îşi mărea şi mai mult smerenia, privind la însărcinările sale ca la ascultări din partea marelui avvă şi pentru slujirea fraţilor, spre a-i conduce mai sigur la o viaţă şi mai duhovnicească. Chiar în mănăstirea sa, el se purta în aşa fel, parcă n-ar fi avut nici o putere, ci ar fi fost slugă tuturor, atât era de nepăsător pentru sine. Cu duhul petrecea în Domnul, rugându-se cu dragoste aprinsă; de aceea, slujind fraţilor, el slujea ca şi lui Dumnezeu, îngrijindu-se necontenit de trebuinţele lor trupeşti şi sufleteşti. Dumnezeu l-a înzestrat atât cu darul cuvântului, care producea o minunată însufleţire în inimile ascultătorilor, cât şi cu răbdare şi înţelepciune, prin care el uşor învingea toate greutăţile. Faţă de marele său avvă el avea totdeauna un deosebit respect şi cucernicie şi-i asculta cuvântul ca şi pe o poruncă a lui Dumnezeu. Chiar dacă cuvântul aceluia nu era atât de măiestrit în poruncă, însă totdeauna era presărat cu miruri duhovniceşti, al căror miros nu-i era necunoscut cuviosului Teodor, de aceea îl şi asculta totdeauna pe cuviosul Pahomie. Astfel, el seara zilnic pleca la Pabo, când cuviosul Pahomie discuta cu fraţii şi, întorcându-se, povestea fraţilor din mănăstirea lui cele auzite.

Marele lui dar de a însufleţi pe cei împuţinaţi la suflet şi de a mângâia pe cei întristaţi făcea ca vizitele lui să fie primite cu mare bucurie şi încredere, adresându-i-se toţi cu sinceritate. În cuvântările sale cuviosul Teodor vorbea mai mult despre fericirile ce-i aşteaptă pe cei care se nevoiesc, decât despre judecăţile aspre pentru cei ce se leneveau.

Într-o mănăstire, în vremea vizitei lui, i-au adus un frate învinuit de hoţie. Fratele era nevinovat şi nimeni nu se gândea la făptuitorul adevărat, pentru că acela se purta în aşa fel încât inspira tuturor o bună părere. Dar, deşi nimeni nu-l acuza, totuşi conştiinţa nu-l lăsa în pace, şi el, neputându-i suferi chinurile, căci se apropia timpul când avea să îndure pentru el cineva nevinovat, îndoindu-i-se astfel vina şi aşa destul de mare, se adresă cuviosului Teodor şi-şi descoperi păcatul cu sinceritate. Cuviosul Teodor, cunoscând sincera lui pocăinţă, amanet sigur al îndreptării sale, îi iertă păcatul şi, chemând pe fratele nevinovat, îi zise cu dragoste părintească: „Ştiu că eşti nevinovat, însă îndură acestea cu blândeţe. Dacă în aceasta eşti drept, de altceva eşti vinovat înaintea lui Dumnezeu, de aceea socoteşte că înduri pentru păcatul pe care oamenii nu l-au văzut; iar Dumnezeu, văzând smerenia ta, îţi va ierta păcatele şi te va lumina cu binecuvântare aleasă". Astfel că şi pe acela, nedându-l pe faţă, l-a îndreptat, şi pe acesta l-a mângâiat fără a-i descoperi cine era adevăratul făptuitor. Cu o aşa judecată şi iertare lucra asupra fraţilor, însă nu din pricină că ar fi fost un caracter slab, căci unde pravila cerea o respectare stric-

tă, acolo era aspru şi nu se uita nici la o socotinţă omenească; frăţimea le ştia pe toate acestea.

Cuviosul Pahomie, deşi îi încredinţă lui Teodor conducerea altora, totuşi nu înceta a veghea şi asupra lui şi a-l întări treptat în viaţa duhovnicească, în toate împrejurările. Odată, cuviosul Teodor avea dureri de cap şi-l rugă pe cuviosul Pahomie să se roage lui Dumnezeu ca să-l izbăvească de aceasta. Cuviosul stareţ îi zise: „Suferă, dacă nu ţi-ar fi de folos această suferinţă, Dumnezeu şi fără rugăciunea mea ţi-ar lua-o, căci El singur are grijă de cei ce împlinesc voia Lui. Aminteşte-ţi de patimile Domnului şi de suferinţele lui Iov şi vei uita de durerea ta".

Cuviosul Teodor se învrednicea adesea de vedenii şi descoperiri pe care le povestea marelui avvă. Cuviosul Pahomie nu uita niciodată să îngrădească aceste bunăvoinţe cereşti, cu astfel de cuvinte care opreau să străbată spre inima lui orice gând de mărire. Uneori îi spunea: „E fără margini mulţimea faptelor dumnezeieşti; numai o mică parte ni se descoperă şi numai în măsura în care suntem vrednici a primi viziunea. Cât de săraci şi neputincioşi suntem". Altădată îi spunea: „Cel ce a luat zece talanţi, tot zece a adus şi dobândă. Ia aminte la aceasta şi caută să nu fii judecat ca cel care şi-a ascuns talantul în pământ". Cuviosul Teodor primea acestea cu lacrimi şi fără mândrie, ci cu mare umilinţă şi smerenie, ceea ce dovedea înalta lui desăvârşire duhovnicească.

Iată o întâmplare care arată cât de mult avea grijă cuviosul Pahomie de viaţa cuviosului Teodor şi cu ce gingăşie părintească şi totodată cu asprime se grăbea să-i îndrepte vreun început de greşeală ce se furişa în sufletul lui. Cuviosul Pahomie tocmai se înzdrăvenise după boală; era cu doi ani înainte de moarte. Cei mai buni ucenici se adunaseră în jurul lui ca să-i uşureze pe cât cu putinţă boala, cât şi de frică să nu-l piardă pe tatăl lor, fără să-i audă cele din urmă cuvinte. Atunci ei s-au retras într-o chilie alăturată, nu în faţa cuviosului Pahomie, şi au început a judeca cine ar fi vrednic să ocupe locul marelui avvă, dacă ar fi voia lui Dumnezeu să-l ia la Sine. Şi fiindcă toţi erau încredinţaţi că nu e nimeni mai aproape de sufletul stareţului ca Teodor, ei au rămas cu gândul la dânsul, cerându-i făgăduinţa că, după moartea marelui avvă, nu va refuza să primească îngrijirea de toată frăţimea. Cuviosul Teodor nu voia nici să audă de aşa ceva, însă, după ce aceasta s-a repetat de câteva ori şi cu tot mai multă tărie, el primi. Cei care ceruseră cuvântul cuviosului Teodor nu s-au gândit că el ar fi făcut ceva rău primind; însă cuviosul Pahomie, auzind despre aceasta, nu a aprobat, nu pentru că îl socotea nevrednic, ci fiindcă bănuia că prin această alegere s-ar fi strecurat în inima lui gânduri de zadarnică mărire, de care fusese străin până acum. Ca să scoată din rădăcină sămânţa cea rea, cuviosul Pahomie chemă stareţii Sur, Psentaisie, Pafnutie, Corneliu şi totodată şi pe Teodor. Când s-au adunat, le-a propus să-i

descopere cu sinceritate ce rău simte fiecare în el. Ca să le dea o pildă, le spuse mai întâi singur ce vede la dânsul. Apoi fiecare povesti câte ceva. Venind rândul cuviosului Teodor, starețul îl întrebă dacă nu simte în el nimic rău. Cuviosul Teodor cu smerenie mărturisi ce avea în inimă, zicând: „Vor fi șapte ani de când mi-ai încredințat conducerea mănăstirii și să cercetez și pe celelalte și să dau cuvenitele dispoziții. În această vreme, niciodată nu m-am gândit să-ți urmez la conducerea frățiilor; acum însă mă găsesc în luptă cu acest gând și simt că nu mă lupt cu el cum ar trebui". Cuviosul Pahomie îi spuse: „Bine că ți-ai recunoscut greșeala; însă văd că poți fi influențat de asemenea gânduri și de aceea socot de cuviință ca să mai fii simplu călugăr, să te poți cerceta singur și să-ți ceri iertare de la Dumnezeu". Cu aceste cuvinte el l-a scos din stăreție. Cuviosul Teodor plecă foarte întristat, nu pentru că era lăsat fără autoritate, ci că și-a îngăduit un gând de mândrie, întristându-și părintele duhovnicesc. Retrăgându-se în chilie, se ruga cu lacrimi, de teamă ca Dumnezeu să nu-și întoarcă fața de la el, spre a-l lăsa pieirii, în sfâșierea patimilor, și prin ele să cadă în mâna vrăjmașilor mântuirii noastre. El a rămas doi ani sub epitimie, până la moartea cuviosului Pahomie. În această vreme cu atâta mâhnire se pocăia și era atât de smerit, de parcă ar fi fost un călugăr nou. Plângea amar și cu atâtea lacrimi încât unii se temeau să nu-și piardă vederea. De aceea cuviosul Pahomie, așezându-l din nou în drepturile sale, îi spuse că Dumnezeu l-a dăruit cu desăvârșire duhovnicească de șapte ori mai mare decât înainte.

În ajunul morții cuviosului Pahomie, cuviosul Teodor era nedespărțit de părintele său, care îi arăta multă dragoste și îi insufla gândul ca niciodată să nu uite de neputințele fraților și în tot chipul să aibă grijă de cei ce-s slabi și nepăsători în a plăcea lui Dumnezeu. Acestea le spuse de vreo trei ori. Se vedea că el îl socotea vrednic pentru a fi conducător peste toate mănăstirile; dar nu-l așeză imediat urmaș, ca să-i dea timp și imbold cu totul la smerenie. Ca urmaș al lui, după cum s-a spus deja, cuviosul Pahomie l-a ales pe Petroniu, după care a venit Orsisie și acesta i-a încredințat cuviosului Teodor marea conducere.

Cum am văzut, acestea s-au întâmplat din pricină că Orsisie nu avea putere și bărbăție ca să răpună mișcarea cea rea, începută în Monhos de către starețul de acolo, Apoloniu, și astfel el se rugă lui Dumnezeu să-i arate un urmaș vrednic, care cu spor ar restabili pacea tulburată între frați, și Dumnezeu îi arătă în deosebită vedenie pe Teodor. Cum s-au petrecut toate acestea, am povestit în viața lui Orsisie. Cuviosul Teodor a fost primit de toate frățiile cu inima deschisă, cu deplină încredere și gata a-l asculta în toate. Chiar în cele dintâi cuvinte către frați, el a arătat încotro se vor îndrepta toate stăruințele lui, și anume spre restabilirea păcii și întărirea tuturor într-o singură unire a dragostei. El le arătă cât l-a costat pe cu-

viosul Pahomie înființarea frăției, ce greutăți a ridicat, câte lupte a dus împotriva vrăjmașilor mântuirii noastre și ce mare răspundere va cădea peste cei care, prin dezbinarea lor, vor desființa această mare înfăptuire, și iarăși le spuse în ce stare fericită se aflau ei toți sub binecuvântarea cuviosului Pahomie, îndemnându-i să se întoarcă prin unire frățească și prin desăvârșită lepădare de bunurile pământești către fericirea de mai înainte. „Au trecut câțiva ani de la moartea tatălui nostru, le spunea el, și unde a dispărut acea bună stare și liniște dulce de care ne-am împărtășit când trăia el ? Atunci nu aveam decât setea de a asculta cuvântul lui Dumnezeu, mai dulce decât mierea și decât fagurele și a ne îmbogăți de cunoștința lucrurilor dumnezeiești. Trăiam în uitare de cele pământești, și inima și cunoștința noastră erau în ceruri atunci, iar nu pe pământ. După cum cel înghețat până la oase începe să fugă și aleargă din răsputeri până ce-l cuprinde căldura cea dulce și se încălzește cu totul, așa și noi, uitând de toate, fugim spre cinstea înaltei chemări în Hristos Iisus, căutând pe unul Dumnezeu și dorind a ne încălzi cu căldura iubirii Lui; și cu cât gustam mai mult, cu atât eram mai dornici, bucurându-ne de prezența Lui, numai în El ne era pătrunsă mintea și nu doream altceva. Dar acum, priviți ce situație tristă ! Și de ce ? Pentru că ne-am depărtat de Dumnezeu și ne sunt mai aproape cele pământești decât El. Oare nu ne vom lua seama, să ne întoarcem către El ? Bunătatea Lui fără margini nu ne va alunga și iarăși va preface inimile noastre și ne va face părtași apropierii lui celei fericite". Astfel vorbea cuviosul și era pătruns de tristețe, neputându-și stăpâni lacrimile; cu el plângeau și cei ce-l ascultau.

El plecă degrabă să cerceteze mănăstirile împreună cu câțiva frați mai de seamă și se folosea de toată înțelepciunea cuvântului său și căldura iubirii sale, pentru a întoarce pe toți la unire frățească și armonie. Dumnezeu a binecuvântat stăruințele lui cu deplină reușită. Chiar Apoloniu, care se despărțise de frăție cu mănăstirea sa, s-a reîntors supunându-se marelui avvă și s-a restabilit buna înțelegere, iar vrăjmașul sufletelor, care adusese focul despărțirii între ei, a fost rușinat.

Acest fel de influență asupra fraților prin sfat sincer și prin căldura dragostei și a bunăvoinței legă inimile tuturor de cuviosul Teodor, încât toți i se adresau cu deplină încredere pentru toate nevoile sufletești, dezvăluindu-i gândurile și înclinările cele mai ascunse. El îi mângâia, îi însuflețea, îi întărea, îi înarma împotriva ispitirilor diavolului și le vindeca rănile lăuntrice, ca un doctor încercat, căruia îi sunt cunoscute toate tainele vieții duhovnicești. Îndeosebi, avea mare răbdare și minunată îngăduință față de cei care se foloseau rău de sfaturile lui, rămânând ca de obicei nepăsători față de mântuirea lor. Nu înceta să-i dojenească, arătându-le pentru mântuire adevărurile înfricoșătoare ale credinței, care puteau să le înmoaie inima împietrită; mai cu seamă alerga la rugăciune, crezând că

Dumnezeu, căruia îi este scumpă mântuirea sufletelor, nu va lăsa fără răsplată o astfel de rugăciune. În asemenea griji el se încuraja prin convingerea că, dacă el ar părăsi acest lucru, din pricina greutății, pe care trebuia să o suporte ca să aducă și pe alții la îndreptare, Dumnezeu i-ar cere socoteală despre pieirea lor și a acelora care ar fi atrași de pilda lor. Iată de ce ochii lui nu se închideau, veghind asupra sufletelor tuturor și necruțând pentru aceasta nici un fel de efort.

„Și chiar pentru sine ca să dea socoteală, spunea el, cine va putea sta la Judecată ? Dar mai ales, cum să se îndrepteze acolo cel ce va avea de dat socoteală și pentru alții ?" Și își îndoia râvna pentru mântuirea lor. Și cu toate că toate mergeau destul de bine sub îndrumarea lui, prin smerenia lui el nicicum nu se gândea că-și face datoria cum trebuie, spunând că e departe de a avea toate calitățile unui adevărat avvă. Avea atât de smerite gânduri despre sine, mai ales că vedea cu ochii săi pilda înaltă a conducerii fericitului său părinte Pahomie ! Această pildă nu-i ieșea din minte și când voia să dea un sfat mai important, totdeauna amintea de virtuțile și învățăturile cuviosului avvă, vrând astfel a arăta că nu el învață, ci urma învățătura marelui lor părinte.

Ajungând mare avvă, cuviosul Teodor trimise în Alexandria, la Sfântul Atanasie, doi frați, pe Teofil și pe Coprie, cu veste despre alegerea sa și cu cereri de binecuvântare și întărire. La întoarcere, aceștia au adus cu dânșii un tânăr de șaptesprezece ani, Amon, care, întorcându-se la credință, dorea să se și călugărească, căci ascultase o cuvântare a Sfântului Atanasie despre acest fel de viață.

Mai pe urmă, acest Amon a ajuns episcop și a descris, potrivit dorinței arhiepiscopului Teofil, faptele cuviosului Teodor cel sfințit, după cum văzuse cu ochii lui și auzise de la martori oculari.

În primul rând, el a stabilit rânduiala care fusese introdusă pentru prima dată, deși era așa de mare mulțimea fraților; apoi, el povestește despre diferitele împrejurări când Dumnezeu a descoperit cuviosului Teodor tainele inimilor fraților, pentru lămurirea și îndreptarea lor și despre multele vindecări ce săvârșea pentru cei care-i cereau ajutorul, ori în mănăstirea sa, ori în altele, în vremea când le vizita. El povestește cum cuviosul Teodor, luând 40 de frați din mănăstirea Pabo, unde locuia permanent, plecă pe o insulă a Nilului ca să taie crenguțe pentru rogojini. Acolo au petrecut câteva zile și în tot timpul, după cum nu uitau să se roage, tot așa aveau discuții de seară, parcă ar fi fost în mănăstire. Într-o seară, pe când vorbea, s-au târât la picioarele lui două vipere și el, ca să nu se întrerupă și să nu atragă atenția fraților spre alte lucruri, și-a ridicat călcâiul și, lăsându-le să treacă sub picior, le călcă și le ținu așa până la sfârșitul cuvântării, când le dădu drumul, poruncind să fie omorâte.

Mai povesteşte că la Paşti se adunau cel puţin o mie de fraţi ca să serbeze laolaltă această mare zi. Odată, s-au adunat chiar două mii în miercurea Paştilor. Cuviosul Teodor, după cuvântarea obişnuită, a stat cu ei şi a cercetat neînţelegerea pe care o avea fiecare despre felurite locuri din Sfânta Scriptură. Vorbind din destul, se sculă şi, eliberând adunarea, zise: „pentru mine e o mare mângâiere să vă vorbesc despre nedumeririle voastre. Din aceasta înţeleg că voi nu vă petreceţi vremea zadarnic, ci daţi minţii hrană, cercetând cuvintele Scripturii dumnezeieşti". Apoi mai adăugă câteva cuvinte: „Păziţi-vă şi fugiţi de mâncăruri în ascuns. Lucrul acesta pare neînsemnat, dar e mare, deoarece lasă să intre în inimă pierzătorul, care prin acest nimic nu va întârzia să înveţe şi despre altele mai mari". Nu sfârşi de vorbit şi se apropie de el un frate mărturisindu-i-se tocmai de un aşa păcat. Dar cuviosul Teodor se grăbi să-i acopere faţa cu mantia ca să nu-l observe toţi şi, văzând pocăinţa lui, îl eliberă, cu îndemnul să se păzească pe viitor.

Altădată, se zice, nişte fraţi fiind trimişi să taie lemne pentru mănăstire, câţiva dintre ei, lăsând lucrul, glumeau şi râdeau. În vremea rugăciunii, Dumnezeu îi descoperi cuviosului Teodor fapta lor şi în cuvântarea pe care o ţinu, după întoarcerea lor, spuse: „Nu vă e necunoscut, fraţii mei, că cei care-şi dau făgăduinţă pentru viaţa călugărească trebuie să se poarte mai aspru şi mai sfânt decât ceilalţi oameni. Viaţa lor să fie mai mult îngerească decât omenească. Lepădându-se de lume şi de ei înşişi, trebuie să vieţuiască pentru Acela Care a murit şi a înviat pentru ei, răstignindu-Se de bunăvoie. Aşa e duhul cinului nostru. Pentru aceasta anume ne-am lepădat de părinţi şi ne-am adunat aici într-o societate frăţească. De aceea trebuie să privim spre Domnul Hristos ca la o pildă şi să ne potrivim în toată viaţa noastră cu viaţa Lui. El ne este calea pe care trebuie să mergem neclintit. De asemenea, trebuie să avem încredinţarea că Dumnezeu milostivul ne-a dat Scriptura dumnezeiască nu numai ca să întărească în credinţă şi în viaţa de toate zilele pe cei ce doresc să ajungă în Împărăţia Cerurilor, ci ca cei întăriţi şi în una şi în cealaltă să dea exemplu altora şi toţi unul pentru altul, spre întărire, să mergem către desăvârşirea deplină. Dar spre marea mea durere, unii dintre voi, care mergeau spre bine, şi-au abătut paşii spre lucruri nedrepte. Patru fraţi dintre cei trimişi să taie lemne, depărtându-se de ceilalţi, s-au dedat glumelor şi altor cuvinte deşarte, nesocotind că făcând aşa ei jignesc pe Duhul Sfânt în inimile lor. El mi-a descoperit păcatul lor ca să-i cert, iar ei, ascultând dojana mea, să se pocăiască şi, pocăindu-se, să se grăbească a se curăţi de păcatul lor. Oare ei nu ştiu ce zice proorocul Ieremia: *În adunarea celor ce râd n-am şezut, nici m-am veselit, ci am stat singur sub mâna Ta ce apasă asupra mea, că Tu mă umpluseşi de mânie* (Ier. 15,17) ? Ori au uitat ei ce-a spus Iov: *Umblat-am oare întru minciună şi picioarele mele au zorit spre înşelăci-*

une ? (Iov 31, 5). Oare nu știu ei că Dumnezeu pedepsește și păcatele mici ale robilor săi ca și pe cele mari, ca astfel să pună la adăpost mântuirea lor ? Parcă n-ați citit ce spune Solomon: *Că precum este pârâitul spinilor sub căldare, tot așa este și râsul celui nebun. Și aceasta este deșertăciune !* (Eccl. 7, 6), și în alt loc: *E nebunie ! Am zis despre râs* (Eccl. 2, 2) ? Și încă: *Mai bun este necazul decât râsul, căci întristarea feței este bună pentru inimă* (Eccl. 7, 3). De accea vă rog, fiți mai cu grijă față de voi și folosiți-vă de învățătura Apostolului care zice: *Râsul întoarcă-se în plâns și bucuria voastră în întristare* (Iac. 4, 9), din grija de a nu cădea sub judecata îngrozitoare, spusă de Mântuitorul pentru cei ce râd: *vai vouă celor ce astăzi râdeți, că veți plânge și vă veți tângui* (Luca 6, 25). Judecați-vă spre pocăință, din voința voastră plângeți și oftați și vă veți mântui în cealaltă viață de lacrimile pe care le veți vărsa fără folos. Închipuiți-vă că sunteți aproape de Domnul și-i ziceți cu sinceritate împreună cu proorocul: *căci fărădelegea mea o cunosc și păcatul meu înaintea mea e pururea* (Ps. 50, 4)". Un așa sfat mântuitor le dădu cuviosul Teodor celor patru frați care, fiind de față la adunare, ca de un duh mânați, au ieșit din adunare și, căzând la pământ, cu lacrimi au cerut și iertare și rugăciuni pentru ei de la avvă și de la frați. Această îndreptare i-a întărit pentru totdeauna în rânduielile cele bune și a fost și o pildă întăritoare pentru frați.

A mai fost și un alt asemenea caz, dar nu cu aceleași urmări. Un frate, Moise, deseori îndreptat, rămânea mai departe în greșelile sale. Odată cuviosul Teodor l-a trimis împreună cu câțiva frați pe o insulă a Nilului, ca să adune niște verdețuri, ce se sărau pentru masa fraților; însă spre sfârșitul zilei a cincea, trimise după el să vină degrabă la mănăstire. El răspunse că va veni o dată cu ceilalți, după ce vor sfârși lucrul; dar în cele din urmă a fost nevoit să asculte de poruncă. Pe când se întorcea, cuviosul avvă era cu Psentaisie și cu Isidor și era mâhnit de acest frate. Văzându-l, îi zise: „Mai ușor mi-ar fi fost, frate, dacă mi s-ar fi spus că ai murit trupește, decât să știu că mori sufletește. Nu ți-am lămurit și nu te-am convins în chilia ta de atâtea ori să lepezi gândurile rele, pe care te-ai obișnuit a le frământa în mintea ta ? Tu tot mi-ai spus că sunt insuflări diavolești, dar nu ți-am grăit eu că tu singur chemi vrăjmașul prin stricarea inimii tale și te supui lui, mai înainte de a te ispiti el ? Și văd că acum el te-a biruit cu totul". Moise, încăpățânându-se în rău, căuta să se dezvinovățească și să-și ascundă păcatul, dar cuviosul Teodor îi arătă exact timpul și locul când anume se dedase el gândurilor rele și simțirilor trupești; și fiindcă încerca să dea vina pe diavol, cuviosul îi mai zise: „Până acum Dumnezeu te-a iertat și n-a lăsat pe diavol să se sălășluiască în trupul tău ca să te chinuiască; însă fiindcă tu singur i-ai făcut loc, ți s-a rânduit în sfârșit această pedeapsă. De acum înainte nu vei mai rămâne în mănăstire, eu trebuie să te izgonesc". Apoi porunci la patru frați mai voinici să-l scoată din mănăsti-

re şi să-l ducă în satul apropiat. Dar cum ieşi peste porţile mănăstirii, diavolul îl cuprinse şi cei patru fraţi abia l-au putut duce până la satul vecin, legându-l cu frânghii.

Întristarea pentru pierderea acestui frate a fost răsplătită degrabă cu bucuria pentru bunul sfârşit şi mântuirea altuia. Într-o zi, cuviosul Teodor şedea împreună cu fraţii şi deodată faţa îi străluci de bucurie şi zise: „Bucuraţi-vă, fraţilor ! Dumnezeu s-a milostivit cu fratele nostru Cazur din mănăstirea Ptolomaida. Sufletul s-a despărţit de trup şi s-a ridicat la cer ca să se desfete de fericirile cereşti. Aceasta nu numai pentru că a fost tare în credinţă, ci şi pentru curăţia inimii şi alte virtuţi cu care el s-a împodobit. Şi chiar dacă îl mustram uneori pentru unele greşeli, Dumnezeu i le-a curăţit cu durerile pe care i le trimitea din când în când şi pe care le suferea, şi mai ales prin chinurile dinainte de moarte". Aceste greşeli, despre care spunea cuviosul Teodor, sunt nevegherea şi lenevirea în vremea rugăciunilor de noapte.

Odată, cuviosul Teodor, adunând fraţii la ora nouă, le zise: „Dumnezeu mi-a insuflat spre a vă grăi că cine crede cu adevărat în Domnul nostru Iisus Hristos şi se închină Lui, păcatele aceluia făcute după Botez i se iartă, dacă se pocăieşte cu sinceritate şi nu se mai întoarce la ele. Vă sunt iertate şi vouă toate păcatele: îngrijiţi-vă să rămâneţi credincioşi poruncilor lui Dumnezeu". Cum sfârşi această cuvântare, sosiră Teofil şi Coprie, care fuseseră trimişi în Alexandria pentru treburile mănăstirii a doua oară. Ei au fost la cuviosul Antonie şi au adus de la dânsul o scrisoare către cuviosul Teodor. Citind în taină, porunci apoi să o citească şi în auzul tuturor. În ea se spunea acelaşi lucru pe care tocmai îl spusese cuviosul Teodor, că cei care cad după Botez nu sunt lăsaţi fără nădejdea milei, dacă se pocăiesc cu sinceritate şi nu se mai întorc la păcatele de mai înainte. Trebuie să bănuim că între călugări s-au produs asupra acestui caz felurite tălmăciri, semănate de eretici.

Amon povesteşte şi despre alte multe descoperiri de sus pe care le avea cuviosul Teodor şi despre care el auzise de la Avzonie şi de la Elurion. De altfel, el ne transmite chiar şi cuvintele cuviosului Teodor despre astfel de viziuni şi descoperiri care se potrivesc în orice timp, oricât ar fi de sărac de darurile dumnezeieşti.

„Trebuie să ai mare pază faţă de tine, zicea el, şi îndeosebi să te îngrijeşti ca să nu gândeşti despre tine mai mult decât eşti. Descoperirile le dă Dumnezeu, numai omul tot nimic rămâne. De aceea, el trebuie să-şi înfrângă orice dorinţă pentru descoperiri. Cui să i se descopere şi ce anume este voia lui Dumnezeu. Ca să ne amestecăm în aceasta e cu totul nepotrivit. Şi după câtă experienţă am eu, această dorinţă totdeauna a fost şi este începutul înşelăciunii. Vrăjmaşul o sădeşte şi când reuşeşte a o întări şi a o răspândi ştie să amăgească cu viziuni şi descoperiri mincinoase. De

aceea şi cei învredniciţi cu acest dar şi cei care nu-l au trebuie să fie cu deplină smerenie în gânduri despre ei înşişi şi numai de un lucru să se roage lui Dumnezeu cu frică, ca prin darul Lui să ne scape de chinurile cele veşnice. Aşa au făcut toţi sfinţii lui Dumnezeu. David se roagă: *păzeşte sufletul meu şi mă mântuieşte* (Ps. 24, 20). Sfântul Pavel zice despre sine: *Dar Domnul mi-a stat în ajutor... iar eu am fost izbăvit din gura leului* (II Tim. 4, 17), a leului care umblă urlând şi căutând să înghită sufletele noastre.

Într-adevăr, avem de-a face cu un vrăjmaş şiret şi rău chinuitor, care ne abate de pe cale, acoperind răul şi minciuna cu închipuiri de bine şi de adevăr. Ne trebuie un mare dar de judecată duhovnicească, ori de gânduri inspirate, ca să nu cădem în curse. Însă acest dar nefiind obştesc, avem nevoie de o altă regulă ca să găsim adevărul: supunându-te lui Dumnezeu, supune-te şi sfinţilor Lui. Luaţi aminte că Dumnezeu şi Mântuitorul nostru, arătându-Se pe pământ şi cu oamenii vieţuind, n-a binevoit ca singur să binevestească lumii întregi adevărul Său, ci, înălţându-Se la cer, în locul Său i-a lăsat pe apostoli propovăduitori ai adevărului, trimiţându-le lor Duhul Sfânt, Duhul Adevărului. Ei au dus Adevărul dumnezeiesc în toate părţile pământului şi au lăsat păzitori ai adevărului în Biserică pe episcopi. Acum, cine voieşte să ştie cuvântul Domnului să asculte Biserica, cum grăieşte ea prin gura păstorilor, ca să rămână nerătăcit de adevăr, atât de adevărul absolut, cât şi de cel din viaţa de toate zilele. Ce-ţi trece prin cap fă cunoscut păstorilor, şi ei vor hotărî dacă-i adevăr ori minciună ascunsă şi nu vei cădea niciodată în cursele vrăjmaşului."

Potrivit cu măsura marilor sale daruri, cuviosul Teodor şi era înaintat în smerenie. Cât de sincer le atribuia toate milei dumnezeieşti, nimic socotind al său, se vede din faptul că adesea el povestea despre ispitirile şi prigonirile vrăjmaşului asupra sa, care nu-l lasă în linişte şi despre grija sa, ca nu cumva să cadă şi să mânie pe Domnul şi să nu fie îndepărtat de la Dânsul. „Dacă îngerii au căzut, spunea el, dacă s-au întâmplat căderi între Prooroci, Apostoli, între ucenicii Sfântului Pavel, noi, neputincioşii şi săracii, nimic bun având, cum să nu ne temem de cădere ?"

La acestea a adăugat şi o cuvântare despre pericolele din viaţă, despre frica şi despre paza cu care trebuie să ne petrecem viaţa. „Închipuiţi-vă un munte, spunea, care s-ar înălţa până în nori şi s-ar întinde de la răsărit până la apus, iar pe vârful lui un drum de câteva palme, mărginit din amândouă părţile de prăpăstii îngrozitoare. Acesta e chipul drumului pe care merge omul, renăscut prin apă şi Duh în Sfântul Botez şi intrat în călugărie sub semnul Crucii Domnului. Socotiţi că dacă vede şi îngustimea căii şi adâncimea prăpăstiilor, gata să-l înghită la cel dintâi pas greşit, oare nu va avea el frică şi grijă în toată viaţa sa şi pe tot parcursul acestui drum ? Vă spun că prăpastia din stânga sunt înclinările urâte şi patimile,

mai ales cele trupeşti, iar cea din dreapta, faptele mândriei şi ale îngâmfării, ce cad asupra oamenilor care fac binele şi sunt întrucâtva pe calea desăvârşirii. Trebuie să mergem printre aceste ispite, neînclinându-ne deloc nici spre una, nici spre alta, ci ţinând cu tărie mijlocul şi înarmându-ne cu frica mântuitoare de Dumnezeu. Astfel lucrând, ajungem la limanul fericirii, unde ne aşteaptă Mântuitorul nostru, înconjurat de nenumăratele cete cereşti ale sfinţilor fără de trupuri, cu coroane nepreţuite, pregătite pentru cei care au ţinut calea dreaptă spre împărăţia cerească. Poate va zice cineva că, judecând după această comparaţie, numai o dată de va greşi cineva în calea sa, ademenit de vreo patimă, el va cădea în prăpastia din care nu mai are nici o scăpare. Nu, nu e acesta gândul meu. Dimpotrivă, dacă acela se pocăieşte şi merge pe calea credinţei şi a poruncilor, dacă i se va întâmpla să slăbească şi să se micşoreze în râvna ce avea încât ar fi în pericol să cadă în prăpastie, Dumnezeu, prin mila Sa, îl va abate de la marginea prăpastiei, aducându-l în mijlocul cărării, ca să meargă iarăşi drept. Acestea le face Dumnezeu uneori prin insuflările sale nevăzute, ce pătrund în inima şi conştiinţa lor, uneori prin boli şi întristări, prin întâlniri cu bărbaţii cei sfinţi ori cu păcătoşii, cei dintâi fiind pildă de virtute, pentru a se realipi de Dumnezeu cu tot sufletul, iar ceilalţi, prin urâciunea lor, născând dispreţ pentru păcat şi pentru toate cele păcătoase. Dumnezeu nu uită niciodată ostenelile credinţei şi ale iubirii tale, numai tu singur să nu te laşi în braţele căderii tale, şi El va găsi calea către inima ta, ca să o deştepte şi iarăşi să aprindă în ea focul râvnei pentru sfinţenie şi curăţie. Şi cei căzuţi se ridică. Rămân în prăpastie numai cei ce nu voiesc să se scoale."

După aceasta cuviosul avvă le-a arătat cât este de mântuitor a nu ceda patimilor, ci a lupta cu bărbăţie împotriva lor şi a te îndeletnici în virtuţi. Şi pentru a-i însufleţi mai mult, le aminti cuvintele marelui Pahomie. „Voiesc să vă amintesc despre un mijloc de luptă care ne-a fost recomandat de cuviosul părinte. Anume, cine vrea să îndepărteze de la dânsul o patimă, de pildă mânia, atunci dacă i se întâmplă, să zicem, o batjocură din partea cuiva, în loc să se întărâte şi să se mânie, el să-şi zică: Bine, bine, iată mi s-a întâmplat să câştig în folosul meu o monedă de argint – şi cu aceste cuvinte să-şi răpună mânia. Dacă va face aşa, va câştiga banul. Dacă, pe lângă batjocură, se va adăuga şi vreo calomnie, să-şi zică: e cazul unui câştig mai mare; nu trebuie pierdut prilejul. Şi fără îndoială că cine va lucra astfel în toate cazurile care aprind mânia, acela va ajunge în stare să-şi stăpânească mânia. Ne mâniem pentru că nu judecăm dacă se cade a ne mânia şi nu ne închipuim că mâniindu-ne suferim pierdere şi ne facem rău, iar că înfrânându-ne mânia, câştigăm şi evităm răul din mânie. Mânia ne arată că suntem încă trup şi că trupesc e orice lucru spre care tinde inima noastră."

Pentru a le influența mai multă râvnă de a se împotrivi mâniei, el le dădea pilda mucenicilor, care nu numai că au suferit cu curaj tot felul de chinuri, ci doreau altele și mai mari și în cele mai grele suferințe se rugau pentru chinuitori.

Și, în sfârșit, și-a încheiat cuvântul său de învățătură astfel: „Spuneți-mi, vă rog, ce am făcut noi ca măcar cât de puțin să se poată asemăna cu moștenirea minunată pe care a binevoit Dumnezeu milostivul să ne-o pregătească ? Am suferit oare moartea pentru numele Mântuitorului, ori măcar am suferit prigonire pentru credința în El ? Muncim; dar oare nu vi-i destulă cinstea oamenilor pentru aceasta ? Oare nu e prea mult și aceasta, dacă răsplata determină măsura în măsură ? Dar uimiți-vă de nemărginita bunătate a lui Dumnezeu, prin care pentru osteneala neînsemnată ni s-a pregătit o răsplată fără măsură. Dumnezeu lucrează pentru noi, ca un om bogat care ar zice olarilor: aduceți-mi toate vasele și lăsați-mă să fac ce vreau cu ele, chiar de le-aș distruge și le-aș arunca; eu însă dau pentru ele vase de aur, pline cu pietre de mult preț".

Ostenindu-se în sfârșit în lupta cu neorânduielile din toate mănăstirile, cuviosul Teodor își ceru moartea și trecu către Domnul în anul 367, ori 368, după Paști, în al 55-lea an al vieții sale, iar după unii la 53 ani. Pomenirea lui e în a 16-a zi a lunii mai.

II. Regulamentul mănăstirilor obștești tabenite

Din viețile cuvioșilor Pahomie, Orsisie și Teodor cel sfințit s-au lămurit destul regulile așezate de cuviosul Pahomie pentru traiul comun al călugărilor. Planul principal al acestor rânduieli a fost dat de îngerul Domnului pe o tăbliță. Dezvoltarea lor în amănunțime a făcut-o cuviosul Pahomie, conducându-se după acel plan și printr-o deosebită inspirație de sus, cu care el s-a învrednicit în diferite împrejurări. Cuviosul Pahomie n-a scris dinainte un plan general pentru viața obștească, ci adăuga rânduieli după nevoie. Regulile se nășteau o dată cu cazul care le cerea. Astfel că viața în mănăstiri s-a rânduit deplin chiar sub cuviosul Pahomie; dar nu e nimic de mirare, pentru că și după el alte situații necesitau alte reguli, ce au fost date de fericitul Orsisie și de cuviosul Teodor cel sfințit. În îndrumările pentru călugări rămase de la Orsisie sunt câteva rânduieli care sunt trecute cuvânt cu cuvânt și în regulament. Acestea se pot socoti ca ale lui, dar nu trebuie să mărginim la numai atât contribuția lui Orsisie la introducerea pravilelor. Dacă fericitul Orsisie a continuat să stabilească

reguli, cu atât mai mult trebuie să spunem aceasta despre cuviosul Teodor, atât de îmbogăţit în daruri de la Duhul Sfânt. Aşa că, fără îndoială, se poate spune că toate rânduielile monahismului au fost desăvârşit introduse şi întărite prin pravilele celor trei mari părinţi: Pahomie, Orsisie şi Teodor. De aceea, regulamentul se şi numeşte în unele manuscrise: „Regulamentul celor trei mari stareţi".

Acest regulament scris nu cuprinde toate rânduielile vieţii de obşte din mănăstirile tabenite. Poate pe timpul lui Pahomie, în afară de regulile însemnate de înger pe tăbliţă nu mai erau scrise şi altele. Tot regulamentul era în mintea cuviosului Pahomie şi se aplica practic de către cei care aveau grija de a păzi rânduielile. Mai pe urmă, au început să scrie vizitatorii şi călugării pentru a-şi aminti. În note nu se păstra nici o rânduială, însă numai ce era deosebit de însemnat se scria. Aşa s-a adăugat pravilă lângă pravilă şi s-a compus colecţia de reguli care a ajuns până la noi. Ni le-a păstrat fericitul Ieronim. Nişte călugări din Italia care fuseseră în Tebaida şi prin tot Egiptul, neştiind nici greceşte, nici limba Egiptului, au dorit să aibă regulamentul cuviosului Pahomie în limba lor de naştere, aşa cum era cunoscut în greceşte şi în limba egipteană. În acest scop, găsind un manuscris grecesc cu regulile cuviosului Pahomie, ei l-au dat fericitului Ieronim, rugându-l să îl traducă în latineşte. Fericitul Ieronim nu i-a refuzat şi l-a tradus (*Operele Fericitului Ieronim*, tom. 2, *PL* 23). El, după cum s-a spus, nu cuprinde toate rânduielile vieţii călugăreşti tabenite şi pravilele sunt adunate fără plan. Fericitul Ieronim ştia multe despre rânduielile de acolo, din auzite, ori de la cei ce i-au adus manuscrisul grecesc ca să-l traducă şi a însemnat aceasta într-o mică introducere la regulament. Afară de această adăugire, multe reguli le-a păstrat Casian, în regulamentul mănăstirilor răsăritene şi în alte lucrări. Toate acestea trebuie avute în vedere de către cei ce îşi doresc un regulament complet al cuviosul Pahomie, neuitând şi ceea ce este scris şi în *Vieţile* celor trei mari părinţi.

Dacă s-ar traduce numai regulile cuviosului Pahomie, păstrate în traducerea fericitului Ieronim, atunci nu am avea o idee deplină despre rânduielile vieţii tabenite, din cauza omisiunilor şi a neregulii în care au fost adunate. De aceea e nevoie a le grupa după cuprins, completându-le cu lucruri noi din vieţile marilor întemeietori, cu cele din scrierile lui Casian, din introducerea Fericitului Ieronim şi din unele povestiri din vieţile părinţilor Bisericii şi să le aşezăm cu rânduială, ca fiecare să-şi poată face idee de felul vieţuirii din acele mănăstiri.

O asemenea întreprindere nu e nouă. În apus, călugării catolici se ocupă de mult cu lămurirea regulamentului cuviosului Pahomie. Una dintre aceste încercări ne-o dă autorul cărţii *Vies des pères des désertes d'Orient*. De el ne vom folosi cu oarecare abateri în rânduială şi completări la conţinut.

Socotim necesar a face o observaţie. Autorul amintit citează regulile nu după ediţia lui Ieronim, ci după alta, aşezată la sfârşitul operelor cuviosului Casian (*PL,* tom 50). La acesta din urmă sunt mai puţine reguli, la Fericitul Ieronim sunt 194, dincoace 128, şi în altă ordine. Dar nu e o culegere originală a regulilor cuviosului Pahomie, ci ea pleacă de la culegerea lui Ieronim. Din două pravile ale lui Ieronim se alcătuieşte una; sunt şi cazuri contrarii. Unele reguli sunt date în ultima alcătuire mai clar. Noi ne vom folosi de lucrarea Fericitului Ieronim.

1. Aşezarea generală a mănăstirilor tabenite

1. Cuviosul Pahomie a rânduit nouă mănăstiri, cuviosul Teodor a mai adăugat patru; deci treisprezece. Acestea sunt mănăstiri de călugări. Mai erau încă două mănăstiri pentru femei, una rânduită de cuviosul Pahomie, alta de cuviosul Teodor.

2. Fiecare mănăstire se compunea din 30 ori 40 de case deosebite, cu câte 12 ori 13 chilii, în care trăiau câte trei fraţi, după cum poruncise îngerul.

3. Trei ori patru case compuneau un trib.

4. Pentru rugăciunile comune era o biserică; pentru masă – trapeza comună; pentru pregătirea mâncării şi a pâinii – bucătăria şi brutăria; pentru bolnavi – spitalul; pentru primirea străinilor – arhondaricul. Erau clădiri deosebite pentru alimente, pentru haine, pentru lucrători, pentru unelte şi lucruri. Pe lângă mănăstiri erau livezi, grădini şi câmpuri cu semănături.

5. Călugării tuturor mănăstirilor alcătuiau o frăţie, strânsă într-o unitate de duh, conducere şi administrare.

6. Pe toţi îi cârmuia mai marele avvă. Dar fiecare mănăstire avea stareţul ei, dependent în toate de marele avvă, în mâna căruia erau toate. Sub el erau supraveghetorii caselor cu ajutorii, economii parţiali, cu distribuitorii şi toate celelalte persoane, ce aveau diferite funcţii temporare ori stabile în mănăstire. „În mănăstirile tabenite, scrie în *Introducere* Fericitul Ieronim, sunt părinţi (afară de avva, care este cel mai important), economi, supraveghetorii caselor, distribuitorii şi cei de săptămână".

2. Mai marele avvă

7. Când cuviosul Pahomie a înfiinţat mănăstirile una după alta, era natural ca fiecare mănăstire să-l socotească ca părinte pe cuviosul Pa-

homie, deşi el aşeza în fiecare pe un alt avvă. El era avva nemijlocit, aşezat de Dumnezeu pentru toate frăţiile.

8. De altfel, în planul aşezămintelor cuviosului Pahomie era să fie un singur avvă căpetenie peste toate mănăstirile. De aceea, apropiindu-se de sfârşit, el s-a întrunit cu toţi stareţii mănăstirilor şi i-a întrebat pe cine doresc să aibă ca avvă obştesc conducător. Când aceia i-au dat să aleagă, el l-a ales pe Petroniu. Petroniu, la rândul lui, aflat aproape de sfârşit, a adunat stareţii mănăstirilor şi iarăşi i-a întrebat pe cine doresc ca avvă, şi când toţi au lăsat alegerea la voia lui, el l-a numit pe Orsisie. Orsisie, când se hotărî să se lepede de conducere, iarăşi chemă pe stareţii tuturor mănăstirilor şi le propuse în locul lui pe Teodor cel sfinţit. Din acestea vedem că în planul aşezării frăţiilor în multele mănăstiri din Tabena era un mare avvă căpetenie peste toate mănăstirile; mai vedem că, după Pahomie, numit de Dumnezeu, ceilalţi trebuia să fie aleşi de stareţii mănăstirilor care, la rândul lor, puteau să-i dea acest drept marelui avvă, primind cu supunere ce stabilea el.

9. Mai marele avvă avea şi mănăstirea lui (*Introducerea* lui Ieronim), care la început era Tabena, apoi Pabo. Această schimbare s-a făcut sub cuviosul Pahomie. În Tabena el a numit pe Teodor cel sfinţit.

10. Datoria acestui avvă era vegherea peste toate mănăstirile, ca pretutindeni să se păzească rânduielile stabilite şi fraţii să se desăvârşească nestingherit în viaţa duhovnicească.

11. În acest scop el însuşi adesea vizita mănăstirile, cerceta în amănunţime, îndrepta, purta discuţii îndeobşte despre viaţa monahală şi în special despre cele ce-i cereau o deosebită atenţie. În unele mănăstiri înadins rămânea mai mult ca de obicei. Pentru vizită nu erau zile fixe, putea fi în orice timp, putea face o vizită pentru o singură oarecare mănăstire şi chiar numai pentru un frate.

12. Când treburile şi sănătatea nu îngăduiau marelui avvă să viziteze mănăstirile, el trimitea pe cineva în locul său. Sub cuviosul Pahomie această însărcinare o îndeplinea cuviosul Teodor. Şi lui i se încredinţase puterea de a dispune cu autoritatea marelui avvă. Dar poate aceasta nu era totdeauna, căci se înţelege câte neajunsuri se puteau ivi.

13. În asemenea caz, marele avvă afla singur în ce stare erau mănăstirile lui; dar în afară de aceasta stareţii mănăstirilor trebuia să vestească pe cuviosul Pahomie (şi după el pe oricare alt avvă mare) de toate întâmplările mai deosebite din mănăstiri.

14. Şi cuviosul Pahomie, în loc să facă el însuşi vizite, adesea ori trimitea pe cineva, ori scria epistole către stareţi, dându-le îndrumări de conducere. La Fericitul Ieronim, după reguli, sunt şi câteva scrisori către avva Cornelie şi Sur; sunt epistole şi către toţi fraţii în genere şi în special către

unii supraveghetori ai caselor. După cuviosul Pahomie, același lucru îl făcea și cuviosul Teodor.

15. Marele avvă avea de două ori pe an întruniri de obște: în prima, la Paști, se întruneau toți frații, afară de câțiva, care rămâneau pe la mănăstiri; în a doua – pe la 13 august, se adunau numai starețiii mănăstirilor, supraveghetorii caselor și cei chemați special, pentru treburi, ori cei care aveau nevoie. Scopul celei dintâi întruniri era ca să prăznuiască împreună Învierea Domnului, pomenind înainte mântuitoarele Lui Patimi. Se întruneau marți în Săptămâna Patimilor și se despărțeau după Duminica Tomii. Scopul celei de a doua era revizuirea economiei generale și rezolvarea tuturor chestiunilor rămase prin mănăstiri. Se dădea socoteală despre lucru și cheltuieli pentru fiecare mănăstire economului principal, iar acesta, marii adunări. Fiecare stareț căpăta îndrumări de la avvă. Tot acum se clarificau și unele discuții și neînțelegeri rămase neîncheiate, astfel ca în inimile tuturor să domnească pacea și iubirea. De aceea Fericitul Ieronim a numit această vreme „jubileu" – zile de îndreptare și de iertare.

16. Despre aceste adunări, avem epistolele cuviosului Teodor. Cea din urmă e importantă prin faptul că se vorbește despre cei chemați ai mănăstirilor, care trebuia să fie botezați în seara ajunului de Paști, și în ziua de Paști împărtășiți cu Sfintele Taine ale lui Hristos. Acești botezați ori intrau de-a dreptul în mănăstire dintre păgâni, ori erau aduși la credință în Hristos de călugări și învățați fără scopul precis de a se călugări.

17. După moartea cuviosului Pahomie, Petroniu nu izbuti să trimită vestitori la Sfântul Atanasie, pe când Orsisie trimise îndată, ca să-l vestească de schimbarea întâmplată și să ceară binecuvântare. Același lucru l-a făcut și Teodor cel sfințit. Sfântul Atanasie cercetă el însuși mănăstirile în vremea cuviosului Teodor, iar după moartea acestuia scrise o epistolă de mângâiere către călugări. De aici se poate deduce că frăția tabenită depindea direct de patriarhul Alexandriei și starețiii erau întăriți de el.

3. Avva mănăstirilor

18. Principalul avvă alegea și trimitea în fiecare mănăstire pe stareț, pentru ca el să aibă grijă acolo de îndeplinirea regulilor și să conducă frații spre desăvârșirea vieții duhovnicești. Fiecare avvă de mănăstire nu era decât înlocuitorul marelui avvă, ochiul lui, auzul și limba lui.

19. Trimițându-l pe Teodor din Alexandria să conducă o mănăstire, cuviosul Pahomie îi poruncise ca, în primul rând, el însuși să fie sever împlinitor al regulamentului, ca astfel și pe alții să-i învețe același lucru; în al doilea rând, să fie cu grijă față de cei care slăbesc în viața monahală, ca să le deștepte râvna adormită și iarăși să-i îndrepteze pe calea datoriei. În

această privință, mănăstirea este o vindecătoare morală, iar avva mănăstirii, primul doctor duhovnicesc în ea.

20. Potrivit primei lui datorii, adică aceea de a veghea singur asupra regulilor și a-i ține pe toți în ele, avva din mănăstire trebuia să știe toate, și orice faptă din mănăstire era în mâna lui. Rânduielile introduse se împlineau regulat și erau anume supraveghetori în toate părțile; dar aceste persoane erau numite de avva mănăstirii, care supraveghea ținuta lor, îi judeca sau îi înlocuia. Aceste persoane nu puteau face nimic fără porunca avvei; dacă se întâmpla ceva nou, trebuia să întrebe în cauză.

Pentru bunul mers al vieții în mănăstire, el dădea în fiecare dimineață îndrumări. Rânduiala în biserică și trapeză tot el o observa. Toate epitimiile se dădeau și erau întărite de el. El primea în mănăstire și-i da celui primit casă și ocupație judecând după capacitățile lui. El făcea schimbarea fraților dintr-o casă în alta ori de la o masă la alta. Plecările din mănăstire se făceau numai cu voia lui. Aici am amintit numai cele principale din câte sunt în regulament; celelalte se vor vedea în capitolele următoare. În general, în mănăstire toate erau pe mâna lui și el răspundea de toate înaintea lui Dumnezeu și înaintea marelui avvă.

21. În ce privește punctul al doilea – călăuzirea în viața duhovnicească –, toate rânduielile tind spre aceasta; căci în asemenea scop au și fost ele așezate, ca să contribuie la desăvârșirea duhovnicească. De aceea, păzind rânduielile, avva conducea pe toți spre zidirea în duh. Avea datoria să țină cuvântări fraților, cât putea în fiecare săptămână. La cuvântări se adăugau și convorbirile, pentru rezolvarea neînțelegerilor, în ce privește concepțiile și regulile de viață. În afară de această îndrumare generală, fiecare frate era sfătuit ori după rugămintea lui însuși, ori după înțelepciunea avvei. Acesta e cel mai de seamă mijloc de a conduce, și cuviosul Pahomie l-a învățat pe Teodor Alexandrinul să procedeze aici cu mare precauție, ca nu cumva, din prea multă insistență, să nu-l ducă spre rău, și-l sfătuia să aștepte un timp potrivit, dar mai mult să se roage pentru asemenea neputincioși, după cum făcea și el însuși.

22. În această privință, multe învățături dă avva Orsisie în ale sale îndrumări pentru călugări. El le spune: „Conducători ai mănăstirilor! Fiecare dintre voi cu tabăra sa, așteptând venirea Mântuitorului, e dator să o pregătească pentru inspecția trupelor, împodobite cu armament deplin. Nu faceți înlesniri fraților în cele trupești și, totodată, să nu rămână ei fără hrană sufletească îndestulătoare; și iarăși, nu-i siliți să învețe în cele duhovnicești o prea mare înfrânare de la cele trupești, adică de hrană și îmbrăcăminte, ci dați-le potrivit și hrană spirituală și trupească, nepricinuindu-le vreun prilej de neîngrijire. Ce dreptate este de a prigoni pe frați cu munca, iar tu însuți să fii fără lucru? Ori a pune pe ei povara ce singuri nu o putem duce? Să fie munca și odihna la noi îndeobște ca la dânșii.

Nu încetați a-i îndemna pe toți ce vă sunt încredințați vouă să aibă un suflet curat, învățându-i sfințenia și voi înșivă fiind exemplu de fapte bune. Păziți-vă cu orice chip de a iubi pe unul iar pe altul a-l urî, ci dați tuturor la fel (Col. 4, 1); căci se poate întâmpla ca pe care voi îl iubiți Dumnezeu să-l urască, iar pe care Dumnezeu îl iubește voi să-l urâți. Nu fiți îngăduitori către cei păcătoși pentru prietenie și nu vă îngăduiți a constrânge pe unul, ca să-l ușurați pe altul; căci astfel în zadar se va pierde toată munca voastră. Fiți cu grijă și puneți-vă cu frică de Dumnezeu toată stăruința pentru frați. Fiți milostivi către turma încredințată vouă și amintiți-vă de cuvintele Apostolului, care zice: *Căci nu m-am ferit să vă vestesc toată voia lui Dumnezeu* (Fapte 20, 27). Nu treceți cu vederea nici un suflet, ca să nu piară nimeni din pricina răutății voastre. Căci dacă va muri careva după voia voastră, sufletul vostru va fi judecat pentru al lui".

4. Al doilea stătător după avvă în mănăstire

23. Se menționează clar că există și un ajutor al avvei în mănăstire, însă în privința datoriilor lui, în regulament nu e nici un punct. Poate că, la vremea formării regulamentului, nu a fost nici un caz care să dea ocazie pentru determinarea activității lui; îndrumătorii mănăstirilor erau totdeauna singuri și singuri îndreptau toate. Despre ei puțin spune și avva Orsisie în îndrumările sale; dar din cuvintele lui se poate totuși deduce că cel de-al doilea după avvă avea o mare parte din conducere în mănăstire. (Oare această slujbă nu era unită cu cea economică? Căci avva Orsisie zice: „Ajutorilor de stareți peste mănăstiri, fiți cei dintâi în virtute. Luați seama să nu aveți soarta rușinoasă a aceluia care a mâncat și a băut cu bețivii, iar camarazilor săi nu le-a dat hrană la timp, după cum e zis: *veni-va stăpânul slugii aceleia în ziua în care nu se așteaptă și în ceasul pe care nu-l cunoaște, și o va tăia din dregătorie și partea ei o va pune cu fățarnicii; acolo va fi plângerea și scrâșnirea dinților* (Matei 24, 50, 51). Să nu vă ajungă această judecată; ci când va veni vremea răsplătirii, să vă învredniciți a auzi: *bine, slugă bună și credincioasă, peste puține ai fost credincioasă, peste multe te voi pune; intră întru bucuria domnului tău.* (Matei 25, 21)".

5. Supraveghetorul casei

24. După avva mănăstirii, cel mai influent conducător al fraților este supraveghetorul casei (*praepositus domi*). În fiecare mănăstire erau până la 30-40 de case; în fiecare casă era un supraveghetor cu ajutorul lui ori al doilea după el. Ei erau cei mai apropiați veghetori asupra fraților și făuritorii duhului lor călugăresc. Rânduiala severă și pacea de ei depindeau.

De aceea regulamentul se ocupă mult de ei, le determină în amănunțime drepturile și datoriile și cere de la cei aleși în această slujbă mari calități intelectuale și morale și mai multă chibzuială practică. Ceea ce se cere de la dânșii e arătat amănunțit în punctul 159 al regulamentului. De acolo vom lua părțile cele mai importante.

25. El trebuie să fie plin de frica Domnului și de evlavie; să urmeze sfinților în toate și să fie cu ei în legătură, ca să nu orbească la lumina lor; aspru împlinitor al legii Domnului și al poruncilor părintești, umblând în lumina lor și neîngăduindu-și abateri de la adevărul Domnului și dreptate; nu trebuie să treacă peste limitele impuse de părinți ori să rupă legăturile (pravilele) alcătuite în cer de Însuși Dumnezeu.

26. Trebuie să fie smerit, iubitor de dreptate și de adevăr, milostiv și compătimitor, simplu la inimă, străin de orice viclenie, aspru cu sine și de la toate stăpânit, constant și tare, atât în gânduri, cât și în fapte, răbdător și cu bărbăție, și mai grabnic de a îndura moartea, decât a se lepăda de dreptatea dumnezeiască.

27. El trebuie să fie plin de râvnă pentru mântuirea sufletului său și să râvnească și pentru mântuirea altora; să fie băgător de seamă cu sine și să-și judece gândurile inimii, ca să nu fie târât de faptele trupului, de frumusețile ochilor și de momelile câștigului; trebuie să fie străin de toate patimile.

28. Supus în toate celor mai mari, cu nimic contrazicându-i, neînălțându-se asupra fraților încredințați, nici privindu-i cu mânie; nimic să nu dorească mai mult pentru sine decât pentru ei, nici hrană, nici îmbrăcăminte mai bună, nici pat asemenea celor păgânești, ci să fie drept față de ei și egal nepărtinitor; să nu dea cuiva întâietate din patimă, frică sau pentru daruri; să le judece faptele ca înaintea lui Dumnezeu, cu conștiință curată, neînvinuind pe cel nevinovat și îndreptând pe cel ce a greșit; și mai mult să vegheze ca să nu fie el cuiva spre poticnire și sminteală, ci singur să fie pildă de virtute și desăvârșire monahală.

29. Ca superior, să fie cu autoritate, dar aceasta înseamnă doar ca el să se ferească de fapte josnice și umilitoare: să nu fie prin locuri necinstite, să nu se dedea râsului, glumelor, vorbirii deșarte și faptelor copilărești.

30. În conformitate cu aceste însușiri sunt și îndrumările ce arată în rânduială datoria supraveghetorului. Ca supraveghetor, el mereu ia seama la frați: acasă e cu ei, la biserică cu ei, la masă, la lucru, în afara mănăstirii. Și nimeni nu poate face nimic fără voia lui. El îl ia pe cel nou venit, încredințat lui, și îl învață toate rânduielile; hotărăște pașii fraților bătrâni. El primește și împarte lucrurile trebuincioase pentru frați și îngrijește de bunăstarea lor. El primește și împarte materialul pentru lucru, supraveghează pe lucrători, cere socoteală de la ei și el însuși dă socoteală. Când pleacă la câmp pentru muncă, el e în frunte și toți în urma lui și pe drum,

şi la lucru, şi la întoarcere, şi după aceea. Dacă cineva se îmbolnăveşte, trebuie să-i poarte de grijă până ce îl duce la spital. Nici din mănăstire să iasă şi nici prin mănăstire nu poate să umble cineva fără voia lui; pentru a pleca mai departe se cere voie de la avvă, dar după ce se sfătuieşte cu el. Şi în legăturile dintre fraţi, în toate se caută voia lui. Nimeni nu poate da cuiva ceva, ori să ia, ori să plece, fără să-l întrebe pe el. Nici în chilii nu poate avea cineva ceva fără ca el să nu ştie.

31. Acestea în ce priveşte disciplina din afară; dar în sarcina lui e şi formarea spirituală a fraţilor. El trebuie să-i înveţe cum să trăiască în sfinţenie; pentru aceasta de câteva ori pe săptămână ţine sfaturi cu fraţii, întreabă ce au reţinut din cuvântările avvei şi descurcă toate neînţelegerile fraţilor. Îndată ce zăreşte un frate întristat, trebuie să se intereseze pentru ce-i trist şi să-l mângâie.

32. Cu toată libertatea de a supraveghea, el nimic nu face după voinţa lui. Toate sunt rânduite prin regulament. El caută cu ajutorul său numai ca să se îndeplinească toate şi sileşte pe cei rămaşi în urmă cu ceva să le împlinească. Şi nu poate să introducă ceva în afară de cele aşezate prin regulament şi poruncite de avvă. Dacă se întâmplă ceva nou, întreabă şi, după cum hotărăşte avva, aşa şi face.

33. Întrucât el e persoana de răspundere, dacă nu veghează ceva, ori dacă văzând, nu va aduce la cunoştinţă, singur dă socoteală. Dacă nu se poartă bine cu fraţii ori îi împovărează cu lucrul şi nu-i judecă drept, fraţii se plâng avvei şi dacă se dovedeşte nedrept, el îşi pierde locul.

6. Al doilea după supraveghetor

34. Cel de-al doilea după supraveghetor îl înlocuia pe acesta cu toate drepturile şi datoriile când lipsea ori era ocupat cu alt lucru. Dar acesta avea şi unele datorii fixe ca: aduna uneltele şi încălţămintea după întoarcerea fraţilor de la lucrul câmpului şi le punea la locul lor; primea îmbrăcămintea spălată, pe care o împărţea când se cerea; lui i se predau în fiecare seară cărţile folosite ziua şi le încuia la locul cuvenit. Poate mai avea şi alte datorii neamintite în regulament.

7. Economul şi casierul

35. În fiecare mănăstire era un econom care avea grija gospodăriei mănăstirii şi un casier, care avea grijă de nevoile din afara mănăstirii. Lui îi dădea economul banii pentru a cumpăra cele trebuincioase; prezenta socoteală economului despre toate şi înapoia banii rămaşi, neţinându-i în chilia sa nici o noapte. I se putea încredinţa şi vânzarea anumitor lucruri.

36. Dar şi una, şi alta, dacă era nevoie, el le împlinea într-o măsură mai mică. Vânzarea produselor mănăstireşti şi cumpărarea celor trebuincioase pentru mănăstire, atât pentru întreţinere, cât şi pentru lucru, se făcea de un econom şi de casierul principal, care supraveghea gospodăria tuturor mănăstirilor. Ei trăiau în aceeaşi mănăstire cu marele avvă.

37. Economii şi îndrumătorii mănăstirilor dădeau socoteală de economat la întrunirea obştii din august, economului principal, iar acesta adunării generale. Pentru aceasta el purta însemnări de toate cheltuielile şi de venituri, întocmai cum aveau la rândul lor însemnări şi îndrumătorii mănăstirilor şi economii.

38. La dispoziţia economului şi a casierului principal erau două corăbii cu care se trimiteau mărfurile mănăstirilor spre vânzare în Alexandria, ori în alte locuri şi se aduceau înapoi toate cele trebuincioase pentru mănăstiri. Bărci mai mici erau la dispoziţia fiecărei mănăstiri, dar de ele nu se putea folosi nimeni fără voia avvei.

39. Organizând economia de obşte, cuviosul Pahomie a avut ca ţintă să rânduiască astfel lucrurile ca să fie cât mai puţine persoane care să îngrijească de cele necesare vieţii şi nu numai călugării, dar şi mănăstirile în întregul lor să nu aibă grija celor materiale, afierosindu-se cu totul spre zidirea de suflet.

8. Celelalte persoane slujitoare şi conducătoare în mănăstiri

40. Pentru grija la mese şi bucătării era o casă deosebită, supravegheată probabil de econom şi avea ca ajutor pe casier. Pentru cei bolnavi era iarăşi o casă aparte, pe care o supraveghea un infirmier. Pentru portari şi arhondari de asemenea era o casă deosebită, al cărei supraveghetor era arhondarul.

41. Pentru aceste case se alegeau dintre cei mai buni şi încercaţi fraţii şi făceau slujbă cu rândul; dar în ajutorul lor se însărcinau cu săptămâna fraţi şi din alte case, care îşi aveau schimbul lor. În ce priveşte serviciul la brutărie, era rânduit de regulament. Din acestea se poate înţelege şi despre celelalte slujbe. Dacă era o casă destinată pentru livadă şi grădină, nu se ştie; dar se vede că pentru fiecare dintre ele era un păzitor, fără voia căruia nu se putea face nimic. Roadele lor erau strânse de cei numiţi săptămânal.

42. Acestora li se dădea o casă aparte, sub luarea-aminte a supraveghetorului, care împărţea fraţii după feluritele slujbe. Când nu erau fraţi de ajuns, supraveghetorul îi lua din altă casă, dar întotdeauna din acelaşi trib ori neam.

43. Supraveghetorul casei, conducând o săptămână, preda toate supraveghetorului care venea la rând, în prezența avvei mănăstirii. În acel moment toate lucrurile împrăștiate în cursul săptămânii se puneau iar la locul lor, împreună cu cărțile ca să se vadă dacă nu lipsește ceva.

44. Regulamentul nu arată în care zi se făcea schimbul. Sfântul Casian spune că săptămâna începea luni. Se pot vedea și în regulament câteva referiri la acestea.

45. Afară de cei superiori, care făceau serviciul peste toată mănăstirea timp de câte o săptămână, erau și frații inferiori, pentru diferite trebuințe prin casă.

46. Toți acești frați își împlineau treburile nu numai în mănăstire, ci și în afară de mănăstire. Când frații plecau undeva cu toții sau cu toată mănăstirea, cu ei era și infirmierul rânduit în acea săptămână, trapezarul și portarul rânduiți, fiecare dintre ei împlinindu-și ascultarea sa ca și cum ar fi fost înăuntrul mănăstirii. Astfel era rânduiala persoanelor slujitoare în mănăstiri potrivit regulamentului cuviosului Pahomie. Să păşim acum chiar în însăși viața mănăstirii, începând cu intrarea în mănăstire.

9. Primirea în mănăstire

47. Deși mănăstirile cuviosului Pahomie erau populate, totuși primirea în ele nu se făcea ușor și fără alegere. Dacă cineva se apropia de porțile mănăstirii și își exprima dorința să se lepede de lume și să intre în frățimea mănăstirii, nu-l introduceau îndată înăuntru, ci înștiințându-l pe avvă și primind de la el îndrumare în această privință, îl lăsau pentru câteva zile afară, fără nici o atenție și fără îngrijire. Sfântul Casian observă nu numai că erau lăsați fără de atenție, ci se uitau la el cu un fel de dispreț, dojenindu-l cu vorbe și tot respingându-l, ca să-l ispitească dacă nu cumva intenția lui e trecătoare și dacă el e pregătit pentru orice ispită.

48. După această primă ispitire, îl admiteau în arhondaric și de el trebuia să se îngrijească ori însuși arhondarul, ori unul dintre frații de sub conducerea lui. Noul venit avea datoria să învețe Rugăciunea Domnească, dacă nu o știa, și câțiva psalmi. Prin aceasta se vedea câtă stăruință avea pentru a se îndeletnici cu lucrurile dumnezeiești. Între altele, se interesau cine e și din ce pricină părăsea lumea; dacă nu făcuse ceva urât și, împins de frică, fugise din locul lui, ca să se ascundă un timp în mănăstire; dacă nu era în stăpânirea cuiva (robul cuiva) și dacă tot așa de hotărât era să se lepede de toate sentimentele de rudenie și de orice plăcere pentru avere și pentru toate câte lăsa în lume, ca astfel, după intrarea sa în mănăstire, sufletul lui să nu fie distras de gânduri din afara zidurilor ei.

49. Încredințându-se ei în asemenea mod că și intenția lui era hotărâtă, lepădarea de toate deplină și iubirea pentru cele dumnezeiești puternică, că piedici nu sunt și că, prin urmare, putea fi primit în mănăstire, atunci îi povesteau despre toate rânduielile mănăstirești, cum trebuie să se poarte acasă, în biserică, la trapeză și în ce constă ascultarea, ca astfel el să știe dinainte ce va găsi înăuntru. Apoi, desigur, se informau dacă el știa vreo meserie dintre cele potrivite pentru mănăstire, și dacă nu știa, pentru care era mai vrednic și înclinat.

50. După aceasta, îl dezbrăcau de hainele cele lumești și-l îmbrăcau în haine călugărești, poruncind portarului să-l conducă în adunarea fraților în timpul rugăciunii. Introducându-l în adunare, îl așezau la un loc anumit, de unde îl lua supraveghetorul casei în care avea să locuiască și-l așeza în locul pe care întotdeauna avea să-l ocupe între frații acelei case. Fericitul Ieronim spune în Introducere că cine intra cel dintâi în casă, acela era totdeauna întâiul și acasă, și în biserică, și la trapeză, și la drum, iar care intra la urmă totdeauna stătea și cel din urmă; în această privință nu se socotea nici după vârstă, nici după rang (din lume). Sfântul Casian spune că înveșmântarea în hainele călugărești se făcea în biserică de către avvă în mijlocul fraților. Poate așa era și în alte mănăstiri, sau în vremea Sfântul Casian tot așa se proceda și între tabeniți.

51. Hainele lumești erau predate economului, care le ducea la vechituri. De ele se folosea apoi după cum poruncea avva mănăstirii. Sfântul Casian completează că aceste haine se păstrează până când cel primit se stabilește definitiv în viața călugărească; după aceasta ele se dau săracilor; dacă însă el se dovedea nevrednic, îl îmbrăcău iarăși în hainele lumești și îl alungau afară.

52. Sfântul Casian mai spune că noul intrat nu putea păstra la sine nimic din averea sa de mai înainte, nici măcar un ban. Și nici în mănăstire nu lua cu el nimic, ca să nu se mândrească față de alții, care nu aduseseră nimic și pentru că, dacă ar fi fost nevoie să fie alungat, să nu ceară înapoi prin judecată ceea ce adusese, lucru ce ar fi pricinuit neplăceri, mai ales dacă cele aduse s-ar fi întrebuințat pentru nevoile mănăstirii.

53. Din viața cuviosul Pahomie se vede că Psenebie, tatăl lui Petroniu, făcuse o mare jertfire, în bani, lucruri și pământuri. Dar aceasta a fost un caz deosebit. Psenebie a intrat în mănăstire cu toată casa, cu copii și cu robi, iar soția și fiicele s-au așezat într-o mănăstire de maici. Pe pământul lui și cu averea de la el s-a zidit o mănăstire deosebită.

54. Pe noul intrat, mai întâi de toate îl învățau cum să se poarte în biserică, la trapeză și în casă. Mai înainte i se povestise doar de acestea, acum însă trebuia să capete oarecare obișnuință cu ele. Supraveghetorul trebuia să învețe pe frați cum să se poarte în trapeză, în biserică, acasă și la lucru.

55. După acestea, îndată ce el se obișnuia cu toate rânduielile, ceea ce nu cerea mult timp, îl puneau să învețe pe de rost și câțiva psalmi, până la 20, două epistole, ori altă oarecare scriere din Scriptură. Dacă el nu știa carte (fără să se aștepte până ce va învăța), îi dădeau un învățător și el toate le învăța după spusele aceluia, pentru care ucenicul se ducea la învățătură în ceasul întâi, al treilea și al șaselea și stând înaintea lui, învăța sârguincios cele ce i se dădeau, cu toată buna-cuviință.

56. Celor ce nu știau carte nu li se dădeau novici, dar după încheierea celor dintâi învățături, îl puneau să învețe cititul, chiar dacă el n-ar fi vrut. Pentru aceasta îi scriau litere, silabe și cuvinte și-i lămureau tot mecanismul cititului. În genere, în mănăstire niciodată nu trebuia să fie cineva care să nu știe să citească și să nu știe pe dinafară ceva din Scriptură, cel puțin din Psaltire și Noul Testament.

57. Dar o mai multă grijă în educația novicilor se acorda formării unui caracter moral sănătos. În această privință, de nimic nu se îngrijeau mai mult decât să-l deprindă a se lepăda de voința sa și de înțelepciunea sa și să-l întărească în supunere desăvârșită. Îl deprindeau a primi poruncile cu o așa evlavie și să le împlinească cu o astfel de hotărâre, ca și cum ele ar fi pornit direct de la Însuși Dumnezeu. Să judece despre cele ce i se porunceau nu era îngăduit și îndeobște era lege să nu se încreadă nici în înțelepciunea, nici în judecata sa. Și pentru ca să-l întărească mai repede și mai bine în acest sens, i se dădeau anume porunci, a căror îndeplinire părea cu totul nepotrivită. Se proceda astfel cu intenția ca cine împlinea un lucru în asemenea împrejurări, fără îndoială, tot așa ar fi procedat și în alte cazuri (cf. Sf. Casian).

58. Ca să nu se furișeze în minte și să nu se ascundă în inimă ceva zadarnic și păcătos, li se poruncea (ca și tuturor celorlalți) să-și descopere gândurile stareților, neascunzând nimic, ca diavolul să nu reușească a le insufla ceva păgubitor. Astfel ei înșiși se cunoșteau și se făceau cunoscuți celor mai mari (cf. Sf. Casian).

59. În dreptarul dat de înger se zice: „La nevoințe înalte nu lăsa pe novice, decât după trei ani de încercare; numai după trei ani, când el se obișnuiește cu toate ascultările la lucru, poate să pornească pe această cale". Primul foc al râvnei nu știe margine; nefiind îndreptat cum trebuie, el își istovește puterile și nu aduce folos. De aceea în educația novicilor se proceda treptat. Toate la timpul lor.

60. După regulamentul păstrat de Fericitul Ieronim, asupra tuturor celor poruncite pentru novice veghea supraveghetorul casei în care locuia. Dar, după cuvintele cuviosului Casian, rânduiala educării novicelui e astfel: „După îmbrăcarea veșmântului călugăresc el petrece un an în arhondaric; apoi se încredințează bătrânului mai mare peste zece înăuntrul mănăstirii". Poate așa și era în unele mănăstiri cu viață obștească; dar la

cuviosul Pahomie nu se vorbește de bătrâni peste zece și nu se vede ca să se fi dat casă deosebită pentru noii începători. Fiecare novice intra în casă, în mijlocul fraților vechi, și toată învățătura lui cădea asupra supraveghetorului. Și astfel pilda altora învăța mai mult decât cuvântul. Pentru aceasta și întreaga lor viață era foarte simplă și nu cerea pentru forma exterioară multă învățătură. Desăvârșirea interioară nu avea sfârșit: aici fiecare se socotea novice.

10. Îmbrăcămintea monahală

61. Fericitul Ieronim, în Introducerea la regulament, citează următoarele veșminte întrebuințate de tabeniți: levitonul, brâul, paramanul, potcapul, cojocul, mantia, sandalele; pentru drum lua cârja. Despre unele din aceste veșminte se pomenește și în dreptarul dat de înger.

62. *Levitonul.* Îmbrăcăminte pe dedesubt nu era, ci întâi venea levitonul, care înlocuia cămașa și caftanul. El se făcea în chip de sac cu tăieturi sus pentru scoaterea mâinilor, pentru care, de altfel, se făceau și mâneci, un sfert din lungime, așa că ajungeau numai până la cot; ca lungime levitonul ajungea până la genunchi.

63. *Brâul.* Nu era din piele; Fericitul Ieronim îl arată chiar de pânză. Cu el se încingeau șalele și, când era nevoie (la spălat), pe el se atârna levitonul.

64. *Paramanul.* O basma lungă ori o cordea lată din pânză care, pusă pe după gât, cădea pe piept și, încrucișându-se, trecea pe sub umeri și înconjura tot corpul la înălțimea pieptului. Este paramanul de astăzi.

65. *Cuculiul* sau *potcapul.* Asemănător cu o bonetă de copil ascuțită la vârf, ajunge jos până la marginea gâtului și până la umeri. Pe el se cosea un semn, care arăta mănăstirea și casa din mănăstire de care ținea fratele. Paladie spune că pe el se cosea și chipul unei cruci de purpură. E camilafca de azi cu pânza ei.

66. *Cojocul.* Din piele de capră (la Paladie, albă) care se prindea la gât și cădea de pe umeri pe spate până în dreptul levitonului. Azi îi corespunde rasa.

67. *Mantia.* Din pânză, ce se încheia la gât și acoperea umerii. Cuviosul Casian o descrie ca o manta îngustă, diferită de mantiile mari, semne de mândrie lumească. Era în felul mantiei lungi de azi, însă în unele mănăstiri și azi se mai întrebuințează tocmai asemenea mantie, dar numai în chilii.

68. Li se dădeau călugărilor *sandale* și *cârjă*, însă nu se foloseau de ele totdeauna. Sandalele nu erau decât niște tălpi, care se legau cu sfori sau cu curele de picior și apărau numai talpa.

69. Sozomen spune că tabeniții se deosebeau de alți călugări nu numai prin rânduielile mănăstirești, ci și prin îmbrăcăminte și, în felul acesta, „ei erau mai pregătiți pentru primirea virtuților, îndemnând sufletul să urască cele pământești și să privească în sus, ca să treacă mai ușor în împărăția cerească când se va despărți de trup". Cuviosul Casian observă la fel că îmbrăcămintea acestor călugări nu corespundea atât cerințelor trupului, pe cât le arăta călugărilor datoriile lor morale.

70. Levitonul, la cuviosul Casian coloviu, cu mâneci până la coate, lăsând cealaltă parte de mână goală, arăta că mâinile lor sunt tăiate pentru lucrurile și obiceiurile lumești, iar după Sozomen însemna că nu trebuia să fie gata la jignire. Faptul că levitonul era de pânză arăta că ei trebuie să fie morți pentru toate cele pământești.

71. Cu brâul își încingeau mijlocul (Luca 12, 35), în chipul celor care au pus început cinului călugăresc în Vechiul Testament, Ilie și Elisei, iar în cel Nou, Sfântul Ioan Înainte-Mergătorul și cu însemnarea de a fi gata totdeauna spre lupta gândului, în cumpătare și băgare de seamă față de sine.

72. Paramanul, după cuviosul Casian analav, în jurul grumazului și al pieptului, strângea haina largă, ca să fie lesne a săvârși orice lucru și a fi gata la toată truda, cu însemnarea că ei trebuia totdeauna să fie pregătiți a sluji lui Dumnezeu. Prin aceasta li se sugera să se străintorcze cât mai mult în dorințele lor, spre a lucra lui Dumnezeu fără grijă și cu mai mult drag.

73. Potcapul le amintea că ei trebuie să viețuiască în curăție și fără prihană, asemănător copiilor care se hrănesc cu lapte și-i obliga să aibă totdeauna nevinovăția copilărească și simplitatea, ca, înapoindu-se la copilăria în Hristos, fiecare dintre ei să poată cânta fără fățărnicie: *Doamne, inima mea nu s-a mândrit, nici nu s-au înălțat ochii mei, nici n-am umblat după lucruri mari, nici după lucruri mai presus de mine* (Ps. 130, 1).

74. Cojocul era purtat urmând proorocului Ilie și tuturor acelora despre care scrie Apostolul: *au pribegit în piei de oaie și în piei de capră* (Evr. 11, 37), închipuind că prin omorârea oricărei patimi trupești, ei trebuie să stea cu tărie în virtute și să nu îngăduie în trupul lor ceva din focul tinereții și din plăcerile vieții de mai înainte; și privind la această piele totdeauna, să-și amintească de virtuțile proorocului Ilie, care s-a împotrivit bărbătește poftelor celor necurate și să-i urmeze lui în daruri, tot așa și în nădejde, păstrând curăția cu mai multă râvnă.

75. Mantia închipuia smerenia lor, îndepărtarea de libertate și de lux și de orice semne ale slavei deșarte.

76. Sandalele dădeau a înțelege că, dacă trăind în lume nu ne putem lepăda cu desăvârșire de grija pentru trupul nostru, măcar să luăm aminte

de a nu lăsa veacul acesta să încurce picioarele noastre, ca astfel mai uşor să putem merge pe urmele păcii lui Hristos.

77. Cârja le insufla călugărilor ca niciodată ei să nu umble fără armă între atâția câini ai patimilor şi între atâtea fiare nevăzute – duhuri necurate –, ci înarmându-se totdeauna cu semnul Crucii spre a le învinge, să se înarmeze în luptă cu amintirea patimilor lui Hristos şi cu râvna de a le urma, prin nimicirea de sine.

78. Îmbrăcămintea nu se întrebuința toată întotdeauna. Se spune că noul intrat în mănăstire trebuie să se poarte cu cuviință şi modestie totdeauna, îmbrăcat cu cojocul pe umeri şi în leviton, bine îngrijit. Nimeni să nu îndrăznească a umbla prin mănăstire fără potcap şi fără cojoc, nici să intre în adunarea bisericească ori la trapeză. E oprită arătarea cuiva în adunarea bisericească ori în trapeză în sandale şi să se poarte mantia prin mănăstire ori la câmp. În ce priveşte mantia, nimeni nu o poate lua la lucrul câmpului ori prin mănăstire, după adunarea în biserică. Din toate cele arătate reiese că se îmbrăca totdeauna potcapul, levitonul, cojocul, paramanul şi brâul. Şi îngerul poruncise: „noaptea să rămână în levitoanele de lână şi încinşi; fără cojoc ei nici să nu mănânce, nici să doarmă; acoperământul capului să nu-l lepede nici când se apropie de Dumnezeieştile Taine!"

79. Mantia se întrebuința numai la întrunirile bisericeşti şi, poate, la masă. Sandalele se luau numai când plecau la lucrul câmpului. Aceasta se vede din faptul că, după întoarcerea de la lucru, fraţii înapoiau ajutorului de supraveghetor, împreună cu uneltele, şi sandalele, şi acela le aşeza la locul lor. Poate le foloseau şi când plecau undeva pe cale. Atunci desigur că luau şi cârja; pentru aceasta Fericitul Ieronim o numeşte tovarăşul de drum.

80. Toată îmbrăcămintea era de pânză şi vara, şi iarna. În punctul 81 al rânduielii se interzice categoric de a avea ceva de lână ori cojoc din piele de oaie cu lână mai moale. Clima îngăduia aceasta, ieftinătatea hotăra, iar putința de a ține îmbrăcămintea totdeauna curată, prin spălare deasă, în amintirea curăției sufleteşti, impunea să se aleagă un anumit material pentru haine.

81. Îmbrăcămintea se împărțea cu ştirea avvei de către supraveghetori; şi când era nevoie să se schimbe o haină, supraveghetorul casei o primea şi tot cu ştirea avvei şi dădea alta în schimb.

82. Îmbrăcămintea primită rămânea în stăpânirea fratelui şi el n-o putea schimba cu altul; când se muta în altă casă, el o lua cu sine.

83. Fiecare frate era dator să păzească lucrurile ce i s-au dat; dacă se dovedea nepăsător sau din greşeală pierdea ceva, suferea o oarecare epitimie.

84. Îmbrăcămintea şi-o spăla singur, fiecare frate pe a lui. Pentru aceasta ieşeau la pârâu la un semn al supraveghetorului şi spălau tăcând şi cu rânduială. Acasă n-avea voie nimeni să spele hainele, iar dacă cineva lipsea când spălau cu toţii, pe acela îl trimitea supraveghetorul cu un alt frate la pârâu ca să-şi spele îmbrăcămintea.

85. Întorcându-se acasă îşi uscau cele spălate; dacă nu se uscau într-o zi, le strângeau seara şi le dădeau ajutorului, care le aşeza pe toate într-o cameră. Îmbrăcămintea spălată se usca a doua zi.

86. Pe cele uscate le adunau, le călcau şi iar le înapoiau ajutorului în mână până sâmbătă, când trebuie să presupunem că se făcea schimbul de haine.

87. Într-un punct se spune că nimeni nu poate să-şi spele îmbrăcămintea duminica. Deci putem zice că schimbarea tuturor hainelor se făcea sâmbăta, le spălau după ziua duminicii, poate luni şi, aşezate într-o anume cameră, erau în grija celui de al doilea ajutor al supraveghetorului până sâmbătă. Se vede că nu toate hainele erau totdeauna pe mâna fratelui căruia îi aparţineau.

88. Numărul hainelor pentru fiecare nu era mare: două levitoane şi un al treilea vechi, după cum spune Fericitul Ieronim, pentru dormit şi lucru, bineînţeles, la câmp şi două potcapuri; din toate celelalte câte una. Afară de acestea, nimeni nu avea nimic; şi dacă se găsea la vreunul mai mult decât acestea, se luau îndată şi fără împotrivire şi se duceau la magazia obştească de haine.

11. Rugăciunile

89. Îngerul poruncise ca ziua să se facă 12 rugăciuni şi tot atâtea seara şi noaptea, iar 3 rugăciuni în ceasul al nouălea. La aceste rugăciuni se adunau toţi în biserică. Cea de zi se făcea la amiază; cea de seară înaintea asfinţitului; cea de noapte la miezul nopţii; cea din ceasul al nouălea la ora 3 după-amiază.

90. Dar pe deasupra nu o dată se pomeneşte în rânduială de 6 rugăciuni de seară, iar în punctul 155 se spune anume că aceste rugăciuni trebuie săvârşite în fiecare casă, după rânduiala adunării celei mari, adică după aceeaşi rânduială cum se fac rugăciunile în biserică. Că aceste rugăciuni se făceau după chipul adunării celei mari, se mai spune o dată în punctul 186. Prin case se mai făcea o rugăciune dimineaţa, în zori, după cum lasă să se înţeleagă punctul 20, care porunceşte: dimineaţa, după săvârşirea rugăciunii în fiecare casă, fraţii să nu se împrăştie îndată prin chilii. Aceste două rugăciuni de casă s-au adăugat cu siguranţă la cele poruncite de înger, după bătrânii cei mari. După cea de seară, ei se duceau la culcare, iar după cea de dimineaţă se aşezau la lucru.

91. Atât pentru întrunire la rugăciunea din biserică, cât şi pentru săvârşirea rugăciunii din case se dădea semnal cu toaca. Noaptea poate şi fără aceasta se deşteptau fraţii la rugăciune, după cum se înţelege de la cuviosul Casian. Pentru aceasta erau însărcinaţi unii cu săptămâna care, spre a da semnalul, luau binecuvântare de la avvă. Ei aveau şi datoria de a ţine rânduială în biserică. Nici un pas nu se permitea cuiva împotriva bunei rânduieli.

92. Cum se auzea sunetul de toacă, fiecare era dator să iasă din chilie şi să se îndrepte spre biserică, spunând în gând ceva din Scriptură, până ajungea acolo. Înainte de această chemare n-avea voie nimeni să iasă din chilie şi nici să mai rămână în ea sub nici un motiv, fugind la cântarea psalmilor şi la rugăciune. Intrând în biserică, trebuia să meargă fiecare la locul lui, cu bună rânduială, spre a nu fi de sminteală cuiva.

93. Judecând după faptul că fraţii erau petrecuţi acasă totdeauna de supraveghetor, trebuie să presupunem că tot el mergea cu ei şi la biserică; el înainte, după obicei, iar în urma lui, după cum îi aşeza, veneau fraţii. Şi în biserică, cu siguranţă că fiecare casă îşi avea locul său şi ei se aşezau după rânduială, ca pretutindeni. Regulamentul nu pomeneşte despre aceasta, dar se înţelege de la sine că era după cum mergeau la lucru şi după cum ei ascultau învăţăturile avvei, ceea ce vom vedea în continuare.

94. Întârzierea la biserică se socotea ca o încălcare a legilor vieţii monahale şi cel care întârzia suferea epitimie. Lua epitimie cel care întârzia ziua la o rugăciune şi noaptea la trei, iar cei ce întârziau o singură dată la rugăciunile de casă, totdeauna primeau epitimie.

95. Cuprinsul rugăciunilor era foarte simplu. Se cântau psalmi şi între ei rugăciuni în gând, pe care le făcea fiecare în sinea sa, potrivit gândurilor şi sentimentelor cu care rămânea după psalmul cântat. Psalmul se cânta de fratele de rând cu săptămâna, în mijlocul bisericii: în vremea cântării psalmului toţi şedeau (Sf. Casian); după sfârşitul psalmului, ei se ridicau şi se rugau; apoi îngenuncheau, îşi plecau faţa pentru puţin timp, iarăşi se ridicau, stăteau şi se rugau. Aşa se repeta de 12 ori şi acestea sunt cele 12 rugăciuni poruncite de înger. Cântarea celui din urmă psalm, al doisprezecelea, se deosebea de ceilalţi, deoarece după fiecare verset se adăuga „aliluia", cum mărturiseşte Casian, că aşa arătase îngerul. Aceşti psalmi cu aliluia se alegeau dintre cei care aveau această însemnare.

96. Sfârşitul psalmului arăta vremea sculării la rugăciune; îngenuncherea şi metania o făcea fiecare după fratele ce era în mijlocul bisericii şi cânta. Şi sculatea se făcea tot după el, însă pentru că nu vedea fiecare, avva mănăstirii făcea un semn lovind cu mâna, după care toţi se ridicau odată. Cuviosul Casian zice că nu îngenuncheau la rugăciunea din seara sâmbetei, până în seara duminicii şi în toate zilele Cincizecimii, ci se rugau între psalmi în picioare, cu mâinile în sus.

97. Cuviosul Casian mai spune că nu se grăbeau la cântare, dar nici nu o întindeau, ci păstrau o măsură potrivită și la fel pentru rugăciunile spuse în gând; nu întindeau cântarea ca să nu fie urât, și nici nu o grăbeau, ca să nu răcească focul rugăciunii. Toată grija era ca întreaga cântare să se facă cu înțelegere și rugăciunea cu inimă. Dar mai multă însemnătate și timp se dădea rugăciunii făcute în gând.

98. El mai spune că nu toți cei 12 psalmi erau cântați de un frate, ci erau pe rând la cântare; însă cei ce cântau nu se schimbau mai mult de patru ori. Oricât de mulți frați s-ar fi adunat în biserică, mai mult de patru frați niciodată nu se însemnau pentru cântarea psalmilor în adunare. Fiecare cânta câte trei psalmi.

99. Cântarea se făcea în mijlocul bisericii și totdeauna pe de rost. Așa cântase îngerul, după cuviosul Casian, arătând cum să se facă rugăciunea. Aceasta nu era așa de greu, căci toți erau datori să știe Psaltirea pe dinafară.

100. Pentru cântarea psalmilor în adunare erau desemnați cu săptămâna, iar pentru rugăciunile din casă nu se însemnau. Aici cântau psalmii după rânduiala în care stăteau, cântând fiecare numai câte un psalm, neîndrăznind a cânta mai mult, fără voia supraveghetorului. Dacă se întâmpla să greșească careva ori să se încurce, acela căpăta epitimie.

101. Cuviosul Casian spune că la cântarea psalmilor în adunările de obște se adăugau două citiri din Scriptură, în zilele de rând, una din Vechiul și alta din Noul Testament; iar sâmbăta și duminica, amândouă citirile din Noul Testament – una din Apostol, iar cealaltă din Evanghelie. Se spune că aceasta se făcea și în zilele Cincizecimii. Și în regulament se pomenește de citiri la rugăciunile de obște, fără să arate ce anume se citea. Când în regulament se zice că cei rânduiți pentru o anumită săptămână pentru biserică, intrând în săptămâna lor, cereau cărți, dacă le trebuia și li se dădeau, aceste cărți desigur că erau Evanghelia, Apostolul și Vechiul Testament, căci nu erau alte cărți de slujbă.

102. În timpul rugăciunii se păstra o mare tăcere. Nu era voie nu numai să râzi, dar nici să vorbești, și nu să vorbești, dar nici să șoptești, ori să tușești, ori să caști. Cei care călcau aceasta sufereau epitimie, atât de la rugăciunile din biserică, cât și de la cele din case. Cuviosul Casian spune că, deși se adunau la rugăciune sute și mii, însă era o așa tăcere în biserică, de părea că nu mai e nimeni afară de cel care cânta psalmii.

103. Fiecăruia i se poruncea să stea în biserică cu bună-cuviință, gândindu-se la sine și la cântare, și nu i se permitea să privească la alții, să-i vadă cum se roagă.

104. Dacă avea careva o nevoie mare să iasă din biserică, nu putea ieși fără voia supraveghetorului și a avvei.

105. După sfârşitul rugăciunii, ieşeau toţi din biserică cu rânduială şi se îndreptau spre casele lor, ori la masă, repetând în minte ceva din Scriptură. Să se oprească şi să vorbească de ceva nu era îngăduit.

106. Rânduiala rugăciunilor în decursul zilei era astfel: la miezul nopţii, adunându-se în biserică, cântau 12 psalmi şi se întorceau la chiliile lor cu mult înainte de răsărit, dar nu se culcau, ci continuau să vegheze în rugăciuni şi gânduri dumnezeieşti, aducând fiecare lui Dumnezeu jertfa sa aparte. Ca să îndepărteze somnul, lucrau cu mâna, de pildă împletind funii din crengi de palmier, lucru ce se putea face şi pe întuneric. Aşa continuau până la răsărit. Dimineaţa se întruneau la rugăciune în casă, după care supraveghetorul casei le ţinea (de trei ori pe săptămână) cuvântare. Apoi cercetau şi judecau împreună ce vorbise supraveghetorul; dacă a fost învăţătură, fraţii se împrăştiau prin chilii şi se aşezau la lucrul ce le era dat, săvârşindu-l în tăcere, spunând pe de rost psalmi ori altceva din Scriptură şi neieşind decât pentru mare nevoie şi fără să vorbească cu cineva.

La amiază se întruneau iarăşi la rugăciunea de obşte şi cântau 12 psalmi de zi; apoi, în zilele de frupt, urma trapeza, iar după trapeză din nou lucru. La ceasul al nouălea – ora 3 după-amiaza – iarăşi se adunau la rugăciunea de obşte şi sfârşeau trei rugăciuni; după ele, în zilele de post, urma trapeza. Mergând la masă, în vremea mesei şi întorcându-se de acolo nu încetau să se gândească la ceva din Scriptură. După masă, până la rugăciunea de seară, iarăşi lucrau cugetând la cele sfinte. Înainte de asfinţitul soarelui se adunau iarăşi la rugăciunea de obşte şi cântau 12 psalmi de seară, după care avva mănăstirii, dacă găsea de cuviinţă, ţinea cuvânt de învăţătură. După aceasta ei se împrăştiau pe la case şi, făcând încă 6 rugăciuni de casă după chipul celor din biserică, se duceau în chilii să doarmă, de unde nimeni nu mai putea ieşi decât pentru mare trebuinţă. Astfel că din clipa deşteptării, la tabeniţi, toată ziua, după rugăciune, urma lucrul şi după lucru – rugăciunea. Gândul la cele sfinte nu înceta, orice ar fi făcut ei. Aceasta şi este învăţătura aceea tainică în inimă, despre care se pomeneşte în scrierile Părinţilor. Cuviosul Casian mărturiseşte că monahii Egiptului şi ai Tebaidei nu se mărgineau numai la rugăciunile rânduite, ci se încordau ca tot timpul să-l petreacă în rugăciune şi cu gândul la cele sfinte.

107. În punctul 142 al regulamentului se spune: de va pluti fratele cu corabia pe râu, ori va fi pe drum, ori la câmp, ori la altă oarecare ascultare în afară de mănăstire, să nu scape nicidecum ceasurile cântării de psalmi şi de rugăciuni. În viaţa cuviosului Teodor se pomeneşte că atunci când trebuia să iasă din mănăstire cu fraţii pentru câteva zile ca să adune lemne ori să taie crengi, şi acolo se făcea cântarea psalmilor şi rugăciunea, după obicei, şi nu înceta a învăţa pe fraţi. Aşa, desigur, făceau şi toţi ceilalţi totdeauna, de se întâmpla să fie în afară de mănăstire unul, ori mai mulţi, ori toţi.

12. Împărtășirea cu Sfintele Taine

108. Slujbele de sâmbătă și de duminică se deosebeau oarecum de cele zilnice. În aceste zile la rugăciunea de zi se adunau mai devreme, săvârșeau aducerea Jertfei fără de sânge și se împărtășeau toți cu Sfintele Taine. Așa poruncise sfântul înger în rânduiala dată cuviosului Pahomie.

109. Se apropiau de Sfânta Împărtășanie toți în ordinea rangurilor, a caselor și a fraților. Cei ce se împărtășeau își dezbrăcau brâul și cojocul și se apropiau numai în potcapuri. Așa poruncise îngerul.

110. Liturghia o făceau la început preoții, chemați din satele din apropiere, ori ieromonahii din alte mănăstiri dar aceasta păru nepotrivit, și cuviosul Chiril, într-o epistolă către episcopii din Libia și din Pentapol lasă să se înțeleagă că aceste neajunsuri au încetat prin sfințirea unor persoane din mănăstire.

111. Cântarea psalmilor, ce avea loc la începutul Liturghiei și se făcea antifonic, era mai deosebită de cântarea din zilele de rând, deși nu e destul de lămurit în ce consta această deosebire. În punctul 17 se spune că în Ziua Domnului, când se aducea jertfa cea fără de sânge, nici unul dintre cei rânduiți cu săptămâna nu putea să lipsească, ci să fie la locul lui și să răspundă după rânduiala celui ce cântă; punctul 18 lămurește că cel care cântă e unul dintre cei mari. De aici se poate deduce că în aceste zile cântarea o începeau cei mari din mănăstire: avva, supraveghetorii, iar lor le răspundeau frații de săptămână.

112. Cuviosul Casian spune că în noaptea sâmbetei, în Răsărit se săvârșea privegherea de toată noaptea, ce începea de cu seară și se sfârșea la cântatul al patrulea al cocoșilor. Că ar fi fost tot așa și spre duminică, nu se înțelege din cuvintele lui. Nici despre una, nici despre alta nu găsim nimic nici în viețile întemeietorilor pravilelor tabenite, nici în capitolele regulamentului. Mai pe urmă s-a încetățenit obiceiul în mănăstirile obștești ca să se facă priveghere numai spre duminică, iar mai târziu și spre sărbătorile mari.

13. Lucrul

113. Afară de timpul închinat rugăciunii, restul se folosea mai cu seamă pentru lucru. Cuviosul Casian mărturisește că la ei nu era nici un minut de ședere, fără lucru: mâna lucra, iar mintea gândea cele dumnezeiești. Folosind deopotrivă atât puterile trupești cât și pe cele sufletești, ei își potriveau însușirile omului din afară cu foloasele celui dinlăuntru.

114. Fericitul Ieronim, în introducerea la regulament, spune: „Frații de aceeași meserie locuiesc într-o casă cu un supraveghetor. De pildă, cei

care torc pânză – într-una; cei care fac rogojinile – tot în una deosebită; croitorii, cizmarii, lemnarii, de asemenea în case deosebite, sub un anume supraveghetor, care îi conduce şi dă avvei socoteală despre lucru din fiecare săptămână".

115. Supraveghetorul casei, în afară de însuşirile minţii şi cele morale, nici la meserie nu era între cei din urmă, ca să poată conduce asemenea lucru. Dar însăşi împlinirea lucrărilor era stabilită de rânduieli. Exista o măsură a ascultărilor ce se respectau şi care, dacă se mărea ori se împuţina, era socotit ca rău – dacă se mărea – venea din mândrie, cealaltă – din nepăsare.

116. Cel mai solicitant lucru de mână era pregătirea rogojinilor, a coşurilor şi frânghiilor. De ele vorbeşte regulamentul mai mult, neamintind nimic de altele, aşa că despre rânduiala celorlalte ascultări putem deduce după rânduiala lucrării rogojinilor.

117. Pentru rogojini se pregăteau crengi de palmier, se înmuiau în apă şi cu ele se împleteau frânghii, se lucrau coşuri, se coseau sau împleteau rogojini.

118. Crengile pregătite se păstrau într-un anume atelier, sub îngrijirea economului şi nimeni nu putea lua decât cu voia lui. Ele se dădeau celui rânduit săptămânal, însărcinat să supravegheze tot programul de lucru.

119. Cel rânduit afla seara de la supraveghetorii caselor câte crengi mai trebuia şi le primea de la cel ce le avea, le înmuia şi dimineaţa le împărţea la fiecare casă câte trebuia. Dar dacă dimineaţa se vedea că trebuie mai multe crengi decât se pregătiseră, el căuta să mai ceară de la cel în drept şi să mai pregătească şi să le dea acolo unde se cuvenea. Aşa ceva se putea întâmpla numai din pricină că uneori seara, când se adunau informaţii despre numărul necesar de crengi, un frate sau altul lipsea de acasă din motive binecuvântate.

120. Crengile se înmuiau într-un anumit loc, pe care îl ştiau toţi, dar nimeni n-avea voie să ia crengi; ele erau date de către împărţitorul de săptămână.

121. Măsura lucrului pentru rogojinari era aceasta: fiecare trebuia să pregătească într-o zi o rogojină. Aceasta se vede din *Viaţa* cuviosului Pahomie, când el n-a lăudat pe un frate care lucrase într-o zi două rogojini, pe când acela trebuia să facă numai una. În punctul 177 al regulamentului se mai spune că supraveghetorul casei, împreună cu ajutorul lui, trebuia să împletească frânghii din crengi de palmieri de câte 25 coţi (arşini). După măsura lor trebuia să lucreze şi ceilalţi fraţi. Că atâta era tot lucrul dintr-o zi pentru unele case – frânghiari – sau că era un plus la rogojini pentru rogojinari, din regulament nu se înţelege.

122. Din oarecare împrejurări din *Viaţa* cuviosului Pahomie, se vede că toţi din mănăstire, care lucrau şi altceva, trebuia să facă rogojini în tim-

pul lor liber sau să împletească frânghii. După rugăciunea de noapte, precum s-a spus, fraţii nu dormeau, ci petreceau timpul în rugăciune şi gânduri la cele sfinte, iar ca să se lupte mai uşor cu somnul lucrau. Era o datorie ce-i privea pe toţi, fără excepţie; în asemenea împrejurare nu putea fi un lucru mai potrivit decât împletirea frânghiilor.

123. Dacă lucrul se făcea îndeobşte pe case, ori deosebit în chilii, nu se poate spune precis. Din unele puncte ale rânduielii am putea deduce că lucrau toţi împreună, din altele, că lucrau în chilii. Se poate ca uneori să fi lucrat laolaltă, alteori în chilii. Că era o cameră obştească în fiecare casă se vede din faptul că toţi se adunau în casă la rugăciunea obştească şi ca să asculte învăţătura supraveghetorului. Această cameră putea fi şi pentru lucrul de obşte. În punctul 123 se zice: „Nimeni nu poate începe a împleti la frânghii ori să dea apă cuiva din vas fără voia supraveghetorului". Aceasta dă de înţeles că lucrul se făcea sub ochii lui. Acelaşi sens îl aduce şi punctul 146, în care se zice: „Cine sfârşeşte lucrul său să întrebe supraveghetorul ce să-i mai dea". Oare nu era un loc de obşte în afară de chilie, în ogradă, pentru rogojinari ? Căci în viaţa cuviosului Pahomie se aminteşte că, întorcându-se odată după cercetarea altor mănăstiri, el se aşeză cu rogojinarii şi începu să lucreze. Aici unul dintre băieţi îi spuse că el nu lucrează bine. Această împrejurare ar arăta că lucrul se făcea afară.

124. Ceea ce se lucra în săptămână, avva cerceta la sfârşitul săptămânii. Rogojinile se aşezau în tinda bisericii, erau numărate după cum se numărau şi frânghiile. Cantitatea totală se trecea în cartea de însemnări, care era prezentată în august reviziei la adunarea generală. Când cerceta avva, lua parte supraveghetorul casei care-şi încheiase rândul săptămânii şi supraveghetorul casei care primea; acesta, de bună seamă, ca să audă poruncile care se vor da pentru lucrători.

125. Lucrul fraţilor se supraveghea cu grijă şi dacă unul din păzitori strica, pierdea ori împrăştia ceva din lucru, era răspunzător de înstrăinare.

126. Pentru orice lucru şi servicii în mănăstire, în livadă, în grădină, la câmp, îngrijitorul de săptămână lua măsuri după rugăciunea de dimineaţă, când cerea de la avva dispoziţii şi ordine pentru ce trebuia să împlinească.

127. Regulamentul arată şi cazul când ieşeau la lucru în afara mănăstirii toate casele ori chiar toată frăţimea mănăstirii. Ieşind din mănăstire, ori lucrau la câmp, ori tăiau crengi, ori adunau lemne şi încă un fel de iarbă, care se săra şi se folosea chiar şi în timpul acestor plecări din mănăstire, care se prelungeau uneori o săptămână sau două. Iată cum stabileşte regulamentul cursul lucrului atunci.

128. Când se dădea semn să iasă la lucru, ieşeau toţi; supraveghetorul casei mergea înainte; nimeni n-avea voie să întrebe unde merg şi la ce; acasă puteau rămâne numai cei care aveau porunca avvei.

129. Când toate casele erau întrunite pentru un oarecare lucru, în fruntea tuturor era supraveghetorul casei dintâi, iar ceilalţi îl urmau, în ordinea caselor şi a fraţilor. Desigur, în asemenea cazuri adesea pleca cu ei şi avva mănăstirii, ceea ce se poate deduce din pilda cuviosului Teodor.

130. Când mergeau la lucru, nimeni nu avea voie să iasă înainte sau din rând. Nu aveau voie să vorbească între ei, ci fiecare repeta din memorie ceva din Scriptură şi se gândea la aceasta.

131. Dacă îi întâlneşte cineva şi are nevoie să-i spună ceva vreunui frate, îi iese înainte portarul mănăstirii şi face pe mijlocitorul între el şi frate. Dacă cumva nu e portarul, atunci supraveghetorul casei ori altcineva căruia i se încredinţează aceasta va răspunde celui întâlnit.

132. Când, sosind la un anumit loc, încep să lucreze, fraţii n-au voie să vorbească între ei nimic despre cele lumeşti, ci fiecare, tăcând, să se gândească la locurile cunoscute din Scriptură.

133. În vremea lucrului nimeni nu poate şedea fără voia celui mai mare.

134. Când soseşte vremea mâncării, le-o împarte trapezarul de săptămână, fără fiertură; se dădeau legume preparate cu sare şi oţet, ca de obicei, pregătite vara, ca să se păstreze câteva zile. El aducea pe rând fiecăruia apă, aşa că n-avea nimeni voie să se ridice să ia apă şi să bea.

135. Rugăciunile rânduite se săvârşeau exact la vremea lor, după cum s-a spus în pravilele despre rugăciuni. Nu se omiteau nici cuvântările care trebuia ţinute fraţilor în ceasurile rânduite.

136. După sfârşitul lucrului, ei se întorceau la mănăstire în aceeaşi rânduială, tot în tăcere şi în gândiri înalte.

137. Când se întorceau în mănăstire, la casa lor, lucrurile de fier, dacă lucraseră cu ele, şi sandalele se înapoiau celui care era ajutorul supraveghetorului casei şi el le ducea în depozit şi le încuia.

138. Dacă se întâmpla să se înţepe cineva, n-avea nimeni voie să scoată spinul, afară de supraveghetorul casei şi de ajutorul lui, ori altcineva care era împuternicit. Pentru aceasta era un instrument deosebit, care era agăţat în fiecare casă, în dulapul unde se găseau cărţile.

139. Uneori se trimiteau şi mai puţini fraţi la lucru. Atunci îi conducea unul dintre fraţii mai bătrâni, cu datoria de a-i îngriji şi a le fi de folos ca şi supraveghetorul. El le ţinea fraţilor şi învăţătură în zilele şi ceasurile hotărâte; şi judecată le făcea, iar când se întâmpla vreo neînţelegere între ei îi împăca, restabilind între toţi sinceră bună înţelegere.

140. Dintre alte lucrări se pomeneşte în regulament despre strângerea curmalelor. La aceasta plecau case întregi sub ocârmuirea supraveghetorului lor. Purtarea tuturor era şi aici aceeaşi, cum s-a arătat mai sus, adică strângeau în tăcere, gândind la cele sfinte. După ce sfârşeau de strâns, su-

praveghetorul împărțea lucrătorilor câteva curmale; în mănăstire ei toți își primeau partea lor, la fel ca ceilalți frați.

141. Se amintește și despre mersul lucrului la brutărie și anume: frații aleși pentru aceasta, când era vremea să frământe făina, veneau în brutărie și frământau făina în tăcere, fără să vorbească cu cineva. Tot așa și dimineața când duceau pâinile la cuptor pe scânduri, trebuia să păzească tăcerea, să se gândească mereu la ceva din Scriptură, până ce își sfârșeau lucrul. Dacă era nevoie de ceva, să nu spună, ci să facă semn celor care pot aduce ceea ce e nevoie. Când terminau tot lucrul, nimeni n-avea voie să rămână în brutărie, afară de cei care păzeau coacerea și aveau poruncă pentru asta.

142. La lucru se ajunsese la o normă care să nu îngreuneze pe nimeni. Punctul 179 al regulamentului zice: „Frații să nu fie siliți să facă prea multe lucruri, ca lucrul cu măsură să le fie o plăcere și nu un chin". Și îngerul poruncise cuviosului Pahomie: „Rânduiește lucrul potrivit cu puterea fiecăruia; lucrurile mai grele să se dea celor mai tari, iar cele mai mici și ușoare, celor slabi".

143. Totodată, nici lenea nu se îngăduia cumva. Dacă cineva se plângea de mai marele lui (adică de supraveghetor) că-l îngreunează cu lucrul, se cerceta plângerea. Dacă ea se dovedea dreaptă, supraveghetorul primea cuvenita povață; iar dacă plângerea era nedreaptă și fratele spusese astfel din cârtire și neplăcere de muncă, era sfătuit până la cinci ori să nu cârtească, arătându-i-se lămurit că degeaba comentează. Și dacă și după aceasta el rămânea tot așa, se socotea între cei bolnavi, îl duceau la infirmerie și-l hrăneau acolo, lăsându-l fără lucru până ce se întorcea la adevăr, rușinându-se de nelucrarea sa.

14. Hrana

144. În rânduiala obișnuită a monahilor chinoviți, ieșirea din chilii era numai pentru biserică și la trapeză. În fiecare mănăstire era o singură trapeză obștească, o singură bucătărie, în afară de care nimic nu se putea pregăti, și o brutărie.

145. Mâncarea se pregătea la fel pentru toți, afară de bolnavi; și se pregătea atât de simplu încât nu era nevoie anume de bucătar: pentru pregătirea ei se rânduiau cu săptămâna.

146. La trapeză de obicei se dădea pâine, sare, ceva fiertură (din linte ori fasole), legume verzi sau fierte, uneori pregătite cu ulei, niște ierburi sărate și cu oțet. De vin și de ciorbă de pește nu se atingeau decât cei bolnavi. Ce fel de mâncare se dădea în mănăstire, aceeași era și la drum,

aceeași dacă se întâmpla să fie și rude. Nimeni și nicăieri n-avea voie să mănânce altceva decât mâncărurile rânduite.

147. Îngerul poruncise ca să ia masa toți împreună. Numai unora, după rânduiala avvei, li se dădea voie să mănânce acasă în chilie, pentru mai multă abținere. Cei bolnavi aveau masa lor.

148. Despre așezarea mesei, spune frumos Fericitul Ieronim în precuvântare: „Celor bolnavi, zice el, li se face mare îngăduială; dar cei sănătoși respectau o aspră abținere. De două ori pe săptămână, miercurea și vinerea, postesc toți (adică gustă ceva la ceasul al nouălea și nu din orice mâncare rânduită monahilor) tot anul, afară de zilele de Paști și Cincizecime. În alte zile, gustau după amiază, și seara iar se așeza masa pentru cei care lucrau mai greu, pentru cei bătrâni și copii și încă din pricina căldurilor mari (poate pentru cei care din pricina acestor călduri nu mâncau la amiază). Și dintre ceilalți frați unii mâncau câteodată puțin, alții se mulțumesc numai cu o singură mâncare la amiază ori seara". Și îngerul poruncise cuviosului Pahomie: „Dă voie fiecăruia să mănânce și să bea după trebuință; nu opri nici să postească, nici să mănânce".

149. În punctul 28 se spune că frații, când ies din biserică, merg ori acasă, ori la masă. Aceasta putea fi sau după rugăciunea de la amiază, sau după rugăciunea din ceasul al nouălea. Am putea crede că din biserică totdeauna mergeau de-a dreptul la trapeză. Dar nu era chiar așa: căci sunt anumite rânduieli pentru chemarea fraților direct la trapeză. Astfel, înainte de a se da semnalul, n-avea nimeni voie să iasă din chilie și să umble fără rost prin mănăstire.

150. Semnalul îl dădea cel de rând, la ceasul fixat (poate cu voia avvei). Pentru darea semnalului era următoarea rânduială: „Cine bate în toacă, ca să se adune frații la masă, e dator ca în timp ce bate să se gândească și să spună ceva din Scriptură".

151. Auzind sunetul, frații se duc la trapeză în tăcere, gândind la ceva din Scriptură. Iar după ce au intrat, își iau locul după ordinea caselor și a fraților. Toți au capul acoperit cu potcap și cojocul pe umeri.

152. Despre rugăciunea dinainte și după masă, nu se amintește nicăieri în regulament, poate pentru că aceasta nu cerea anumite rânduieli. Cuviosul Casian spune că sâmbăta și duminica și în zilele de post înainte și după masă se cântau anumiți psalmi; iar duminica la cină se așază cu o rugăciune de rând; cu aceeași rugăciune se și ridică de la masă.

153. În vremea mesei se păstra o mare tăcere. Nu numai că nu se putea vorbi, nici râde fără să se dea pedeapsă, dar chiar dacă aveau nevoie de ceva, nu spuneau, ci făceau semn. Cine strica liniștea vorbind, ori mai ales râzând, îndată suferea epitimie.

154. Nimeni n-avea voie să privească la alții, cum și ce mănâncă; ci fiecare era cu totul liber să se abțină după voie, netulburându-se că i-ar vedea alții nevoința lui.

155. Când avva poruncea cuiva să treacă la altă masă, acela împlinea fără vorbă; când cineva întârzia fără știrea celor mai mari și fără o pricină binecuvântată, suferea epitimic ca unul care a tulburat liniștea.

156. Cei care aveau voie să ia masa în chilii mâncau numai pâine cu sare și apă (după Fericitul Ieronim în precuvântare). Pâine le dădea supraveghetorul pe două-trei zile și el le-o și păstra, iar în vremea mesei i se dădea fratelui. El nu primea nici fiertură, nici fructe și nici legume.

157. Ieșind de la trapeză frații primeau în anumite zile de la cel rânduit în acea săptămână fructe și dulciuri (poate mere, curmale, poame) pe care le mâncau după ce intrau în chilii. Împărțitorul dădea fructele în aceeași cantitate tuturor, zicând și el în gând ceva din Scriptură; iar el își primea partea de la supraveghetorul de săptămână. Acestea se dădeau pe trei zile. Cine nu mânca deloc sau nu le mânca pe toate le înapoia supraveghetorului și el le punea la locul lor.

158. După ieșirea din trapeză, nimeni nu se putea opri pe loc să vorbească cu cineva, ci în tăcere se îndrepta spre chilia sa.

159. Cei care erau de rând săptămânal la masă nu-și pregăteau de mâncare pentru ei nimic aparte, la fel și cei ce preparau fiertura. Ei mâncau după ceilalți și se serveau singuri.

15. Dormitul

160. Cum am văzut, după săvârșirea celor șase rugăciuni de seară în casă, frații se împrăștiau prin chilii ca să se culce. La miezul nopții îi deștepta cel ce era de rând la rugăciunea de noapte, după care se nevoiau să nu mai doarmă. Așa că ei dormeau numai jumătate de noapte, iar cealaltă jumătate o petreceau veghind, în rugăciune și gândiri dumnezeiești.

161. Îngerul poruncise: „Frații nu trebuie să doarmă culcați, ci să-și facă scaunul cu spătarul lăsat și să doarmă șezând pe el, punându-și așternutul". Același lucru îl poruncește și punctul 87 al rânduielii: „Pentru dormit nimeni nu trebuie să aibă alt pat, ci numai scaunul ce i se va da cu spătarul plecat pe spate". La aceasta se mai adaugă în pravila următoare punctul 88: „În afară de rogojină, pe acest scaun să nu se aștearnă nimic altceva pentru dormit".

162. Îngerul de asemenea poruncise: „Noaptea, frații să rămână în levitoanele de lână și încinși; și fără cojoc să nu doarmă". Poate le rămânea și potcapul, ce nu se lepăda niciodată.

163. În chilii, după cum poruncise îngerul, de obicei nu locuiau mai mult de trei fraţi; li se poruncea să nu vorbească unul cu altul când se culcau. Aceeaşi rânduială o păstrau şi când rămâneau noaptea pe câmp şi se culcau la un loc, ori când, în zilele călduroase, ieşeau să doarmă afară pe acoperiş.

164. Dacă i se întâmpla cuiva să se trezească mai devreme de ora sculării, rânduiala îi zice: „Să se roage; şi dacă îi este sete şi-i zi de post, să se abţină şi să nu bea".

165. Nimeni n-are voie să încuie noaptea chilia, care nici nu poate avea încuietoare ca s-o încuie. În această privinţă, avva mănăstirii poate avea îngăduinţă faţă de vreun călugăr, respectându-i anii sau starea sănătăţii. Se vede că nu erau în fiecare chilie câte trei fraţi, ci şi câte unul. Aceasta se înţelege şi din alte locuri ale regulamentului.

16. Viaţa lăuntrică: formarea sufletului prin adevăr

166. Rânduielile din afară ale mănăstirilor tabenite tindeau spre o cât mai bună educaţie a sufletului. Sămânţa vieţii duhovniceşti se presupunea că se află în darul dumnezeiesc de chemare spre acest fel de viaţă. Ea creştea şi se dezvolta înăuntrul mănăstirii. Cel mai important întăritor e şi aici tot darul lui Dumnezeu, care se arată înăuntru prin rugăciune şi prin împărtăşirea deasă cu Sfintele şi Dumnezeieştile Taine. Aici mai trebuie adăugate şi acele rânduieli puse pentru educaţia sufletului prin Cuvântul Adevărului. Tot într-acolo tind şi rânduielile de a învăţa Cuvântul lui Dumnezeu, a medita la El, a asculta învăţăturile celor mai mari şi a citi cărţi.

167. Cea dintâi încercare a celui venit la mănăstire era să înveţe câţiva psalmi. Intrând în mănăstire se adăuga învăţarea unor părţi din Scriptură, iar dacă novicele nu putea citi, trebuia să înveţe şi se obliga apoi să ştie măcar Psaltirea şi tot Noul Testament. Această învăţătură nu se putea face îndată, ci se prelungea câţiva ani, dacă nu chiar toată viaţa. Şi iată la ce se gândea şi ce făcea totdeauna mintea şi gândul călugărilor !

168. Dar învăţarea cuvântului putea fi fără folos; de aceea se străduiau ca necontenit să-l întărească. Cel dintâi mijloc era meditarea la el, după care nu se putea să nu urmeze şi învăţarea Scripturii. Nu o dată s-a spus că orice ascultare ar fi făcut călugării, ei erau datori necontenit să se gândească la cele dumnezeieşti, prin memorarea Psaltirii ori a altor locuri din Scriptură. Li se poruncea: ori de ar merge la biserică, ori de ar ieşi din biserică, ori de ar pleca la masă, ori de s-ar întoarce de la trapeză acasă, ori de ar şedea la lucru, ori de ar lucra în brutărie, în grădină şi la câmp, ori

de ar merge undeva, ori ar pluti cu corabia – în toate împrejurările, trupului să i se dea de lucru, iar mintea să se gândească la un loc din Scriptură.

169. Astfel trebuia să fie cineva ocupat cu meditarea: își amintește un loc din Scriptură, îl repetă în gând, se întreabă ce conținut are și ce învață el. Mintea, înarmată cu rugăciune, cu atenție și sete de adevăr, înșiră cuvintele cugetate și scoate din ele adevărul, spre înmulțirea cunoștințelor sale și îndrumarea în viață. A trece de la un loc la altul nu se grăbeau, până când nu înțelegeau din el tot ce cuprindea, ca o albină care nu zboară de pe floare până ce nu soarbe din ea tot nectarul. Asupra anumitor locuri ei se gândeau zile întregi și săptămâni.

170. Dacă întâlneau oarecare neînțelegeri într-un loc mai puțin clar sau se părea a nu se potrivi cu alte locuri, ei nu nelinișteau îndată din această pricină pe cei mai mari, ci căutau mai întâi să-l descurce singuri, judecând necontenit la locul acela și cerând în rugăciune luminarea lui de la Cel de sus.

171. Când se încredințau că nu le ajung puterile lor spre lămurirea neînțelegerii, se întorceau spre supraveghetorul casei, ori spre avva, în vremea convorbirii și ei îi lămurea. Asemenea întâmplări se pomenesc în *Viețile* marilor stareți tabeniți. Amon mărturisește că întâia dată, fiind condus la locul unde se purtau discuții, l-a văzut pe cuviosul Teodor ocupându-se tocmai cu lămurirea unor asemeni locuri neînțelese.

172. Gândul la cele dumnezeiești este mijlocul cel mai la îndemână și mai puternic pentru educarea minții în a cunoaște pe Dumnezeu și lucrurile cele dumnezeiești; dar nici aceasta nu se putea face fără îndrumare. În mănăstirile tabenite asemenea îndrumători erau, în primul rând, convorbirile avvei și ale supraveghetorilor caselor. Ele, alături de Scriptură, lămureau și învățau pe fiecare cum să facă lucrul acesta.

173. Supraveghetorii, însărcinați să-i învețe pe frați cum să viețuiască în sfințenie, le dădeau sfaturi de trei ori pe săptămână dimineața, iar în zilele de post, adică miercurea și vinerea, erau câte două convorbiri, dimineața și seara. Ori că li se vorbea seara, ori dimineața, totdeauna însă vorbeau după rugăciunea din casă. Nici un frate nu putea lipsi, ci toți ascultau cu băgare de seamă, stând la locul lor.

174. Părinții mănăstirilor își țineau convorbirile deosebit de ale supraveghetorilor. Rânduiala nu ne arată când și de câte ori vorbeau părinții; desigur că aceasta depindea de hotărârea lor. Cuviosul Pahomie învăța în fiecare seară, iar uneori și după rugăciunea de noapte. Adeseori vorbea și cuviosul Teodor. Lor le-au urmat, desigur, și ceilalți părinți, câtă vreme nu s-a răcit duhul râvnei. Istoricul monahismului din răsărit (*Vie des pères*) spune că părinții țineau de obicei o convorbire sâmbăta și două duminica.

175. Pentru a se întruni la convorbirea avvei se dădea semnal, pe care auzindu-l, toți își părăseau chiliile și se grăbeau spre locul adunării; în

chilii n-avea voie să rămână nimeni. Locul de adunare nu era biserica; Amon pomenește despre cuvântările cuviosului Teodor sub un oarecare copac. Frații ședeau împrăștiați în ordinea caselor.

176. Ori de cuvânta supraveghetorul, ori avva, se cerea o profundă atenție. Cine făcea vreun zgomot sau începea să aţipească suferea pedeapsă.

177. Ca să nu se întâmple şi cu aceste cuvântări după cum despre alte cuvinte se spune că printr-o ureche au intrat şi prin alta au ieşit, după ce se terminau, fraţii vorbeau între ei de cele auzite, amintindu-şi fiecare câte ceva. În acest scop s-au rânduit convorbirile între fraţi, ce se făceau cu toată modestia, adunându-se toţi în case, îndată după cuvântarea avvei ori a supraveghetorului. Astfel, ei îşi reaminteau întreaga cuvântare auzită şi prin repetare şi-o întipăreau în minte, îmbogăţindu-se cu cunoştinţa adevărului.

178. Al doilea mijloc spre îndreptarea gândurilor fiecăruia era cititul de cărţi.

179. În fiecare mănăstire era o bibliotecă. Cel de rând în săptămână cerceta casele luni dimineaţa, după porunca avvei, şi înştiinţa unde şi de ce carte era nevoie şi apoi o aducea. În casă cărţile erau în grija ajutorului, de aceea în chilia obştească se făcea în perete o fereastră-dulap cu uşă. Cei ce doreau să citească primeau de la el cărţile dimineaţa, iar seara le înapoiau, şi apoi împărţitorul, numărându-le, iarăşi le încuia. Sâmbăta, cărţile se înapoiau la biblioteca mare, din pricina schimbării celui rânduit, când unul înapoia cărţile şi celălalt le primea.

180. Din rânduială se vede că se citeau cărţi, dar când şi cum nu se arată, desigur, pentru că nu era nevoie de îndrumări. Se aminteşte numai că, plecând la biserică ori la masă, nimeni n-avea voie să-şi lase cartea deschisă şi că, fără ştirea supraveghetorului şi a ajutorului său, nimeni nu putea merge la altă casă să ceară cărţi pentru o vreme şi nici ca să citească împreună cu alt frate. După cum era o datorie ce trebuia împlinită de fiecare frate, de a aduce seara lucrul ce trebuia făcut în acea zi, tot aşa trebuia ca timpul liber pe care-l avea să-l împartă între citit şi lucru, pentru ca ascultarea să fie împlinită.

181. Paladie aminteşte undeva că în mănăstiri erau anume scriitori care aveau ascultarea de a transcrie cărţile pe care le poruncea avva. În acest chip, biblioteca se putea mări necontenit.

182. În afară de cărţile Scripturii Dumnezeieşti, erau şi cărţile părinţilor şi ale învăţătorilor Bisericii. Aceasta reiese din faptul că cuviosul Pahomie oprea cu desăvârşire citirea cărţilor lui Origen. Deci ale celorlalţi învăţători puteau şi trebuia să fie citite.

183. Pe aceste căi fraţii sporeau în cunoaşterea adevărului şi nu e de mirare că între ei sporeau în cunoştinţe şi părinţii, şi supraveghetorii, care puteau da fraţilor învăţături dese şi călăuzitoare.

184. Potrivit este să încheiem aceste pravile cu însăşi cuvintele rânduielii cuprinse în punctele 142 şi 143 în chip de titlu: „Iată poruncile şi aşezămintele, cum trebuie să se întrunească fraţii ca să asculte Cuvântul Domnului spre mântuirea sufletului lor de rătăcire şi ca să slăvească pe Dumnezeu în lumina celor vii şi a cunoaşte cum să vieţuiască în casa Domnului, fără piedică şi sminteală, ca să nu fie îmbătaţi de vreo patimă, ci să stea în adevăr şi în predaniile Sfinţilor Apostoli şi Prooroci, urmându-le lor în cuviincioasa umblare în casa Domnului".

17. Dezvoltarea morală

185. Cunoaşterea adevărului este lumina conducătoare în viaţă. Ea e scumpă întrucât ajută firea ca să se împodobească cu toate virtuţile. De aceea, regulamentul monahismului obştesc din Tabena, pe cât hrănea sufletul cu rugăciune, cu cuvântul Domnului, cu cugetări la cele dumnezeieşti, cu învăţăturile celor mai mari, cu convorbiri, pe atât şi cerea de la călugări tot mai aspre nevoinţe, îndreptate spre formarea unui moral monahicesc bun şi spre întărirea vieţii duhovniceşti şi anume:

186. *Tăcere.* Nu o dată s-a repetat că monahii trebuie în aşa fel să se poarte, ca mâinile să lucreze, iar mintea să fie îndreptată spre cele dumnezeieşti, după arătarea Cuvântului dumnezeiesc. Aceasta e norma vieţii lor. Discuţiile între ei erau îngăduite numai pentru a-şi reaminti cele auzite în cuvântările mai marilor lor. Despre cele lumeşti era cu desăvârşire oprit să se vorbească şi regulamentul hotărăşte categoric: când fraţii stau acasă, nu le este îngăduit să grăiască despre nimic lumesc, ci să cerceteze împreună dacă supraveghetorul a vorbit ceva din Scriptură şi să-şi comunice unul altuia ceea ce au auzit şi au ţinut în minte.

187. În afară de această convorbire îngăduită, tot timpul se păstra tăcere; şi cum pentru asemenea discuţie se acorda foarte puţină vreme, se poate spune că, după rânduială, călugării totdeauna trebuia să tacă.

188. Nu numai în biserică şi în trapeză erau datori să tacă, ci şi ducându-se şi înapoindu-se de acolo; nu numai la lucru în casă, ci şi în afară de mănăstire; şi pe drum, la dus şi la întors; de asemenea, şi la spălarea rufelor, la frământatul aluatului şi la coptul pâinilor – oricând şi oriunde, trebuia să tacă, şi dacă aveau nevoie de ceva, să facă semn.

189. Ca să nu se nască vorbă, călugărul era oprit să spună fraţilor veşti şi noutăţi. Astfel, cei care plecau la rude ori în altă parte, sau să călătorească pe apă, sau să lucreze undeva, n-aveau voie înăuntrul mănăstirii să povestească nimic nici despre cele văzute, nici despre ce făcuseră ei înşişi.

190. Tot aşa se păzea mult ca să nu se poarte vorba din casă în casă, ori dintr-o mănăstire în alta, din mănăstire la câmp şi de la câmp la mănăstire.

191. Această tăcere ținea atenția încordată necontenit și o îndrepta numai spre ceea ce e spre folos și dă libertate să se gândească la cele sfinte netulburat și să scoată din locurile citite din Scriptură toată învățătura cu putință. Tăcerea făcea ca fiecare, în mijlocul a oricât de mulți frați, să pară că-i singur.

192. *Ascultarea sau lipsa voinței personale*. Regulamentul unea pe toți prin ascultare, căci el arăta toate, prin rânduielile care aveau putere de lege neschimbătoare; de aceea, într-un loc pravilele se numesc lanțuri ferecate în cer. Astfel că fiecare era dator să păzească pravilele ca și cum s-ar afla înaintea lui Dumnezeu și să nu facă nimic ce n-ar fi corespuns cu sfatul părinților. Dacă se ivea ceva neclar, îndată se hotăra de cei mai bătrâni, iar nu de fiecare în parte. Cine ura legile celor mai mari și rânduielile mănăstirești, stabilite prin porunca Domnului, era desconsiderat și i se poruncea să fie supus la măsuri de îndreptare, oricât de mică ar fi fost greșcala făcută.

193. Un alt mijloc de a uni voințele tuturor era supunerea deplină. Nimeni nu rămânea o clipă măcar fără ascultare. Fiecare era sub ochii supraveghetorului și nimeni nu putea face ceva fără voia și știința lui. Nu numai să nu se despartă de mănăstire, ori să umble prin mănăstire, ori prin chiliile altora, dar chiar lucrurile obișnuite trebuia să le înceapă și să le sfârșească cu învoirea lui. Când lipsea supraveghetorul, locul lui îl lua, fără o deosebită poruncă, ajutorul său, iar dacă nici el nu era, oricare altul. Dacă lipsea vreun frate plecat acasă să-și vadă rudele, ori părinții, și întârzia să-și spele rufele împreună cu ceilalți, cu el se trimitea la spălat un altul ca supraveghetor. La fel, dacă se trimiteau undeva câțiva frați, peste ei se punea unul mai mare cu aceleași drepturi ca și supraveghetorul. Supraveghetorul însuși nu era decât împlinitorul regulamentului și depindea în toate de avvă; iar avva mănăstirii, la rândul său, depindea în toate de marele avvă. În acest chip toți erau legați cu lanțurile ascultării și nimeni nu putea să aibă voia lui, nici să facă ceva după ea.

194. Nici în mersul obișnuit al vieții nimeni și nimic nu putea face de la sine, chiar în ceea ce privește lucrurile a căror împlinire cădea în sarcina sa. De pildă, cel de săptămână la masă avea nevoie de legume, însă el nu le ia singur din grădină, ci le primește de la grădinar; cel de săptămână la lucru are nevoie de crengi de curmale ca să le ude pentru frați, însă el nu le ia singur, ci le primește de la cel care le are în grija sa; și nici crengi înmuiate, de are cineva nevoie, nu le poate lua singur, deși îi sunt sub ochi, ci le dă împărțitorul de săptămână. Și chiar conducătorii nu-și iau nimic singuri pentru ei. Cel de săptămână împărțea după masă dulciuri (la fel primeau din ele și avva, și supraveghetorii), iar împărțitorii își primesc partea lor din mâna supraveghetorului de săptămână; supraveghetorul, după strângerea curmalelor, împarte câte o cantitate fiecărui culegător, iar

el primeşte din mâinile altuia. Astfel toţi erau în ascultare şi voia fiecăruia nu folosea la nimic. Orice neascultare şi oricine făptuia vreo împotrivire era pedepsit.

195. *Sărăcia – lipsa de toate*. Cel ce intra în mănăstire îşi lăsa toate bunurile sale la poartă şi intra înăuntru în îmbrăcăminte mănăstirească pe cont străin. Iar după aceasta nici nu era cu putinţă de a mai avea ceva deosebit al său şi numai pentru sine.

196. Toate cele ce-i trebuia – îmbrăcăminte şi lucruri – i se dădeau numai după hotărârea avvei, nu ca să le stăpânească definitiv, ci numai spre folosinţă; afară de cele împărţite, nimeni nu putea avea ceva, nu numai bani, dar nici lucruri.

197. Lucrurile date erau în mâinile fratelui, dar se folosea de ele ca de lucruri străine, având datoria a le păzi, iar pentru nebăgare de seamă, pentru stricăciune ori pierdere era răspunzător.

198. Cele ce li se dădeau corespundeau nevoilor, dar erau cu totul simple (îmbrăcămintea era din pânză). Altele mai bune şi de prisos nu puteau avea nici supraveghetorii şi nici însuşi avva; dacă se găsea la careva mai mult decât i s-a dat, acela era îndatorat să le ducă fără întârziere şi fără împotrivire la locul cuvenit.

199. Fiecăruia i se dădea două levitoane bune şi unul mai prost, două potcapuri, un cojoc, un paraman, o mantie, o pereche de sandale, o cârjă, unelte pentru lucru şi un scaun cu spătarul aplecat pentru dormit, o rogojină pentru aşternut pe el. Iată toată averea; şi nici acestea nu erau toate în mâna fratelui; unele se păstrau în magazie sub îngrijirea ajutorului de supraveghetor.

200. S-ar părea că din cele ce aduceau rudele, fratele se putea folosi ca de ale lui, însă el nu se putea atinge de ele, ci chema portarul, şi acesta le lua şi le ducea la spital, dând o parte din ele fratelui, dacă se putea. Chiar şi un lucru găsit, nimeni nu şi-l putea însuşi, ci-l atârna lângă biserică şi de acolo îl lua cel care îl pierduse sau cui i se poruncea.

201. Această lepădare de toate cele materiale şi vieţuirea în simplitate învăţau smerenia, fiecare socotindu-se ca un cerşetor. De ziua următoare fraţii nu se interesau; pentru toate avea grijă avva şi ajutorii lui. Ei aveau datoria să îngrijească de toate nevoile, iar toţi fraţii, sprijinindu-se pe ei, erau fără grijă. De ceea ce era grabnică nevoie, răspundeau ei. Toţi aveau de toate, la fel şi egal. Nimeni n-avea nimic mai mult şi nu primea nimic de prisos.

202. *Postul şi înfrânarea*. Masa era cu totul simplă: li se punea doar pâine şi sare, ceva legume şi o singură fiertură. Chiar de-ar fi mâncat tot ce li se dădea şi tot nu se puteau sătura; totuşi fraţilor şi atât de puţin le era îndestulător. Unii veneau la masă numai ca să-şi ascundă înfrânarea şi, gustând puţin din ceva ori din toate câte puţin, se mulţumeau cu atât.

Mulți aveau canon să mănânce numai pâine cu sare și rămâneau pentru aceasta acasă, iubind și tăcerea. Alții mâncau peste o zi ori două.

203. La masă nu se prea aruncau la mâncare, deși nu puteau să nu fie flămânzi, dar așteptau până începea să guste supraveghetorul. La fel și după masă, primind fructele și dulciurile nu le mâncau îndată, ci gustau din ele câte puțin, mergând spre chilie și aceasta nu toți. Afară de acestea, nimeni nu putea avea nimic altceva de mâncare în chilie.

204. Înfrânarea o păstrau în toate împrejurările nu numai în mănăstire, ci și în afară, pe drum, în corăbii și la rude. Păzitorii din vie, de la curmali și din livadă nu puteau începe să guste din fructe înaintea celorlalți frați și totdeauna fiecare își primea partea sa la rând cu ceilalți frați; la fel, și cine intra în grădină, dacă găsea sub pomi vreun fruct căzut, el nu-l putea mânca, ci trebuia să-l așeze la rădăcina pomului; de asemenea și cei care pregăteau mâncarea nu-și puteau permite nici o favoare.

205. Iar posturile obișnuite, miercurea și vinerea, le țineau cu atâta asprime, încât chiar dacă se trezea cineva în noaptea spre aceste zile și-i era sete, era dator să și-o înfrâneze.

206. Trupului nu i se dădea nici o ușurare, ci numai când erau prea slabi, li se dădea o oarecare îngrijire; era oprit nu numai a-l unge cu untdelemn, ci chiar a-l spăla cu apă, și aceasta se îngăduia numai la prea mare suferință. Nici foc nu se putea face deosebit de cel obștesc, oricâtă nevoie ar fi simțit cineva.

207. *Modestia smerită și seriozitatea*. Acoperindu-și ochii cu potcapul și plecându-și capul, fiecare frate, ori de se ducea undeva, ori de stătea în biserică, ori la masă, ori la lucru, privea numai la lucrul său, neîndrăznind a privi la alții cum se roagă, mănâncă ori lucrează.

208. Nu numai în biserică, ori la masă, dar nici la lucru n-aveau voie să vorbească, să facă zgomot ori să glumească. Tot atât de necuviincios se socotea a spune ceva de râs, a face glume și a vorbi degeaba, ori a se juca cu băieții: toate acestea se socoteau ca potrivnice cinstei unui călugăr. Un comedian care se convertise la creștinism și se călugărise dar nu se lepădase de obișnuințele dinainte a fost alungat din mănăstire; și au procedat astfel cu toate că-și luase cuviosul Teodor însărcinarea de a-l îndrepta.

209. Tot pentru aceeași pricină, adică pentru cinstea rangului călugăresc, ei n-aveau voie să călărească pe măgar, nici să se plimbe degeaba prin mănăstire, înainte de a bate toaca la rugăciune ori la trapeză, nici să iasă din rând, când mergeau în ordine la lucru, nici să ridice prea mult levitonul când își spălau hainele.

210. *Iubirea dintre frați*. Deși din unele locuri ale rânduielii se vede că fiecare trebuia să se poarte în așa chip ca și cum el ar trăi singur, în duh, totuși ei toți erau datori să fie între ei în iubire mare, în pace și înțelegere. Punctul 150 chiar spune: „Împlinirea legii este de dorit. Noaptea trece, iar

ziua se apropie. Să lăsăm dar faptele întunecoase, ura, cearta şi mânia". Acelaşi lucru îl spune şi punctul 179: „Pacea şi înţelegerea să fie între toţi şi de bunăvoie să se supună toţi celor mai mari, umblând, stând ori fiind după rânduiala lor şi în smerenie căutând a se întrece unul pe altul".

211. Nici o purtare care ar fi stricat legea dragostei între fraţi nu rămânea fără mustrare şi îndreptarea cuvenită. Cel grabnic a cleveti, cel mânios şi sfădalnic, cel nărăvit să cârtească prin cuvinte pe alţii şi cine era înclinat să-i tulbure pe fraţi şi să semene gâlceava, îndată ce era simţit, i se făcea mustrare şi după mustrare urma epitimia, uneori foarte aspră. Cel ce nu se îndrepta, era izgonit din mănăstire.

212. După duhul acestei iubiri era oprit a mai împovăra pe fraţi cu ceva; şi, de pildă, dacă cineva, venind de la lucru, se simţea obosit, nu-l sileau să vină la rugăciune, dacă tot atunci era şi vremea ei.

213. De asemenea, supraveghetorului i se făcea o aspră mustrare, dacă el, văzând un frate întristat, nu-i arăta cuvenita atenţie şi nu se grăbea să-l mângâie pe acel frate şi să-l liniştească mai ales dacă chiar el era pricina întristării.

214. *Ferirea de ispitele împotriva feciorie*i. Dar în această iubire nu era nimic trupesc, senzual. Toţi trebuia să se iubească în mod egal şi a cinsti pe cineva mai mult era socotit ca necuviincios (Îndrumările cuviosului Orsisie).

215. În scopul de a nu se furişa în prietenia fraţilor ceva trupesc, nimănui nu i se îngăduia să vorbească cu altul la întuneric, să nu ţină pe nimeni de mână, ci era regulă ca să fie unul de altul la depărtare de un cot, ori de ar sta, ori de ar umbla.

216. În acelaşi scop, de a se păzi de ispite împotriva feciorie, deşi se primeau femeile în arhondaric, ele n-aveau voie să privească înăuntrul mănăstirii, „pentru ca turma frăţească să nu se tulbure în activitatea sa şi nimănui să nu-i fie piatră de poticnire". Şi astfel unii fraţi, care n-au ieşit în afară, niciodată n-au văzut o femeie. Cuviosul Teodor a refuzat să o vadă chiar pe mama sa.

217. Şi pentru aceeaşi pricină, chiar dacă unii fraţi erau învoiţi să plece din mănăstire, totuşi nimeni nu putea umbla prin sate sau comune; iar când plecau fraţii cu corabia lor undeva, nu aveau voie să primească femei înăuntru. În acelaşi scop, în mănăstire era strict oprit de a lega vreo prietenie cu băieţi.

18. Bolnavii şi spitalul

218. Pentru bolnavi, spune Fericitul Ieronim, între tabeniţi era cea mai mare grijă; şi mâncare li se dădea din destul, cât doreau.

219. Dacă cineva căpăta vreo rană sau o lovitură sau era puțin bolnav, chiar dacă n-ar fi stat în pat, ci umbla, supraveghetorul casei trebuia să se ducă la spital, la îngrijitori, și să-i ia cele de trebuință.

220. Când cineva se îmbolnăvea tare, supraveghetorul casei îl ducea la spital și-l lăsa în seama infirmierilor, asupra cărora cădea din acel moment grija pentru toate nevoile, de orice îmbrăcăminte era nevoie sau de mâncare. Singur nu se putea atinge de nimic, nici nu-și putea pregăti ceva după voia sa. Toate le cerea de la îngrijitorii de bolnavi și ei le împlineau dorința, după cum se cuvenea. Chiar și infirmierii, dacă se îmbolnăveau, nu-și puteau lua singuri ceva, nici nu puteau porunci să li se pregătească. Dorințele acestora le împlineau înlocuitorii lor.

221. Bolnavilor le era îngăduit a primi vin și supă de pește. Nici carnea nu le era oprită, dacă ar fi dorit careva dintre ei. În *Viața* cuviosului Pahomie se povestește că, deoarece un bolnav a fost oprit de la acestea, el a dat o aspră pedeapsă infirmierilor.

222. Dacă cineva dintre cei trimiși în altă parte se îmbolnăvea pe drum sau pe corabie și ar fi dorit să mănânce pește ori altceva ce nu se obișnuia în mănăstire, conducătorul de drum trebuia să-i dea toate din destul, ca să nu se întristeze pentru nimic fratele bolnav; numai că el primea mâncare deosebit de ceilalți.

223. În spital nimeni nu putea intra în afară de cei bolnavi. Bolnavii puteau fi văzuți și de frați, și de rude, dar numai cu voia celor mai mari. În punctul 129 se spune că oriunde ar fi fost trimiși frații în grup, cu ei trebuia să meargă și unul dintre cei de rând la spital, ca să fie de folos în caz de îmbolnăvire a unui frate pe cale.

19. Ospitalitatea

224. În fiecare mănăstire era un arhondaric (casă de oaspeți) în care se primeau și se găzduiau toți călătorii fără deosebire de sex, de credință și de stare. Înăuntrul mănăstirii nimeni nu putea pătrunde. Excepție de la această regulă se făcea, cu învoirea avvei, numai pentru călugări și preoți.

225. Iată ce spune rânduiala despre dânșii: „Când vin la porțile mănăstirii clerici sau călugări, ei trebuie să fie primiți cu multă cinste: să li se spele picioarele, după porunca Evangheliei și să li se dea tot ce se poate după rânduielile călugărești. Dacă ei vor dori în vremea rugăciunii bisericești să ia parte la adunarea fraților, când sunt de aceeași credință, arhondarul va vesti despre aceasta pe avva mănăstirii și cu voia lui îi va duce în biserică".

226. Însă la trapeză ei nu au voie și mâncarea li se dă în arhondaric. Un preot de la biserica din Tantira, Dionisie, cunoscut cuviosului Pa-

homie, îi spuse că prin aceasta se calcă porunca primirii celor străini şi-l sfătui să schimbe o asemenea rânduială. Cuviosul Pahomie i-a răspuns că o mai mare călcare de lege s-ar face, dacă ei ar fi pricină de poticnire pentru fraţi, ori fraţii pentru ei, şi a rămas legea sa în putere.

227. Dintre celelalte persoane, pe toţi îi primeau deopotrivă; numai faţă de femei aveau o mai mare băgare de seamă; de aceea pentru ele era o despărţitură deosebită, departe de cea a bărbaţilor. Rânduiala porunceşte: „Dacă vor veni mireni la porţile mănăstirii, să fie primiţi în camere deosebite, după cum cere rangul şi sexul; mai ales faţă de femei să fie mare atenţie şi cu toată frica de Dumnezeu; şi lor să li se dea loc deosebit, îndepărtat şi îngrădit, cu toată paza şi chibzuinţa".

228. În afară de arhondari, nimeni nu putea primi pe cei străini. În punctul 50 se spune: „Nimeni dintre cei ce sunt în mănăstire nu poate primi pe cineva şi să-l hrănească, ci trebuie să-l trimită la arhondaric şi acolo îl vor primi cei însărcinaţi cu acest lucru".

229. De asemenea, când vreun călugăr se înapoiază de undeva la mănăstire şi vede la poartă pe cineva care întreabă de vreo rudă pe care o are în mănăstire, el nu trebuie să meargă la fratele acela să-i spună sau să-l cheme. Aceasta trebuie s-o facă portarii, după rânduială.

20. Primirea de vizite şi plecarea în vizite

230. Rânduiala spune despre acestea astfel: dacă se apropie cineva de porţile mănăstirii, spunând că vrea să vadă pe vreun frate al său ori o rudă, portarul înştiinţează pe avvă, şi acesta, chemând pe supraveghetorul casei, îl întreabă despre frate şi-l învoieşte să se ducă la poartă. Supraveghetorul, dând fratelui chemat ca însoţitor pe un alt frate mai încercat, îl învoieşte să intre în arhondaric cu fratele venit ori ruda sa.

231. După aceeaşi rânduială se dă voie unui frate şi acasă, la rude sau la părinţi, când ar fi înştiinţat de ei că e bolnav careva şi doreşte să-l vadă, anume: portarul spune despre aceasta avvei mănăstirii, iar acesta cheamă şi întreabă pe supraveghetorul casei şi-i dă voie fratelui. După aceasta, supraveghetorul alege un frate credincios şi întărit în rânduielile vieţii călugăreşti şi-l trimite cu acela, a cărui rudă ori cunoscut s-a îmbolnăvit. Ei vor lua, pentru drum, atât cât va arăta supraveghetorul.

232. Dacă va fi nevoie să mai rămână acolo, să nu stea în casa părinţilor ori a rudelor, ci să rămână în casa de pe lângă biserică, ori în vreo mănăstire, dacă e de aceeaşi credinţă (adică ortodoxă).

233. Dacă rudele şi cunoscuţii îl poftesc să mănânce, el să nu guste nimic, afară de ceea ce li se dădea în mănăstire. Să nu guste nici vin, nici ciorbă de peşte şi nimic altceva ce nu erau obişnuiţi să mănânce.

234. Dacă vor primi de la rude ceva de mâncare, să ia atât cât le va trebui pe cale, iar ce le va rămâne, după ce vor sosi la mănăstire, să dea supraveghetorului casei, care le va duce la bolnavi.

235. Dacă-i va muri cuiva unul dintre cei apropiaţi, ori vreo rudă, acela nu poate să participe la înmormântare, dacă nu are învoirea avvei.

21. Înmormântarea fraţilor

236. Când deceda unul dintre fraţi, nu se vede din rânduială câtă vreme rămânea el neînmormântat. Culegătorii *Vieţilor* de sfinţi nevoitori din răsărit spun că fraţii petreceau toată noaptea în rugăciune pentru cel adormit, lângă rămăşiţele lui, schimbându-se pe rând. Rânduiala spune numai despre înmormântare, poruncind, în caz de moarte a vreunui frate, ca toţi fraţii să-l conducă la groapă, cântând psalmii de rând şi respectând în toate cinul şi rânduiala. Înmormântarea se făcea într-un anume loc la munte.

22. Observaţii despre copiii care creşteau în mănăstire

237. Din viaţa cuviosul Pahomie se vede că unii copii învăţau la mănăstiri, însă regulamentul arată puţin ce rânduieli se urmau în această privinţă.

238. Cum erau primiţi nu se cunoaşte nici din descrierea vieţilor, nici din rânduială. Poate se făcea în felul cum obişnuia mai apoi Sfântul Vasile cel Mare. Pe orfani pretutindeni îi primeau fără nici o piedică, iar copiii care aveau părinţi se primeau cu învoirea ori după cererea părinţilor.

239. Scopul creşterii nu era numai acela ca ei să devină călugări, deşi putea fi şi acesta, ci ca să-i crească în frica de Dumnezeu şi în adevărata evlavie, învăţându-i să citească, să scrie şi să lucreze. Aceasta se vede din oarecare împrejurări din *Viaţa* cuviosului Pahomie, unde se aminteşte despre copii.

240. Ei locuiau înăuntrul mănăstirii şi aveau o casă anume şi, desigur, un supraveghetor al lor şi învăţători. La masă mergeau împreună cu călugării, dar la rugăciunile obşteşti, de bună seamă că nu luau parte toţi.

241. La mâncare li se făceau favoruri; ei mâncau de două ori pe zi însă nu se înţelege ca să li se fi pregătit ceva îndeosebi.

242. Uneori ei lucrau împreună cu fraţii, după cum vedem cazuri în *Viaţa* cuviosului Pahomie. Rânduiala opreşte pe fraţi de a se juca cu copiii, de a glumi cu ei ori de a se împrieteni, ameninţându-i cu pedeapsă aspră.

243. De purtarea copiilor era poruncă a se îngriji serios. Dacă unora le plăcea prea mult jocul sau să se lenevească, supraveghetorul trebuia să-i îndrume şi să ia singur măsuri potrivite până în decurs de 30 de zile; iar dacă nu se îndreptau, el trebuia să vestească pe avva mănăstirii.

244. Dacă se observa că băieţii se încăpăţânează în rău şi se dedau tot la prostii, iar supraveghetorul nu spunea, el singur era răspunzător, potrivit cu greşeala săvârşită de copii.

245. Copiilor care n-aveau frică pentru obrăznicii şi nu-şi dădeau seama din neştiinţă despre judecata Domnului şi dacă, fiind mustraţi, nu se îndreptau, li se dădeau pedepse trupeşti până ce se smereau şi le era frică.

23. Despre smerenia fecioarelor sau a călugăriţelor

246. Mănăstirele de surori, una a cuviosului Pahomie, iar alta a cuviosului Teodor, au fost aşezate de cealaltă parte a Nilului. Pentru supravegherea şi îndestularea nevoilor lor duhovniceşti şi economice se alegeau bătrâni anume încercaţi, singurii care aveau intrarea liberă acolo. Primirea în mănăstire, rânduielile şi chiar întreţinerea călugăriţelor, toate depindeau de avva mănăstirilor. Erau stareţe, dar ele păzeau numai rânduielile lăuntrice, sub conducerea, grija şi autoritatea avvei, prin bătrânii aleşi de el.

247. În regulamentul referitor la aceste mănăstiri nu se face referire decât la un singur punct. El spune: „Nimeni nu trebuie să se ducă la călugăriţe pentru vizită, afară de cine are acolo mamă, sau soră, sau mama copiilor săi. Dacă cineva va avea o mare nevoie să le vadă, se va trimite bătrânul din acea mănăstire cu el: le vor vizita şi împreună se vor întoarce".

248. Nimeni nu se poate duce acolo afară de cei arătaţi mai sus, astfel: „Dintâi se va spune avvei mănăstirii, iar acesta va trimite la bătrânii rânduiţi pe lângă mănăstirile de fecioare, ca împreună să meargă să vadă pe fecioare. Şi vor vedea pe cele care trebuie, în faţa lor, cu toată evlavia şi frica de Dumnezeu. Despre lucruri lumeşti nu trebuie să vorbească".

24. Epitimiile

249. Neputinţele omeneşti sunt atât de mari, încât faţă de ele cele mai binefăcătoare aşezăminte sunt fără folos, sau nu sunt totdeauna şi nici în toate folositoare. Acelaşi lucru s-a întâmplat şi în chinoviile înfiinţate de cuviosul Pahomie, cu rânduială prea înţeleaptă, anume îndreptată spre ţinta monahismului adevărat. Ori din nebăgare de seamă, ori din lenevire, ori din pricina ispitelor vrăjmaşului, adesea se întâmplau şi acolo căderi, prin călcarea nu numai a rânduielilor mănăstireşti, dar chiar şi a legi-

lor dumnezeiești. Fiindcă astfel de căderi nu mergeau până la capăt ci, sau erau urmate îndată de căință și de dorința de îndreptare, sau se făgăduia îndreptare mai târziu, de aceea nu se putea ca pe cel ce păcătuiește față de lege să-l alunge din obștea sfinților, ci trebuia să se caute măsuri de îndreptare și de îndrumare, astfel că, dacă era cazul ca numaidecât să alunge pe cineva, să-l alunge cu încredințarea că nu mai e nădejde de îndreptare. În această direcție cuviosul Pahomie își îndrepta o deosebită atenție și, după cum singur privea cu compătimire și cu iubire pe cei căzuți, asemenea a poruncit și urmașilor săi și tuturor stareților ca să aibă multă grijă de vindecarea celor neputincioși. Așa se și făcea. Din măsurile ce se luau pentru îndreptarea celor căzuți și pentru întărirea lor în această îndreptare, s-au alcătuit rânduielile de epitimii sau de pedepse, despre care se pomenește adesea în regulament.

250. Măsurilor de îndreptare erau supuși toți cei căzuți și nici o călcare ori uitare nu rămânea fără pedeapsă. Mărimea epitimiilor se dădea, pe de o parte, după însemnătatea rânduielii călcate, iar pe de altă parte, după sentimentele de pocăință. Era normă obștească ca cel ce greșea, de îndată ce-și vedea greșeala, neașteptând descoperirea ei, singur să se ridice să-și recunoască greșeala și să-și ceară iertare. După aceasta urma ori o mustrare simplă, ori o dojană mai mult ori mai puțin aspră, o mângâiere, ori o pedeapsă. „Cine umblă alături de căile legii, să aducă pocăință neîntârziat pentru neglijență, ca să poată primi Împărăția Cerurilor."

251. Pedeapsa era sau să stea în picioare la locul său, în vreme ce alții șed, ori acasă, ori în trapeză, ori în timpul cuvântării obștești sau, dezlegându-și cingătoarea, plecând capul și lăsând mâinile în jos, să stea înaintea jertfelnicului în biserică, ori în trapeză la mijloc. Felul ultim de epitimie este cel mai întrebuințat, care se și numește în rânduială „pedeapsă obișnuită". Uneori cel vinovat era lăsat flămând, ori își pierdea locul și chiar funcția. Unii primeau și pedepse trupești. Cine rămânea neîndreptat și se încăpățâna în obiceiul lui rău și nu se îndrepta, acela la urmă era alungat din mănăstire. Odată cuviosul Pahomie a oprit să fie îngropat un frate după obicei, pentru înfricoșarea celor vii. Se poate presupune că aceasta n-a fost o singură întâmplare.

252. Norma de obște cerea ca pentru fiecare nerespectare a pravilei să se tragă la răspundere: „Cei care urăsc poruncile celor mai mari și rânduielile mănăstirești așezate după porunca Domnului și nu ascultă de sfaturile stareților să fie supuși măsurilor de îndreptare după rânduiala așezată, până se vor îndrepta."

253. Judecătorul tuturor era avva mănăstirii, fără care n-avea nimeni voie să facă cuiva vreo dojană. „Să audă avva mănăstirii, se spune într-un loc, și să dea răsplată după măsura și fapta păcatului".

254. Supraveghetorul şi ajutorul lui aveau numai puterea să-i constrângă pe fraţi ca să-şi recunoască păcatul şi să primească epitimia, fie în adunarea din casă, fie în adunarea obştească a tuturor fraţilor. Ei aveau datoria să facă dojană celor ce greşeau, de la 3 până la 10 ori; iar îndeobşte treaba lor era să-l înştiinţeze pe avvă, şi dacă nu-şi împlineau datoria şi ei erau pedepsiţi.

Iată măsurile de îndreptare, ce se întâlnesc în rânduială:

a) Pentru greşeala în vremea rugăciunii

255. Dacă se întâmpla să vorbească cineva în vremea cântării, a citirii ori a rugăciunii, el trebuia să-şi dezlege cingătoarea şi, plecându-şi capul şi mâinile lipindu-le de picioare, să stea înaintea altarului şi avva mănăstirii îi dădea pedeapsa. Acelaşi lucru trebuia să-l facă şi la masă, când se strângeau fraţii pentru primirea mâncării.

256. Când toaca chema ziua la biserică, cel ce întârzia la o rugăciune căpăta epitimie de la avvă în biserică şi stătea în picioare în trapeză.

257. Când se dădea noaptea o pauză pentru neputinţele trupeşti, cel ce întârzia la trei rugăciuni primea aceeaşi epitimie şi la rugăciunea din biserică, şi la trapeză.

258. Cine întârzia la una dintre cele 6 rugăciuni de seară (din casă) sau în vremea rugăciunii şoptea, râdea ori vorbea, acela trebuia să primească epitimia descrisă de rânduieli.

259. Cel ce în vremea rugăciunii din casă, cântându-şi psalmul rânduit, se va încurca în vorbă, acela va suferi epitimie pentru uitare şi neglijenţă.

260. Dacă în ziua Domnului cântă cineva dintre cei mai mari şi nu va fi vreunul dintre cei de rând în biserică la locul lui (ca să cânte antifonic stihul următor), acela trebuie să împlinească înaintea altarului epitimia ce i s-a dat.

261. Cine va ieşi din biserică în vremea aducerii Jertfei fără de sânge, neavând voia celui mai mare, îndată capătă epitimie. A ieşi din biserică îndeobşte nu era voie, decât în caz de mare trebuinţă şi cu învoire. Desigur că orice ieşire din biserică fără voie era trasă la răspundere.

b) Pentru neorânduială în vremea cuvântărilor

262. Dacă vreunul şezând, aţipeşte, în vreme ce supraveghetorul casei ori avva mănăstirii ţine cuvântare, acela trebuie sculat şi să stea în picioare până ce i se va porunci să şadă.

263. Cel ce rămâne în chilie când este chemat să asculte îndrumările celor mai mari să fie supus epitimiei mai sus arătate.

c) Pentru neorânduială în trapeză

264. Dacă cineva vorbeşte sau râde în trapeză, el trebuie să ceară iertare şi chiar pe loc să sufere epitimie să stea în picioare până ce se vor ridica toţi de la masă.

265. Cine întârzie la masă capătă aceeaşi epitimie şi se întoarce acasă flămând.

d) Pentru neorânduială în spital

266. Dacă vreuna dintre pravilele aşezate pentru spital va fi călcată de cineva ori neglijată, acela trebuie îndreptat printr-o obişnuită epitimie.

e) Pentru călcarea pravilei la îmbrăcăminte

267. Cine va ţine în soare îmbrăcămintea sa mai târziu de amiază, acela primeşte dojană pentru neglijenţă.

268. Dacă îmbrăcămintea cuiva dintr-o pricină oarecare va fi găsită atârnată la soare în a treia zi, cel cu îmbrăcămintea va primi dojană şi va împlini epitimie în adunarea obştească.

269. Şi îndeobşte, cel ce din nepăsare va călca vreo poruncă din câte sunt rânduite în privinţa îmbrăcămintei, trebuie să sufere în măsura cuvenită pentru îndreptare.

f) Pentru nepăsare faţă de lucrurile mănăstireşti

270. Cine va strica vreun vas ori va rupe un oarecare lucru, acela suferă epitimie seara la cele 6 rugăciuni.

271. Dacă cineva pierde ceva, acela va împlini epitimia înaintea tuturor în faţa altarului. Dacă lucrul pierdut va fi dintr-ale lui, el nu va primi un altul vreme de trei săptămâni, ci abia în a patra, după ce va suferi epitimia, i se va da lucrul pierdut.

272. Ori cojocul, ori sandalele, ori cingătoarea, ori altceva de va pierde, acela primeşte dojană. Ca să punem aceasta de acord cu cele de mai sus, trebuie să presupunem că aici se vorbeşte despre lucrul pierdut şi găsit, iar mai sus despre lucrul pierdut şi negăsit.

273. Celui ce va lua un lucru al altuia (lăsând înadins pe al său mai prost), i se va pune obiectul pe umeri şi va suferi astfel pedeapsă în adunarea bisericească, stând în picioare la trapeză.

274. Dacă se va pierde ceva dintre lucrurile făcute de fraţi, din orice meşteşug ar fi, sau va fi aruncat din nepăsare, avva va dojeni pe suprave-

ghetorul lucrurilor, iar acesta pe cel ce a pierdut lucrul, și aceasta tot cu învoiala și după hotărârea avvei.

g) Pentru neorânduieli în moravuri

275. Despre cel ce minte ori urăşte pe careva, ori nu-i ascultător, ori glumeşte mai mult decât se cuvine, ori clevetește asupra fraților și asupra străinilor și, îndeobște, despre cel ce nu lucrează potrivit legilor Scripturii și regulamentului mănăstiresc, să se vestească avva mănăstirii și el îl va pedepsi după măsura și fapta păcatului său.

276. Pe cel mânios și întărâtat, care se mânie fără pricină ori pentru nimica toată, să-l dojenească până la de șase ori, să fie coborât de la locul său și așezat cu cei de pe urmă, îndemnându-l să se curețe de duhul ce-l neliniștește. De va aduce trei martori vrednici, care să dea chezășie pentru el că nu va mai făptui așa ceva, atunci acela își reia locul său, iar dacă va dăinui în greșeala sa, să rămână cu cei de pe urmă până se va îndrepta.

277. Cine spune vreo minciună asupra altuia, spre a face rău unui nevinovat, acela să fie dojenit de trei ori; iar de se va recunoaşte vinovat ca năpăstuitor, să fie supus cuvenitei măsuri de îndreptare, fie că el va fi dintre cei dintâi sau dintre cei de pe urmă.

278. Cine e cârtitor și întârzie pe nedrept cu lucrul să fie dojenit de cinci ori. Dacă nu se va îndrepta, să-l ducă la spital și acolo, stând degeaba, să fie hrănit până se va înțelepți. Dar dacă plângerea lui se va dovedi întemeiată și că el a fost îngreunat pe nedrept de cei mai mari, cel care l-a dus în ispită va primi pedeapsa cuvenită.

279. Să fie dus la spital și cel care, în orice alte neorânduieli, spune că se va îndrepta și tot nu se mai îndreaptă.

280. Cel neascultător sau sfădalnic, sau împotrivitor, sau mincinos dar matur la vârstă să fie dojenit până la zece rânduri, ca să se lase de aceste greșeli. Dacă nu va asculta, să fie supus măsurilor de îndreptare după legile mănăstirești. Iar dacă greșește din vina altuia și se va dovedi aceasta, atunci se va pedepsi cel ce-i pricină.

281. Cine tulbură sufletul fraților, e grabnic la clevetire și seamănă vrajba să fie dojenit de zece ori. Dacă nu se va îndrepta, să fie supus pedepsei, după rânduiala mănăstirească, până se va îndrepta.

282. Dacă se va observa că vreunul dintre frați râzând ori jucându-se cu copii leagă prietenie cu această fragedă vârstă, să fie dojenit de trei ori, ca să se lase de acest obicei, gândindu-se la cinstea chemării sale și la frica de Dumnezeu. Dacă nu va înceta, să fie supus celor mai aspre măsuri de îndreptare, după cum se cuvine.

283. Pe cel ce are răul obicei de a întărâta pe alții cu cuvinte și a răzvrăti sufletele celor neînțelegători (de tulbură casa toată ori mănăstirea) să-l

dojencască de trei ori. Dacă nu va asculta şi va rămâne încăpăţânându-se cu inimă îndărătnică, să fie scos din mănăstire şi pedepsit trupeşte înaintea porţilor. Mâncare să i se dea numai pâine şi apă, în afară de trapeza obştească, până se va îndrepta de răul lui năravi.

284. Dacă cineva va fi prins furând, să i se dea 39 de lovituri; de mâncare să i se dea numai pâine şi apă în afară de trapeza obştească şi, acoperindu-l cu sac şi cenuşă, să facă pocăinţă în toată vremea rugăciunilor. Aceeaşi lege se aplica şi celor ce fugeau.

285. Dacă dintre fraţi unul, doi sau trei ademeniţi de cineva vor părăsi casa şi apoi iarăşi se vor întoarce, să se cerceteze pricina între ei şi ademenitori şi cine se va dovedi vinovat, va fi pus la pedeapsă după legile mănăstireşti.

286. Cine va fi de partea celor ce au greşit şi va susţine pe nedrept pe cei căzuţi în greşeli să fie blestemat înaintea lui Dumnezeu şi a oamenilor şi se va supune celei mai aspre pedepse. Dar dacă se va dovedi că s-a înşelat din neştiinţă şi nu bănuia care era adevărul, să fie iertat. Să se ierte fără greutate oricine greşeşte din necunoştinţă. Iar cel ce greşeşte cu cunoştinţă să-şi îndure pedeapsa după măsura faptei sale.

h) Răspunderea supraveghetorului şi pedepsirea lui

287. Supraveghetorul casei va fi învinuit şi dojenit dacă până la trei zile n-a înştiinţat pe avvă că s-a pierdut ceva pe cale, sau la câmp, sau în mănăstire; el va îndura şi epitimie în faţa tuturor, după rânduiala aşezată.

288. Dacă va fugi cineva şi supraveghetorul nu va înştiinţa pe avvă până la trei ceasuri, să fie vinovat de pierirea fratelui, numai dacă nu va fi găsit iarăşi.

289. Iată pedepsirea pentru cel ce va pierde vreun frate din casă: trei zile de pocăinţă în faţa tuturor. Dar dacă va vesti imediat că a fugit fratele, nu va fi vinovat.

290. Dacă supraveghetorul va şti de vreun păcat în casa sa şi nu-l va dezvălui îndată pe cel greşit şi nu-l va vesti pe avva mănăstirii, acela însuşi va primi epitimia aşezată pentru acel păcat.

291. Dacă toţi fraţii unei case vor vedea că supraveghetorul este prea nepăsător ori îi dojeneşte aspru şi pe nedrept ori în altele nu păstrează măsura rânduită în mănăstire, să vestească pe avvă şi el îl va dojeni.

292. Supraveghetorul este judecat de avva mănăstirii. În lipsa lui e judecat de stareţii aleşi. Dacă vreun frate va avea ceva împotriva supraveghetorului casei sale, ori însuşi supraveghetorul va avea de făcut vreo plângere faţă de vreun frate, trebuie ascultat de fraţii încercaţi în viaţă şi credinţă şi să se cerceteze între dânşii dacă avva mănăstirii lipseşte. Îl vor aştepta pe avva, dar dacă se va socoti că va întârzia încă mult, atunci vor asculta fără el ce s-a ivit între supraveghetor şi frate, ca să nu se întărească

supărarea şi neînţelegerea, din pricina prelungirii judecăţii mai mult timp. Şi supraveghetorul şi fratele supus lui şi cei care îi cercetează să facă toate întru frica de Dumnezeu şi să nu dea prilej pentru întărirea neînţelegerii.

293. În cazul în care a fost nedrept supraveghetorul faţă de un frate, cazul dintre ei îl vor cerceta judecătorii aleşi; şi dacă se va dovedi nepăsare din partea supraveghetorului ori că din mândrie constrângea pe frate şi nu-l judeca drept, ci cu părtinire, să-i fie luată ascultarea, până se va îndrepta şi se va curăţi de relele nedreptăţii că n-a privit la adevăr, ci la faţă şi n-a urmat judecăţii Domnului, ci nedreptăţii sufletului său.

294. Dacă un avvă de mănăstire era dat pentru ceva judecăţii şi pedepsei, aceasta o făcea mai marele avvă; iar ca prilej pentru aceasta putea fi plângerea din partea mănăstirii asemănătoare plângerii din partea fraţilor casei împotriva supraveghetorului.

Scurte îndrumări ale Cuviosului Pahomie

1. Cinsteşte pe Domnul şi vei fi mântuit.

2. Aminteşte-ţi de strâmtorările prin care au trecut sfinţii.

3. Să fim un suflet, stând tari în cele ce suntem chemaţi.

4. Să ne îngrijim îndeosebi ca viaţa pe care ne-am ales s-o petrecem până la sfârşit cum se cuvine şi cursul ei să-l săvârşim după cinul nostru, bineplăcând lui Dumnezeu.

5. Să nu râvnim la cei ce-şi găsesc mulţumirea în lucrurile zadarnice şi stricăcioase, ca mintea noastră să nu ni se abată de la calea dreaptă şi, căzând în păcat, să nu ne pierdem nădejdea.

6. Lucrul cel mai bun pentru mintea noastră e cunoaşterea voii lui Dumnezeu.

7. Mai presus de toţi stă omul, care se supune adevărului.

8. Răul cel mai mare e a te împotrivi voii lui Dumnezeu şi a-ţi satisface poftele tale.

9. Cine îşi împlineşte voia sa, acela nu va ajunge la cunoştinţa de Dumnezeu.

10. Cel ce-şi împlineşte voia sa nu poate urma căile sfinţilor şi în ziua de pe urmă va întâmpina pierdere şi plângere.

11. Acum e timpul de a plăcea lui Dumnezeu, căci mântuirea se dobândeşte în vremea scârbei.

12. Să nu se întâmple cu noi ca să credem în vreme de bucurie, iar în vreme de ispită să cădem (Luca 8, 13).

13. Căci este scris: dacă ai făcut făgăduinţă Domnului, nu zăbovi a o împlini (Eccl. 5, 3) şi în vreme de întristare să nu cazi, ci fii răbdător şi jertfeşte-te Domnului.

14. Credința neclintită și deplină este de la Dumnezeu; au primit-o proorocii de la Duhul Sfânt și în ea au fost întăriți apostolii care, îndurând pentru credință felurite nenorociri și prigoniri, au căpătat răsplata făgăduită.

15. Știind acestea să nu fim clătinați de vântul rătăcirilor ademenitoare, ci mai tari și nemișcați să rămânem, potolind rătăcirile gândurilor care se ridică în chip de valuri, amintindu-ne necontenit de legea lui Dumnezeu prin care, distrugând legea poftelor trupești, vom fi tari a împlini tot ce-i plăcut Domnului și, păzindu-ne de vătămările veacului acestuia și de toată jertfa care vine din nebunii mai mari ca nebunia și din răutăți mai rele ca răul.

16. Avându-l pe Dumnezeu necontenit înaintea ochilor noștri, să ne amintim de suferințele Lui de pe Cruce și de moartea prin care noi am fost răscumpărați și înviați.

17. Să urâm lumea și toate cele ce sunt în lume, să urâm și toată liniștea cea trupească; să ne lepădăm chiar de viață, ca să putem trăi pentru Dumnezeu.

18. Să nu ne uităm chemarea și faptul că, primind-o, am făgăduit să slujim Domnului; în Ziua Judecății numai atât se va cere de la noi.

19. Să fim însetați, înfometați, goi, în sărăcie să veghem și din adâncul inimii să suspinăm, vărsând lacrimi în vremea cântărilor de psalmi și în rugăciuni.

20. Să ne supunem pe noi înșine la ispite aspre – căci oare facem noi măcar ceva vrednic de nemărginita milă a lui Dumnezeu față de noi?

21. Să nu fugim de strâmtorarea adusă de întristări, ca să căpătăm liniștea mângâierii în Domnul, și să ne învrednicim de bunurile veșnice în viața cea fără de sfârșit.

III. Învățăturile Cuviosului Orsisie, starețul mănăstirii din Tabena

1. Despre așezământul vieții monahale

Patrologiae Graecae, tom XL

1. *Auzi, Israele, poruncile vieții și ia în urechi a cunoaște înțelepciunea. Ce este, Israele, că ești în pământul vrăjmașilor? Învechitu-te-ai în pământ străin, te-ai pângărit împreună cu cei morți, te-ai socotit cu cei ce se coboară în locuința morților, părăsit-ai izvorul înțelepciunii. În calea lui Dumnezeu de ai*

fi umblat, ai fi locuit cu pace în veci. Învață unde este înțelepciunea, unde este tăria, unde este puterea înțelegerii, pentru a cunoaște de asemenea unde este lungimea zilelor și viața, unde este lumina ochilor și pacea. Cine a aflat locul ei și cine a intrat în vistieriile ei? (Baruh 3, 9-15). Acestea le spunea Baruh proorocul către cei ce fuseseră duși în robie în pământul Babilonului, în țara vrăjmașilor lor, pentru că n-au voit să împlinească sfaturile proorocilor și au uitat legea dată prin Moise. Dumnezeu însă a adus asupra lor plăgi și chinuri și i-a supus jugului robiei, ca să-i înțelepțească ca pe ai săi și i-a îndreptat după cum tatăl își îndreaptă fiii. El n-a voit ca, ispitindu-i cu asemenea pedeapsă, ei să piară, ci a dorit să-i mântuiască prin pocăință.

2. Iar noi, privind la acestea, să ne amintim de cuvintele Apostolului care zice: *Căci dacă Dumnezeu n-a cruțat ramurile firești, nici pe tine nu te va cruța* (Rom. 11, 21). Oare nu ne vom îngriji de împlinirea poruncilor dumnezeiești? *Si toate acestea li s-au întâmplat acelora ca preînchipuiri ale viitorului și au fost scrise spre povățuirea noastră, la care au ajuns sfârșiturile veacurilor* (I Cor. 10, 11). Și aceia au fost mutați din orașul Iudeei în orașele Haldeei, adică și-au schimbat locul pe pământ; iar noi, dacă Dumnezeu va vedea la noi totdeauna numai neîngrijire, vom pierde acel oraș al nostru, care-i în veacul viitor. Atunci, în locul bucuriei, vom fi dați robiei chinurilor și vom pierde bucuria veșnică, pe care părinții noștri și frații au câștigat-o prin stăruința în fapte.

3. Deci nu vom uita de aceasta și, judecând după îndelungă răbdarea lui Dumnezeu către noi, să nu socotim că El nu știe cum suntem noi. Dumnezeu de aceea rabdă și amână pedepsirea, ca noi, întorcându-ne spre mai bine, să nu fim dați chinurilor. Păcătuind (nepedepsiți), să nu ne gândim că Dumnezeu are bunăvoință către păcatele noastre, dacă nu le pedepsește îndată, ci să ne gândim la faptul că, iată, vom pleca din veacul acesta și în celălalt vom fi despărțiți de părinții și frații noștri, împodobiți cu coroanele biruinței. Dar și noi le putem avea, dacă vom călca pe urmele lor, gândindu-ne la faptul că dacă Apostolul și aici desparte pe sfinți de cei păcătoși – pe cel păcătos *să-l dați spre pieirea trupului, ca duhul să se mântuiască în ziua Domnului Iisus* (I Cor. 5, 5) –, oare nu va fi cu atât mai mult acolo? Fericit e omul care se teme de Domnul și pe care Dumnezeu îl supune pedepsirii, ca să se îndrepte și-l învață legea Sa, ca să umble în poruncile Lui în toate zilele vieții sale, neîncercând chinurile conștiinței pentru nici un păcat.

4. Și astfel să privim și noi căile noastre și să ne cercetăm cărările; și întorcându-ne la Dumnezeu, ne vom înălța la munte – spre cer cu mâinile noastre și cu inima ca astfel, în Ziua Judecății, El să ne fie de ajutor – și să ne rușinăm *când va grăi cu vrăjmașii săi în poartă* (Ps. 126, 5); ci mai mult să ne învrednicim a auzi: *Deschide-ți porțile ca să intre un neam drept care*

păzește credincioșia ! Nădejde neclintită, Tu ne vei păstra pacea noastră, că întru Tine ne punem nădejdea (Isaia 26, 2-4). Să ne amintim de Domnul și Ierusalimul cel de pe munte să răsară în inimile noastre. Să râvnim a ne asemăna omului despre care s-a scris: *Binecuvântat fie omul care nădăjduiește în Domnul și a cărui nădejde este Domnul, deoarece acesta va fi ca pomul cel sădit lângă ape, care-și întinde rădăcinile pe lângă râu și nu știe când vine arșița; frunzele lui sunt verzi, la timp de secetă nu se teme și nu încetează a rodi. Inima omului este mai vicleană decât orice și foarte stricată ! Cine o va cunoaște ? Eu, Domnul, pătrund inima și încerc rărunchii, ca să răsplătesc fiecăruia după căile lui și după roada faptelor lui.* (Ieremia 17, 7-10).

5. Să ne gândim la noi și să nu fim nepăsători față de păcatele pe care le-am săvârșit: cu inimă îngrijorată să ne gândim la fiecare poruncă a Tatălui nostru și la cei ce ne-au învățat pe noi. Crezând în Hristos, să fim gata a suferi toate pentru El, știind că taina vieții e umblarea întru porunci, după cum scris este: *Făclie picioarelor mele este legea Ta și lumină cărărilor mele.* (Ps. 118, 105); și încă: *Cuvântul Tău să mă vieze* (același, v. 50); și: *Legea Domnului este fără prihană, întoarce sufletele, porunca Domnului este strălucitoare, luminează ochii* (Ps. 18, 8-9). Și Apostolul zice: *De aceea legea este sfântă și porunca este sfântă și dreaptă și bună* (Rom. 7, 12). Împlinind în faptă toate acestea, noi ne vom învrednici de ceea ce se spune despre drepți: *Când va cădea, nu se va zdruncina; că Domnul întărește mâna Lui* (Ps. 36, 24); și iarăși: *căci dacă cel drept va cădea de șapte ori și tot se scoală* (Pilde 24, 16).

6. Iar acum, fraților, dacă Dumnezeu este îndelung-răbdător către noi, chemându-ne la pocăință, să ne trezim din somnul greu, pentru că *potrivnicul nostru diavolul umblă răcnind ca un leu, căutând pe cine să înghită* (I Petru 5,8), căruia trebuie să ne împotrivim cu tărie, știind că aceleași batjocuri s-au întâmplat și cu părinții noștri. Să nu încetăm a munci și a semăna sămânța virtuților, ca să secerăm bucurie în veacul viitor. Gândindu-ne la ceea ce zice Apostolul Pavel: *Tu însă mi-ai urmat în învățătură, în purtare, în năzuință, în credință, în îndelungă răbdare, în dragoste, în stăruință* (II Tim. 3, 10), să urmăm pilda sfinților și să rămânem în fapta pe care am început-o, având drept conducător și săvârșitor pe Iisus.

7. Și astfel voi, conducători ai fraților, stareți de mănăstiri, cărora vi s-au încredințat oamenii lui Dumnezeu, fiecare din voi cu ucenicii săi să aștepte venirea Mântuitorului, trudindu-se să pregătească armata pentru inspecția Lui, împodobind-o cu tot felul de arme.

Nu faceți împuținare fraților în cele trupești, fără ca să nu le dați în același timp și hrană sufletească îndestulătoare; și iarăși, nu-i siliți în cele duhovnicești, prin strâmtorare trupească, adică la îmbrăcăminte și hrană; ci îndestulați-i la fel și hrana trupească și de cea sufletească și nu dați nici un prilej de nepăsare. Și încă ce dreptate va fi aceasta: pe frați să-i asu-

preşti cu munca, iar tu singur să stai în linişte ? Ori să-i încarci cu povara pe care noi singuri n-o putem duce ? Citim în Evanghelie: *cu ce măsură măsuraţi, cu aceea vi se va măsura* (Matei 7, 2). Deci să avem noi la fel ca ei şi truda, şi uşurarea de obşte; să nu-i socotim pe învăţăcei ca robi şi să avem plăcere de a-i asupri, ca să nu ne dojenească cuvântul Evangheliei ca pe farisei: *Vai şi vouă, învăţătorilor de Lege ! Că împovăraţi pe oameni cu sarcini anevoie de purtat, iar voi nu atingeţi sarcinile nici cel puţin cu un deget* (Luca 11, 46).

8. Unii dintre cei ce vieţuiesc cu râvnă potrivit poruncilor lui Dumnezeu, luând aminte numai la ei, astfel gândesc în sine şi îşi zic: ce-mi pasă mie de alţii ? Treaba mea e să lucrez lui Dumnezeu şi să împlinesc poruncile Lui, iar ce fac alţii pe mine nu mă priveşte. Oare proorocul Iezechiel nu o astfel de socotinţă răstoarnă când zice: *Vai de păstorii lui Israel care s-au păstorit pe ei înşişi ! Păstorii nu trebuia ei oare să păstorească turma ? Dar voi aţi mâncat grăsimea şi cu lâna v-aţi îmbrăcat; oile cele grase le-aţi junghiat, iar turma n-aţi păscut-o. Pe cele slabe nu le-aţi întărit; oaia bolnavă n-aţi lecuit-o şi pe cea rănită n-aţi legat-o; pe cea rătăcită n-aţi întors-o şi pe cea pierdută n-aţi căutat-o, ci le-aţi stăpânit cu asprime şi cruzime* (Iez. 34, 2-4). Însuşi Domnul va veni cu cei mai mari ai Săi şi cu începătorii şi se va spune despre noi: *Poporul meu ! Cei ce te conduc te rătăcesc şi te abat de la calea pe care mergi tu* (Isaia 3, 12), în loc ca să se spună: *Fericită eşti tu, ţară, care ai rege un fecior de neam mare şi căpeteniile tale mănâncă la vreme, ca toţi oamenii, şi nu se dau la băutură* (Eccl. 10, 17).

9. De aceea, omule, pe toţi cei încredinţaţi ţie, până la un suflet, nu înceta a-i îndemna şi a-i învăţa ce este sfânt, dându-le singur pildă de fapte bune; iar mai ales păzeşte-te de a iubi pe unul, iar pe altul a-l urî, ci tuturor fii deopotrivă; căci altfel se poate întâmpla că pe cine tu iubeşti, pe acela Dumnezeu îl urăşte şi pe cine iubeşte Domnul, pe acela tu îl urăşti. Nu ierta numai din prietenie celui ce greşeşte şi nu strâmtora pe unul ca să uşurezi pe altul, căci altfel degeaba se va pierde lucrul tău. Când unul dintre fraţi întâmplător te va întrista, dacă te superi bagă de seamă să nu zici: nici nu-l voi dojeni, nici nu-l voi îndrepta; ori de se va mântui, ori de va pieri, ce-mi pasă mie ? De ce spui tu acestea, omule ? Înţelepţeşte-te, de ce nebunie ai fost învins ? Ura ţi-a cuprins sufletul, ca să piară fratele de patima ta mai mult decât de păcatul lui. Tu trebuie să-l ierţi şi să-l primeşti, dacă se pocăieşte, ca să poţi zice (fără ruşine), la fel ca şi cuvântul din Evanghelie: *şi ne iartă nouă greşelile noastre, precum şi noi iertăm greşiţilor noştri* (Matei 6, 12). Şi aşa, dacă vrei ca Dumnezeu să-ţi ierte greşelile, iartă şi tu fratelui tău, orice ţi-ar greşi, ţinând minte porunca: *Să nu urăşti pe fratele tău în mintea ta* (Lev. 19, 17); şi încă: *Nu cruţa pe feciorul tău de pedeapsă; chiar dacă îl loveşti cu varga, nu moare* (Pilde 23,

13); ascultă-l şi pe Moise, care zice: *Să mustri pe aproapele tău, ca să nu porţi păcatul lui* (Lev. 19, 17).

10. Toţi cei cărora le-a fost încredinţată grija faţă de fraţi, să se pregătească pentru venirea Mântuitorului şi a judecăţii Lui. Căci dacă a da socoteală pentru sine este un lucru însoţit de nepricepere şi de frică, nu cu atât mai mult pentru vina altuia să fim supuşi la ispite şi să cădem în mâinile lui Dumnezeu celui viu ? Şi nu ne putem ascunde din neştiinţă, când cunoaştem din Scriptură *că Dumnezeu va judeca toate faptele ascunse, fie bune, fie rele* (Eccl. 12, 14). Şi la Apostol citim: *Noi toţi trebuie sa ne înfăţişăm înaintea scaunului de judecată al lui Hristos, ca să ia fiecare după cele ce a făcut prin trup, ori bine, ori rău* (II Cor. 5, 10). Isaia de asemenea spune că este stabilită ziua în care Domnul va judeca toată lumea în dreptate: *Că, iată, ziua Domnului vine aprigă, mânioasă şi întărâtată la mânie ca să pustiască pământul şi să-i stârpească pe păcătoşi de pe el* (Isaia 13, 9). Noi ştim că vom fi luaţi cândva la judecată şi va trebui să dăm socoteală de toate ce sunt scrise în lege, de ceea ce e arătat de prooroci şi de ce ne-a învăţat sfântul nostru părinte – pentru ce noi n-am făcut toate, ori le-am făcut cu multă nepăsare. Şi iată-l pe Acela Căruia Tatăl I-a dat judecata – iată Adevărul, care ne învaţă tot adevărul, spunând: *să nu socotiţi că eu vă voi învinui la Tatăl; cel ce vă învinuieşte este Moise, în care voi aţi nădăjduit; căci dacă aţi fi crezut lui Moise, aţi fi crezut şi Mie, căci despre Mine a scris acela* (Ioan 5, 45-46).

11. Din toate acestea înţelegem că trebuie să stăm înaintea judecăţii lui Hristos şi să fim judecaţi nu numai de toate faptele, ci şi de gândurile noastre şi că, după socoteala pe care o vom da despre viaţa noastră, la fel trebuie să dăm socoteală şi pentru ceilalţi ce ni s-au încredinţat nouă. Şi aceasta nu-i priveşte numai pe stareţi, părinţi şi supraveghetori, ci şi pe oricare frate ce face parte din frăţie. Căci toţi suntem datori *să purtăm sarcinile unul altora şi aşa veţi împlini legea lui Hristos* (Gal. 6, 2), socotind apoi şi cele pe care Apostolul le scrie lui Timotei: *O, Timotei, păzeşte comoara ce ţi s-a încredinţat, depărtându-te de vorbirile deşarte şi lumeşti şi de împotrivirile ştiinţei mincinoase* (I Tim. 6, 20). Noi avem un amanet pe care ni l-a dat Domnul de a ne îngriji de viaţa cea plăcută lui Dumnezeu a fraţilor, pentru care îndurând trudă, putem aştepta şi răsplătirile viitoare. Să ne îngrijim, ca să nu ni se zică şi nouă: *Lasă pe fiul Meu să Mi se închine* (Ieşire 4, 23) şi ca să nu cadă asupra noastră judecata Scripturii, dacă vom părăsi predania părintelui nostru: *Învăţătorii Legii nu M-au cunoscut; păstorii au lepădat credinţa şi proorocii au proorocit în numele lui Baal şi s-au dus după cei ce nu-i pot ajuta* (Ier. 2, 8). Pe aceştia şi proorocul Isaia îi dojeneşte în chipul fiicei haldeene, zicând: *Mâniat am fost pe poporul meu, pângărit-am moştenirea mea şi am dat-o în mâna ta. Dar tu n-ai avut milă şi asupra bătrânului ai apăsat cu jug greu* (47, 6). Aceasta se

cuvine nu numai să auzim şi noi, ci să şi înţelegem, căci *dacă cineva nu vrea să ştie, să nu ştie* (I Cor. 14, 38). Şi în alt loc este scris: *Pentru că ai trecut cu vederea cunoaşterea Domnului, Eu te voi da la o parte din preoţia mea* (Osea 4, 6).

12. Şi aşa, iubiţi fraţi, ca următori ai vieţii şi rânduielilor chinoviale, rămâneţi în hotărârea luată odată şi împliniţi întru totul lucrul lui Dumnezeu, ca astfel părintele, care de la început a întemeiat aşezămintele obşteşti, să poată zice cu bucurie Domnului despre noi: cum i-am învăţat, aşa şi trăiesc. Acelaşi lucru şi Apostolul, încă fiind în trup, zicea: *Dar vă laud, fraţilor, că în toate vă aduceţi aminte de mine şi ţineţi predaniile cum vi le-am dat eu* (I Cor. 11, 2).

13. De aceea, părinţi ai mănăstirilor, fiţi îngrijitori şi puneţi toată stăruinţa pentru fraţi, cu frică şi după dreptatea lui Dumnezeu. Nu întrebuinţaţi rău puterea voastră, arătând-o numai în pedepse, ci daţi turmei supuse vouă pildă în toate, după cum dădea pildă în toate şi Însuşi Domnul nostru. Fiţi milostivi către turma încredinţată vouă şi ţineţi minte cuvântul Apostolului care zice: *Căci nu m-am ferit să vă vestesc toată voia lui Dumnezeu* (Fapte, 20, 27). Şi încă: *N-am încetat noaptea şi ziua să vă îndemn, cu lacrimi, pe fiecare dintre voi* (Fapte, 20, 31). Vedeţi câtă îndurare şi câtă milă era în omul lui Dumnezeu, deoarece el nu numai că avea grijă de toate bisericile, ci se întrista cu cei întristaţi şi suferea cu cei ce sufereau. Să ne păzim ca să nu se ispitească şi să cadă cineva din pricina neîngrijirii noastre, învăţându-ne cuvintele Dumnezeului Mântuitor, care zice în Evanghelie: *Dintre cei pe care Mi i-ai dat, n-am pierdut pe nici unul* (Ioan 18, 9). Să nu urâm nici un suflet, ca să nu piară nimeni din cauza răcelii noastre. Căci dacă va muri cineva (sufleteşte) din pricina noastră, sufletul lui ni se va cere nouă la judecată. Acestea şi părintele nostru avea obiceiul a ni le spune, păzindu-ne să nu se împlinească asupra noastră ameninţarea Apostolului: *Iar dacă vă muşcaţi şi vă mâncaţi unul pe altul, vedeţi să nu vă nimiciţi voi între voi* (Gal. 5, 15). De aici se lămureşte că cine păzeşte sufletul aproapelui, acela este păzitorul sufletului său.

14. Şi voi, ajutori în mănăstiri, arătaţi-vă cei dintâi în virtute, ca să nu piară cineva prin greşeala voastră. Păziţi-vă să nu cădeţi în partea cea urâtă unde a căzut cel ce mânca şi bea cu beţivii şi cu slugile sale, nedând măsura de grâu la timp, după cum s-a zis: *Veni-va stăpânul slugii aceleia în ziua când nu se aşteaptă şi în ceasul pe care nu-l cunoaşte, şi o va tăia din dregătorie şi partea ei o va pune cu făţarnicii; acolo va fi plângerea şi scrâşnirea dinţilor* (Matei 24, 50-51). Să nu ne ajungă pe careva dintre noi o asemenea judecată; iar când va veni vremea răsplătirii, să ne învrednicim a auzi: *Bine, slugă bună şi credincioasă, peste puţine ai fost credincioasă, peste multe te voi pune, intră întru bucuria Domnului tău* ! (Matei 25, 21).

15. Şi voi, supraveghetori de case fiţi de asemenea totdeauna gata a da răspuns cu blândeţe şi bună-cuviinţă *oricui va cere socoteală despre nădejdea voastră* (I Petru 3, 15). Dojeniţi pe cei fără cuviinţă, mângâiaţi pe cei slabi cu duhul, susţineţi pe cei neputincioşi şi fiţi cu răbdare către toţi. Luaţi aminte la Apostolul care zice: *Părinţilor nu întărâtaţi la mânie pe copiii voştri, ci-i creşteţi în învăţătura şi certarea Domnului* (Efes. 6, 4); *şi oricui i s-a dat mult, mult i se va cere, şi cui i s-a încredinţat mult, mai mult i se va cere* (Luca 12, 48). *Să nu caute nimeni numai ale sale, ci fiecare şi ale altuia* (Filip. 2, 4) şi ca să nu se împlinească şi asupra voastră judecata Scripturii: *iar voi zoriţi lucrul, fiecare pentru casa lui ! Pentru aceasta cerul se va încuia, nu va da rouă şi pământul roadele sale* (Agheu. 1, 9-10); şi ceea ce se spune în alt loc: *Întrucât n-aţi făcut unuia dintre aceşti prea mici, nici Mie nu Mi-aţi făcut* (Matei 25, 45).

16. Neîncetat am spus şi mai spun: păziţi-vă de a iubi numai pe unii şi a urî pe alţii, pe unul a-l susţine, iar pe celălalt a nu-l băga în seamă, ca să nu fie zadarnică munca voastră şi să nu fie în zadar ostenelile voastre şi pentru ca, ieşind din trup şi scăpând de furtunile lumii acesteia, veţi fi cu nădejde să intraţi în limanul liniştii, să nu vă ajungă înecul în nedreptate, şi cu ce măsură aţi măsurat să nu vi se măsoare de Acela, Care la judecată nu va privi la faţă. Dacă se va săvârşi vreun păcat de moarte ori altă faptă ruşinoasă în casă, din pricina neîngrijirii supraveghetorului, potrivit cu pedeapsa făptuitorilor şi supraveghetorul va fi judecat, ca vinovat de acelaşi păcat. Aceasta ne-o spunea totdeauna şi sfântul întru pomenire părintele nostru.

17. Pentru aceea, cu toată grija şi cu temere să pască fiecare dintre voi turma încredinţată lui, urmând păstorilor amintiţi în Evanghelie, cărora li s-a arătat îngerul Domnului veghind şi nu dormind, vestindu-le venirea Mântuitorului. Luaţi aminte şi la ceea ce Însuşi Mântuitorul zice: *Păstorul cel bun îşi pune sufletul pentru oile sale, iar cel plătit şi cel care nu este păstor şi ale cărui oi nu sunt ale lui vede lupul venind şi lasă oile şi fuge, şi lupul le răpeşte şi le risipeşte; dar cel plătit fuge, pentru că este plătit şi nu are grijă de oi* (Ioan 10, 11-13). Iar despre păstorii cei buni, Luca zice: *Şi în ţinutul acela erau păstori, stând pe câmp şi făcând de strajă noaptea împrejurul turmei lor. Şi iată îngerul Domnului a stătut lângă ei şi slava Domnului a strălucit împrejurul lor şi ei s-au înfricoşat cu frică mare. Dar îngerul le-a zis: Nu vă temeţi ! Căci, iată, vă binevestesc vouă bucurie mare, care va fi pentru tot poporul; că vi s-a născut azi Mântuitor, Care este Hristos Domnul, în cetatea lui David. Şi acesta vă va fi semnul: veţi găsi un prunc înfăşat, culcat în iesle* (Luca 2, 8-12). Oare numai ei păşteau oile în acea vreme şi umblau cu turmele prin pustie ? Însă deoarece numai ei erau cu grijă şi îşi învingeau somnul firesc de frica lupilor răpitori, ei singuri s-au învrednicit a auzi despre ceea ce se săvârşise în apropiere; iar Ierusalimul, care dormea,

n-a ştiut nimic. De aceea şi voi vegheaţi, lucrând mântuirea voastră cu frică şi cu cutremur şi ţinând minte că Domnul tuturor, de la Care tot trupul va primi răsplată pentru toate cele făcute, Care s-a arătat după Înviere, a zis Apostolului Petru: *Simone, fiul lui Iona, Mă iubeşti tu mai mult decât aceştia ? El i-a răspuns: Da, Doamne, Tu ştii că Te iubesc. Zis-a lui: Paşte mieluşeii mei ! Iisus i-a zis iarăşi, a doua oară: Simone, fiul lui Iona, Mă iubeşti tu ? El i-a zis: Da, Doamne, Tu ştii că Te iubesc. Zis-a Iisus lui: Păstoreşte oile mele* ! (Ioan 21, 15-19). I-a poruncit şi a treia oară să pască oile; şi astfel a pus asupra noastră a tuturor datoria de a paşte cu grijă oile Domnului, în nădejdea zilei venirii Lui, ca să primim pentru truda păscutului ceea ce a făgăduit în Evanghelie: *Părinte, voiesc ca unde sunt Eu să fie împreună cu Mine şi aceia pe care Mi i-ai dat* (Ioan 17, 24); şi iarăşi: *Şi unde sunt Eu, acolo va fi şi slujitorul Meu* (Ioan 12, 26). Să privim deci la această făgăduinţă ca, fiind încredinţaţi de răsplătire, mai uşor şi cu plăcere să ridicăm toată osteneala, umblând asemenea lui Dumnezeu, Cel ce făgăduieşte răsplătiri.

18. Şi voi, ajutori în case, ţineţi-vă cu smerenie şi blândeţe şi socotiţi ca lege a vieţii de obşte poruncile stareţilor pentru ca, păzindu-le, să vă mântuiţi sufletele, asemănându-vă aceluia care a zis: *Sufletul meu în mâinile Tale este pururea* (Ps. 118, 109). Şi împlinind cele scrise: *Fiul să proslăvească pe Tatăl.* Pentru aceasta vă veţi bucura de rodurile muncii voastre. Fără muncă şi fără roduri, nimeni nu se va bucura de împărtăşirea cu Domnul. Numai având rod în Domnul puteţi să vă faceţi urmaşi şi împreună moştenitorii Lui.

19. Şi vouă tuturor, fraţilor, care sunteţi în ascultare după cinul supunerii de bunăvoie, vă zic: *Să vă fie mijloacele voastre încinse şi făcliile voastre aprinse şi voi să fiţi asemenea oamenilor care aşteaptă pe stăpânul lor când se va întoarce de la nuntă ca, venind şi bătând, îndată să-i deschidă. Fericite sunt slugile acelea pe care, venind stăpânul, le va afla priveghind* ! (Luca 12, 35-37). Acelaşi fapt va fi şi cu voi, dacă lucrul vostru îndelungat nu vă va aduce slăbiciune; veţi fi chemaţi la masa cerească şi voi, şi vă vor sluji îngerii. Acestea sunt făgăduinţele pentru cei ce păzesc poruncile Domnului – acestea sunt răsplătirile viitoare ! *Bucuraţi-vă pururea întru Domnul şi iarăşi vă zic: bucuraţi-vă* (Filip. 4, 4). Supuneţi-vă părinţilor cu toată ascultarea, fără cârtire şi fără felurite socotinţe, şi fiţi cu inimă simplă către fapte bune ca, fiind plini de virtuţi şi de frica Domnului, să fiţi vrednici de înfierea Domnului. Luaţi şi scutul credinţei, cu care veţi putea stinge toate săgeţile cele aprinse ale vicleanului; *luaţi şi coiful mântuirii şi sabia Duhului, care este cuvântul lui Dumnezeu* (Efes. 6, 17). *Fiţi dar înţelepţi ca şerpii şi nevinovaţi ca porumbeii* (Matei 10, 16). Luaţi aminte la cuvintele Apostolului Pavel: *Copiilor, ascultaţi pe părinţii voştri întru toate* (Col. 3, 20) şi veţi primi mântuirea sufletelor voastre prin cei ce au fost rânduiţi

peste voi. Şi încă în alt loc este scris: *Ascultaţi pe mai-marii voştri şi vă supuneţi lor, fiindcă ei priveghează pentru sufletele voastre, având să dea de ele seamă* (Evr. 13, 17). Amintiţi-vă cu frică şi de ceea ce zice acelaşi Apostol: *Nu ştiţi, oare, că voi sunteţi templu al lui Dumnezeu şi că Duhul lui Dumnezeu locuieşte în voi ? De va strica cineva templul lui Dumnezeu, îl va strica Dumnezeu pe el, pentru că sfânt este templul lui Dumnezeu, care sunteţi voi* (I Cor. 3, 16, 17); şi iarăşi: *să nu întristaţi Duhul cel Sfânt al lui Dumnezeu, întru Care aţi fost pecetluiţi pentru ziua răscumpărării* (Efes. 4, 30).

20. Păstraţi-vă curăţia trupului vostru, *eşti grădină încuiată soaţa mea, mireasa mea, fântână acoperită şi izvor pecetluit* (Cântarea Cânt. 4, 12) căci *oricine este născut din Dumnezeu nu săvârşeşte păcat, pentru că sămânţa lui Dumnezeu rămâne în acesta* (I Ioan 3, 9). Tot Sfântul Ioan zice: *V-am scris vouă, tinerilor, căci sunteţi tari şi cuvântul lui Dumnezeu rămâne întru voi şi aţi biruit pe cel viclean* (I Ioan 2, 14). Când şi voi, cu ajutorul lui Dumnezeu, veţi învinge pe vrăjmaş, atunci Însuşi Domnul va zice: *din stăpânirea locuinţei morţilor îi voi izbăvi pe ei şi din moarte îi voi mântui* (Osea 13, 14). Şi când se va birui moartea în noi şi noi o vom învinge, atunci se va spune şi despre noi: *pentru că moartea nu mai are stăpânire asupra Lui.* (Rom. 6, 9). A pierit moartea din clipa când o dată pentru totdeauna am murit pentru păcat şi am început a vieţui cu viaţa în care am înviat în Hristos. *Căci Cel care a murit a fost curăţit de păcat* (Rom. 6, 7) *ca să nu mai trăiască timpul ce mai are de trăit în trup după poftele oamenilor, ci după voia lui Dumnezeu* (I Petru 4, 2). De aceea, umbrindu-vă cu frica lui Dumnezeu, îmbrăcaţi-vă în curăţie, ca să vă învredniciţi a auzi: *iar voi nu sunteţi în carne, ci în Duh* (Rom. 8, 9). Şi să ştiţi că celor desăvârşiţi li se va da desăvârşirea; iar celor ce nu o au, sărăcia li se va mări, după cuvântul evanghelic: *Căci tot celui ce are i se va da şi îi va prisosi, iar de la cel ce nu are, se va lua şi ceea ce are* (Matei 25, 29). Să urmăm fecioarelor înţelepte, care s-au învrednicit a intra în foişor cu Mirele, pentru că au avut untdelemnul faptelor bune în vasele şi în candelele lor. Iar fecioarele nebune au găsit uşile foişorului închise, pentru că nu şi-au pregătit untdelemn înainte de nuntă. Toate aceste pilde să le învăţăm, căci pentru noi au fost scrise, spre a ne feri de păcatele în care au căzut înaintaşii noştri, păzind învăţăturile celui înţelept care zice: *Fiule, dacă inima ta e plină de înţelepciune şi inima mea se va bucura. Rărunchii mei vor tresări de bucurie când buzele tale vor grăi ceea ce este drept* (Pilde 23, 15-16); şi mai departe: *Să nu râvnească inima ta la cei păcătoşi, ci totdeauna să rămână la frica de Domnul* (Pilde 23, 17).

21. Să veghem cu mare băgare de seamă, încredinţându-ne că bogată milă ne-a arătat Domnul, prin părintele nostru Pahomie, care ne-a învăţat cum să ne lepădăm de lume şi ca un nimic să socotim toată întristarea şi grijile de lucrurile lumii acesteia. El nu ne-a dat nici un prilej ca să avem ceva al nostru, de la aţă până la cureaua încălţămintelor, când avem pe cei

mai mari care se îngrijesc de noi cu frică şi cutremur şi de hrana şi de îmbrăcămintea noastră şi de neputinţele trupeşti, dacă se întâmplă vreuna; aşa că noi n-avem de ce ne îngriji pentru noi, astfel ca să nu ne pierdem pentru trup folosul cel sufletesc. Suntem slobozi; am azvârlit de pe grumajii noştri jugul robiei lumeşti; de ce vrem atunci iarăşi să ne întoarcem la cele vechi, să avem ceva de a cărui pierdere ne vom înfricoşa ? La ce o mantie de prisos ori una mai aleasă, ori un pat mai bun, când toate de obşte ne sunt pregătite pentru toţi ? Sau vrem să fugim de Crucea lui Hristos ? Oare nu sub semnul ei au trăit părinţii noştri, *zidiţi fiind pe temelia apostolilor şi proorocilor, piatra cea din capul unghiului fiind Însuşi Iisus Hristos* ? (Efes. 2, 20). Lui urmându-i să ne pogorâm de la mândria purtătoare de moarte la smerenia dătătoare de viaţă, schimbând bogăţia pe sărăcie şi toate bunătăţile, pe mâncare proastă.

22. Nu uitaţi, rogu-vă, hotărârea pe care aţi luat-o odată şi năzuind spre împărăţia cerească, cinstiţi ca pe nişte trepte de suire predania părintelui nostru. Să nu doriţi iarăşi ceea ce aţi disprețuit la început. Destul ne este nouă să avem ce ne trebuie, fără care nu putem fi: două levitoane şi încă unul vechi, o mantie de pânză, două potcapuri, un paraman, sandale, cojoc şi cârjă. Dacă vreunul căruia i s-a încredinţat o oarecare slujbă sau conducere în mănăstire trage de aici vreun folos pentru el, apoi ca un rău câştig şi păcat trebuie să socotim tot ce va câştiga el în aşa mod şi va folosi. Ca urmare, nesocotind pe alţii care n-au nimic şi sunt bogaţi numai printr-o fericită sărăcie, nu numai că piere singur prin aceasta, ci şi pe alţii îi trage la pieire. Cei ce şi-au plecat grumazul sub jugul sărăciei călugăreşti caută cu toată smerenia, fără cruţare de sine, în lacrimi şi suspinuri ca să placă lui Dumnezeu în veacul acesta, iar după despărţirea de trup vor fi duşi la loc de linişte şi vor şedea cu sfinţii părinţi Avraam, Isaac, Iacov, cu proorocii şi apostolii, şi se vor desfăta de mângâiere vrednică, după cum s-a desfătat Lazăr de ea în sânul lui Avraam. Dar vai de cei care, trăind în chinovii, vor schimba ceva obştesc numai pentru al lor folos ! Lor li se va spune, după despărţirea de trup: *Fiule, adu-ţi aminte că ai primit cele bune ale tale în viaţa ta* (Luca 16, 25), pe când fraţii voştri lucrau şi vărsau sudori, petrecând în posturi, în înfrânare şi trudă necontenită. Aşa şi voi îi veţi vedea pe cei ce şi-au disprețuit viaţa de aici pentru a o dobândi pe cea viitoare, petrecând în bucurie şi fericire, iar voi înşivă veţi fi aruncaţi în loc de batjocură, de chin şi plin de suferinţe, pentru că nu aţi luat aminte la cuvintele Evangheliei şi n-aţi auzit cuvintele proorocului Isaia, care zice: *Iată slugile Mele vor mânca, şi vouă vă va fi foame, vor bea şi voi veţi fi însetaţi, se vor bucura, iar voi veţi fi înfruntaţi; iată slugile Mele vor sălta de veselie, iar voi veţi striga de întristată ce vă va fi inima şi de frânt ce vă va fi sufletul veţi urla !* (Isaia 65; 13-14). Voi aţi auzit

în Scriptură despre toate fericirile şi n-aţi primit asupra voastră rânduiala cuvenită pentru câştigarea lor !

23. Aşadar, fraţilor, să fim toţi ca unul, de la cel mai mic până la cel mai mare, şi cel bogat şi cel sărac, propăşind în înţelegere desăvârşită între noi şi în smerenie, ca astfel şi despre noi să se zică: *Celui cu mult nu i-a prisosit, şi celui cu puţin nu i-a lipsit* (II Cor. 8, 15). Nimeni să nu fie liniştit în cugetul său văzând fratele în sărăcie şi strâmtorare, ca să nu i se zică cuvântul proorocului: *Oare nu este un singur părinte pentru noi toţi ? Nu ne-a creat oare pe noi un singur Dumnezeu ? Pentru ce suntem vicleni unul faţă de altul, ca să pângărim legământul părinţilor noştri ? Iuda este viclean şi urâciune se săvârşeşte în Israel şi în Ierusalim* (Maleahi 2, 10-11). Şi întrucât este asemenea cu ceea ce a poruncit Domnul şi Mântuitorul nostru apostolilor: *Poruncă nouă dau vouă: să vă iubiţi unul pe altul. Precum v-am iubit Eu pe voi, aşa şi voi să vă iubiţi unul pe altul. Întru aceasta vor cunoaşte toţi că sunteţi ucenicii Mei, dacă aveţi dragoste unii faţă de alţii* (Ioan 13, 34-35), datori suntem a ne iubi unul pe altul, arătând că într-adevăr suntem robi ai Domnului nostru Iisus Hristos, copiii lui Pahomie şi vieţuitorii de obşte.

24. Dacă supraveghetorul casei va dojeni pe cineva dintre fraţii supuşi lui, îndemnându-l în frica de Domnul şi dorind a-l îndrepta de greşelile lui, iar altul îi va lua apărarea şi va vorbi pentru el, răzvrătindu-i inima, cel ce face aceasta păcătuieşte pentru sufletul său căci îl răzvrăteşte pe unul care se putea îndrepta; pe cel ce se ridică îl înjoseşte şi pe cel ce tinde spre mai bine îl amăgeşte cu vorbe păgubitoare, rătăcindu-se şi el şi pe alţii ducând în rătăcire. Unora ca aceştia, li se potrivesc asemenea cuvinte: *Vai de cel ce adapă pe prietenul său din cupa lui otrăvită* (Avac. 2, 15). Şi încă: *iar cine va sminti pe unul dintre aceştia mici care cred în Mine, mai bine i-ar fi lui să i se atârne de gât o piatră de moară şi să fie afundat în adâncul mării* (Matei 18, 6). Deoarece pe cel ce se înalţă el îl coboară, pe cel ce arată supunere, îl mândreşte, pe cel ce ar fi fost dulceaţa iubirii îl preface în amărăciunea neînţelegerii, pe cel ascultător de rânduielile mănăstireşti îl răzvrăteşte cu sfaturile sale rele şi-l face să înceapă a nu mai fi mulţumit şi să nutrească ură faţă de cel ce l-a învăţat înţelepciunea lui Dumnezeu şi între fraţi seamănă ceartă şi neînţelegere, netemându-se de cele zise în Scriptură: *Cine eşti tu ca să judeci pe sluga altuia ? Pentru stăpânul său stă sau cade. Dar va sta, căci Domnul are putere ca să-l facă să stea* (Rom. 14, 4). Gândeşte ce a zis Apostolul: *puternic este Domnul a-l face să stea.* Nu e tare cel care ocoleşte cuvintele Domnului.

25. De aceea, fraţilor, în tot chipul vom căuta ca să nu răzvrătim mintea cuiva şi să-l ridicăm împotriva celui ce-l învaţă şi îl înţeleptşte, amintindu-ne de cele zise: *Spală răul din inima ta, ca să te izbăveşti !* (Ier. 4, 14). Să nu ne sădim unul altuia în inimi, în loc de supunere, mândrie

și încăpățânare. Căci cel ce se teme de Domnul său, văzând că fratele său greșește și cade, acela trebuie să-i arate ce-i sfânt și calea cea dreaptă, ca astfel să viețuiască nu numai el, cu toată curăția și frica de Domnul, ci să împlinească și această îndrumare a lui Solomon: *Izbăvește pe cei ce sunt târâți la moarte și pe cei ce se duc clătinându-se la junghiere scapă-i! Dacă vrei să spui „Iată, n-am știut nimic!", oare Cel ce cântărește inimile nu pătrunde cu privirea și Cel ce veghează peste sufletul tău nu știe și nu va răsplăti omului după faptele lui?* (Pilde 24, 11-12); și la fel ceea ce a zis Iuda în epistola sa: *Pe alții, smulgându-i din foc, mântuiți-i; de alții, însă, fie-vă milă cu frică, urând și cămașa spurcată de pe trupul lor* (Iuda 1, 23). Să ne păzim de a avea o așa haină și să ne îmbrăcăm *cu toate armele lui Dumnezeu, ca să puteți sta împotriva uneltirilor diavolului; căci lupta noastră nu este împotriva trupului și a sângelui, ci împotriva începătoriilor, împotriva stăpânirilor, împotriva stăpânitorilor întunericului acestui veac, împotriva duhurilor răutății care sunt în văzduhuri* (Efes. 6, 11-12).

26. Și mai ales să ne păzim ca nimeni să nu dea ceva din lucruri spre păstrare în altă casă, ori în chilia altuia, lucrând în chipul acesta împotriva rânduielii mănăstirești. Cine este astfel nu-i din numărul fraților, ci este năimit și pribeag și nu trebuie să guste Paștele Domnului cu cei sfinți, căci s-a făcut piatră de poticnire în mănăstire. Iată cuvântul care i se cuvine: *zvârliți pietrele din calea mea*. Dacă levitoanele spălate nu se vor usca până seara, n-avem dreptul a le ține la noi, ci să le dăm supraveghetorului casei, căruia și noi singuri îi suntem încredințați, ori chelarului, ca să le ducă la locul unde se păstrează îmbrăcămintea întotdeauna, și dimineața ele ni se dau ca să le uscăm la soare; și după ce se vor usca, nu le putem ține la noi, potrivit poruncilor părinților, ci le dăm spre păstrare cu toate celelalte. Așadar, când păcătuiești mai mult împotriva rânduielii mănăstirești: când recunoști ca ceva al tău și-l dai spre păstrare altuia ori când îl ții la tine în stăpânirea ta?

Și se vede că nu înțelegi cuvintele Apostolului Pavel, care zice: *Fraților, voi ați fost chemați la libertate; numai să nu folosiți libertatea ca prilej de a sluji trupului, ci slujiți unul altuia prin iubire* (Gal. 5, 13). Și încă: *Domnul e aproape. Nu vă împovărați cu nici o grijă, ci întru toate, prin închinăciune și prin rugă cu mulțumire, cererile voastre să fie arătate lui Dumnezeu* (Filip. 4, 6). Să știe și cel ce ia să păstreze ceva de la altul, gândind că face un lucru binecuvântat spre mulțumirea fratelui, că el păcătuiește împotriva sufletului său, călcând rânduiala mănăstirească. O, nebune! Sufletul tău este încredințat aproapelui tău, supraveghetorului; dar cel ce păzește sufletul și trupul tău oare nu-i vrednic să-i încredințezi lui și cele trecătoare? Să iubim dreptatea și ne vom îndreptăți, căci citim: *mila și adevărul s-au întâmpinat* (Ps. 84, 11).

27. Fiecare să se păzească ca nu cumva, mândrindu-se cu gânduri neînțelepte ori, mai bine zis, încurcându-se în lațurile diavolului, să nu-și zică în sufletul său: „Când voi muri, voi dărui fraților ce am". O, omule prea nebun! Unde ai găsit aceasta în Scriptură? Oare nu toți sfinții, începând a lucra lui Dumnezeu, își părăseau îndată toate grijile lumești? Oare cei dintâi credincioși nu-și puneau tot ce aveau la picioarele apostolilor, după cum se povestește în *Fapte*? (Fapte 4, 35). Iar tu murind, cum socoți să te îmbraci în haina dreptății, pe care nu te-ai îngrijit a o câștiga fiind viu? Ori ai uitat ce se spune în Scriptură: *Ceea ce va semăna omul, aceea va și secera* (Gal. 6, 7); și: *știind fiecare, fie rob, fie de sine stăpân, că faptele bune pe care le va face, pe acelea le va lua ca plată de la Domnul* (Efes. 6, 8); și: *va răsplăti fiecăruia după faptele lui* (Rom. 2, 6); și încă: *Cel ce cerci inimile și rărunchii, Dumnezeule drepte* (Ps. 7, 9), *ca să dai fiecăruia după faptele lui* (Ier. 32, 19). Pentru ce oare, încă fiind în această viață și în acest trup, nu ici aminte la cuvintele proorocului David, care zice: *strânge comori și nu știe cui le adună pe ele* (Ps. 38, 10), și cuvântului evanghelic care îl mustra: *Nebune, în această noapte vor cere de la tine sufletul tău. Si cele ce ai gătit, ale cui vor fi?* (Luca 12, 20) și acestora: *În ziua aceea vor pieri toate gândurile lor* (Ps. 145, 4). Nebune! Pentru ce nu urmezi îndemnurile lui Dumnezeu: *Mergi, vinde-ți averea ta și o împarte săracilor, ia-ți crucea ta și urmează-Mi Mie* (Matei 19, 21; 16, 24). Tânărul, auzind acestea, s-a întors înapoi, căci inima lui nu era dreaptă și nu putea să scape de povara grea a bogăției. Deși avea dorința de viață desăvârșită, după cum mărturisește Scriptura, și era atras prin strălucirea virtuții către cele de laudă, bogăția lui l-a întors pe cel ce tindea înainte și el nu a putut cuprinde învățătura Mântuitorului, căci încă judeca la plăcerile lumii. De aceea Mântuitorul și zice: *Cu greu va intra cel bogat în împărăția cerurilor* (Matei 19, 23); și încă: *Nimeni nu poate să slujească la doi domni; căci sau pe unul îl va urî și pe celălalt îl va iubi, sau de unul se va lipi și pe celălalt îl va disprețui; nu puteți să slujiți lui Dumnezeu și lui mamona* (Matei 6, 24). Fariseii, fiind lacomi, auzind aceasta râdeau; noi, fugind de necredința lor, nu vom râde de cei care ne cheamă la aceasta (lepădarea de toate). Să ne lepădăm de lume ca astfel să tindem cu totul spre câștigarea bogățiilor adevărate. Pentru cel ce are sufletul stăpânit de dorința de bogăție, sărăcia pentru Hristos i se pare nebunie. *Într-adevăr, evlavia este mare câștig, dar atunci când ea se îndestulează cu ce are. Pentru că noi n-am adus nimic în lume, tot așa cum nici nu putem să scoatem ceva din ea afară. Ci, având hrană și îmbrăcăminte cu acestea vom fi îndestulați. Cei ce vor să se îmbogățească, dimpotrivă, cad în ispită și în cursă și în multe pofte nebunești și vătămătoare, ca unele care cufundă pe oameni în ruină și în pierzare. Că iubirea de argint este rădăcina tuturor relelor* (I Tim. 6, 6-10).

28. Chiar şi până astăzi proorocul Ilie învinovăţeşte pe Israil, zicând: *Până când veţi şchiopăta de amândouă picioarele ? Dacă Domnul este Dumnezeu, urmaţi Lui !* (III Regi, 18, 21). Şi nouă ni se poate spune: dacă legile dumnezeieşti sunt cele ce au fost date părinţilor noştri ca, urmându-le, să ajungem în Împărăţia Cerurilor, atunci trebuie să le împlinim cu toată osârdia. Dar dacă urmăm gândurilor noastre şi sufletul nostru priveşte spre alte lucruri, atunci de ce să nu ne recunoaştem rătăcirea şi să nu arătăm că suntem tocmai aşa cum ne ferim a ne arăta ? Priviţi ca nu cumva şi nouă să ni se zică: *şi pângăresc lucrurile sfinte ale mele* (Iez. 22, 26), şi: *Dumnezeul meu îi va arunca de la Sine, că nu au ascultat de El* (Osea 9, 17). Frăţiile monahiceşti într-adevăr sunt casa Domnului şi răsadniţă a sfinţilor. Să ne păzim deci a nu spurca această casă, ca să nu fim scoşi afară după cum, după mărturia Evangheliei, au fost scoşi din templu vânzătorii de oi şi de boi, când Domnul şi Mântuitorul, intrând şi făcând bici din funii, i-a alungat afară şi a împrăştiat banii schimbătorilor şi le-a răsturnat mesele, spunând celor ce vindeau porumbei: *Luaţi acestea de aici şi nu faceţi casa Tatălui Meu casă de negustorie* (Ioan 2, 16). Căci scris este: *Casa Mea casă de rugăciuni se va chema, iar voi o faceţi peşteră de tâlhari* (Matei 21, 13). Şi în alt loc: *pentru voi Numele Meu pururea se huleşte întru neamuri* (Isaia 52, 5).

29. Vă rog, fraţilor, să nu ajungem ca să ni se zică şi nouă: *Unuia îi este foame, iar altul se îmbată. N-aveţi, oare, case ca să mâncaţi şi să beţi ? Sau dispreţuiţi Biserica lui Dumnezeu si ruşinaţi pe cei ce nu au ? Iar dacă îi este cuiva foame, să mănânce acasă, ca să nu vă adunaţi spre osândă* (I Cor. 11, 21, 22, 34). Să nu fie casa noastră casa glasului străin de legea Domnului, pentru ca să nu ni se spună: *Şi idolii Egiptului nu i-a părăsit; pentru că ei lepădaseră aşezămintele Mele şi după poruncile Mele nu se purtau, ci călcau zilele Mele de odihnă, că inima lor era îndreptată spre idolii lor* (Iez. 20, 8, 16). Să nu mai rămânem în împietrirea inimii noastre, căci altfel mâniem pe Domnul, şi El, devenind vrăjmaşul nostru, va zice: *Ba încă le-am dat şi legi* care nu erau bune şi rânduieli prin care ei nu puteau trăi (Iez. 20, 25), căci au gustat din fructul minciunii şi s-au închinat lucrurilor mâinilor lor şi s-a umplut pământul lor de începutul vrăjitorilor ca un pământ al străinilor.

30. Lepădându-ne de lume şi începând a umbla sub semnul Crucii, să nu ne întoarcem şi să nu mai căutăm răcoreala cea trecătoare, ci să urmăm lui Efrem care zicea: *Am ajuns bogat şi averi mi-am strâns !* (Osea 12, 9), ca să n-auzim ceea ce a auzit el: toate ostenelile lui nu se vor afla din cauza nedreptăţilor cu care a păcătuit; şi ca să nu se împlinească asupra noastră: *După ce aţi început în Duh, sfârşiţi acum în trup ? Aţi pătimit atâtea în zadar ?* (Gal. 3, 3-4); ca şi împotriva noastră să nu se zică: *Preotului îi va lipsi cunoştinţa legii şi bătrânului sfatul. Regele va plânge, căpetenia va fi*

cuprinsă de groază, iar mâinile poporului țării vor tremura (Iez. 7, 26-27). *Bătrânii nu mai stau la poartă, cei tineri nu mai cântă din alăute* (Plâng. Ier. 5, 14), și încă: *Căci numele lui Dumnezeu, din pricina voastră este hulit între neamuri* (Rom. 2, 24); și pentru că s-au urât îndrumările părintelui nostru, să nu fim uitați de el și pentru păcatele noastre să nu rămânem cu totul fără ajutorul Domnului și al sfinților Săi.

31. Căci ce rod este în noi și ce semn că păzim poruncile Domnului? Sau prin ce ne împlinim chemarea noastră? Oare nu le-am distrus noi pe toate și nu suntem oare învinși de lăcomie? Și nouă se cuvine a ni se zice: *De unde vin războaiele și certurile între voi?* (Iac. 4, 1), oare nu din lăcomie? Căci, într-adevăr, fiecare dintre noi caută folosul său și nu pe al aproapelui; așa că proorocul Iezechiel, parcă azi ar trăi când ne mustră prin cuvântul lui proorocesc, zicând: *aceștia sunt neguțători* (Iez. 27, 21). Ce răspuns vom da la judecată, sau ce vom aduce spre apărarea noastră în ceasul din urmă? Toate acestea s-au împlinit cu noi, căci, într-adevăr, *proorocii profețesc minciuni, preoții învață ca și ei, și poporului meu îi place aceasta;* și precum e norodul, așa e și jertfitorul (Ier. 5, 31). Pentru aceasta și zice Domnul: *Voi pedepsi purtarea lui, iar faptele lui le voi întoarce împotriva lui* (Osea 4, 9).

32. Nu despre toți zic eu acestea, ci numai despre cei ce nesocotesc legile părinților. Mai bine era pentru ei să nu fi cunoscut calea dreptății, decât după ce au cunoscut-o să se întoarcă de la porunca sfântă ce le-a fost dată (II Petr. 2, 21). Întristându-se de acest fel de oameni, proorocul Ieremia zice: *Ochii mei se sfârșesc de plâns, lăuntrul meu arde ca văpaia, măruntaiele mele fierb și fierea mi se varsă pe pământ din pricina zdrobirii fiicei neamului meu, când copiii și pruncii stau sleiți de putere în piețele cetății, zicând mamei lor: „Unde este pâine, unde este vin?" Ei cad sleiți de putere ca doborâți de sabie pe piețele cetății și își dau sufletul la sânul maicii lor* (Plâng. Ierem. 2, 11-12). Noi știm că *nu în puterea calului este voia Lui, nici în cel iute la picior bunăvoința Lui* (Ps. 146, 10).

33. De aceea să ne întoarcem către Domnul Dumnezeul nostru, pentru ca atunci când ne vom ruga Lui să ne audă Acela care zilnic strigă către noi: *Opriți-vă și cunoașteți că eu sunt Dumnezeu* (Ps. 45, 10). *Întoarceți-vă, voi copii căzuți de la credință, zice Domnul, că M-am unit cu voi* (Ier. 3, 14). Același lucru îl mărturisește și Iezechiel, zicând: *De ce să muriți voi, casa lui Israel, căci Eu nu voiesc moartea păcătosului, zice Domnul Dumnezeu; întoarceți-vă deci și trăiți* (Iez. 18, 31-32). De asemenea, mult milostivul Dumnezeu, începătura tuturor milelor, strigă către noi în Evanghelie, zicând: *Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați și Eu vă voi odihni pe voi. Luați jugul Meu asupra voastră și învățați-vă de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima și veți găsi odihnă sufletelor voastre* (Matei 11, 28-29). Să înțelegem de aici că *bunătatea lui Dumnezeu te îndeamnă la pocăință*

(Rom. 2, 4) şi sfinţii bărbaţi ne conving să începem în sfârşit a ne căuta mântuirea. Să nu ne încruntăm inimile noastre şi să nu ne adunăm mânie pentru ziua mâniei şi a descoperirii judecăţii celei drepte a lui Dumnezeu, *Care va răsplăti fiecăruia după faptele lui* (Rom. 2, 6), ci să ne întoarcem cu tot sufletul către Domnul, potrivit cuvintelor lui Moise, care aminteşte: *Şi te vei întoarce la Domnul Dumnezeul tău* [...] *Va tăia Domnul împrejur inima ta şi inima urmaşilor tăi ca să iubeşti pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta şi din tot sufletul tău, ca să trăieşti* (Deut. 30, 2, 6).

34. Să muncim ca nişte ostaşi buni ai lui Hristos, stăruind a păzi cele scrise în Scriptură: *Nici un ostaş nu se încurcă cu treburile vieţii, ca să fie pe plac celui care strânge oastea. Iar când se luptă cineva, la jocuri, nu ia cununa dacă nu s-a luptat după legile jocului.* Cuvine-se ca *plugarul ce se osteneşte să mănânce el mai întâi din roade* (II Tim. 2, 4-6). De asemenea este scris: *Atunci toate popoarele vor umbla fiecare în numele dumnezeului său, iar noi vom merge în numele Domnului Dumnezeului nostru de acum şi până în veac* (Mih. 4, 5). *Aceştia s-au împiedicat şi au căzut, iar noi ne-am sculat şi ne-am îndreptat* (Ps. 19, 8-9).

35. *Dacă umblă cineva ziua, nu se împiedică, pentru că el vede lumina acestei lumi; iar dacă umblă cineva noaptea, se împiedică, pentru că lumina nu este în el* (Ioan 11, 9–10). Iar noi, spune alt apostol, *nu suntem fii ai îndoielii spre pieire, ci ai credinţei spre dobândirea sufletului* (Evr. 10, 39); şi în alt loc: *voi toţi sunteţi fii ai luminii şi fii ai zilei; nu suntem ai nopţii, nici ai întunericului* (I Tes. 5, 5). Astfel, dacă noi suntem fiii luminii trebuie să cunoaştem cele ale luminii şi să săvârşim roadele ei, în toată fapta bună: *iar tot ce este pe faţă se descoperă prin lumină* (Efes. 5, 13). Căci dacă ne vom întoarce din tot sufletul către Domnul şi în simplitatea inimii vom umbla după poruncile lui şi ale părintelui nostru, vom prisosi în toată fapta bună. Iar dacă vom fi învinşi de patimile trupeşti, în mijlocul zilei şi al nopţii vom pipăi zidul şi nu vom găsi calea spre oraşul şi locuinţa noastră, după cum s-a spus de oarecare: *erau flămânzi şi însetaţi; sufletul lor într-înşii se sfârşea* (Ps. 106, 5). Căci după cum au urât legea dată de Domnul şi n-au luat aminte la glasul proorocilor, tot aşa nici n-au putut intra în liniştea făgăduită.

36. Să veghem şi să luăm aminte. *Căci dacă Dumnezeu n-a cruţat ramurile firești, nici pe tine nu te va cruța* (Rom. 11, 21). Nu zic acestea despre toţi, ci despre cei nepăsători, cărora li se poate spune cu mâhnire: vai acelora care *pe Mine, izvorul apei celei vii, M-au părăsit şi şi-au săpat fântâni sparte, care nu pot ţine apă* (Ier. 2, 13). Ei nu numai că n-au ascultat pe judecătorii lui Dumnezeu, dar nu L-au ascultat nici pe Domnul când le-a zis: *pus-am păzitori peste voi şi am zis: ascultaţi sunetul trâmbiţei ! Iar ei au zis: nu vom asculta* (Ier. 6, 17-18). De unde această necredinţă ? Oare nu pentru că au recunoscut zei străini şi nu s-au întors de la ei ? *De aceea, aşa*

zice Domnul Savaot, Dumnezeul lui Israel: iată îi voi hrăni cu pelin şi le voi da să bea apă cu fiere (Ier. 9, 14-15).

37. Auzind acestea, să ne trezim ca din somn şi să căutăm a ne arăta robi vrednici lui Dumnezeu, ca să ne învrednicim de mila Lui, despre care singur zice: *Ascultaţi, popoare, cuvântul Domnului, vestiţi ţării depărtate şi ziceţi: Cel ce a împrăştiat pe Israel, Acela îl va aduna şi-l va păzi* (Ier. 31, 10); şi în alt loc: *Nu voi dezlănţui iuţimea mâniei mele şi nu voi prăpădi din nou Efraimul* (Osea 11, 9); şi încă: *nu voi vărsa asupra voastră mânia Mea* (Ier. 3, 12).

38. Dacă astfel e mila Mântuitorului Dumnezeu şi El ne cheamă la mântuire, să ne întoarcem dar sufletele noastre către Dânsul, ştiind *în ce timp ne găsim, căci este chiar ceasul să vă treziţi din somn. Noaptea e pe sfârşite; ziua este aproape. Să lepădăm dar lucrurile întunericului şi să ne îmbrăcăm cu armele luminii. Să umblăm cuviincios ca ziua* (Rom. 13, 11-13). Copiii mei ! Mai întâi de toate să iubim pe Domnul din toată inima noastră, apoi ne vom iubi unul pe altul, ţinând minte poruncile Mântuitorului, în care ne zice: *Pace vă las vouă, pacea Mea o dau vouă, nu precum dă lumea vă dau Eu* (Ioan 14, 27). *În aceste două porunci se cuprind toată Legea şi proorocii* (Matei 22, 40).

39. Dacă vreunul dintre cei ce sunt într-o casă a mănăstirii sub călăuzirea supraveghetorului n-are nici o lipsă din toate cele rânduite a avea în mănăstire şi are tată, frate ori un prieten iubit, să nu primească nimic de la dânşii, nici levitoane, nici mantie, nici un alt lucru. Iar de se va afla că n-are ceva din cele ce i se cuvin, aceasta se întoarce în vina supraveghetorului, care va trebui să fie dojenit pentru aceasta.

40. Aşadar, voi, mai-marilor din mănăstiri, dacă vedeţi că cineva este în nevoie şi suferă neajuns, nu fiţi fără grijă faţă de el, ştiind că aveţi a da socoteală pentru toată turma, *întru care Duhul Sfânt v-a pus pe voi episcopi, ca să păstraţi Biserica lui Dumnezeu, pe care a câştigat-o cu însuşi sângele Său* (Fapte 20, 28). De aceea, *datori suntem noi cei tari să purtăm slăbiciunile celor neputincioşi şi să nu căutăm plăcerea noastră, ci fiecare dintre noi să caute să placă aproapelui său la ce este bine spre zidire. Că şi Hristos n-a căutat plăcerea Sa, ci precum este scris: ocările celor ce Te ocăresc pe Tine au căzut asupra Mea* (Rom. 15, 1-3). Şi Apostolul spune despre sine: *precum şi eu să plac tuturor în toate, necăutând folosul meu, ci pe al celor mulţi, ca să se mântuiască* (I Cor. 10, 33).

41. Dar dacă Dumnezeu şi Mântuitorul nostru aşa a poruncit şi sfinţii astfel au împlinit, iar părinţii noştri aşa ne-au învăţat, să ne trezim din somn şi să împlinim cu osârdie ceea ce ne este poruncit. *Căci toate câte s-au scris mai înainte s-au scris spre învăţătura noastră, ca prin răbdarea şi mângâierea, care vin din Scripturi, să avem nădejde* (Rom. 15, 4). Nimeni să nu fie pricină de rătăcire pentru altul şi să nu râvnim *după cel ce sporeşte*

în calea sa, după omul care face nelegiuirea (Ps. 36, 7). Ei chiar de vor avea din belşug toate cele trebuincioase pentru trup, însă murind, nimic nu vor lua cu sine. Fiii veacului acestuia numai în viaţa de aici îşi găsesc mângâiere; pentru că sunt din lume şi lumea iubeşte ale sale. Dar cei care sunt fiii lui Dumnezeu ţin minte cuvântul Evangheliei: *Dacă vă urăşte pe voi lumea, să ştiţi că pe Mine mai înainte decât pe voi M-a urât* (Ioan 15, 18); şi încă: *Nu ştiţi oare că prietenia lumii este duşmănie faţă de Dumnezeu ?* (Iacov 4, 4); şi încă: *În lume necazuri veţi avea, dar îndrăzniţi, Eu am biruit lumea* (Ioan 16, 33); şi încă: *Fericiţi cei ce plâng, că aceia se vor mângâia. Fericiţi cei ce flămânzesc şi însetează de dreptate, că aceia se vor sătura. Fericiţi cei prigoniţi pentru dreptate, că a lor este împărăţia cerurilor* (Matei 5, 4, 6, 10). Iar pentru fiii veacului acestuia ce se spune împotrivă ? *Vai vouă, bogaţilor, că vă luaţi pe pământ mângâierea voastră. Vai vouă, celor ce sunteţi sătui acum, că veţi flămânzi. Vai vouă, celor ce astăzi râdeţi, că veţi plânge şi vă veţi tângui !* (Luca 6, 24-25).

42. De aceea, să fugim de prietenia cu lumea, ca să ne învrednicim a auzi: *seara se va sălăşlui plângerea, iar dimineaţa bucuria. Auzit-a Domnul şi m-a miluit... Schimbat-ai plângerea mea întru bucurie, rupt-ai sacul meu şi m-ai încins cu veselie* (Ps. 29, 5, 10, 11). Căci care dintre sfinţi a mers pe calea luminii acesteia fără luptă şi fără întristare ? Ieremia zice: *În adunarea celor ce râd n-am şezut, nici m-am veselit, ci am stat singur sub mâna Ta ce apasă asupra mea, că Tu mă umpluseşi de mânie* (Ier. 15, 17), şi proorocul David scrie: *ca şi cum m-aş fi jelit şi m-aş fi întristat, aşa m-am smerit* (Ps. 34, 13). Călcând pe urmele lor, să înţelegem că mântuirea noastră este în îndurarea scârbelor. Să suferim şi ni se va împlini făgăduinţa spusă: *o clipă te-am părăsit, dar cu mari îndurări te iau lângă Mine* (Isaia 54, 7). Astfel, dacă întristarea şi strâmtorarea sunt pentru un timp, iar nu pentru totdeauna, să semănăm cu lacrimi, fără moleşire, ca să secerăm bucurie, deoarece ştim că Domnul mântuieşte din ispite pe cinstitorii Săi.

43. Dumnezeu este Tatăl nostru, Dumnezeu – judecătorul nostru, Dumnezeu – stăpânul, Dumnezeu – împăratul nostru, Dumnezeu singur ne mântuie pe noi; dar dacă noi vom urî poruncile Lui, atunci vom îndura strâmtorare plină de întristare. Căci el singur zice: *Dar cel care îşi pune nădejdea în Mine va moşteni pământul şi va stăpâni în muntele cel sfânt* (Isaia 57, 13). Şi-l vom moşteni dacă vom împlini poruncile Lui şi vom asculta de cele spuse: *Îndreptaţi-vă dar căile voastre şi faptele voastre şi supuneţi-vă glasului Domnului Dumnezeului vostru* (Ier. 26, 13); şi încă: *Daţi la o parte orice piedică din calea poporului Meu* (Isaia 57, 14); şi încă: *Alungă pe cel batjocoritor şi cearta va lua sfârşit şi pricina şi defăimarea vor înceta* (Pilde 22, 10). Cine socoteşte pe cele drepte ca nedrepte şi pe cele nedrepte ca drepte este necurat înaintea Domnului. Să ne ferim ca şi despre noi să nu se zică: *înstrăinatu-s-au păcătoşii* (Ps. 57, 3); şi încă: *pentru*

că fiicele Sionului sunt atât de mândre și umblă cu capul pe sus și cu priviri obraznice, cu pași domoli, cu zăngănit de inele la picioarele lor (Isaia 3, 16); cu care se aseamănă și alt cuvânt mustrător pentru noi al aceluiași proroc: *Cum a ajuns ca o desfrânată cetatea cea credincioasă și plină de dreptate ? Dreptatea locuia în ea, iar acum este plină de ucigași* (Isaia 1, 21); și: *fiicele voastre se desfrânează și nurorile voastre sunt preadesfrânate* (Osea 4, 13). Dacă vom pricepe cuvântul Domnului, vom putea zice ca proorocul David: *Bucura-mă-voi de cuvintele Tale, ca cel ce a aflat comoară mare* (Ps. 118, 162). *Cât sunt de dulci limbii mele cuvintele Tale ! Mai mult decât mierea în gura mea. Cântate erau de mine îndreptările Tale, în locul pribegiei mele* (Ps. 118, 103, 54); și în altă parte: *N-am pus înaintea ochilor mei lucru nelegiuit; pe călcătorii de lege i-am urât. Nu s-a lipit de mine inima îndărătnică; pe cel rău, care se depărta de mine, nu l-am cunoscut. Pe cel ce clevetea în ascuns pe vecinul său, pe acela l-am izgonit. Cu cel mândru cu ochiul și nesățios cu inima, cu acela n-am mâncat. Ochii mei sunt peste credincioșii pământului, ca să șadă ei împreună cu mine* (Ps. 100, 4-8).

44. Tuturor acestor fapte le vom urma și noi și în zilele noastre va fi pace și dreptate și nu se va împlini cu noi ceea ce citim la proorocul Isaia: *pe pământul poporului vor crește spini și ciulini* (Isaia 32, 13). Să ne curățim câmpurile noastre ca să nu semănăm între spini. Dacă vom păzi poruncile, înseamnă că iubim pe Domnul, după cum El însuși mărturisește: *Cel ce are poruncile Mele și le păzește, acela este care Mă iubește; iar cel ce Mă iubește pe Mine va fi iubit de Tatăl Meu, și-l voi iubi și Eu, și Mă voi arăta lui și vom veni la el și vom face locaș la el* (Ioan 14, 21-23). Și încă: *voi sunteți prietenii mei dacă faceți ceea ce vă poruncesc* (Ioan 15, 14). Și la ce să vorbim multe ? Să ne întoarcem spre Domnul Dumnezeul nostru și *să aducem lauda buzelor noastre* (Osea 14, 3). Și inima noastră se va mângâia.

45. O, când ne vom pocăi oare de rătăcirile și neîngrijirile noastre ca, întorcându-ne, să zică Domnul și despre noi: *Îi voi iubi din toată inima Mea căci mânia Mea s-a depărtat de la ei. Voi fi ca roua pentru Israel, ca liliacul să înflorească și rădăcinile lui să se afunde în pământ ca cele din pădurile Libanului. Lăstarii lui să fie puzderii, cununa lui să fie ca a măslinului, iar mireasma lui ca cea din Liban. Să se întoarcă la Mine și să se adăpostească la umbra Mea, să-și agonisească hrană și ca vița să înflorească și să li se ducă numele ca vinul cel din Liban. Ce va mai face Efraim de aici încolo cu idolii ? Eu singur îi voi răspunde și voi avea ochii ațintiți asupra lui. Eu sunt ca un chiparos verde ! Din Mine ies roadele lui ! O, de-ar fi cineva înțelept ca să priceapă aceasta și ager ca să poată pătrunde cuvântul cel adânc !* (Osea 14, 5-10). O, când vom începe și noi a aduce roade bune, cu ajutorul Aceluia fără de care nici o faptă bună nu se poate săvârși !

46. Să ne întoarcem către Domnul, ca astfel și despre noi să zică El: *fărădelegile lor și păcatele lor nu le voi mai pomeni* (Ier. 31, 34; 36, 3). Să nu

scăpăm legea lui Dumnezeu, pe care a primit-o de la Domnul părintele nostru şi ne-a dat-o nouă; şi să nu desfiinţăm rânduielile lui, ca să nu se pună şi asupra noastră acea tânguire de plâns: *O, cum s-a întunecat aurul, şi cel mai curat aur şi-a schimbat faţa; pietrele nestemate vărsate au fost la colţul tuturor uliţelor* (Plâng. Ier. 4, 1). Ridicând atât de multe greutăţi pentru mântuirea noastră părintele nostru, fiind el însuşi pildă de toate virtuţile, cu laudă zicea despre noi înaintea sfinţilor: aceştia sunt copiii mei ! După o asemenea mărturie, să nu rămânem fără mângâierea cugetului celui bun, dezbrăcându-ne de hainele în care ne-a îmbrăcat el; şi aşezaţi fiind de el pe câmpul de luptă ca să învingem după lege, nu cumva să fim învinşi de vrăjmaşii noştri. Luaţi seama că, ajungându-ne vremea ieşirii noastre din trup, să ne arătăm copii iar nu vrăjmaşi ai părintelui nostru; şi aceasta se va întâmpla dacă nu vom fi robii averilor, ci îngreunaţi cu post şi cu slăbirea trupului să câştigăm libertatea sufletului, să nu ne subjugăm trupului şi plăcerilor, hainelor roşii şi aşternuturilor moi, pierzându-ne nu numai pe noi, ci, prin pilda noastră, atrăgând spre pieire şi pe alţii, care altfel ar fi putut ajunge la virtute. Noi, după cum scrie Apostolul, n-am primit duhul robiei spre temere (Rom. 8, 15), ci spre tărie, iubire şi cinste. Şi încă: *Dar nu mâncarea ne va pune înaintea lui Dumnezeu; că nici dacă vom mânca, nu ne prisoseşte, nici dacă nu vom mânca, nu ne lipseşte* (I Cor. 8, 8). *Căci împărăţia lui Dumnezeu nu este mâncare şi băutură, ci dreptate şi pace şi bucurie în Duhul Sfânt* (Rom. 14, 17). Cine slujeşte în acest chip lui Hristos, acela îi este plăcut lui Dumnezeu şi tuturor le este cunoscut ca priceput în toate. Proorocul Isaia zice: *Dar cei ce nădăjduiesc întru Domnul vor înnoi puterea lor, le vor creşte aripi ca ale vulturilor; vor alerga şi nu-şi vor slei puterea, vor merge şi nu se vor obosi* (Isaia 40, 31); şi iarăşi: *Nimeni din ai lui nu va obosi, nici va boli, nu va dormita, nici va adormi; nimeni nu-şi va descinge brâul şi nici cureaua încălţămintei lui nu se va rupe* (Isaia 5, 27).

47. Să fim următori sfinţilor şi să nu uităm învăţăturile pe care ni le-a dat părintele nostru, când încă vieţuia. Să nu stingem candela arzândă pe care a aşezat-o deasupra capetelor noastre. La lumina ei, umblând în veacul de acum, să ţinem minte că prin stăruinţa lui am fost primiţi de Domnul în familia Sa, dându-ne nouă, călătorilor, lăcaş, flămânzilor pâine, în arşiţă răcorire, în golătate îmbrăcăminte, pe cei nepricepuţi conducându-i cu legi duhovniceşti, pe cei învinşi de patimi îngrădindu-i cu curăţia, pe cei îndepărtaţi atrăgându-i şi unindu-i cu sine. Iar acum, repauzând părintele nostru, să nu uităm această milă a lui Dumnezeu şi faptele sale bune faţă de noi, pentru ca să nu ni se zică şi nouă: *fiţi judecători între mine şi via mea* [...] *nădăjduiam să facă struguri şi a făcut aguridă* [...] *nădăjduit-a să-I rodească dreptate, dar iată: răzvrătirea* (Isaia 5, 3, 7) pentru ca şi pe noi să nu ne ajungă acel blestem din cuvântul proorocesc

și de care trebuie să ne ferim în tot chipul, urmând vieții părinților și fraților noștri care, lepădându-se de lume și apropiindu-se cu pași neîmpiedicați de Domnul, stăpânesc acum moștenirea Lui. Mă tem ca nu cumva să pierdem această moștenire prin legea noastră și să nu ni se spună acel cuvânt al proorocului, zis despre Efraim: *duce untdelemn în Egipt* (Osea 12, 2) și cuvintele altui prooroc: *ci s-au amestecat cu neamurile și au deprins lucrurile lor* (Ps. 105, 35). Ca nu cumva după aceea chemați fiind la libertate, după spusa: *și vă voi lua câte unul de cetate și câte doi de seminție și vă voi aduce în Sion. Apoi vă voi da păstori după inima Mea, care vă vor păstori cu știință și pricepere* (Ier. 3, 14-15), să nu se slăbească legătura dragostei noastre, ca să n-auzim cuvintele învinuirii: *Feciorul cinstește pe tatăl său și sluga se teme de stăpânul său; și dacă Eu sunt Părinte, unde este cinstea ce trebuie să-Mi dați ? Și dacă sunt Stăpân, unde este teama de Mine ?* (Maleahi 1, 6).

48. Pentru aceea, fiecare dintre noi să strige către Domnul, după cuvintele proorocului Ieremia: *Strigă către Domnul, tu fecioară, fiică a Sionului ! Să curgă lacrimile tale ca un șuvoi, zi și noapte; nu înceta, ochiul tău să nu zăbovească; scoală, jelește-te în timpul nopții la început de strajă; varsă-ți inima ta ca apa înaintea fetei Celui Atotstăpânitor. Către El ridică mâna ta pentru viața pruncilor tăi care se prăpădesc de foame la colțul tuturor ulițelor* (Plâng. Ier. 2, 18, 19); și pentru ca să nu se zică și împotriva noastră: *Pământul este în chin și sleit, lumea tânjește și se istovește, cerul împreună cu pământul vor pieri. Pământul este pângărit sub locuitorii lui, căci ei au călcat legea, au înfrânt orânduiala și legământul stricatu-l-au pe veci ! Pentru aceasta, blestemul mistuie pământul și locuitorii îndură pedeapsa lor; drept aceea cei ce locuiesc pe pământ sunt mistuiți, iar oamenii rămași sunt puțini la număr !* (Isaia 24, 4-6); ori aceasta: *ca să meargă și să cadă peste cap, să se sfărâme și în cursă să fie prinși ! Voi ziceți: noi am făcut legătură cu moartea și cu iadul învoială* (Is. 28, 13, 15). Dacă ne vom păzi de acestea credem că *o stea răsare din Iacov; un toiag se ridică din Israel și va lovi pe căpeteniile Moabului și pe toți fiii lui Set îi va zdrobi* (Num. 24, 17). *Și nu vei mai fi pentru casa lui Israel spin care rănește și ciulin care sfâșie* (Iez. 28, 24). *Iar partea Domnului este poporul lui Iacov, Israel e partea lui de moștenire* (Deut. 32, 9); și încă: *Eu le voi da cu credincioșie plata lor și legământ veșnic cu ei voi încheia. Cu nume mare va fi neamul lor între neamuri și urmașii lor printre popoare. Toți cei ce îi vor vedea vor da mărturie că ei sunt un neam binecuvântat de Domnul* (Isaia 61, 8-9). Iar prin proorocul Ieremia zice Domnul: *Când aceste legi vor înceta să mai aibă putere înaintea Mea, zice Domnul, atunci și seminția lui Israel va înceta pentru totdeauna să mai fie popor înaintea Mea* (Ier. 31, 36).

49. Așadar, să ne cercetăm căile noastre și să judecăm pașii noștri și să mergem pe urmele cunoștinței, ascunzând totdeauna cuvintele adevărului

în inimile noastre, ca să fim *fără prihană în cale și să umblăm în legea Domnului* (Ps. 118, 1). Să nu ne înfricoșeze neputințele trupului, îndelungarea muncii, căci nu vom vieţui în veci aici, după cele zise: *Unde sunt părinții voștri? Și oare profeții trăiesc ei încă? Dar cuvintele Mele și poruncile Mele pe care le-am dat slujitorilor Mei ca să le vestească n-au ajuns ele la părinții voștri?* (Zah. 1, 5, 6). Să simțim bunătatea de nespus a Dumnezeului nostru, care până acum ne cheamă la pocăință, zicând: *Oare cei ce cad nu se mai scoală, și cei ce rătăcesc drumul nu se mai întorc? De ce dar poporul acesta, Ierusalime, stăruie în rătăcire? De ce ține tare la minciună și nu vrea să se întoarcă?* (Ier. 8, 4, 5). Iar când ne vom întoarce către Dânsul, El ne va zidi din nou prin Duhul Sfânt, după cum este scris: *Când va zidi Ierusalimul, Domnul va aduna și pe cei risipiți ai lui Israel* (Ps. 146, 2).

50. Că vieţuirea noastră împreună și legătura dintre noi este după Dumnezeu, aceasta ne dovedește Apostolul când zice: *Iar facerea de bine și întrajutorarea să nu le dați uitării; căci astfel de jertfe sunt bineplăcute lui Dumnezeu* (Evr. 13, 16). În Faptele Apostolilor de asemenea citim: *Iar inima și sufletul mulțimii celor ce au crezut erau una și nici unul nu zicea că este al său ceva din averea sa, ci toate le erau de obște* (Fapte 4, 32) și psalmistul, de acord cu aceste cuvinte, zice: *Cât este de bine și cât este de frumos să locuiască frații în unire* (Ps. 132, 1). Rămânând în chinovii și unindu-ne prin iubire unii față de alții, să ne străduim ca să ne învrednicim atât în această viață de legătura cu Sfinții Părinți, cât și în cea viitoare să ne împărtășim cu dânșii, ținând minte cu tărie că începutul vieții noastre și al învățăturii este crucea și că trebuie să pătimim cu Hristos, având încredințarea că fără strâmtorări și scârbe nimeni nu poate primi cununa biruinței. Sfântul Apostol Iacov scrie: *Fericit este bărbatul care rabdă ispita, căci lămurit făcându-se va lua cununa vieții* (Iac. 1, 12). La acestea apostolul Pavel adaugă: *dacă pătimim împreună cu El, ca împreună cu El să ne și preamărim. Căci socotesc că pătimirile vremii de acum nu sunt vrednice de mărirea care ni se va descoperi* (Rom. 8, 17-18). Și Domnul nostru spune în Evanghelie: *iar cel ce va răbda până în sfârșit, acela se va mântui* (Matei 10, 22). În alt loc se mai scrie: *Aceasta este cartea poruncilor lui Dumnezeu și legea care dăinuiește în veac; toți cei ce o țin vor trăi, iar cei ce au părăsit-o, vor pieri. Întoarce-te, Iacove, și te teme de ea, umblă prin strălucire în preajma luminii ei. Nu da altuia mărirea ta și cele de folos ție, celui de alt neam. Fericiți suntem, Israele, că cele ce Îi plac lui Dumnezeu ni s-au arătat. Îndrăznește, poporul meu, pomenirea lui Israel* (Baruh 4, 1-5). Și proorocul Isaia zice: *Bucură-te, Ierusalime, și voi, cei care îl iubiți, săltați de veselie. Fiți în culmea veseliei, voi cei care îl plângeați! Astfel ca voi să fiți alăptați și să vă săturați la pieptul mângâierilor sale, să sorbiți și să vă desfătați la sânul slavei sale!* (Isaia 66, 10-11).

51. Să amintim și grija de a citi și învăța Scriptura, repetând totdeauna cuvintele ei în memorie și judecând la ele; căci este scris: *Din rodul gurii*

sale se satură de cele bune omul, și fiecăruia i se răsplătește după faptele lui (Pilde 12, 14). Ea ne duce la viața veșnică, după cum ne-a învățat părintele nostru, poruncindu-ne a ne înțelepți de la el, ca să împlinim și noi cele scrise: *Puneți dar aceste cuvinte ale mele în inima voastră și în sufletul vostru; legați-le ca semn la mâna voastră și să le aveți ca pe o tăbliță pe fruntea voastră. Să învățați acestea și pe fiii voștri, grăind de ele când ședeți acasă și când mergeți pe cale, când vă culcați și când vă sculați. Să le scrieți pe ușorii caselor voastre și pe porțile voastre* (Deut. 11, 18-21).

52. Priviți cu câte dovezi ne convinge cuvântul Domnului să învățăm Sfintele Scripturi, ca ceea ce spunem din gură să cuprindă și inima. Proorocul Ieremia zice: *Bine este omului să poarte un jug din tinerețile lui. Să stea la o parte în tăcere dacă Domnul îi dă poruncă!* (Plâng. Ier. 3, 27-28). Și în alt loc este zis: *Bucură-te, omule, cât ești tânăr și inima ta să fie veselă în zilele tinereții tale și mergi în căile inimii tale și după ce-ți arată ochii tăi, dar să știi că pentru toate acestea, Dumnezeu te va aduce la judecata Sa. Alungă necazul din inima ta și depărtează suferințele de trupul tău, căci copilăria și tinerețea sunt deșertăciune* (Eccl. 11, 9-10). Și încă: *Adu-ți aminte de Ziditorul tău în zilele tinereții tale, înainte ca să vină zilele de restriște și să se apropie anii despre care vei zice: N-am nici o plăcere de ei!...* (Eccl. 12, 1). Iar în Evanghelie este scris: *Și Iisus sporea cu înțelepciunea și cu vârsta și cu harul la Dumnezeu și la oameni* (Luca 2, 52). Iisus Navi de asemenea a fost în tinerețe slujitorul lui Moise și nu ieșea din cortul mărturiei (Ieșire 33, 11); și Sfântul Timotei, fiind încă copil și tânăr, a învățat Sfintele Scripturi, prin care a ajuns la credința în Mântuitorul Dumnezeu. Iosif a fost fiul cel mai iubit al tatălui său, pentru că îi împlinea poruncile și, fiind abia de 17 ani, i-a socotit poruncile lui ca legi pentru viața sa (Iac. 37, 2, 3, 14).

53. Toate acestea le-am amintit ca, cercetând viețile sfinților, *să nu fim purtați încoace și încolo de orice vânt al învățăturii* (Efes. 4, 14) ci, însuflețindu-ne la muncă și având chipul vieții lor ca pildă în viață, să fim popor ales lui Dumnezeu. *Și să nu întristați Duhul cel Sfânt al lui Dumnezeu, întru Care ați fost pecetluiți pentru ziua răscumpărării* (Efes. 4, 30). *Duhul să nu-l stingeți. Proorociile să nu le disprețuiți* (I Tes. 5, 19, 20), ca să nu se arate că Duhului Sfânt, când binevoiește în noi, nu-i dăm loc a locui în noi. De nimeni să nu ne temem, decât de Dumnezeu, care este răsplătitorul cel drept și judecătorul faptelor fiecăruia și care cu cei cuvioși este cuvios, cu bărbatul nevinovat e nevinovat, după cum El însuși zice: *Eu iubesc pe cei ce mă iubesc, și cei ce mă caută mă găsesc* (Pilde 8, 17); și în alt loc: *Dacă nici după aceasta nu vă veți îndrepta, împotrivindu-vă Mie, atunci și Eu voi veni cu mânie asupra voastră și vă voi lovi înșeptit pentru păcatele voastre* (Lev. 26, 23, 24)

54. Să nu ne mâniem unul asupra altuia, iar când vom fi învinși de mânie să facem astfel ca, rușinându-ne, să nu păcătuim, adică să ne pocăim îna-

inte de asfinţitul soarelui (Efes. 4, 26). Să ţinem minte că de multe ori ni se porunceşte în Scriptură a ierta celor ce greşesc împotriva noastră (Matei 18, 21) şi chiar să lăsăm darul la altar, sub ameninţarea de a nu ne fi primit până ce prin împăcare nu-l vom face plăcut lui Dumnezeu, ca să putem striga cu îndrăzneală în rugăciune: *Ne iartă nouă greşelile noastre, precum şi noi iertăm greşiţilor noştri* (Matei 6, 12). Şi Apostolul porunceşte: *Iertând unii altora, dacă are cineva vreo plângere asupra cuiva; după cum şi Hristos v-a iertat vouă, aşa să iertaţi şi voi* (Col. 3, 13). Să fim cu blândeţe ucenici ai tuturor sfinţilor şi mai ales ai proorocului David, despre care e scris: *Adu-Ţi aminte, Doamne, de David şi de toate blândeţile lui* (Ps. 131, 1); şi despre Moise citim că a fost *mai blând dintre toţi oamenii de pe pământ* (Num. 12, 3). Şi Domnul zice în Evanghelie despre cei blânzi: *Fericiţi cei blânzi, că aceia vor moşteni pământul* (Matei 5, 5), şi încă este zis: *Fiţi dar următori ai lui Dumnezeu, ca nişte fii iubiţi* (Efes. 5, 1); şi: *fiţi dar desăvârşiţi, precum Tatăl vostru Cel ceresc desăvârşit este* (Matei 5, 48); şi în alt loc: *Sfinţiţi-vă şi veţi fi sfinţi, că Eu, Domnul Dumnezeul vostru, sfânt sunt* (Lev. 11, 44).

55. Citind aceste mărturii, să semănăm şi noi sămânţa dreptăţii, ca să culegem rodul vieţii. Să căutăm a aprinde lumina cunoştinţei, căci este timpul a cunoaşte pe Dumnezeu, pentru ca să ne vină prin aceasta rodul dreptăţii. *Iată acum vreme potrivită, iată acum ziua mântuirii* (II Cor. 6, 2). Să ne iubim cu tărie unii pe alţii, potrivit cuvântului din Scriptură: *iubirea este deci împlinirea legii* (Rom. 13, 10), ceea ce întăreşte şi Sfântul Ioan, zicând: *După cum am primit poruncă de la Tatăl... ca să ne iubim unul pe altul* (II Ioan 4; I Ioan 3, 23); şi încă: *cine iubeşte pe Dumnezeu să iubească şi pe fratele său* (I Ioan, 4, 21); şi încă: *Nu precum Cain, care era de la cel viclean şi a ucis pe fratele său. Şi pentru care pricină l-a ucis ? Fiindcă faptele lui erau rele, iar ale fratelui său erau drepte. Nu vă miraţi, fraţilor, dacă lumea vă urăşte. Noi ştim că am trecut din moarte la viaţă, pentru că iubim pe fraţi* (I Ioan 3; 12-14). Deci, să ne iubim unul pe altul.

56. Fraţilor iubiţi ! Vă voi spune ceva cu multă îndrăzneală. De atunci de când Dumnezeu v-a încredinţat mie, turmă sfântă, *n-am încetat noaptea şi ziua să vă îndemn cu lacrimi, pe fiecare dintre voi* (Fapte 20, 31), ca să plăceţi lui Dumnezeu. *Şi n-am ascuns nimic din cele folositoare* (Fapte 20, 20). *Şi acum vă încredinţez lui Dumnezeu şi cuvântului harului Său, cel ce poate să vă zidească şi să vă dea moştenire între toţi cei sfinţiţi* (Fapte 20, 32). Vegheaţi şi cu toată grija şi sârguinţa străduiţi-vă a nu vă uita hotărârea voastră şi îndepliniţi toate, cum voi înşivă aţi făgăduit. *Că eu de-acum mă jertfesc şi vremea despărţirii mele s-a apropiat; lupta cea bună m-am luptat, călătoria am săvârşit, credinţa am păzit; de acum mi s-a gătit cununa dreptăţii, pe care Domnul îmi va da-o în ziua aceea, Dreptul Judecător; şi nu numai mie, ci şi tuturor celor ce au iubit arătarea Lui* (II Tim. 4, 6-8) şi celor ce au îndeplinit poruncile Tatălui său. *Iată pe scurt: tot ceea ce*

ai auzit aceasta este: teme-te de Dumnezeu şi păzeşte poruncile Lui! Acesta este lucru cuvenit fiecărui om. Căci Dumnezeu va judeca toate faptele ascunse, fie bune, fie rele (Eccl. 12, 13-14).

2. Despre şase cugetări ale sfinţilor

Mai întâi suntem datori a ne gândi şi a ne aduce aminte de Domnul Dumnezeu ca să ne bucurăm de nădejdea în El, urmând fericitului David, care zice despre sine: *Adusu-mi-am aminte de Dumnezeu şi m-am cutremurat* (Ps. 76, 3).

În al doilea rând, de patimile lui Hristos, ca şi noi să suferim toate cu bunăvoinţă, pentru El, gândindu-ne necontenit şi amintindu-ne cum Dumnezeu cel atotputernic şi Fiul cel veşnic al lui Dumnezeu s-a coborât din înălţimile cereşti, s-a întrupat, a fost înălţat pe cruce în acest Trup Sfânt – prin aceasta ne-a redat acea împărăţie de sus cu pace –, şi-a vărsat prea scump Sângele Său pe pământ şi ne-a deschis prin aceasta calea spre munte, ca să fim cetăţeni cu îngerii.

În al treilea rând, despre ceasul sfârşitului nostru, ca să fim întotdeauna gata pentru el. Toată viaţa omului, toată înţelepciunea în gândul la moarte; numai de această zi se cutremură şi toţi înţelepţii.

În al patrulea rând, de Ziua Judecăţii, ca să ne pregătim a da răspuns. Tare este ziua aceasta şi vrednică ca să ne gândim şi să ne amintim de ea. În această zi va distruge Dumnezeu făptura Sa, creată de El la început.

În această zi va cutremura Dumnezeu pământul şi-l va reînnoi. Cerul şi pământul vor trece şi-i va descoperi Domnul faţa Lui, adică va descoperi pământul şi vor ieşi morţii din mormintele lor şi toate faptele oamenilor se vor vesti înaintea tuturor. Toţi vor sta la fel înaintea judecăţii lui Hristos: *căci nimic nu este acoperit care să nu iasă la iveală şi nimic ascuns care să nu ajungă cunoscut* (Matei 10, 26), numai păcatele curăţite mai înainte prin pocăinţă le va acoperi Domnul la judecată. În această zi, nimeni dintre cei necuraţi nu va scăpa de marea mânie a lui Dumnezeu. De aceea, dinainte să ne amintim ce spune fericitul David: *Bun este bărbatul care se îndură şi împrumută; îşi rânduieşte vorbele sale cu judecată, că în veac nu se va clinti* (Ps. 111, 5).

În al cincilea rând, să ne temem de acele chinuri straşnice, despre care zice Isaia: *Că viermele lor nu va muri şi focul lor nu se va stinge* (Isaia 66, 24). Viermele, adică conştiinţa, căci cei chinuiţi vor cunoaşte că suferă asemenea chinuri pentru faptele lor.

În al şaselea rând, despre viaţa veşnică, ca să dorim a ajunge acolo, unde sfinţii moştenesc bucurie şi fericire şi de unde a fugit suferinţa şi frica.

Cu aceste şase cugetări, sufletul celui drept învinge pe vrăjmaş şi cu ele se apără de el. Necontenita amintire cu osârdie şi cugetarea despre Dumnezeu ne fac să-L iubim mai mult decât pe toate, ca după veacul acesta şi în veci să-L iubim cu îngerii şi cu arhanghelii şi cu toţi sfinţii – prin darul Său Însuşi, Care este viu şi împărăţeşte în vecii veciloг. Amin.

IV. Rânduieli monahale ale altor Sfinţi Părinţi nevoitori

1. Trei culegeri mici de rânduieli ale Sfinţilor Părinţi

Între rânduielile cuviosului Pahomie şi rânduielile Sfântului Vasile trebuie să amintim următoarele trei culegeri de pravile monahale, scrise de marii părinţi la consfătuirile de obşte. Ni le-a păstrat Benedict de Anian în a sa adunare de rânduieli de la Sfinţii Părinţi (*PL*, vol. 103).

a) Rânduiala Sfinţilor Părinţi Serapion, Macarie, Pafnutie şi a altor 34 de stareţi

1. Întrunindu-ne pentru sfătuire mântuitoare, ne-am rugat cu căldură lui Dumnezeu să ne trimită Duhul Său cel Sfânt, care să ne înveţe ce rânduială sau dreptar de viaţă să aşezăm noi pentru fraţi.

2. Cuviosul Serapion a zis: *De mila Domnului plin este pământul* (Ps. 32, 5) şi mulţime mare de râvnitori tind spre o viaţă mai desăvârşită. Dar poate prin neajunsurile pustiului şi din pricina grozavelor vedenii şi ispite din partea vrăjmaşului, le este greu fraţilor a trăi singuratici; de aceea găsim mai potrivit a se aduna la un loc şi să vieţuiască sub ascultarea unui stareţ mai încercat, urmând rânduielilor lui, ca inspirate de Duhul Sfânt. Nu sunt ale noastre aceste cuvinte; oare nu dovedeşte şi Scriptura acelaşi lucru, zicând: *Iată acum ce este bun şi ce este frumos, decât numai a locui fraţii împreună* (Ps. 132, 1) şi încă: *Dumnezeu aşază pe cei singuratici în casă* (Ps. 67, 6).

3. Aşa că rânduim ca mai mulţi fraţi să se strângă într-o mănăstire şi să vieţuiască împreună, într-un gând şi iubindu-se unul pe altul. Cum să păzească o asemenea iubire şi unire, cu ajutorul lui Dumnezeu, vom arăta şi aceasta.

4. Rânduim ca pe toţi fraţii adunaţi împreună să-i conducă un stareţ, de la sfatul şi porunca căruia nu trebuie să se abată nimeni, ci să i se

supună ca și lui Dumnezeu, cu toată bucuria, după cuvintele Apostolului: *Ascultați pe mai marii voștri și vă supuneți lor, fiindcă ei priveghează pentru sufletele voastre* (Evr. 13, 17). Să cugete aceştia, care într-un gând doresc a lucra faptele Domnului, că Avraam prin supunere a plăcut Domnului și *a fost numit prieten al lui Dumnezeu* (Iac. 2, 23); prin supunere apostolii s-au învrednicit a fi martorii lui Dumnezeu între neamurile și popoarele pământului; și Însuși Domnul, coborându-Se din înălțimile cerului, zice: *Pentru că M-am coborât din cer, nu ca să fac voia Mea, ci voia Celui ce M-a trimis pe Mine* (Ioan 6, 38). Cu toată osârdia să se păzească ascultarea întărită cu atâtea mărturii.

5. Cuviosul Macarie a zis: despre viețuirea împreună, într-un gând și în ascultare, s-a spus acum. Cu ajutorul Domnului, vom arăta cum trebuie să fie părinții conducători. Voi, părinți stareți, trebuie să vă arătați așa cum vă dorește Apostolul zicând: *V-ați făcut pildă tuturor celor ce cred* (I Tes. 1, 7). Voi trebuie ca și prin căldura iubirii și asprimea conducerii să înălțați sufletele fraților de la cele pământești spre cele cerești, în tot chipul îndrumându-i, după cum zice același apostol: *Mustră, ceartă, îndeamnă cu toată îndelungă răbdarea și învățătura* (II Tim. 4, 2), și în alt loc: *Ce voiți ? Să vin la voi cu toiagul sau să vin cu dragoste și cu duhul blândeții ?* (I Cor. 4, 21). Starețul cu judecată trebuie să socotească în ce măsură să-și arate dragostea părintească față de fiecare și în ce măsură asprimea puterii, ținând minte cuvântul Domnului, care zice: *Cu măsura cu care măsurați, vi se va măsura* (Matei 7, 2).

6. Când se strâng frații la rugăciune, nimeni să nu înceapă a cânta psalmul fără porunca părintelui stareț și să se țină totdeauna această rânduială, ca să nu fie întrecut avva mănăstirii, nici în ședere, după cuvântul lui Solomon: *Nu sta în locul hotărât pentru cei mari* (Pilde 25, 6) și cuvântul Domnului: *Nu te așeza în locul cel dintâi* (Luca 14, 8), și cuvântul Apostolului: *Nu te îngâmfa, ci teme-te* (Rom. 11, 20). Dacă va întârzia din vreo pricină oarecare, trebuie să faceți cunoscut acest lucru și apoi să faceți așa cum poruncește el.

7. Vă vom arăta și felul cum trebuie să-i încercați pe cei care, lepădând lumea, doresc să intre în mănăstire. Mai întâi, trebuie ca ei să se lepede de toate foloasele veacului acestuia. Chiar și cel sărac, care are câștiguri, să se lepede de toate foloasele sale. Aceștia sunt cei despre care zice Sirah: *Iar trei lucruri a urât sufletul meu și foarte m-am scârbit de viața lor: săracul trufaș, bogatul mincinos și bătrânul desfrânat și lipsit de înțelepciune* (Sirah 25, 3, 4). În alt loc se zice: *Tu ai smerit ca pe un rănit pe cel mândru* (Ps. 88, 11). Așa că starețul conducător să se țină de un astfel de dreptar: când vine cineva din lume, mai întâi acela să-și lepede povara mândriei și, după încercare, să fie primit. Pentru aceasta, să stea vreo săptămână înaintea porților mănăstirești, nici un frate să nu intre în legătură cu el și nici o

mângâiere să nu i se arăte, ci, dimpotrivă, să-l privească cu dispreţ şi neplăcere. Dar dacă cu toate acestea el va stărui să intre, să nu fie oprit a intra în mănăstire. Primindu-l însă pe un asemenea om, avva să-i arăte cum vieţuiesc fraţii şi la ce rânduieli va trebui să se supună. Dacă vreunul dintre cei bogaţi şi cu averi multe va dori să se lepede de lume, mai întâi să împlinească voia Domnului şi porunca dată lui, spusă tânărului bogat: *Mergi, vinde tot ce ai, dă săracilor şi vei avea comoară în cer; şi apoi, luând crucea, vino şi urmează Mie* (Marcu 10, 21). Stareţul să-i dovedească că nimic nu trebuie să oprească pentru sine, în afară de crucea lui Hristos, pe care luând-o să urmeze lui Dumnezeu. Dacă doreşte să dea o parte mănăstirii, să ştie că fapta aceasta nu-i dă nici un privilegiu în mănăstire. Dacă va aduce vreun rob de-al său în mănăstire, să nu-l aibă ca rob, ci ca frate şi în toate să fie desăvârşit bărbatul acela.

8. Când vin călători, nimeni să nu-i întâmpine, afară de cel căruia îi este încredinţată grija de călători. Nimănui dintre cei veniţi să nu i se dea sărutarea de pace, până ce nu-l va vedea pe el stareţul; atunci, după săvârşirea rugăciunii rânduite, să-i dea şi sărutarea de pace. Nimeni dintre fraţi să nu vorbească cu cel venit şi nimeni să n-aibă grijă a-l întreba de unde şi pentru ce a venit, ori unde merge, afară de avvă şi cei cărora el le va porunci. Când vor merge fraţii la trapeză la ceasul cuvenit, fratele străin nu trebuie să mănânce cu ei, ci cu avva, spre mai multă îndrumare. Nici un alt cuvânt să n-audă, decât cele pe care să le citească pentru dânsul din carte, sau cuvintele avvei sau ale persoanelor cărora el le va porunci să vorbească cu acela, dar numai despre cele dumnezeieşti.

9. Cuviosul Pafnutie a zis: multe lucruri folositoare pentru mântuirea sufletului au fost spuse, fraţilor, dar nu trebuie să uităm a spune şi ce rânduială trebuie să ţinem şi la mâncare. În această privinţă, fraţii să păstreze o asemenea rânduială ca niciodată să nu mănânce mai înainte de ceasurile nouă, în afară de ziua Domnului şi de zilele Cincizecimii. Iar în ziua Domnului nimic să nu facă, ci toată să o afierosească lui Dumnezeu, petrecând-o în cântări duhovniceşti şi psalmi.

10. Să mai poruncim, fraţilor, ca vremea de la ceasul întâi până la al treilea să o afierosim lui Dumnezeu; de la al treilea până la al nouălea ceas să lucreze fiecare ce-i va porunci avva, fără murmur, ţinând minte cuvântul apostolului: *Toate să le faceţi fără de cârtire şi fără de îndoială* (Filip. 2, 14); şi temându-se de cele spuse: *Nici să cârtiţi, precum au cârtit unii dintre ei şi au fost nimiciţi de către pierzătorul* (I Cor. 10, 10). Iar avva să aleagă pe cineva care să ia seama de lucru şi toţi trebuie să asculte de dânsul.

11. Dacă cineva dintre fraţi, postind şi lucrând, după pilda Apostolului, care zice despre sine: *Şi ne ostenim lucrând cu mâinile noastre* (I Cor. 4, 12), se va îmbolnăvi, avva să-l ajute în această neputinţă. Dimpotrivă, care e slab cu duhul să se împovăreze mai mult, urmând Apostolului, care

își omora și robea trupul (I Cor. 9, 27). Să se păzească de asemenea, ca întru nimic să nu facă voia sa.

12. Dacă frățimea este mare, stareţul să numească pe cel de rând cu săptămâna să aşeze rânduiala cum vor sluji fraţii unii după alţii; de asemenea, să rânduiască şi cum trebuie să se poarte cel ce are chelăria frăţească. Pentru această slujbă să se aleagă un frate care să poată să învingă toate ispitirile plăcerilor sale şi, după cuvântul evanghelic, să împartă cu dreptate fraţilor săi, ferindu-se în tot chipul şi de acel cuvânt ce i s-a spus lui Iuda, că de la început a fost tâlhar. Cel rânduit la această slujbă să se învrednicească a auzi: *Cei ce slujesc bine, rang bun dobândesc şi mult curaj în credinţa cea întru Hristos Iisus* (I Tim. 3, 13). Toţi fraţii care slujesc în mănăstire trebuie să nu uite că în acest lăcaş lucrurile, vasele şi celelalte sunt lucruri sfinţite. Dacă vreunul dintre fraţi nu va purta grijă faţă de aceste lucruri, să ştie că el va avea soarta acelui rege care a băut cu slugile sale din vasele sfinţite ale casei dumnezeieşti şi pentru aceasta a fost pedepsit (Dan. 5). Toate aceste rânduieli trebuie împlinite cu sfinţenie şi adesea să fie spuse fraţilor, ca nu cumva din neştiinţă să greşească.

13. Altul, cuviosul Macarie a zis: însuşi adevărul mărturiseşte *ca din gura a doi sau trei martori să se statornicească tot cuvântul* (Matei 18, 16). Prin aceasta se întăresc rânduielile de bunăcuviinţă spuse până acum; dar nu trebuie să lăsăm sub tăcere chipul cum monahii trebuie să păstreze pacea temeinică între ei. Pentru aceasta să nu se primească fraţi din altă mănăstire fără voia stareţului conducător acolo şi chiar nici la vorbă să nu fie primit căci acesta, după cuvântul Apostolului, *s-a lepădat de credinţă şi este mai rău decât un necredincios* (I Tim. 5, 8). Dacă el va ruga pe stareţul său să-l lase să treacă în altă mănăstire, avva să-i scrie lui mărturie către avva mănăstirii unde vrea să se ducă; în acest fel să-l primească. Fără voia stareţului nicăieri să nu fie primit fratele străin. Şi acest frate, fiind primit după lege, pe câţi fraţi îi va găsi el în acea mănăstire, toţi aceia să fie înaintea lui şi mai mari peste el. Să nu se gândească la ceea ce a fost mai înainte. Dacă are ceva, lucruri ori cărţi, să nu mai fie stăpânul lor, ca să se arate aici în desăvârşirea pe care n-a avut-o mai înainte în celălalt loc. Când se strâng fraţii la convorbiri despre teme din Scriptură, acestuia nu i se cade a vorbi dacă nu porunceşte avva.

14. Când vreun slujitor al altarului vine să cerceteze mănăstirea, să fie primit cu toată cinstea. Nici unui cleric să nu i se dea voie a locui în mănăstire, afară de cei căzuţi în păcat şi care caută prin leacul smereniei vindecarea bolii lor.

15. În vederea îndreptării fraţilor, după felul vinii trebuie să fie şi epitimia. În această privinţă, să se ţină o asemenea rânduială: cine va vorbi mult, aceluia să i se poruncească a fi trei zile despărţit de fraţi; nimeni să nu aibă legătură cu dânsul şi să nu-i vorbească. Cine va fi văzut că face

glume şi stârneşte râsul, *care nu se cuvine,* după cuvântul Apostolului (Efes. 5, 4), acela să stea două săptămâni sub epitimie de liniştire, după porunca Apostolului, *să nu vă amestecaţi cu vreunul, care, numindu-se frate, va fi desfrânat* (I Cor. 5, 11), *dar să nu-l socotiţi ca pe un vrăjmaş, ci povăţuiţi-l ca pe un frate* (II Tes. 3, 15), după cum tot el zice în alt loc: *Fraţilor, chiar de va şi cădea un om în vreo greşeală, voi, cei duhovniceşti, îndreptaţi-l pe unul ca acesta cu duhul blândeţii* (Gal. 6, 1).

16. Voi, stareţilor conducători, mai mult ca alţii aveţi datoria să nu fiţi părtinitori, ci să-i iubiţi pe toţi cu aceeaşi dragoste. Lucrul acesta este plăcut lui Dumnezeu, după cum zice proorocul: *De grăiţi într-adevăr dreptate, drept judecaţi, fii ai oamenilor* (Ps. 57, 1). Datoria voastră e să privegheaţi de asemenea pentru cei ce cad şi în tot chipul să căutaţi a-i vindeca prin măsuri înţelepte de îndreptare. Să vă fie cunoscut că cine lasă pe cel ce a greşit fără îndreptare, acela va răspunde el însuşi pentru cel vinovat. Fiţi credincioşi şi buni îndrumători pentru toţi, cercetaţi pe cei neliniştiţi, suferiţi cu cei neputincioşi, fiţi răbdători faţă de toţi. Pe câţi îi veţi câştiga pentru Domnul, pentru atâţia veţi primi răsplata de la răsplătitorul cel drept.

Aceste rânduieli vă sunt de ajuns vouă, fraţilor; de le veţi păzi, veţi fi fără vină înaintea lui Dumnezeu.

b) O altă asemenea rânduială a Sfinţilor Părinţi pentru monahi

Întrunindu-ne laolaltă în numele Domnului nostru Iisus Hristos, noi am hotărât conducându-ne de predania sfinţilor bărbaţi, părinţii noştri, să scriem o rânduială, care să fie păzită de fraţi în mănăstiri, spre dobândirea desăvârşirii şi prin care şi noi am fi în pace şi nici avva nu s-ar clătina în măsurile sale; ci toţi într-un suflet şi cu un cuget, dând cinste unul altuia mai mult decât sieşi, ar vieţui cum se cuvine după aceeaşi lege, supunându-se ei ca unui jug bun al Domnului.

1. Mai întâi trebuie să ai dragoste, smerenie, răbdare, blândeţe şi altele pe care le învaţă Apostolul (Col. 3); nimeni să nu-şi însuşească un lucru ca al său, ci, după cum e scris în *Faptele Apostolilor,* toate să le fie tuturor de obşte (Fapte 4). Cine e ales stareţ după judecata Domnului şi după rânduiala bătrânilor trebuie cinstit, iubit şi în toate ascultat. Cine îl urăşte, pe Domnul îl urăşte, după cum este scris: *Cel ce vă ascultă pe voi pe Mine Mă ascultă, şi cel ce se leapădă de voi se leapădă de Mine. Iar cel ce se leapădă de Mine se leapădă de Cel ce m-a trimis pe Mine* (Luca 10, 16). Fără voia lui, nici un frate să nu facă nimic, nici să primească ceva de la cineva, nici să dea cuiva un lucru, nici să plece undeva.

2. Trebuie să se păzească ca să nu fie vorbă zadarnică între fraţi, ci să lucreze fiecare lucrul său, cu mâinile, iar cu gândul să fie la Dumnezeu. În adunarea obştească fraţii cei mai mici să nu vorbească nimic, decât dacă vor fi întrebaţi. Cine are nevoie de mângâiere ori înţelepţire să le caute în singurătate şi la vremea cuvenită.

3. Când va veni un călător, să i se dea sărutarea de pace şi numai aceasta; să nu-l întrebe de unde, încotro şi pentru ce merge ori să vorbească cu el despre lucruri străine.

4. În faţa avvei, nimeni să nu înceapă a face ceva; nici să cânte, nici să vorbească, nici cuvântare de învăţătură să ţină. Totul să se facă începând de la el şi cu arătarea lui. Când el porunceşte, cel ce e vrednic şi cuvântare poate să ţină fraţilor în locul lui. Toate să fie făcute cu iubire, fără vrăjmăşie şi fără pretenţii.

5. Ordinea rugăciunilor şi a cântărilor de psalmi să se păzească după rânduială. Dimineaţa până la ceasurile două, fraţii totdeauna trebuie să citească, cugetând la cele auzite; numai dacă va fi nevoie, lăsând cititul, să iasă cu toţii de dimineaţă la lucru. După ceasul al doilea, fiecare să se apuce de lucru şi să lucreze până la ceasul al nouălea fără cârtire (Filip. 2, 14), după cum învaţă Apostolul. Dacă cineva va cârti ori va începe ceartă şi se va împotrivi rânduielilor date, să fie ţinut sub epitimie, până va arăta deplină căinţă şi se va îndrepta. Cel ce e sub epitimie, să nu iasă nicăieri. Dacă vreunul dintre fraţi va face la fel, acela să fie supus la aceeaşi canonisire.

6. Când se dă semnal de rugăciune, dacă cineva, lăsând pe loc lucrul, nu se va grăbi la adunare (căci nimic nu trebuie să fie înaintea rugăciunii), unul ca acesta să fie dat cu ruşine afară; să se străduiască fraţii ca în timpul adunărilor bisericeşti, ziua ori noaptea, trebuind să stea mai mult la rugăciune, să nu slăbească şi să nu iasă din biserică, căci scris este în Evanghelie *cum trebuie să se roage totdeauna şi să nu-şi piardă nădejdea* (Luca 18, 1). Dacă cineva cugetă să iasă afară fără nevoie, ci din nebunie, să ştie că dacă va fi văzut, va fi judecat ca vinovat şi pentru păcatul său, şi pentru că i-a ispitit pe alţii. La privegheri să se ia seama ca nu cumva vreunul, fiind îngreunat de somn, să iasă afară şi acolo să vorbească în deşert, ci mai degrabă să se întoarcă la lucrul lui Dumnezeu, pentru care s-au adunat. Iar în adunare, când se citeşte, să-şi plece urechea la cuvintele Scripturii şi să păstreze cu toţii tăcerea.

7. Mai trebuie adăugat că fratele care este descoperit în vreo faptă şi este sfătuit să se îndrepte trebuie să aibă răbdare şi să nu răspundă celor ce-l mustră, ci să se smerească întru toate, ştiind că *Dumnezeu celor mândri le stă împotrivă, iar celor smeriţi le dă har* (I Petru 5, 5) şi că *cel ce se smereşte pe sine se va înălţa* (Luca 14, 11). Cine nu se va îndrepta după dese mustrări şi îndemnuri, acela trebuie să fie pus cel din urmă, după rând, după cum zice Domnul: *să-ţi fie ţie ca un păgân şi vameş* (Matei 18,

17). La masă să nu vorbească nimeni, afară de avvă şi când va întreba el pe vreunul despre ceva.

c) O a treia rânduială asemănătoare a Sfinţilor Părinţi pentru monahi

1. Întrunindu-ne împreună cu fraţii noştri, în numele Domnului nostru am poruncit ca mai întâi să se citească la rând pravilele şi rânduielile părinţilor noştri. Iar după citirea lor am socotit a rândui ca atunci când vrea cineva să intre în mănăstire, să i se citească regulamentul şi să-i fie spuse toate rânduielile mănăstireşti. Dacă se va învoi să îndeplinească toate cu plăcere şi fără împotrivire, să fie primit cum trebuie şi numărat între fraţi. Dacă vrea să aducă ceva în mănăstire, tot ce aduce să fie pus pe masă înaintea tuturor fraţilor. Cel primit nu mai are putere nu numai asupra celor aduse, ci nici chiar asupra sa.

2. Avva n-are voie să facă nimic al său, pentru că şi fără acest gând, toate, din mila Domnului, sunt în puterea lui. Dacă cineva dintre ei, primind ceva de la părinţi ori din cele dăruite, va lua pentru sine ceva şi nu-l va da pentru obşte, să fie dojenit pentru aceasta de către fraţi. Dacă se va încăpăţâna în greşeala sa, să fie supus sfatului bătrânilor, iar dacă şi după sfatul acestora nu se va îndrepta, să fie îndepărtat.

3. Avva trebuie să pregătească pentru fraţi numai îmbrăcămintea care este cuviincioasă monahilor, fără culoare, afară de potcap, care rânduim că trebuie să fie negru.

4. Intrarea în mănăstire pentru femei, pentru străini, precum şi întâlnirea monahilor cu aceştia sunt cu totul oprite, pentru a-i feri de laţurile diavoleşti şi pentru a-i păstra în curăţia gândurilor. Dacă vreun avvă va face pogorământ în această privinţă, el să nu mai rămână avvă. Peste turma sfinţilor să fie un asemenea păstor care să aducă la Dumnezeu toate oile neprihănite şi să nu le dea spre pierzare lupilor duhovniceşti, adică diavolilor.

5. După săvârşirea Utreniei, fraţii să citească până la ceasurile două, dacă nu este vreun lucru de obşte pentru care ar trebui să iasă cu toţii, lăsând cititul. De la ceasul al doilea până la al nouălea, fiecare să se apuce de lucrul ce i s-a dat şi să lucreze cu osârdie, fără cârtire.

6. La ceasul de rugăciune, dacă cineva nu va veni îndată la adunare, la semnalul dat, lăsând lucrul (căci rugăciunea este mai presus de orice), avva îl va dojeni şi dacă el, căzând la pământ cu pocăinţă, nu va cere iertare, să fie îndepărtat.

7. La masă nimeni să nu vorbească, numai avva, de va avea ceva de spus, ori va întreba pe cineva de ceva.

8. A pleca pentru trebuințele fraților să fie rânduiți doi ori trei, care nu vorbesc deșertăciuni și nu sunt bolnavi de lăcomie.

9. Dacă cineva va pleca undeva fără știrea starețului ori a ajutorului său și va mânca și va bea acolo fără măsură, acela să fie îndepărtat treizeci de zile de legătura cu frații.

10. Dacă va ieși cineva din mănăstire pentru cuvântul unei ispitiri, nimic să nu i se dea decât o haină proastă și în acest chip să fie alungat ca necredincios din obștea fraților.

11. Rânduim de asemenea ca avva să ia masa totdeauna împreună cu frații. Când frații au trebuință de supraveghere și de sfaturi părintești, avva să nu se îndepărteze de ei, decât la o mare nevoie.

12. Pentru păzirea bunului nume al călugărilor, rânduim ca nici un monah în vreme de boală să nu plece din mănăstire la părinții săi ori la rudenii, pentru ca acolo, văzând lucrurile lumești și auzind despre ele, să nu se spurce sufletește mai mult decât se va vindeca trupește.

13. Dacă vreun călugăr va făptui un furtișag, care mai degrabă se poate socoti sacrilegiu, acela trebuie să fie pedepsit trupește.

14. Călugărul străin să nu fie primit în mănăstire nici de către avvă, dacă n-a venit din mănăstirea sa cu voia starețului său.

2. Două însemnări despre rânduieli ale Sfântului Macarie Alexandrinul

a) Rânduielile Sfântului Macarie Alexandrinul

1. Ostașii lui Hristos așa să-și rânduiască călătoria lor, ca în toate să arate dragostea cea mai desăvârșită, să iubească pe Domnul din tot sufletul, din toată inima și cu toată puterea.

2. Între dânșii să arate cea mai deplină ascultare, să fie iubitori de pace, blânzi, cu smerenie, nejignitori, neclevetitori, nebatjocoritori, puțin vorbind, fără pretenții, plăcând lui Hristos Dumnezeu, pentru care se luptă, nehulitori, nevorbind decât cele bune, nefiind trândavi în ale ascultării, sârguincioși la rugăciune, desăvârșiți în smerenie, tari în veghere și postind cu plăcere.

3. Nimeni să nu se creadă mai drept decât altul, ci fiecare să se socotească pe sine ca cel mai rău dintre toți, *căci tot cel ce se înalță pe sine se va smeri, și cel ce se smerește pe sine se va înălța* (Luca 14, 11).

4. Primește porunca starețului ca mântuire; îndeplinește tot lucrul fără cârtire și nu-ți îngădui a spune ceva împotrivă când ți se poruncește.

5. Nu te înălța și nu te mări, că ce lucru bun ai făcut ! Nu te bucura de câștig și de pagubă nu te întrista !

6. Nu te lua după prietenia cu nimeni, ci toată mângâierea ta să fie înăuntrul chiliei. Chilia să-ți fie raiul și frații duhovnicești ca rudenii.

7. Teme-te de starețul mănăstirii ca de stăpân și iubește-l ca pe un părinte. Tot așa trebuie să iubești și pe toți frații cu care nădăjduiești a vedea slava lui Hristos.

8. Nu urî lucrul greu (Sirah 7, 15) și șederea nu iubi. Fii treaz în vegheri, neobosit la lucru, crezând a câștiga liniștea la Hristos Domnul.

9. Iubește cinul monahal și fii treaz la rugăciuni, crezând că cine se roagă adesea, acela câștigă deplină milă de la Hristos.

10. După Utrenie până la ceasurile două, monahii să se străduiască citind și gândind la cele dumnezeiești, dacă nu va fi lucru la care să se ducă cu toții, lăsând cititul.

11. De la ceasul al doilea, fiecare să stea lângă lucrul său până la ceasul al nouălea, muncind la ce i-a fost dat, fără cârtire, după cum învață Apostolul (Filip. 2, 14).

12. Cine va cârti și se va certa, ori se va împotrivi măsurilor celor mai mari, acela să fie supus epitimiilor rânduite, potrivit cu vina și cu simțămintele de pocăință ori de îndărătnicie.

13. Cine-i împreună cu cel ce a greșit cu ceva în biserică ori în chilie, acela să fie socotit la fel de vinovat.

14. Dacă cineva, după ce se dă semnalul de rugăciune, nu-și va lăsa îndată lucrul și nu se va grăbi la biserică, unul ca acesta să fie lăsat în afară de ea, spre rușinare: căci rugăciunea trebuie să fie mai presus de toate.

15. În timpul privegherii, frații să fie treji. Dacă cineva e îngreunat de somn și va ieși ca să se răcorească afară, să nu facă vorbă zadarnică, ci degrabă să se întoarcă la lucrul Domnului pentru care s-au adunat. În adunarea unde se face citire, fiecare să-și plece urechea spre ascultarea Scripturii și cu toții să păstreze tăcere.

16. Trebuie să se păzească de asemenea, ca fratele care este înfruntat și dojenit pentru vreo faptă oarecare, să aibă răbdare și să nu răspundă celui ce-l mustră, ci să se smerească în toate, după legea Domnului, care zice: *Dumnezeu celor mândri le stă împotrivă, iar celor smeriți le dă har* (Iacov 4, 6) și *cel ce se smerește se va înălța* (Matei 23, 12).

17. Cine nu arată îndreptare, după mai multe mustrări, acelui să i se poruncească să stea în locul cel de pe urmă. Iar cine și după aceasta nu se va îndrepta să fie îndepărtat, după cum Domnul a zis: *să-ți fie ție ca un păgân și vameș* (Matei 18, 17).

18. La masă nimeni să nu vorbească, în afară de avvă și acela pe care îl va întreba el.

19. Nu te înălța cu iscusința ta și nu ridica glasul, ci poartă-te cu smerenie și te bucură de ascultare.

20. Primind pe cei străini, nu întoarce ochiul de la cel sărac și nu-l lăsa să plece de la tine cu mâinile goale. Nu cumva Însuși Domnul a venit la tine ca străin și sărac? Ferește-te să nu te găsească cu inima amărâtă și să nu se întoarcă de la tine. Fii mulțumit de toți și slujește fiecăruia cu ce poți.

21. Când ești năpăstuit în zadar, taci. Nu supăra pe nimeni, iar când alții te asupresc, rabdă. Nu te ademeni cu nădejdi zadarnice, ci mai mult întărește-te în Hristos. Pe nimeni nu socoti rudenie, decât pe frații care viețuiesc cu tine.

22. Când e nevoie ca să se trimită undeva după trebuințele fraților, să se trimită doi ori trei, dar care să aibă frică de Domnul, înfrânați la vorbă și nelacomi.

23. Când cineva dintre mireni vrea să intre în mănăstire, să i se citească Regulamentul și să i se povestească toate rânduielile mănăstirești. Dacă va făgădui să îndeplinească toate, să fie primit între frați, după rânduială.

24. Când acesta dorește să aducă ceva în mănăstire, să pună toate pe masă înaintea tuturor fraților, după cum arată Regulamentul. Cel primit în mănăstire nu mai are stăpânire nici asupra celor aduse și nici chiar asupra sa.

25. Iar dacă mai pe urmă, din pricina vreunei ispitiri, va voi să iasă din mănăstire, nimic nu poate primi îndărăt, în afară de îmbrăcămintea cu care a venit.

26. Dacă va greși vreun frate cu ceva, să fie pedepsit prin îndepărtarea de la rugăciune și de la masa cea de obște a fraților. Dacă însă va cădea înaintea tuturor fraților cu pocăință și va cere iertare, să fie dezlegat.

27. Dacă se va încăpățâna în răul său și va zice cu trufie: nu vreau să mai rămân aici, ci îmi voi lua ce este al meu și voi pleca unde va vrea Dumnezeu, care dintre frați va auzi cel dintâi aceste cuvinte să le spună locțiitorului avvei, iar acesta, avvei. Avva va ședea înaintea tuturor fraților, îl va judeca și va porunci să-l bată cu vergi. După aceasta se vor ruga cu toții pentru el și-l vor primi alături de ei. Cine nu se îndreaptă prin cuvântul sfatului, acela să fie pedepsit cu vergi.

28. Frații să petreacă necontenit în smerenie și cu răbdare, crezând că cei smeriți și iubitorii de pace vor câștiga împărăția cerurilor, vor fi socotiți fii ai Celui preaînalt și vor primi coroane prealuminate și de mult preț, iar fiii împotrivirii vor merge în întunericul cel din afară la chinuri veșnice. *Spre unii ca aceștia îmi îndrept privirea Mea: spre cei smeriți, cu duhul umilit și care tremură la cuvântul Meu!* (Is. 66, 2).

29. Cine calcă postul de miercuri și vineri, acela să se socotească părtaș al lui Iuda, care a vândut pe Hristos.

30. De asemenea, să se mai păzească ca în mănăstire numai acela să se îndeletnicească cu meşteşuguri, a cărui credincioşie este încercată şi care-i gata să facă orice spre folosul mănăstirii.

b) Epistola fericitului Macarie către monahi

Multe lemne produc flacără mare, iar multe mâncăruri dau naştere poftelor.

Necumpătarea netrebnică în ale mâncărurilor şi neascultarea nasc moartea.

Pântecele flămând ajută la stăruinţa în rugăciune şi aduce cunună sufletului, iar cel sătul aduce somnul greu.

Ochiul celui lacom caută unde sunt petreceri, iar ochiul celui înţelept cugetă despre înfrânare.

Ostaşul fricos se îngrozeşte de trâmbiţă când îl cheamă la luptă şi lacomul cu neplăcere ascultă pe cel ce propovăduieşte înfrânarea.

Flacăra stinsă iarăşi se aprinde dacă se pun lemne şi pofta adormită iarăşi se deşteaptă când eşti sătul.

Nu-ţi cruţa trupul când se preface neputincios; ca un cal îmblânzit este trupul istovit de post şi niciodată nu-l aruncă jos pe călăreţ.

Tulburarea gâtlejului este mama poftei.

Untdelemnul hrăneşte flacăra candelei, iar convorbirea cu femeia aprinde focul poftei.

Privirea femeii: săgeţi otrăvitoare care rănesc sufletul de moarte.

Fereşte-te să stai de vorbă cu femei, cum te fereşti de otravă, dacă vrei să rămâi curat; în ele este ascunsă otrava cea mai păgubitoare.

Mai bine apropie-te de o flacără de foc decât de o femeie tânără.

Mai ales când eşti tânăr fugi de sfatul cu femeia, ca să te păzeşti de ispita poftei.

Cine, umplându-şi pântecele, socoteşte că păstrează curăţia, acela se amăgeşte pe sine.

Chipul frumuseţii este mai vătămător decât furtuna şi fulgerul.

Dacă se încuibează în suflet chipul unei femei, atunci face să se urască pentru ea chiar sufletul.

După cum focul lăsat în pace pricinuieşte flacără, aşa amintirea de femeie, lăsată în suflet, aprinde pofta.

După cum corabia încărcată, chiar de valuri mici se dărâmă uşor, tot aşa nici călugărul avut nu se mântuieşte.

Călugărul care n-are nimic e un luptător nebiruit; călugărul care n-are nimic e un drumeţ fără povară care mai uşor ajunge la chemarea de cinste.

Călugărul îndestulat nesocoteşte munca, iar cel sărac, după o muncă istovitoare, se apucă de citire şi rugăciune.

Călugărul îndestulat îşi adună mânie pentru ziua răsplătirii; iar cel care n-are nimic îşi strânge comoară în ceruri şi va aduce împreună cu îngerii laude lui Dumnezeu.

Mărirea călugărului – răbdare la vremea de necazuri.

Mărirea călugărului – bunătatea sufletului cea cu iubire.

Mărirea călugărului – să n-aibă nimic din lucrurile lumii acesteia.

Mărirea călugărului – rugăciuni cu veghere şi plângere.

Mărirea călugărului – blândeţea inimii şi tăcerea gurii.

Mărire călugărului când a iubit pe Dumnezeu din toată inima, iar pe aproapele său ca pe sine însuşi.

Mărirea călugărului – cumpătarea la mâncăruri şi la vorbe.

Mărire călugărului când suferă pe aproapele său ca pe sine însuşi.

Mărire călugărului când faptele lui se potrivesc vorbelor.

Mărire călugărului când el cu răbdare petrece la locul său şi nu rătăceşte încolo şi încoace.

Mărirea călugărului – a răbda toate cu blândeţe.

Precum este lumina în întuneric, precum este soarele în strălucirea sa, aşa este călugărul treaz cu mintea şi cu inima veghind.

Precum o povară mare îngreunează pe cel slab, aşa şi somnul îl doboară pe călugărul nepăsător. Cum sunt spinii şi scaiul pe pământ bun, aşa sunt gândurile rele în inima călugărului.

După cum molia roade hainele, aşa grijile zadarnice chinuiesc sufletul călugărului.

Nu te lua la vorbă cu femeie, ca să nu fii îndepărtat de împărăţia Domnului şi nu îndrăzni a zice: şi cu femei voi vorbi şi tot curat voi fi.

Călugărul înţelept munceşte cu mâinile sale şi îşi agoniseşte hrana zilnică; iar câştigul său sunt rugăciunile şi posturile. Iar celui ce primeşte întreţinerea de la altul, la ce îi foloseşte rugăciunea şi vegherea ? El este gol întotdeauna, ca un argat nemernic. De aceasta scris este: *mai fericit a da decât a lua* (Fapte 20, 35).

Cel ce citeşte să şi înţeleagă pentru Domnul.

Dreptarul (Regulamentul) Sfântului Vasile cel Mare, cuprinzând teoria și practica monahismului de obște

1. Viața monahicească a Sfântului Vasile cel Mare și mănăstirile așezate de el

Mai întâi vom spune câteva cuvinte despre cum s-a făcut călugăr Sfântul Vasile cel Mare și cum a înființat mănăstirile după rânduiala întocmită de el.

Sfântul Vasile cel Mare s-a născut în anul 328 ori 329, în Cezareea Capadociei. Copilăria și-a petrecut-o sub privegherea și îngrijirea bunicii sale, Sfânta Macrina, ce a reușit prin puterea ei să deștepte în sufletul copilului începutul fricii de Dumnezeu, care de altfel a prins rădăcini adânci. Sfântul Grigorie, cuvântătorul de Dumnezeu, mărturisește că, de când s-a împrietenit cu Sfântul Vasile, pretutindeni unde se adăpau ei la învățătură, lucrul cel dintâi care se vedea în caracterul Sfântului Vasile era năzuința către Dumnezeu și către lucrurile dumnezeiești, precum și îndepărtarea de orice plăceri și de toate cu câte se desfată de obicei oamenii.

După lecțiile de introducere în știința omenească și în retorică, pe care le-a învățat de la tatăl său, a plecat în Cezareea Palestinei, unde învăța și Sfântul Grigorie. Cum a fost Sfântul Vasile aici ne spune Sfântul Grigorie în cuvântul de laudă pentru el: „Cum a fost mărturisesc înșiși învățătorii lui. El a fost retor între retori înainte de a primi catedra de sofist, filosof între filosofi înainte de a asculta lecții de filosofie, iar ceea ce este mai de seamă, el a fost preot pentru creștini înainte de hirotonie. Științele re-

torice erau un lucru secundar pentru dânsul şi din ele învăţa numai ceea ce îl putea ajuta pentru a noastră înţelepţire, căci e nevoie şi de putere în cuvânt pentru a ne arăta lămurit gândurile noastre. Dar îndeletnicirea sa mai de seamă era iubirea de înţelepciune, adică lepădarea de lume, petrecerea cu Dumnezeu, treptat înălţându-se spre cele de sus prin cele de jos şi, prin mijlocirea celor nestatornice şi trecătoare, câştigând cele statornice şi în veci nestricăcioase".

La fel era el şi la Constantinopol, unde venise din Cezareea şi asculta lecţiile lui Libaniu, care se mira nu atât de iscusinţa lui în vorbire, cât de asprimea vieţii lui, care era pilduitoare şi pentru bătrâni.

Din Constantinopol a plecat la Atena (351), unde a devenit bun prieten al Sfântului Grigorie, pe care îl cunoştea dinainte. Sfântul Grigorie zice despre această împreună petrecere a lor: „Ne-am descoperit unul altuia dorinţele, a căror ţintă comună era iubirea de înţelepciune, viaţa cea lepădată de lume, şi am fost unul pentru altul toate: şi prieteni, şi comeseni, şi rudenii. Cu asemenea sentimente unul faţă de altul tindeam noi înainte, neavând ca ajutor decât pe Dumnezeu şi iubirea noastră.

Amândoi aveam aceeaşi îndeletnicire – virtutea – şi o singură năzuinţă până la vremea plecării de aici, anume ca, lepădându-ne de cele de acum, să vieţuim pentru nădejdile viitoare. Spre această ţintă ne-am îndreptat toată viaţa şi faptele, mânaţi de porunci şi îndemnându-ne unul pe altul spre virtuţi. Întreţineam relaţii de prietenie şi cu ceilalţi fraţi, dar numai cu cei neprihăniţi şi paşnici, de la care ne puteam alege cu ceva. În ce priveşte învăţăturile, le iubeam nu atât pe cele mai plăcute, cât pe cele mai desăvârşite.

Două căi ne erau cunoscute: cea dintâi şi desăvârşită ne ducea spre sfintele noastre biserici şi spre învăţătorii de acolo; cealaltă, care nu era de aceeaşi vrednicie ca cea dintâi, ne ducea la învăţătorii ştiinţelor lumeşti. Cât despre alte cărări ce duceau la serbări, la adunări obşteşti şi la petreceri, le lăsam pentru cei dornici, căci nu le socoteam vrednice de a fi luate în seamă pe cele care nu duc la virtute şi nu-l fac mai bun pe cel ce le iubeşte. Alţii aveau alte griji, fie părinteşti, fie de alt fel, după felul chemării fiecăruia şi după îndeletnicire, dar noi aveam o singură grijă mare şi un singur nume: să fim şi să ne chemăm creştini. Aşa că unul prin altul şi unul pe altul ne ridicam noi către Dumnezeu. Pentru mulţi Atena era păgubitoare, dar noi, trăind în ea, tot mai mult ne întăream în credinţă".

În anul 355 Sfântul Vasile a părăsit Atena şi s-a întors în patrie, nemaigăsindu-l pe tatăl său în viaţă. Localnicii l-au rugat să ia locul tatălui său şi câtva timp el a predat retorica. Reuşita de aici îl cam ademenea şi, pare-se, aceasta a avut în vedere Sfântul Grigorie când a zis: „Întorcându-se acasă, a dat el ceva lumii şi priveliştilor şi aceasta numai ca să îndestuleze dorinţa multora, pentru că el însuşi n-avea năzuinţa de a vieţui

pentru privelişte şi în văzul lumii". Dar avântul de odinioară ce s-a înrădăcinat într-însul, din copilărie, pe toate le-a biruit şi el s-a hotărât să părăsească lumea cu toate nădejdile ei amăgitoare şi să placă Domnului în smerită vieţuire prin lepădare de lume. Sfântul Grigorie numeşte aceasta „intrarea în drepturile sale, clipa când din tânăr a devenit bărbat, păşind cu bărbăţie spre dragoste de înţelepciune". „El s-a lepădat de toată slava învăţăturii lumeşti, după cum Moise s-a lepădat de viaţa de la curte şi a trecut spre viaţa umilă", a zis Sfântul Grigorie de Nisa despre dânsul într-o cuvântare a sa.

Dar să auzim ce spune despre această hotărâre însuşi Sfântul Vasile: „Mult timp am pierdut pentru cele deşarte şi aproape toată tinereţea mea am păgubit-o în deşartă osteneală spre a pricepe învăţăturile înţelepciunii, pe care Dumnezeu a întors-o în nebunie; când însă în sfârşit, ca şi cum trezindu-mă dintr-un somn adânc, mi-am îndreptat privirea spre minunata lumină a adevărului Evangheliei şi am văzut deşertăciunea înţelepciunii *stăpânitorilor acestui veac care sunt pieritori* (I Cor. 2, 6), atunci, vărsând lacrimi multe pentru nemernica mea viaţă, am dorit ca să mi se dea un îndreptar pentru învăţarea dogmelor începătoare ale dreptei credinţe. Cea dintâi grijă a mea a fost ca să-mi îndrept măcar puţin năravul cel stricat prin îndelungate legături cu oamenii cei răi. Aşa că, citind Evanghelia, am văzut acolo că singurul mijloc spre a ajunge la desăvârşire este acesta: să-ţi vinzi averea, să o împarţi fraţilor săraci şi, mai ales, să nu te îngrijeşti de cele ale vieţii acesteia şi să nu fii legat cu sufletul de nimic din cele de aici".

Iată ce cale mântuitoare a vieţii i-a arătat-o Sfântului Vasile dumnezeiasca Evanghelie. Adevărata viaţă evanghelică este viaţa cea lepădată de lume, fie în mijlocul mulţimii oamenilor, fie în pustie.

Cea dintâi trebuinţă pe care a simţit-o el luând hotărârea aceasta era de a avea un învăţător şi îndrumător, care să-l lămurească asupra rostului vieţii şi care să-i dea îndrumări spre a spori în această viaţă. În Cezareea ori în apropiere de ea vieţuiau călugări, după cum spune însuşi Sfântul Vasile în aceeaşi scrisoare, dar ei nu răspundeau acestui chip de viaţă ce se zugrăvise în mintea lui, în urma citirii Evangheliei. Faptul acesta l-a silit să facă o călătorie în Răsărit, ca să vadă cu ochii lui cum duc viaţa cea desăvârşită, lepădată de lume, părinţii a căror slavă se vestea pe atunci pretutindeni. „Pe Vasile, după despărţirea noastră, zice Grigorie cuvântătorul de Dumnezeu, îl opreşte pentru acest timp Cezareea, apoi călătoriile făcute tot cu acelaşi scop, care era iubirea de înţelepciune." „Am dorit, zice însuşi Sfântul Vasile, să găsesc vreun frate care şi-a ales acest fel de vieţuire, ca să trec împreună cu el prin valul cel repede al acestei vieţi." În apropiere însă nu s-a găsit şi a trebuit să caute în altă parte. Deci, l-a căutat în Mesopotamia, Siria, Palestina şi Egipt. „Şi, într-adevăr, spune el

mai departe, pe mulți am găsit în Alexandria, pe mulți în alte locuri ale Egiptului, iar pe alții în Palestina, în Celesiria și în Mesopotamia; m-am mirat de cumpătarea lor la mâncare; m-am minunat de răbdarea la lucru; m-am uimit de vegherea lor în rugăciuni, de felul cum biruiau ei somnul și, neluând în seamă nici o trebuință firească, păstrau în suflet chipul cugetării înalte și slobode, petrecând *în foame și în sete, în frig și în lipsă de haine* (II Cor. 11, 27), necruțându-și trupul și nevoind să poarte cât de puțin grija de el, ci ca și cum viețuiau în trup străin, arătând prin însăși faptele lor ce înseamnă a fi *străini și călători* pe pământ (Evr. 11, 13) și ce înseamnă a avea *cetate în ceruri* (Filip. 3, 20). Minunându-mă de acestea și fericind viața unor asemenea bărbați care arată în fapte că poartă în trupul lor moartea lui Iisus, am dorit și eu să mă fac, după cât îmi va fi cu putință, următor acelor bărbați."

Acolo a găsit Sfântul Vasile ceea ce a căutat: a văzut cum viețuiesc cei care cu adevărat s-au lepădat de lume. De acum era plin de râvnă, ca să-și rânduiască și viața după asemănarea celor văzute și auzite de el. Pe aceasta, cum se vede, a trebuit el însuși să o rânduiască, neavând pe nimeni împreună lucrător și îndrumător de aproape. Călugări erau și în Cezareea și prin apropiere, și Sfântul Vasile s-a lipit la început de ei, crezând că sunt așa cum trebuie să fie, dar s-a dovedit contrariul. A trebuit deci să pună o nouă rânduială.

Cei lepădați de lume, care erau mai vestiți prin acele locuri, viețuiau departe unul de altul. Aceștia nu erau sihaștrii și anahoreții, care își au începeput de la cuviosul Antonie. Atunci s-a întâmplat în următorul fel: când cuviosul Antonie a părăsit viața cea singuratică, s-au adunat la el doritori de a-i urma. El nu respingea pe nimeni, ci-i primea și îi așeza pe toți la oarecare depărtare de el și unul de altul. Fiecare trăia deosebit, lucra și se întreținea din truda sa; iar în ce privește rânduielile monahicești, în toate ei urmau învățăturilor cuviosului Antonie; și această regulă se păstra așa de aspru că, după cum însuși cuviosul Antonie zicea, adevărații sihaștri nu aveau voie să facă un pas de prisos, ori să bea un strop de apă mai mult, dacă nu era rânduit de stareț. Între dânșii ei viețuiau în cea mai strânsă iubire și, deși erau vădit despărțiți, totuși în duh alcătuiau o frăție, uniți fiind în cuget și în suflet. În mijlocul locului ocupat de chiliile lor se zidea o biserică, în care se adunau cu toții sâmbăta și duminica, ca să se roage împreună, să se împărtășească cu Sfintele Taine ale lui Hristos, să asculte învățăturile stareților și să împartă unul altuia cele ce trimitea Dumnezeu fiecăruia spre încercarea vieții duhovnicești. Cum era această orânduire în vremea cuviosului Antonie, așa s-a păstrat pe urmă și sub ucenicii lui apropiați: Amon din Nitria, Macarie Chelionul și Macarie Schitul. În acest fel de viață lepădată de lume, cu pricepere se unea sihăs-

tria cu frățească legătură între toți și cu supunerea către părinții mai bătrâni.

Sfântul Vasile, întorcându-se din călătorie, a văzut cum călugării, care vieţuiau în singurătate în partea locului, erau cu totul altfel decât sihaştrii şi anahoreții care vieţuiau după rânduiala cuviosului Antonie. Ei puteau fi numiți mai degrabă singuratici, decât retraşi. Când cineva se hotăra să lepede lumea, atunci el se îmbrăca în haine călugăreşti şi începea să trăiască singur – fie la oraş, fie în sat, în afară de oraş, ori de sat, vieţuind după priceperea şi după voia sa, neavând nici îndrumător, nici mărturie despre felul vieții sale. Când simțea oarecare nevoie ori când se năştea într-însul o oarecare dorință, pleca în lume şi trăia împreună cu mirenii, cercetându-i pe ei şi primindu-i când veneau la el. Acest chip de vieţuire îl împiedica pe monahul râvnitor să ajungă la desăvârşirea vieții monahiceşti, rămânând doar la o stare ceva mai bună ca mirenii, însă pentru cei slabi asemenea chip de vieţuire era piatră de poticnire şi, din pricina lor, toată tagma monahicească era batjocorită.

Sfântul Vasile cel Mare vedea că acestor călugări, cu toate că ei năzuiau spre cele mai bune şi desăvârşite, nu le era uşor să-şi ajungă ținta, de aceea se hotărî să le schimbe felul de viață, dându-le o rânduire potrivită cu scopul ales. Deci el a rânduit ca să fie adunați toți aceştia în frății nu tocmai mari, a mai rânduit ca toți singuraticii dintr-un oraş ori dintr-un sat şi din împrejurimile lor să se adune împreună şi să vieţuiască la un loc, având toate de obşte şi supunându-se în toate unui stareț. El purta mare grijă pentru rânduiala vieții acestor monahi singuratici împrăştiați şi nu o dată lămureşte pe larg în rânduielile sale, de ce asemenea întocmiri frățeşti sunt mai potrivite decât petrecerea călugărilor în singurătate. Îndeosebi găsim aceasta în răspunsul la întrebarea a 7-a din rânduielile cele scrise pe larg şi în capitolul 18 al rânduielilor monahiceşti. Citind rânduielile lui, nu trebuie să confundăm viața anahoretică care era în Egipt şi Siria şi care este chipul cel mai înalt al vieții lepădate de lume cu acea viață singuratică împotriva căreia se ridică Sfântul Vasile. Singuraticii pe care îi avea înaintea ochilor Sfântul Vasile erau cei ce sunt azi cerneții (călugări negri), care vieţuiesc prin sate ori pe la stupării şi prin păduri. Pe ei voia să-i adune în frății; pe ei îi sfătuia să se unească şi să vieţuiască în obşte. Dar el nu-i osândea cu totul pe cei singuratici şi nici nu socotea acest chip de viață ca fiind cu totul păgubitor. El punea numai mai presus de toate obştiile monahiceşti, dar socotea că şi prin acest chip de vieţuire se poate ajunge la desăvârşirea aleasă, dacă va fi împlinit cum se cade. Aceasta se vede din faptul că, numind rânduielile monahiceşti, o pune pe primul loc pe aceea după care să se îndrume aceşti singuratici, ca să sporească în viața duhovnicească, şi mai apoi scrie rânduielile pentru chinoviți (cele 17 capitole).

A orândui din nou viața monahicească era grija cea mare a Sfântului Vasile și nu numai în cuvânt, ci și în faptă, adică să înființeze o mănăstire chinovitică și să arate în ce felul cum trebuie să se adune și să viețuiască împreună frații, dovedind cu toții în faptă cât este de potrivită o astfel de viață monahicească. În Cezareea era o frăție oarecare, organizată de Eustație, dar rânduielile ei, deși nu erau rele, nu mulțumeau pe Sfântul Vasile, care s-a alăturat acestora la început, dar pe urmă s-a depărtat din pricina necredincioșiei lui Eustație, poate și a ucenicilor lui. Acolo unde nu-i dreapta credință, nu poți afla nici adevărul: totul e numai fățărnicie.

Totuși nu se înțelege că ar fi avut de gând să înființeze în Cezareea o mănăstire după cum voia. Mai degrabă trebuie să presupunem că avea mai dinainte planul să o înființeze acolo unde se nevoiau mama și sora lui, cu un număr oarecare de călugărițe. Într-acolo dorea el să plece cât mai curând și îl aștepta pe Sfântul Grigorie de Dumnezeu cuvântătorul ca să pornească împreună cu el în pustie și să pună temelie noii mănăstiri obștești. El scria Sfântului Grigorie să vină mai curând, iar acela îi răspunse că ține minte făgăduința să viețuiască împreună în iubire de înțelepciune, pe care a făcut-o în Atena, pe vremea prieteniei și a unirii sufletești de acolo, dar nu o poate îndeplini pentru că o lege a biruit altă lege; și anume legea care poruncește a-ți ajuta părinții a biruit legea prieteniei și a obișnuinței. Deci a propus ca în loc să viețuiască de-a pururea împreună, să se cerceteze unul pe altul din când în când, rămânând mai mult timp laolaltă. „Uneori voi sta eu la tine, altădată binevoiește să vii tu la mine, pentru ca toate să le avem de obște, și drepturile prieteniei să rămână pe deplin păstrate."

Acest răspuns pare că nu l-a găsit pe Sfântul Vasile în Cezareea. Dorința nestăpânită de a se retrage îl mână în Pont și, neașteptând răspunsul lui Grigorie, el a plecat acolo singur în anul 358.

După ce și-a liniștit cerințele inimii față de mamă și soră, a cercetat împreună cu ele planurile sale și îndată s-a apucat de lucru. Mănăstirea de maici, înființată de rudele lui, era pe malul râului Iris, la șase-șapte stadii de Ivora, un orășel neînsemnat din Pont, unde se afla un scaun episcopal. De cealaltă parte a râului era o localitate care a atras privirile Sfântului Vasile și el se hotărî să se așeze acolo, punând temelia viitoarei mănăstiri.

Așezându-se aici cu cei veniți cu el, Sfântul Vasile scrie iarăși Sfântului Grigorie, chemându-l la sine și descriindu-i pustiul astfel: „Închipuie-ți un munte înalt, acoperit cu o pădure deasă, la poalele căruia se așterne o vale întinsă, spălată necontenit de apele de pe munte. Împrejurul văii o pădure din tot felul de copaci, care stă ca un zid împrejmuitor; de amândouă părțile, prăpăstii adânci, iar la margine – râul; muntele se întinde în semicerc și se sfârșește lângă marginile prăpăstiilor. Aici Dumnezeu îmi arată locul care răspunde firii mele, căci îl văd acum în realitate, cum ade-

sea mi l-am închipuit în minte. Din toate câte le pot spune despre adăpostul meu, lucrul cel mai de seamă este că, deşi datorită locului cresc tot soiul de roade, totuşi pentru mine aici creşte cel mai dulce rod – tăcerea; pentru că mă scapă nu numai de neastâmpărul oraşului, dar pe aici nu trece nici măcar un călător, afară de cei ce vin la vânătoare".

Sfântul Grigorie nici acum nu s-a putut grăbi să plece la Sfântul Vasile şi-l înştiinţă despre aceasta, rugându-l să-i scrie cum decurge viaţa lor şi cum îşi petrece timpul. Sfântul Vasile îi răspunde zugrăvindu-i întreaga icoană a vieţii lepădate de lume, pe care de fapt abia o începuse, dar în minte şi-o închipuia acum în cele mai mici amănunte. Această scrisoare poate fi socotită ori ca plan al regulamentului de mai apoi, ori descrierea acelui chip desăvârşit de viaţă pe care şi l-a alcătuit în minte Sfântul Vasile în vremea călătoriilor sale şi pe care căuta să-l îndeplinească acum. Iată câteva pasaje din această scrisoare:

„Aşezarea locului, spui tu, nu înseamnă mult şi nu poate da imbold sufletului tău ca să vieţuieşti cu noi împreună, până când nu vei afla ceva despre însuşi felul nostru de viaţă şi despre petrecerea timpului. Judecată vrednică de sufletul tău !

Dar mă şi ruşinez să scriu ce fac singur în această pustie ziua şi noaptea. Căci deşi am părăsit viaţa de oraş, ce e un prilej spre mii de căderi, dar nicicum nu m-am putut lepăda de mine însumi. Mă asemăn cu oamenii care, nefiind obişnuiţi să călătorească pe mare, cad în neputinţă şi simţindu-se rău, se plâng de mărimea corabiei, ca şi cum aceasta ar fi pricina neastâmpărului mării, dar trecând într-o luntre mai mică şi acolo sufăr acelaşi rău şi ameţeală, căci împreună cu ei trece frica şi amărăciunea. La fel e şi starea mea căci, purtând cu noi patimile ce se sălăşluiesc în sufletele noastre, pretutindeni suntem înviforaţi de aceleaşi porniri şi de aceea nu tocmai mult folos scoatem din această singurătate.

Ce dar trebuia să facem şi cu ce să începem ca să mergem pe urmele Îndrumătorului nostru către mântuire ? Căci El zice: *Dacă vrea cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-şi ia crucea sa şi să-Mi urmeze Mie* (Matei 16, 24). Iată ce este: trebuie să stăruim în a ne aduce mintea la tăcere. După cum ochiul care este în necontenită mişcare, se plimbă şi în sus şi în jos şi nu poate vedea bine ceea ce este înaintea lui, ci dimpotrivă, dacă vrei să vezi bine, trebuie să-ţi aţinteşti ochiul asupra unui singur lucru, aşa şi mintea omenească, dacă e atrasă de mii de griji lumeşti, nu poate vedea bine adevărul. După cum pe cel slobod de legăturile căsătoriei îl aduc în tulburare poftele nebuneşti, dorinţele neastâmpărate şi oarecare chinuri de dragoste, aşijderea pe cel căsătorit îl izbesc alte valuri de griji: când n-are copii, dorinţa de a-i avea, când sunt copii – grija pentru creşterea lor, ocrotirea soţiei, grija casei, supravegherea slugilor, pagube pricinuite de învoieli, certurile cu vecinii, greutăţile în judecăţi, neno-

rocirile în comerţ, ostenelile la lucrul câmpului. Fiecare zi aduce cu sine întristare pentru suflet, iar nopţile, primind drept moştenire grijile zilei, amăgesc mintea cu aceleaşi închipuiri. Există numai un singur mijloc ca să scapi de toate acestea: depărtează-te de lume!

Depărtarea de lume nu înseamnă numai ca să vieţuieşti cu trupul în afară de lume, ci ca să te dezlegi şi cu sufletul de toate înclinările. Aceasta umple mai întâi sufletul de linişte, făcându-l slobod de grijile lumeşti şi-i dă putere să primească cu toată tăria cele cuprinse în legea dumnezeiască. Totodată, aceasta ne duce la singurătate, înstrăinându-ne de obiceiurile lumeşti, care nutresc patimile, le linişteşte chiar de la început şi-i dă minţii putere de a le alunga cu totul din suflet. Precum nu e lucru uşor să prinzi fiarele sălbatice, tot aşa şi poftele – mânia, frica şi întristarea, aceste fiare veninoase şi rele din sufletul nostru –, mai uşor este a le înlătura cu puterea minţii, atunci când sunt amorţite şi tac şi nu se înfurie prin întărâtare neîncetată.

Aşadar, tăcerea în singurătate este începutul curăţirii, când nici limba nu spune nimic omenesc, nici ochii nu se desfată de privirea frumuseţii şi a gingăşiei trupurilor, nici auzul nu slăbeşte năzuinţa sufletului de a asculta cântece alcătuite pentru veselie, de vorbele oamenilor glumeţi, ceea ce mai vârtos slăbeşte puterile sufletului. Mintea, neîmprăştiindu-se asupra lucrurilor celor din afară şi nefiind ademenită de lume după îndemnul simţurilor, se adânceşte în sine, iar de la sine se ridică apoi la cugetarea despre Dumnezeu. Cel ce este luminat de aceste bunătăţi uită şi de fire: sufletul nu mai are atunci grijă nici de hrană, nici de îmbrăcăminte, ci, fiind slobod de grijile pământeşti, îşi îndreaptă toată râvna spre câştigarea fericirilor veşnice, spre a creşte în sine curăţia şi bărbăţia, dreptatea şi chibzuinţa şi celelalte virtuţi care, izvorând din aceste virtuţi de seamă, silesc pe râvnitor ca să împlinească în viaţă orice faptă în chip cuviincios.

În acest chip se alcătuieşte viaţa plină de îndeletniciri cucernice, care hrănesc sufletul cu cele dumnezeieşti. Şi ce este mai îmbucurător pe pământ decât a te asemăna îngerilor? Dis-de-dimineaţă te grăbeşti la rugăciune, preamăreşti pe Ziditorul în rugăciuni şi cântări, apoi, după ce răsare soarele, te apuci de lucru, în tot locul având rugăciunea aproape de tine, să-ţi dregi lucrul cu cântări de psalmi, ca şi cu sare; pentru că mângâierea cu slavoslovii aduce sufletului liniştea, alungând scârba şi dând bucurie.

Iar calea cea mai de seamă pe care căutăm cum să ne facem datoria este cercetarea Scripturilor celor insuflate de Dumnezeu, căci în ele găsim dreptarul purtării, în ele găsim vieţile bărbaţilor fericiţi, aşezate în slovele Scripturii, asemenea unor icoane însufleţite, arătând viaţa cea după Dumnezeu, care ni se dau spre urmare faptelor celor bune. Cine se crede nedesăvârşit în ceva, citind Scriptura, găseşte aici leacul, ca într-o vindecătoare

de obşte, potrivită neajunsului său: de la Iosif învaţă curăţia, de la Iov – răbdarea, de la David şi Moise – blândeţea şi bunătatea. Şi după cum zugravii, când fac un chip după altul, caută să imprime celui de-al doilea toate amănuntele celui dintâi, tot aşa şi cel ce râvneşte ca să se facă desăvârşit în toate ale virtuţii, în orice clipă trebuie să privească la viaţa sfinţilor ca la nişte chipuri vii şi toate câte le găseşte acolo bune să şi le însuşească, urmând sfinţilor.

De asemenea, dacă după citire urmează rugăciuni, atunci sufletul îmboldit de dragoste către Dumnezeu se apropie de rugăciuni mai cu tărie şi cu mai multă bărbăţie.

Minunată e rugăciunea, care luminează în suflet gândul despre Dumnezeu. Iar prin deasă amintire, cugetarea ce este sădită în noi despre Dumnezeu devine însăşi sălăşluirea înlăuntrul nostru a lui Dumnezeu. În aşa fel ne facem noi lăcaşuri ale lui Dumnezeu, dacă necontenita aducere-aminte de Dumnezeu nu este tulburată de mişcări pătimaşe năprasnice, ci iubitorul de Dumnezeu alungă de la sine patimile care îl ademenesc spre neînfrânare şi-şi petrece vremea în îndeletniciri care duc la virtute.

Chipului smerit şi înfrânt de gânduri i se cuvine o privire tristă şi îndreptată spre pământ, precum şi neluarea în seamă a celor din afară.

Dacă cei ce plâng fac aceasta vrând să arate ceva, nouă ni se cade să facem aceasta fără să năzuim la ceva. Se cade ca hitonul să fie strâns pe trup cu brâu; dar încingătoarea să nu vină deasupra şalelor (căci aceasta ar fi după obiceiul femeilor) şi să nu se strângă prea slab, ca să nu fâlfâie hitonul (căci aceasta ar arăta nebăgare de seamă). Mersul se cade să nu fie legănat, arătând neputinţă sufletească, dar nici să fie iute şi grăbit, dezvăluind mişcările neastâmpărate ale sufletului. Scopul îmbrăcămintei este numai unul: a sluji trupului drept acoperământ, potrivit pentru iarnă şi pentru vară. E bine ca hitonul să aibă o aşa grosime încât cei ce se îmbracă în el să se poată încălzi fără a avea nevoie de un altul. Încălţămintea să fie ieftină ca preţ, dar bine potrivită pentru trebuinţă.

După cum din îmbrăcăminte se cade a alege pe cea mai de trebuinţă, tot aşa în privinţa mâncării, pâinea să fie cea care să potolească foamea, iar setea la cel sănătos să fie potolită cu apă şi cu fiertură din seminţe să se susţină tăria trupului în caz de slăbiciune. Hrana se cade să o guşti fără a arăta nebunească lăcomie, ci întru toate păstrând tăria şi chibzuiala, spre a te lepăda de plăceri, neavând în acelaşi timp mintea lipsită de cugetarea la Dumnezeu, şi din însuşi gustul mâncării, cum şi din toată alcătuirea trupului celui ce o primeşte, făcând imbold spre a aduce slavoslovii Ziditorului lumii, care a dat feluri de mâncări potrivit însuşirilor trupului.

Rugăciunile înainte de gustarea mâncării se cade a le săvârşi cu destoinicie pentru darurile lui Dumnezeu, care şi acum se dau şi pentru vremurile viitoare se păstrează. Iar rugăciunile de după gustarea mâncării

să cuprindă în sine şi mulţumiri pentru cele dăruite şi cereri pentru cele făgăduite.

Pentru luarea mesei se cade a se hotărî un ceas anume, care să fie unul şi acelaşi într-un răstimp hotărât aşa încât, din cele douăzeci şi patru de ore, numai una să fie întrebuinţată pentru trup, iar celelalte ore să le petreacă nevoitorul în lucrarea minţii.

Somnul să fie uşor, din care fără greutate s-ar putea deştepta şi care, firesc, să urmeze după puţină gustare a mâncării; el anume să fie întrerupt pentru a se îngriji de lucruri mari. Iar adâncirea în somn adânc până la slăbirea mădularelor, din care pricină se face loc visurilor celor necurate, îl face pe cel ce doarme să moară pentru ziua cu moartea duhovnicească. Dimpotrivă, lucrarea pentru care întrebuinţează alţii vremea dimineţii se cade să fie săvârşită de către cei ce se nevoiesc în faptele cele bune în vreme de miazănoapte; căci tăcerea cea de noapte dă mai multă slobozenie sufletului când nici ochii, nici urechile nu aduc inimii vederi sau zvonuri vătămătoare, ci mintea petrece numai cu Dumnezeu şi pe cât ea se îndreaptă prin aducerea-aminte a păcatelor celor de demult, pe atât îşi tocmeşte şi dreptarul spre a se depărta de cele rele şi, spre lucrarea celor hotărâte, cere ajutor de la Dumnezeu.

Acesta îţi este cuvânt din dragostea cea frăţească, o, prea iubite căpetenie!"

Sfântul Grigorie a făcut în aşa fel încât a putut să-i părăsească pe ai săi, venind la Sfântul Vasile în Pont. Bucuriile prieteniei nimic n-au schimbat din chipul vieţuirii rânduit aici; şi ei împreună se rugau, împreună stăteau la priveghere, împreună cercetau Sfânta Scriptură şi scriau rânduielile monahiceşti, împreună şi munceau. Dar aici toate au fost sărăcioase, multe lipseau, multe nu erau de ajuns. Sfântul Grigorie, întorcându-se acasă, scria către Sfântul Vasile, pomenind şi despre faptul cum îşi petreceau ei aici viaţa. El aminteşte despre sălaşul fără acoperiş şi fără uşă, despre vatra fără foc şi despre pereţii pârliţi de fum, despre locuitorii acestor palate, care se chinuiau de sete, şezând lângă apă şi care se hrăneau cu pâine, dar care munceau, astupând gropi, curăţind locul şi îngrăşându-l. „Îmi aduc aminte, zice, de cărucioarele pe care le trăgeam cu umerii şi cu mâinile noastre, care şi până astăzi poartă urmele ostenelilor de atunci." Aceasta este partea cea din afară! Dar când apoi trece el la viaţa cea duhovnicească, nici nu găseşte cuvinte de ajuns pentru a o lăuda. *O, dacă aş fi încă o dată în lunile de mai dinainte* (Iov. 29, 2), în care mă voi bucura cu tine de pătimirea cea grea; căci oare cele cu întristare, dar de voie, mai vrednice sunt de alegere decât cele plăcute, dar de nevoie? Cine îmi va da mie aceste cântări de psalmi, privegheri şi înălţări în rugăciuni către Dumnezeu? Cine-mi va da viaţa fără de trup şi mai presus de fire? Cine va da unirea şi buna învoire a fraţilor, pe care tu îi duci la înălţimea cea dumnezeiască? Cine va da împreună râvnire şi îndemnare către virtuţi, pe

care o aşezam noi prin rânduieli şi îndrumări ? Cine va da sârguinţa de a citi cuvintele lui Dumnezeu şi a se lumina prin ele după îndrumarea Duhului Sfânt ? Cine va da (vorbesc despre cele mai mici şi mai neînsemnate) munca braţelor – cea pentru toate zilele – căratul lemnelor, cioplitul pietrelor, punerea şi udarea răsadului ?".

Astfel era viaţa Sfântului Vasile, mult pătimitoare pentru trup şi bogată în roadă pentru duh.

Sfântul Vasile avea acum pe lângă sine şi frăţimea pe care o laudă Sfântul Grigorie pentru strânsa unire sufletească. Şi nu e lucru de mirare. Fără îndoială, el s-a aşezat acolo cu câţiva fraţi, care dinainte s-au învoit a urma după dânsul, oriunde îi va duce; şi chilia lui nu era singuratică chiar de la început; iar mai apoi repede au început a se lipi lângă ea chiliile una după alta, şi astfel numărul fraţilor creştea. Frăţimea creştea mai ales mulţumită sihaştrilor, care veneau la el cârduri-cârduri. Cei mai mulţi dintre aceştia cu bucurie priveau cât de mare şi mântuitor lucru face Sfântul Vasile, aşezând mănăstirea obştească pentru fraţi, şi porneau la el. Aşadar, în scurtă vreme s-a adunat o frăţime mare, având toate de obşte şi supunându-se unei singure căpetenii credincioase, care insufla deplină încredere şi pe toţi îi aducea la supunere.

Rânduielile vieţii obşteşti se aşezau prin însuşi mersul lucrurilor. Ca dreptar le slujeau întocmirile de la răsărit, potrivindu-le după nevoile locului.

Dar Sfântul Vasile, orice punea la cale, făcea nu numai pentru că aşa voia sau pentru că văzuse undeva ceva la fel, ci o făcea pentru că duhul vieţii lepădate de lume cerea aceasta. De aceea avea grijă ca toate câte le punea la cale să aibă rost, pentru ca cei ce le vor îndeplini să le îndeplinească cu bună pricepere, cu credinţa că altfel nu poate să fie. Ca să pună toate rânduielile, aşezate de el, în această lumină înţelegătoare, el stătea cu fraţii de vorbă, arătând că legile vieţii pe care au ales-o îşi au temeiul în Sfânta Scriptură, întărind aceasta şi cu pildele părinţilor şi lămurind prin multe socotinţe. Mai apoi a binevoit să înşire toate aceste cuvântări în scris, şi astfel ni s-au păstrat pe deplin şi nouă asemenea bogăţii ale vieţii duhovniceşti, lepădată de lume, aşa cum noi putem numai să o dorim.

Dar osteneliile Sfântului Vasile nu s-au mărginit numai la întemeierea acestei mănăstiri în Pont. Ea a fost doar ca un dreptar, după care a mai întemeiat el şi alte mănăstiri în mai multe locuri. Rufin (Cartea împăraţilor 2, cap. 9) şi Sozomen (Istoria bisericilor, cartea 6, cap. 17) mărturisesc că Sfântul Vasile umbla prin Pont trezind minţile cele clătinate de eresul lui Arie şi din râvnitorii credinţei celei drepte alcătuia obştile mănăstireşti. Şi în scrisorile sale se pomeneşte că pe lângă mănăstirea sa au fost şi altele la fel întocmite şi de acelaşi duh pătrunse: căci li se rânduieşte a se ajuta una pe alta, iar stareţilor lor, a se aduna din când în când ca împreună să ţină sfat.

Aceasta seamănă foarte mult cu cele rânduite de cuviosul Pahomie.

Punând o temelie trainică a vieţii celei plăcute lui Dumnezeu în mănăstirile sale, Sfântul Vasile a fost nevoit a se despărţi de ele pentru un timp. Smintelile făcute de arieni în Cezareea, au dat imbold episcopului de acolo, Dianie, să-l poftească pe Sfântul Vasile ca, venind, să apere credinţa dreptmăritoare împotriva rătăcirilor hotărâte de arieni la soborul lor nelegiuit din Rimini (Italia, la 359). Episcopul l-a hirotonit pe Sfântul Vasile ca preot (anul 362) şi l-a însărcinat cu predica. Dar Sfântul Vasile n-a dus sarcina aceasta decât un an. Episcopul Dianie a răposat curând; în locul lui a fost ales Eusebiu, care la început s-a arătat binevoitor faţă de Sfântul Vasile, dar mai târziu şi-a schimbat atitudinea. Din această pricină, Sfântul Vasile s-a hotărât să părăsească Cezareea, sălăşluindu-se din nou în pustia sa, pe care o iubea atât de mult, unde, pe lângă grijile obişnuite ale stăreţiei şi pe lângă ostenelile monahiceşti, se îndeletnicea îndeosebi cu cercetarea dumnezeieştii Scripturi. În această vreme iarăşi a vieţuit împreună cu el şi Sfântul Grigorie, nevoindu-se amândoi la un loc. Despre aceasta scrie însuşi Sfântul Vasile cel Mare. El a părăsit Cezareea pe ascuns. Cezarienii, văzând că nu se mai arată şi aflând că iarăşi s-a retras în pustie, îi scriau, rugându-l să se întoarcă. Sfântul Vasile, răspunzându-le, arată din ce pricină s-a depărtat de Cezareea atât întâia, cât şi a doua oară. „Atunci, zice, m-am îndepărtat, fugind de zgomotoasa viaţă orăşenească, iar acum fiind cuprins de oarecare dragoste pentru dogmele cele dumnezeieşti şi de dorinţa de a mă adânci cu mintea în ele." Pricina adevărată el înţelepţeşte a ascuns-o pentru a nu tulbura pacea Bisericii. „Eu am aflat, zice el mai departe, vasul alegerii şi fântâna adâncă, adică gura lui Hristos, pe Grigorie. De aceea, rogu-vă, să-mi daţi şi mie puţin timp; cer puţin nu din pricină că am iubit viaţa de oraş, (căci nu-mi este ascuns adevărul, că cel viclean prin aceste lucruri înşală pe oameni), ci pentru că împreună petrecerea cu cei sfinţi o găsesc ca ceva mai de folos decât toate. Întrucât eu însumi, cugetând la dogmele dumnezeieşti iar mai des încă ascultând pe cei ce se adâncesc în ele, câştig deprinderea de a le privi cu ochii cei duhovniceşti, lucru de care e greu să te lepezi."

Cât timp a petrecut Sfântul Grigorie în pustie este greu de spus; dar după ce s-a depărtat de acolo, el a stăruit din răsputeri ca să-l împace pe episcopul Eusebiu cu Sfântul Vasile, ceea ce a şi izbutit să facă în anul 366. Vremea celei de a doua şederi a Sfântului Vasile în pustie a durat trei ani.

O parte dintre scrierile ascetice (pentru cei ce se nevoiesc în post) de bună seamă s-au alcătuit în această vreme; poate că tot în acest timp s-au alcătuit şi toate rânduielile (canoanele) scurte.

Părăsind de astă dată mănăstirea, Sfântul Vasile nu se mai întoarce acolo pentru şedere îndelungată, ci restul vieţii sale l-a închinat Bisericii, la

început ca presbiter, până la anul 370, iar mai apoi ca episcop, până la sfârșitul vieții sale, care a avut loc în anul 379.

Totuși, el nu lăsă mănăstirile neîngrijite, ci purta grijă de toate nevoile lor, tot timpul ținând corespondență atât cu starețiii, cât și cu alți frați care aveau trebuință de aceasta. Ajungând episcop și cercetând bisericile din eparhia lui, trecea și pe la mănăstirile sale și acolo își găsea odihna. Dar la mănăstirea aceasta el se mai ducea din când în când anume pentru a se liniști și a se întări cu duhul. Când se ivea nevoia, el trimitea bărbați de încredere pentru a dezlega treburile și a domoli mințile celor de prin mănăstiri, în vremurile acelea vitrege, pe care el însuși le asemăna cu cernutul grâului prin ciur. Aceasta se poate vedea dintr-o scrisoare, pe care a trimis-o asceților în anul 375. Într-însa el zice: „Dumnezeul cel sfânt are putere să-mi dăruiască și mângâierea ca să mă văd cu voi, mie, celui ce totdeauna doresc și să vă văd pe voi și să aud de voi; căci în nimic altceva nu găsesc liniște sufletească decât în sporirea și desăvârșirea voastră prin lucrarea poruncilor lui Hristos. Dar până când mi se va dărui mie aceasta, găsesc de trebuință să trimit pe cei mai iscusiți și temători de Domnul frați ca să vă cerceteze pe voi și să stea de vorbă cu dragostea voastră prin această scrisoare.

De aceea am trimis la voi pe prea cuviosul și cel mai de aproape frate al nostru, împreună lucrător după Evanghelie, presbiterul Meletie, ce vă va mărturisi și despre dragostea pe care o am către voi, și despre grijile duhovnicești pe care le port pentru voi, căci ziua și noaptea mă rog Domnului pentru izbânda voastră, ca și eu să am îndrăzneală pentru mântuirea voastră în ziua Domnului nostru Iisus Hristos, și pentru ca voi să străluciți în strălucirea sfinților, când lucrul vostru va fi cercetat înaintea judecății lui Dumnezeu".

Dintre întâmplările care au avut loc pe când el cerceta mănăstirile, despre una pomenește Sfântul Casian (*Rânduieli* cartea 7, cap. 19). Un senator (înalt slujbaș), lepădându-se de lume, a împărțit averea sa săracilor, iar o oarecare parte a lăsat-o pentru sine, căci n-a avut tărie să se hotărască să rămână sărac cu desăvârșire și ca, ascultând întru toate de starețul său, să se hrănească la rând cu ceilalți frați din munca mâinilor sale. Întâlnindu-l Sfântul Vasile, i-a zis: „Și înalta slujbă pe care o aveai ai pierdut-o și nici monah nu te-ai făcut".

Despre alte întâmplări se amintește în *Pateric* (Viețile Sfinților Părinți). Într-o mănăstire, Sfântul Vasile a întrebat pe stareț: „Ai aici vreun frate care s-ar fi împodobit cu adevărată smerenie?" Arătându-i-se un frate, Sfântul Vasile l-a chemat și i-a poruncit să-i dea apă ca să se spele pe mâini. După ce a împlinit porunca, Sfântul Vasile luând vasul cu apă, a zis fratelui: „Stai, și cu îți voi da apă să te speli pe mâini". Fratele s-a supus fără nici o vorbă. Atunci Sfântul Vasile a spus: „Iată, acesta-i cu adevărat

un monah smerit". Şi în rânduieli s-a spus ca să primeşti slujba de la cei mai mari. La fel s-a întâmplat şi în viaţa cuviosului Pahomie.

Scrisoarea pomenită mai sus nu este singura. Sfântul Vasile de multe ori scria pentru feluritele treburi ale vieţii monahiceşti. Din aceste scrisori se vede duhul dornic de nevoinţe al Sfântului Vasile pe care-l insufla ucenicilor săi. Le înşirăm mai jos pe toate. Aceasta va fi o bună cunoaştere înainte mergătoare a rânduielii Sfântului Vasile, urmând apoi şi rânduiala însăşi.

Trimiţând la un stareţ pe cineva care voia să se lepede de lume şi să se călugărească, îi arată cum trebuie să facă toate.

„Cineva, după cum el însuşi mărturiseşte, cunoscând deşertăciunea lumii şi ştiind că plăcerile acestei vieţi sunt supuse stricăciunii şi pregătesc doar o hrană focului celui veşnic, iar ele înseşi trec repede, a venit la mine, îndemnat fiind de dorinţa de a se depărta de această viaţă grea şi amarnică şi, lepădându-se de poftele trupeşti, să păşească înainte pe calea ce duce în lăcaşurile Domnului. De aceea, dacă într-adevăr el a dorit tare să se împărtăşească de viaţa aceasta cu adevărat fericită şi a aprins în sufletul său dragostea cea prea frumoasă şi vrednică de toată lauda, iubind pe Domnul Dumnezeul nostru din toată inima sa, din toată tăria sa şi din toată priceperea sa, atunci este nevoie ca sfinţia voastră să-i arătaţi greutăţile şi piedicile de pe calea aceasta strâmtă şi îngustă şi totodată să-l întăriţi în nădejdea bunătăţilor acum încă nevăzute dar gătite, după făgăduinţă, celor ce iubesc pe Domnul.

Scriindu-vă cu acest prilej, poftesc pe desăvârşirea voastră cea neîntrecută întru Hristos să-l îndrumaţi pe cât va fi cu putinţă şi să săvârşească în lipsa mea lepădarea de lume pentru a bineplăcea lui Dumnezeu şi să fie învăţat a şti rânduielile cele începătoare, după cum s-a rânduit şi s-a dat în scris de către Sfinţii Părinţi şi aşijderea să i se arate toate câte privesc asprimea nevoinţelor monahiceşti; şi astfel va fi împărtăşit el acestui chip de vieţuire, ca de bunăvoie luând asupra sa sarcina nevoinţelor, să se plece sub jugul cel bun al Domnului, spre a bineplăcea lui, aşezându-şi viaţa după chipul Celui ce pentru noi S-a smerit şi pentru noi trup a luat şi, năzuind spre ţintă, adică spre cinstea chemării celei de sus, să se învrednicească laudei de la Domnul. El voia şi aici să îmbrăţişeze cununa dragostei celei către Dumnezeu, dar eu am amânat aceasta pentru un timp, dorind ca împreună cu cuvioşia voastră să-l ung pentru aceste nevoinţe, iar pe unul dintre voi, pe care el însuşi îl va alege, să i-l dau drept îndrumător în cele ale nevoinţelor monahiceşti, ca să-l îndrume cât de bine, şi prin neobosita şi fericita purtare de grijă să-l facă luptător vrednic de laudă, biruind şi doborând pe *stăpânitorul întunericului veacului acestuia şi al duhurilor răutăţii care sunt în văzduhuri*, împotriva cărora ne este lupta, după cuvântul fericitului apostol (Efes. 6, 12).

De aceea, cele ce voiam să facem împreună să le facă dragostea voastră cea întru Hristos şi fără de mine."

Acestea au fost poveţele pentru cei ce veneau în mănăstire nemijlocit din lume. Dar, precum s-a pomenit, Sfântul Vasile, nerespingând viaţa singuratică (sihăstria), o socotea mai bună pe cea obştească (chinovia). De aceea, întâlnind într-un loc câţiva sihaştri, îi îndupleca să se unească la un loc, aşezând o mănăstire obştească. Ei s-au învoit. Ca să nu se schimbe această învoială a lor, Sfântul Vasile, după ce i-a convins, le scria: „Mi se pare că, după harul lui Dumnezeu, nu mai aveţi nevoie de nici un fel de înduplecare; după cele ce v-am vorbit fiind în mijlocul vostru, sfătuindu-vă pe toţi să urmaţi vieţuirii celei obşteşti potrivit chipului vieţii apostoliceşti, ceea ce voi aţi şi primit ca o bună sfătuire şi aţi dat pentru aceasta mulţumită lui Dumnezeu. Deci, fiindcă cele zise de mine nu sunt numai vorbe seci, ci poveţe ce trebuie înfăptuite, spre a vă folosi vouă înşivă, care le-aţi primit spre a mă linişti pe mine, cel ce v-am dat aceste sfaturi, pentru slava şi lauda numelui lui Hristos, care s-a chemat peste voi, de aceea am trimis la voi pe prea iubitul frate al nostru, ca el şi pe cei sârguincioşi să-i cunoască şi pe cei trândavi să-i îndemne, şi pe cei îndărătnici să mi-i facă cunoscuţi, căci e mare dorinţa mea să vă văd uniţi la un loc şi să aud despre voi că iubiţi nu viaţa, ce de nimeni nu e cercetată, ci mai vârtos vă învoiţi a fi unul pentru altul şi păzitorii sârguincioţi ai rânduielilor, şi martori ai izbândei.

Aşadar, fiecare dintre voi şi pentru sine, şi pentru sporirea duhovnicească a fratelui veţi lua plata desăvârşită, spre câştigarea căreia voi toţi datori sunteţi şi cu cuvântul, şi cu lucrul a vă îndemna unul pe altul în vorbiri şi sfaturi neîncetate.

Dar îndeosebi vă sfătuiesc pe voi să păstraţi în minte credinţa părinţilor şi să nu vă clătinaţi după uneltirile celor ce caută să vă abată în tăcerea voastră, căci ştiţi că nici viaţa cea aspră, neluminată prin credinţa în Dumnezeu nu este folositoare, nici dreapta credinţă fără de fapte bune nu este în stare să ne aducă înaintea lui Dumnezeu, ci se cade una şi alta să fie împreună, ca desăvârşit să fie omul lui Dumnezeu şi ca să nu şchiopăteze viaţa noastră din pricina vreunui neajuns; căci mântuitoare este credinţa, după cuvântul apostolului, care *este lucrătoare prin iubire* (Gal. 5, 6).

Acestea s-au scris despre intrarea în viaţa obştească, iar despre cum sunt datori să vieţuiască cei ce s-au adunat laolaltă şi ce rânduieli să respecte, acestea le-a înfăţişat Sfântul Vasile în scrisoarea care seamănă a fi o epistolă sobornicească, scrisă de el, după cum se poate crede, îndată după a doua sa retragere în Cezareea (anul 366) şi în care arată cum trebuie să fie viaţa cea lepădată de lume, adusă la desăvârşire.

Aceasta este scrisoarea a 22-a:

„În Scriptura cea insuflată de Dumnezeu sunt multe îndrumări pe care datori sunt a le păzi cei ce au râvnit a bineplăcea lui Dumnezeu. Dar cu

am găsit de trebuinţă să fac o scurtă amintire, după cum arată însăşi Scriptura cea de Dumnezeu insuflată, deocamdată numai despre acele datorii asupra cărora voi aţi făcut acum întrebare.

Creştinul este dator să aibă întocmirea gândurilor vrednică de chemarea cea cerească, vieţuind potrivit Evangheliei lui Hristos. Creştinul nu trebuie să se împrăştie sau cu ceva să se depărteze de aducerea-aminte despre Dumnezeu şi despre voia Lui şi despre judecăţi. Creştinului, punându-se întru toate mai presus de îndreptările cele după lege, nu i se cade nici să jure, nici să mintă. De asemenea, nu i se cade nici să hulească, nici să asupreacă, nici să se certe, nici să se răzbune pentru sine, nici să răsplătească răul cu rău şi nici să se mânie. El dator este să rabde îndelung, să sufere toate câte i se vor întâmpla, iar pe cel ce face nedreptate să-l mustre la vremea potrivită nu cu porniri pătimaşe, spre a se răzbuna pe sine, ci cu vrerea să-l îndrepte pe fratele, după porunca Domnului. De fratele care nu este de faţă să nu grăiască nimic rău pentru a-l ponegri, aceasta este clevetire chiar dacă cele spuse ar fi adevărate. I se cade a se feri de omul care cleveteşte asupra fratelui. Nu i se cuvine a glumi. Nu i se cade a râde de cineva sau a suferi pe cei ce râd de alţii. Nu i se cade a grăi în deşert sau a spune vorbe care nu slujesc nici spre folosul celor ce ascultă, nici spre alt lucru trebuincios sau îngăduit de Dumnezeu.

De aceea cei ce se îndeletnicesc cu vreun lucru să se străduiască, pe cât se poate, ca lucrul lor să-l facă în tăcere şi chiar cuvântările cele bune pentru dânşii să le ţină acei cărora, după cuvenita încercare, li s-a încredinţat slujba cuvântului spre zidirea credinţei, ca să nu fie întristat Duhul lui Dumnezeu cel Sfânt. Nimeni dintre venetici nu are voie să se apropie cu samavolnicie de cineva dintre fraţi sau să stea de vorbă cu ei, înainte de a chibzui cei ce au sarcina să supravegheze buna rânduială obştească dacă este plăcut lui Dumnezeu lucrul acesta spre folosul tuturor.

Nu se cuvine să se facă cineva rob al vinului, să dorească gustarea cărnii şi, într-un cuvânt, să fie următor plăcerilor în alegerea mâncărilor şi a băuturii; căci cel ce se nevoieşte se înfrânează în toate.

Lucrul dat cuiva spre întrebuinţare nu se cade a-l socoti drept avutul său, ori a-l ascunde, ci trebuie a purta grijă de toate acestea ca de cele ce sunt ale Stăpânului, şi nici chiar a trece fără de grijă pe lângă vreun lucru aruncat din nebăgare de seamă sau lepădat în părăsire.

Nimeni nu poate să fie stăpân nici măcar peste sine însuşi, ci fiecare să se creadă ca fiind dat de Dumnezeu spre a sluji fraţilor cu care este unit sufleteşte şi, potrivit acestei credinţe, toate să le judece şi toate să le facă rămânând totuşi în vrednicia pe care o are.

Nu se cade a cârti nici atunci când lipsesc cele de trebuinţă, nici când te-ai obosit prea mult de muncă, căci despre toate judecă aceia cărora li s-a dat pentru aceasta putere.

Nu se cade să-şi îngăduie cineva strigăte sau oarecare alt semn sau mişcare prin care s-ar arăta că este mânios sau că s-a îndepărtat de încrederea tare în prezenţa lui Dumnezeu; glasul se cade a-l potrivi după trebuinţă. Nu se cuvine a răspunde cuiva sau a tăcea în faţa cuiva în chip necuviincios sau cu dispreţ, ci în toate se cade a arăta blândeţe şi faţă de oricine bunătate. Nu se cuvine cu gând rău a face din ochi sau a face vreun alt semn sau mişcare care ar jigni pe fratele sau ar da loc la urâciune.

Nu se cade a se îngriji de împodobire cu haine şi cu încălţăminte: acestea sunt deşertăciuni. În ce priveşte îndestularea trebuinţelor trupeşti, nu se cade a se folosi de lucruri scumpe. Nimic nu se cade a întrebuinţa de prisos şi mai mult decât se cuvine: aceasta-i stricăciune.

Nu se cade a căuta cinste şi a cere întâietate. Fiecare e dator a se socoti mai mic decât alţii. Nimeni nu trebuie să fie nesupus.

Nu se cade ca cineva, fiind trândav, să mănânce pâine, de vreme ce poate să lucreze, iar cel ce s-a apucat să facă ceva întru slava lui Hristos este dator a se sili spre a fi mai sârguincios la lucru, în măsura puterilor. Fiecare, cu buna încuviinţare a stareţilor, este dator toate să le facă cu înţelepciune şi cu credinţă, chiar gustarea mâncării şi a băuturii, în aşa fel încât orice ar face să fie întru slava lui Dumnezeu. Nu se cade a trece de la o lucrare la alta fără încuviinţarea acelora care sunt puşi a rândui acestea, doar dacă vreo nevoie mare ar sili pe cineva să alerge în ajutor celui lipsit de puteri. Fiecare este dator să rămână în locul unde este pus şi nu poate, călcând hotarul împuternicirii sale, să se apuce de cele ce nu i s-au încredinţat, doar dacă cei ce au puterea de a rândui acestea ar crede că e nevoie de ajutorul lui. În una şi aceeaşi încăpere pentru lucrători să nu se amestece şi lucrătorii din alte încăperi. Nimic să nu se facă din imboldul de a întrece pe altcineva sau din dorinţa de a se deosebi de altcineva.

Nu se cade a pizmui numele cel bun al altuia sau a te bucura văzând oarecare neajuns al cuiva.

După dragostea lui Hristos se cuvine a se întrista şi a se tângui de neajunsurile fratelui, dar de sporirea lui a te bucura. Nu se cade a te uita nepăsător la cei ce păcătuiesc sau a-i tăinui pe aceştia. Cel ce mustră se cuvine să mustre cu toată durerea sufletească, întru frica lui Dumnezeu, căutând să îndrepte pe cel ce a greşit.

Cel mustrat sau căruia i se face înfruntare se cade a lua acestea cu bucurie, cunoscând că în îndreptare stă folosul lui. Când cineva este înfruntat, nimeni nimic să nu spună împotrivă înaintea celui mustrat sau înaintea altora; iar de se va părea cuiva că înfruntarea nu este dreaptă, se cade atunci să stea de vorbă cu cel ce mustră aparte şi să-l înduplece sau pe sine să se încredinţeze.

Fiecare, după măsura puterilor sale, se cade ca să tămăduiască pe cel ce are ceva împotriva lui.

Asupra celui ce a greşit şi s-a pocăit nu se cuvine a aminti răul pe care l-a făcut, ci trebuie să-l ierte din toată inima.

Cel ce zice că s-a pocăit de păcate dator este nu numai a se tângui de acestea, dar şi să aducă rodul vrednic de pocăinţă. Cine şi-a cunoscut păcatele cele dinainte şi s-a învrednicit a lua iertarea lor, acela, dacă păcătuieşte din nou, îşi găteşte judecata mânici, mai aspră decât cea dintâi. Cel ce după întâia şi a doua sfătuire rămâne în păcatul său, pe acesta se cade a-l spune stareţului şi-atunci, după ce va fi înfruntat înaintea multora, poate că se va ruşina. Iar dacă nici după aceasta nu se va îndrepta, se cade a fi lepădat, ca unul ce face sminteală, şi să fie socotit ca un păgân şi vameş, pentru ca să fie feriţi cei ce cu râvna se ostenesc în împlinirea ascultării, după cum s-a spus că la căderea celor necuviincioşi se înfricoşează cei drepţi. Dar se cade şi a plânge pentru unul ca acesta, ca pentru un mădular tăiat din trup.

Nu se cade a lăsa ca soarele să apună în mânia fratelui; altfel noaptea îi va putea despărţi pe amândoi, urzind la osânda de care nu vor putea scăpa în Ziua Judecăţii. Nu se cuvine a amâna timpul îndreptării, căci nu te poţi încrede în ziua de mâine: mulţi nădăjduind să facă multe n-au mai fost în viaţă până a doua zi dimineaţă.

Nu se cade a te lăsa fermecat de pântecele sătul peste măsură, din care pricină năvălesc năluciri de noapte. Nu se cuvine a se obosi cu munca prea multă, călcând hotarul cuviincios, după cele spuse de apostol: *având hrană şi îmbrăcăminte, cu acestea vom fi îndestulaţi* (I Tim. 6, 8), căci prisosinţa peste cele trebuincioase arată lăcomia; iar lăcomia se osândeşte, căci este *închinare la idoli* (Col. 3, 5). Nu se cade a fi iubitor de argint şi nici a aduna comori de care nu e nevoie.

Cel ce vine la Dumnezeu trebuie să iubească sărăcia în toate şi să fie pătruns cu frica lui Dumnezeu, asemenea celui ce a zis: *Străpunge cu frica Ta trupul meu, că de judecăţile Tale m-am temut* (Ps. 118, 120)

Să vă dăruiască dar vouă Domnul cu toată încrederea să primiţi cele ce am zis, întru slava lui Dumnezeu, arătând roduri vrednice de Duh, după bunăvoirea lui Dumnezeu şi împreună-lucrarea Domnului nostru Iisus Hristos. Amin".

Aceste scrisori sunt rodul purtării de grijă pentru cei din mănăstirile obşteşti; dar Sfântul Vasile nu trecea cu vederea nici pe sihaştrii (monahi singuratici) şi de nu voia cineva să intre în frăţime şi se făcea sihastru, nu-l lăsa nici pe unul ca acesta fără purtarea sa de grijă, ci stăruia numai să îngrădească viaţa lui cu cuvenite rânduieli, ca şi acesta să ajungă cu nădejdea bună la mântuirea pe care o căuta şi la desăvârşirea întru Hristos Iisus. Sunt două scrisori care, după cuprinsul lor, privesc pe sihaştri; una s-a scris către Hilon, iar alta către toţi sihaştrii, fără a se arăta vreun nume. În cea dintâi, el enumeră pe larg rânduieli pentru viaţa de sihăstrie, zicând:

„Voi fi pricinuitorul lucrului mântuitor pentru tine, cel mai de aproape frate al meu, de vei lua de la mine sfat pentru cele ce se cuvine ţie a le face, mai ales la acele treburi pentru care tu însuţi m-ai rugat ca să-ţi dau sfat.

Mulţi poate luau hotărârea să înceapă viaţa de sihastru, dar nu mulţi au luat osteneala să o ducă până la bun sfârşit, aşa cum se cade. Şi de bună seamă, sfârşitul lucrului nu stă numai în hotărâre, ci în rodul lucrului săvârşit. De aceea nici un folos nu este dacă cineva nu se grăbeşte spre împlinirea hotărârii, mărginind viaţa monahicească numai la început dar, ce este mai de râs, leapădă chiar hotărârea luată, lucru pentru care cei din jurul lui îl osândesc pentru lipsă de bărbăţie şi de socotinţă. Pentru unii ca aceştia şi Domnul zice: *Căci cine dintre voi vrând să zidească un turn nu stă mai întâi şi-şi face socoteala cheltuielii, dacă are cu ce să isprăvească? Ca nu cumva, punându-i temelia şi neputând să-l termine, toţi cei care vor vedea să înceapă a-l lua în râs, zicând: acest om a început să zidească, dar n-a putut isprăvi* (Luca 14, 28-30). De aceea, după început să urmeze sârguinţa de a săvârşi lucrul cel bun. Căci şi luptătorul cel mai sârguincios, Pavel, vrând să nu rămânem noi la faptele bune pe care înainte le-am făcut, ci în toată ziua să le adăugăm cât mai multe, zice: *Uitând cele ce sunt în urma mea şi tinzând către cele dinainte, alerg la ţintă, la răsplata chemării de sus, a lui Dumnezeu, întru Hristos Iisus* (Filip. 3, 14).

Aşa este toată viaţa omenească: ea nu se îndestulează cu cele ce au fost sau cu cele ce s-au săvârşit, cât cu cele ce vor să fie. Ce foloseşte omului că ieri şi-a săturat pântecele, dacă astăzi, flămânzind din nou, nu găseşte hrana spre a se sătura? Tot aşa sufletului nu-i foloseşte nicidecum fapta cea bună de ieri, dacă în ziua de acum el s-a lăsat de lucrarea dreptăţii. Căci s-a zis: cum te voi afla, aşa te voi cunoaşte. – Dar ştiut să-ţi fie, frate, că nu-i desăvârşit cel ce a început bine, ci acela este bine încercat înaintea lui Dumnezeu care-şi va da seama bine de lucrul său. De aceea să nu dai somn ochilor tăi, nici aţipire genelor tale (Ps. 131, 4) până când nu vei scăpa ca o căprioară din curse şi ca pasărea din mreje. Căci iată, tu mergi printre curse şi păşeşti deasupra unui zid înalt şi, căzând de acolo, vei fi rău primejduit.

Nu te sui deodată la înălţimile nevoinţelor monahiceşti şi nicidecum încă să te încrezi în tine însuţi ca fiind iscusit să nu cazi de pe înălţimile vieţii monahiceşti. Căci mai bună este creşterea cu încetul. Să te lepezi rând pe rând de plăcerile lumii, stricând aşa toate deprinderile tale şi aceasta ca nu cumva prin împotrivirea ta, smulgând deodată orice dorire de plăceri, să nu scoli asupra ta mulţimea cea multă de ispite. Când vei şti să biruieşti îndemnarea către o plăcere, atunci porneşte lupta asupra îndemnării către altă plăcere; şi în aşa fel vei doborî la bună vreme orice imbold spre desfătare. Căci numele plăcerii este unul, felurile plăcerii însă sunt multe.

Mai întâi de toate să fii răbdător la orice ispită. Iar prin câte feluri de ispite nu se încearcă cel credincios: prin pierderi lumeşti, prin osândiri, prin clevetiri, prin împotriviri, prin ponegriri, prin prigoniri ! Toate acestea şi cele asemenea acestora slujesc spre încercarea celui credincios.

Mai presus de aceasta să fii tăcut, înfrânat la gură, nesfadnic, neîndărătnic, neiubitor de mărire, nu răstălmăci pe toate, ci iubeşte credincioşia, să nu fii vorbăreţ, gata oricând a te învăţa, iar nu a învăţa.

Nu umbla după veşti din viaţa lumească; din aceasta nici un folos nu vei trage. Căci s-a spus: *să nu grăiască gura mea lucruri omeneşti* (Ps. 16, 4). Cela ce cu plăcere grăieşte despre lucrurile oamenilor păcătoşi, acela degrabă trezeşte în sine pătimire spre plăceri. Ci mai vârtos doreşte a afla viaţa oamenilor drepţi, căci aceasta îţi va fi de folos.

Să nu-ţi placă a ieşi în lume, înconjurând satele şi casele, ci fugi de ele, ca de nişte curse pentru suflet. Iar dacă cineva din evlavie mare te-ar pofti să intri în casa lui, unul ca acesta să se înveţe mai întâi a urma credinţei sutaşului care pe Domnul Iisus, ce s-a grăbit la el spre a da tămăduire, îl oprea, zicând: *Doamne, nu sunt vrednic să intri sub acoperişul meu, ci numai zi cu cuvântul şi se va vindeca sluga mea* (Matei 8, 8). Domnul a zis şi tânărul s-a tămăduit. Dar să-ţi fie ştiut, frate, că nu prin venirea lui Hristos, ci prin credinţa celui ce a cerut s-a vindecat bolnavul de durere. Aşijderea şi acum, ori în ce loc te vei ruga, dacă cel bolnav va crede că îi vor ajuta rugăciunile tale, toate se vor împlini după dorinţa lui.

Să nu iubeşti pe semenii tăi mai mult ca pe Domnul. Căci s-a zis: *Cel ce iubeşte pe tată ori pe mamă mai mult decât pe Mine, nu este vrednic de Mine* (Matei 10, 37). Ce înseamnă această poruncă a Domnului ? Ceea ce s-a zis în alt loc: *Dacă voieşte cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-şi ia crucea în fiecare zi şi să-Mi urmeze Mie* (Luca 9, 23).

Dacă tu ai murit cu Hristos pentru rudeniile tale cele după trup, atunci de ce încă vrei să vieţuieşti cu ele ? Iar dacă pentru rudeniile tale iarăşi zideşti ceea ce ai stricat pentru Hristos, pe tine însuţi te faci călcător de lege. De aceea, pentru rudeniile tale să nu părăseşti locul tău căci, părăsind locul, se întâmplă să părăseşti şi obiceiurile tale.

Să nu-ţi placă ţie locurile cu lume multă, satele şi târgurile, ci să fii iubitor de pustie, cu multă băgare de seamă, pururea rămânând singur în sine, cunoscând că lucrul tău este numai rugăciunea şi cântarea de psalmi. Să nu ocoleşti citirea; mai îndeosebi citeşte Testamentul Nou. *Toată Scriptura este insuflată de Dumnezeu şi de folos* (II Tim. 3, 16).

Cu oricine vei avea de-a face să fii neîncăpăţânat, înţelept, iubitor de frate, smerit în gând, să nu strângi cele scumpe pentru ale mâncării, ca şi cum pentru iubirea de a ospăta pe cei străini destul este şi ceea ce ai; nimic nu lua de la nimeni, în afară de cele ce sunt de trebuinţă pentru viaţa monahicească; mai ales să te fereşti de aur ca de un răzvrătitor al sufletu-

lui, tată al păcatului, slujitor al diavolului. Să nu te faci vinovat de iubire de bogăție pentru cuvântul slujirii săracilor. Iar de-ți va aduce cineva banii pentru cei săraci, aflând cine este mai nevoiaș, sfătuiește-l pe cel ce-ți dă banii ca el însuși să-i ducă nevoiașilor, pentru ca nu cumva luând de la dânsul banii, să-ți pângărești cugetul tău.

Fugi de plăceri: iubește înfrânarea și trupul să-l pui la muncă, iar sufletul să-l înveți cu ispite. Cunoscând că despărțirea sufletului de trup este izbăvirea de toate relele, așteaptă desfătarea bunătăților celor veșnice, de care s-au împărtășit toți sfinții.

Chibzuind la nălucirea cea diavolească cu care vei fi ispitit, să pui împotriva acesteia gând bun și să te pleci lui precum se pleacă cumpăna la cântar. Mai îndeosebi atunci, când un gând viclean se va răzvrăti în tine, zicând: ce-ți este de folos să viețuiești în acest loc? Ce folos ai că te depărtezi de împreuna viețuire cu alți oameni? Au nu cunoști că episcopii Bisericilor lui Dumnezeu, cei puși de Domnul viețuiesc de obicei împreună cu alți oameni și necontenit săvârșesc prăznuirile cele duhovnicești, de la care cei ce sunt de față se aleg cu folos mare? Căci acolo e dezlegarea lucrurilor neînțelese celor din pilde, tălmăcirea învățăturilor apostolicești, arătarea poveților evanghelice, învățarea științei dumnezeiești, întâlnirile cu frații duhovnicești care cu vederea feței lor aduc mare folos acelora care se întâlnesc cu ei. Iar tu te-ai înstrăinat de atâtea feluri de bunătăți și ședzi aici, făcându-te sălbatic asemenea unei fiare. Căci vezi, aici e mare părăsire, urâciunea locului, lipsă de învățătură, înstrăinare de frați și duhul marii negrijiri pentru porunca lui Dumnezeu. Deci, când acest gând viclean, răzvrătindu-se în tine, vrea să te abată din cale cu aceste momeli și cu altele asemenea lor, atunci în gândul cel bun să pui împotriva acestora iscusința adevărată, zicând: Îmi zici mie că e bine în lume! O știu aceasta și eu; dar totodată știu că acolo binele este amestecat cu răul și că răul cu mult întrece binele. Neputând să mă folosesc în chip cuviincios de binele lumii fără ca să nu fiu stricat de răul lumii, eu am părăsit lumea și m-am mutat aici. Și eu, fiind odinioară la prăznuirile duhovnicești, am găsit abia pe un frate care se părea că era temător de Dumnezeu, dar și acela era stăpânit de diavol și eu am auzit de la el vorbe umflate și povești, alcătuite pentru a ademeni pe cei ce se întâlneau cu el, iar după dânsul am întâlnit mulți furi, tâlhari, asupritori. Am văzut chipul necuviincios al celor ce s-au îmbătat și sângele celor asupriți; am văzut și frumusețea femeilor, care a iscusit curățenia mea; și deși am fugit eu de desfrânare, dar mi-am întinat fecioria inimii cu cugete viclene. Drept că am auzit și multe cuvântări bune și folositoare pentru suflet, dar la nici unul dintre învățători n-am găsit virtuți care s-ar fi potrivit cu cuvintele lor. Iar după aceasta, am auzit încă multe povestiri triste care în sunetul lor gingaș s-au furișat în suflet. Am auzit alăuta răsunând plăcut, baterea din palme a celor ce ju-

cau, glasurile celor ce glumeau; am auzit multe prostii şi năzbâtii, strigătele mulţimii; am văzut lacrimile celor obidiţi, chinul celor robiţi, plânsetul celor daţi la cazne. Toate acestea le-am văzut; şi nu o adunare duhovnicească era acolo, ci marea înviforată şi răzvrătită de furtună, care tindea ca pe toţi deodată să-i acopere cu valurile ei. Spune-mi mie, gând rău, spune şi tu, demon al dezmierdărilor trecătoare şi al măririi deşarte, ce folos îmi este să văd şi să aud toate acestea, mie, care nu am putinţă să ajut pe cei asupriţi, să apăr pe cei neputincioşi, să îndrept pe cei ce au păcătuit, iar mai degrabă pot să-mi gătesc chiar mie pieirea ? După cum o câtime mică de apă curată se împrăştie de vânt şi se prăfuieşte, tot astfel şi ceea ce, după părerea noastră, am face noi bine în lume, se întunecă de mulţimea cea mare a faptelor rele. De aceea, ca pasărea mă mut în munţi, pentru a scăpa *din cursa vânătorilor* (Ps. 123, 7). Şi eu, o, gând necurat, locuiesc în aceeaşi pustie în care a petrecut Domnul. Aici e stejarul Mamvri; aici e scara ce duce la cer şi cetele îngerilor pe care i-a văzut Iacov. Aici e pustia, în care poporul, curăţindu-se, a căpătat legea şi în acest fel intrând în pământul făgăduinţei, a văzut pe Dumnezeu. Aici e muntele Carmel, pe care sălăşluindu-se Ilie, bine a plăcut lui Dumnezeu. Aici e valea în care ducându-se Ezdra, a găsit cărţile cele insuflate de Dumnezeu. Aici e pustia în care fericitul Ioan, hrănindu-se cu lăcuste, propăvăduia oamenilor pocăinţa. Aici e muntele măslinilor pe care s-a suit Hristos ca să se roage, învăţându-ne şi pe noi cum să ne rugăm. Aici e însuşi Hristos, iubitor de pustie. Aici e calea cea strâmtă şi îngustă ce duce la viaţă. Aici sunt învăţătorii şi proorocii, *care au rătăcit în pustii şi în munţi, în peşteri şi în crăpăturile pământului* (Evr. 11, 38).

Aici sunt apostolii şi evangheliştii şi petrecerea monahilor, cei ce nu au cetate pentru sine. Acestea de bunăvoie le-am primit eu, ca să dobândesc cele făgăduite mucenicilor lui Hristos şi tuturor celorlalţi sfinţi, ca şi eu să pot zice nemincinos: *pentru cuvintele buzelor Tale, eu am păzit căi aspre* (Ps. 16, 4). Căci cunosc pe Avraam, iubitor de Dumnezeu, care a ascultat glasul lui Dumnezeu şi s-a mutat în pustie, şi pe Isaac cel asuprit, şi pe patriarhul Iacov, cel ce mult a călătorit, şi pe Iosif cel neprihănit şi vândut, pe cei trei tineri păzitori ai curăţiei, care s-au luptat împotriva focului, pe Daniel, cel aruncat în groapa leilor, pe Ieremia, care fără de frică a mustrat şi osândit a fost la groapa de noroi, pe Isaia, văzătorul tainelor, cel tăiat cu ferăstrăul, pe Ioan, cel ce a înfruntat preacurvia şi a fost tăiat cu sabie, pe mucenicii lui Hristos cei ucişi. Şi pentru ce să-mi lungesc încă vorba ? Domnul şi Însuşi Mântuitorul nostru a fost răstignit pentru noi, ca prin moartea Sa să ne învieze pe noi şi pe toţi să-i îndemne şi să-i atragă la răbdare. Către Dânsul mă grăbesc, şi către Tatăl, şi către Duhul Sfânt. Pentru aceasta mă nevoiesc, ca să mă arăt cel mai de-aproape al

Lui, cunoscându-mă pe mine a fi vrednic celor bune din lumea aceasta. Însă nu eu pentru lume, ci lumea pentru mine.

Acestea cugetând în tine însuţi şi cu râvnă săvârşindu-le, după cele ce ţi s-au spus, nevoieşte-te pentru adevăr chiar până la moarte.

Dar şi Apostolul zice: *Luaţi seama, fraţilor, să nu fie cumva în vreunul din voi o inimă vicleană a necredinţei, ca să vă depărteze de la Dumnezeul cel viu; ci îndemnaţi-vă unii pe alţii în fiecare zi, până ce putem să zicem: astăzi!* (Evr. 3, 12-13). Aşa vieţuind, frate, şi pe tine te vei mântui, şi pe noi ne vei bucura, şi pe Dumnezeu Îl vei preamări. Amin."

În scrisoarea 40, Sfântul Vasile, în cuvinte scurte, arată părţile mai însemnate ale vieţii de pustnicie. „Învaţă-te, monahule, om credincios şi lucrător al celor bune, învaţă-te a vieţui după Evanghelie, umilind trupul, având gânduri curate, nimicind în sine mânia. Cel ce eşti nevoit să plăteşti ceva, adaugă pentru Dumnezeu; cel ce eşti despuiat de ceva, să nu te judeci; cel ce eşti urât, să iubeşti; cel ce eşti prigonit, să rabzi; cel ce eşti hulit, roagă-te. Mort să fii păcatului, răstigneşte-te pentru Dumnezeu. Toată grija să o dai Domnului, ca să ai loc acolo, unde sunt mulţimile îngerilor, bucuria celor dintâi născuţi, scaunele apostolilor, înainte şedere a proorocilor, toiagele patriarhilor, cununile mucenicilor, laudele cuvioşilor. Să doreşti a fi împreună numărat cu drepţii aceia, în Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia i se cuvine slava în vecii vecilor. Amin."

2. Rânduiala Sfântului Vasile cel Mare

Am amintit scrisorile acestea, precum şi toate câte s-au spus până acum înadins ca să se cunoască dinainte rânduiala Sfântului Vasile. Trecem acum la prezentarea pe larg a acestei rânduieli. Rânduiala aceasta se cuprinde în scrierile Sfântului Vasile, zise ascetice (pentru monahii pustnici), şi cuprinde pravilele expuse pe larg, pravilele pe scurt (unele şi altele în întrebări şi răspunsuri) şi rânduielile pentru nevoitori, cu înainte cuvântări despre lepădare de lume şi despre viaţa cea lepădată de lume de obşte.

Cuvântările cuprind cugetări despre viaţa nevoitorilor, iar pravilele, atât cele amănunţite, cât şi cele scurte, conţin înseşi legile şi rânduielile pentru nevoitori ce au fost întocmite pentru felurite prilejuri sau întâmplări din viaţa lor, cât şi pentru a dezlega anumite întrebări puse fraţilor. În rânduieli se cuprind toate câte s-au spus înainte, dar ele par a nu fi terminate.

Sfântul Vasile a început să scrie pravilele chiar de când s-a lepădat de lume, lucrând împreună cu Sfântul Grigorie, după cum se vede dintr-o scrisoare a acestuia. Aceste pravile şi-au avut mai întâi de toate izvorul în Cuvântul lui Dumnezeu, dezvăluind înţelesul lor cu privire la viaţa cea lepădată de lume şi la felul de petrecere a ei cu mai mult spor. De aceea,

toate pravilele Sfântului Vasile se întemeiază pe cuvintele Scripturii privitoare la felurite laturi ale vieții nevoitorilor. Iar ca dreptar la întocmirea lor au slujit pravilele marilor părinți de la răsărit, mai ales ale celor din Egipt. Se poate crede că Sfântul Vasile avea la îndemână pravilele scrise ale acestor părinți. De aceea, scriind către un stareț despre primirea unui frate nou, el, după cum văzut, sfătuiește ca acesta să fie întărit în „pravilele începătoare, precum s-au așezat și în scris s-au dat de către Sfinții Părinți". Citind pravilele Sfântului Vasile după rânduiala cuviosului Pahomie și după scrierile cuviosului Antonie, nu se poate să nu vedem că acolo ca și aici, atât duhul nevoințelor monahicești, cât și înfățișarea lor e una și aceeași.

Rânduiala Sfântului Vasile cel Mare se deosebește prin faptul că intră puțin în amănuntele vieții din afară și se ocupă mai mult cu partea lăuntrică a ei. Toate câte se poruncesc prin ea sunt judecate cu atenție; așa încât la început pare că toate sunt rodul minții și nu al iscusinței câștigate prin viață, ci numai rod al chibzuinței și al judecății minții. De fapt însă a fost așa: dorința de a-și petrece viața departe de lume l-a adus pe Sfântul Vasile în răsărit; pildele de viețuire pe care le-a văzut aici l-au făcut să se gândească cum trebuie să fie viața cea lepădată de lume; cercetarea Scripturii a făcut ca gândul acesta să se împlinească deplin, pe care însuși Sfântul Vasile îl înfăptuia și îi învăța pe alții cum să îl înfăptuiască. În felul acesta s-a ivit Rânduiala. Iar faptul că ea este pătrunsă de o adâncă înțelepciune se datorează năzuințelor sufletești și firii Sfântului Vasile.

Prezentarea rânduielii se va face după cum urmează:

A. Mai întâi vom prezenta câteva cugetări despre viața cea lepădată de lume a nevoitorilor;

B. Și apoi vom enumera și însăși pravilele, adică rânduiala însăși.

A. Preînchipuirea vieții celei nevoitoare

1. Cea dintâi grijă a noastră să fie acum ca să ne punem în legătură vie cu Dumnezeu, curățindu-ne de patimi

Sfântul Vasile începe cu ținta cea mai înaltă a omului și rând pe rând ajunge cu gândul la viața cea nevoitoare, ca la un mijloc prin care se poate ajunge la cea țintă, socotind de datoria creștinului să o urmeze, pentru că cel ce este dator să tindă spre țintă, totodată dator este să urmeze mijloa-

celor. El zice: „Toate câte pot ajuta năzuința de a-și mântui sufletul trebuie a le păzi cu frică, ca o poruncă dumnezeiască".

Mersul cugetărilor lui este acesta: ținta cea mai de pe urmă și binele cel mai înalt pentru om este legătura cu Dumnezeu: păcatul ne-a depărtat de la Dumnezeu și ne ține în starea aceasta mulțumită patimilor care ne cuprind. De aceea, ca să ne întoarcem la unirea cu Dumnezeu se cade să ne curățim de patimi prin omorârea lor; și tocmai aceasta este viața cea nevoitoare.

El sfătuiește: „Omul a fost zidit după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, iar păcatul, cufundând sufletul în doriri pătimașe, a schimbat podoaba chipului. Dar Dumnezeu, cel ce a zidit pe om, este viața cea adevărată; de aceea cine a stricat în sine chipul lui Dumnezeu a stricat și legătura cu viața; iar cine este în afară de Dumnezeu, aceluia cu neputință îi este a fi în viața fericită. Așadar, să ne întoarcem la harul cel dintâi, de care ne-am înstrăinat noi prin păcat, și din nou să ne împodobim după chipul lui Dumnezeu, prin lipsa de patimi făcându-ne asemenea Ziditorului. Căci cine prin asemănare, pe cât este cu putință aceasta, a închipuit în sine nepătimirea firii lui Dumnezeu, acela a ridicat din nou în sufletul său chipul lui Dumnezeu. Iar cine s-a făcut asemenea lui Dumnezeu, pe calea ce s-a arătat acum, acela fără îndoială a câștigat și asemănarea vieții lui Dumnezeu, petrecând pururea în fericirea veșnică. De aceea, dacă prin omorârea patimilor iarăși ridicăm în noi chipul lui Dumnezeu, iar asemănarea lui Dumnezeu ne dă viața cea fără de sfârșit, atunci, lăsându-ne de toate celelalte, să avem toată grija ca sufletul nostru niciodată să nu fie cuprins de o oarecare patimă, ci dimpotrivă, să veghem ca atunci când ne vor năvăli ispite, cugetul nostru să rămână neclintit, făcându-ne noi prin aceasta părtași ai fericirii lui Dumnezeu".

Aceasta și este omorârea de sine, a cărei putere dătătoare de viață se cuprinde în faptul că printr-însa ne facem părtași ai morții de pe cruce a Mântuitorului Hristos, prin care ni s-a dăruit nouă viața. Crezând în Domnul, dăm putință vieții noastre duhovnicești să intre în legătură cu Dumnezeu; iar această unire ajunge în lucrare prin răstignirea de sine. Spre aceasta ne însemnăm noi în Botez și Sfântul Vasile dă lămurire în răspunsul la întrebarea 234, zicând: „În ce chip se vestește Domnului moartea omului? Precum Domnul a învățat, grăind: *de voiește cineva să vină după Mine, să se lepede de sine și să-și ia crucea sa* (Matei 16, 24), și cum a zis Apostolul, mărturisind de sine: *pentru mine lumea este răstignită și eu sunt răstignit pentru lume* (Gal. 6, 14), pentru care am și dat dinainte făgăduința la Botez. Căci el zice: *câți în Hristos Iisus ne-am botezat, în moartea Lui ne-am botezat* (Rom. 6, 3), iar tălmăcind ce înseamnă aceasta, adăugăm: *că omul nostru cel vechi a fost răstignit împreună cu El, ca să se nimicească trupul păcatului* (Rom, 6, 6), și curățindu-ne de orice legătură

pătimaşă cu viaţa, să ne facem vrednici de mărturia aceluiaşi apostol care a zis: *căci voi aţi murit şi viaţa voastră este ascunsă cu Hristos în Dumnezeu* (Col. 3, 3), ca să putem zice cu îndrăznire: *vine stăpânitorul acestei lumi şi el nu are nimic în Mine* (Ioan 14, 30). Aşadar, pentru a fi creştin, cel mai de seamă lucru este curăţirea de patimi prin nevoinţele omorârii de sine. Pentru aceea „oricare creştin mai întâi de toate se cade a avea grija ca să se dezbrace de felurite şi osebite patimi, cu care se pângăreşte sufletul.

Pentru aceasta se cere ostenceala unei vieţi întregi. Dar în aşa fel este pusă legea, ca cei ce doresc să dobândească împărăţia cerurilor în tot chipul să se nevoiască pe sine. *Împărăţia cerurilor se ia prin străduinţă şi cei se silesc pun mâna pe ea* (Matei 11, 12). Acesta este cuvântul Evanghelici. El zice de silinţa înfrânării trupului, pe care o îndură ucenicii lui Hristos, lepădându-se de poftele lor şi de dezmierdarea trupului, prin paza poruncilor lui Hristos. De aceea, dacă doreşti să răpeşti împărăţia cerurilor, sileşte-te, pleacă-ţi grumazul sub jugul slujirii lui Hristos, strânge jugul pe grumazul tău; lasă-l să-ţi apese grumazul; încarcă-l cu lucrarea virtuţilor, cu post, cu priveghere, cu supunere, cu tăcere, cu răbdarea oricărei suferinţe, pricinuite de demoni şi de oameni.

Să nu te abată cugetul, ce se înalţă, şi cu vremea să-ţi împuţinezi ostenelile; teme-te ca înainte de uşa ieşirii să nu fii prins gol de faptele cele bune şi ca să nu rămâi în afară de porţile împărăţiei".

Aceasta-i datoria tuturor creştinilor, nu numai a monahilor, ci şi a mirenilor. E drept că „iubitorul de oameni Dumnezeu, care poartă grijă de mântuirea noastră, a dat vieţii omeneşti îndrumare în două feluri: însoţire şi fecioric, şi că cel ce nu este în stare să sufere nevoinţele fecioriei să se însoţească cu femeie, dar învoirea pentru însoţire nu este învoire pentru toate. Şi cei din însoţire vor trebui să dea seamă pentru curăţia, sfinţenia şi vieţuirea după pilda acelora care, fiind însoţiţi şi având copii, au dus o viaţă sfântă. Accepţi că Evanghelia a fost dată şi celor ce se însoară şi se mărită? De bună seamă că da; toţi oamenii vor trebui să dea seamă în ceea ce priveşte ascultarea Evangheliei, fie ei monahi, fie căsătoriţi. Pentru cel ce se căsătoreşte destul este că i se iartă neînfrânarea, pofta de femeie şi împreunarea cu dânsa; dar celelalte porunci, fiind pentru toţi date, în primejdie se află cel ce le încalcă. Şi Hristos, binevestind poruncile Tatălui, vorbea celor ce vieţuiesc în lume. Iar întâmplându-se a fi întrebat în taină, răspundea ucenicilor Săi: *iar ceea ce vă zic vouă, zic tuturor* (Marcu 13, 37). Drept aceea, şi tu, care ţi-ai ales împreună vieţuire cu o femeie, să nu-ţi laşi mâinile ca şi cum ai fi îndreptăţit să te predai lumii. Pentru a câştiga mântuire, mai mult trebuie să te osteneşti şi să te fereşti, căci ţi-ai ales loc de vieţuire printre curse şi de sub stăpânirea puterilor vrăjmaşe mai vârtos eşti îndemnat spre păcate şi toate simţirile tale, ziua şi noaptea, sunt îmboldite spre acestea. De aceea să ştii că nu vei scă-

pa de lupta cu potrivnicul (diavolul) şi nu-l vei putea birui fără multe osteneli şi fără a sta la straja adevărurilor evanghelice. Şi cum te vei lepăda de lupta cu vrăjmaşul, vieţuind chiar pe câmpul luptei ? Iar câmpul acesta e întreg pământul de sub cer, pe care-l înconjoară şi pe care umblă vrăjmaşul ca un câine turbat, căutând pe cine să înghită, precum aflăm din istoria lui Iov (Iov 2, 2). De aceea, dacă te dai în lături de la lupta cu potrivnicul, du-te atunci în altă lume, în care nu este el; acolo vei avea îngăduire să nu te lupţi împotriva lui şi fără de primejdie să fii lipsit de grijă pentru paza legilor Evangheliei. Iar de nu este aceasta cu putinţă, grăbeşte-te să te deprinzi a te lupta împotriva lui (potrivnicului), din Scriptură învăţând meştesugul de a lupta, ca nu cumva fiind biruit de el pentru neştiinţă, să fii predat focului celui veşnic".

2. Prin viaţa feciorelnică şi lepădată de lume mai lesne se ajunge această ţintă

Aşadar, căsătoria nu scapă de datoria de a lupta împotriva patimilor, biruindu-le şi curăţind cu totul de ele inima sa. În acelaşi timp, însăşi însoţirea, după Sfântul Vasile, pune o mulţime de piedici biruinţei acesteia, precum am văzut noi dintr-o scrisoare a sa către Sfântul Grigorie: „Pe cel ce s-a căsătorit îl supără neîncetat felurite griji: când nu are copii, dorinţa de a-i avea, când sunt copii, grija pentru creşterea lor, îngrijirea soţiei, chivernisirea casei, supravegherea slugilor, pierderi după învoieli (chirii), certuri cu vecinii, judecăţi, primejdii în negustorie, osteneala la lucrarea pământului. Fiecare zi aduce cu sine o nouă întristare a sufletului, iar nopţile, primind drept moştenire grijile zilei, înşală mintea cu aceleaşi închipuiri".

Cum se poate în aşa fel de învălmăşeală să te lupţi cu spor împotriva patimilor ?

Dar însoţirea fiind ea însăşi o piedică mare, înmulţeşte fără de sfârşit aceste piedici, punându-te fără să vrei în legătură cu lumea, care zace în rău. În viaţa mirenilor (a laicilor), fie ei şi creştini, răul totdeauna stăpâneşte, înrâurind toate laturile acestei vieţi. Cel ce intră în legătură cu viaţa aceasta intră în marea înviforată, plină de focul patimilor. Fiindcă şi în el însuşi este ceva ce se aprinde uşor, adică patimile sale, începe şi el să ardă, cuprins de acelaşi foc. De aceea, dacă cineva ar dori să-şi stingă patimile, rămânând totodată în legătură cu lumea, aceasta ar fi asemenea dorinţei de a se răcori stând pe cărbuni aprinşi. Aceasta a închipuit Sfântul Vasile în scrisoarea către Hilon (scrisoarea 39). Când vrăjmaşul ar începe să te sminteaască, şoptindu-ţi: Pentru ce ai lăsat lumea ? Şi acolo e bine, să pui atunci împotriva acestui gând închipuirea răului care stăpâ-

neşte în lume. Până când te vei împărtăşi cu binele ei, răul te va înconjura dinainte şi nu te va lăsa să ajungi la bine. Patimile sunt răni ale sufletului. Oricât le vei tămădui, lumea din nou le va deschide. Şi aflându-te în această stare, cum îţi vei putea vindeca sufletul ? Orice doctorie tămăduitoare vei pune pe rană, nici un folos nu va aduce dacă rana se va deschide neîncetat.

Dându-şi bine seama de aceasta, Sfântul Vasile cu toată tăria lămurea că este foarte greu să dobândească cineva mântuirea sufletului în mijlocul grijilor şi al legăturilor lumeşti. Prezentăm aceste idei aşa cum le întâlnim la Sfântul Vasile.

„Încercarea de a bineplăcea lui Dumnezeu se poate face cu izbândă numai prin depărtarea de grijile lumeşti şi prin lepădarea de orice plăceri. De aceea, deşi căsătoria este îngăduită şi binecuvântată, totuşi sarcinile pe care cununia le lasă pe umerii omului, Apostolul le pune împotriva grijilor celor pentru Dumnezeu, ca şi cum unele şi altele nu ar putea fi împăcate între ele, şi zice: *Cel necăsătorit se îngrijeşte de cele ale Domnului, cum să placă Domnului; cel ce s-a căsătorit se îngrijeşte de cele ale lumii, cum să placă femeii* (I Cor. 7, 32). Asemenea şi Domnul a mărturisit despre năzuinţa ucenicilor, cum că e curată şi că are un singur ţel, zicând: *Voi nu sunteţi din lume* (Ioan 15, 19). Dimpotrivă, despre lume a mărturisit cum că nu poate lua cunoştinţă de Dumnezeu şi nu poate încăpea pe Duhul Sfânt. Căci zice: *Părinte drepte, lumea pe Tine nu Te-a cunoscut* (Ioan 17, 25) şi: *Duhul adevărului, pe Care lumea nu poate să-L primească* (Ioan 14, 17). De aceea, cel ce năzuieşte cu adevărat a urma lui Dumnezeu dator este a se lepăda de viaţa cea plină de plăceri, iar la aceasta se ajunge numai prin depărtarea cu totul de obiceiurile cele dinainte şi prin uitarea lor. Deci, dacă nu ne vom înstrăina şi de rudeniile cele după trup şi de legăturile cele lumeşti, prin schimbarea purtărilor noastre, trecând în altă lume, după cuvântul celui ce a zis: *cetatea noastră este în ceruri* (Filip. 3, 20), atunci cu neputinţă ne va fi să atingem ţinta: să bineplăcem lui Dumnezeu; căci Domnul hotărât a spus: *Aşadar, oricine dintre voi care nu se leapădă de tot ce are nu poate să fie ucenicul Meu* (Luca 14, 33).

E lucru vătămător să vieţuieşti împreună cu oamenii care fără frică şi cu dispreţ privesc datoria de a împlini întocmai poruncile. Aceasta o arată şi cuvântul lui Solomon, care ne povăţuieşte: *Nu te întovărăşi cu omul mânios şi cu cel înfierbântat de furie să n-ai nici un amestec, ca să nu te deprinzi pe calea lui şi să-ţi întinzi o cursă pentru viaţa ta* (Pilde 22, 24-25).

Pentru aceasta, ca să nu capeţi nici un imbold spre păcat, nici prin văzul, nici prin auzul tău şi ca nu cumva pe nesimţite să te obişnuieşti cu el şi ca să nu rămână în sufletul tău nici o urmă şi nici o închipuire din cele văzute şi auzite, spre paguba acestuia, pentru toate acestea să ne alegem sălaş mai întâi în loc pustiu. Pe calea aceasta vom putea strica obi-

ceiul cel de până acum, după care am vieţuit împotriva poruncilor lui Hristos. Dar nu este uşoară lupta pentru a strica un obicei, fiindcă obiceiul, întărindu-se într-un timp îndelungat, capătă puterea firii; şi aşa vom fi în stare să ştergem de pe noi petele păcatului cu rugăciunea stăruitoare a dragostei şi prin cercetarea neîncetată a voii lui Dumnezeu. Nu poţi însă să sporeşti în rugăciune şi în cercetarea aceasta printre oameni mulţi, care-ţi încântă sufletul şi îl nevoiesc cu treburile cele lumeşti.

Dar şi porunca aceasta: *dacă voieşte cineva să vină după Mine, să se lepede de sine* (Luca 9, 23), cum o va putea împlini cineva trăind în mijlocul lumii zgomotoase ? Căci ni se cade nouă mai întâi să ne lepădăm de noi înşine şi să purtăm crucea lui Hristos şi apoi să urmăm lui Hristos. Lepădarea de sine este uitarea cu totul a celor de până acum şi lepădarea voii proprii, ceea ce cu greu poate face cineva petrecând printre fel de fel de oameni (ca să nu zicem că este chiar cu neputinţă). Dimpotrivă, o asemenea vieţuire este o mare piedică pentru a lua crucea şi a urma lui Hristos. Căci să iei crucea înseamnă să fii gata a suferi şi moartea pentru Hristos, înseamnă omorârea mădularelor trupeşti, hotărârea duhului de a întâmpina fără de frică orice primejdie pentru numele lui Hristos, disprețuirea vieţii de acum; iar pentru aceasta, vedem piedici mari în noi înşine, din pricina nesaţiului pentru viaţa pământească.

Pe lângă multe alte neîndemânări, sufletul, uitându-se la mulţimea cea mare a celor ce vieţuiesc fără de lege, mai întâi petrece vremea nu în cugetare la înseşi păcatele sale şi în tânguire pentru greşelile sale, ci, dimpotrivă, comparându-se cu cei mai răi, începe a se încredinţa că stă mai sus decât alţii, iar mai apoi, pentru zbuciumări şi griji pe care de obicei le pricinuieşte viaţa cea lumească, depărtându-se de scumpa aducere-aminte despre Dumnezeu, nu numai că se lipseşte de putinţa de a se bucura şi a se veseli în Dumnezeu, a se mângâia în Domnul şi a se îndulci cu cuvintele Domnului, dar cu totul se deprinde a nesocoti şi a da uitării judecata lui Dumnezeu".

Dorinţa de a se însoţi este de cele mai multe ori prilej ca oamenii să se desfete de plăcerile cele lumeşti, căci nici nu există altă dorinţă, sădită în firea noastră cea trupească, care să fie mai tare şi mai puternică decât pofta bărbatului pentru femeie, şi pofta femeii pentru bărbat care, în chip firesc, slujeşte naşterii de prunci. Însoţirea, fiind una dintre cele mai mari lucrări ale firii, trebuie să aibă şi cel mai mare imbold. Dar nu se află mai grele sarcini decât cele ce apasă asupra celor căsătoriţi, precum zice şi Pavel: *cel ce s-a căsătorit se îngrijeşte de cele ale lumii* (I Cor. 7, 33), fiind împovărat cu griji. Căci cel neînsurat se va îngriji numai de el însuşi şi de nevoile sale trupeşti, ori, poate, le va înfrâna dacă va fi în stare de aceasta. Iar cel însurat, având în sarcina sa grija de copii, nu mai este stăpân peste voia sa, ci pentru aceasta numaidecât gustă din plăceri şi, îngrijorat pen-

tru creşterea copiilor, are atâtea poveri încât ar trebui mult timp numai ca să le numeri.

De aceea, cel ce doreşte să fie slobod de legăturile lumeşti fuge de însoţire ca de lanţuri, iar scăpând de ea, îşi închină întreaga viaţă lui Dumnezeu şi dă făgăduinţa curăţiei, ca să nu mai aibă voie de a se întoarce la însoţire, ci din răsputeri să se lupte cu firea cea trupească şi cu poftele ei, nevoindu-se în păstrarea curăţiei. Unul ca acesta, dându-se pe sine iubirii de Dumnezeu, vrând măcar cât de puţin să se facă slobod de patimi, dorind să guste din sfinţenia cea duhovnicească, din linişte, pace, blândeţe, din veselia şi bucuria ce se nasc din acestea, caută să-şi ţină gândurile cât mai departe de toată patima firească şi trupească, care tulbură sufletul, iar ochiul cel curat şi neîntunecat al sufletului şi-l îndreaptă spre cele dumnezeieşti, îndulcindu-se fără de măsură cu lumina cea de acolo. Şi ajungând sufletul în această stare şi la o aşa obişnuinţă, prin asemănare, pe cât este cu putinţă, se apropie de Dumnezeu şi se face cel mai de aproape şi cel dorit al Său, putând sta de vorbă cu Dumnezeu în gând curăţit de orice lucrare a patimilor celor fireşti şi departe de amestecul cu poftele cele trupeşti (*Cuvânt înainte la rânduiala pentru nevoitori*).

„Marta primeşte în casa sa pe Domnul, iar la picioarele lui şade Maria (Luca 10, 38-39). Amândouă surorile arată sârguinţă mare, dar tu deosebeşte lucrul lor. Marta slujea, pregătind cele pentru trebuinţele trupeşti; Maria, şezând la picioarele lui, asculta cuvintele Sale. Deci, una se ostenea pentru cele văzute, iar alta slujea celor nevăzute, căci oaspetele lor cu adevărat era Dumnezeu şi om. Dar Marta, obosind, l-a rugat pe Domnul să-i fie mijlocitor, ca şi pe sora sa să o aibă de ajutor. *Spune-i deci* – spune ea – *să-mi ajute !* Dar Domnul îi zice ei: *Marto, Marto, te îngrijeşti şi pentru multe te sileşti, dar un lucru trebuie: căci Maria partea cea bună şi-a ales, care nu se va lua de la ea* (Luca 10, 40-42). Adică nu sunt aici ca să-mi hrănesc pântecele, ci ca să vă hrănesc pe voi cu Cuvântul adevărului şi cu vederea tainelor. De aceea nici pe cea dintâi n-a chemat-o de la lucrul ei, dar şi pe cealaltă a lăudat-o pentru osârdia ei.

Înţelege dar ce înseamnă aceste două părţi, înfăţişate prin cele două femei, una mai de jos, care şi-a ales slujirea celor trupeşti, ce e mai de folos, iar alta mai de sus şi mai duhovnicească, care s-a ridicat până la vederea tainelor. Aceasta să o înţelegi duhovniceşte şi alege-ţi ce voieşti. Dacă doreşti să slujeşti, slujeşte pentru numele lui Hristos; căci El Însuşi a zis: *Întrucât aţi făcut unuia din aceşti fraţi ai Mei prea mici, Mie Mi-aţi făcut* (Matei 25, 40). De primeşti pe cei străini, de mângâi pe cei săraci, de împreună pătimeşti cu cei din suferinţe, de întinzi mâna de ajutor celor din nevoi şi din primejdii, de slujeşti celor bolnavi, toate acestea Hristos le primeşte asupra sa. Dar de vrei să râvneşti împreună cu Maria, care a luat slujirea trupului, alergând la vederea tainelor duhovniceşti, atunci cu ini-

ma curată apropie-te de lucru. Lasă trupul, nu te apuca de lucrarea pământului, nu te osteni cu gătirea mâncării, ci așază-te la picioarele Domnului și ascultă cuvântul lui, ca să te faci părtaș al tainelor Dumnezeirii; căci ascultarea învățăturilor lui Iisus este mai presus de slujirea trupului. Să tragi dar foloase din pildele acestea și din povața aceasta. Urmează ce voiești: fii dar ori slujitorul săracilor, ori iubitorul adevărurilor lui Hristos. Dar de voiești să urmezi și una și alta, prin amândouă vei dobândi rodul mântuirii. Însă învățătura duhovnicească este întâi, iar toate celelalte, după ea. Căci s-a zis: *Maria partea cea bună și-a ales.* De aceea, și tu, dacă voiești să fii tăinuitorul lui Hristos, șezi lângă picioarele lui Hristos, primește bunăvestirea lui Hristos, pune pe grumajii tăi întreaga viață a lui Hristos și o poartă fără suspinare; dar uită și de trupul tău. Și în felul acesta vei putea sta de vorbă cu Hristos în vederea tainelor, ca să urmezi Mariei și să câștigi slava cea de sus".

Din aceste cuvinte se vede ce credea Sfântul Vasile cel Mare despre greutatea mântuirii sufletului pentru cel ce viețuiește în lume, chiar dacă nu ar vieții după obiceiurile lumii și cât e de greu pentru unul ca acesta să ajungă la desăvârșirea creștinească. Drept aceea, cel ce râvnește mântuirea sufletului cel ce dorește din toată inima a bineplăcea lui Dumnezeu și a fi creștin desăvârșit, pentru omorârea patimilor și unirea cu Dumnezeu, trebuie nu numai să se ferească de însoțire, dar și să părăsească lumea. Un singur sălaș de scăpare neprimejduit este părăsirea lumii. A împreuna una cu alta este cu neputință. „Nu se poate – zice el – în același timp a avea izbândă și la una și la alta, și în faptele lumii acesteia, și în viața cea după Dumnezeu. Atât dumnezeiești Scripturi, din care am învățat, cât și firea însăși dau din belșug pilde despre aceasta. Și în ce privește lucrarea minții, nu este cu putință a se gândi două lucruri în aceeași clipă. Și în ce privește simțurile noastre, iarăși nu se pot primi în aceeași clipă sunetele a două glasuri care ajung la ureche, cu toate că avem două urechi spre a le auzi. Și ochii, dacă nu se vor îndrepta asupra unuia și aceluiași lucru, nu-și pot îndeplini cum trebuie lucrarea lor. Și toate acestea ni le arată însăși firea. Deci, pentru ce să împreunăm noi cele ce nu se pot împreuna, adică zbuciumările vieții lumești cu creșterea în nevoințe duhovnicești? Oare nu este mai bine ca, depărtându-te de aceste zbuciumări și făcând astfel încât și tu singur să ai și altora să dai de lucru, să rămâi numai cu tine însuți, și ținta cea evlavioasă a vieții, pe care ți-a pus-o înainte, să o atingi prin înseși faptele tale?"

În ce constă atunci depărtarea de lume? În părăsirea tuturor obiceiurilor lumii, care ațâță și hrănesc patimile și în retragerea de la împreună viețuirea cu oamenii care-și duc viața după duhul lumii acesteia, în lepădarea de orice avuție prin împărțirea a toate câte le ai la cei săraci, rămânând fără nimic, numai cu singura nădejde în purtarea de grijă a lui

Dumnezeu, în stingerea simţirilor fireşti, în încetarea tuturor prieteniilor şi cunoştinţelor lumeşti, intrând în altă lume, unde sunt alţi părinţi, alţi fraţi şi prieteni. Sfântul Vasile arată aceasta în mai multe locuri, dar în pravilele mari e şi un articol anume şi acesta este răspunsul la întrebarea a 8-a. Aici el scrie: „Deoarece Domnul nostru Iisus Hristos, după ce a dat dovada tare şi pe multe fapte întemeiată, spune tuturor: *Dacă vrea cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-şi ia crucea şi să-Mi urmeze Mie* (Matei 16, 24); şi încă: *Aşadar oricine dintre voi, care nu se leapădă de tot ce are, nu poate să fie ucenicul Meu* (Luca 14, 33), apoi socotesc că porunca aceasta se întinde asupra lucrurilor de care se cade a ne lepăda. Căci mai întâi ne lepădăm de diavolul şi de patimile trupului noi, cei ce ne-am lepădat de faptele *cele ascunse ale ruşinii* (II Cor. 4, 2), de rudenia cea după trup, de prietenia omenească şi de obiceiurile vieţii, care duc lupta împotriva mântuirii celei după Evanghelie. Şi, ceea ce este încă mai de trebuinţă, ne lepădăm de noi înşine, dezbrăcându-ne *de omul cel vechi dimpreună cu faptele lui* (Col. 3, 9), după cum zice Evanghelia: *cea căzută între spini, sunt cei ce aud cuvântul, dar umblând cu grijile şi cu bogăţia şi cu plăcerile vieţii, se înăbuşă şi nu rodesc* (Luca 8, 14; Marcu 4, 18).

Aşa este lepădarea de lume ! De aceea, în alt loc, Sfântul Vasile spune despre cei ce s-au hotărât a-i urma cum că „descărcându-se de povara adunării bogăţiilor, ei îşi îndreaptă paşii către o viaţă iubitoare de sărăcie şi lipsită de orice plăcere şi, hotărându-se a urma lui Hristos, aleargă către viaţa cea purtătoare de cruce a monahilor".

Dar aşa fiind, aceasta nu poate să se facă fără o luptă lăuntrică, zbuciumată, şi fără întoarcerea dureroasă a voinţei şi a sufletului întreg. Două feluri de luptă poartă oricine care într-adevăr s-a lepădat de lume, ca lepădarea aceasta să aducă roade: cea dintâi este lepădarea de rudenii şi de avere; iar cea de a doua – lepădarea de sfaturile voii sale. Atât despre una, cât şi despre alta, astfel ne spune el:

„Chiar la începutul lepădării tale de lume, ca să nu fii furat de legăturile cu rudeniile tale după trup, cutează, întărindu-te cu schimbarea celor muritoare pentru cele nemuritoare. De asemenea, când într-adevăr îţi părăseşti averea, să fii neclintit, şi încredinţează-te fără nici o îndoială că trimiţi toate acestea la cer, ascunzându-le în pântecele celor săraci, şi că iarăşi le vei primi de la Dumnezeu cu prisosinţă. Rupând legăturile cu prietenii şi cu cei mai de aproape, să nu te întristezi, căci te împreunezi cu Hristos, Cel ce pentru tine S-a răstignit; şi poţi oare să-ţi închipui o prietenie mai scumpă decât aceasta ?

Iar când, cu sprijinul de la Dumnezeu, vei birui pe vrăjmaşul tău în această primă luptă, atunci nu te arunca pe tine, asemenea unui vas fără de nici un preţ. Căci prin lepădarea de lucrurile cele pământeşti te-ai împodobit înaintea lui Hristos. Ci cu cea mai mare grijă şi cu băgare de

seamă sileşte-te să-ţi găteşti un bărbat îndrumător, care fără de greşeală ar merge înaintea ta în ce priveşte felul de vieţuire şi ar şti să-l îndrume bine pe cel ce merge către Dumnezeu (adică un stareţ iscusit, care cu pricepere chiverniseşte mănăstirea). Şi când vei găsi un astfel de îndrumător, să i te predai lui, nimicind şi dând în lături orice sfat al voici tale, ca să te arăţi asemenea unui vas curat, păstrând tot ce se află mai bun în tine neatins cu nimic străin. Iar de vei lăsa în tine oarecare dintre patimile tale cele dinainte, atunci şi binele ce s-ar afla sădit în tine se va preface în oţet şi ca un vas stricat vei fi dat afară.

Aceasta este lupta cea de a doua cu potrivnicul mântuirii noastre. Căci învăţătorii cei buni dau şi învăţături bune, iar cei răi, de bună seamă dau şi învăţături rele. Când potrivnicul nostru cel viclean nu poate să ne înduplece ca să rămânem în destrăbălarea lumească şi în pieire, atunci se grăbeşte să ne sfătuiască ca să nu ducem o viaţă prea aspră şi să nu ne încredinţăm unui îndrumător, care ne scoate înaintea ochilor toate păcatele noastre şi caută să le îndrepte, ci să ne încredinţăm unui om pătimaş iubitor de mărirea deşartă, care-şi apără chiar patimile pe motiv că rabdă slăbiciunile celor ce împreună vieţuiesc cu el, şi în chipul acesta pe nesimţite să ne facă iarăşi mult pătimaşi, legându-ne chiar cu lanţurile păcatelor noastre. Iar de te vei încredinţa unui bărbat împodobit cu multe fapte bune, te vei face moştenitor al bunătăţilor, către care năzuieşte şi el şi vei fi mult fericit înaintea lui Dumnezeu şi înaintea oamenilor. Dar dacă, cruţându-ţi trupul, îţi vei găsi un învăţător prea îngăduitor faţă de patimile tale sau, altfel zis, care va cădea în păcate împreună cu tine, atunci în zadar te-ai pornit pe calea lepădării de lume, căci te-ai dat unei vieţi pătimaşe, luându-ţi un povăţuitor orb, şi te adânceşti în prăpastie mare. Iar dacă *orb pe orb va călăuzi, amândoi vor cădea în groapă* că *destul este ucenicului să fie ca învăţătorul* (Matei 15, 14; 10, 25).

Acesta-i cuvântul lui Dumnezeu, şi El nu greşeşte: ţi se cade ţie să vieţuieşti după legea nevoinţelor; iar dacă vei face împotrivă, nu te vei încununa, precum a zis Apostolul: *iar când se luptă cineva, la jocuri, nu ia cununa, dacă nu s-a luptat după legile jocului* (II Tim. 2,5)".

Cunoscând că lucrul acesta, fiind grabnic, totodată este greu de îndeplinit, Sfântul Vasile sfătuieşte pe cel ce tinde să se lepede de lume astfel:

„Rogu-te, să nu faci aceasta fără de a-l încerca înainte; să nu-ţi închipui o viaţă lesnicioasă şi mântuire fără luptă, ci mai bine din vreme să te încerci în îndurarea suferinţelor trupeşti şi sufleteşti, ca nu cumva, adâncindu-te în lupte neaşteptate şi apoi neavând putere să stai împotriva ispitelor, iarăşi ruşinat şi batjocorit să nu te întorci acolo de unde ai fugit, spre osânda sufletului, înapoindu-te în lume şi făcându-te sminteală pentru mulţi şi dând tuturor prilej să creadă cum că este cu neputinţă să trăieşti în Hristos. Iar despre primejdia aceasta, ştiţi voi toţi, cei ce citiţi Evanghelia, în care glasul

dumnezeiesc spune: *Mai de folos i-ar fi aceluia dacă i s-ar lega de gât o piatră de moară şi ar fi aruncat în mare, decât să smintească pe unul din aceştia mici* (Luca 17, 2); căci el vinovat va fi de osândă, nu numai ca un ostaş ce a părăsit rândul, dar şi ca unul ce a dus la pieire pe cei ce i-a smintit, măcar şi de s-ar sili să se liniştească pe sine, cugetând nebuneşte că şi trăind în lume îl face milostiv pe Dumnezeu cu fapte bune, ceea ce este cu neputinţă pentru dânsul. Cel ce în viaţă neprihănită, lipsită de plăceri, n-a avut tărie să poarte lupta cu vrăjmaşul, acela va putea să sporească în oarecare virtute în viaţa cea încărcată cu păcate şi îndrumată chiar de el însuşi ? Iar de s-ar fi gândit unul ca acesta că el însuşi îşi îndrumă viaţa sa, totuşi nu va scăpa de osândă, pentru că a lăsat pe Hristos, asemenea ucenicilor de care se pomeneşte în Evanghelie, mărturisind despre ei dumnezeiescul evanghelist: *Mulţi din ucenicii Lui s-au dus înapoi şi nu mai umblau cu El*, zicând: *Greu este cuvântul acesta ! Cine poate să-l asculte ?* (Ioan 6, 60, 66)".

După toate cele ce s-au spus, se înţelege bine care este ţinta nevoinţelor celor ce s-au lepădat de lume. Aceasta constă în curăţirea sufletului de patimi. Râvnitorul unei asemenea vieţi se depărtează de lume: „Dar depărtarea de lume nu înseamnă să fii numai cu trupul în afară de lume, ci şi cu sufletul să te desparţi de năzuinţa pătimaşă cea către trup, neavând pentru tine nici oraş, nici casă, nici avere, nici prieteni, făcându-te neiubitor de câştig, neîngrijindu-te de mijloace pentru viaţă, neavând nici alte griji, fugind de orice apropiere cu oamenii, neavând ştiinţă de rânduielile oamenilor, gata să primeşti cele sădite în inimă de dumnezeiasca învăţătură".

Râvnitorul unei asemenea legi păzeşte fecioria. Însă „darul fecioriei nu înseamnă numai ca să te fereşti doar de naştere de prunci, ci cuprinde în sine tot chipul vieţii, şi însăşi viaţa şi obiceiurile vieţii trebuie să fie feciorelnice, arătând curăţie în orice lucru al celui neînsoţit. Căci poţi şi prin cuvânt să curveşti şi cu ochiul să preacurveşti şi cu auzul să te spurci, şi în inimă să primeşti necurăţie şi cu mâncarea şi băutura nemăsurată să calci legile curăţiei feciorelnice. Iar cel ce prin înfrânare se păzeşte pe sine sub legea feciorici, acela într-adevăr arată în sine harul cel desăvârşit şi în toate cu prisosinţă al fecioriei.

De aceea, dacă dorim ca înfăţişarea sufletului nostru, cea după asemănarea lui Dumnezeu, să se împodobească cu neprihănire, agonisind prin aceasta şi viaţa de veci, să fim cu luare-aminte către noi înşine ca nu cumva, făcând ceva ce nu este vrednic de făgăduinţă, să fim osândiţi la fel ca şi Anania. De nu a făcut cineva făgăduinţa de a duce o viaţă aspră, poate încă, cu încuviinţarea cea după lege, să intre în legături lumeşti, însoţindu-se prin căsătorie; dar cel ce şi-a rostit făgăduinţa dator este a se păzi pe sine pentru Dumnezeu, ca o jertfă sfântă, ca nu cumva spurcându-şi trupul cel închinat lui Dumnezeu prin făgăduinţă, prin întoarcerea la viaţa obişnuită să fie osândit pentru călcarea celor sfinte.

Dar zic aceasta având în vedere nu numai un fel de patimă, precum gândesc unii, socotind că nevoința fecioriei este numai în paza trupului, ci felurite porniri pătimașe, ca cel ce s-a hotărât să se închine pe sine lui Dumnezeu să nu se spurce prin nici un fel de năzuință lumească. De mânie, de pizmă, de ținerea minte a răului pricinuit, sau de trufie, de neastâmpărul cugetelor, de vorba cea fără de vreme, de lenevie în rugăciune, de pofta de a avea ceea ce n-are încă, de nepăsarea pentru lucrarea poruncilor, de îmbrăcămintea scumpă, de înfrumusețarea feței, de adunări zgomotoase și de vorbiri potrivnice bunei-cuviințe și nefolositoare – de toate astea dator este a se păzi pe sine cel ce s-a închinat lui Dumnezeu prin făgăduința fecioriei, căci în aceeași primejdie va fi, ori de va rămâne în păcatele de care s-a lepădat, ori de va face ceva din cele ce s-au spus. Căci toate câte se fac după îndemnarea patimilor strică curăția sufletului și pun piedici vieții celei după Dumnezeu. De aceea, cel ce s-a lepădat de lume trebuie să se ferească ca pe sine – vas al lui Dumnezeu – să nu se spurce cumva, prin neînfrânarea patimilor.

Mai îndeosebi însă trebuie să judece el că cel ce și-a ales chipul vieții îngerești, trecând dincolo de hotarul firii omenești, s-a supus pe sine legii de viețuire a celor fără de trupuri. Căci firea cea îngerească slobodă este de legăturile însoțirii, nedesfătându-se cu oarecare altă frumusețe în afară de neîncetata privire a feței lui Dumnezeu. Deci, dacă cel ce poartă chipul vieții îngerești se pângărește cu patimi omenești, se aseamănă animalului numit râs, al cărui păr nici nu e alb de tot, nici nu e negru, ci împestrițat cu tot soiul de culori și nu se poate spune de e negru sau alb.

Și aceasta să fie oarecum un dreptar pentru toți care și-au ales viața înfrânată și neprihănită".

Dar mai lămurite încă le face Sfântul Vasile pe toate acestea prin asemănarea nevoitorului cu un ostaș. Cu aceasta el chiar începe prefigurarea despre viața cea nevoitoare.

„Cât de frumoase sunt legiuirile împăratului pe care le dă supușilor săi, dar sunt mai presus și mai puternice poruncile sale date ostașilor. De aceea, cel ce năzuiește la cele de sus și la vrednicie înaltă, cel ce dorește pururea să fie un ostaș al lui Hristos, acela să asculte aceste cuvinte mari, precum se ascultă niște porunci date oștirii: *Dacă-Mi slujește cineva, să-Mi urmeze, și unde sunt Eu, acolo va fi și slujitorul Meu* (Ioan 12, 26). Dar unde este împăratul Hristos ? Într-acolo ți se cade, ostașule, să ții drumul tău. Uită de orice mângâiere de pe pământ.

Nici un ostaș nu-și zidește casă, nu-și cumpără ogor spre a-l stăpâni, nu se amestecă în feluritele negustătorii pentru a-și înmulți averea. *Nici un ostaș nu se încurcă cu treburile vieții, ca să fie pe plac celui care strânge oaste* (II Tim. 2, 4). Cele de-ale mâncării ostașul le are de la împărat; el nu este dator să-și câștige hrana și nici măcar să aibă grijă de aceasta. Pentru el

este deschisă orice casă a supuşilor împăratului după împărăteasca poruncă; el nu trebuie să se îngrijească de gospodărie. Lângă drumul cel mare este sălaşul lui şi hrana lui este după măsura trebuinţei, şi băutura lui – apa, şi odihna somnului – atât cât cere firea; iar alergări şi privegheri sunt multe, el îndură şi arşiţa soarelui şi frigul şi luptele cu cei potrivnici, primejdii mari, de multe ori îi iese înainte moartea, dar moartea slăvită; el are şi cinstea şi răsplata de la împărat. Obositoare e viaţa lui în timp de război, însă prea frumoasă în timp de pace. Dar darurile pentru vitejie, dar cununa faptelor războinice? Lui i se încredinţează dregătorii, lui i se dă numele de prieten al împăratului, el are trecere la împărat, se învredniceşte a se atinge de dreapta împăratului, el primeşte răsplata din mâinile împăratului, stăpâneşte peste supuşii împăratului şi mijloceşte pentru prieteni şi pentru străini, pentru cine vrea.

Aşadar, ostaşule al lui Hristos, luând aceste pilde mici din faptele omeneşti, să te gândeşti la bunătăţile cele veşnice. Să-ţi hotărăşti o viaţă de pribegie, singuratică, săracă. Să te faci neatârnat de nimic, să te lepezi de orice griji lumeşti, să nu te împiedice nici pofta de femeie, nici îngrijirea de copii; căci acestea sunt cu neputinţă pentru cel ce se osteşte lui Dumnezeu. Să nu te biruiască firea cea trupească, să nu te îmboldească împotriva voii tale, să nu te facă din slobod rob. Urmează mirelui celui ceresc, risipeşte sfaturile vrăjmaşilor nevăzuţi, luptă-te împotriva începătoriilor şi a stăpânitorilor întunericului veacului acestuia (Efes. 6, 12), izgonindu-i din sufletul tău ca să nu aibă ei parte în tine. Îndeosebi, să te predai în dreapta marelui Împărat care, cum se arată, înfricoşează şi fugăreşte pe cei potrivnici. Înarmează-te, ca să fii neînvins la orice lucru şi neclintit la suflet printre primejdii; nu pierde credinţa, ai pe Hristos înaintea ochilor, care pentru tine toate a răbdat, amintindu-ţi că pentru Hristos şi ţie ţi se cade să rabzi totul. Şi prin aceasta vei birui; căci ai urmat biruitorului Împărat, care şi pe tine te va face părtaş al biruinţei sale.

De vei muri chiar, nu vei fi biruit, ci tocmai atunci vei câştiga biruinţa, trecând de la moarte la viaţa veşnică, de la necinstea cea dinaintea oamenilor la slava cea dinaintea lui Dumnezeu, de la scârbele şi ostenelile din lumea aceasta la pacea cea veşnică dimpreună cu îngerii. Pământul nu te-a primit printre cetăţenii lui, dar cerul te va primi; lumea te-a prigonit, dar te vor duce îngerii ca să te pună înaintea lui Hristos, şi te vei numi prieten şi vei auzi lauda aceasta mult dorită: «Bine, slugă bună şi credincioasă, ostaş viteaz, împreună lucrător al Stăpânului, următor Împăratului. Eu te voi încărca cu darurile mele». De vei cere mântuire pentru fraţii tăi, pentru cei osteniţi şi de o credinţă cu tine, vei şi lua pentru ei împărtăşirea bunătăţilor. Te vei veseli cu veselia veşnică, pururea petrecând fericit în ceata fericiţilor.

Dar unii ca aceştia, învrednicindu-se de răsplata ce-i gătită tuturor celor ce se oştesc după Hristos, să dorească această oştire şi părinţii pen-

tru fii şi maicele pentru fiice. Ca să-i aducă pe cei născuţi de ei (închinându-i Domnului), nădăjduind să aibă în ei mijlocitori înaintea lui Hristos şi buni rugători. Să închinăm Domnului pe cei pe care ni i-a dăruit El, ca să avem parte în proslăvirea copiilor noştri".

3. Dintre felurile vieţii lepădate de lume, cea obştească (împreună petrecătoare) mai de-a dreptul ne duce la ţinta noastră de pe urmă

Aşadar, după Sfântul Vasile cel Mare, ca să vieţuieşti în desăvârşire potrivit legii evanghelice, e nevoie să te lepezi de lume. Dar viaţa cea lepădată de lume nu este numai de un fel; chiar de la început ea s-a rânduit în mai multe feluri şi în toate felurile s-au nevoit oamenii care s-au ridicat la înălţimile cele mai de sus ale vieţii neprihănite. Sfântul Vasile găseşte că cel mai potrivit fel de viaţă lepădată de lume este cea monahicească obştească, aşa-zisă idioritmică, când, vieţuind în aceeaşi mănăstire, monahii duc o viaţă închisă în chiliile lor şi aceasta spre deosebire de viaţa anahoretică (singuratică), nu aceea pe care o duceau ucenicii Sfântului Antonie, ci cea pe care a văzut-o Sfântul Vasile prin locurile sale, viaţa singuratică fără supraveghere şi fără îndrumare, în care nu poţi scăpa de legăturile cu lumea şi cu mirenii. O astfel de viaţă singuratică nu ducea drept la ţintă şi era legată cu prea multe greutăţi, deşi ea este mai presus de viaţa cea obştească. Sfântul Vasile a aşezat acest fel de monahism în care a voit să adune tot ce este mai bun în viaţa nevoitoare singuratică şi să înlăture tot ce găsea într-însa nepotrivit pentru atingerea ţintei. Şi viaţa obştească întemeiată de el era singuratică, dar prinsă într-un trunchi, unde fiecare putea să se simtă ca şi cum ar fi fost singur.

În acest fel se puteau împăca toate nevoile firești cu puteri unite, fără a avea trebuinţă de a intra în legătură cu lumea şi cu mirenii, lucru de care, desigur, nu putea scăpa nici unul dintre anahoreţi (monahi singuratici, neuniţi laolaltă).

Iată cuvintele Sfântului Vasile cel Mare cu privire la chipul vieţii monahiceşti întemeiate de el.

„Cel ce s-a depărtat de viaţa obişnuită, nevoindu-se pentru viaţa cea dumnezeiască, să se nevoiască nu singur prin sine şi nu deosebit unul de altul. Căci pentru o asemenea viaţă e nevoie de adeverire, ca să nu fie ea bănuită vicleneşte. Şi precum legea duhovnicească cere ca cei ce gustă Paştele cel de taină să fie nu mai puţini de zece, tot astfel şi aici se cuvine ca mai vârtos să se înzecească decât să se împuţineze numărul celor ce împreună se nevoiesc în viaţa duhovnicească.

Dar întrucât nu toți oamenii se potrivesc la fire și nu toți judecă la fel despre cele ce sunt de folos, apoi, ca să nu fie oarecare neorânduire, începând fiecare să viețuiască după voia sa, și pe un bărbat, despre care s-a adeverit că înaintea oricui s-a arătat cu înțelepciune, statornicie și asprimea vieții, se cade a-l pune drept îndrumător altora. Și să fie el cel mai mare în ce privește bună-cuviința vieții și peste frățimea care de bunăvoie i se pleacă, numai pentru smerita cugetare și buna supunere. Să aibă o astfel de putere ca nimănui din obștea aceasta să nu-i fie îngăduit a se împotrivi voii lui, când poruncește ceva privitor la bună-cuviința și asprimea vieții. Adevărata și desăvârșita plecăciune a celor supuși către stareț se arată în faptul că nu numai după sfatul starețului se feresc de cele necuviincioase, dar nici faptele cele mai de laudă nu le fac fără voia lui; căci cel ce și acestea de pe urmă le făptuiește sieși își face plăcere.

Când mulți năzuind spre una și aceeași țintă a mântuirii încheagă obștea ca să viețuiască împreună, se cade mai întâi de toate a-i întări ca să aibă toți o inimă, o voință, o dorință și, precum poruncește Apostolul, toată plinirea celor adunați să fie un trup, alcătuit din mai multe mădulare (I Cor. 12, 12). Iar la aceasta nu se poate ajunge altfel decât numai lepădând obiceiul de a socoti vreun lucru drept al său, nici îmbrăcăminte, nici vas, nici vreun alt lucru din câte se întrebuințează în viața obștească, pentru ca fiecare din aceste lucruri să slujească la trebuință, iar nu celui ce îl stăpânește.

Cei ce duc o asemenea viață trebuie să găsească un astfel de mijloc spre a-și câștiga hrana, cum îl descrie Apostolul, ca să-și mănânce pâinea muncind în tăcere (II Tes. 3, 12). Iar lucrul lor trebuie încredințat unuia mai în vârstă, adeverit pentru viața cinstită, care va împărți și lucrul mâinilor lor pentru felurite trebuințe, ca să se împlinească și porunca ce spune că în sudoarea feței și prin muncă să ne agonisim hrana (Fac. 3, 19), și pentru ca nu cumva purtarea lor cea cuviincioasă să fie luată în râs sau batjocorită atunci când ar avea nevoie să se arate în mijlocul mulțimii pentru trebuințele cele trupești. Toți să aibă o singură cămară de obște. Iar întrebuințarea lucrurilor să fie dată pe seama starețului, ca după porunca lui, fiecare, cum i se cuvine, să se folosească din cele de obște.

Slujirea întregii adunări să fie pe rând și câte doi rânduindu-se în fiecare săptămână, să aibă grijă de toate cele trebuincioase, ca și răsplata pentru smerita cugetare să fie de obște și nimeni, chiar în cele mai alese, să nu aibă mai mare drept decât ceilalți frați, ca și odihna să se dea tuturor deopotrivă. Căci alternând munca cu odihna, fac pe cei ce muncesc să nu simtă oboseala".

Acestea sunt temeiurile pe care Sfântul Vasile a așezat viața cea împreună viețuitoare. Și iată care sunt părțile cele bune ale acestei vieți.

În răspunsul la întrebarea a 7-a (pravila mare) el zice:

„Bag de seamă că viețuirea mai multora laolaltă, în multe privințe e mai de folos.

Mai întâi, fiecare dintre noi nu poate singur să îndestuleze toate trebuințele trupești, ci pentru a găsi cele de trebuință are nevoie de altul. Căci precum piciorul are o putere, dar de alta e lipsit, și fără ajutorul altor mădulare află că lucrarea lui nu e tare și nu e de ajuns pentru a se susține chiar pe sine, neputând înlocui cele ce lipsesc; tot astfel și în viața cea singuratică, ceea ce avem nu ne este de folos, iar ceea ce lipsește nu se poate căpăta; căci Ziditorul Dumnezeu a rânduit, ca să avem noi nevoie unul de altul și, după cele ce s-au scris, să fim în unire unul cu altul (Sirah 13,19).

Apoi, depărtându-se de toți, fiecare singur nu poate să-și vadă neajunsurile, neavând aproape un om, care l-ar înfrunta și l-ar îndrepta cu blândețe și cu duioșie. Căci de multe ori, cel ce judecă bine, fiind înfruntat chiar de vrăjmaș, se îndeamnă spre vindecare, și cel ce iubește din inimă vindecă păcatul cu multă iscusință.

Căci s-a zis: *cel ce iubește ceartă la vreme* (Pilde 13, 24). Iar în singurătate e greu să găsești un om (care te-ar putea îndruma), de nu te-ai apropiat de el în viață; de aceea, cu unul ca acesta se împlinește ceea ce s-a zis: *Vai de cel singur care cade și nu este cel de-al doilea să-l ridice !* (Eccl. 4, 10).

Viața cea împreună vieţuitoare mai mult decât cea singuratică ajută la păstrarea bunătăților, ce ni s-au dăruit de la Dumnezeu și la apărarea de uneltirile cele din afară ale vrăjmașului. Mai multă nădejde poți să ai că te vor trezi oamenii care veghează, de ți s-ar întâmpla să fii biruit de acel somn al morții, de a cărui izbăvire ne-a învățat David să ne rugăm, zicând: *luminează ochii mei, ca nu cumva să adorm întru moarte* (Ps. 12, 4). Și cel ce greșește se depărtează mai ușor de păcat, când îl face să se rușineze osânda ce răsună din gura mai multor oameni, așa încât pentru unul ca acesta s-a zis: *Destul este pentru un astfel de om pedeapsa aceasta dată de către cei mai mulți* (II Cor. 2, 6); iar pentru cel ce sporește, drept adeverire slujește încuviințarea ce vine din partea multora și unirea lor cu lucrul lui. Căci *din gura a doi sau trei martori să se statornicească tot cuvântul* (Matei 18, 16); deci e limpede că cel ce face fapta bună mai neclintit se va întări pe mărturia multora.

Iar viața singuratică, pe lângă primejdiile amintite, mai este amenințată și de altele. Cea dintâi și cea mai mare dintre ele este primejdia trufiei. Căci neavând pe cineva care i-ar putea prețui lucrul, el își va închipui că a ajuns la desăvârșirea poruncii. De aceea viața cea împreună petrecătoare a fraților este câmpul nevoințelor, calea cea cu bună nădejde spre biruință, necontenita încercare și învățarea poruncilor Domnului. Și acest fel de viață, având ca scop mărirea lui Dumnezeu, după porunca Domnului nostru Iisus Hristos, Care a zis: *așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, așa încât să vadă faptele voastre cele bune și să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri* (Matei 5, 16), păstrează cel mai bine semnele celor pomeniți în cartea faptelor sfinților, despre care s-a scris: *iar toți cei ce cre-*

deau erau laolaltă și aveau toate de obște (Fapte 2, 44); și încă: *Iar inima și sufletul mulțimii celor ce au crezut erau una și nici unul nu zicea că este al său ceva din averea sa, ci toate le erau de obște* (Fapte 4, 32)."

Dar cu mare însuflețire vorbește el despre aceasta în capitolul VIII al rânduielii pentru nevoitori.

„Cea mai mare parte a nevoitorilor trăiesc în obști, întărind unul în altul gândul de a se desăvârși în virtuți și asemănând lucrul unul altuia, după cum fiecare se ostenește, se îndeamnă pe sine în lucrarea binelui. Să priceapă aceștia cât e de mare și cât e de înalt acel bine, ai cărui părtași se fac ei prin împreună viețuire.

Iubind împreună petrecerea și viața cea obștească, ei se întorc la ceea ce este bine chiar pentru firea însăși. Căci acea împreună petrecere a vieții o numesc desăvârșită în care avutul nu este al nimănui aparte, din care este gonită înfruntarea părerilor, în care sunt nimicite de la rădăcină zbuciumările și certurile, ci toate sunt de obște – și suflete, și hotărâri, și puteri trupești, și câte sunt de trebuință pentru a hrăni trupul și a-l sluji pe el, în care este unul Dumnezeu de obște, o singură agonisire de obște a evlaviei, mântuirea de obște, ostenelile de obște, cununile de obște, în care mulți alcătuiesc una și unul nu este singur, ci în mulți.

Ce este asemenea cu această viețuire și ce este mai fericit decât ea ? Ce este mai desăvârșit decât o asemenea apropiere și o astfel de unire ? Ce este mai plăcut decât această împreunare a obiceiurilor și a sufletelor ? Oameni care s-au nevoit, fiind din felurite neamuri și din felurite țări, au ajuns la o astfel de asemănare desăvârșită, încât în mai multe trupuri s-a văzut un suflet și mai multe trupuri s-au dovedit unelte ale unei singure voințe. Cel neputincios cu trupul are pe mulți care împreună pătimesc cu el duhovnicește; bolnavul și cel deznădăjduit are pe mulți, care îl tămăduiesc și îl ridică. Ei deopotrivă sunt și robi, și stăpâni unul altuia, și în slobozenia neîntrecută slujesc unul altuia ca niște robi adevărați, dar nu ca robii, care slujesc de silă, pentru anumite trebuințe, căci această robie întristează mult pe cei robiți, ci o robie care se lucrează cu bucurie prin libertatea voinței; căci dragostea supune pe cei slobozi unul către altul și păzește libertatea prin voința neîmpiedicată a fiecăruia. Dumnezeu a voit ca noi să fim așa de la început; pentru aceasta ne-a și zidit El. Și tocmai aceștia (împreună viețuitorii), dărâmând în sine păcatul strămoșului Adam, ajung din nou la bunătatea cea de la început, căci n-ar mai fi între oameni nici despărțiri, nici dezbinări, nici războaie, dacă păcatul n-ar fi împărțit firea. Tocmai ei sunt următori adevărați ai Mântuitorului și ai viețuirii Sale după trup. Căci precum Mântuitorul a adunat ceata ucenicilor, chiar pe Sine făcându-Se părtaș al obștei apostolilor, la fel și aceștia, plecându-se mai marelui lor, păstrând bine rânduiala cea obștească a vieții, întocmai urmează chipului de viețuire al apostolilor și Domnului. Tocmai

ci râvnesc viața îngerilor, deopotrivă cu aceștia, păzind cu asprime viața cea de obște. Așa sunt nevoitorii cei adevărați, nu cele pământești adunându-și, ci la cele cerești năzuind, prin viața cea împreună petrecătoare. Tocmai ei sunt cei care răpesc bunătățile împărăției celei făgăduite, prin vieţuirea cea de bunăvoie și prin petrecerea împreună, urmând întocmai chipului de vieţuire și de petreceri de acolo. Tocmai ei păzesc într-adevăr sărăcia desăvârșită, neavând nimic al lor, ci toate făcându-le de obște. Tocmai ei au arătat neamului omenesc câte bunătăți ni s-au dat prin întruparea Mântuitorului; pentru că firea cea omencască, împrăștiată și despicată în mii de bucăți, după măsura puterilor lor din nou o aduc la împreunare și cu sine însăși, și cu Dumnezeu. Căci acesta este lucrul mai însemnat în iconomia Mântuitorului cea după trup: să aducă firea omenească în unire cu sine însăși și cu Mântuitorul său și, stricând împrăștierea cea vicleană, să ridice din nou unirea cea dintâi, după cum un doctor bun, cu doctorii vindecătoare, din nou unește trupul despicat în mai multe părți.

Și aceasta am înfățișat-o eu ca după putință să arăt înălțimea și mărirea acestui lucru bun. Și cu ce se poate asemăna lucrul acesta ? Aici unul e tată și următor al Tatălui celui ceresc, iar copiii sunt mulți și toți se silesc a se întrece unul pe altul în ascultare de stareț, toți au un cuget, toți mângâie pe tatăl cu purtări de laudă, nu legăturile firii fiind temeiul acestei apropieri, ci făcând drept îndrumător și supraveghetor Cuvântul care este mai tare decât firea, pe lângă aceasta fiind legați cu unirea Duhului Sfânt. Oare se poate găsi în ceva pământesc asemănarea spre a închipui desăvârșirea acestei vieți lucrătoare de virtuți ? Dar în cele pământești nu este nici o asemănare; rămân numai cele de sus. Tatăl cel ceresc este nepătimaș, de asemenea e străin de patimi și acest tată care pe toți îi aduce la unire prin cuvânt. Nevătămați se păstrează pe sine copiii Tatălui celui ceresc; asemenea și pe aceștia i-a împreunat paza nestricăciunii. Dragostea îi leagă pe cei de sus; asemenea și pe aceștia dragostea i-a unit unul cu altul. Adevărat că însuși satana se înfricoșează înaintea acestei oștiri, nesimțind în sine puterea pentru a sta împotriva acestui număr de luptători, care cu atâta bărbăție și cu rânduri așa de strânse pornesc asupra lui, acoperindu-se unul pe altul cu dragoste și apărați fiind de Duh, încât nu mai rămâne nici un loc, oricât de mic, deschis pentru lovituri. Să-ți aduci aminte de nevoințele vrednice de mirare ale celor șapte Macabei și vei afla că însufleţirea acestor nevoitori este și mai arzătoare. Tocmai pentru dânșii striga în cântări David, zicând: *iată acum ce este bun și ce este frumos, decât numai a locui frații împreună* (Ps. 132, 1), prin cuvântul *bun* arătând viața cea vrednică de toată lauda, iar prin cuvântul *frumos*, bucuria pricinuită de unirea gândurilor și buna înțelegere. Cel ce întocmai urmează acestei vieți acela este, după mine, râvnitorul celei mai mari virtuți".

Din toate câte a zis Sfântul Vasile cel Mare despre felul de împreună petrecere a vieții celei lepădate de lume se vede că obștea monahicească este obștea fraților celor uniți la suflet, petrecând departe de lume sub îndrumarea unui părinte mai iscusit, năzuind spre deplina atingere a scopului vieții evlavioase creștine sau spre desăvârșirea vieții creștinești, care constă în necontenită și vie împărtășire cu Dumnezeu prin omorârea patimilor.

Izbânda în acest fel de viețuire se câștigă prin părăsirea deplină a lumii și a toate câte sunt în lume, petrecerea în depărtare și în tăcere, ca nici ochiul, nici auzul, nici limba să nu atâțe patimile cele ascunse înăuntru și să nu le dea hrană, prin lepădarea grijilor lumești și dobândirea de pace și liniște, ca din afară nimic să nu aprindă patimi, gânduri rele și porniri necurate, în care scop se rânduiește în mănăstirile obștești lucrul de mână pentru fiecare într-o măsură anumită, cu care îndeletnicindu-se, nici unul nu are altă grijă decât de a împlini partea sa de lucru, încredințat fiind că i se va da și hrană, și îmbrăcăminte, și adăpost; dar și cei ce rânduiesc toate, de asemenea nu au nici o grijă știind că vor avea lucruri pe care dacă le vând, se poate cumpăra în loc tot ce trebuie: de aceea toți au de toate și fiecare în parte nimic. Lepădare de orice plăceri, necontenită petrecere cu Dumnezeu în înălțarea către Dânsul a rugăciunii și a minții, cercetând totodată dumnezeiești Scripturi și adevărurile descoperite de sus; lepădare deplină de propria voie prin desăvârșita supunere către părintele său, nu numai prin îndepărtarea de toate cele rele, dar și nimic bine să nu facă fără știința și voia lui; mărturisire în toată ziua, a toate câte a avut la suflet peste zi din cele potrivnice cugetului celui bun și pricinuitoare de îndoieli; dragostea cea tare, frățească, a unuia către altul, îndreptată numai pentru creșterea fiecăruia în desăvârșirea duhovnicească, care este lucrul cel mai însemnat, slujind unul altuia și la nevoile cele trupești.

B. Pravilele pentru monahi împreună vieţuitori sau însăşi Rânduiala Sfântului Vasile cel Mare

I. Despre stareți

Deoarece mănăstirea este obștea fraților sub îndrumarea unui singur părinte, toate se rânduiesc în ea de către acest părinte. Dacă el e bun, și în mănăstire toate merg bine; dacă el e nepăsător, nici în mănăstire nu căuta rânduială sau ceva bun. De aceea, Sfântul Vasile cel Mare se îngrijește

mult de stareți în privința alegerii și datoriilor lor, precum și a felului în care să chiverniscască ei cu bună-cuviință.

1. Starețul trebuie să fie un bărbat care fără de greșeală ar merge înainte în chipul viețuirii, ținând a îndruma bine pe cei ce merg către Dumnezeu, împodobit cu virtuți, având în faptele sale mărturia dragostei către Dumnezeu, cunoscând dumnezeieștile Scripturi, să nu fie nebăgător de seamă, ori iubitor de argint, ori prea îngrijorat de multe, tăcut, iubitor de Dumnezeu, primitor de străini, nemânios, neaducător aminte de rău, întărit în ce privește povățuirea celor ce se apropie de el, neiubitor de mărire deșartă, ncîngâmfat, nemăgulitor, nestrămutat, nimic având mai scump decât pe Dumnezeu.

2. Ca mai mare se pune cel ales din mijlocul celorlalți frați, bine întocmit în toate purtările, ținându-se seamă și de anii vieții sale. Căci în firea omenească cine este mai bătrân este și mai de cinste. Dar fiindcă se cuvine ca obștea să fie cu desăvârșire plecată și supusă starețului, se cade mai întâi să se aleagă un îndrumător al acestei viețuiri astfel încât viața lui, pentru cei ce caută spre el, să fie pildă a tot binele și, cum zice Apostolul, el să fie *fără de prihană, veghetor, înțelept, cuviincios, iubitor de străini, destoinic să învețe pe alții* (I Tim. 3, 2). Și mie mi se pare că el trebuie să fie încercat nu atât în privința vârstei sale înaintate, căci îmbătrânind și având fața plină de zbirciturі poate să aibă și deprinderi tinere, cât mai ales în privința vechimii obiceiurilor și a purtării lui în viața cea bine așezată, ca orice ar face sau ar zice să fie pentru obște drept lege sau pravilă.

3. Ca îndrumător al altora se cade a rândui pe cel ce se deosebește înaintea tuturor cu înțelepciune, statornicie și asprimea vieții, ca bincle ce este sădit în el să fie pildă de urmare pentru toți cei din jurul lui. Dacă mai mulți zugravi vor căuta trăsăturile aceleiași fețe, chipurile ce vor zugrăvi se vor asemăna între ele, căci au asemănare cu una și același model. Tot așa, dacă mai multe deprinderi se vor îndrepta spre a urma unei singure deprinderi, atunci în toate deprinderile va străluci unul și același chip bun de viețuire. De aceea, alegându-se unul, nu vor mai lucra voințele celorlalți și atunci celui mai desăvârșit vor urma cei mulți, plecându-se poruncii Apostolului care zice ca *tot sufletul să se supună înaltelor stăpâniri;* căci *cei ce se împotrivesc își vor lua osândă* (Rom. 13, 1-2).

4. Se cuvine ca starețul, aducându-și aminte de porunca Apostolului care zice: *pildă fii credincioșilor* (I Tim. 4, 12), să arate în viața sa pildă de orice poruncă a Domnului în așa fel încât aceia pe care îi povățuiește să nu aibă nici o dezvinovățire, socotind porunca Domnului cu neputință de împlinit sau ușor de ocolit.

5. Dar mai întâi, ceea ce este și mai însemnat, lui i se cuvine, după dragostea lui Dumnezeu, să sporească în smerita cugetare, încât și atunci când tace pilda sa să fie de învățătură, povățuind mai tare decât tot cuvântul.

Căci dacă ţinta legii creştineşti este urmarea lui Hristos după măsura întrupării, după cum se potriveşte aceasta cu chemarea fiecăruia, apoi aceia cărora li s-a încredinţat îndrumarea multora datori sunt, după mijloacele lor, să-i îndemne pe oamenii cei neputincioşi ca să păşească înainte în ce priveşte asemănarea cu Hristos, după cuvântul fericitului Pavel, care zice: *Fiţi următori ai mei, precum şi eu sunt al lui Hristos* (I Cor. 11, 1). Deci, ei (stareţii) cei dintâi, ajungând la măsura smeritei cugetări, arătată de Domnul nostru Iisus Hristos, datori sunt să se potrivească Lui în toate. Căci Hristos a zis: *Învăţaţi-vă de la Mine, căci sunt blând şi smerit cu inima* (Matei 11, 29). De aceea, blândeţea firii şi smerenia inimii să-l împodobească pe stareţ. Dacă Domnul nu S-a ruşinat să slujească robilor Săi, ci a binevoit să se facă slujitor al pământului şi al tinei pe care El însuşi l-a zidit, El însuşi a prefăcut-o în om, atunci cum trebuie să ne purtăm noi faţă de cei de o cinste cu noi, ca să putem crede cum că urmăm Lui ? Şi iată una dintre însuşirile pe care îndeosebi trebuie să o aibă stareţul.

6. Pe lângă aceasta, el trebuie să fie blând, cu îndurare să rabde dacă cineva, nefiind încă bine încercat, nu-şi va împlini oarecare din datoriile sale, să nu tăinuiască păcatele, ci cu blândeţe să sufere pe cei nesupuşi şi cu toată duioşia şi potrivirea să le dea doctorii vindecătoare, deprinzându-se a căuta mijloace de tămăduire, potrivite pentru boală, nu cu semeţie făcând înfruntare, ci cu blândeţe sfătuind şi pedepsind, după cele scrise (II Tim. 2, 25), bine chibzuind în treburile care sunt de faţă, prevăzând toate când judecă despre cele viitoare, având putere a se nevoi împreună cu cei puternici, purtând neputinţele celor slabi, fiind în stare să facă toate şi să vorbească spre desăvârşirea celor ce vieţuiesc cu ei.

7. Stareţul nu cu de la sine putere trebuie să-şi acorde întâietate, ci să fie ales de către înainte stătătorii altor obşti, şi în viaţa de până atunci să arate destule dovezi de bună purtare. Căci s-a zis: *Aceştia să fie mai întâi puşi la încercare, apoi, dacă se dovedesc fără prihană, să fie diaconiţi* (I Tim. 3, 10). Cine este aşa şi cine în acest fel s-a ales să ia stăreţia şi să facă bună rânduială în frăţime, rânduind pe fiecare la lucru, spre care este vrednic.

8. Stareţul, ca un tată ce se îngrijeşte de copiii săi legiuiţi, dator este a băga în seamă nevoile fiecăruia şi după putinţă a face cuviincioasă tămăduire şi îngrijire, sprijinind cu dragoste şi bunăvoinţă părintească fiecare mădular, într-adevăr neputincios după suflet şi după trup.

9. Acela căruia i s-a dat în sarcină a purta grijă de toţi, trebuind să dea seamă pentru toţi, nu se cuvine să uite de această datorie ştiind că dacă unul dintre fraţi va cădea în păcat pentru că nu i s-au rânduit înainte îndreptările lui Dumnezeu sau, căzând în păcat, petrece în el nefiind povăţuit cum să se îndrepte, atunci sângele fratelui, după cele scrise, din mâna lui se va cere (Iezec. 3, 20) şi, mai ales, dacă din nepăsare va lăsa fără băgare de seamă din cele câte sunt plăcute lui Dumnezeu, ci pentru măgulire

lăsând nepedepsite greşelile fiecăruia, va slăbi rânduielile aspre ale vieţii. Căci s-a zis: *Cei care te conduc te rătăcesc şi te abat de la calea pe care tu mergi* (Isaia 3, 12), iar *cel ce vă tulbură pe voi îşi va purta osânda, oricine ar fi el* (Gal. 5, 10). De aceea, ca să nu cădem şi noi în aceasta, se cuvine ca stând de vorbă cu fraţii, să urmăm poruncii apostolului. Căci s-a zis: *Căci niciodată nu ne-am arătat cu cuvinte de linguşire, după cum ştiţi, nici cu ascunse porniri de lăcomie. Dumnezeu îmi este martor. Nici n-am căutat slavă de la oameni, nici de la voi, nici de la alţii* (I Tes. 2, 5-6). Deci cine este slobod de patimi, acela poate să îndrume pe calea cea fără de primejdii, câştigând răsplata pentru sine şi ducându-i la mântuire pe cei ce-i urmează. Dacă cineva, nu pentru a avea cinstea de la oameni sau din dorinţa de a face pe placul oamenilor, ci din dragoste adevărată se apropie de lucru, acela necutezând a schimba cumva adevărul, cu îndrăznire le grăieşte lor cuvântul cel neprefăcut şi sincer, pentru care i se potriveşte şi ceea ce s-a spus mai departe de către apostol: *Noi însă am fost blânzi în mijlocul vostru, aşa precum o doică îngrijeşte pe fiii săi; astfel, iubindu-vă, eram bucuroşi să vă dăm nu numai Evanghelia lui Dumnezeu, ci chiar şi sufletele noastre pentru că ne-aţi devenit iubiţi* (I Tes. 2, 7-8). Iar cine nu este aşa, acela este un îndrumător orb şi singur cade cu iuţeală, şi pe alţii îi atrage după sine.

10. Din cele ce s-au zis până acum se poate vedea cât e de rău ca în loc să fii îndrumător, să te faci pentru frate pricină de rătăcire pe cărări mincinoase. Dar totodată, aceasta este un semn că el nu sporeşte în dragoste după poruncă; căci nici un părinte nu se uită nepăsător la copilul său, care stă deasupra prăpastiei şi nu lasă în adâncul prăpastiei pe fiul care a căzut într-însa. Dar cu cât mai grozav este a lăsa în pieire sufletul ce s-a prăbuşit în adâncul relelor; oare mai trebuie să vorbim despre aceasta ? De aceea, stareţul are datoria de a priveghea pentru sufletele lor şi de a avea grijă pentru mântuirea fiecăruia, ca unul ce va da seamă pentru dânşii; iar grija sa trebuie să fie atât de mare încât să-şi arate râvna sa pentru fraţi până la moarte, nu numai după legea Domnului despre dragostea care s-a dat tuturor, ca cineva să-şi pună sufletul său pentru prietenii săi (Ioan 15, 13), dar şi pentru legea anume dată de către cel ce a zis: *voind să vă dăm nu numai Evanghelia lui Dumnezeu, ci şi sufletele noastre.*

11. Stareţul să nu se mândrească cu dregătoria sa, ca nu cumva să se lipsească de fericirea cea făgăduită pentru smerita cugetare (Matei 5, 3) sau ca să nu se îngâmfe şi să cadă în osânda diavolului (I Tim. 3, 6), ci dimpotrivă, să se încredinţeze că purtarea de grijă pentru cei mulţi este slujirea multora.

Precum cel ce slujeşte multor răniţi, spălând rănile fiecăruia şi dându-le ajutorul de care au nevoie, din această slujire a sa face prilej nu spre trufie, ci mai vârtos spre smerenie, supărare şi râvnă, tot aşa sau chiar mai mult şi acela căruia i s-a dat în sarcină tămăduirea neputinţelor fraţilor, ca o

slugă a tuturora şi ca unul ce este dator să dea seamă pentru toţi, trebuie mult să cugete şi mult să se îngrijească. Pe această cale va ajunge el la ţintă, căci Domnul a zis: *dacă cineva vrea să fie întâiul, să fie cel din urmă dintre toţi şi slujitor al tuturor* (Marcu 9, 35).

a) Stareţul trebuie să-i certe pe cei ce greşesc fără patimă; căci cel ce înfruntă pe fratele cu răutate şi mânie nicidecum nu-l face slobod de păcate, ci pe sine însuşi se afundă în greşeli. Pentru aceasta s-a zis: *certând cu blândeţe pe cei ce stau împotrivă* (II Tim. 2, 25). Nu se cade nici să fie prea aspru, văzând că este urât de cineva, nici a arăta prea multă îngăduinţă către cel ce greşeşte, când se dovedeşte că a fost obijduit de altul, ci tocmai cu acest prilej trebuie a da mustrare pentru fapta cea rea. Căci în aşa fel va scăpa de bănuială pentru iubire de sine şi prin felul purtării faţă de sine şi faţă de cei din afară va dovedi că nu pe cel ce greşeşte îl urăşte, ci păcatul disprețuieşte.

Iar cel ce îşi arată felul purtării, nu după cele ce s-au zis acum, ci în chip potrivnic acestora, acela face mustrare nu pentru Dumnezeu şi nu din grija pentru cel ce greşeşte, ci după a sa iubire de slavă sau de stăpânire. Unul care arată râvnă împotriva celor ce înjosesc mărirea lui Dumnezeu, călcând poruncile şi are dragoste către fratele care păcătuind se află în primejdie de a se lipsi de mântuire, căci *sufletul care păcătuieşte va muri* (Iezec. 18, 20), acela trebuie să se ridice împotriva celui ce păcătuieşte, ca şi împotriva păcatului însuşi, şi prin asprimea pedepsei să dovedească căldura hotărârii.

b) La ce trebuie să se gândească stareţul când porunceşte sau rânduieşte ceva ? Faţă de Dumnezeu, ca un slujitor al lui Hristos şi iconom al tainelor lui Dumnezeu (I Cor. 4, 1), el trebuie să se ferească să nu spună sau să hotărască ceva împotriva voii lui Dumnezeu, cea mărturisită în Scripturi, dând astfel mărturie mincinoasă împotriva lui Dumnezeu, adică călcarea celor sfinte, poruncind ceva străin de învăţătura Domnului sau lăsând ceva din cele plăcute lui Dumnezeu.

Iar faţă de fraţi, precum o doică ce se poartă duios cu copiii săi (I Tes. 2, 7), aşijderea şi el trebuie să fie gata spre a plăcea lui Dumnezeu şi, spre folosul obştesc al tuturor, să dea fiecăruia nu numai Evanghelia lui Dumnezeu, dar şi sufletul său, după porunca Domnului şi a Dumnezeului nostru Iisus Hristos, Care a zis: *poruncă nouă dau vouă: să vă iubiţi unul pe altul. Precum Eu v-am iubit pe voi, aşa şi voi să vă iubiţi unul pe altul* (Ioan 13, 34). *Mai mare dragoste decât aceasta nimeni nu are, ca sufletul lui să şi-l pună pentru prietenii săi* (Ioan 15, 13).

c) Şi acela căruia i s-a încredinţat purtarea de grijă pentru suflete va putea împlini cele ce s-au zis: *de nu vă veţi întoarce şi nu veţi fi precum pruncii* (Matei 18, 3), dacă va urma cuvintelor lui Solomon: *pentru orice lucru este o clipă prielnică şi vreme pentru orice îndeletnicire de sub cer* (Eccl.

3, 1). Este vreme şi pentru smerita cugetare şi pentru stăpânire, şi pentru mustrare, şi pentru mângâiere, şi pentru iertare, şi pentru cutezare, şi pentru îngăduinţă, şi pentru asprime, şi, în sfârşit, pentru orice lucru. Deci se cuvine a arăta la vreme smerită cugetare şi a urma în smerenie pruncilor, mai ales când este prilej a da unul altuia cinstea şi datoria să slujească sau să ajute trebuinţei trupeşti a cuiva, precum ne-a învăţat Domnul. Dar câteodată se cade a întrebuinţa *puterea* ce ne este dată de Domnul, *spre zidire, iar nu spre dărâmare* (II Cor. 13, 10), făcându-se cutezător când e nevoie. Şi precum în vremea mângâierii se cuvine a arăta bunătate, tot aşa în vremea asprimii se cade a arăta râvnă; iar potrivit acestora să se poarte şi cu orice alt prilej.

d) Într-un cuvânt, el trebuie să fie înţelept ca şarpele şi nevinovat ca porumbelul (Matei 10, 16). Înţelept ca şarpele este acela care îşi predică învăţătura cu pază şi cu pricepere, pentru ca astfel cu izbândă să aducă pe ascultători la bună supunere; iar nevinovat ca porumbelul este acela care nu ţine în gând cum să se răzbune pe cel ce îi face rău şi nu încetează de a-i face bine, după porunca Apostolului: *iar voi, fraţilor, nu pregetaţi să faceţi ce e bine* (II Tes. 3, 13).

Căci Domnul dă porunca aceasta ucenicilor trimiţându-i la propovăduire, unde trebuie înţelepciunea pentru sfătuire şi blândeţea pentru cei cu cugete viclene, ca precum şarpele a ştiut să se apropie cu faţa prietenoasă şi să vorbească cu meşteşug, din care pricină cei ce l-au ascultat s-au depărtat de Dumnezeu şi s-au robit păcatului, asemenea şi noi să ne alegem şi înfăţişare, şi mijloace şi în toate felurile să *ne rânduim cuvintele cu judecată* (Ps. 111, 5), stăruind a-i îndepărta pe ascultători de păcat şi a-i aduce la Dumnezeu, iar când vom fi ispitiţi să avem răbdare până la sfârşit, precum s-a zis în Scriptură (Matei 24, 13).

e) Un stareţ, având şi pricepere şi râvnă şi dorind să aşeze toate cât se poate de bine, totuşi, ca un om, poate să greşească. Dacă va băga în seamă greşeala ce a făcut, chiar singur o va şi îndrepta; dar se poate întâmpla că nu o va băga în seamă. Pentru această întâmplare, Sfântul Vasile întocmeşte pravila că „dacă stareţul se va poticni, trebuie să-i arate aceasta cei mai de frunte dintre fraţi", dar să facă aceasta în chip cuviincios, şi anume:

„Precum stareţul are datoria de a-i îndruma pe fraţi întru toate, tot aşa şi ceilalţi au datoria de a-i aminti stareţului dacă cumva se bănuieşte oarecare scăpare. Dar ca să nu se strice buna rânduială, a face aceasta se îngăduie numai celor mai de seamă, atât în privinţa vârstei, cât şi în privinţa înţelepciunii. Deci, dacă este ceva ce trebuie îndreptat, atunci vom aduce folos şi fratelui, iar printr-însul şi nouă înşine, când îl vom întoarce la calea cea adevărată pe cel ce ne este ca şi un dreptar al vieţii noastre şi cu viaţa cea dreaptă este dator a mustra abaterile noastre de la dreptate. Iar

dacă unii în zadar îl vor bănui pe stareț, încredințându-se prin cercetare că fără nici un temei l-au bănuit, se vor dezlega de osândirea starețului".

12. Ajutorii starețului la lucrul cârmuirii. În pravile nu se arată că în mănăstiri, spre a ajuta pe stareț, trebuie să se aleagă anumite fețe în felurite dregătorii; dar în mai multe locuri se spune despre aceștia, iar într-o parte și despre datoriile lor. Numai despre cel de-al doilea după stareț, care îi ține locul când starețul lipsește, este un capitol anume; iar despre ceilalți numai se amintește. Astfel, se amintește despre supraveghetorul bunei rânduieli (blagocinul), despre dezlegătorul îndoielilor, despre tagma preoțească, despre mai marele peste partea gospodărească (sau economul), despre veșmântar, despre cel ce rânduiește lucrul fraților, despre cel ce împarte milostenia și despre cel ce se trimite în oraș spre a vinde cele lucrate de frați și a face cumpărături.

13. Despre cel de-al doilea după stareț, care îi ține la nevoie locul, spune pravila mare a 45-a: „Deoarece adesea se întâmplă că starețul, fie după neputința trupească, fie după oarecare nevoie, lipsește sau pentru oarecare pricină părăsește frățimea, atunci, cu învoirea starețului și a celorlalți ce ar fi îndreptățiți, să se aleagă altul care, în lipsa starețului, ar putea purta grijă de frățime. În felul acesta, cei ce viețuiesc în mănăstire, de la unul vor lua cuvântul de mângâiere; iar frățimea, în lipsa starețului, nu va călca pravilele și buna rânduială pe care am predat-o și nu va avea chipul unei împărății stăpânite de gloatele poporului, ci spre slava lui Dumnezeu se păstrează într-însa ceea ce s-a hotărât cu învoirea tuturor".

14. Totodată pravila face o însemnare, arătând chemarea mănăstirilor în ce privește răspândirea *luminii*. Cei ce caută lumina nădăjduiesc să o găsească în mănăstire.

„Și străinilor care vor veni, tot el le va da sfaturi înțelepte, și cei ce așteaptă cuvântul vor lua învățătură, după vrednicia întrebării lor, iar obștea frățească nu va rămâne rușinată. (Când starețul este acasă, aceasta cade în sarcina lui.) Căci dacă mai mulți deodată s-ar amesteca în vorbă, s-ar face zgomot, care ar dovedi lipsa de bună rânduială; iar Apostolul, chiar celor ce au căpătat darul de a fi învățători, nu le dă voie să vorbească mai mulți o dată: *iar dacă se va descoperi ceva altuia care șade, să tacă cel dântâi* (I Cor. 14, 30); și încă mustră această neorânduială, zicând: *dacă s-ar aduna Biserica toată laolaltă, și toți ar vorbi în limbi și ar intra neștiutori sau necredincioși, nu vor zice, oare, că sunteți nebuni?* (I Cor. 14, 23). Sau dacă cel ce a venit va da întrebare altuia, cel ce va fi întrebat în locul fratelui rânduit, deși ar putea da răspuns și el, totuși pentru bună-cuviință să tacă, arătând pe acela căruia i s-a încredințat acest lucru. O astfel de întrebuințare a cuvântului se va face cu bună rânduială și în chip cuviincios. Căci dacă trupul unui bolnav are nevoie de îngrijire, nu fiecăruia îi este îngăduit a da bolnavului fel de fel de doctorii sau a întrebuința felurite

meşteşuguri, ci numai aceluia care s-a iscusit în aceasta într-un timp îndelungat, încercându-se, învăţând meşteşugul de doctor şi alegându-se cu ştiinţă de la cei pricepuţi; atunci cum de se va apuca fiecare a tămădui pe cineva cu cuvântul, unde, dacă se scapă o vorbă neînsemnată, se pricinuieşte mare stricăciune? Într-o obşte, unde chiar împărţirea pâinii nu se îngăduie fiecăruia, ci se dă în sarcina unuia anume rânduit, dar şi aceasta i se încredinţează după o cuvenită încercare, oare nu mai mult hrana cea duhovnicească se cuvine să o dea celor ce au trebuinţă, unul care e mai îndemânatic făcând aceasta cu pază şi cu alegere? De aceea, nu mică va fi îndrăzneala dacă cineva, la judecata lui Dumnezeu, va cuteza să răspundă neînfricoşat şi cum va nimeri în loc ca să arate spre cel ce avea sarcina de a zidi cuvântul şi care, fiind un *iconom credincios şi înţelept* (Luca 12, 42), a fost ales să dea hrană duhovnicească şi după cele scrise: *a rânduit cuvântul cu judecată* (Ps. 111, 5). Iar dacă cel ce are datoria de a răspunde va scăpa ceva şi altul va băga de seamă, atunci nu deodată să cuvânteze, ci deoparte să-şi spună gândul; altfel aceasta s-ar preface în preaînălţarea celor mai de jos asupra celor de sus. De aceea, cel ce a dat răspuns, fie el chiar folositor, dar nefiind dator să facă aceasta, vrednic este de pedeapsă pentru stricarea bunei rânduieli.

15. Aceasta s-a spus despre dezlegarea la întrebările ce se pun de către cei ce vin la mănăstire, care dezlegare cade, după cum se vede, în sarcina stareţului, iar de lipseşte el, într-a ajutorului său. Dar pentru dezlegarea nedumeririlor ce se ivesc chiar în mijlocul fraţilor, s-a aşezat o altă rânduială. Fiecare monah era dator să cerceteze Scriptura, dar făcând aceasta, dădea de multe ori peste locuri greu de înţeles. Deci, când se iveau asemenea nedumeriri, fraţii nu aveau voie a vorbi întrebându-se şi sfădindu-se între ei, ci erau datori de a le propune spre dezlegare stareţului sau fraţilor mai de seamă. Ca să se păstreze şi în aceasta buna-cuviinţă, se alegea un singur frate căruia fiecare îi spunea nedumerirea sa, şi cel ales le propunea stareţului, fie deoparte, fie în adunarea fraţilor. Tot el, în numele fraţilor, vorbea despre toate cele aflate în legătură cu nedumeririle ivite, întrebând în locul lor, ca să se lămurească pe deplin asupra locurilor greu de înţeles.

„De se vor întâmpla oarecare neînţelegeri între fraţi, când fraţii nu se unesc la vreun lucru, atunci nu se cade a se certa între ei cu îndărătnicie, ci trebuie lăsată dezlegarea neînţelegerii în seama celor mai iscusiţi. Iar ca să nu se strice buna rânduială şi ca să nu rămână lucrurile de râs şi de batjocură, dacă toţi şi despre toate vor începe a se întreba, se cuvine să fie unul care va fi îndreptăţit de a dezvălui neînţelegerea ce s-a ivit în adunarea fraţilor, ca să fie chibzuită sau a o aduce la ştiinţa stareţului. Numai aşa lucrurile se vor împăca în chip temeinic şi înţelept. Căci dacă la orice treabă se cere cunoştinţă şi iscusinţă, cu atât mai mult se cer acestea în asemenea întâmplări. Şi dacă nu se îngăduie celor neiscusiţi de a se folosi

de arme, cu atât mai mult folosința cuvântului trebuie să fie lăsată pe seama oamenilor încercați, care sunt în stare a deosebi și locul, și timpul, și felul întrebărilor și care, răspunzând fără patimă și cu înțelepciune și ascultând cu chibzuință, vor putea ajunge la dezlegarea întrebărilor spre folosul tuturor."

16. Despre supraveghetorul bunei-cuviințe obștești se pomenește cu prilejul îndrumării copiilor. Cel ce-i învață pe copii meșteșugurile, el însuși poate să îndrepte greșelile împotriva meșteșugului, dar greșelile în purtare să le spună supraveghetorului bunei-cuviințe în mănăstire. Pravila glăsuiește:

„Când purtările ucenicilor arată destrăbălarea firii ca: neascultare, împotrivire, lene, grăire în deșert, minciună sau altceva asemenea acestora, ce este oprit celor evlavioși, atunci se cade a-i mustra, aducând la știrea celui ce supraveghează buna-cuviință, ca el să hotărască și măsura și calea pentru îndreptarea greșelilor. Pedeapsa este doctoria pentru suflet; de aceea, nu oricui îi este îngăduit a pedepsi, cum și a tămădui, ci numai aceluia, pe care-l va rândui starețul, după încercare îndelungată".

Altceva despre supraveghetorul bunei-cuviințe pravilele nu amintesc.

17. Cuviosul Pahomie era la început de părere să nu existe în mănăstire preoți din rândul monahilor, dar mai târziu nevoia l-a silit să aducă preoți. Sfântul Vasile nici nu s-a îndoit în această privință, dar el hotărăște numai purtările lor, zicând:

„Nu la mândrie să te ducă pe tine cinul bisericesc, ci mai vârtos să te smerească. Sporirea sufletului – sporire în ale smereniei; înjosirea și necinstea se nasc din trufașa cugetare. Pe cât te vei apropia de vredniciile cele mai înalte bisericești, pe atât mai mult să te smerești, temându-te de pilda fiilor lui Aaron. Cunoașterea evlaviei: cunoașterea smereniei și a blândeței. Smerenia: urmarea lui Hristos, iar îngâmfarea, neînfrânarea gândului și nerușinarea, urmarea diavolului. Fii următor al lui Hristos, iar nu al antihristului; lui Dumnezeu, iar nu potrivnicului lui Dumnezeu; stăpânului, iar nu robului fugar; celui milostiv, iar nu celui neîndurat; iubitorului de oameni, iar nu celui ce urăște neamul omenesc; fii următor al celor ce s-au învrednicit de cămara nunții, iar nu de întuneric. Nu te grăbi să dai porunci frățimii, ca să nu-ți pui pe grumaz sarcina păcatelor străine".

18. Se mai vorbește în pravile de cel ce împarte fraților cele de trebuință, de econom, de păzitorul cămării, de împărțitorul milosteniei, de cel ce se îngrijește de mâncare. Se pare că era vorba de mai multe persoane, dar toate aceste griji le purta numai economul. Sau în felul următor: în mănăstirile mari, aceste îndatoriri erau îndeplinite de mai multe persoane, iar în mănăstirile mici, de una singură.

Despre toți aceștia se vorbește pe larg în răspunsul 34 la întrebarea: cum trebuie să fie aceia dintre frați care se îngrijesc de cele spre trebuință ?

19. a) „Aceia care se îngrijesc în fiecare mănăstire de rânduirea celor ce slujesc spre trebuință, numaidecât trebuie să fie oameni vrednici de a împlini cele zise în Faptele Apostolilor: *și se împărțea fiecăruia după cum avea cineva trebuință* (Fapte 4, 35). Datori sunt ei a se îngriji mult de faptele îndurării și ale îndelungii răbdări către toți, nedând prilej de bănuială de vreo patimă sau de oarecare pornire sau atragere către unii, după porunca apostolului, care zice: *nimic să nu faci cu părtinire* (I Tim. 5, 21), sau de iubire de ceartă, pe care o osândește același apostol, ca ceea ce nu se cade creștinilor, spunând: *iar dacă se pare cuiva că aici poate să ne găsească pricină, un astfel de obicei noi nu avem, nici Bisericile lui Dumnezeu* (I Cor. 11, 16); căci astfel de oameni de la unii răpesc cele ce le sunt de trebuință, și anume de la aceia împotriva cărora se scoală, iar altora le dau cu prisosință, și anume celor către care au atragere, însă cele dintâi arată ură de frate, iar celelalte – părtinire, care mai degrabă trebuie osândită; și prin aceasta, unirea dragostei între frați se risipește, făcând loc bănuielilor viclene, pizmuirii, certurilor și trândăviei pentru lucru.

b) Așadar, pentru cele zise, cum și pentru multe alte socotințe, cei rânduiți să împartă fraților cele spre trebuință datori sunt a se feri cât de mult de părtinire și de sfezi. Ei trebuie să zidească în sine această hotărâre; și atât ei înșiși, cât și ceilalți, care au oarecare însărcinare spre a sluji fraților, sunt datori a arăta toată râvna, ca cei ce slujesc nu oamenilor, ci Domnului însuși, care, după mare bunătatea sa, socotește cinstea pe care o purtăm celor ce s-au afierosit Lui ca și cum i s-ar face chiar Lui, și râvna către aceștia o primește ca pentru sine, făgăduind pentru aceasta moștenirea împărăției cerurilor, căci zice: *veniți, binecuvântații Tatălui Meu, moșteniți împărăția gătită vouă de la întemeierea lumii. Întrucât ați făcut acestea unuia dintr-acești frați ai Mei prea mici, Mie Mi-ați făcut* (Matei 25, 34, 40). Și, dimpotrivă, datori sunt a cunoaște primejdia trândăvirii, aducându-și aminte de cele ce s-au zis: *blestemat să fie tot cel ce face lucrurile Domnului cu nebăgare de seamă* (Ier. 48, 10), căci cei trândavi nu numai că vor fi scoși în afară de Împărăție, dar vor auzi și hotărârea cea groaznică și înfricoșată pentru acest fel de oameni: *Duceți-vă de la Mine, blestemaților, în focul cel veșnic, care este gătit diavolului și îngerilor lui* (Matei 25, 41). Deci dacă aceia, în sarcina cărora s-a dat purtarea de grijă și datoria slujbei, găsesc atâtea foloase în râvna lor, iar pentru trândăvie se fac vinovați de un așa fel de pedeapsă, atunci cei ce iau asupra lor o asemenea sarcină, ce luptă oare trebuie să dea ca să se arate pe sine vrednici de numele fraților Domnului, după cuvântul Lui, când a zis: *că oricine va face voia Tatălui Meu Celui din ceruri, acela îmi este frate și soră și mamă* (Matei 12, 50) ?

c) Cel ce nu socoate voia Domnului drept țintă a întregii sale vieți, ca atunci când se bucură de sănătate să dovedească lucrarea dragostei, râvnind pentru faptele Domnului, și când e cuprins de oarecare boală cu

bucurie să arate răbdarea şi bunătatea sufletului, unul ca acesta se află în primejdie. Iar cea dintâi şi cea mai mare primejdie pentru dânsul este că se înstrăinează de Domnul, lepădându-se pe sine departe de fraţii săi, prin călcarea voii Domnului; a doua primejdie este că îndrăzneşte fără vrednicie a se împărtăşi de cele ce sunt gătite celor vrednici. Deci şi la aceasta trebuie să ne aducem aminte de Apostolul, care a zis: *Fiind, dar, împreună-lucrători cu Hristos, vă îndemnăm să nu primiţi în zadar harul lui Dumnezeu* (II Cor. 6, 1); şi cei ce sunt chemaţi în locul fraţilor Domnului nu trebuie să întristeze acest har al lui Dumnezeu şi să nesocotească această vrednicie prin călcarea voii lui Dumnezeu, ci mai vârtos a se călăuzi după acelaşi apostol care zice: *să umblaţi cu vrednicie, după chemarea cu care aţi fost chemaţi*" (Efes. 4, 1).

20. În ceea ce priveşte nevoile fraţilor, cele mai însemnate sunt hrana şi îmbrăcămintea. De hrană se spune că fraţii, lepădându-se de toate şi neavând nimic, toate le aşteaptă de la *Cel ce dă hrană la tot trupul* (Ps. 135 25). Ei nu au grijă pentru aceasta. Numai pentru un lucru se străduiesc, ca să fie lucrători, vrednici de hrana lor, adică să vieţuiască cum se cade unor monahi şi nelenevindu-se a se îndeletnici cu lucrul mâinilor; cât despre hrană ştiu că „după porunca celui rânduit a se griji de aceasta, ea se dă fiecăruia la vremea cuvenită şi în măsura trebuitoare, după cum s-a scris" (Fapte 4, 35). Acelaşi lucru se spune şi atunci când se tâlcuieşte ce înseamnă „pâinea cea spre fiinţă". Monahul, se zice, osteneşte fără a avea grijă ce să mănânce şi ce să bea. „Iar pentru pâinea cea spre fiinţă, care sprijină în toată ziua firea noastră, nu el singur se îngrijeşte, ci o cere de la Dumnezeu şi, spunându-i de trebuinţa sa, gustă cele ce i se aduc de către cel rânduit să poarte grijă în toată ziua de cele ce s-au zis: *se împărţea fiecăruia după cum avea cineva trebuinţă*."

21. În ce priveşte îmbrăcămintea, era o singură cămară de obşte unde se păstra îmbrăcămintea, încălţămintea şi celelalte. Pentru acela în sarcina căruia s-a dat supravegherea cămării, pravila porunceşte următoarele: „Cel ce a fost rânduit, după cuvenita încercare, de a supraveghea cămara, trebuie să-şi aducă aminte de Însuşi Domnul, Care a zis: *Eu nu pot să fac de la Mine nimic* (Ioan 5, 30), iar cât despre cei ce sunt daţi în grija lui, se cuvine să aibă în vedere trebuinţa fiecăruia, căci este scris: *„se împărţea fiecăruia după cum avea cineva trebuinţă"*. Şi această lege să fie pentru toţi, care au asemenea însărcinări".

22. Fraţii nu au nimic, dar se întâmplă că la ei vin după ajutor, cerând hrană sau îmbrăcăminte. Se naşte deci întrebarea: ce să facă ? Cum să laşi pe cei ce vin şi cer milă ? Şi oare să împartă pâine sau altceva oricare dintre fraţi sau să fie rânduit pentru aceasta unul singur ? Sfântul Vasile hotărăşte astfel: „Deoarece Domnul, pe de o parte a întărit că nu este bine a lua pâinea fiilor şi a o arunca la câini, dar pe de altă parte a arătat că *şi*

câinii mănâncă din firimiturile ce cad de la masa stăpânilor lor (Matei 15, 26, 27), se cade de aceea ca cel rânduit să împartă mila să facă aceasta cu pricepere. Iar de va face aceasta cineva fără ştirea celui rânduit, să fie dat la pedeapsă ca un călcător al bunei rânduieli, până când va şti care este locul său, după cuvântul apostolului: *Fiecare, fraţilor, în starea în care a fost chemat, în aceea să rămână înaintea lui Dumnezeu*" (I Cor. 7, 24).

23. În alte pravile acest împărţitor de milă se numeşte econom şi i se porunceşte să facă toate cu învoiala celor ce împreună cu el ţin alte dregătorii. La întrebarea: oare este îngăduit fiecăruia să dea cui va dori haina sa veche sau încălţămintea, după poruncă, se răspunde: „A da şi a lua, fie chiar după poruncă, nu poate oricine, ci numai acela căruia, după cuvenita încercare, i s-a încredinţat chivernisirea casei (economia). Deci, şi cele vechi, şi cele noi el le predă şi le primeşte la vremea cuvenită". Chiar dacă cineva, gol fiind, i-ar cere, fratele nu are voie să-i dea haina sa. „Dacă cere unul, care este gol, sau un om viclean, de nevoie mare sau din iubire de câştig uşor, s-a zis o dată pentru totdeauna că nu oricine poate da şi lua, ci numai unul, căruia, după încercare, i s-a poruncit a purta grijă de aceasta." Deoarece în sarcina acestui econom stă grija pentru nevoile tuturor fraţilor, acesta nici nu poate împărţi nevoiaşilor din cele ce sunt ale fraţilor fără vreo socoteală, ci să dea numai din câte sunt de prisos. „Să fie îngăduit, zice pravila economului, ca în înţelegere cu cei ce împreună cu dânsul sunt puşi în dregătorii, să facă în aşa fel ca din cele ce sunt de prisos să dea precum este scris: *să răsară soarele peste cei răi şi peste cei buni*" (Matei 5, 45).

24. S-a mai hotărât ca un frate bătrân, cinstit cu desăvârşire, să fie rânduit a mânui cele lucrate de fraţi. El avea sarcina de a împărţi lucrurile făcute de fraţi, pentru felurite trebuinţe, ca fraţii să nu fie nevoiţi pentru nevoile traiului să se arate în popor. Acesta era cheltuitorul sau ajutorul economului, având datoria de a vinde cele lucrate de mâinile fraţilor şi de a face cumpărături.

25. Toate feţele cărora li se dau oarecare dregătorii în mănăstire se aleg de către stareţ, în înţelegere cu cei mai bătrâni şi aceasta după cuvenita încercare a celui ales, ca şi el însuşi să fie îndestulat şi fraţii să fie în pace. Dar fiindcă în aceste slujbe mult ajută dacă ai iscusinţa care se dobândeşte în curgerea timpului, atunci se dezleagă de la sine şi întrebarea: să fie ei aleşi pe viaţă sau se pot înlocui ? „A înlocui pe cel ce păzeşte cunoaşterea bunei chivernisiri şi asprimea rânduielii e lucru de prisos, mai bine zis, lucru greu şi nepotrivit. Dar se cade ca pe lângă el să fie un ajutor care să fie dator a se deprinde încetul cu încetul cu purtarea acestei dregătorii pentru ca, atunci când se va ivi nevoia de vreun urmaş, să nu fim îngreunaţi neavând un astfel de om. Ba de multe ori suntem siliţi a încredinţa lucrul vreunui om care nu se pricepe la aceea dregătorie şi atunci, din pricina nepriceperii lui, se nimiceşte asprimea şi se strică buna rânduială."

26. Dar iată şi osânda pentru cei ce fără stăruinţă împlinesc lucrul ce li s-a încredinţat!

„Fiindcă Apostolul pe de o parte porunceşte ca: *nimic să nu facem cu părtinire* (I Tim. 5, 21); iar pe de altă parte întăreşte că: *iar dacă se pare cuiva că aici poate să ne găsească pricină, un astfel de obicei noi nu avem, nici Bisericile lui Dumnezeu* (I Cor. 11, 16); apoi unul ca acesta să fie înstrăinat de Biserica lui Dumnezeu, până nu se va îndrepta. Cu mare băgare de seamă trebuie să se ispitească la ce lucru fiecare se pricepe şi după aceasta a-i încredinţa un oarecare lucru, ca nu cumva să se osândească şi cel ce dă cuiva însărcinare nepotrivită puterilor acelua, făcându-se ca un iconom netrebnic al sufletelor şi al poruncilor Domnului, şi nici cei ce primesc însărcinarea să nu gândească că în aceasta îşi vor afla îndreptare de păcat. Cunoscută este judecata asupra celor nebăgători de seamă: *Blestemat să fie tot cel ce face lucrurile Domnului cu nebăgare de seamă*" (Ier. 48, 10).

27. Toate câte s-au spus până acum s-au referit la cei ce poartă dregătoriile în mănăstire; cât despre împlinirea sarcinii lor, acest lucru nu puteau să-l facă numai dânşii. Pentru aceasta se întrebuinţau fraţii care erau la rând. Noi am văzut acum că slujirea frăţimii întregi trebuia să fie după rând, şi anume ca doi în decursul săptămânii să facă toate cele pentru îndestularea fraţilor. Slujirea aceasta este hotărâtă prin anumite pravile.

28. „Când eşti la rândul slujirii tale, să nu dai voie altcuiva să facă lucrul care este în sarcina ta, ca nu cumva şi plata ta să nu ţi se ia şi să se dea altuia, şi nici ca altcineva să se înalţe prin bogăţia ta şi să nu fii umilit. Lucrul slujirii tale să-l împlineşti cuviincios şi cu stăruinţă ca şi cum slujeşti lui Hristos Însuşi. Căci s-a spus: *blestemat să fie tot cel ce face lucrurile Domnului cu nebăgare de seamă* (Ier. 48, 10). Chiar dacă slujbele ce ţi se vor da ţi s-ar părea umilitoare, teme-te să le împlineşti rău şi să le dispreţuieşti, căci deasupra ta veghează Dumnezeu. Lucrul slujbei e mare şi printr-însul poţi să dobândeşti Împărăţia Cerului. Acesta este ca o mreajă a virtuţilor, ce atrage la ea toate poruncile lui Dumnezeu, dar mai vârtos virtutea cea mai înaltă, smerenia, care aduce cu sine o mulţime mare de bunătăţi, deci şi aceasta: *Căci flămând am fost şi Mi-aţi dat să mănânc; însetat am fost şi Mi-aţi dat să beau; străin am fost şi M-aţi primit, gol am fost şi M-aţi îmbrăcat; bolnav am fost şi M-aţi cercetat; în temniţă am fost şi aţi venit la Mine* (Matei 25, 35, 36), şi mai ales când datoriile slujbei se împlinesc cu smerită cugetare despre propria nevrednicie, fără îngâmfare, fără mânie şi fără cârtire."

29. Aceleaşi sfaturi urmează şi în răspunsul la întrebarea 160, în pravilele prescurtate: „cu ce inimă trebuie să slujim noi fraţilor? Să le slujim ca Mântuitorului Însuşi, care a zis: *Întrucât aţi făcut acestea unuia dintr-aceşti fraţi ai Mei, prea mici, Mie Mi-aţi făcut* (Matei 25, 40). Iar această pornire a inimii se câştigă atunci când şi cei ce primesc slujbe într-adevăr aşa vor

fi. Deci starețul este dator a se îngriji de dânșii cu toată râvna, ca să nu slujească pântecelui său și patimilor sale, făcându-se astfel slujitori ai trupului, ci ca niște iubitori de Dumnezeu și iubitori de Hristos, prin răbdare desăvârșită să se facă laudă pentru Domnul, spre rușinarea diavolului, după pilda dreptului Iov".

30. Frații se rânduiau pentru a sluji la bucătărie și la masă. „Unul făcând slujba de rând la bucătărie se obosește peste putere, așa încât timp de mai multe zile nu mai poate lucra nimic; oare se cade a-l pune la o așa slujbă? Cel ce are putere de a da ascultare, când poruncește dator este a chibzui priceperea și puterile celui ce se trimite la lucru. Totuși, cel ce primește porunca nu are voie a se împotrivi; căci hotarul ascultării este *ascultarea până la moarte*" (Filip. 2,8).

31. La acest fel de slujbe se cuvine să spună unul altuia: fă așa, adu aceea. Dar ce putere a glasului se cade a întrebuința la darea poruncii? „Măsura glasului este hotărât de trebuința celui ce ascultă. Deci, dacă glasul nu îndestulează această trebuință, nefiind deslușit, se apropie de șoptire și este de osândit; iar dacă se întărește peste măsură, se face strigăt, care de asemenea este osândit, doar prostia celui ce ascultă ne face să întrebuințăm strigarea ca și cum l-am trezi din somn. Căci și de Domnul se spune că a vorbit cu glas tare: *Iar Iisus a strigat și a zis: cel ce crede în Mine nu crede în Mine, ci în Cel ce M-a trimis pe Mine*" (Ioan 12, 44).

32. Slujba spre îndestularea fraților e așa de mare, încât pentru aceasta cineva poate lipsi din biserică, dacă este cu neputință în alt chip a-și împlini lucrul slujbei sale, numai să nu fie aceasta un prilej de a se lenevi la rugăciune. „Dacă cineva, având de lucru în cămară sau în bucătărie, sau având vreun alt lucru asemenea acestora, nu va reuși să vină la rânduiala cântării psalmilor și a rugăciunilor, oare nu aduce prin aceasta vătămare sufletului? Fiecare la lucrul său îndeplinește pravila sa, ca un mădular în trup. El își aduce stricăciune dacă nu face lucrul spre care este pus; iar dacă va face ceva împotriva folosului obștesc, încă și de mai mare primejdie va fi amenințat.

Deci în gând să împlinească cele scrise: *lăudând și cântând Domnului, în inimile voastre* (Efes. 5, 19).

Iar de nu reușește să vină în trup împreună cu ceilalți, atunci să nu se îndoiască, ca cel ce împlinește cuvântul: *Fiecare, fraților, în starea în care a fost chemat, în aceea să rămână înaintea lui Dumnezeu* (I Cor. 7, 24). Dar trebuie să ne ferim ca nu cumva vreunul, putând să împlinească însărcinarea sa la bună vreme și spre pilda altora, să nu se dezvinovățească că n-a venit la biserică din pricina lucrului, smintind astfel și pe alții și osândindu-se pe sine împreună cu cei trândavi".

33. N-au uitat pravilele nici pe cel ce primește slujbă de la frați și îi arată cu ce smerenie trebuie s-o primească. Acesta dator este a o primi așa

cum primește „un rob de la stăpânul său, cu smerenia pe care a arătat-o apostolul Petru când i-a slujit Domnului. Din pilda lui cunoaștem și primejdia în care se află cei ce nu primesc slujbe".

Celelalte pravile, care privesc lucrări zilnice mănăstirești, în afară de ascultările rânduite, le vom pune în articolul despre lucrări de mână.

II. Despre primirea în mănăstire

34. Cum trebuie primit cel ce vine și-și spune dorința de a se mântui în mănăstire, aceasta am văzut-o dintr-o scrisoare (23) către un stareț, vorbindu-se anume despre acest lucru. Acolo se spune: „Primește-l ca un tată, spune-i greutățile și nevoințele căii strâmte și înguste, dar întărește-l și în nădejdea izbândei; apoi când va face lepădarea, învață-l pravilele cele începătoare, precum este rânduit, și pune înaintea lui toate câte sunt în legătură cu viața cea nevoitoare. În sfârșit, pe unul dintre voi, pe care el singur îl va alege, pune-i-l drept povățuitor în cele ale nevoințelor duhovnicești".

Aici se arată pe de-a întregul cum se face primirea în mănăstire.

Pravilele hotărăsc doar în amănunt toate câte s-au spus aici, începând cu clipa când s-a ivit dorința să se depărteze de lume și să se mântuiască în viața cea lepădată de lume.

35. Cum că nu trebuie a alerga la mănăstire înainte de a se încerca pe sine, s-au adus în această privință cuvintele Sfântului Vasile; s-a mai spus și că nu se cade a căuta în care mănăstire starețul e mai blajin și mai iertător față de frați, căci astfel, și lepădându-te de lume, vei duce tot o viață spre plăcerea ta, care stăpânește și în lume, doar numai într-un chip ceva mai cuviincios; dimpotrivă, se cade a alege o mănăstire cu viața aspră, în care nu te vei putea aștepta la nici o îngăduință. Aceasta este cea dintâi încercare de sine a celui ce se leapădă de lume.

36. Dacă cineva s-a hotărât să lepede lumea, trebuie să rupă cu ea în așa fel, ca pe urmă ea să nu-l mai atragă deloc. Aceasta privește mai ales pe cei ce au oarecare agoniseală, poruncindu-li-se următoarele:

„Deoarece Domnul a zis: *du-te, vinde averea ta, dă-o săracilor și vei avea comoară în cer; după aceea vino și urmează-Mi* (Matei 19, 21) și încă: *vindeți averile voastre și dați milostenie* (Luca 12, 33), de aici aflu că cel ce-și lasă averile pentru aceasta nu trebuie să disprețuiască averile sale, ci să se îngrijească ca, adunând toate cu grijă, ca ceva ce de acum este închinat lui Dumnezeu, să le împartă cu toată evlavia, fie el însuși dacă are putință și dacă este iscusit, fie prin oamenii pe care, după îndelungată încercare, îi va alege și care vor dovedi cu fapte cum că știu să împartă cu credință și cu chibzuială, cunoscând că e lucru primejdios atât a lăsa averea pe seama celor ai săi, cât și a o da să fie chivernisită de oricine, fără alegere.

37. Dacă rudeniile sau alții în chip necinstit chivernisesc averea, unora ca aceştia se cade a le aminti că ei cad în păcatul ignorării celor sfinte, dar a se judeca cu ei la judecătoriile lumeşti este oprit, după cuvântul bunei cucernicii, care zice: *celui ce voieşte să se judece cu tine şi să-ți ia haina, lasă-i şi cămaşa* (Matei 5, 40). Dar se întâmplă că uneori, chiar cel ce a pus la cale judecata nedreaptă să ne tragă înaintea adunării judecătoreşti; venim şi noi la cercetare pentru a pune în lumină adevărul, fără ca să fie pornită judecata de către noi, ci urmând celor ce ne cheamă, nu spre îndestularea patimii mânicii noastre şi a iubirii de pricină, ci spre descoperirea adevărului. Şi în acest chip îl vom scăpa şi pe el de nevoie, şi nici noi înşine nu vom călca poruncile, ca slujitori ai lui Dumnezeu, neiubitori de sfadă şi de argint, luptând cu tărie pentru descoperirea adevărului şi nestricând vreodată măsura cuviincioasă a râvnei".

38. Este încă o pravilă care arată cu ce gând se cuvine să laşi averea, adică a o vinde şi a o împărți celor săraci, fie că însăşi averea e vătămătoare, fie că prin ea se desfată sufletul.

„Despre aceasta mai întâi se cade a spune că orice lucru din avuție, dacă ar fi rău în sine însuşi, nu ar fi fost totodată şi zidirea lui Dumnezeu; *pentru că orice făptură a lui Dumnezeu este bună şi nimic nu este de lepădat* (I Tim. 4, 4); şi apoi, porunca lui Dumnezeu ne învață ca să nu ne lepădăm averile ca ceva rău şi să fugim de ele, ci cu bună chibzuială să le chivernisim.

Iar dacă se osândeşte cineva, se osândeşte nu pentru avuția sa, ci pentru că rău a poruncit pentru averea sa, ori rău a chivernisit-o; că de ne preocupăm fără părtinire şi cu bună socotință de avere şi o stăpânim potrivit poruncii, aceasta ne foloseşte la multe şi la foarte trebuincioase lucrări: câteodată la curățirea păcatelor noastre, pentru care s-a şi scris: *dați mai întâi şi toate vă vor fi curate* (Luca 11, 41); iar câteodată, spre câştigarea Împărăției Cerurilor şi spre agonisirea comorii celei neîmputinate, după cele spuse în alt loc: *Nu te teme, turmă mică, pentru că a binevoit Tatăl vostru să vă dea vouă împărăția! Vindeți averile voastre şi dați milostenie. Faceți-vă pungi care nu se învechesc. Adunați-vă comoara neîmputinată în ceruri*" (Luca 12, 32-33).

Acestea toate trebuie să le facă cel ce se leapădă de lume, încolo totul cade în sarcina celor ce-l primesc, la intrarea lui în mănăstire.

39. Dintre cei ce vin, oare oricine se cade să fie primit sau numai pe unii, şi aceştia să intre deodată sau după oarecare încercare?

„Fiindcă iubitorul de oameni Dumnezeu şi Mântuitorul nostru Iisus Hristos propovăduieşte şi zice: *veniți la mine toți cei osteniți şi împovărați şi eu vă voi odihni* (Matei 11, 28), apoi e lucru primejdios să alungi de la tine pe aceia care, prin mijlocirea noastră, vin către Domnul şi doresc să ia pe umerii lor jugul Lui cel bun şi sarcina poruncilor care ne înlesnesc calea

spre cer. Totuşi, nu se cade a îngădui ca picioare nespălate să calce cinstea învăţăturilor. Dar precum Domnul nostru Iisus Hristos întrebase pe un tânăr ce venise la el despre viaţa lui cea dinainte, şi aflând că acesta a agonisit ceva sporind duhovniceşte, îi poruncise lui să împlinească şi ceea ce nu-i ajungea încă spre a fi desăvârşit, îngăduindu-i să-I urmeze după ce va împlini acestea, tot astfel, de bună seamă, şi noi trebuie să cercetăm viaţa de până atunci a celor ce vin, şi pe cei ce au agonisit ceva în sporirea duhovnicească să-i învăţăm cele ce sunt spre desăvârşire, iar pe cei ce leapădă o viaţă păcătoasă sau se trag la viaţa cea aspră a cunoaşterii de Dumnezeu, fără să-şi dea bine seama, se cade a-i ispiti ce fel de năravuri au, ca să nu fie nestatornici sau prea iuţi la judecată. Căci schimbarea prea grabnică la asemenea oameni e bănuitoare. Aceştia nu-şi aduc nici lor folos şi pentru alţii se fac pricină de stricăciune, pricinuind şi lucrului nostru bănuieli, clevetiri şi hule.

40. Dar fiindcă prin sârguinţă toate se îndreaptă, iar frica de Dumnezeu biruieşte orice lipsuri ale sufletului, apoi nu se cade a pierde degrabă nădejdea în aceşti oameni, ci se cuvine a-i dobândi prin ispitirea cuviincioasă cu îndelungate şi grele nevoinţe, cercetând cugetele lor, ca să poată fi primiţi fără nici o îndoială de se va afla în ei tăria trebuincioasă, de nu – să plece înapoi, înainte de a fi primiţi; şi în acest fel să se facă ispitirea lor ca să nu se aducă vreo vătămare fraţilor.

De asemenea se cade şi aceasta să se ispitească: dacă omul, care se tăvălea în păcate se ruşinează şi mărturiseşte cele tăinuite ale ruşinii şi singur pe sine se pârăşte; precum şi dacă se ruşinează şi alungă de la sine pe cei care împreună cu el săvârşeau faptele păcatului, urmând Celui ce a zis: *depărtaţi-vă de la Mine toţi cei ce lucraţi fărădelege* (Ps. 6, 9).

Şi prin aceasta scapă de primejdia de a nu mai cădea în asemenea patimi în cealaltă vreme a vieţii. Iar calea obişnuită de a încerca pe oricine, aceasta să fie: să se cerceteze dacă el este hotărât, fără de ruşinare, să arate în toate smerita cugetare, aşa încât şi lucrul cel mai necinstit să se apuce să-l facă, dacă mintea îi spune că lucrul acesta este folositor. Şi după ce fiecare va fi ispitit de către oameni, având darul de a cerceta cu înţelepciune asemenea lucrări, adeverindu-se că este un vas de cinste, sfinţit şi *de trebuinţă stăpânului, potrivit pentru tot lucrul bun* (II Tim. 2, 21), să se socotească cu cei ce s-au închinat pe sine Domnului. Mai ales pe unul care de la o viaţă plină de mărire se grăbeşte spre nevoinţele smeritei cugetări, pentru a urma Domnului nostru Iisus Hristos, pe acesta se cade a-l rândui la vreo ascultare dintre cele mai ruşinoase, după părerea lumească, şi să fie urmărit dacă cu tot dinadinsul se dă pe sine drept lucrător, care nimic nu se ruşinează a face pentru Domnul."

41. Vremea pentru încercare nu este hotărâtă în pravile dar, după chipul şi felul încercării, se vede că ea nu poate să fie prea scurtă. Când cel ce

se ispiteşte se află destoinic pentru o viaţă cuviincioasă călugărească, atunci se face hotărâre pentru primirea lui. Hotărârea o ia stareţul, dar cu ştiinţa fraţilor. Pravila mică spune:

„De se apropie cineva de o viaţă după Dumnezeu, atunci se cade oare ca stareţul, cu a sa putere, să-l primească, fără să ştie fraţii sau dator este el mai întâi a se sfătui cu ei ? Domnul învaţă că pentru cel ce se pocăieşte se adună *prietenii şi vecinii* (Luca 15, 6). Deci mai vârtos se cade a primi pe cel ce vine din nou, cu ştiinţa fraţilor, ca toţi împreună să se bucure şi să se roage".

42. Însăşi lepădarea de lume, pe de o parte, şi apoi primirea în rândul fraţilor, pe de altă parte, erau nişte rânduieli cu totul aparte de cuvântările premergătoare spuse acestora.

Lepădarea se face în auzul stareţului şi al fraţilor, şi în îndrumările pentru cei ce se leapădă se arată cum că este lucru cuviincios ca „mai întâi să fie întrebaţi ei, dând răspuns limpede". Şi făgăduinţa aceasta se rosteşte cu glas tare.

43. Însăşi rânduiala primirii sau, precum se spune la noi, a tunderii, nu este hotărâtă prin pravilă. Dar scrisoarea a zecea ne dă prilej să înţelegem că la aceasta se schimba numele. Căci, trimiţând pe un fiu monah la maica sa cu scrisoare, prin care o îndemna să meargă la mănăstirea de surori, numeşte pe fiul ei Dionisie, adăugând totodată că acesta este cel ce era înainte Diomid.

Fără îndoială, se schimba şi îmbrăcămintea celui ce se tundea. Căci pravila mare 22 glăsuieşte că îmbrăcămintea monahului trebuie să fie deosebită de a mirenilor; dar când e oare mai cuviincios ca să se schimbe ea, dacă nu la rostirea făgăduinţei !

Hainele călugăreşti nu se înşiră după nume şi nici nu se spune despre însemnătatea fiecăreia în parte, ci se aminteşte despre îmbrăcăminte, încălţăminte şi brâu la un loc. Numai punctul 18, înşirând canonisirile, aminteşte despre maforiu (potcap), rânduind pedeapsa pentru cel ce ar lucra undeva ceva fără de el. De aici putem înţelege că şi celelalte haine aveau şi ele rostul lor şi era şi o rânduială anume: cum şi unde să se întrebuinţeze, după cum face aceasta cuviosul Pahomie.

44. Monahului care a rostit făgăduinţa şi de curând a fost primit în mănăstire i se dă ca îndrumător vreun stareţ iscusit, care-l învaţă toate, precum am văzut mai sus. Dar sunt în pravile şi anumite îndrumări ce se dau în mod direct monahului începător.

În scrisoarea amintită se zice: „Să i se dea povăţuitorul pe care singur şi-l va alege; totuşi se dă sfat ca să se aleagă unul care e mai aspru". După ce e ales un astfel de povăţuitor, se porunceşte: „Ia aminte la tine însuţi, ca să nu faci ceva împotriva voii povăţuitorilor. Căci toate câte se fac fără voia povăţuitorului, ca o oarecare răpire şi hulă se socotesc, care duc spre

moarte, iar nu spre folosință, chiar dacă ți-ar părea că ceea ce făptuiești e bine. Pentru că dacă într-adevăr e bine ceea ce faci, atunci de ce nu faci la arătare, ci în ascuns? Întreabă-ți cugetul care prin faptele tale drepte te aduce la furtișag; și el prin îndemnuri bune, fără îndoială, gătește lucruri nedrepte. Nu te bizui că ești după trup dintr-un neam ales și nu umbla după cinste, căci *omul firesc nu primește cele ale Duhului lui Dumnezeu*" (I Cor. 2, 14).

45. Pe lângă aceasta, tot lui i se spune: „Să nu îndrăznești a primeni ceva în obiceiurile adevărului și prin samavolnicia ta să sminteși pe cei ce se nevoiesc și ție să-ți aduni sarcina păcatelor; nu primeni obiceiurile acestea nici făcându-ți un așternut mai moale, nici în haine, nici în încălțăminte, nici în alte oarecare podoabe, sau alegându-ți mâncare ori vremea mesei mai potrivită pentru nevoințele tale, nici stare, nici ședere, nici felul lucrului mai plăcut sau mai îndemânatic. Căci toate acestea nu numai atunci când le ai, dar încă și atunci când numai le cauți nu vor avea urmări bune; iar dacă nu vei cunoaște degrabă în acestea o amăgire vicleană diavolească și nu le vei smulge din inima ta, ele îți vor găti lepădare de la viața cea după Hristos. Dimpotrivă, spunându-ți în inima ta că ești cel mai ticălos și mai păcătos dintre oameni, că ești străin și pribeag și că ești primit numai din mila celor ce mai înainte de tine s-au lepădat de lume, grăbește-te să fii cel mai de pe urmă dintre toți și sluga tuturor. Acestea îți vor aduce cinstea și slava adevărată, iar nu cele dintâi".

46. „Având-ți urechile deschise, cere ascultare și mâinile să fie gata spre plinirea celor auzite, buzele să le ai tăcute și inima înțeleaptă. Fii lenes spre grăire în deșert și înțelegător și știutor în ascultarea mântuitoare a dumnezeiești lor Scripturi. Iar ascultarea vorbelor celor lumești să-ți fie ție ca o gustare amară, cuvintele bărbaților cuvioși însă, ca niște faguri de miere. Grăbește-te să urmezi acelora care mai înainte de tine s-au nevoit în lucrarea faptelor celor bune și nu aștepta până la vremea când le vei învăța pe toate. Silește-te să sporești în virtuțile cele mai de seamă, dar să nu le ocolești nici pe cele mai mici. Nu lăsa nebăgată în seamă greșeala pe care ai face-o, deși ea ar da cel mai mic prilej de sminteală, ci grăbește-te să o îndrepți prin pocăință, căci mulți și de multe ori greșesc în cele însemnate și în cele neînsemnate rămân necăiți. Să nu te faci judecător al păcatelor străine. Căci este un Judecător drept, *Care va răsplăti fiecăruia după faptele lui* (Rom. 2, 6). Pe tine însuți să te păzești de cădere și, cât ai putere, ușurează-ți sarcina ta. Cela ce își îngreunează sarcina, el însuși o va și purta. În pocăință stă mântuirea, iar nebunia este moartea pocăinței."

47. Dar mai vârtos începătorilor le este de folos tăcerea. Despre aceasta glăsuiește pravila mare 13. „Este bine ca începătorii să se îndeletnicească în tăcere. Stăpânindu-și limba, ei vor da adeverire tare pentru înfrânare

şi totodată, în vremea acestei tăceri, se vor învăţa cu toată luarea-aminte cum se cuvine a întreba şi a răspunde fiecăruia dintr-aceia ce ştiu să se folosească cu înţelepciune de darul cuvântului. Pentru că la cei binecredincioşi este şi o anumită putere a glasului şi o măsură a cuvintelor şi potrivirea timpului şi felul vorbirii, pe care nu le poţi învăţa de nu te vei dezvăţa mai întâi de cele de altădată; iar tăcerea, făcând să se uite cele de dinainte prin încetarea lucrării, totodată dă şi vreme pentru a învăţa ce este bun. Deci, dacă nu te sileşte nici nevoia de a te îngriji de sufletul tău, nici graba mare de a-ţi împlini lucrul pe care îl ai înaintea ta, nici vreo altă trebuinţă de acest fel, atunci se cade să petreci în tăcere în afară numai de vremea cântării psalmilor.

48. Pentru începători este de folos şi de trebuinţă a învăţa ceva îndată din Scriptură, precum şi pentru oricine, spre a se întări în buna cuviosie şi spre a se dezvăţa de predaniile omeneşti".

49. „Celui ce nu ştie carte, dacă doreşte să i se îngăduie a o învăţa, îndeletnicindu-se apoi cu citirea, să se ia seama numai ca nimeni să nu facă aceasta din voia sa. Căci Apostolul zice: *să nu faceţi ceea ce doriţi* (Gal. 5, 17); de aceea lucru stricăcios este de a îngădui cuiva să facă ceea ce el alege după voia sa, ci se cade a primi toate câte le-a găsit de trebuinţă stareţul, măcar că aceasta ar fi împotriva dorinţei."

50. Dar ceea ce este mai de seamă din câte trebuie ca totdeauna să le aibă în vedere cel ce s-a făgăduit a se afierosi pe sine lui Dumnezeu este paza de sine pentru a nu slăbi în hotărârea luată şi pentru a nu călca făgăduinţa dată. „Pe oricare, primit în numărul fraţilor, ce-şi calcă apoi făgăduinţa dată trebuie a-l socoti ca pe cel ce greşeşte lui Dumnezeu, înaintea Căruia şi faţă de Care el a rostit mărturia făgăduinţei sale. Pentru că s-a zis: *de va păcătui cineva faţă de Domnul, atunci cine va mijloci pentru el?* (I Regi 2, 25). Cel ce s-a afierosit pe sine lui Dumnezeu şi a fugit apoi la alt fel de viaţă, acela s-a făcut hulitor de cele sfinte, căci însuşi pe sine s-a răpit şi şi-a însuşit sieşi ceea ce era adus lui Dumnezeu. Unora ca aceştia într-adevăr nu se cade nici a li se deschide porţile mănăstirii, chiar dacă pe alături trecând, ar veni şi ar cere adăpost. Pentru că lămurită este porunca apostolului, care ne spune ca să ne depărtăm de omul tulburător şi să nu venim în atingere cu el, ca să-l ruşinăm (II Tes. 3, 14).

51. Astfel e rânduiala de primire în rândul fraţilor a oricui vine din nou; dar stareţilor li se dă în grijă ca să cerceteze şi obârşia oamenilor ce vin şi să se poarte faţă de ei potrivit stării lor.

Aşa, dacă vine un rob care nu-i slobod, să-l înţelepţească şi, îndreptându-l, să-l trimită la stăpânul său. De va fi stăpânul său om rău, atunci se cuvine sau să-l pregătească pe robul acela spre a răbda suferinţe sau să-l primească şi însuşi să se pregătească pentru încercările ce se vor dezlănţui poate pentru dânsul. Dacă vine careva dintre cei căsătoriţi la viaţa mona-

hicească, să se cerceteze unul ca acesta dacă vine cu învoirea celuilalt soţ, după porunca apostolească; căci scris este: *nu este stăpân pe trupul său* (I Cor. 7, 4). Şi astfel, cel ce vine să fie primit în faţa mai multor martori, căci în primul rând trebuie să fie ascultarea către Dumnezeu.

52. Este vrednică de luat în seamă îndeosebi rânduiala primirii copiilor. Din ea vedem că Sfântul Vasile nu întemeia şcoala pentru mireni, ci aşeza răsadniţa viitorilor monahi. Pe copii îi primeau în mănăstire ca şi pe cei ce se lepădau de lume, numai că se amâna rostirea făgăduinţei până la vârsta desăvârşită. Intrarea în mănăstire era lucrul voii lor slobode, iar plecarea în lume era ceva neobişnuit, socotindu-se ca o abatere de la legea aşezată. Iată cum sună pravila 15 din cele mari: „De la ce vârstă oare să se încuviinţeze rostirea făgăduinţei de a se închina pe sine lui Dumnezeu şi când să se socotească făgăduinţa feciorie ca având putere? Deoarece Domnul zice: *lăsaţi copiii să vină la Mine* (Marcu 10, 14), iar Apostolul laudă pe cel ce din copilărie ştia Sfintele Scripturi (II Tim. 3, 15) şi porunceşte să se crească copiii în învăţătura şi certarea Domnului (Efes. 6, 4), atunci înseamnă că orice vreme, deci şi vremea copilăriei, o socotim potrivită pentru primirea celor ce vin. Şi pe copiii care nu au părinţi îi primim, împreună râvnind lui Iov (Iov 29, 12) ca să fim părinţi ai orfanilor; iar pe cei se sunt sub ascultarea părinţilor sau pe cei care înşişi părinţii îi aduc, îi primim în faţa mai multor martori, ca să nu dăm prilej de vorbă celor ce caută asemenea prilejuri, ci să astupăm toată gura cea nedreaptă ce grăieşte hulă împotriva noastră.

Pe acest temei se cade a-i primi pe copii, dar nu îndată să-i trecem în numărul fraţilor, ca nu cumva ocările, pe care cu dreptate le-ar merita, să nu cadă asupra vieţii cuvioase".

53. „Iar când se va descoperi înţelegerea şi va începe a lucra priceperea, atunci se cade a lua făgăduinţa feciorie, ca una ce este tare, rostită după voia cea bună şi bine chibzuită. Ca martori ai voii celei bune trebuie să se ia înainte stătătorii bisericeşti, ca printr-înşii să se facă şi sfinţirea trupului, ca a unei jertfe ce se aduce lui Dumnezeu şi ca cele săvârşite în faţa martorilor să capete tărie. Căci s-a zis: *ca din gura a doi sau trei martori să se statornicească tot cuvântul* (Matei 18, 16). Astfel, nici râvnirea fraţilor nu va fi batjocorită, şi nici aceia care s-au afierosit pe sine lui Dumnezeu iar mai pe urmă au cugetat să-şi strice făgăduinţa nu rămân prilej pentru cele de ruşine.

Iar cel ce nu îmbrăţişează viaţa feciorelnică, ca unul ce nu poate să se grijească de cele ale lui Dumnezeu, în faţa aceloraşi martori să fie lăsat să plece. Dacă, după îndelungată încercare de sine şi multă veghere – ceea ce trebuie lăsat să se facă timp de mai multe zile, ca să nu fim învinuiţi că am săvârşit răpire –, cineva va rosti în sfârşit făgăduinţa, pe unul ca acesta se cade a-l primi şi a-l împărtăşi cu ceilalţi fraţi, îngăduindu-i să aibă şi locuinţa, şi felul de vieţuire la fel cum le au cei vârstnici."

III. Îmbrăcămintea

54. Îmbrăcămintea monahicească trebuie să fie deosebită. „Este de folos o îmbrăcăminte deosebită care vestește oricui și înainte mărturisește despre făgăduința noastră de a vieții după Dumnezeu; cei ce se întâlnesc cu noi ne cer o purtare cuviincioasă. Căci cele necuviincioase și cele de ocară altfel se vădesc în oamenii de rând și altfel în cei ce se arată a fi ceva. Dacă un om de rând va bate pe cineva în fața mulțimii sau dacă va fi el însuși bătut, ori dacă va spune vorbe scârnave și își va petrece vremea prin cârciumi sau va face vreo altă faptă necuviincioasă, altcineva nu va băga aceasta în seamă, îndată găsind că ceea ce s-a întâmplat corespunde mersului obișnuit al vieții. Iar dacă unul care a făgăduit o viață aspră va nesocoti chiar pe cea mai mică dintre datoriile sale, îndată va fi băgat în seamă și osândit va fi, după cele ce s-au zis: *și întorcându-se, să vă sfâșie pe voi* (Matei 7, 6). Deci îmbrăcămintea slujește drept stavilă de înțelepțire pentru cei neputincioși și îi oprește de la cele rele".

55. Felurile îmbrăcămintei se cunosc așa: „Ni se cuvine nouă smerita cugetare, ca toate să le avem simple, ieftine și fără de cheltuială mare, ca trebuințele cele trupești să ne dea cât mai puține prilejuri de grijă. Spre aceasta trebuie să tindem și în ceea ce privește îmbrăcămintea. Căci dacă ni se cade a stărui să fim cei mai de pe urmă dintre toți, vădit lucru este că și în această privință e de dorit ca să fim cei mai de pe urmă. Precum bărbații cei iubitori de slavă o dobândesc și prin îmbrăcămintea cu care se împodobesc, căutând ca toți oamenii să se uite la ei și să le laude îmbrăcămintea lor cea scumpă, tot așa cel ce, smerindu-se pe sine, și-a pus viața pe scara cea mai de jos, și în această privință trebuie să ia locul cel mai umil. Ni se cuvine să ne asemănăm nu celor ce trăiesc în palate împărătești și celor ce se îmbracă în haine scumpe, ci îngerului și vestitorului venirii Domnului, pe care nu l-a întrecut nici unul dintre cei născuți din femei (Matei 11, 11), și anume pe Ioan, fiul lui Zaharia, care purta îmbrăcăminte din păr de cămilă (Matei 3, 4). De altfel și sfinții cei de demult în cojoace și în piei de capră au rătăcit (Evr. 11, 37).

56. Iar rostul întrebuințării ni l-a arătat Apostolul, zicând într-un cuvânt: *având hrană și îmbrăcăminte, cu aceasta vom fi îndestulați* (I Tim. 6, 8), astfel că ne-ar fi de trebuință numai acele haine cu care ne acoperim și ca să nu cădem în păcatul iubirii de podoabe deșarte (ca să nu-i zicem mai aspru) prin împodobire cu haine împestrițate, pentru că acestea s-au pus în întrebuințare prin sporirea meșteșugurilor celor ce slujesc deșertăciunii. Dar e cunoscută și întrebuințarea cea dintâi a îmbrăcămintei, pe care a dat-o Dumnezeu celor ce au avut nevoie de ea. Căci s-a zis: *și a făcut Domnul îmbrăcăminte de piele* (Fac. 3, 21). Pentru a se acoperi rușinea, destul era această întrebuințare a îmbrăcămintii. Deoarece însă vine și altă nevoie, de

a ne încălzi cu îmbrăcămintea, e nevoie să întrebuinţăm dintre acelea care să se potrivească şi unui scop, şi altuia, şi ruşinea noastră să fie acoperită, şi să ne apărăm de vătămarea văzduhurilor. Dar întrucât şi aici unele sunt de mare folos, iar altele mai puţin folosesc, se cade a se alege ceea ce poate îndestula cât mai multe trebuinţe, însă în aşa fel ca să nu se calce legea sărăciei, ca să nu avem o mulţime de haine, unele pentru a ne arăta în ele, altele pentru întrebuinţare acasă, şi iarăşi unele pentru a fi întrebuinţate ziua, iar altele noaptea; ci se cade a ne gândi cum să ne pregătim aşa fel de îmbrăcăminte care pentru orice să fie bună, şi pentru a ne îmbrăca în ea cu bună-cuviinţă ziua, şi pentru a ne acoperi cu ea în vreme de noapte.

57. Aceeaşi lege o am eu şi când judec despre încălţăminte. Totdeauna se cade să se aleagă încălţămintea care nu e cea mai scumpă, pe care mai lesne o putem câştiga şi care se potriveşte scopului întrebuinţării.

58. Cum că e nevoie de a întrebuinţa brâul, aceasta o dovedesc dreptii care au trăit înainte de noi: *Ioan avea cingătoare de piele împrejurul mijlocului* (Matei 3, 4); şi încă mai înainte de el Ilie, căci ca şi cum pentru osebirea acestui bărbat s-a scris: *omul acela este păros peste tot şi încins peste mijloc cu o cingătoare de curea* (IV Regi 1, 8). Şi Petru purta brâu, cum se vede din cuvintele îngerului, care i-a vorbit: *încinge-te şi încalţă-te cu sandalele* (Fapte 12, 8).

Şi fericitul Pavel, cum se vede, întrebuinţa brâul căci proorocul Agav a zis pentru el: *pe bărbatul al căruia este acest brâu, aşa îl vor lega iudeii la Ierusalim* (Fapte 21, 11). Şi lui Iov îi porunceşte Domnul ca să se încingă. Ca semn de oarecare bărbăţie şi ca să se arate cum că e gata la orice, i s-a zis: *încinge-ţi coapsele tale ca un viteaz* (Iov 38, 3). Şi toţi ucenicii Domnului aveau obiceiul de a purta brâu, precum se vede din oprirea de a avea aramă în cingători (Matei 10, 9). Mai ales cel ce doreşte să lucreze cu braţele are nevoie de mişcări slobode şi nestingherite, deci îi trebuie brâu, cu ajutorul căruia îmbrăcămintea se lipeşte de trup şi mai bine îl încălzeşte, strânsă fiind de jur împrejur şi nu-l împiedică în mişcări. Pentru că şi Domnul, când se pregătea ca să slujească ucenicilor săi, *luând un ştergar, S-a încins cu el*" (Ioan 13, 4).

59. „De mulţimea de haine nici nu ni se cade nouă a vorbi. Dacă celui ce are două haine i se porunceşte să dea celui ce n-are (Luca 3, 11), atunci e limpede că agonisirea de haine multe pentru sine este oprită. Iar celui ce i s-au dat două haine, oare trebuie să-i mai dai încă şi lege pentru întrebuinţare ?"

60. Însăşi folosirea hainelor este rânduită prin următoarele pravile: când singur îţi alegi, ia-ţi pe cea mai proastă, iar când alţii îţi dau, ia pe care ţi-o dau.

„Nu trebuie să-ţi doreşti haina sau îmbrăcămintea cea mai bună, ci se cade a alege pe cea mai proastă, pentru ca şi în aceasta să-ţi arăţi smerita

cugetare și să nu te înfățișezi ca cel ce iubește podoabe, prin care s-ar dovedi iubirea de sine și înstrăinarea de frați. Căci cel ce alerga după întâictate s-a depărtat de dragoste și de smerita cugetare."

61. „Îmbrăcămintea sau încălțămintea, oricum ar fi acestea, primește-le astfel: dacă sunt prea mari sau prea mici pentru statura ta, atunci cu cuviincioasa blândețe spune-ți nevoia; iar de nu-ți vor plăcea pentru că vor fi prea ieftine sau nu tocmai noi, atunci adu-ți aininte de cuvintele Domnului, care a zis că nu oricine, ci numai *lucrătorul este vrednic este de hrana sa* (Matei 10, 10) și întreabă-te pe tine însuți dacă ai lucrat cele ce sunt vrednice de poruncile și făgăduințele Domnului; atunci nu numai că nu vei cere altele, ci și pentru cele ce ți s-au dat te va cuprinde frica chinuitoare, ca pe unul ce primește acestea fără să fie vrednic. Căci cele spuse despre hrană se cade a le socoti ca dreptar și atunci când judeci despre orice lucru ce răspunde nevoilor trupești."

62. „Dar dacă cineva se leapădă de hainele cele scumpe, însă judecând despre îmbrăcămintea și încălțămintea cea ieftină crede că acestea trebuie măcar să fie frumoase, atunci vădit lucru e că unul ca acesta pătimește de slăbiciunea de a plăcea oamenilor și prin aceasta se depărtează de Dumnezeu și în cele mai neînsemnate lucruri arată că e cuprins de neputința deșertăciunii: fiindcă toate câte se pun la cale nu pentru trebuințe, ci pentru podoabă se cade să fie osândite ca cele deșarte."

63. Nu vom trece cu vederea nici povața pentru folosința cămășilor de păr aspru (vlascanițelor), numai pentru înfrânarea și potolirea cărnii.

„Întrebuințarea acestor cămăși are timpul său; pentru că purtarea lor slujește nu nevoilor trupului, ci pentru înfrânarea și potolirea cărnii. Nefiindu-ne îngăduit însă să avem câte două rânduri de haine, putem oare întrebuința vlaseanițele în afară de pricina pomenită mai sus? Fiecare să judece despre aceasta aparte."

IV. Săvârșirea rugăciunilor

64. Cât despre săvârșirea rugăciunilor, pravilele le analizează din două părți: pe de o parte, rânduiala rugăciunii, iar pe de altă parte însăși rugăciunea ce continuă în acest timp în inimă. Cea dintâi parte este alcătuirea și înșirarea cântării psalmilor, fie în biserică, fie acasă, iar partea cea de-a doua este evlavioasa înălțare a minții și a inimii către Dumnezeu. Rugăciunea trebuie să fie împreunată cu cântarea psalmilor, căci aceasta n-are nici un preț fără cea dintâi, iar cea dintâi e cu putință și fără aceasta de pe urmă.

65. Rânduiala cântării psalmilor nu este hotărâtă la Sfântul Vasile în chip amănunțit, se arată numai câteva laturi ale ei. Astfel se înșiră cu

de-amănuntul ceasurile de adunare pentru săvârşirea rugăciunii şi se arată pentru ce anume se săvârşeşte cutare sau cutare rugăciune. Cel dintâi care a făcut aceasta e Sfântul Vasile cel Mare.

66. Ceasurile de rugăciune se mai arată şi în cuvintele premergătoare puse în rânduielile monahiceşti: „Viaţa toată să fie rugăciune. Dar deoarece cântările cele îndelungate de psalmi şi plecările de genunchi trebuie să aibă şi întreruperi pentru odihnă, apoi mai vârtos se cade a ne lua după vremea întrebuinţată pentru rugăciune de către sfinţii care se cuvine să ne fie pildă. Astfel, marele David glăsuieşte: *la miezul nopţii m-am sculat ca să Te laud pe Tine, pentru judecăţile dreptăţii Tale* (Ps. 118, 62). Şi precum se vede, urmând lui Pavel şi Sila la miezul nopţii să aducem laude lui Dumnezeu (Fapte 16, 25).

Apoi acelaşi proorocc zice: *seara şi dimineaţa şi la amiezi spune-voi, voi vesti şi va auzi glasul meu* (Ps. 54, 19). Dar şi în ceasul al treilea se săvârşeşte pogorârea Duhului Sfânt, precum aflăm din cartea Faptelor, când Petru grăieşte fariseilor care râd de ucenici pentru lucrarea cea în multe feluri a limbilor, adeverind că nu sunt beţi, *căci este al treilea ceas din zi* (Fapte 2, 15). Ceasul al nouălea aminteşte patimile Domnului, care s-au săvârşit pentru viaţa noastră. Dar fiindcă David glăsuieşte: *de şapte ori pe zi Te-am lăudat, pentru judecăţile dreptăţii Tale* (Ps. 118, 164), timpurile amintite de rugăciune nu împlinesc numărul şapte al rugăciunilor; se cade deci ca rugăciunea de amiază a o împărţi în două, înainte de mâncare şi după mâncare, ca pentru curgerea fiecărei zile să ne fie şi nouă aceasta ca lege: de şapte ori în zi să-L lăudăm pe Dumnezeu".

67. Pravila 37 din cele mari arată acelaşi lucru mai pe larg, lămurind îndeosebi însemnătatea fiecărui timp rânduit pentru rugăciune.

„Nu se cade a nesocoti ceasurile de rugăciune pe care le-am găsit de trebuinţă, căci fiecare dintre ele în chip deosebit ne aminteşte de darurile ce ni se dau de la Dumnezeu. Astfel, să nu se ocolească dimineaţa, pentru ca cele dintâi mişcări ale sufletului şi ale minţii să fie închinate lui Dumnezeu, ca să nu ne întoarcem grija spre nici un fel de lucru, până când nu ne vom înălţa cu gândul la Dumnezeu, după cele scrise: *Adusu-mi-am aminte de Dumnezeu şi m-am cutremurat* (Ps. 76, 4) ca să nu ne punem nici trupul în mişcare spre a lucra ceva, până când nu vom împlini cele zise: *Către Tine mă voi ruga, Doamne. Dimineaţa vei auzi glasul meu; dimineaţa voi sta înaintea Ta şi mă vei vedea* (Ps. 5, 2-3). Dar încă şi în ceasul al treilea se cade a se scula, şi de s-ar întâmpla ca fraţii să se împrăştie fiecare la lucrul său, se cade a-i aduna pe toţi la rugăciune; aducându-ne aminte de darul Duhului Sfânt, care s-a dat în ceasul al treilea şi apostolilor, cu toţii trebuie să se închine într-un suflet, atât pentru ca să se facă vrednici de a primi cele sfinte, cât şi pentru a cere îndrumare şi povăţuire spre cele de folos de la Duhul, urmând celui ce a grăit: *Inimă curată*

zideşte întru mine, Dumnezeule, şi duh drept înnoieşte întru cele dinlăuntru ale mele. Nu mă lepăda de la faţa Ta şi Duhul Tău Sfânt nu-l lua de la mine. Dă-mi mie bucuria mântuirii Tale şi cu Duh stăpânitor mă întăreşte (Ps. 50, 12-14); şi în alt loc: *arată-mi calea pe care voi merge* (Ps. 142, 8), şi după aceasta să se apuce de lucru. Şi dacă unii, din pricina felului lucrărilor sau din pricina depărtării locului unde se află, nu pot veni la adunare, aceştia sunt datori numaidecât şi fără nici o zăbavă ca şi acolo să împlinească cele rânduite, adunându-se cu toţii la un loc; *ci unde sunt doi sau trei adunaţi în numele Meu, acolo sunt şi Eu în mijlocul lor* (Matei 18, 20).

Iar în ceasul al şaselea am găsit noi de cuviinţă să se facă rugăciuni, după pilda sfinţilor, zicând: *seara şi dimineaţa şi la amiezi spune-voi, voi vesti şi va auzi glasul meu* (Ps. 54, 18); iar ca să scăpăm de primejdii şi de demonul amiezii, să se citească împreună şi psalmul 90. Cât despre ceasul al nouălea, în acesta se cade să săvârşim rugăciunile cum ni s-au predat de înşişi apostolii în cartea Faptelor, unde se istoriseşte, că *Petru şi Ioan se suiau la templu pentru rugăciunea din ceasul al nouălea* (Fapte 3, 1). Iar când ziua se sfârşeşte, se cade să mulţumim pentru toate câte am luat în decursul zilei şi pentru cele ce am împlinit cu bun spor, apoi să mărturisim toate câte nu le-am împlinit, fie că greşeala noastră e de voie, sau fără de voie, sau în taină făcută, fie prin cuvinte, ori prin fapte, ori ascunsă în inimă; pentru toate trebuie să-L milostivim noi pe Dumnezeu cu rugăciune. Căci cugetarea asupra celor trecute e de mare folos, ca să nu cădem iarăşi în asemenea păcate; căci pentru aceasta s-a şi spus: *de cele ce ziceţi în inimile voastre, întru aşternuturile voastre vă căiţi* (Ps. 4, 5).

Dar când se apropie noaptea, iarăşi trebuie să ne rugăm, pentru ca odihna noastră să fie netulburată şi slobodă de năluciri rele; deci se cade şi la această vreme să citim psalmul 90.

Iar în ce priveşte miezul nopţii, care de asemenea ne trebuie pentru rugăciune, despre aceasta ne-au predat Pavel şi Sila, după cum mărturiseşte cartea Faptelor, zicând: *Iar la miezul nopţii, Pavel şi Sila, rugându-se, lăudau în cântări pe Dumnezeu* (Fapte 16, 25). Şi psalmistul spune: *La miezul nopţii m-am sculat ca să Te laud pe Tine, pentru judecăţile dreptăţii Tale* (Ps. 118, 62). Aşijderea se cade a ne scula dimineaţa spre a săvârşi rugăciune, ca să nu ne apuce ziua cuprinşi de somn şi stând în aşternut, după cuvintele celui ce a zis: *Deschis-am ochii mei dis-de-dimineaţă, ca să cuget la cuvintele Tale* (Ps. 118, 148).

68. Aceia care s-au hotărât cu toată sârguinţa să vieţuiască întru slava lui Dumnezeu şi a Hristosului Său nu trebuie să dispreţuiască nici unul dintre timpurile arătate. Dar socotesc că schimbarea rugăciunilor şi a cântărilor de psalmi în ce priveşte felul lor, potrivit ceasurilor rânduite, este folositoare, deoarece prin uniformitate sufletul adesori ajunge într-o stare de răceală şi se împrăştie, iar prin schimbarea şi primenirea psalmilor

şi a cetaniilor, râvna lui capătă din ce în ce mai mult puteri noi şi privegherea lui se tot înnoieşte".

69. Însăşi rânduiala pentru săvârşirea rugăciunilor în cutare sau în cutare vreme nu se arată în pravile dar se vede că, pe lângă psalmi, acolo mai erau rugăciuni şi citiri. De asemenea se vede că, deşi conţinutul rânduielii pentru fiecare vreme era aparte, totuşi s-a aşezat o dată pentru totdeauna, din care pricină fiecărei rânduieli i se zicea rânduiala hotărâtă.

70. Cântarea psalmilor şi rostirea rugăciunilor se făcea pe rând de către toţi. Despre aceasta se vorbeşte astfel: „Prin orânduirea de mai sus, mulţi vrednici fiind, se va ţine buna-cuviinţă pentru ca nu cumva însuşi lucrul să se socotească de puţin preţ şi fără însemnătate, pentru ca socotindu-se fiecare a fi deopotrivă cu ceilalţi, să se ocolească prilejul de a-l bănui pe stareţ că este trufaş şi că-i disprefuieşte pe ceilalţi".

71. Pentru cântare se dădea sfat ca ea să se facă cu pricepere, dar aceasta nu ca poruncă, ci ca lămurire: *cântaţi cu înţelegere* (Ps. 46, 7), urmându-se un scop vădit ca aşa să fie împlinită cântarea de toţi. „Ceea ce este simţul gustului în cunoaşterea mâncărilor, acelaşi lucru este priceperea în ce priveşte cuvintele Sfintelor Scripturi. Căci s-a zis: *urechea nu deosebeşte ea cuvintele tot aşa precum cerul gurii deosebeşte mâncarea ?* (Iov 12, 11). De aceea, de are cineva sufletul tot aşa de simţitor în privinţa puterii fiecărui cuvânt, precum are gustul simţitor în privinţa felului fiecărei mâncări, atunci împlineşte porunca, care zice: *cântaţi cu înţelegere*". Aceasta priveşte nu numai pe cei ce cântă, dar şi pe cei ce ascultă cântarea psalmilor.

72. În timpul săvârşirii rugăciunilor era rânduit ca să se păstreze neîmprăştiată luarea-aminte. Cunoscând această datorie şi neputându-şi stăpâni mintea rătăcitoare, fraţii întreabă: „Cum să avem mintea neîmprăştiată în timpul rugăciunii ?" Iată ce li se răspunde: „Numai dacă vă veţi încredinţa că Dumnezeu stă înaintea voastră. Dacă cineva, văzând înaintea sa pe mai-marele lui sau pe stareţ şi, stând de vorbă cu el, îşi are privirea aţintită asupra-i, cu cât mai vârtos cel ce se roagă va avea mintea îndreptată către Dumnezeu, ncabătută de la Cel ce cearcă inimile şi măruntaiele, împlinind cele scrise: *Ridicând mâini sfinte, fără de mânie şi fără de şovăire* (I Tim. 2, 8)". În pravila următoare se spune: „Cum că aceasta e cu putinţă, a arătat cel ce a zis: *ochii mei pururea spre Domnul* (Ps. 24, 16), şi: *Domnul înaintea mea pururea, că de-a dreapta mea este ca să nu mă clatin* (Ps. 15, 8). Dar cum e cu putinţă aceasta ? Spre a fi cu putinţă, sufletul nu trebuie lăsat să se depărteze de cugetarea la Dumnezeu şi la lucrurile şi darurile Domnului, nici să se depărteze de mărturisire şi de mulţumire pentru toate".

73. În timpul cântării psalmilor (în chilie) se cade să se păstreze tăcerea desăvârşită. Pot să vorbească ceva numai aceia cărora li s-a dat însărcinare

de a supraveghea buna-cuviinţă şi care poartă grija de treburile gospodăreşti, dar nici aceştia nu pot să vorbească decât atunci când vor fi siliţi de oarecare nevoie mare şi nu fără băgare de seamă, având în vedere locul, buna rânduială, cuviincioşia şi ferindu-se ca nu cumva să dea prilej de sminteală; toţi ceilalţi trebuie să stea tăcuţi. Căci dacă şi atunci când se povăţuieşte, chiar şi acelora care ţin cuvântul învăţăturii li se porunceşte ca să tacă cel dântâi, dacă i se va descoperi altuia (I Cor. 14, 30), cu cât mai vârtos se cade să se păstreze tăcerea în vremea cântării psalmilor?".

74. Adunându-se la rugăciune, se cade a o îndeplini până la sfârşit cu toată răbdarea şi luarea-aminte. „Ori de câte ori eşti chemat la rugăciune, să răspunzi din gura ta: *iată inima mea este gata* şi până la psalmul cel mai de pe urmă vei rămâne la rugăciune, socotind mare păcat părăsirea rânduielii. Căci dacă atunci când guşti mâncarea spre întărirea trupului tău rămâi tot timpul la trapeză şi până când te îndestulezi de cele lipsă n-ai să pleci uşor de la masă, doar dacă vei fi silit de mare nevoie, oare nu mai vârtos trebuie să stai până la sfârşit când te hrăneşti cu mâncarea cea duhovnicească, întărindu-ţi sufletul cu rugăciune? Căci cu cât e mai presus cerul faţă de pământ, cu atât mai presus este sufletul de trup. Sufletul este asemenea cerului, căci în el petrece Dumnezeu; iar trupul este asemenea pământului, pe care se mişcă oamenii cei muritori şi dobitoacele necuvântătoare. De aceea, nevoile trupeşti potriveşte-le cu ceasurile de rugăciune, să te înarmezi ca să nu-ţi pleci urechea spre gândul care te abate de la cele rânduite. Pentru că demonul are obicei, în ceasul rugăciunii, bineînţeles sub înfăţişarea unei oarecare pricini binecuvântate, să ne îndemne ca să lipsim de la rugăciunea mântuitoare. Să nu spui, dezvinovăţindu-te, ba că te doare capul, ba că te doare stomacul, aducând şi martori necunoscuţi pentru durerea ta neobişnuită, odihnindu-te astfel şi slăbindu-ţi râvna pentru priveghere. Împotriva acestuia fă rugăciuni în taină, şi Dumnezeu Care este ascuns şi Tatăl tău, Care vede în ascuns, îţi va răsplăti ţie (Matei 6, 6)".

75. Deoarece la rugăciune trebuia să fie chemaţi, se întrebuinţau fără îndoială şi oarecare semne, bunăoară toaca, deşi despre aceasta nu se pomeneşte nimic în pravile. Pentru trezire la rugăciunea de noapte erau rânduiţi deşteptătorii. Cu privire la aceştia se dezleagă două întrebări, care însă nu-i privesc pe ei, ci pe cei pe care îi deşteptau ei.

Cea dintâi: „Cu câtă luare-aminte trebuie să fim faţă de acela care ne deşteaptă la rugăciune? Dacă va pricepe cineva vătămarea pe care o pricinuieşte somnul, când sufletul nu se cunoaşte pe sine însuşi, precum şi folosul privegherii, dar mai vârtos acea înălţare aleasă când omul, rugându-se, stă înaintea lui Dumnezeu, atunci va fi cu toată băgarea de seamă faţă de acela care ne trezeşte la rugăciune sau la împlinirea vreunei alte

porunci, socotindu-l ca pe un făcător de bine care săvârşeşte un lucru mare şi împlineşte dorinţele după bunătăţile cele mai desăvârşite".

Cea de-a doua: „Iar dacă cel ce va fi deşteptat se va mânia sau se va întrista, de ce osândă va fi vinovat? Pentru prima oară să fie caterisit şi lipsit de mâncare, de va fi în stare, după ce se va pocăi, să înţeleagă de câte şi de ce fel de bunătăţi se lipseşte pe sine, din pricina nebuniei sale, şi întorcându-se astfel se va bucura cu bucuria celui ce a zis: *Adusu-mi-am aminte de Dumnezeu şi m-am cutremurat* (Ps. 76, 3). Iar de va rămâne împietrit, să fie depărtat cu totul, ca un mădular putred şi stricat din trup. Căci s-a zis: *Mai de folos îţi este să piară unul din mădularele tale, decât tot trupul tău să fie aruncat în gheena*" (Matei 5, 30).

76. Încheiem aceste orânduiri privitoare la săvârşirea rugăciunilor cu o pravilă care rânduieşte să fie chemaţi şi mirenii la rugăciune împreună cu fraţii. Se întreabă dacă se cade să fie chemaţi la rugăciune şi mirenii ce vin la mănăstire. Şi se răspunde: se cade, dacă sunt ei prieteni ai lui Dumnezeu; pentru că Apostolul scria către dânşii: *Rugaţi-vă şi pentru mine ca să mi se dea mie cuvânt, când voi deschide gura mea să fac cunoscută cu îndrăzneală taina Evangheliei*" (Efeseni 6, 19).

77. Îndrumări privitoare la partea lăuntrică a rugăciunii, ca înălţarea minţii şi a inimii către Dumnezeu, se dau cu de-amănuntul în capitolul întâi din rânduielile monahiceşti. Acestea sunt cele mai însemnate.

„Rugăciunea este de două feluri: în primul rând slavoslovia (doxologia) împreunată cu smerita cugetare şi apoi cererea. De aceea, când te rogi, să nu începi niciodată cu cereri; căci de vei face aşa, tu însuţi vei da prilej tuturor să creadă că te rogi lui Dumnezeu silit fiind de cele ce-ţi sunt lipsă.

78. Aşadar, începându-ţi rugăciunea, leapădă-te de tine însuţi, desparte-te de pământ, străbate cerul, treci pe lângă toate făpturile văzute şi nevăzute, şi începe prin a aduce slavoslovii Celui ce le-a zidit pe toate; şi când Îl vei slavoslovi, să nu rătăceşti cu mintea ici-colo, să nu grăieşti în deşert după obiceiul păgânilor, ci alege-ţi cuvintele din dumnezeieştile Scripturi şi spune: Bine te cuvântez pe Tine, Doamne, îndelung răbdătorule şi prea îndurate, care în toată ziua îmi arăţi milostivirea Ta mie, păcătosului, şi ne dai nouă tuturor vremea spre pocăinţă. Căci pentru aceasta, Doamne, taci şi ne rabzi pe noi ca să-ţi aducem slavoslovii Ţie, Care săvârşeşti mântuirea neamului nostru, Care mai înainte prin proroci cu înfricoşare şi cu certare, iar la urmă prin venirea lui Hristos, Domnul nostru, ne-ai cercetat pe noi. Căci Tu ne-ai zidit, iar nu noi. Tu eşti Dumnezeul nostru" (Ps. 99, 2).

79. „Iar după ce vei împlini slavoslovia, pe care o vei scoate din Scripturi după măsura puterilor tale, atunci începe cu gândul smerit şi zi: Nu sunt vrednic eu, Doamne, să-mi ridic glasul înaintea Ta, căci cu multe pă-

cate încărcat sunt. Aşa se cade să spui, chiar dacă n-ai simţit că ai fi făcut ceva rău. Pentru că nimeni nu se află fără de păcat, afară de Însuşi Dumnezeu. Iar noi, păcătuind în multe, adeseori nu băgăm în seamă greşelile noastre. De aceea zice apostolul: *nu întru aceasta m-am îndreptat. Cel care mă judecă pe mine este Domnul* (I Cor. 4, 4), ceea ce vrea să zică: mult greşesc, dar nu văd aceasta. Deci şi proorocul zice: *Greşelile cine le va pricepe ?* (Ps. 18, 13). Aşadar, nici tu nu minţi când te numeşti păcătos. Iar dacă îţi ştii căderile în păcat, vei greşi chiar prin acest cuvânt: păcat nu am. Dimpotrivă, mai bine grăieşte: mai mult decât toţi păcătoşii sunt păcătos eu, călcând porunca lui Dumnezeu care glăsuieşte: *Slugi nevrednice suntem, pentru că am făcut ceea ce eram datori să facem* (Luca 17, 10). Astfel, totdeauna trebuie să gândeşti tu: nevrednic sunt eu, şi încă: *cu smerenie unul pe altul socotească-l mai de cinste decât el însuşi* (Filip. 2, 3). Roagă-te deci lui Dumnezeu cu frică şi cu smerenie. Şi când vei tinde la cuvântul smeritei cugetări, vei spune: „Mulţumescu-ţi Ţie, Doamne, că îndelung ai răbdat fărădelegile mele, lăsându-mă nepedepsit până în ceasul de acum; căci de mult meritam să sufăr mii de necazuri şi să fiu lepădat de la faţa Ta, dar iubirea Ta de oameni cea fără de răutate îndelung m-a răbdat pe mine; mulţumescu-ţi Ţie, deşi nu am puteri îndeajuns spre a-ţi mulţumi pentru bunătatea Ta".

80. Şi după ce vei săvârşi ambele părţi ale slavoslovici şi ale smeritei cugetări, abia atunci cere ceea ce ţi se cade să ceri, adică nu avuţii, nu mărirea pământească, nu sănătatea trupească, căci El Însuşi te-a zidit şi poartă grijă de mântuirea ta şi ştie ce este de folos fiecăruia, ori să fie sănătos, ori să fie bolnav ci, precum ţi s-a poruncit, cere împărăţia lui Dumnezeu. Căci de cele ce sunt trebuincioase trupului nostru, precum am zis eu mai sus, se va îngriji Însuşi Împăratul nostru. El este cu nume înalt şi mânia Lui va fi asupra celui care va cere de la Dânsul vreun lucru netrebnic sau necuviincios. Deci prin rugăciunea ta să nu aduci mânia asupra ta, ci cere-ţi numai ceea ce este vrednic de Dumnezeu Împăratul.

81. Şi când ceri ceea ce este vrednic de Dumnezeu, să nu încetezi a cere până când vei lua, căci vrând să ne arate, Domnul spune în Evanghelie: *Cine dintre voi, având un prieten şi se va duce la el în miez de noapte şi-i va zice: prietene, împrumută-mi trei pâini, că a venit, din cale, un prieten la mine şi n-am ce să-i pun înainte, iar acela răspunzând dinăuntru, să-i zică: nu mă da de osteneală; acum uşa e încuiată şi copiii mei sunt în pat cu mine, nu pot să mă scol să-ţi dau. Zic vouă: chiar dacă, sculându-se, nu i-ar da pentru că-i este prieten, dar pentru îndrăzneala lui, sculându-se, îi va da cât îi trebuie* (Luca 11, 5-8). Domnul ne dă pilda ca să ne înveţe să fim neobosiţi şi neclintiţi în credinţă. El ne arată în pildă pe un om care cere de la alt om, ca să te înveţi ca niciodată să nu deznădăjdueşti, pentru ca atunci când vei cere şi nu vei lua să nu încetezi de a cere, până când vei primi,

bineînțeles dacă vei cere, precum s-a vorbit mai sus, numai ce este plăcut lui Dumnezeu și ca să nu zici: „păcătos sunt și de aceea nu sunt ascultat". Iar ca să nu deznădăjduiești, pentru aceasta a zis El: *chiar dacă, sculându-se, nu i-ar da pentru că-i este prieten, dar pentru îndrăzneala lui, sculându-se, îi va da cât îi trebuie*. În sfârșit, de va trece și o lună, și un an, și trei ani, ba chiar încă și mai mulți ani, nu te depărta până când nu vei primi, cerând cu credință și neîncetat lucrând fapte bune.

82. Dar totodată să știi că și tu însuți din partea ta trebuie să stărui pentru toate, iar la Dumnezeu să alergi după ajutor, ca să-ți fie ție sprijinitor. Căci dacă cineva din nestatornicie se ia după pofte, Dumnezeu nu-l ajută și nu-i ascultă ruga întrucât acesta mai întâi s-a înstrăinat de Dumnezeu prin păcat. Cel ce dorește să aibă ajutor de la Dumnezeu, acela nu părăsește cele pe care e dator să le facă și unul ca acesta niciodată nu este lăsat fără sprijin dumnezeiesc. De aceea, nu trebuie să ajungi până acolo încât chiar cugetul tău să te osândească pentru ceva și în starea aceasta să chemi ajutorul lui Dumnezeu.

83. Iar chemarea aceasta trebuie să se facă fără lenevire, nu cu mintea rătăcind. Fiindcă unul ca acesta nu numai că nu va lua cele ce cere, ci mai vârtos vă amărî pe Stăpânul. Dacă și acela care stă și vorbește înaintea dregătorului stă cu mare frică, căutând să nu rătăcească nici ochiul trupesc, nici cel sufletesc, ca să nu cadă în primejdie, oare nu cu mai mare frică și cutremur se cade a sta înaintea lui Dumnezeu, toată mintea îndreptând-o spre El singur, iar nu către altceva ? Căci El nu numai asemenea oamenilor îl vede pe omul cel din afară, ci pătrunde și la cel dinlăuntru. Deci, dacă vei sta înaintea lui Dumnezeu cum se cuvine și din partea ta vei împlini tot ce trebuie, să nu încetezi de a cere și vei lua.

84. Dacă vei fi învinovățit de cugetul tău, ca un batjocoritor și dacă vei sta la rugăciune cu mintea împrăștiată, când ai putea să stai cu toată luarea-aminte, atunci să nu cutezi a sta înaintea lui Dumnezeu, ca să nu se schimbe rugăciunea ta în păcat. Iar dacă, fiind zdrobit de păcate, nu vei putea să te rogi cu mintea neîmprăștiată, atunci îndeamnă-te pe tine însuți, pe cât îți vor ajunge puterile, rămânând locului; stai înaintea lui Dumnezeu, către Dânsul întreaptă-ți mintea, adunând-o în sine și Dumnezeu îți va ierta; fiindcă nu din lenevire, ci după slăbiciune n-ai avut puteri să stai înaintea lui Dumnezeu așa precum se cade. Pentru că, dacă așa te vei îndemna pe tine la tot lucrul cel bun, să ceri neîncetat până când vei lua cele ce ceri, cu nerăbdare bătând la ușa lui, cerând ceea ce-ți trebuie. Căci s-a spus că tot cel ce cere va lua și cel ce caută va afla și celui ce bate i se va deschide (Luca 11, 10). Căci de ce vrei să te învrednicești, dacă nu numai de mântuire ?

85. Tu zici: de multe ori am cerut și nu am luat. Fără îndoială n-ai luat pentru că n-ai cerut bine sau ai cerut cu necredință sau fără sârguință sau ceea ce nu-ți este de folos. Iar dacă și ai cerut adeseori chiar cele spre folo-

sul tău, se vede că n-ai avut statornicie. Căci scris este: *întru răbdarea voastră veți mântui sufletele voastre* (Luca 21, 19); și *cel ce va răbda până în sfârșit, acela se va mântui* (Matei 10, 22).

86. Dumnezeu știe inima rugătorilor, zici tu, deci ce nevoie are Dumnezeu de rugăciunile noastre? Oare nu știe El ce trebuințe avem noi? Ce nevoie este dar să ne rugăm? – Dumnezeu știe nevoile noastre și toate cele trupești ni le dă spre plăcerea noastră, fiind bun, *El face să răsară soarele și peste cei răi și peste cei buni, și trimite ploaie și peste cei drepți și peste cei nedrepți* (Matei 5, 45).

Dar de nu vei cere tu credință, virtutea care este vrednică de acest nume, și împărăția cerurilor cu tot dinadinsul și cu multă răbdare, nu le vei primi; căci se cade mai întâi să dorești și dorind să cauți cu toată stăruința în credință și în răbdare, făcând totul din partea ta, așa ca pentru nimic să nu te judece cugetul tău, că ai cere sau fără de osârdie, sau cu lenevie, și abia atunci vei lua, de va fi aceasta plăcut lui Dumnezeu. Fiindcă El știe mai bine ce-ți este de folos.

87. Și poate că, vrând să te facă sârguincios înaintea Lui, nu îți dă îndată, ca să cunoști tu ce este darul lui Dumnezeu, și cu frică să-l păzești. Întrucât toate câte le agonisește cineva cu multă osteneală se străduiește să le păstreze, ca nu cumva pierzându-le să nu piardă și ostenelile sale cele multe și, lepădându-se de harul lui Dumnezeu, să nu se facă nevrednic de viața veșnică. Ce i-a folosit lui Solomon, că el degrabă a căpătat darul înțelepciunii și l-a pierdut? De aceea nu deznădăjdui dacă nu capeți degrabă cele cerute. Căci dacă bunul Dumnezeu ar vedea că tu, luând degrabă darul, nu-l vei pierde, ar fi gata să ți-l dea chiar înainte de a-l fi cerut. Iar acum, purtând grijă de tine, face aceasta. Căci dacă cel ce a luat un talant și l-a păstrat nevătămat a fost osândit că nu a câștigat nimic cu el, cu atât mai vârtos va fi osândit cel ce îl va pierde.

88. Deci, știind aceasta, și atunci când dobândim îndată, și atunci când nu primim degrabă să fim mulțumitori Domnului; căci toate câte le face Stăpânul, spre mântuirea noastră le face; numai să nu încetăm noi de a cere, din pricina necredinței. Fiindcă Domnul pentru aceasta a și zis pilda despre văduva care prin sârguincioșia sa a înduplecat pe judecătorul cel nedrept, ca și noi, prin sârguincioșia noastră, să luăm potrivit cererilor noastre. În aceasta se arată și credința noastră și dragostea către Dumnezeu, că și atunci când nu primim degrabă rămânem mulțumitori Lui. Așadar, să-i mulțumim pururea, ca să ne arătăm destoinici de a ne învrednici de veșnicile sale bunătăți".

89. Ținta îndeletnicirii în ale rugăciunii este câștigarea deprinderii de a se ruga neîncetat sau necontenita aducere-aminte despre Dumnezeu și petrecerea în El cu toată luarea-aminte și cu simțiri pătrunse de evlavie și de năzuințe calde spre Dânsul. Sfântul Vasile de multe ori își îndreaptă cu-

vântul spre această dispoziție a sufletului și în dobândirea ei vede rostul tuturor nevoințelor – trupești, sufletești și duhovnicești.

„Se cade – zice el – cu toată paza să-ți păzești inima ta (Pilde 4, 23) ca nu cumva, pentru o clipă măcar, să te părăsească gândul despre Dumnezeu și prin cugetări deșarte să nu pângărești aducerea-aminte despre minunile Lui, ci gândul cel sfânt despre Dumnezeu, care prin neîncetata și curată aducere-aminte s-a zugrăvit în sufletele noastre, pretutindeni să-l purtăm cu noi, ca o pecete nestearsă. Căci în așa fel se câștigă dragostea noastră către Dumnezeu, care și îndeamnă spre împlinirea poruncilor Lui."

90. Întărirea acestei aduceri aminte despre Dumnezeu se dobândește prin ațintirea ochilor duhului spre desăvârșirile nenumărate ale lui Dumnezeu. „Sufletul, punând în mișcare puterea sa de gândire, depărtându-se de toate și în tăcere desăvârșită îndeletnicindu-se cu înălțarea cugetului după însușirile pe care le are, păzește în sine tăcerea cuviincioasă. Aceasta o face înălțând după măsura puterilor privirea sa stăruitoare către Treimea cea închinată cu vrednicie și pătrunzând cu înțelegere cât e de neapropiată măsura lui Dumnezeu pentru strălucirea ei cea mare, cât e de luminată fericirea, cât e de nemărginită înțelepciunea, cât e de statornică și nesilită liniștea, cât de nepătimașă și nemișcată este firea; pentru că Acela, cu care nimic nu poate să se întâlnească pe neașteptate, Acela în care, ca într-o vistierie, este ascunsă știința a toate câte sunt și câte vor fi, care cuprinde toate și pe toate le ține în dreapta sa și căruia nimic nu-i poate sta împotrivă ori să-l împiedice, în Acela se și cade să fie liniștea și pacea netulburată."

91. Această adâncire în însușirile lui Dumnezeu îndeamnă a privi frumusețea dorită a lui Dumnezeu și a aprinde dragostea către Dumnezeu care în chip firesc este sădită în suflet și pe care o însoțește amintirea necontenită despre Dumnezeu. Căci, „ce este mai minunat decât frumusețea lui Dumnezeu ? Ce este mai plăcut decât podoaba lui Dumnezeu ? Ce dorință este mai vie decât dorința pe care o naște Dumnezeu în suflet, care este curată de toată întinăciunea și cu prietenie adevărată grăiește: *rănită sunt eu de dragoste* (Cântarea Cânt. 2, 5) ? De bună seamă, negrăită și neînchipuită este strălucirea fulgerătoare a frumuseții lui Dumnezeu; cuvântul nu o poate spune și nici auzul să o încapă. De o vom numi strălucirea luceafărului sau lumina lunii sau sclipirea soarelui, nimic din acestea nu este vrednic spre asemănarea slavei și față de Lumina cea adevărată mai departe se află ea decât noaptea adâncă și întunericul cel mai înfricoșat față de lumina zilei. Dacă frumusețea aceasta, nevăzută cu ochii și înțeleasă numai cu sufletul și cu gândul, lumina pe sfinți și îi rănea adânc prin deșteptarea dorinței, atunci ei, zguduiți de viața aceasta, ziceau: *Vai mie, că pribegia mea s-a prelungit* (Ps. 119, 5) ! Când voi veni și mă voi arăta feței tale ? Căci *însetat-a sufletul meu de Dumnezeul cel viu* (Ps. 41, 2). De aceea și dorință aveau să se desfacă de trup și cu Hristos să fie (Filip. 1, 23); și

când întrezăreau apropierea acelei clipe fericite, cu bucurie strigau: *Acum slobozește pe robul tău, Stăpâne* (Luca 2, 29). Socotind viața aceasta ca o povară, ca niște cătușe, cât de neastâmpărați erau în dorul lor toți aceia în sufletul cărora a pătruns dorința dumnezeiască ! Din pricina dorului nesățios de a privi bunătățile dumnezeiești, ei se rugau ca desfătarea de frumusețea lui Dumnezeu să dureze toată viața veșnică (Ps. 26, 4).

92. O altă cale de a întări aducerea-aminte de Dumnezeu este pomenirea și simțirea facerilor de bine ale lui Dumnezeu care s-au arătat în zidire, purtarea de grijă, dar mai ales în răscumpărare, atât a întregului neam omenesc, cât și a fiecărui om în parte, și se dă un îndemn de a se povățui într-aceasta.

„Dacă cei născuți au dragostea firească către cei ce i-au născut și aceasta o dovedește dragostea la oameni și la necuvântătoare din vârsta cea mai fragedă către mamele lor, atunci prin împuținarea dragostei către Cel ce ne-a zidit pe noi și prin depărtarea de la Dânsul să nu ne arătăm mai neînțelepți decât pruncii și mai sălbatici decât fiarele. Chiar dacă nu l-am ști pe El cât este de bun, totuși datori suntem să-l iubim nemărginit și cu toată duioșia, măcar pentru că am luat ființa de la El, prin neîncetată amintire legându-ne de El, așa cum se leagă copiii de mamele lor. Dar făcătorul de bine este mai presus de aceia pe care îi iubim după fire; și înclinarea către cei ce ne-au făcut oarecare bine este sădită nu numai în oameni, dar aproape și în toate animalele. Zis este: *Boul își cunoaște stăpânul, și asinul ieslea domnului său.* O, dacă nu s-ar cădea să zicem despre noi următoarele cuvinte: *iar Israel nu mă cunoaște; poporul Meu nu Mă pricepe* (Is. 1, 3).

93. Iar dacă după fire avem dragoste și atragere către făcătorii de bine și primim orice osteneală ca să-i răsplătim pentru binefacerea pe care ne-au făcut-o, atunci care cuvânt poate arăta darurile lui Dumnezeu ? Ele sunt așa de multe, încât întrec orice număr, sunt așa de mari și înalte, încât e de-ajuns unul singur ca să ne facă datori să dăm toată mulțumirea către Dătătorul de bine. Nu voi spune nimic despre acele daruri, care deși sunt și ele nespus de mărețe și plăcute, dar întrecute fiind de strălucirea altora mai mari, precum întrecute sunt stelele de razele soarelui, nu-și arată așa de limpede frumusețea lor. Fiindcă ne lipsește vremea ca, lăsând la o parte cele desăvârșite, să măsurăm bunătatea Făcătorului de bine cu daruri mai mici. Fie dar să ocolim cu tăcerea răsăritul soarelui, mișcarea lunii, buna întocmire a văzduhurilor, schimbarea timpurilor anului, apa cea din nori, apa ce izvorăște din pământ, marea însăși și tot pământul, cele ce se nasc din pământ, viețuitoarele din adâncul apelor, felurile de zburătoare din văzduh, mii de soiuri de fiare, toate câte sunt puse spre a sluji vieții noastre."

94. „De un singur dar nicidecum nu poate tăcea cel ce are mintea sănătoasă și cuvântul gurii, deși nu se poate spune despre el așa cum se

cuvine, şi anume că Dumnezeu, făcându-l pe om după chipul şi asemănarea Sa, învrednicindu-l de ştiinţa despre cele ce sunt ale lui Dumnezeu, împodobindu-l faţă de toate dobitoacele cu darul cuvântului, dându-i să se îndulcească de toate frumuseţile negrăite ale raiului, punându-l ca împărat peste toate câte sunt pe pământ şi după ce a fost amăgit de şarpe, a căzut în păcat, iar prin păcat în moarte, şi în toate câte sunt vrednice de moarte totuşi nu l-a trecut cu vederea, ci deodată i-a dat spre ajutor legea. Spre a-l păzi şi a purta grijă de el i-a pus pe îngeri, spre înfruntarea fărădelegii şi spre învăţătura virtuţii trimitea pe proorocii, pornirile spre păcat le oprea cu ameninţări, sârguinţa spre fapte bune o încuraja cu făgăduinţe, de multe ori în felurite chipuri a arătat sfârşitul fărădelegii, precum şi al virtuţii, dar El şi de la toţi aceia care, nebăgând în seamă toate ajutoarele acestea au rămas în îndărătnicie, nu S-a întors. Pentru că nu am fost părăsiţi noi de bunătatea stăpânului şi nu am risipit dragostea Lui către noi, întristând pe Făcătorul de bine şi desprefuind cinstea pe care ne-a dat-o, ci am fost chemaţi de la moarte şi înviaţi din nou de Însuşi Domnul nostru Iisus Hristos, a Cărui facere de bine este încă şi de mai mare mirare. Căci *Dumnezeu fiind în chip, n-a socotit o ştirbire a fi El întocmai cu Dumnezeu, ci S-a deşertat pe Sine, chip de rob luând, făcându-Se asemenea oamenilor* (Filip. 2, 6-7). Luând asupra Sa şi neputinţele noastre, a purtat durerile, *El a fost pedepsit pentru mântuirea noastră şi prin rănile Lui noi toţi ne-am vindecat* (Isaia 53, 5), *ne-a răscumpărat din blestemul Legii, făcându-Se pentru noi blestem* (Gal. 3, 13), a răbdat moartea de ocară, ca să ne aducă la viaţa de slavă şi nu s-a îndestulat numai cu atât, că ne-a înviat pe noi, cei ce am fost morţi, ci ne-a dăruit încă şi vrednicia dumnezeirii, ne-a gătit odihna veşnică, care prin dulceaţa ei cea neasemănată întrece orice închipuire omenească. *Dar ce vom răsplăti Domnului pentru toate câte ne-a dat nouă?* (Ps. 115, 3) El însă aşa de bun este încât nu cere nici un dar, ci se îndestulează numai cu una, ca să-L iubească toţi pentru cele pe care le-a dat lor."

95. „Când îmi trec toate acestea prin minte, atunci (voi destăinui neputinţa mea) mă simt cuprins de fiori şi mă cutremur de frică, ca nu cumva din pricina minţii rătăcitoare sau a grijilor deşarte, lepădându-mă de dragostea lui Dumnezeu, să nu mă fac oricând spre batjocura lui Hristos. Pentru că cel ce ne înşală acum şi prin ademenirile cele lumeşti din răsputeri se străduie să ne insufle uitarea de Binefăcător, spre pierzarea sufletelor noastre, îşi bate joc şi râde de noi, acelaşi va întoarce atunci nepăsarea noastră spre batjocura Domnului şi se va lăuda cu neputinţa şi lepădarea noastră, fiindcă deşi nu el ne-a zidit şi nici n-a murit pentru noi, dar ne-a avut pe noi ca următori ai săi în ale neascultării şi nepăsării pentru poruncile lui Dumnezeu. Această batjocură pentru Domnul şi această laudă a duşmanului pentru mine par a fi mai grele decât chinurile gheenei,

căci vor sluji vrăjmaşului lui Hristos spre laudă şi ca prilej pentru a se preaînălţa faţă de acela Care a murit pentru noi şi a înviat, Căruia, după cum scris este, cu atât mai mult suntem datori noi pentru toate acestea."

Cel ce va simţi toate facerile de bine ce s-au enumerat mai sus, acela nu va putea uita pe Binefăcătorul şi în mintea aceluia totdeauna va fi amintirea Lui evlavioasă, iar inima se va înălţa în rugăciuni către Dânsul.

96. A treia cale spre întipărirea în minte a gândului necontenit la Dumnezeu este deprinderea de a face toate lucrurile potrivit cu voia lui Dumnezeu, spre slava Lui, înaintea feţei Celui ce vede toate: „În orice lucru ce urmează să-l facem, totdeauna trebuie să avem în minte voia celui ce porunceşte şi după aceasta să ne potrivim sârguinţa noastră, precum şi despre Sine Însuşi a grăit Domnul: *M-am pogorât din cer nu ca să fac voia Mea, ci voia Celui ce M-a trimis pe Mine* (Ioan 6, 38).

Căci precum sunt de trebuinţă în viaţă felurite meşteşuguri, punându-şi fiecare înainte câte o ţintă de căpetenie şi acesteia potrivind lucrările cele mai amănunţite, tot aşa şi faptelor noastre, fiindu-le rânduit un singur hotar şi un singur dreptar: împlinirea poruncilor potrivit voii lui Dumnezeu, nu în alt chip se poate spori în oarecare lucrare, decât dacă o săvârşim potrivit voii Celui ce ne-a dat porunci. Iar dacă vom săvârşi lucrările noastre întocmai după voia lui Dumnezeu prin aducere-aminte, vom putea intra în legătură cu Dumnezeu. Căci după cum fierarul, lucrând bunăoară securea, ţine minte cine i-a poruncit s-o lucreze şi, având-l în minte pe acesta, îşi închipuie acea înfăţişare şi mărime care i s-au poruncit, potrivindu-şi lucrarea cu voia poruncitorului (iar dacă va uita, va face ori altceva, ori nu aşa cum trebuie), tot astfel şi creştinul, orice lucrare a sa, mică ori mare, potrivind-o voii lui Dumnezeu, şi toată fapta sa o va rândui cu cuvenita sârguinţă şi totodată va păstra amintire despre Acela Care a poruncit să se facă aşa, împlinind cele ce s-au zis: *văzut-am pe Domnul înaintea mea pururea, că de-a dreapta mea este, ca să nu mă clatin* (Ps. 15, 8), întrunind şi această poruncă: *ori de mâncaţi, ori de beţi, ori altceva de faceţi, toate spre slava lui Dumnezeu să le faceţi* (I Cor. 10, 31). Iar cine în săvârşirea faptelor sale calcă cele ce i s-au poruncit, acela, de bună seamă, puţin îşi aduce aminte de Dumnezeu".

97. De aceea, aducându-ne aminte de cuvintele Celui ce a zis: *Oare nu umplu Eu cerul şi pământul, zice Domnul?* (Ier. 23, 24) şi: *Oare Eu numai de aproape sunt Dumnezeu, iar de departe nu mai sunt Dumnezeu?* (Ier. 23, 23); *unde sunt doi sau trei adunaţi în numele Meu, acolo sunt şi Eu în mijlocul lor* (Matei 18, 20), orice lucru trebuie împlinit în aşa fel ca şi cum s-ar săvârşi înaintea ochilor lui Dumnezeu şi orice gând să se alcătuiască ca şi cum Dumnezeu Însuşi l-ar cerceta. Căci făcând aşa, pururea vom avea frica, care după cele scrise: *mândria şi obrăznicia, calea răutăţii şi gura cea aprigă le urăsc eu* (Pilde 8, 13) şi dragostea se va desăvârşi, îm-

plinind cele zise de Domnul: *Nu caut voia Mea, ci voia Celui ce M-a trimis pe Mine* (Ioan 5, 30); căci sufletul va păstra încredințarea neclintită că precum faptele cele bune sunt plăcute judecătorului și începătorului vieții noastre, tot așa faptele cele potrivnice în curând vor fi date osândei. Iar împreună cu acestea înseși poruncile Domnului se vor împlini nu din dorința de a plăcea oamenilor".

Așa este viața cea lăuntrică a celor ce umblă înaintea Domnului, pururea își aduc aminte de El și totdeauna aleargă la Dânsul în rugăciuni, și acestea sunt mijloace ale lucrării celei mai de seamă din viața duhovnicească. Sfântul Vasile adeseori amintește despre ea în pravilele sale, punând-o ca izvor a tot binele și în ea găsind puterea spre lepădarea de toată răutatea ce se naște în gândurile și în simțurile noastre.

V. Despre Sfânta Împărtășanie

98. Dintre toate adunările și rugăciunile bisericești cea mai scumpă pentru creștin și pentru monahi este cea care se rostește atunci când ei se împărtășesc cu Sfintele Taine ale lui Hristos. Însă pravilele nu rânduiesc cu de-amănuntul această lucrare care ajută atât de mult la potolirea patimilor și învingerea dușmanilor celor nevăzuți care le aprind. Cât de des erau datori să se împărtășească monahii, aceasta se hotăra ori după pravilele cuviosului Pahomie, ce s-au primit de la înger, care rânduia ca monahii să se împărtășească în fiecare duminică sau și în fiecare sâmbătă, ori se făcea așa cum scrie Sfântul Vasile către o credincioasă, că este bine a se împărtăși în fiecare zi și că dânșii în Cezareea se împărtășesc de patru ori pe săptămână. Iată această scrisoare:

99. „Este bine și de mare folos a te împărtăși în fiecare zi, primind Sfântul Trup și Sânge al lui Hristos; fiindcă Însuși Domnul Hristos lămurit spune: *Cel ce mănâncă trupul Meu și bea sângele Meu are viață veșnică* (Ioan 6, 54). Căci cine oare se mai îndoiește că a fi pururi părtaș al vieții nu înseamnă altceva decât a viețui în mai multe chipuri? De altfel noi ne împărtășim de patru ori pe săptămână: în ziua Domnului, miercuri, vineri și sâmbătă; de asemeni, și în alte zile dacă se face prăznuirea vreunui sfânt. Iar cum că nu este oprit ca cineva în timpul prigonirilor, lipsind preotul sau slujitorul altarului, să ia împărtășania chiar cu mâna sa, aceasta chiar este de prisos să dovedim, căci obiceiul de multă vreme îndreptățește aceasta prin însăși starea lucrurilor. Fiindcă toți monahii care viețuiesc prin pustietăți, unde nu se află preot, păstrând împărtășania în casă, se împărtășesc singuri. Iar în Alexandria și Egipt chiar fiecare mirean botezat ține de obicei acasă la el împărtășanie și singur se împărtășește când simte nevoia. Căci o dată ce preotul a săvârșit și a predat

Sfânta Jertfă, cel ce o primeşte ca una întreagă şi se împărtăşeşte din ea zilnic cu toată dreptatea trebuie să creadă că o primeşte şi se împărtăşeşte chiar de la cel ce i-a predat-o. Căci şi în biserică preotul dă părticică şi cel ce o primeşte cu tot dreptul o ţine în propria mână şi în acest chip chiar cu mâna sa o apropie de gură. De aceea deopotrivă putere are, fie că primeşte cineva de la preot o singură părticică, fie că mai multe deodată."

100. „Cu ce frică, cu ce statornicie, şi cu ce înfrângere a inimii trebuie să ne împărtăşim noi cu Trupul şi Sângele lui Hristos?" Despre frică ne învaţă Apostolul, zicând: *Cel ce mănâncă şi bea cu nevrednicie, osândă îşi mănâncă şi bea* (I Cor. 11, 29). Iar statornicia (neîndoiala) o naşte credinţa atât faţă de cuvintele Domnului Care a zis: *Acesta este trupul Meu, care se dă pentru voi; aceasta să faceţi spre pomenirea mea* (Luca 22, 19), cât şi faţă de mărturia lui Ioan care, arătând mai întâi mărirea Cuvântului, zugrăveşte apoi şi chipul întrupării prin următoarele cuvinte: *Şi Cuvântul S-a făcut trup şi S-a sălăşluit între noi şi am văzut şi slava Lui, slavă ca a Unuia-Născut din Tatăl, plin de har şi de adevăr* (Ioan 1, 14) – precum şi faţă de cuvintele apostolului, care a scris: *„Dumnezeu fiind în chip, n-a socotit o ştirbire a fi El întocmai cu Dumnezeu, ci S-a deşertat pe Sine, chip de rob luând, făcându-Se asemenea oamenilor* (Filip. 2, 6-8). De aceea, când sufletul, crezând în aceste lămurite şi nenumărate mărturii, va cunoaşte înălţimea slavei şi se va mira de prisosinţa smereniei şi a ascultării, căci Însuşi Fiul, pentru mântuirea noastră, ascultător a fost Tatălui până la moarte, atunci cred că înfrângerea sufletului se va preface în dragoste către Dumnezeu şi Tatăl *Care pe Însuşi Fiul Său nu L-a cruţat, ci L-a dat morţii pentru noi toţi* (Rom. 8, 32) şi către Unul-Născut Fiu al Său, care a rămas ascultător până la moarte pentru răscumpărarea şi mântuirea noastră.

Şi astfel se poate folosi de cuvântul Apostolului, care pentru cei cu mintea nepătimaşă pune cugetul cel bun ca şi un dreptar întru acestea, zicând: *Căci dragostea lui Hristos ne stăpâneşte pe noi care socotim aceasta, că dacă unul a murit pentru toţi, au murit deci toţi. Şi a murit pentru toţi, ca cei ce viază să nu mai vieze loruşi, ci Aceluia care, pentru ei, a murit şi a înviat* (II Cor. 5, 14-15). O astfel de atârnare şi aşa hotărâre dator este să aibă fiecare om ce se împărtăşeşte din pâine şi din pahar."

101. Pe cei ce s-au învrednicit de Sfânta Împărtăşanie îi priveşte răspunsul la următoarea întrebare: „Cum trebuie să fie sufletul care s-a învrednicit a lua parte la lucrul Domnului?"

„Aşa cum a fost acela care grăieşte: *Cine sunt eu, Doamne Dumnezeul meu şi ce este casa mea, de m-ai primit aşa?* (II Regi 7, 18) şi care împlineşte cele ce s-au scris: *Mulţumind cu bucurie Tatălui celui ce ne-a învrednicit pe noi să luăm parte la moştenirea sfinţilor, întru lumină. El ne-a scos de sub puterea întunericului şi ne-a strămutat în împărăţia Fiului iubirii Sale* (Col. 1, 12, 13)."

102. De se va întâmpla cuiva ceva după deprindere sau din fire, se cade oare unuia ca acesta a se apropia de unirea cu sfinții ?

„Apostolul a arătat că cei ce prin botez împreună s-au îngropat cu Hristos (Rom. 6, 4) sunt mai presus de fire și deprindere atunci când, precum în acest loc despre botezul în apă, după ce a zis cele de mai sus, grăiește: *cunoscând aceasta, că omul nostru cel vechi a fost răstignit împreună cu El, ca să se nimicească trupul păcatului, pentru a nu mai fi robi ai păcatului* (Rom. 6, 6), cât și în alt loc poruncește: *Omorâți mădularele voastre cele pământești: desfrânarea, necurăția, patima, pofta rea și lăcomia, care este închinare la idoli, pentru care vine mânia lui Dumnezeu peste fiii neascultării* (Col. 3, 5, 6); și încă în alt loc dă un dreptar, zicând: *Cei ce sunt ai lui Hristos Însuși au răstignit trupul împreună cu patimile și cu poftele* (Gal. 5, 24).

Dar eu am cercetat că, după harul lui Hristos, și bărbații, și femeile dobândesc aceasta prin credința tare în Domnul. Iar peste cel ce, aflându-se în necurăție, se apropie de Sfintele, și în Legea cea veche vedem cum vine judecata cea înfricoșată. Iar de se află aici Acela, care e mai mare decât biserica (Matei 12, 6), adică mai înfricoșat, atunci să ne înțelepțească pe noi Apostolul, care zice: *Cel ce mănâncă și bea cu nevrednicie osândă își mănâncă și bea* (I Cor. 11, 29)."

VI. Cercetarea dumnezeieștilor Scripturi ca să ne înțelepțim spre mântuire

103. Lucrul ce trebuie împreunat cu rugăciunea este mai întâi cercetarea dumnezeiceștilor Scripturi ca să ne înțelepțim spre mântuire. Cum că se cade începătorului a învăța Scriptura, despre aceasta s-a vorbit; dar îndeletnicirea aceasta mântuitoare nu trebuie să fie părăsită toată viața. Dezlegând întrebarea: „Dacă este de folos a învăța cât de multe din Scriptură", pravila dă un răspuns întăritor, sfătuind numai ca fiecare să învețe mai ales ceea ce este în legătură cu îndeletnicirile lui.

„Deoarece oamenii pot fi împărțiți în două cete: cei cărora li s-au încredințat dregătorii și cei care, fiind înzestrați cu felurite daruri, sunt puși în bună ascultare și supunere, eu socotesc că acela căruia i s-a încredințat stăpânirea și purtarea de grijă pentru mulți, dator este a ști toate și a cerceta datoriile fiecăruia, ca să-i învețe pe toți voia lui Dumnezeu, arătând fiecăruia ceea ce este dator să facă. Iar ceilalți să-și aducă aminte de cuvintele Apostolului: *Spun fiecăruia din voi să nu cugete despre sine mai mult decât trebuie să cugete, ci să cugete fiecare spre a fi înțelept, precum Dumnezeu i-a împărțit măsura credinței* (Rom. 12, 3) și cu sârguință să se învețe și să-și facă datoria, de nimic altceva neavând grijă, ca să se învrednicească să audă

de la Domnul cuvintele acestea: *Bine, slugă bună și credincioasă, peste puține ai fost credincioasă, peste multe te voi pune* (Matei 25, 21)."

104. De aceea, pe de o parte, nu îngăduie nimic să facă sau să vorbească dacă nu este pentru aceasta mărturie în cărțile cele de Dumnezeu insuflate, atunci când zice: „Domnul nostru Iisus Hristos Însuși spune despre Duhul Sfânt: *nu de la Sine va grăi, ci câte va auzi va vorbi* (Ioan 16, 13); și despre Sine zice: *Fiul nu poate să facă nimic de la Sine* (Ioan 5, 19); și încă: *Eu n-am vorbit de la Mine, ci Tatăl care M-a trimis, acesta Mi-a dat poruncă ce să spun și ce să vorbesc; și știu că porunca lui este viața veșnică. Deci cele ce vorbesc Eu, precum Mi-a spus Mie Tatăl, așa vorbesc* (Ioan 12, 49-50). Dar cine va ajunge la nebunia aceasta, ca să cuteze măcar în minte să ia ceva cu de la sine putere, atunci când are nevoie de îndrumarea Sfântului și preabunului Duh, ca să se îndrepte și cu mintea și cu cuvântul și cu fapta pe calea adevărului, însuși fiind orb și trăind în întuneric, neavând lumina adevărului, care este Însuși Domnul nostru Iisus Hristos, ce luminează cu poruncile sale ca și cu niște raze de soare, căci scris este: *porunca Domnului e strălucitoare, luminează ochii* (Ps. 18, 8) ?" Deci, de este acest lucru atât de trebuincios, fără îndoială se cade a învăța dumnezeieștile Scripturi.

105. Pe de altă parte, înfruntă pe acela care într-adins nu voiește să cunoască voia lui Dumnezeu ce ne este descoperită în cuvântul lui Dumnezeu, ca nu cumva, călcând cele cunoscute, să se facă vinovat de mai mare osândă.

„Vădit spune că necunoștința unui astfel de om este prefăcută și el nicidecum nu va scăpa de judecată pentru păcat. Căci Domnul a zis: *De n-aș fi venit și nu le-aș fi vorbit, păcat nu ar avea; dar acum n-au cuvânt de dezvinovățire pentru păcatul lor* (Ioan 15, 22), căci dumnezeiasca Scriptură pretutindeni și tuturor vestește voia lui Dumnezeu. De aceea un astfel de om nu va lua osânda mai mică, adică deopotrivă cu cei ce nu cunosc, ci mai mult se va pedepsi împreună cu aceia despre care s-a scris: *ca o viperă surdă care își astupă urechile ei, care nu va auzi glasul descântătoarelor* (Ps. 57, 4-5).

Iar cel ce este pus să vestească cuvântul, de nu va avea grijă de aceasta, va fi osândit, după cele scrise, ca un ucigător (Iez. 33, 8).

106. Iar celui ce, neavând puteri să lucreze, se va lepăda și de învățarea psalmilor, i se vestește o osândă și mai mare:

„Deoarece Domnul, în pilda despre smochinul neroditor, a spus: *Taie-l ! De ce să ocupe locul în zadar ?* (Luca 13, 7), deși se cade a purta toată grija de unul ca acesta, dar de nu se îndreaptă, și în privința lui trebuie să se facă ceea ce s-a zis pentru cei ce cu îndărătnicie rămân în păcate; căci cel ce se lenevește a face cele bune se osândește împreună cu diavolul și slugile lui".

107. Dar şi pe cei ce învaţă cu osârdie Scriptura, ea nu-i face mândri, ci mai vârtos îi smereşte, arătându-le că de la dânşii se cere o mai mare sfinţenie a vieţii. Despre aceasta aflăm din răspunsul la întrebarea 236: „Cei ce s-au învrednicit să înveţe cele patru Evanghelii cum trebuie să primească darul acesta?"

Se răspunde: „Deoarece Domnul a zis: *şi oricui i s-a dat mult, mult i se va cere* (Luca 12, 48), se cade ca aceştia mai mult decât alţii să se înfricoşeze şi să râvnească, precum Apostolul a învăţat zicând: *Fiind, dar, împreună lucrători cu Hristos, vă îndemnăm să nu primiţi în zadar harul lui Dumnezeu* (II Cor. 6, 1).

Iar harul nu se primeşte în zadar, dacă credem Domnului Care zice: *când ştiţi acestea, fericiţi sunteţi dacă le veţi şi face* (Ioan 13, 17)".

108. Din cuvântul lui Dumnezeu trebuie să învăţăm voia sa cea bună şi plăcută.

„Mai întâi trebuie să cercetăm ce este voia Domnului cea bună şi, după ce vom cunoaşte voia cea bună, se cade să cercetăm dacă este plăcută lui Dumnezeu această voie bună. Căci uneori, pentru oarecare lucru, este voia lui Dumnezeu şi voia cea bună; dar când aceasta se face ori nu de cine se cade să facă ori nu în vremea cuviincioasă, atunci aceasta nu mai e bineplăcută lui Dumnezeu. Aşa, bunăoară, era voia lui Dumnezeu şi voia cea bună ca să se tămâieze înaintea lui Dumnezeu, dar nu era bineplăcut în ochii Domnului ca să o facă aceasta Datan şi Aviron. Şi încă: este voia lui Dumnezeu şi voia cea bună ca să se dea milostenie; dar dacă se dă numai pentru mărirea oamenilor, aceasta nu mai este bineplăcut lui Dumnezeu. Şi încă: a fost voia lui Dumnezeu şi voia cea bună ca ucenicii ceea ce auzeau să propovăduiască de pe case (Matei 10, 27), dar ca să vorbească ceva mai înainte de vreme, aceasta nu era plăcut lui Dumnezeu. Căci zice: *nimănui să nu spuneţi ceea ce aţi văzut, până când Fiul Omului se va scula din morţi* (Matei 17, 9). Şi, într-un cuvânt, toată voia cea bună a lui Dumnezeu atunci este şi bineplăcută, când se împlinesc în ea cele zise de Apostol: *Toate să le faceţi spre slava lui Dumnezeu* (I Cor., 10, 31), şi: *toate să se facă cu bună-cuviinţă şi după rânduială* (I Cor. 14, 40). Dar iarăşi, dacă pentru un oarecare lucru este voia lui Dumnezeu, şi voia cea bună, şi voia cea plăcută, şi atunci nu se cade să trândăveşti, ci mai vârtos să te osteneşti şi să te îngrijeşti, ca aceasta să fie şi fără de nici o lipsă şi peste tot desăvârşit, atât în privinţa măsurii lucrului însuşi, cât şi în ceea ce priveşte puterile celui ce săvârşeşte lucrul. Căci scris este: *Să iubeşti pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta şi din tot sufletul tău şi din toată puterea ta şi din tot cugetul tău, iar pe aproapele tău ca pe tine însuţi* (Luca 10, 27), precum şi Domnul a învăţat în Evanghelia de la Ioan (Ioan 13, 34). Dar şi pe oricare altă poruncă s-o iubeşti, precum s-a scris (Deut. 6,

6). Căci zis este: *Fericită este sluga aceea, pe care venind stăpânul său, o va afla făcând așa* (Matei 24, 46)."

109. Mijloacele care ajută ca să se facă aceasta cu spor sunt rugăciunea și credința sinceră, străină de orice cugetare samavolnică. Aceasta se vede din răspunsurile la următoarele întrebări:

„Cum putem dobândi împărăția lui Dumnezeu, asemenea unui prunc ? De vom fi față de învățătura Domnului ca niște prunci care nu stau împotrivă, nici nu se ceartă cu dascălii lor, ci cu încredere și supunere primesc învățătura".

110. „Ce fel de pricepere trebuie să cerem noi de la Dumnezeu și cum ne vom putea face vrednici de dânsa ? Despre o asemenea pricepere aflăm de la Însuși Dumnezeu prin proorocul, care grăiește: *Să nu se laude cel înțelept întru înțelepciunea lui și să nu se laude cel bogat întru bogăția lui. Ci întru aceasta să se laude cel ce se laudă, că înțelege și cunoaște că eu sunt Domnul* (Ier. 9, 22-23) și prin apostolul care a zis: *Siliți-vă să cunoașteți care-i voia lui Dumnezeu* (Efes. 5, 17). Vom putea însă să ne învrednicim de această pricepere dacă vom împlini cele scrise: *Opriți-vă și cunoașteți că Eu sunt Dumnezeu* (Ps. 45, 11) și dacă vom crede că adevărat este tot cuvântul lui Dumnezeu, căci s-a zis: *și de nu veți crede, nici nu veți înțelege* (Isaia 7, 9)."

111. „Dacă Domnul dă înțelepciune și de la fața Lui iese cunoștința și știința (Pilde 2, 6) și dacă de la Duhul Sfânt se dă unuia cuvântul înțelepciunii, iar altuia cuvântul cunoștiinței (I Cor. 12, 8), atunci de ce Domnul învinovățește pe ucenici: *Acum și voi sunteți nepricepuți ?* (Matei 15, 16) și apostolul învinovățește pe unii ca pe niște nepricepuți (Rom. 1, 31) ? Se răspunde: Dacă cineva va cunoaște bunătatea lui Dumnezeu, *Care voiește ca toți oamenii să se mântuiască și să vină la cunoștința adevărului* (I Tim. 2, 4) și s-a încredințat de purtarea de grijă a Sfântului Duh la împărțirea și lucrarea darurilor lui Dumnezeu, unul ca acesta va înțelege că priceperea nu se dă îndată, nu din pricina nepăsării Făcătorului de bine, ci pentru necredința celor ce primesc daruri. Și după dreptate se osândește cel nepriceput, ca unul ce-și închide ochii, atunci când răsare soarele, dorind să viețuiască în întuneric și nevoind să-și ridice privirea pentru a primi lumina."

112. „Cine este nepriceput și cine este înțelept întru sine ? Răspuns: Nepriceput este acela care nu cunoaște voia Domnului și înțelept întru sine este cel ce se îndrumă după ale sale sfaturi, iar nu umblă după credința în cuvintele lui Dumnezeu. De aceea, dacă voiește cineva să nu fie nepriceput și înțelept întru sine, unul ca acesta trebuie să înțeleagă voia Domnului prin credința în Dumnezeu și în frica dumnezeiască să se facă următor Apostolului, care zice: *toată trufia care se ridică împotriva cunoașterii lui Dumnezeu și tot gândul îl robim, spre ascultarea lui Hristos* (II Cor. 10, 5)."

113. „Cum să se facă nebun omul în veacul acesta (I Cor. 3, 18) ? Iată aşa: dacă se va înfricoşa de judecata ce vine de la Dumnezeu, care grăieşte: *Vai de cei ce sunt înţelepţi în ochii lor şi pricepuţi după gândurile lor* (Isaia 5, 21), va urma celui ce a zis: *ca un dobitoc eram înaintea Ta* (Ps. 72, 22) şi, lepădând orice gând despre înţelepciunea sa, nu va socoti ceva bun în cugetările sale şi nu va începe a judeca ceva, decât numai atunci când prin poruncă se va deprinde pe sine a deosebi ce este bineplăcut lui Dumnezeu, ori în faptă, ori în cuvânt, ori în cugetare, pentru că Apostolul a zis: *O astfel de încredinţare avem prin Hristos faţă de Dumnezeu; nu că de la noi înşine suntem destoinici să cugetăm ceva ca de la noi înşine, ci destoinicia noastră este de la Dumnezeu* (II Cor. 3, 4, 5), care învaţă pe om înţelepciune, precum este scris: *Cel ce învaţă pe om cunoştinţa* (Ps. 93, 10)."

114. Scopul cercetării Scripturilor este înţelepţirea spre mântuire sau agonisirea comorilor cunoştinţei duhovniceşti, ca să o predea apoi altora, care însetează după ea.

„Ce fel de comoară bună este aceasta ? Înţelepţirea în toată virtutea cea în Hristos, care slujeşte spre slava lui Dumnezeu este această comoară bună, din care omul, după spusele Domnului, în faptele şi în cuvintele sale *scoate afară cele bune* (Matei 12, 35). Cel ce a primit oarecare har numaidecât trebuie să-l predea celui ce are nevoie de el. Tot aşa trebuie să se predea şi darul cunoştinţei, cum spune Apostolul: *Acestea le încredinţează la oameni credincioşi, care vor fi destoinici să înveţe şi pe alţii* (II Tim. 2, 2)."

VII. Pilda din partea celor mai mari şi convorbirile

115. După cercetarea cuvântului lui Dumnezeu, un izvor obştesc al înţelepţirii spre mântuire sunt poveţele stareţului, căruia i se porunceşte, precum aţi văzut, să-i înveţe pe toţi, făcând ameninţări aspre dacă va fi nepăsător la aceasta. Apoi se dă sfat ca să privim noi chipul de vieţuire a celor mai mari şi dintr-însa să ne învăţăm şi să purtăm discuţii frăţeşti ca să se lămurească şi să se încerce înţelegerile şi priceperea noastră.

116. Despre cea dintâi se spune: „Adună-ţi pilde din prisosul vieţii celei desăvârşite, ca să dezgropi comoara cea ascunsă în ziua când vei avea nevoie. Fii împreună râvnitor cu cei ce vieţuiesc după dreptate şi scrie în inima ta faptele lor". Şi încă: „Cei ce mai de mult s-au apucat să se ostenească în lucrul Domnului pot să fie de folos începătorilor dacă vor fi tari trupeşte şi le vor arăta pildă de sârguinţă neobositoare şi de orice faptă bună. Iar de vor fi neputincioşi, vor folosi începătorilor atât cu starea lor sufletească, când şi după faţă, şi după orice mişcare a lor se va vedea că fără îndoială Dumnezeu caută la ei şi Domnul împreună petrece cu ei, cât şi cu acele însuşiri ale dragostei, ce sunt enumerate de Apostolul, care a

zis: *Dragostea îndelung rabdă, dragostea este binevoitoare, dragostea nu pizmuieşte, nu se laudă, nu se trufeşte. Dragostea nu se poartă cu necuviinţă, nu caută ale sale, nu se aprinde de mânie, nu gândeşte răul. Nu se bucură de nedreptate, ci se bucură de adevăr. Toate le acoperă, toate le crede, toate le nădăjduieşte, toate le rabdă. Dragostea nu cade niciodată* (I Cor. 13, 4–8). Căci toate acestea se pot împlini chiar având un trup neputincios".

117. La cea de-a doua – adică la discuţii şi convorbiri –, cheamă Sfântul Vasile în cuvântul pus înaintea pravilelor celor mari (amănunţite), zicând: „Nevoitorilor care petreceţi în buna cuviosie, alegându-vă viaţa tăcută şi liniştită, să judecăm împreună cum să facem ca nimic din cele rânduite să nu rămână neîmplinit". Deci fiecare, de se crede îmbelşugat (bogat) în ceva, să le dea pe acestea spre a fi cercetate de către toţi; pentru că, făcându-se cercetarea sârguincioasă de către cei mulţi, mai degrabă se vor găsi cele ascunse dacă Dumnezeu, după făgăduinţa Domnului nostru Iisus Hristos, ne va da să aflăm ceea ce căutăm, prin venirea şi împreună lucrarea Duhului Sfânt (Ioan 14, 26)".

118. Iar în alt loc găsim întrebarea: „oare este dator fiecare şi altora să spună cele ce cugetă sau să ascundă în sine pe acelea despre care este încredinţat că sunt bineplăcute lui Dumnezeu ?". Se dezleagă astfel:

„Aducându-mi aminte de judecata Domnului, cea rostită prin prooroc: *Vai de cei ce sunt înţelepţi în ochii lor şi pricepuţi după gândurile lor* (Isaia 5, 21) şi de cele rostite de către Apostol: *Doresc mult să vă văd, ca să vă împărtăşesc vreun har duhovnicesc spre întărirea voastră. Şi aceasta, ca să mă mângâi împreună cu voi prin credinţa noastră laolaltă, a voastră şi a mea* (Rom. 1, 11-12), socotesc că este de trebuinţă să vă împărtăşiţi cugetele celor ce sunt dimpreună cu voi, care şi-au dovedit credinţa şi priceperea, pentru ca sau greşeala să se îndrepte, sau ceea ce s-a făcut bine să se întărească şi să scăpăm noi de osânda amintită, care a căzut peste cei ce sunt înţelepţi în sine înşişi".

VIII. Îmbrăcămintea monahicească, cumpătarea, postul

119. Pentru rânduiala trapezei (mesei), adică pentru chipul cum să se întărească monahii cu hrană în mănăstirile cele cu împreună vieţuire, pravilele dau numai unele îndrumări în treacăt. Din ele se vede că era rânduită o oră anume pentru mâncare, când toţi trebuia să se adune la masă. Deci trebuie să presupunem că pentru ceasul adunării se dădea de ştire prin toacă sau altcumva. Aceasta ne face să înţelegem răspunsul la întrebarea 136 din cele scurte: „ce să facem cu cel ce întârzie la masă ?" Se răspunde: „Dacă el a întârziat fiind împiedicat de depărtarea locului sau de vreun lucru, îndeplinind porunca celui ce a zis: *fiecare să rămână în*

starea în care a fost chemat (I Cor. 7, 24), atunci cel ce este rânduit să privegheze buna-cuviinţă, ţinând seama de pricina care l-a împiedicat, îl va ierta pe el. Iar dacă a putut să vină la timp, dar nu s-a străduit, făcându-se vinovat de nepăsare, atunci să rămână fără mâncare până la ora hotărâtă din ziua următoare.

120. Care este acea oră hotărâtă se poate înţelege din cuvintele Sfântului Vasile cel Mare când spune că rugăciunea de amiază trebuie să fie împărţită în două: rugăciunea înainte de mâncare şi rugăciunea de după mâncare, ca să se împlinească numărul de şapte al rugăciunilor zilei. De aici se vede că ceasul mâncării era la amiază.

121. De aici se vede că înainte şi după masă se săvârşeau rugăciuni. Că în timpul mesei se făcea citire, aceasta arată întrebarea 180: „Cu ce inimă şi cu ce luare-aminte trebuie să ascultăm noi ceea ce ni se citeşte în timpul mesei?" Răspunsul sună: „Cu mult mai mare plăcere decât aceea cu care mâncăm şi bem, ca să se vadă că mintea nu se îndeletniceşte cu plăcerile cele trupeşti, ci mai vârtos se veseleşte de cuvintele Domnului, urmând celui ce a zis: *„mai dulci decât mierea şi fagurele"* (Ps. 18, 11).

122. Şi de aici înţelegem ce fel de rânduială trebuia să păstreze cei ce gustau mâncare la masă. Dar aceasta se lămureşte încă şi mai bine din cuvintele care s-au spus spre dezlegarea întrebării: „Cum să mâncăm şi să bem spre slava lui Dumnezeu?" Aici se răspunde că aceasta o împlineşte cel care mâncând „slăveşte pe Dumnezeu prin aducerea-aminte despre Făcătorul de bine şi prin o astfel de aplecare a inimii, când şi starea cea trupească adevereşte că omul gustă mâncarea nu fără de nici o grijă, ci ca şi cum ar avea înaintea sa pe Dumnezeu, iar totodată şi prin scopul gustării, când mănâncă nu spre plăcere, ca un rob al pântecelui, ci ca un lucrător al lui Dumnezeu, spre a avea tărie la lucrul pe care-l face după porunca lui Hristos".

123. Pentru cei ce urmau acestor sfaturi era lucru de mirare „dacă cineva dintre fraţi se purta necuviincios în timpul mesei, mâncând sau bând cu oarecare lăcomie" şi în chip firesc se ivea întrebarea la ei: „Se cade oare a înfrunta pe unul ca acesta?" Pravila răspunde la asemenea întrebare astfel: „Un astfel de frate nu urmează poruncii Apostolului: *ori de mâncaţi, ori de beţi, ori altceva de faceţi, toate spre slava lui Dumnezeu să le faceţi* (I Cor. 10, 31) şi încă: *toate să se facă cu cuviinţă şi după rânduială* (I Cor. 14, 40), el are nevoie de îndreptare, dacă n-a fost silit acel frate de oarecare lucru grabnic sau de altă trebuinţă. Dar şi atunci se cade a le face toate cu chibzuială.

124. De felurile de mâncăruri se pomeneşte în pravile: pâine, apă, peşte sărat pe care-l întrebuinţau părinţii în cantitate mică, ca adaos la alte mâncăruri, zarzavaturi sau fiertura din seminţe. Nici de vin nu se cade a se lepăda cu totul, se cuvine însă a-l primi ca doctorie şi nu fără de tre-

buință. Într-un cuvânt, se rânduiește mâncarea sănătoasă, dar ieftină și care, fără de multă alergătură, se poate căpăta în acel loc unde se nevoiesc monahii.

125. „Se cade a întrebuința o astfel de hrană care ușor ar îndestula ceea ce este lipsă. Aceasta a arătat Însuși Domnul, săturând poporul cel ostenit, ca să nu slăbească – cum este scris – pe cale" (Matei 15, 32).

El putea să facă și o mai mare minune, dându-le mâncăruri scumpe; le-a gătit însă o hrană simplă și nu din cele mai alese, cum erau pâinile de orz și, pe lîngă pâine, câte o bucată de pește. Iar de băutură nici n-a pomenit, pentru că este apa ce izvorăște din pământ, care poate să îndestuleze setea oricui, doar dacă este bolnav cineva și nu-i prieste apa, atunci nu numai această băutură să se întrebuințeze, după sfatul Sfântului Pavel către Timotei (I Tim. 5, 23).

Și tot ce aduce vătămare în chip vădit nu se cade să se întrebuințeze. Căci ar fi lucru nechibzuit ca, primind hrană pentru întărirea trupului, chiar cu aceeași hrană să pornești împotriva trupului, împiedicându-l să slujească poruncii.

Tot aceasta poate să ne fie pildă pentru a deprinde sufletul nostru ca să fugă de orice lucru vătămător, fie el cât de plăcut. Iar dintre felurile de hrană trebuie să se aleagă cele care pot fi mai ușor agonisite, ca nu cumva, pentru cuvânt de cumpătare, să ne îngrijim de a alege o mâncare mai plăcută și scumpă, adăugând la hrana cea rânduită bunătăți scumpe și dulci. Se cade să se aleagă ceea ce se poate găsi ușor în acea țară, ce este ieftin și gata spre îndestularea trebuințelor poporului, iar din cele aduse din alte țări să se întrebuințeze numai lucruri ce sunt cu totul trebuincioase, cum e de pildă untdelemnul sau altceva de acest fel, care se poate folosi și pentru mângâierea celor bolnavi, dacă și acestea se capătă fără prea multă căutare, griji și osteneli.

126. Bineînțeles, hrana monahilor trebuie să fie de sec și în primul rând din rodurile pământului. Deși pravila 18 din cele mari spune ca să se mănânce orice se pune înainte, însă aceasta se învoiește, fără îndoială, doar în vremea când vreun frate se află în afară de mănăstire, stând într-o casă unde locuiesc mireni.

„Și această pravilă trebuie să fie cel dintâi dreptar că cei ce se nevoiesc în buna cucernicie trebuie să păzească înfrânarea, căci *cel ce se luptă se înfrânează de la toate* (I Cor. 9, 25), dar ca să nu fim la fel ca vrăjmașii Domnului, cei arși în cugetele lor, care se depărtează *de la unele bucate, pe care Dumnezeu le-a făcut spre gustare cu mulțumire* (I Tim. 4, 3), datori suntem noi ca atunci când se iveste prilejul, de toate să ne atingem, arătând celor ce ne vor privi că *pentru cei curați toate sunt curate* (Tit 1, 15), *pentru că orice făptură a lui Dumnezeu este bună și nimic nu este de lepădat dacă se ia cu mulțumire, căci se sfințește prin cuvântul lui Dumnezeu și*

prin rugăciune (I Tim. 4, 4, 5). Dar şi aici trebuie să se aibă în vedere înfrânarea, nu peste măsură întrebuinţând chiar ceea ce este de mic preţ şi negreşit trebuitor pentru susţinerea vieţii, şi astfel fugind de săturarea peste măsură, iar de cele ce slujesc spre plăceri depărtându-ne cu totul. Căci astfel vom nimici patimi în cei ce sunt stăpâniţi de ele şi, pe cât atârnă aceasta de noi, vom vindeca pe cei ce au cugetul ars şi pe noi înşine dintr-amândouă părţile ne vom izbăvi de bănuieli. S-a zis: *de ce libertatea mea să fie judecată de o altă conştiinţă ?* (I Cor. 10, 29). Înfrânarea dovedeşte că omul a murit cu Hristos şi şi-a omorât mădularele lui cele pământeşti. Şi noi ştim că înfrânarea este mama curăţiei, purtătoarea sănătăţii şi ea cu izbândă strică piedicile ce stau în calea rodirii faptelor celor bune întru Hristos pentru că, după cuvântul Domnului, *grija acestei lumi şi înşelăciunea avuţiei înăbuşă cuvântul şi îl fac neroditor* (Matei 13, 22). Prin înfrânare se alungă şi demonii, precum ne-a învăţat Însuşi Domnul, că aceştia nu se pot scoate decât numai cu rugăciune şi cu post (Matei 17, 21)."

127. Măsura pentru hrană este una şi după ea se cade a împărţi mâncare fraţilor, şi alta e măsura cu care fiecare trebuie să ia hrană, ca un luptător duhovnicesc.

În privinţa celei dintâi se spune că starecul, hotărând pentru toţi cei sănătoşi felul şi măsura mâncării, dator este a le schimba pentru unii dintre fraţi, ţinând socoteală de vârsta, starea sănătăţii şi lucrul fiecăruia. Nu se cade a-i pune pe toţi sub una şi aceeaşi lege. Pravila 19 glăsuieşte: „Care este măsura înfrânării ?" „În ce priveşte neputinţele sufleteşti, este o măsură: a înfrânării, adică lepădarea desăvârşită de tot ce duce la plăceri stricăcioase. Iar în privinţa mâncării, deoarece fiecare are trebuinţă aparte, care se schimbă după vârstă, îndeletniciri şi starea trupului, trebuie ca şi măsura şi felul mâncării să fie deosebite. De aceea nu se pot pune sub una şi aceeaşi rânduială toţi cei care se află în şcoala nevoinţelor celor cucernice ci, rânduind măsura înfrânării pentru nevoitorii care sunt deplin sănătoşi, lăsăm la chibzuinţa starecului să facă schimbări înţelepte în această privinţă, potrivit cu starea fiecăruia; deoarece este lucru cu neputinţă să cuprinzi cu un cuvânt toate nevoile, în afară de aceea ce atârnă de învăţătura cea de obşte şi deplină. Stareţii datori sunt a mângâia cu mâncare potrivită pe cei bolnavi, precum şi pe cei obosiţi de munca grea şi pe cei ce se gătesc pentru un lucru obositor sau pentru călătorie sau pentru altceva asemenea acestora, dând fiecăruia după măsura trebuinţei şi urmând celor scrise, *şi se împărţea fiecăruia după cum avea cineva trebuinţă* (Fapte 2, 45). De aceea este cu neputinţă a rândui, o dată pentru totdeauna, ca toţi să ia masa în acelaşi timp, în acelaşi fel şi după aceeaşi măsură."

128. În ceea ce priveşte pe cea de-a doua – să socotească fiecare parte, ţinând seama numai de a nu trece hotarele trebuinţelor. Despre aceasta nu o dată se aminteşte în pravile. Astfel pravila 19 spune mai departe:

„Singura țintă (când primești mâncarea) să-ți fie îndestularea nevoii. A-ți umple peste măsură pântecele și a te îngreuia cu mâncăruri este lucrul care se cade a fi blestemat, după cuvântul Domnului: *vai vouă celor ce sunteți sătui acum* (Luca 6, 25). Din această pricină însuși trupul se face neputincios pentru muncă, înclinat spre somn și gata spre stricăciune. De aceea, pentru a se păzi de îndulcirea peste măsură, trebuie să se socotească că scopul mâncării nu-i plăcerea, ci trebuința de hrană pentru a trăi; căci a te face rob al plăcerilor înseamnă nu altceva decât a face pântecele tău dumnezeu. Întrucât trupul nostru neîncetat flămânzește și se istovește, el are nevoie de a se sătura, din care pricină și poftirea de hrană este lucru firesc; deci legea cea firească a întrebuințării de hrană poruncește ca pentru întărirea viețuitoarelor să se umple cele ce se deșartă, dându-li-se hrană, fie uscată, fie rară".

129. De asemenea, într-un cuvânt premergător se scrie: „Cel mai bun hotar și cel mai bun dreptar al înfrânării să fie următorul: să nu-ți pui ca scop nici a dezmierda trupul, nici a-l chinui, ci să te ferești de călcarea măsurii într-o parte sau în alta, nici ca trupul îngrășându-se să înceapă a se răzvrăti, nici că, istovindu-se, să se îmbolnăvească cumva, lipsindu-se de putere pentru lucrarea poruncilor. Căci deopotrivă de vătămător este sufletului și atunci când trupul se răzlețește din pricina sănătății prisositoare, luându-se după porniri nebunești, și atunci când, din pricina neputințelor chinuitoare, trupul este istovit, slăbit și fără de mișcare, deoarece sufletul, în starea aceasta a trupului, nu are cum să-și ridice privirea spre înălțime, ci de nevoie se cufundă în simțirea durerii și slăbește, apăsat fiind de neputința cea rea a trupului. Deci mâncarea să se întrebuințeze potrivit nevoii: toate să slujească aici trebuinței, iar nu poftelor celor nevoitori".

130. Încă mai lămurit se rânduiește această măsură în cap. 4 al rânduielilor monahicești, prin cuvintele: „nici mai presus și nici mai prejos de putere"... Iată ce se spune acolo:

„Trebuie să fii stăpân peste pântece, căci înfrânarea pântecelui este înăbușirea patimilor; iar înăbușirea patimilor – pacea și liniștea sufletului; iar liniștea sufletului este cel mai îmbelșugat izvor al virtuților. Înfrânarea pântecelui este cel mai bun lucru, când ea se măsoară în fiecare om după puterea trupească. Căci unora nici neputințele cele dureroase nu li s-au părut ca ceva chinuitor, ci le erau mai degrabă ca un fel de odihnă decât ca necaz, mulțumită tăriei și puterii trupurilor lor. Dar ceea ce îndură unii pentru alții era un prilej de primejdii de multe ori. Căci la mai multe trupuri un cunoscător va găsi tot atâtea deosebiri câte sunt între aramă și fier, pe de o parte, și copacii ce cresc în chip de tufiș, pe de altă parte. Deci se cade a alege înfrânarea după puterea pe care o are fiecare. Virtuțile săvârșite de un suflet, deopotrivă se poruncesc toate și tuturor. Acestea

sunt: blândețea, smerenia, bunătatea, smerita cugetare, iubirea de frați, curăția inimii, dragostea de adevăr, îndurarea, curățenia, iubirea de oameni. Aceste virtuți mai ales se numesc virtuți sufletești, pentru că trupul nu ajută cu nimic altceva sufletul spre a le câștiga, ci slujește numai drept un loc de sfătuire, unde sufletul cugetă la aceste virtuți. Iar înfrânarea trebuie să fie hotărâtă pentru fiecare potrivit cu puterile lui trupești, ca să nu se oprească la cele ce sunt mai prejos de puterea ce este în om și nici să se întindă până la ceea ce este mai presus de putere".

131. „Dar cred că trebuie să se ia în seamă și faptul ca nu cumva prin înfrânarea peste măsură să se slăbească tăria trupului, făcându-l trândav și neputincios la îndeletnicirile cele mai de seamă. Căci este bineplăcut lui Dumnezeu, Celui ce a zidit pe om, ca să nu stea el fără de lucru și în nemișcare, ci, dimpotrivă, să arate hărnicie unde se cuvine. Și în rai a poruncit lui Adam ca să lucreze pământul și să-l păzească (Fac. 2, 15). Iar după ce a fost izgonit, i s-a rânduit în sudoarea feței să-și mănânce pâinea (Fac. 3, 19). De aceea nu se cade a face schimbări împotriva firii și a rânduielilor ce sunt puse de Binefăcătorul făpturii, ci, ținându-le pe acestea, se cuvine a avea și trupul lucrător întotdeauna, fără ca să-l slăbim vreodată prin osteneli nemăsurate. Căci judec că acesta este semnul chibzuinței celei mai bune – urmarea legilor odată rânduite".

132. Ca măsură la mâncare trebuie să se socotească trebuința trupului sau puterea fiecăruia. Bineînțeles că a hotărî în faptă măsura trebuitoare la mâncare se lasă în seama fiecăruia în parte. Dar deoarece aici nu poate să nu aibă loc îngăduința față de sine, care de obicei strică cântarul, când e vorba despre noi înșine, și ca să ne ferim de așa ceva, Sfântul Vasile a dat două îndrumări în ceea ce privește măsura mâncării.

Cea dintâi: pe temeiul cuvintelor tale despre tine însuți, așa cum ai avut prilej să-ți cercetezi firea, duhovnicul tău să-ți hotărască măsura. „Fii ca o vistierie a virtuților, iar limba duhovnicului tău să fie cheia de la această vistierie. Lasă-l pe el să-ți deschidă gura când vrei să mănânci pâinea; tot pe dânsul lasă-l să ți-o și închidă. Nu-ți lua ca sfetnic pe șarpe care, în loc să-ți dea un sfat bun, vrea să te prindă."

133. Cea de-a doua îndrumare privitoare la cele lăuntrice cere ca să fii cu toată băgarea de seamă față de tine însuți și te sfătuiește ca să te apropii și să iei hrană nu spre plăcerea trupului și nu pentru a-l desfăta, ci pentru nevoia ta firească; și gustarea mâncării să nu se întindă până când îți vor slăbi toate puterile vieții tale duhovnicești, căldura sufletului, trezvia, vegherea și dorul de a cuprinde tot ce este duhovnicesc. Trebuie să faci astfel ca primirea hranei să nu schimbe nimic în acestea de pe urmă. Măsura să-ți fie până unde mâncarea nu face aceste schimbări și tocmai aceea este măsura ta, bună pentru tine. „Luptătorul duhovnicesc un singur lucru să aibă în vedere, anume ca să nu se strecoare în sufletul lui nepăsarea, să nu

slăbească trezvia şi nici pornirea minţii spre Dumnezeu, să nu se întunece cumva sfinţenia Duhului şi să nu se stingă lumina pe care a aprins-o Duhul în sufletul lui. Dacă darurile cele bune, despre care s-a vorbit, rămân în toată puterea lor, atunci patimile cele trupeşti nu vor avea vreme când să se răzvrătească. Căci sufletul se înalţă spre cele de sus şi nu lasă trupului nici o clipă ca patimile să se răscoale într-însul."

În alt loc se spune că atunci când gustăm mâncarea, trebuie să alungăm orice cugetare despre modul cum am aduce plăcere sau o oarecare îndulcire trupului.

134. „Trebuie a se lua în seamă ca nu cumva, pentru cuvântul unei trebuinţe trupeşti, să ne abatem spre slujirea patimilor trupeşti. De s-ar fi putut ca trupul să facă slujba ce i se cuvine fără ca să primească vreodată hrană, aceasta ar fi cel mai bun lucru. Dar fiind peste putinţă o asemenea înfrânare pentru trupurile noastre, se cade deci şi a posti după putere, dar şi a da ajutorul trebuitor trupului, însă în aşa fel ca nu patimile cele ademenitoare să poruncească la alegerea felurilor de mâncare, ci o dreaptă chibzuinţă să hotărască cu toată asprimea măsura trebuinţei, asemenea unui doctor iscusit care în chip meşteşugit vindecă boala cu doctoriile trebuincioase. Pentru că, aflându-se în o aşa stare sufletească, cel ce gustă mâncarea nu se pune mai prejos în ceea ce priveşte înţelepciunea faţă de cel ce nu gustă deloc şi nu numai că ţine postul neîntrerupt, ci poate să se socotească ca unul ce nu mănâncă deloc, iar pentru că se îngrijeşte de trupul său este vrednic de toată lauda, ca cel mai bun econom; căci grija bine chibzuită pentru trup şi înfrânarea nu pot aprinde pofte şi nici a dezlega patimile, ca să devină neastâmpărate. O asemenea stare este numai urmarea nesaţiului şi a desfătării în bogăţie."

Deci înfrânarea se tâlcuieşte astfel: „Numim înfrânare nu lepădarea cu totul de mâncare (fiindcă aceasta ar fi dărâmarea vieţii prin silnicie), ci lepădare de dulcеţuri, care lucru se face cu un scop cucernic pentru a birui cugetarea trupului. Într-un cuvânt noi, cei ce ne nevoim în buna cucernicie, trebuie să ne lepădăm de orice dulcеţuri, care sunt poftite de oamenii ce se tăvălesc în patimi. Acela care este stăpân pe orice patimă, care nu suferă şi nu-şi îngăduie nici o aprindere ce se naşte din plăceri, ci cu toată tăria şi bărbăţia fuge de plăceri, este un luptător desăvârşit şi unul ca acesta, precum se vede, este slobod de orice păcat".

136. Hotărând astfel ce este înfrânarea, pravilele, pe de o parte, îi aduc laude mari, ca să stârnească râvna pentru ea şi să ţină pe nevoitori în deplină credincioşie către ea; iar pe de altă parte, arată vătămarea pe care o aduce neînfrânarea, ca şi felurite plăceri şi pofte trupeşti.

„Precum furii ziua şi noaptea neîncetat pândesc unde se ascunde aurul şi pradă pe neaşteptate, când nimic nu ştii, tot asemenea şi tu caută ca vrăjmaşul să nu te amăgească cu păcatul cel strămoşesc şi să nu te alunge

din raiul desfătării. Căci cel ce cu amăgirea mâncării pe Adam l-a scos din viață și a încercat și pe Iisus chiar să-l ispitească, cu atât mai vârtos nu se va rușina ca și pe tine să te încâlcească cu această veche rădăcină a tuturor relelor, știind cât de tare este veninul acesta, căci patima slujirii pântecelui de obicei își arată puterea nu în marele număr de mâncăruri, ci în poftă, chiar dacă se gustă puțină hrană. De aceea, dacă pofta de a gusta puțin de tot va fi așa de tare încât te va împinge spre patima de a sluji pântecelui, atunci ea te va preda ușor și morții. Precum apa ce se revarsă în mai multe pâraie face ca să înverzească toate locurile dimprejur, tot astfel și patima slujirii pântecelui, dacă se revarsă în inima ta, după ce va adăpa toate simțirile tale și va crește în tine o pădure de păcate, va preface sufletul tău în culcuș de fiare. Am văzut eu cum mulți dintre cei înviforați de patimi se vindecau, dar n-am văzut printre ei pe nici unul care ar fi slujit pântecelui; dimpotrivă, toți aceștia ori părăseau viața cea cu înfrânare și se destrăbălau în lume, ori încercau să se ascundă printre cei înfrânați dar, stăpâniți fiind de iubirea de patimi, se lăsau în slujba diavolului. Ca să-și ascundă patima slujirii pântecelui, ei cad în multe rele. Astfel de oameni, deși pe din afară par a fi în numărul celor ce se mântuiesc, după poftele lor sunt printre cei ce sunt dați osândei."

137. „Mulțumită slujirii pântecelui, Adam a fost dat morții și prin aceasta s-a pricinuit lumii întregi pierzarea. Noe a fost batjocorit, Ham – blestemat, Isav și-a pierdut dreptul de cel întâi născut și se înrudește cu Cananeii; Lot se face bărbatul fiicelor sale, iar sieși ginere și socru, tatăl se face bărbat și bunicul tată, în amândouă amestecările de rudenie călcând rânduielile firii. Slujirea pântecelui l-a făcut și pe Israel închinător la idoli și i-a adus pe israeliteni până acolo încât și trupurile lor au căzut în pustie (Num. 14, 29). Slujirea pântecelui l-a făcut și pe unul din prooroci, care a fost trimis de Dumnezeu pentru a înfrunta pe un împărat necredincios, să cadă pradă unei fiare sălbatice. Și acela, căruia împăratul Ierovoam nu i-a putut face nici o vătămare, cu toată puterea lui împărătească prins fiind de ademenirile pântecelui, a fost lovit de o moarte necinstită (III Regi 13, 23, 24).

138. Dar bărbatul dorințelor, Daniel, biruind pântecele, stăpânea peste țara Haldeilor, făcându-se doborâtorul idolilor, nimicitorul șarpelui, îmblânzitorul leilor, prezicătorul întrupării lui Dumnezeu, tălmăcitorul tainelor celor ascunse. Cei trei sfinți tineri care au dovedit că sunt mai presus de plăcerile pântecelui au nesocotit mânia împăratului și fără frică au cutezat să intre în cuptorul cel înspăimântător, pe care l-a aprins împăratul Nabucodonosor, și-au dat pe față deșertăciunea chipului celui de aur prefăcut în Dumnezeu și au făcut în așa fel încât însuși împăratul cel plin de vrajbă și împreună cu toată oștirea lui cea potrivnică lui Dumnezeu și cu toată făptura au început să slavoslovească în cântări pe Dumnezeu. Și

voi spune mai pe scurt că, dacă vei şti să-ţi stăpâneşti pântecele, te vei sălăşlui în rai, iar de nu vei şti să-l stăpâneşti, vei fi prada morţii."

139. „Cei ce voiesc să viețuiască în buna cuvioşie trebuie să țină legea înfrânării. Aceasta se vede, mai întâi, din cuvintele Apostolului, care pune înfrânarea în rândul roadelor celor duhovniceşti (Gal. 5, 23), apoi în alt loc Apostolul spune că înfrânării i se datoreşte izbânda în slujirea cea fără de prihană: *„În osteneli, în privegheri, în posturi, în curăţie* (II Cor. 6, 5-6), şi încă în alt loc: *în osteneală şi în trudă, în privegheri adeseori, în foame şi în sete, în posturi de multe ori* (II Cor. 11, 27), şi încă: *oricine se luptă se înfrâneazâ de la toate* (I Cor. 9, 25). De altfel, şi omorârea şi subjugarea trupului prin nimic altceva nu se face mai cu spor decât prin înfrânare, pentru că zburdălnicia tinereţii şi neastâmpărul pornirilor, ca printr-un frâu, se potolesc prin înfrânare. *Nu foloseşte celui nebun desfătarea* (Pilde 19, 10), spune înţeleptul Solomon, şi ce este mai nebun decât trupul ce se îndulceşte cu plăceri şi tinereţile ce nu ştiu de astâmpăr ? De aceea Apostolul zice: *şi îngrijirea de trup să nu o prefaceţi în pofte* (Rom. 13, 14) şi: *cea iubitoare de desfătări a murit de vie* (I Tim. 5, 6). Şi pilda desfătărilor celui bogat ne învaţă că trebuie să ne înfrânăm, ca să nu auzim ceea ce bogatul a auzit: *ţi-ai primit cele bune ale tale în viaţa ta* (Luca 16, 25)."

140. „Iar cât este de păgubitoare neînfrânarea, aceasta ne-a arătat şi apostolul, punând-o în rând cu lepădarea de Dumnezeu şi zicând: *În zilele din urmă, vor veni vremuri grele; că vor fi oameni iubitori de sine,* şi numărând mai multe feluri de păcate, a adăugat încă: *clevetitori, neînfrânaţi* (II Tim. 3, 1–3). Şi Isav osânditu-s-a pentru neînfrânare, ca pentru unul dintre păcatele cele mai grele, căci pentru mâncare numai şi-a vândut dreptul de cel întâi născut. Şi cea dintâi neascultare din partea omului, tot din pricina neînfrânării a fost."

141. „Şi toţi sfinţii au dat mărturie pentru înfrânarea lor. Întreaga viaţă a oamenilor sfinţi şi fericiţi, apoi pilda pe care ne-a dat-o Însuşi Domnul întru venirea Sa în trup ne învaţă înfrânarea. Moise, petrecând un îndelungat timp în post şi în rugăciune, s-a învrednicit a primi legea şi a auzi graiurile lui Dumnezeu, ca şi cum ar grăi cineva către prietenul său (Ieşire 33, 11).

Ilie atunci s-a învrednicit să vadă pe Dumnezeu, când a împlinit măsura trebuitoare a înfrânării. Iar Daniil, când a ajuns şi el să vadă descoperirile cele minunate ? Oare nu după ce a postit timp de 20 de zile ? Iar cei trei tineri oare cum au stins puterea văpăii ? Oare nu tot prin înfrânare ? Şi pentru Ioan, toată curgerea vieţii i-a fost pătrunsă de înfrânare; tot aşa şi Domnul şi-a început slujirea Sa."

„Înfrânarea este nimicirea păcatului, înstrăinarea de patimi, omorârea trupului, chiar până şi a simţirilor şi a poftelor celor mai neastâmpărate ale firii, ea este începutul vieţii celei duhovniceşti. Înfrânarea găteşte

bunătățile cele veșnice, ea strică boldul iubirii de plăceri, căci iubirea de plăceri este o mare ademenire către păcat; prin ea, ca printr-o undiță, tot sufletul se trage la moarte. Iar dacă cineva a scăpat de stăpânirea celor mai multe păcate, dar rămâne încă sub stăpânirea unuia, acela încă nu este biruitor; după cum nu este sănătos acela pe care-l supără o singură durere oarecare și nu este slobod acela căruia îi poruncește măcar un singur stăpân."

142. „Celelalte virtuți ce se lucrează în taină rareori se fac știute oamenilor, dar înfrânarea îl descoperă deodată pe cel ce se înfrânează, dacă te întâlnești cu el. Căci precum un luptător se cunoaște după tăria și frumusețea trupului, tot așa un trup uscat și stins din pricina înfrânării este mărturia unui creștin, cum că într-adevăr el se nevoiește în poruncile lui Hristos, cu neputința trupului biruind pe vrăjmașul său și arătându-și puterea în luptele bunei cucernicii, după cele zise, *căci când sunt slab, atunci sunt tare*" (II Cor. 12, 10)."

143. „Cât de folos este să vezi un luptător duhovnicesc care abia se atinge de cele ce sunt trebuincioase pentru viață, ca și cum ar face o slujbă foarte grea pentru fire, părându-i rău și de timpul pe care-l întrebuințează la aceasta, și care se scoală repede de la masă, ducându-se la lucrul său! Cred că nici un cuvânt nu poate să miște mai tare și să aducă la îndreptare sufletul celui ce nu s-a deprins să-și înfrâneze pântecele, ca numai o singură întâlnire cu cel înfrânat. Și aceasta mi se pare că înseamnă tocmai a mânca și a bea spre slava lui Dumnezeu, ca și atunci când stăm la masă să lumineze faptele voastre cele bune, pentru proslăvirea Tatălui nostru, Care este în ceruri."

144. Deci înfrânarea, având o atât de mare însemnătate în viața duhovnicească, este în legătură strânsă cu toate celelalte virtuți, așa încât cel ce este înfrânat la mâncare ușor se înfrânează și de la toate celelalte câte sunt neîngăduite, iar cel neînfrânat de bună seamă n-are putere pentru aceasta.

„Lupta înfrânării privește nu numai lepădarea de tot felul de mâncăruri plăcute, dar are în vedere depărtarea de tot felul de piedici. Deci cel ce cu adevărat se înfrânează pe sine, dacă-și va birui pântecele, nu se va lăsa să fie biruit nici de mărirea omenească; dacă-și va supune poftele cele spurcate, nu se va da în lături nici ca să se ridice deasupra dorinței de a aduna bogății sau peste oricare altă pornire nedestoinică ca mânia, tristețea și peste toate lucrurile de care sunt cucerite sufletele cele neluminate. Căci după cum vedem că toate poruncile se țin una de alta și nu-i cu putință a spori într-una nebăgând în seamă pe cealaltă, același lucru vedem și în ce privește înfrânarea. Cel ce se înfrânează de la mărirea lumească are cuget smerit; cel ce păzește înfrânarea în agonisire de avuții – acela împlinește măsura evanghelică a sărăciei; cel ce se înfrânează de la mânie și întărâtare

este blând. Legea cea aspră a înfrânării rânduieşte măsură limbii, hotar ochilor, ascultare cuviincioasă urechilor. Cel ce nu rămâne în marginile acestei măsuri, acela este destrăbălat şi samavolnic. Deci vezi cum în jurul unei singure porunci ca într-un joc în cerc se ţin una de alta toate celelalte porunci ?"

145. „Toată stăruinţa trebuie să ajute omul ca înălţimea sufletească să nu fie înjosită prin răzvrătirea poftelor celor iubitoare de dulceaţa plăcerilor. Căci sufletul, lipindu-se pământului prin poftirea plăcerilor trupeşti, cum poate să privească cu ochi neîntunecat lumina cea înţelegătoare spre care trebuie să tindă ? De aceea, mai întâi de toate trebuie să ne îndeletnicim în faptele înfrânării, care este un străjer credincios al curăţiei şi nu îngăduie minţii, care pe toate le îndrumă, ca să pornească ba într-o parte, ba în alta. Precum apa prinsă în ţevi şi împinsă de puterea ce o apasă, neputând să se reverse în toate părţile, porneşte drept în sus, tot astfel şi mintea omenească, când înfrânarea, asemenea unei ţevi înguste, o strânge din toate părţile, ca neputând să se împrăştie, dar având porniri să se mişte, se va înălţa până la lucrurile cele mai de sus. Căci nu este cu putinţă ca mintea omenească să stea locului, în vreme ce Ziditorul a rânduit-o la o mişcare necontenită; şi dacă ea va fi împiedicată să năzuiască spre deşertăciuni, atunci de bună seamă că nu va fi în stare să meargă într-altă parte, decât numai spre adevăr.

146. Toate câte s-au spus până acum arată rânduiala obişnuită şi măsura în care trebuie să ne întărim cu hrană. Se vede câtă asprime era în această privinţă. Era cu adevărat un post aspru, deşi i se zice numai înfrânare în toate. De aceea şi viaţa monahicească se cheamă postnicie. Dar şi pe lângă această înfrânare aspră se mai rânduia încă un anume post şi acesta era de două feluri: unul obştesc, pentru toţi fraţii, după tipicul bisericesc (miercuri, vineri, posturi mari), când tóţi posteau, iar altul era numai pentru unii dintre fraţi care posteau necontenit, de bunăvoie, aparte de ceilalţi fraţi.

147. Despre cel dintâi, pe care îl ţineau toţi fraţii, în pravila 129 din cele mici se aminteşte în treacăt, iar în pravila 130 se rânduieşte cu ce umilinţă a inimii trebuie să întâmpinăm şi să ţinem un asemenea post, anume cu dorinţă puternică şi cu voia cea bună.

„Deoarece Domnul zice: *fericiţi cei ce flămânzesc şi însetoşează de dreptate* (Matei 5, 6), nu ne este îngăduit să facem fără dor şi fără osârdie nimic din câte ne duc la buna cuviosie. Deci, întrucât cel ce posteşte, dacă face aceasta fără voia cea bună, e ameninţat de oarecare primejdie, de aceea se şi cade a posti în timpul rânduit, căci Apostolul, înşirând nevoinţele sale, a pomenit şi de aceasta: *de multe ori în post* (II Cor. 11, 27).

148. Totuşi şi aici se cere o măsură înţeleaptă, care se şi rânduieşte în pravila 139, în răspunsul la următoarea întrebare: „Atunci când postul

durează prea mult, ne facem neputincioşi pentru muncă. Deci ce este mai bine, să lăsăm munca pentru post sau pentru muncă să ne lepădăm de post?

Numaidecât trebuie şi postul a-l ţine, şi mâncarea a o gusta în măsura potrivită bunei cuviosii, ca să postim atunci când ni se cere împlinirea poruncii lui Dumnezeu prin postire şi iarăşi, când porunca lui Dumnezeu îngăduie gustarea celor ce întăresc trupul, să luăm hrana nu ca nişte slujitori ai pântecelui, ci ca lucrători ai lui Dumnezeu. Căci se cuvine a împlini cele zise de Apostol: *Ori de mâncaţi, ori de beţi, ori altceva de faceţi, toate spre slava lui Dumnezeu să le faceţi* (I Cor. 10, 31)."

149. Iar cât despre postul aparte, pe care-l ţin mai aspru unii dintre fraţi, pravilele, deşi nu-l opresc când e îngăduit de stareţ, dar nici nu-l văd cu ochi tocmai buni.

La întrebarea 138: „Se îngăduie cuiva dintre fraţi, dintr-a sa voie, să postească şi să vegheze mai mult decât fac aceasta alţii?" se răspunde:

„Deoarece Domnul a zis: *M-am pogorât din cer nu ca să fac voia Mea, ci voia Celui ce M-a trimis pe Mine* (Ioan 6, 38), atunci orice lucru pe care l-ar face cineva dintr-a sa voie este agonisita lui; dar aşa ceva este un lucru străin de buna cuviosie. A dori ceva mai mult decât au alţii, chiar dacă e vorba de cele mai bune, nu este altceva decât a fi stăpânit de patima întrecerii, care se naşte din mărirea deşartă şi apostolul, arătând că aşa ceva este vrednic de osândă, zice: *Nu îndrăznim să ne numărăm sau să ne asemănăm cu unii care se laudă singuri* (II Cor. 10, 12). De aceea, lepădând orice dorinţă şi vrere a noastră de a ne arăta pe noi ca şi cum am face ceva mai bun decât alţii, se cuvine a ne supune Apostolului care, îndemnând, zice: *ori de mâncaţi, ori de beţi, ori altceva de faceţi, toate spre slava lui Dumnezeu să le faceţi* (I Cor. 10, 31). Pentru că întrecerile, mărirea deşartă şi năzuinţa de a ne plăcea nouă înşine sunt cu totul străine acelora care după lege cu lupta cea bună se luptă. Căci Apostolul zice într-un loc: *Să nu fim iubitori de mărire deşartă* (Gal. 5, 26), iar în alt loc: *Datori suntem să nu căutăm plăcerea noastră* (Rom. 15, 1), şi pentru o mai mare încredinţare adaugă: *că şi Hristos n-a căutat plăcerea Sa* (Rom. 15, 3). Iar de crede vreunul că-i trebuie ceva mai mult în ale postului, în ale privegherii sau în altceva, atunci să-şi descopere pricina acelora ce sunt puşi să poarte grijă de toţi şi să păzească numai ceea ce este încuviinţat de aceştia. Căci de multe ori se va putea întâmpla că o asemenea nevoie va trebui să o întâmpine în cu totul alt chip".

150. Această pravilă priveşte şi pe cel care, un timp, ar dori să se înfrâneze de la o mâncare oarecare sau de la vreo băutură. „Deoarece Domnul a zis – se spune în pravilă – *nu ca să fac voia Mea, ci voia celui ce M-a trimis pe Mine* (Ioan 6, 38), se vede că nu este bună orice hotărâre a

voinței sale". Știind aceasta, David a zis: *juratu-m-am și m-am hotărât să păzesc judecățile dreptății Tale* (Ps. 118, 106), iar nu dorințele sale".

151. Cât despre vremea când este îngăduit, cu voia celor mai mari, a ține un post aparte, se vorbește așa: „Timpul postului îl hotărăște nu voia fiecăruia, ci trebuința pentru cele ce sunt ale bunei cuviosii, precum ne povestesc Faptele Apostolilor (Fapte 13, 2-3; 14, 23), și cum ne învață alesul David (Ps. 34, 13)".

În Fapte se spune: *Și pe când slujeau Domnului și posteau, Duhul Sfânt a zis: Osebiți-mi pe Barnaba și pe Saul pentru lucrul la care i-am chemat. Atunci, postind și rugându-se, și-au pus mâinile peste ei și i-au lăsat să plece* (Fapte 13, 2, 3). Încă: *Și hirotonindu-le preoți în fiecare biserică, rugându-se cu postiri, i-au încredințat pe ei Domnului, în Care crezuseră* (Fapte 14, 23). În Psalmi citim: *iar eu când mă supărau ei, m-am îmbrăcat cu sac și am smerit cu post sufletul meu și rugăciunea mea în sânul meu se va întoarce* (Ps. 34, 12).

152. Iar postirea aparte fără de socoteală, care se întinde până acolo, încât nici nu rămâne putere pentru a îndeplini vreo ascultare, aceea se osândește cu totul. O astfel de postire nu este vrednică să i se zică înfrânare. „Căci înfrânarea nu este numai depărtare de la mâncăruri, care în sine nimic nu sunt, depărtare care trage după sine disprețuirea trupului, ceea este osândit de Apostolul (Col. 2, 23), ci este lepădarea cu totul de ale sale dorinți. Iar în ce primejdie se află cel ce se leapădă de poruncile Domnului dintr-a sa voie, aceasta se vede lămurit din cuvintele Apostolului, care zice: *făcând voile trupului și ale simțurilor și, din fire, eram fiii mâniei* (Efes. 2, 3)."

153. Împotriva unui asemenea post fără de socoteală, glăsuiește mai ales cap. 4 din rânduielile monahicești unde, după ce se arată trebuința înfrânării și se rânduiește măsura acesteia, pentru ca să nu fie nici mai presus, nici mai prejos de putere, se spune: „Un luptător duhovnicesc trebuie să fie slobod de orice mândrie și, păsind pe calea cea de la mijloc și cu adevărat împărătească, să nu se abată câtuși de puțin nici într-o parte, nici în alta, să nu iubească dezmierdarea, dar nici să nu-și istovească trupul prin înfrânarea fără de socoteală. Căci dacă ar fi bine ca noi să fim neputincioși cu trupul, zăcând ca niște morți ce încă răsuflă, atunci fără îndoială Dumnezeu chiar de la început ne-ar fi zidit astfel. Iar dacă nu ne-a făcut așa, de bună seamă că ceea ce a găsit că este bine, aceea a și făcut. Deci dacă ne-a zidit așa cum era bine să ne zidească, greșesc aceia care nu păzesc cât le stă cu putință pe cele ce sunt bine zidite".

154. „Spune-mi mie ce este mai bun, a fi asemenea unor pomi roditori care și ei sunt bogați în roade, și pe alții îi veselesc prin aducere de roade, sau a fi asemenea unor buruieni din grădină, care se ofilesc de arșiță și de căldură, făcându-se, după cuvântul proorocului, *ca un nap jumătate copt*, adică lipsindu-se de puterea să slujească chiar trebuințelor sale și încă

atunci când avem din fire puteri desăvârşite ca să îndestulăm aceste nevoi ale noastre, îndeletnicindu-ne în iubirea de înţelepciune numai pe jumătate, adică numai cu sufletul, iar nu împreună şi cu trupul ? Dacă noi am vieţui în afară de trup, atunci ar trebui să năzuim către desăvârşire numai cu sufletul. Dar fiindcă omul are două părţi, înseamnă ca şi îndeletnicirile lui în ale virtuţii să fie de două feluri, adică osteneli trupeşti şi nevoinţe duhovniceşti. Putem zice însă ostenealâ trupească nu trândăviei, ci muncii".

155. „Se cade ca sufletul să aleagă din faptele bune şi pe acelea care se săvârşesc cu ajutorul trupului, iar datoria trupului este să lucreze ceea ce sufletul a ales. Iar dacă trupul nu are puteri ca să lucreze ceea ce sufletul a ales, atunci fapta cea bună ce este încă ascunsă în dorinţă nu e deplină, asemenea unui oarecare vlăstar ce s-a stins în sânul pământului şi nu s-a dat spre întrebuinţare acelora pentru care el s-a zămislit.

156. Dar spun: şi Domnul îndura înfrânarea de la hrană câte un timp îndelungat şi nu mai puţină vreme rămânea fără mâncare Moise, precum şi proorocul Ilie. Dar bagă de seamă că Domnul numai o dată a săvârşit aceasta, asemenea şi Moise, şi Ilie. Iar în celălalt timp, mânuind după rânduiala cuvenită trupul şi punându-l neîncetat să lucreze şi totdeauna îndeletnicindu-se cu lucrări de tot felul, ei astfel au strălucit cu virtuţi duhovniceşti, cu ajutorul trupului, având viaţa cea lucrătoare ca pecetea şi desăvârşirea vieţii celei duhovniceşti. Aşa a făcut Moise şi Ilie, aşa a făcut şi Ioan care, după iconomia cea negrăită, multă vreme vieţuise în pustie, iar după ce s-a săvârşit iconomia a venit în ţară locuită ca să propovăduiască şi să boteze, ceea ce înseamnă că el a lucrat şi încă lucrul său l-a desăvârşit prin cutezarea cea dinaintea lui Irod. Tot aşa a făcut şi întreaga ceată a sfinţilor şi Însuşi Iisus, care toată vremea a petrecut-o în lucrare, pentru ca şi din legile firii şi din învăţătura dumnezeieştilor Scripturi şi din toate câte au făcut toţi sfinţii, precum şi din viaţa Mântuitorului nostru şi din dreptarul vieţii celor binecredincioşi, din toate să se vadă că mult mai bine şi mai de folos este ca să avem un trup sănătos, iar nu neputincios, punându-l să lucreze neîncetat şi nelăsându-l în trândăvie în chip samavolnic.

157. Tot împotriva postului fără de socoteală este îndreptat şi cap. 25 din rânduielile monahiceşti. „Luptătorul duhovnicesc – se spune acolo – nu are voie de a năzui la feluri de mâncăruri alese şi chiar pentru cuvântul înfrânării nu trebuie să-şi schimbe hrana obişnuită. Căci din aceasta se face stricăciunea bunei cuviinţii celei obşteşti şi se dă prilej de sminteală; şi cel ce în obştea luptătorilor duhovniceşti se face pricinuitor al răzvrătirii, acela va moşteni osânda: *Vai lumii din pricina smintelilor ! Că smintelile trebuie să vină dar vai omului aceluia prin care vine sminteala* (Matei 18, 7). Dimpotrivă, dacă s-ar da la masă împreună cu pâine şi ceva peşte sărat,

despre care sfinții părinți au hotărât ca să se adauge în măsură mică la mâncare în loc de alte bunătăți, amestecându-se cu mâncarea făcută din apă și legume, luptătorul duhovnicesc n-are voie, pentru cuvântul evlaviei celei deșarte și prefăcute, lepădându-se de această mâncare ca de carne, să-și ceară alte feluri de hrană mai scumpe și mai alese, ci fără de nici o cârtire înmuind bucata de pâine în fiertură, să guste puțin din pește sărat cu toată mulțumirea. Căci acea parte mică din pește sărat, fiartă cu atât de multă apă, ori de se va întâmpla și cu niște semințe oarecare, nu este o mâncare de dezmierdare, ci tocmai este înfrânarea cea mai aspră și în înțeles adevărat pentru nevoitori. De aceea, celui ce se nevoiește întru sfințenie nu i se cade să bage în seamă astfel de lucruri; căci ne înfrânăm de la asemenea mâncăruri nu după pilda iudeilor, ci fugind de lăcomia cea neînfrânată."

158. Mai dăm câteva îndrumări folositoare în ceea ce privește întărirea cu hrană, care îndrumări le găsim în rândul pravilelor mici:

„Dacă cineva în gând își va aduce aminte de mâncare și apoi se va osândi singur pe sine, oare și acesta va fi judecat ca unul ce se îngrijește de hrana pieritoare?

Dacă această aducere-aminte se va întâmpla înainte de a ne fi supărat foamea, când firea noastră încă tace, atunci, cu toate că în asemenea fel de gânduri se vădește un suflet rătăcitor, dovedind atragerea lui către cele de acum și nepăsare pentru cele ce sunt bineplăcute lui Dumnezeu, totuși pentru fapta aceasta este gata milostivirea lui Dumnezeu. Căci cel ce s-a osândit singur pe sine slobod este de judecată, pentru pocăința pe care a adus-o, mai ales dacă și în celelalte se păzește de asemenea porniri, aducându-și aminte de cele zise de Domnul: *iată că te-ai făcut sănătos. De acum să nu mai păcătuiești, ca să nu-ți fie ceva mai rău* (Ioan 5, 14). Iar dacă firea îmboldește și foamea nu dă pace, și simțirea stârnește amintirea (despre hrană), dar mintea cea trează biruiește prin îngrijirea de cele mai bune, îndeletnicindu-se necontenit cu această lucrare, atunci acea amintire nu merită osândă, iar biruința este vrednică de laudă".

159. Unii caută nu cât de multe, ci cât mai plăcute mâncăruri, iar alții, pentru a se sătura, doresc cât mai multă, iar nu cât mai plăcută hrană; atunci cum trebuie a-i împăca pe unii și pe alții?

„Și unii și alții pătimesc, care de plăceri deșarte, care de lăcomie. Dar nici iubitorul de plăceri, nici cel lacom nu vor scăpa de osândă. De aceea se cade a purta grijă cu toată îndurarea atât pentru unii, cât și pentru alții, ca să se vindece de durerea lor. Iar de nu se vor tămădui ei de boala lor, atunci îndreptățită va fi osândirea lor, ca unii ce nu s-au pocăit."

160. „Cum se poate ajunge oare la acea stare când iubirea de mâncăruri plăcute și dulci nu ne-ar putea birui? Dacă ne vom hotărî să alegem totdeauna din toate câte sunt pe cele mai de folos și după această alegere să

ne îndrumăm şi să ne învăţăm, luând cele ce ne sunt de trebuinţă, fie ele plăcute sau neplăcute."

161. „Cel ce nu gustă din ceea ce mănâncă fraţii, ci caută o altă hrană, oare bine face? Oricum, a căuta feluri de hrană este potrivnic poruncii, căci Domnul a zis: *Şi voi să nu căutaţi ce veţi mânca şi ce veţi bea şi nu fiţi îngrijoraţi,* şi ca să înfricoşeze încă mai mult, a adăugat: *căci toate acestea păgânii lumii le caută* (Luca 12, 29, 30). Iar cel ce este rânduit la bucătărie are datoria cu de-amănuntul a împlini cele scrise: *şi se împărţea fiecăruia după cum avea cineva trebuinţă* (Fapte 4, 35)."

162. „Ce înseamnă dacă cineva spune: Aceasta-mi strică mie şi se întristează dacă nu i se aduce altceva? Din aceasta se vede că acela n-are în sine nădejdea lui Lazăr şi nu cunoaşte dragostea aceluia căruia i s-a încredinţat purtarea de grijă pentru toţi. Şi oricum ar fi, nu fiecare aparte trebuie să judece ce-i este de folos şi ce-i strică lui, ci să lase judecata aceasta în seama celui rânduit să cunoască ce este de trebuinţă fiecăruia şi care mai vârtos caută folosul pentru suflete şi după aceasta, potrivit cu voia lui Dumnezeu, împarte şi cele ce sunt de trebuinţă pentru nevoile trupeşti."

163. „Iar dacă va începe să cârtească pentru mâncare? Atunci se osândeşte împreună cu cei ce au cârtit în pustie (Num. 11, 1), pentru că Apostolul zice: *Nici să cârtiţi, precum au cârtit unii din ei şi au fost nimiciţi de către pierzătorul* (I Cor. 10, 10)."

164. „Dacă cineva, mâniindu-se, n-ar dori să primească ceva din cele ce-i sunt de trebuinţă? Unul ca acesta merită să nu i se dea nimic, chiar dacă ar cere, până când stareţul se va încredinţa că s-a tămăduit neputinţa lui sau, mai bine zis, că s-au tămăduit multe din neputinţele lui."

165. „Cel ce s-a obosit dator este el însuşi să-şi ceară ceva peste măsura obişnuită? Dacă poartă el ostenelile cu nădejde că va fi răsplătit de Dumnezeu, atunci nu aici trebuie să-şi caute mângâiere pentru ostenelile pe care le poartă, ci să se pregătească ca să fie răsplătit de Domnul, cunoscând că se va învrednici de la iubitorul de oameni Dumnezeu şi de răsplată pentru osteneală, şi de mângâiere pentru lipsurile pe care le-a suferit. Totuşi, cel rânduit trebuie să împlinească el însuşi cele zise: *şi se împărţea fiecăruia după cum avea cineva trebuinţă* (Fapte, 4, 35), cunoscând bine pe fiecare dintre cei ce se ostenesc şi îndestulându-i precum se cade."

166. „Sub ce osândă cade economul dacă el, din pricina nepăsării nu va da fratelui cele ce-i sunt de trebuinţă? Cunoscută este acea osândă din cuvintele Domnului, care a zis: *Duceţi-vă de la mine, blestemaţilor, în focul cel veşnic, care este gătit diavolului şi îngerilor lui, căci flămând am fost şi nu Mi-aţi dat să mănânc; însetat am fost şi nu Mi-aţi dat să beau; străin am fost şi nu M-aţi primit, gol, şi nu M-aţi îmbrăcat* (Matei 25, 41-42); şi: *blestemat să fie tot cel ce face lucrurile Domnului cu nebăgare de seamă* (Ier. 48, 10).

167. Despre odihnă îndeajuns s-a spus în scrisoarea către Sfântul Grigorie de Dumnezeu Cuvântătorul, pe care am amintit-o mai sus. Printre pravile se întâlneşte numai întrebarea despre prelungirea privegherii celei împreunate cu post după voinţa sa, precum am văzut înainte. Mai este încă o altă întrebare despre somn în vreme nepotrivită anume:

„Din ce oare vine dormitarea fără de măsură şi la timp nepotrivit şi cum să ne izbăvim de aceasta ? O asemenea dormitare ne cuprinde atunci când sufletul se leneveşte de a cugeta cele despre Dumnezeu şi când nu se bagă în seamă judecăţile lui Dumnezeu; şi ne izbăvim de această cuprindere atunci când deşteptăm în noi înşine adevărata şi cuviincioasa înţelegere despre mărirea lui Dumnezeu, precum şi dorinţa de a împlini voia lui Dumnezeu, urmând celui ce a zis: *Nu voi da somn ochilor mei şi genelor mele dormitare, şi odihnă tâmplelor mele, până ce nu voi afla loc Domnului, locaş Dumnezeului lui Iacob*" (Ps. 131, 4-5).

168. Într-un cuvânt, se porunceşte a ţine trupul în supunere desăvârşită, istovindu-l şi subţiindu-l, lepădând orice odihnă trupească. Când îţi înfrânezi astfel trupul, atunci el îţi este bun prieten şi ajutător în ostenelile pentru câştigarea unei vieţi bineplăcute lui Dumnezeu; iar dacă nu-ţi pasă de înfrânarea trupului şi dacă îi împlineşti toate poftele, atunci trupul îţi este cel mai primejdios şi măgulitor duşman, care în dosul prieteniei prefăcute îţi găteşte pieirea.

„Trupul nu merită nici o învinuire în ochii acelora care caută să-l judece după dreptate. N-au dreptate cei care cugetă rău despre trup. Prea iubite ! Ce fiinţă frumoasă e un cal şi cu cât este el mai sprinten şi mai iute, cu atât e mai bine; dar trebuie să-l ţii în frâu şi să-l conduci, pentru că el n-are mintea limpede. Dar când călăreţul încalecă pe cal, atunci caută să se folosească de toate însuşirile firii calului. De aceea, dacă călăreţul va conduce cum trebuie pe dobitocul de sub jug, va scoate foloase pentru sine şi va ajunge la ţinta propusă şi nu numai că el însuşi vă rămâne întreg, dar şi dobitocul va rămâne în toată frumuseţea sa. Iar dacă un călăreţ rău va conduce un cal tânăr, atunci nu o dată calul va rătăci drumul cel bătut şi se va abate pe căi lăturalnice; iar dacă se va prăbuşi în prăpastie, va pierde împreună cu sine şi pe călăreţ; deci nepăsarea călăreţului pe amândoi îi pune în primejdie."

Aşa judecă despre suflet şi despre trup. Trupul are într-însul porniri firesti, care nu sunt cu totul netrebuincioase ci, fără îndoială, la locul lor sunt bune şi de folos; dar trupul n-are puterea trebuitoare de judecată şi aceasta e făcută anume ca să se cinstească sufletul cu partea cea aleasă a judecăţii. Dacă sufletul conduce pornirile trupului, precum se cuvine, atunci şi trupul este mântuit, şi sufletul se află în afară de orice primejdie. Iar dacă sufletul se face nepăsător şi, scufundându-se în somnul trândăviei, încetează de a mai ţine trupul în frâu, atunci şi trupul, el însuşi

neavând judecată, se va abate din calea cea dreaptă şi pe suflet îl va trage în aceeaşi cădere şi aceasta va fi nu din pricina stricăciunii trupului, ci din nepăsarea sufletului. Căci dacă patimile trupeşti ar fi fost atât de puternice încât sufletul nu le-ar fi putut potoli, atunci după dreptate vinovat ar fi trupul. Dar întrucât ele s-au supus la mulţi, care s-au străduit să le biruiască, atunci trupul nu poate să fie învinuit de către cei ce caută să-l ponegrească, numindu-l cel dintâi făptuitor al păcatului; este vrednic de înfruntare acel suflet căruia i-a slăbit puterea asupra trupului, care însă nu din fire are sămânţa răului în sine, ci pe sine însuşi s-a lăsat pradă răului prin depărtare de bine, căci păcatul nu este altceva decât depărtarea de virtuţi.

IX. Lucruri de mână şi alte treburi întâmplătoare prin mănăstire – ascultările

169. Oare se cade să ne îndeletnicim cu lucrul de mână? Deoarece Domnul nostru Iisus Hristos zice că nu oricine şi oricând este vrednic de hrana sa, ci doar cel ce lucrează (Matei 10, 10) şi Apostolul porunceşte să se muncească, făcând cu mâinile lucruri folositoare, *ca să aibă să dea şi celui ce are nevoie* (Efes. 4, 28); din acestea se înţelege că trebuie să ne ocupăm cu râvnă de lucru. Căci ţinta bunei-credinţe nu poate fi socotită pricină pentru nelucrare şi fugă de muncă, ci îndemn la nevoinţă, la muncă grea, la răbdare în întristări, ca şi noi să putem zice: *în osteneală şi în trudă, în privegheri adeseori, în foame şi în sete* (II Cor. 11, 27). Acest fel de viaţă ne e de folos nu numai prin istovirea trupului, ci şi prin iubirea de aproapele, ca prin noi să dea Dumnezeu îndestulare fraţilor neputincioşi, după pilda arătată în fapte de către Apostol, care a zis: *Toate vi le-am arătat, căci ostenindu-vă astfel, trebuie să ajutaţi pe cei slabi* (Fapte 20, 35) şi încă: *ca să aibă să dea şi celui ce are nevoie* (Efes. 4, 28); şi în acest chip să ne învrednicim a auzi: *Veniţi, binecuvântaţii Tatălui Meu, moşteniţi împărăţia cea pregătită vouă de la întemeierea lumii, căci flămând am fost şi Mi-aţi dat să mănânc, însetat am fost şi Mi-aţi dat să beau"* (Matei 25, 34-35).

170. Oare se cade să vorbim despre cât de mare rău este lenea, când Apostolul clar porunceşte că *dacă cineva nu vrea să lucreze, acela nici să nu mănânce* (II Tes. 3, 10)? De aceea, pe cât de trebuincioasă e pentru fiecare mâncarea zilnică, tot pe atât de trebuinţă e şi lucrul după măsura puterii. Căci nu în zadar a scris Solomon spre laudă: *şi pâine fără să lucreze n-a mâncat* (Pilde 31, 27); încă şi Apostolul scrie despre sine: *nici n-am mâncat de la cineva pâine în dar, ci cu muncă şi cu trudă, am lucrat noaptea şi ziua* (II Tes. 3, 8) deşi el, binevestind Evanghelia, avea drept să trăiască din Evanghelie. Şi Domnul a alăturat lenea vicleniei, zicând:

slugă vicleană și leneșă (Matei 25, 26). Și preaînțeleptul Solomon nu numai că laudă pe cel muncitor pentru pricinile amintite mai sus, dar și dojenește pe cel leneș, asemănându-l cu dobitoacele cele mai neînsemnate și zicând: *Du-te, leneșule, la furnică* (Pilde 6, 6). De aceea, să avem frică ca să nu ni se spună acestea și nouă în Ziua Judecății; pentru că cel care ne-a dat puterea de muncă va cere și fapte potrivit cu puterea. În acest înțeles s-a și zis: *și oricui i s-a dat mult, mult i se va cere* (Luca 12, 48).

171. Dar unii se abat de la lucru, pentru cuvânt de rugăciune și cântări de psalm. Deci să se știe că, deși pentru celelalte este vreme potrivită după cuvântul Ecclesiastului: *vremea fiecărui lucru* (Eccl. 3, 1), dar pentru rugăciune și cântare de psalmi, ca și pentru multe altele, orice vreme e binevenită. De aceea, chiar atunci când miști mâinile la lucru, ori limba, mai bine e să faci cele folositoare spre întărirea credinței și, dacă nu se poate aceasta, cântă din inimă pe Domnul în psalmi, în cântări și în laude, rugându-te la lucru, mulțumind celui care a dat tărie mâinilor pentru lucru și înțelepciune minții pentru câștigarea cunoștinței, care a lăsat materia din care s-au făcut uneltele și cărcia i se dau forme prin meșteșugul cu care ne-am învățat; astfel rugându-ne să ne îndreptăm mâinile spre a bineplăcea lui Dumnezeu. În acest chip vom câștiga unirea sufletească când, după cele spuse la orice lucru, vom cere izbândă de la Domnul, mulțumind celui ce ne-a dăruit puterea de lucru și urmărind de a-i bineplăcea Lui. Căci dacă nu vom folosi astfel un asemenea mijloc, atunci cum vom putea împlini cele spuse la apostol: *rugați-vă neîncetat* (I Tes. 5, 17) și: *am lucrat noaptea și ziua* (II Tes. 3, 8) ?

172. În rânduielile monahale această nevoie de lucru și de muncă se dovedește prin pilda Domnului și a sfinților apostoli. Spunând că trebuie să urmăm Dumnezeului Mântuitor și înșirând cele arătate de El ca să-I urmăm întru virtute, adaugă: lucrurile Lui trupești cât de felurite au fost ? Ele ne pot sluji ca pildă mai mult decât orice. În vârsta cea dintâi, plecându-se părinților Săi, El îndura cu blândețe și bună supunere orice muncă trupească; căci ei erau oameni drepți și evlavioși, dar săraci, neavând din destul cele trebuincioase pentru viață, și mărturie ne sunt ieslele care au slujit prea cinstitei nașteri; de aceea ci munceau necontenit, câștigându-și cele de trebuință. Iar Iisus, supunându-li-se lor, după cum zice Scriptura (Luca 2, 51), arăta ascultare fără cârtire la lucrul pe care-l făceau. Cu timpul, dovedind daruri dumnezeiești și de stăpân, și-a ales ucenici și, pregătindu-se să propovăduiască împărăția cerurilor, n-a cerut altora slujire pentru Sine stând deoparte și desfătându-și trupul Său, ci călătorea întotdeauna pe jos și slujea ucenicilor, după cum spunea El Însuși: *Eu în mijlocul vostru sunt ca unul ce slujește* (Luca 22, 27) și: *După cum și Fiul Omului n-a venit să I se slujească, ci ca să slujească El* (Matei 20, 28), sau spăla picioarele ucenicilor, sau propovăduia îndelung învățătura Sa,

mergând dintr-un loc în altul fără zăbavă, toate acestea săvârşindu-le spre mântuirea noastră. Numai o dată, şi atunci pentru scurt timp, foloseşte un dobitoc de sub jug, şi aceasta nu pentru odihnirea trupului Său, ci ca să pecetluiască prin faptele sale cele proorocite (Matei 21, 5).

173. Dar apostolii ? N-au urmat ei oare stăpânului ? N-au lucrat ei necontenit ? Priveşte la Pavel, care întruna lucrează, călătoreşte neobosit, pluteşte cu corabia, e în sărăcie, suferă frigul, prigoniri, bătăi, loviri cu pietre şi se împotriveşte cu râvna sufletului şi puterea trupului tuturor acestor ispite. De aceea e bine ca în virtuţile sufleteşti şi în faptele trupeşti, urmând stăpânului precum şi ucenicilor şi apostolilor săi, să punem trupul la lucru şi să slujim faptelor celor bune.

174. Unii ar dori să scape de datoria de a lucra; pentru aceasta au născocit ideea că nu trebuie să avem grijă pentru cele necesare vieţii (*nu vă îngrijiţi ce veţi mânca* şi celelalte); şi mai este o altă poruncă a Domnului, Care a zis: *lucraţi nu pentru mâncarea cea pieritoare* (Ioan 6, 27), din aceasta înţelegând că este de prisos şi de a lucra. Dar aceştia au şi primit răspuns neprielnic pentru lenea şi trândăvia lor. „Într-un loc şi în celălalt însuşi Domnul lămureşte porunca sa. Căci acolo, împiedicându-ne să căutăm cele trebuincioase pentru viaţă, prin cuvintele *nu vă îngrijiţi pentru sufletul vostru ce veţi mânca, nici pentru trupul vostru, cu ce vă veţi îmbrăca. Că după toate acestea se străduiesc neamurile*, a adăugat porunca: *căutaţi mai întâi Împărăţia lui Dumnezeu şi dreptatea Lui* (Matei 6, 25, 32, 33). Dar pe ce cale să căutăm Împărăţia Cerurilor, aceasta a descoperit în cei ce s-au învrednicit de Împărăţie (*căci flămând am fost şi Mi-aţi dat să mănânc* şi celelalte). Dar aici, împiedicându-ne să slujim pentru mâncarea cea pieritoare, ne-a învăţat să ne sârguim pentru hrana ce rămâne spre viaţa veşnică. Dar ce fel de hrană este aceasta, tot El ne-a descoperit în alt loc zicând: *Mâncarea Mea e să fac voia Celui ce M-a trimis pe Mine* (Ioan 4, 34). Dar dacă voia Domnului este ca cel flămând să fie hrănit, cel însetat adăpat, cel gol îmbrăcat şi altele, atunci trebuie să ne supunem cu totul învăţăturii Apostolului: *ci mai vârtos să se ostenească, lucrând cu mâinile sale, lucrul cel bun, ca să aibă să dea şi celui ce are nevoie* (Efes. 4, 28). Prin urmare, întrucât aşa ne-a predat Domnul în Evanghelie şi prin Apostol, lămurit este că deşi ne este oprit cu desăvârşire a ne îngriji şi a lucra pentru sine, totuşi, după porunca Domnului, cu râvnă trebuie să ne îngrijim şi să muncim pentru folosul aproapelui, mai ales că Domnul va socoti grija noastră pentru cei ce pe sine s-au afierosit Lui ca grijă pentru Sine Însuşi, pentru aceasta făgăduindu-ne împărăţia cerurilor.

175. Ce îndeletniciri sunt potrivite chemării noastre călugăreşti ? Nu-i uşor a arăta anume meşteşuguri, căci unii din călugări sunt buni pentru un meşteşug, iar alţii la altul, după deosebirea locului şi după felul materialelor din fiecare ţară. Dar, pe scurt, noi putem arăta cum poate fi

această alegere: trebuie alese meşteşugurile care nu strică pacea şi tăcerea vieţii noastre, care nu cer multe griji pentru dobândirea materialelor trebuincioase şi prea multă supărare pentru a vinde cele lucrate şi nu pricinuiesc întâlniri necuviincioase şi stricăcioase între bărbaţi şi femei. Dar să nu scăpăm din vedere că orice lucru al nostru trebuie să aibă o anumită ţintă: adică să fie simplu şi ieftin, căci aşa ocolim prilejurile de a sluji poftelor omeneşti celor nebuneşti şi vătămătoare, nefăcând nimic prielnic pentru ele. Astfel, cu meşteşugul ţesutului se pot lucra hainele pentru viaţa zilnică, iar nu cele născocite de poftitorii de a prinde şi încurca în laţ pe tineri. Asemenea şi în meşteşugul cizmăresc vom sluji cu priceperea noastră celor ce caută încălţămintea simplă, pentru îndestularea nevoii lor. Iar meşteşugurile tâmplăriei, ale lemnăriei, fierăriei şi plugăriei, deşi sunt de trebuinţă pentru viaţa de toate zilele şi aduc mult folos, şi în ce priveşte însemnătatea lor noi nu mai vorbim, totuşi, când ele fie că-i strică tăcerea, fie că abat pe fraţi de la unitatea vieţii, atunci trebuie să fugim de ele, alegând în locul lor alt fel de meşteşuguri cu care, de ne vom îndeletnici, ne vom păstra viaţa evlavioasă şi afierosită Domnului şi ne putem închina pe noi nevoinţelor celor cucernice, nedepărtându-ne de obişnuita cântare de psalmi, de rugăciune, de buna-cuviinţă în toate celelalte. Iar când aceste ocupaţii nu pricinuiesc nici o vătămare vieţii pe care am ales-o, atunci ele sunt mai de dorit decât alte meşteşuguri, îndeosebi plugăria care ne aduce hrana de trebuinţă şi-i scuteşte pe lucrătorii pământului de călătorii obositoare şi de zbuciumări, numai cu condiţia ca nici ea să nu pricinuiască certuri şi tulburări, nici cu vecinii, nici cu cei ce vieţuiesc împreună, după cum s-a zis mai sus."

176. Acelaşi lucru se spune şi în rânduielile monahiceşti, cap. 5.

„Se cade călugărului a se ocupa cu lucrări cuviincioase, care sunt străine de orice neguţătorie, de pierdere de timp şi de câştig neîngăduit, care s-ar putea lucra în bună parte în casă, fără să ieşi de sub acoperământul său, încât şi lucrul să meargă, şi tăcerea să se păstreze. Iar dacă, pentru o nevoie mare, s-ar cere să facem un lucru oarecare sub cerul liber, nici aceasta nu va vătăma iubirea de înţelepciune. Căci într-un înţeles strâns, iubitorul de înţelepciune, având trupul său ca o şcoală şi liman fără primejdie pentru suflet, chiar de i se va întâmpla să fie la piaţă, ori la serbare, pe munte, ori la câmp, ori în mijlocul mulţimii, întotdeauna el e închis în trup ca într-o mănăstire naturală, căutând să-şi aibă mintea aţintită înăuntru şi să se gândească la cele ce-i plac lui. Şi acasă şezând poţi umbla cu gândurile departe, după cum şi găsindu-te în piaţă dar veghind, ca în pustie, poţi să vieţuieşti, îndreptându-te nu numai către tine însuţi, ci şi către Unul Dumnezeu şi nelăsând să se strecoare în simţiri acele gânduri răzvrătitoare, pe care le stârnesc în suflet lucrurile ademenitoare."

177. „În ce priveşte meşteşugurile ce ne sunt îngăduite, fiecare este dator să se îndeletnicească cu acelea pentru care el este rânduit, iar nu cu celelalte, care îi sunt pe plac, pentru că cel care s-a lepădat de sine, care s-a dezbrăcat de dorirele sale, acela face nu ceea ce doreşte, ci ceea ce e învăţat de alţii să facă.

Legea nu îngăduie ca să-şi aleagă cineva vreun lucru ce i-ar fi de folos, de vreme ce el s-a încredinţat pe sine altora, care-l vor pune şi pe el la lucrul pentru care va fi socotit vrednic, chemând numele Domnului. Căci cine îşi alege lucrul după dorinţa sa, acela pe sine se osândeşte, mai întâi întrucât caută să placă sieşi şi apoi pentru că se îndeletniceşte cu acel lucru sau pentru mărirea lumească, sau aşteptând oarecare câştig, sau pentru altceva de acest fel, sau că, fiind trândav şi fugind de osteneală, îşi alege ceea ce este mai uşor. Iar a fi vinovat de aşa ceva înseamnă a nu fi slobod de lanţurile patimilor.

Nu s-a lepădat de sine un om care voieşte încă a urma poftelor sale; el nu s-a depărtat de ceea ce este lumesc dacă e cuprins de dorul câştigului urât şi al slavei; încă n-a omorât mădularele sale, cele de pe pământ, acela care nu suferă greutatea lucrului, ci dimpotrivă, pe sine însuşi se vădeşte că are cugetare trufaşă, socotind că părerea lui e mai dreaptă decât judecata celor mulţi. De aceea, cel ce ştie vreun meşteşug pe care nu-l disprețuieşte obştea nu trebuie să-l lepede, pentru că ar nesocoti un lucru câştigat, dovedind şi nestatornicie în gânduri, şi slăbiciune în voinţă. Iar dacă nu ştie nici un meşteşug, să nu-şi aleagă meseria singur, ci să se apuce numai de ascultarea pe care o vor socoti bună cei mulţi, pentru ca astfel să se păzească buna supunere în toate. Căci, după cele arătate, precum nu este cuviincios să-şi aleagă cineva singur îndeletnicirea, tot aşa este necuviincios ca un om să primească cele spre laudă. Dar chiar dacă ar şti cineva un meşteşug, însă acesta nu va fi plăcut fraţilor, atunci el să lepede acel meşteşug cu toată hotărârea, dovedind că nu are legătură cu nimic din cele lumeşti. Căci a face voia gândurilor (Efes. 2, 3), după cuvântul Apostolului, se cuvine doar celui ce n-are nădejde (I Tes. 4, 13), iar supunerea cea bună în toate e vrednică de laudă, pentru că singur Apostolul laudă pe unii că *s-au dat pe ei înşişi întâi Domnului şi apoi nouă, prin voia lui Dumnezeu* (II Cor. 8, 5).

178. „Fiecare trebuie să fie cu băgare de seamă la lucrul său, să se îngrijească de el cu dragoste şi cu luare-aminte, fără lenevire, cu bună îngrijire, ca şi cum asupra lui ar veghea Dumnezeu Însuşi şi să-l facă în aşa fel ca nimeni să nu poată zice nimic împotrivă şi ca întotdeauna să aibă îndrăzneala să spună: *iată, precum sunt ochii robilor la mâinile stăpânilor lor, aşa sunt ochii noştri către Domnul Dumnezeul nostru* (Ps. 122, 2); şi nici nu se cade să trecem de la un lucru la altul, pentru că fiinţa noastră nu e în stare să sporească deodată în multe lucrări. E mai de folos a face cu răbda-

re un singur lucru, decât numai a te atinge de numeroase ascultări. A umbla cu multe îndeletniciri şi a sări de la o lucrare la alta, aceasta nu numai că nu duce la un bun sfârşit, dar încă te abate înspre nestatornicia năravurilor, ori dovedeşte că mai înainte n-ai avut nici un fel de statornicie."

179. „Despre scopul pe care trebuie să-l aibă fiecare în inimă în timpul ascultării, să se ştie şi aceasta, că cel ce se ocupă cu lucrul manual trebuie să lucreze nu numai pentru ca să-şi acopere nevoile sale prin ascultarea pe care o face, ci să îndeplinească mai întâi legea Domnului, care a zis: *flămând am fost şi Mi-aţi dat să mănânc* etc. (Matei 25, 35). Căci a te îngriji de tine însuţi este cu desăvârşire oprit de Domnul, care a spus: *Nu vă îngrijiţi pentru sufletul vostru ce veţi mânca, nici pentru trupul vostru, cu ce vă veţi îmbrăca. Că după toate acestea se străduiesc neamurile* (Matei 6, 25, 32). De aceea, fiecare făcându-şi lucrul său să se îngrijească cum să ajute pe cei nevoiaşi şi să nu lucreze spre folosul său, căci în chipul acesta va scăpa de osânda pentru iubire de sine şi va primi binecuvântare pentru iubirea de fraţi de la Domnul, Care zice: *întrucât aţi făcut unuia dintr-aceşti fraţi ai Mei, prea mici, Mie Mi-aţi făcut* (Matei 25, 40)."

180. „Şi nimeni dintre noi să nu socotească acestea ca ceva potrivnic cuvintelor apostolului, care spune: *să muncească în linişte şi să-şi mănânce pâinea lor* (II Tes. 3, 12), căci acestea s-au zis celor fără de rânduială şi leneşi; pentru unii ca aceştia într-adevăr e mai bine ca fiecare să-şi slujească sieşi şi să nu îngreuneze pe alţii, decât să petreacă în trândăvie. Căci zice Apostolul: *Pentru că auzim că unii de la voi umblă fără rânduială, nelucrând nimic, ci iscodind. Dar unora ca aceştia,* adaugă Apostolul, *le poruncim şi-i rugăm, în Domnul Iisus Hristos, ca să muncească în linişte şi să-şi mănânce pâinea lor* (II Tes. 3, 11, 12). Acelaşi înţeles îl au şi cuvintele *cu muncă şi trudă am lucrat noaptea şi ziua ca să nu împovărăm pe nimeni dintre voi* (II Tes. 3, 8), pentru că Apostolul din dragoste frăţească, dorind ca să nu mai fie oameni trândavi, singur s-a supus la osteneli, pe care nici nu era dator să le poarte."

181. „Iar cel ce se grăbeşte spre desăvârşire, acela trebuie să lucreze zi şi noapte: *ca să aibă să dea şi celui ce are nevoie* (Efes. 4, 28). Căci cel care şi-a pus nădejdea în sine ori în acela care se îngrijeşte pentru cele ce sunt de trebuinţă, de asemenea şi acela care socoteşte lucrul său şi lucrul celui ce vieţuieşte cu el ca un mijloc îndestulător pentru susţinerea vieţii, unul ca acesta, deoarece şi-a pus nădejdea într-un om, este în primejdie de a cădea sub blestem: *Blestemat fie omul care se încrede în om şi îşi face sprijin din trup omenesc şi a cărui inimă se depărtează de Domnul* (Ier. 17, 5). Astfel Scriptura, prin cuvintele: *care se încrede în om*, opreşte să nădăjduim în alţi oameni; prin cuvintele: *şi îşi face sprijin din trup omenesc*, opreşte să ne punem nădejdea în noi înşine, dar şi una, şi alta înseamnă depărtarea de Domnul; şi apoi, arată sfârşitul şi al uneia, şi al celeilalte nădejdi: *acela va*

fi ca ierburile pustiului și nu va vedea când va veni binele (Ier. 17, 6), ceea ce vrea să zică că cel ce nădăjduiește spre sine ori spre altul, acela se depărtează de Domnul."

182. „Cei care fac ascultări datori sunt să aibă grijă de uneltele ce li se încredințează și de care au nevoie la meșteșugul lor; mai întâi să îngrijească de cele ce sunt aduse în dar și sfințite Domnului, iar apoi și de toate uneltele trebuincioase, căci fără de ele nu-și pot arăta iscusința și hărnicia."

183. „Iar cine le va pierde din lipsa de grijă ori din nepăsare va strica ceva, cel care a stricat să fie judecat ca un batjocoritor de cele sfinte; pentru că toate acestea sunt aduse în dar Domnului și sfințite Lui."

184. „Deși îngrijirea uneltelor privește mai mult pe meșteșugar, totuși și ceilalți sunt datori să ia seama la ele ca la un avut obștesc și să arate dacă au găsit vreun neajuns, întrucât uneltele cer o deosebită îngrijire. Căci deși întrebuințarea uneltelor e în mâna unuia, folosul este obștesc. A disprețui lucrul altui meșter, ca ceva care nu ne privește pe noi, înseamnă a arăta înstrăinare. Cei care se ocupă cu meșteșuguri nu se cuvine să-și însușească uneltele în deplină stăpânire, așa că nici starețului să nu i le dea spre întrebuințare după placul lui; el nu poate să se creadă pe sine în drept a le vinde ori a le schimba, ori în alt chip a le da, ori a cumpăra altele noi, adăugând la cele vechi. Căci cine s-a hotărât odată ca să nu mai fie stăpân nici pe mâinile sale, ci și-a închinat lucrul său spre folosul altora, acela oare bine va face dacă cu de la sine putere va întrebuința uneltele și se va folosi de ele ca de ale sale?"

185. „În încăperile de lucru nu se cade să se afle străini ori vreunul dintre accia, care și-au lepădat locul și lucrul. Dacă se va găsi vreunul de-aceștia, afară doar de cel căruia i s-a dat în sarcină supravegherea lucrătorilor și îndrumarea ascultărilor, atunci supraveghetorul așezării cuviincioase a mădularelor este dator să oprească pe cel ce strică buna rânduială de a ieși din odaia de lucru, până când ieșirea este îngăduită celorlalți lucrători; deci stând în locul ce i s-a rânduit după priceperea lui, să se ocupe de lucrul său cu toată băgarea de seamă, mai mult ca de obicei și fără rătăcirea gândurilor, până se va învăța a păzi cele spuse: *fiecare, în chemarea în care a fost chemat, în aceasta să rămână* (I Cor. 7, 20)."

186. „Cel care știe vreun meșteșug să nu apuce lucrul altuia fără să-l întrebe pe cel ce-i pus să se îngrijească de aceasta. Iar de se va întâmpla așa ceva, atunci cel dintâi ca un tâlhar și celălalt ca unul ce ajută pe tâlhari să fie pedepsiți amândoi, deci și cel care-i rânduit să împartă lucrul și cel care a apucat lucrul altuia."

187. „Se cuvine oare a lucra când vine cineva să ne viziteze? Orice lucru ce se face după poruncă nu trebuie întrerupt dacă a venit cineva să ne cerceteze, îndemnat ori de o datorie prietenească, ori de vreo deosebită grijă sufletească, din porunca Domnului, după cum zice Apostolul în

cartea Faptelor: *nu este drept ca noi, lăsând deoparte cuvântul lui Dumnezeu, să slujim la mese*" (Fapte 6, 2).

188. „Dacă va fi vreo mare nevoie, cel ce se pricepe trebuie să ajute şi la alte meşteşuguri. Dar şi aceasta nu trebuie să o faci de la tine însuţi, ci numai când vei fi chemat; căci deşi nu aceasta este ascultarea noastră cea mai de seamă, totuşi o cer împrejurările, după cum şi în mădularele trupeşti, când se îndoaie piciorul, ne sprijinim cu mâna. Şi aici iarăşi, după cum nu se cade să ne apucăm samavolnic de un oarecare lucru, tot aşa se cuvine să fie pedepsit cel ce nu se apucă îndată să facă lucrul ce i se porunceşte; de aceea să ne străduim ca nu cumva patima mândriei să-şi găsească hrană în noi şi să nu se calce rânduiala ascultării şi a bunei supuneri."

189. „Cum trebuie să facem vânzarea celor ce am lucrat? Se cade să ne silim ca lucrurile să nu se vândă undeva prea departe şi noi înşine să nu ne arătăm poporului ca vânzători. Căci a rămâne într-un loc este şi mai cuviincios şi mai folositor, atât pentru fiecare dintre noi, cât şi pentru a da o învăţătură obştii. De aceea mai bine e să micşorăm şi să scădem puţin din preţ decât, pentru un câştig neînsemnat, să ne ducem departe."

Cum să se facă mai bine vânzarea lucrurilor s-a spus mai sus, anume să se aleagă un bătrân care s-a dovedit că are viaţă cinstită şi lui să i se încredinţeze de a desface lucrurile la cerere.

190. „Dar legea ne arată că nu e bine să facem vânzare în locurile unde se cinstesc mucenicii, întrucât nu se cuvine să meargă creştinii la bisericile mucenicilor ori în locurile în apropierea cărora zac ei, decât numai pentru rugăciuni şi ca, amintindu-ne de tăria sfinţilor care s-au nevoit pentru buna cucernicie până la moarte, să trezim în noi râvna de a le urma lor şi neuitând de înfricoşata mânie a lui Dumnezeu Care, deşi întotdeauna şi pretutindeni, a fost *blând şi smerit cu inima*, precum este scris (Matei 11, 29), totuşi a ridicat şi biciul asupra celor care vindeau şi cumpărau lângă biserică, deoarece negoţul preface casa de rugăciune în *peşteră de tâlhari* (Matei 21, 13). Dacă cei dinaintea noastră au călcat obiceiul ce avea putere între cei sfinţi şi în loc să se roage unii pentru alţii – vărsând lacrimi şi rugându-se lui Dumnezeu ca să se milostivească faţă de păcatele săvârşite şi să-i mulţumească pentru binefacerile Lui şi să se înveţe cu cuvânt de mângâiere, ceea ce şi în vremea noastră încă se păzea, precum se ştie –, acum au schimbat şi locul şi timpul de a face vânzare, nu se cuvine însă ca şi noi să urmăm unor asemeni oameni şi deci, făcând ca şi ei, să întărim obiceiul acesta nou, dar rău. Ci dimpotrivă, trebuie să luăm pilde de la acele adunări din timpul Domnului nostru Iisus Hristos, despre care se povesteşte în Evanghelii şi să îndeplinim câte ni s-au rânduit de apostoli şi care se apropie mult de aceste pilde. Iar acolo scrie aşa: *Când vă*

adunați împreună, fiecare din voi are psalm, are învățătură, are descoperire, are limbă, are tălmăcire: toate spre zidire să se facă" (I Cor. 14, 26).

191. În ce privește alte lucrări mănăstirești, afară de slujbele de rând și de lucrul manual, rânduiala glăsuiește: „Starețul să bage de seamă să nu dea astfel de porunci încât să întreacă puterile trupești ale vreunui frate și prin aceasta să fie atâțat unul slab la împotrivire. Starețul, ca un tată adevărat, trebuie să fie la fel de apropiat și duios față de toți, să chibzuiască puterile trupești ale fiecăruia și, potrivit cu ele, să măsoare și să dea apoi poruncile. Dar, totodată, în grea osândă vor cădea aceia care, având putere trupească dată de la Domnul, se vor da în lături, spunând că nu au putere și, înșelând astfel fără de rușine pe îndrumătorii lor, nu se vor supune poruncilor. Căci, dacă starețul își atrage asupra sa o mare și groaznică nenorocire când își îngroapă talantul cuvântului și nu va vesti dinainte fiecăruia că sabia vine asupra celui ce făptuiește păcat, cu atât mai mare greșeală face acela care, primind de la Dumnezeu puterea cea trupească spre folosul tuturor, nu o va întrebuința la lucru, ci o va ascunde".

192. „Nevoitorul cel duhovnicesc trebuie să ia asupra sa și lucrările de mai mic preț tot cu aceeași dragoste și cu aceeași osârdie, știind că tot ce se face pentru Domnul, deși pare a fi neînsemnat, e mare, duhovnicesc, vrednic de ceruri și ne aduce răsplata cea de acolo. De aceea, chiar de ni s-ar rândui să îngrijim de vitele care trag în jug și cară greutăți pentru trebuința și folosul tuturor, nu se cade totuși să ne împotrivim, gândindu-ne cu câtă osârdie se supuneau apostolii lui Dumnezeu când le-a poruncit să-i aducă mânzul de asin și cugetând că noi am luat asupra noastră ascultarea de a îngriji dobitoacele, pentru frații Mântuitorului, și că, stăruind și lucrând pentru aceștia, facem slujbă Domnului Însuși Care a zis: *întrucât ați făcut unuia din acești frați ai Mei, prea mici, Mie Mi-ați făcut* (Matei 25, 40). Iar dacă El socotește cele făcute pentru acești frați mai mici ca ceva ce i s-ar face chiar Lui, cu atât mai vârtos va socoti drept lucru săvârșit pentru Dânsul ceea ce vom face noi pentru cei aleși, numai dacă omul care lucrează nu socotește slujirea sa prilej spre necinste, ci se îngrădește cu toată trezvia, pentru ca și lui și celor dimpreună cu el să le fie de folos aceasta. Dar dacă cineva trebuie să împlinească un lucru de mai mic preț, să știe că și Mântuitorul a slujit ucenicilor și nu disprețuia să facă treburi de puțină cinste; mare lucru însă e pentru om să-i urmeze lui Dumnezeu și prin aceste treburi fără însemnătate să fie ridicat la înălțimea unei asemenea imitări. Și cine va putea socoti drept lucru înjositor ceea ce însuși Dumnezeu a învrednicit cu lucrarea sa?"

193. „Este îngăduit oare să ne lepădăm de un lucru ce ni s-a dat și să cerem altul? Deoarece așa este măsura ascultării, că ea trebuie să se păzească până la moarte, înseamnă că cel ce se leapădă de lucrul ce i s-a încredințat și cere altul mai întâi calcă ascultarea și vădit arată că nu s-a le-

pădat cu totul de sine şi apoi se face şi pentru sine şi pentru alţii vinovat de alte nenumărate rele, pentru că deschide multora uşa împotrivirii şi pe sine se obişnuieşte cu aceasta. Şi întrucât nu e vrednic fiecare de a cunoaşte ce este folositor, de aceea câte unul adesea îşi alege un lucru vătămător, iar între fraţi stârneşte bănuieli că el ar fi legat mai mult de lucrul pe care-l cere decât de fraţii cu care trebuie să se nevoiască. Şi iată de ce neascultarea este îndeobşte rădăcina multor şi mari rele. Dar dacă vreunul socoate că are oarecare temei ca să se lepede de vreo treabă, atunci să arate aceasta îndrumătorilor şi să o supună judecăţii lor."

194. „Este îngăduit oare să se lepede cineva de treburile mai grele? Cine este sincer în iubirea lui pentru Domnul şi tare încredinţat în răsplata lui Dumnezeu, acela nu se mulţumeşte cu ceea ce a făcut, ci caută să sporească încă şi mai mult şi vrea să mai facă ceva. Şi chiar dacă săvârşeşte vreun lucru peste puterea sa, nu încetează de a avea grijă, ca unul care şi-ar fi împlinit în totul însărcinarea, ci se neliniştеşte mereu ca omul care n-a ajuns la desăvârşire, plecându-şi urechea către graiurile Domnului, care a poruncit: *când veţi face toate poruncite vouă, să ziceţi: suntem slugi netrebnice, pentru că am făcut ceea ce eram datori să facem* (Luca 17, 10) şi ale Apostolului, căruia lumea i s-a răstignit şi el lumii şi care cu toată îndrăzneala zice: *Nu că am şi dobândit îndreptarea ori că sunt desăvârşit; dar o urmăresc ca doar o voi prinde, întrucât şi eu am fost prins de Hristos Iisus* (Filip. 3, 12). El, deşi are dreptul, propovăduind Evanghelia, de a trăi din buna vestire (I Cor. 9, 14), totuşi zice: *cu muncă şi trudă am lucrat noaptea şi ziua ca să nu împovărăm pe nimeni dintre voi; nu doar că n-avem putere, ci ca să ne dăm pe noi înşine pildă vouă, spre a ne urma* (II Tes. 3, 8, 9). Deci, cine este atât de nesimţitor şi necredincios, ca să se mulţumească cândva cu cele făcute şi să fugă de vreun lucru care ar fi greu?"

195. „Dacă cineva se amărăşte, când este oprit de a face lucrul la care nu se pricepe bine, poate oare să fie suferit unul ca acesta? În obşte, a face ceva după voia sa este potrivnic învăţăturii celei sănătoase, iar nesupunerea la îndrumările ce se dau de către cei mai mulţi duce la primejdia de a cădea în necredinţă şi împotrivire."

196. „Nevoitorul nici o clipă nu se cuvine să aibă puterea de a dispune de sine şi să lucreze pentru sine. Căci, după cum unealta nu se poate mişca fără meşter şi un mădular nici pentru cât de scurt timp nu se poate despărţi de întregul trup, ori să se mişte fără voinţa meşterului celui lăuntric, care îndrumă tot trupul, tot aşa şi nevoitorul, nimic nu poate să facă nici să îndeplinească fără voia stareţului. Dar dacă unul va spune că din neputinţă trupească nu poate împlini cele ce i s-au poruncit, atunci să rămână în seama îndrumătorului său duhovnicesc ca să-i încerce neputinţa. De altfel, când va cugeta la cele spuse în Scriptură, se va sili el însuşi să îndeplinească cele poruncite, ascultând cuvintele sfinte: *în lupta voastră cu*

păcatul, nu v-aţi împotrivit încă până la sânge (Evr. 12, 4) şi încă în alt loc: *îndreptaţi cele ostenite şi genunchii cei slăbănogiţi* (Evr. 12, 12)."

197. „Cum trebuie să ne purtăm cu cel care nu mănâncă mai puţin decât alţii şi totodată nu arată că ar avea un trup slăbănog şi nici nu are semne de vreo boală, dar se plânge de neputinţă când îl pui la lucru ? Orice prilej spre a scăpa de lucru duce la păcat, pentru că sârguinţa, ca şi răbdarea, trebuie să le ai până la moarte. Cum că lenea împrietenită cu vicleniа îl duce pe cel trândav la osândire, aceasta se vede lămurit din cuvintele Domnului, care a zis: *slugă vicleană şi leneşă* (Matei 25, 26)."

X. Legăturile dintre fraţi

a) Legea de obşte

198. Frăţia este unirea celor ce sunt într-un gând sub îndrumarea unuia, care este ajutat de către toţi cei ce tind spre desăvârşire în viaţa creştinească. Această legătură este asemenea legăturii pe care o au mădularele cu trupul. Aceasta o arată Sfântul Vasile cel Mare în pravilele cele mari, anume în răspunsul 24 la întrebarea: „În ce raport trebuie să fim noi unul către altul ?"

„Fiindcă Apostolul zice: *toate să se facă cu cuviinţă şi după rânduială* (I Cor. 14, 40), rezultă că în legătura dintre fraţi, acea purtare o socot cu bun chip şi cu bună rânduială, în care se păzeşte legea mădularelor trupului. Astfel stareţul, căruia îi este încredinţată îngrijirea tuturor, să fie de parcă ar înlocui ochiul, spre a preţui cele ce se fac şi spre a priveghea şi a cerceta pe cei ce vor lucra; altul va fi în locul auzului ori a mâinii, spre a asculta şi lucra cele puse asupra lui; şi tot în acest chip fiecare va înlocui unul dintre mădulare. De aceea, trebuie să se ştie că, după cum mădularele trupului sunt în primejdie când vreun mădular în parte nu-şi face datoria, ori dacă vreun mădular nu săvârşeşte lucrul pentru care este zidit de Dumnezeu, căci dacă mâna ori piciorul nu se vor supune drumului arătat de ochi, mâna numaidecât se va izbi de ceva vătămător şi păgubitor pentru tot trupul, iar piciorul se va împedica, ori va cădea în groapă, iar dacă şi ochiul se va închide şi nu va mai privi, atunci numaidecât că se va pierde împreună cu celelalte mădulare, care au suferit ceva din cele spuse, tot aşa şi stareţul, care răspunde pentru toţi, se află în primejdie dacă e nepăsător, iar celui mai mic îi va fi spre pagubă şi pierdere nesupunerea, dar în şi mai mare primejdie este acela, care pe alţii îi duce în ispită. Dimpotrivă, tot cel care, la locul său, arată sârguinţă şi îndeplineşte porunca Apostolului, care a zis: *la sârguinţă nu pregetaţi* (Rom. 12, 11), acela va avea laudă pentru osârdie. Iar pentru neglijenţă, fiecare va auzi plângere

și întristare, căci s-a zis: *blestemat este cel ce face lucrurile Domnului cu nebăgare de seamă* (Ier. 48, 10)."

199. Același lucru se spune și în pravilele mici în răspunsul 303. „Nu toate tuturora sunt slobode, ci fiecare să rămână în chemarea sa și să îndeplinească cu sârguință cele ce-i sunt încredințate lui de Domnul. De aceea, starețul obștii și cel care este rânduit peste toți trebuie să poarte asupra sa această ascultare cu multă chibzuință și să ia seama neadormit pentru fiecare, după cum se cuvine, ca să-i împlinească îndrumările și poruncile sale, plăcute lui Dumnezeu, potrivit cu vrednicia și puterea fiecăruia pentru folosul obștesc. Iar cei supuși, păzind buna-cuviință și ascultarea și știindu-și fiecare măsura, să-și amintească de Domnul Care zice: *oile Mele ascultă de glasul Meu și Eu le cunosc pe ele și ele vin după Mine și Eu le dau viață veșnică* (Ioan 10, 27-28) și care mai înainte de aceasta a spus: *iar după străin, ele nu vor merge, ci vor fugi de el, pentru că nu cunosc glasul străinilor* (Ioan 10, 5); de asemenea și de Apostol, care zice: *Iar de învață cineva altă învățătură și nu se ține de cuvintele cele sănătoase ale Domnului nostru Iisus Hristos și de învățătura cea după dreapta credință, acela e un îngâmfat, care nu știe nimic;* și după înșirarea urmărilor acestora, adaugă: *Depărtează-te de unii ca aceștia* (I Tim. 6, 3–5)."

200. Pentru ce, oare, celor ce doresc să viețuiască întru Domnul li se pune ca o condiție obligatorie de a se lepăda de sine, cum a poruncit Domnul, zicând: *dacă vrea cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea și să-Mi urmeze Mie*" (Matei 16, 24) ?

b) Ascultare și supunere față de stareț fără împotrivire

201. „Cei care se apropie de acest chip de viață, mai întâi de toate trebuie să aibă un fel de a gândi neclintit, tare și temeinic și o astfel de hotărâre ce n-ar putea fi dezrădăcinată și schimbată de duhul răutății, iar prin tăria sufletească să arate o rezistență de mucenic până la moarte, atât prin păzirea poruncilor Domnului, cât și urmând ascultarea învățătorilor. Căci acestea sunt principalul în asemenea chip de viață. După cum Dumnezeu, Care este Tatăl tuturor și astfel binevoiește a se numi, cere de la slujitorii săi cea mai desăvârșită supunere, tot așa și părintele duhovnicesc al oamenilor, potrivindu-și rânduielile cu poruncile lui Dumnezeu, cere ascultare fără cârtire. Dacă ucenicul, care s-a dedat unui meșteșug ce ne este de folos nouă în această viață, se supune maestrului în toate și întru nimic nu se împotrivește poruncilor lui, nu se depărtează de el nici pentru o clipă, ci e necontenit sub ochii învățătorului său, primește hrana și băutura ce i se dă și-și petrece viața numai după cum spune maestrul, cu atât mai mult cei care pășesc să învețe evlavia și sfințenia, o dată ce se încredințează că pot câștiga o asemenea cunoștință de la învățător, vor

răsplăti aceasta cu toată supunerea şi cu cea mai desăvârşită ascultare în toate şi nici nu vor căuta să ştie pentru ce li s-a dat porunca, ci vor îndeplini însăşi fapta poruncită; şi dacă vor dori să cunoască vreo chestiune despre mântuire, care se îngăduie celor neştiutori, ei pot să întrebe cu multă modestie şi cu cuvenit respect şi atunci vor primi lămurire."

202. Iată o deplină lămurire a poruncii ascultării. „Apostolul Pavel, în epistola către Romani, porunceşte să ne supunem înaltelor stăpâniri (Rom. 13, 1), adică a se supune stăpânirilor lumeşti, iar nu celor duhovniceşti, ceea ce spune în cele următoare, amintind despre daruri şi învăţături (Rom. 13, 7); el lămureşte că şi în cele mai neînsemnate lucruri, *cel ce se împotriveşte stăpânirii se împotriveşte rânduielii lui Dumnezeu* (Rom. 13, 2). De aceea, dacă legea Domnului cere de la cei evlavioşi o astfel de supunere către stăpânitorii lumii acesteia, care au primit stăpânirea după legea omenească şi mai ales care vieţuiau în necinste, atunci ce supunere e dator să arate un nevoitor către stăpânul său, care este pus de Dumnezeu şi a primit stăpânirea după legile Lui? Cel ce se împotriveşte stareţului oare nu se împotriveşte vădit poruncii Domnului, mai ales când Apostolul porunceşte lămurit a ne supune în toate conducătorilor duhovniceşti? Căci zice: *Ascultaţi pe mai-marii voştri şi vă supuneţi lor, fiindcă ei priveghează pentru sufletele voastre, având să dea de ele seamă, ca să facă aceasta cu bucurie şi nu suspinând, căci aceasta nu v-ar fi de folos* (Evr. 13, 17). De aceea, dacă a nu ne supune în totul nu ne este de folos, trebuie să tindem spre cele ce sunt de folos, căci cuvintele *nu v-ar fi de folos* lasă să se înţeleagă o mare pierdere, care cere pocăinţă şi îndreptare".

203. „Dar mai mult decât în toate trebuie să urmăm sfinţilor în supunerea pe care o arătau ei faţă de Domnul, dacă suntem hotărâţi să ne folosim de pilda lor pentru scopul nostru, îndeplinind întru totul datoria ascultării. Şi nimeni să nu gândească că, dorind să lămuresc ce-i ascultarea faţă de învăţători, aduc pilde prea mari şi deplină supunere către oameni, îndrăznind cu trufie a o asemăna cu ascultarea pe care suntem datori să o arătăm lui Dumnezeu. Nu fac această asemănare din socotinţa mea, ci potrivit cu înseşi dumnezeieştile Scripturi. Căci iată ce zice Domnul în Evanghelii, poruncind să avem ascultare către robii Lui: *Cine vă primeşte pe voi pe Mine Mă primeşte* (Matei 10, 40); şi încă în alt loc: *cel ce vă ascultă pe voi, pe Mine Mă ascultă şi cel ce se leapădă de voi se leapădă de Mine* (Luca 10, 16). Iar că cele spuse de apostoli le-a întărit şi pentru toţi învăţătorii de după ei se poate dovedi prin multe şi neîndoielnice mărturii din Scriptură şi prin cele mai lămurite dovezi. De aceea şi noi am grăit potrivit cu legile dumnezeieşti, zicând că supunerea sfinţilor faţă de Dumnezeu trebuie să o luăm ca pildă de ascultare faţă de stareţ."

204. „Dar cum arătau sfinţii acea bună supunere Stăpânului? Priveşte la Avraam căruia i s-a poruncit să-şi lase casa, patria, averea, stăpânirile,

rudeniile, prietenii şi, în locul lor, să caute: pământ străin, rătăcire necunoscută, sărăcie, frică, primejdii şi toate neplăcerile ce-i însoţesc pe călători; şi el se supune fără grijă, lasă fericirea şi liniştea casei şi alege în locul lor sărăcia şi rătăcirea prin pământ străin. Vezi cum este el cel mai aspru nevoitor şi cum urăşte toată fericirea lumească pentru Dumnezeu? Dar să cercetăm ce s-a întâmplat mai pe urmă. Vine în Palestina, în pământul arătat de Domnul, pentru a-l locui; şi când a venit foametea în această ţară, el trece în Egipt şi acolo dacă i s-a luat soţia, nu-şi pierde îndrăzneala, nu se plânge de rânduielile Domnului, ca unul care ar fi primit o asemenea răsplată pentru buna sa supunere, ci îndură cu blândeţe această obidă, cea mai grea dintre toate, şi nu pentru întâia dată acum, ci suferind încă şi altă dată, din partea împăratului Gherarei. Căci o dată ce s-a hotărât să asculte pe Dumnezeu, nu se mai gândeşte la faptul cum rânduieşte Dumnezeu pentru dânsul, ci la cum el însuşi să păzească cea mai desăvârşită şi nevinovată ascultare. Pentru aceasta şi primeşte în sfârşit un fiu, pe Isaac – răsplătire şi dar pentru rugăciune îndelungată şi pentru credinţă. Dar când a văzut că Isaac ajunge în vârstă înfloritoare şi dă părinţilor o fericită nădejde a le fi urmaş şi continuator al neamului, atunci, după astfel de nădejdi, primeşte poruncă de la Domnul ca să-l ridice în munte şi să-l aducă jertfă celui ce l-a dăruit. Şi primind o asemenea cerere uimitoare şi această slujbă straşnică, nu numai de îndeplinit, ci şi de ascultat peste putinţă, iată-l cu câtă supunere le îndură toate: nu-şi pierde minţile, nu cade cu duhul, ci cu gând liniştit şi neîmpotrivitor, ca şi cum s-ar fi hotărât să aducă un miel în jertfă, ia asupra lui jugul ascultării şi se duce cu fiul său să îndeplinească porunca, neîncercând câtuşi de puţin pe Domnul de această judecată şi nefiind mâhnit, ci având în gând numai grija ca să nu calce întru nimic datoria ascultării. Şi în acest chip a câştigat cunună luminoasă, pus fiind ca stâlp al credinţei şi al ascultării pentru întreaga lume."

205. Am putea să ne mai amintim şi de buna supunere a celorlalţi sfinţi, care au strălucit în istoria Vechiului Testament, ca o învăţătură de ascultare fără împotrivire pentru nevoitori. Dar pentru ca să nu lungim vorba, trimitem pe orice doritor la ascultarea Sfintelor Scripturi, iar noi să ne îndreptăm atenţia către ucenicii Mântuitorului şi să arătăm cât de ascultători şi supuşi au fost ei.

„Domnul Iisus le-a spus încă la începutul învăţăturii lor, când ei se aşteptau ca Domnul degrabă să împărăţească şi presupuneau că ei nu vor suferi nimic, că nu vor fi supuşi la primejdii, nu vor duce greutăţi, ci vor împărăţi cu Hristos şi vor fi părtaşi ai slavei Lui împărăteşti, ai cinstei şi ai slujirii, ce numai Lui i se cuvine. Şi aceasta lasă să se înţeleagă Petru, care se împotrivea lui Iisus, când El îi vorbise despre suferinţele Sale; căci este zis: *şi Petru, luându-l la o parte, a început să-L dojenească, zicându-I: Fie-Ţi*

milă de Tine, să nu Ţi se întâmple Ţie aceasta ! (Matei 16, 22), prin aceasta arătând că nu aştepta nimic întristător. Acelaşi lucru îl lasă a se înţelege şi fiii lui Zevedeu, care şi-au adus mama să se roage Domnului pentru dânşii, ca să-i învrednicească să şadă unul de-a dreapta şi altul de-a stânga Lui; căci dacă ei n-ar fi cugetat că el degrabă avea să împărăţească, desigur n-ar fi îndrăznit să-l roage, împărtăşind gândul că Mântuitorul va şedea în ceruri de-a dreapta Tatălui. Aşadar, ce le-a spus lor Iisus, când ei aşteptau şi nădăjduiau acestea ? *Iată Eu vă trimit pe voi ca pe nişte oi în mijlocul lupilor* (Matei 10, 16). Şi astfel, auzind un cuvânt atât de străin nădejdii lor, ei n-au zis: Noi am venit cu alte nădejdi, iar tu porunceşti lucruri potrivnice aşteptărilor noastre. Noi am aşteptat liniştire, iar tu ne trimiţi în primejdii. Nădăjduiam cinste, iar tu ne dai necinste. Noi aşteptam să împărăţim, iar tu ne porunceşti să fugim şi să fim robii tuturor. Ei n-au spus nimic din toate acestea, deşi afară de cele amintite mai sus, ei au mai auzit şi multe altele mai grele, de pildă: *Atunci vă vor da pe voi spre asuprire şi vă vor ucide, şi veţi fi urâţi de toate neamurile pentru numele Meu* (Matei 24, 9). *La dregători şi la regi veţi fi duşi pentru Mine, spre mărturie lor şi păgânilor* (Matei 10, 18). Dar, ascultând acestea mai presus de aşteptările lor şi plecându-şi grumazul minţii, au pus peste ei jugul şi au mers cu bucurie în primejdii, la judecăţi, în calea batjocurilor, a lovirilor cu pietre şi cu beţe, a necinstirilor, la cruci şi felurite morţi; şi au răbdat cu atâta osârdie toate, că se bucurau şi erau mulţumiţi când se învredniceau a se împărtăşi de patimile lui Hristos. Căci s-a zis: *bucurându-se că s-au învrednicit, pentru numele Lui, să sufere ocară* (Fapte 5, 41)."

206. „De la cel nevoitor întru Domnul se cere ca să arate acelaşi fel de bună supunere către stareţ. Căci Hristos şi-a ales ucenicii însemnându-i, după cum am spus mai sus, anume cu acest fel de viaţă, şi pentru că stareţul nu este altceva decât un om care poartă chipul Mântuitorului, el stă mijlocitor între Dumnezeu şi oameni şi slujeşte cele sfinte înaintea Domnului, pentru mântuirea supuşilor lui. Şi aceasta o învăţăm de la Hristos Insuşi, Care lasă în urma Sa pe Petru păstor al bisericii Sale. Căci zice: *Simone, fiul lui Iona, Mă iubeşti tu mai mult decât aceştia ? Paşte mieluşeii Mei* (Ioan 21, 15). Şi aceeaşi putere o dă şi celorlalţi urmaşi: păstori şi învăţători. Şi mărturie pentru aceasta este dreptul ce s-a dat tuturor la fel, ca şi lui Petru, de a lega şi a dezlega. De aceea, precum oile se supun păstorului, şi într-acolo se întorc, încotro le duce păstorul, aşa şi nevoitorii întru Domnul trebuie să se supună învăţătorilor, neintrând în cercetarea poruncilor lor, dacă sunt curate şi fără păcat, ci îndeplinind cele poruncite cu toată osârdia şi îngrijirea."

207. „După cum lemnarul ori zidarul se foloseşte de fiecare dintre uneltele sale după dorinţa sa, şi uneltele nu se împotrivesc a îndeplini acea trebuinţă, pentru care le foloseşte meşterul, ci se supun mâinilor lui, aşa şi

nevoitorul trebuie să lucreze, ca unealta meşteşugarului, spre desăvârşirea clădirii duhovniceşti, să se supună în toate, la ceea ce socoteşte stareţul a fi de folos slujirea lui, ca să nu fie piedică spre desăvârşirea lucrului duhovnicesc, dacă nu va pune stăruinţă. Şi după cum unealta nu-şi alege ea singură ce trebuie să lucreze pentru meşteşug, aşa şi nevoitorul să nu-şi aleagă singur lucrul, ci să se supună înţelepciunii şi priceperii meşteşugarului său. Căci stareţul poate cerceta cu înţelepciune moravurile, patimile şi aplecările sufleteşti ale fiecăruia şi să-şi potrivească, prin aceasta, rânduielile sale pentru fiecare. De aceea, nicidecum nu se cade a ne împotrivi poruncilor lui, ci să fim încredinţaţi că mai greu e să te ştii şi să te vindeci pe tine însuţi, întrucât oamenilor le este înrădăcinată mândria şi fiecare din dragoste pentru sine strică adevărata judecată. Dar mai uşor ne poate cunoaşte şi vindeca un altul, pentru că patima iubirii de sine nu împiedică cunoaşterea adevărată la acela ce judecă despre alţii. Iar când s-a aşezat deja în obştea nevoitorilor o aşa înţelegere, atunci uşor sălăşluieşte pacea între ei şi mântuirea se va căpăta prin iubirea tuturor şi printr-acelaşi gând".

208. De aici marginile ascultării: „Adevărata şi desăvârşita ascultare faţă de stareţ o arată cei supuşi în faptul că ei nu numai că se stăpânesc, după sfatul stareţului, de la cele nepotrivite, dar fără voia lui nici chiar cele vrednice de laudă nu le fac. Căci abţinerea, de pildă, şi orice suferinţă rea trupească sunt desigur folositoare, dar dacă vreunul lucrează după dorinţele sale şi îşi face în această privinţă cele ce-i sunt plăcute şi nu se supune voinţei stareţului, greşeala lui va fi mai mare decât meritul; căci cel ce se împotriveşte stăpânirii, poruncii lui Dumnezeu se împotriveşte, iar răsplata pentru ascultare este mai de seamă decât răsplata pentru izbânda în abţinere."

209. Iar marginea până unde trebuie să se întindă ascultarea, după rânduiala bunei rînduieli a lui Dumnezeu, ne-a arătat-o Apostolul, când ne pune pildă ascultarea Domnului, făcându-se ascultător până la moarte, iar moartea i-a fost de cruce (Filip. 2, 8) şi zicând cu înţelepciune: *gândul acesta să fie în voi care era şi în Hristos Iisus* (Filip. 2, 5).

210. „Cum trebuie să se poarte toţi cu cel nesupus ? Cine nu se supune cu plăcere poruncilor lui Dumnezeu, aceluia mai întâi să-i arate cu toţii părerea de rău, ca unui mădular bolnav, iar stareţul este dator să încerce a-i vindeca boala cu învăţături. Iar cine se încăpăţânează în nesupunere şi nu primeşte măsurile de îndreptare, acela trebuie dojenit cu asprime înaintea tuturor fraţilor şi îndemnat în tot chipul ca să se lecuiască. Dar cel care şi după multe dojeniri nu se ruşinează, nu-şi arată îndreptarea în fapt ci, după cuvânt, singur îşi este pierzător, acela, deşi cu multe lacrimi şi suspinuri, trebuie totuşi tăiat de la trup ca un mădular stricat şi nefolositor, după cum fac doctorii. Căci şi doctorii, îndată ce găsesc un mă-

dular bolnav de o boală de nevindecat, şi pentru ca răul să nu lucreze prin atingere şi asupra altor mădulare şi ca să nu se împrăştie mai departe, au obiceiul a tăia mădularul ori a-l arde. Acelaşi lucru se cade să facem şi noi cu cei care urăsc legile Domnului, ori împiedică a lor îndeplinire şi aceasta să o facem după porunca Domnului, care a zis: *iar dacă ochiul tău cel drept te sminteşte pe tine, scoate-l şi aruncă-l de la tine*" (Matei 5, 29).

211. „Iubirea de semeni faţă de astfel de oameni este aproape ca o îngăduire neînţeleasă, şi pentru folosirea ei întru rea plăcere faţă de Dumnezeu a fost dojenit Ilie, când a judecat pe fiii cei răi. Această îngăduire mincinoasă către cei căzuţi în păcate este înşelăciune faţă de adevăr, este gând rău împotriva binelui obştesc, este obişnuinţa de a privi orice păcat cu nepăsare. Atunci nu numai că nu se îndeplinesc cele scrise: *mai degrabă să vă fi întristat, ca să fie scos din mijlocul vostru cel ce a săvârşit acestă faptă* (I Cor. 5, 2), ci neapărat se întâmplă şi aşa ceva: *băutura rea strică tot amestecul*. Apostolul zice: *pe cei ce păcătuiesc mustră-i de faţăcu toţi* şi îndată adaugă pentru ce, zicând: *ca şi ceilalţi să aibă teamă* (I Tim. 5, 20)."

212. „Cine nu primeşte cu totul vindecarea pe care i-o pune înainte stareţul, acela nu poate să se înţeleagă nici cu sine însuşi. Căci dacă nu vrea să i se supună, ci urmează voinţei sale, atunci pentru ce mai trăieşte cu el? Pentru ce îl ia drept conducător al vieţii sale? Iar cine s-a hotărât odată să intre în numărul fraţilor, acela fiind ales să fie vas de slujire, chiar de i-ar părea porunca peste puteri, totuşi lăsând la o parte judecata stareţului care a poruncit un asemenea lucru greu, singur să arate supunere şi ascultare, până la moarte, amintindu-şi de Domnul, *ascultător făcându-se până la moarte, şi încă moarte de cruce* (Filip. 2, 8). Împotrivirea şi contrazicerea arată multe rele: neputinţa credinţei, clătinarea nădejdilor, trufie şi năravstricat. Căci dă dovadă de supunere cel ce nu judecă sfatul care i se dă şi cine crede în făgăduinţele Domnului şi pune în ele mare nădejde, oricât de grele ar fi poruncile Lui; acela nu se va îndoi de împlinirea lor, ştiind că *pătimirile vremii de acum nu sunt vrednice de mărirea care ni se va descoperi* (Rom. 8, 18) şi, încredinţat de adevărul că *cel ce se smereşte se va înălţa* (Matei 23, 12), el va arăta râvnă, care să întreacă porunca, ştiind că *necazul nostru de acum, uşor şi trecător, ne aduce nouă, mai presus de orice măsură, slavă veşnică covârşitoare* (II Cor. 4, 17)."

213. „Cine nu primeşte ascultările poruncite de stareţ, acela trebuie să-i arate nemulţumirea sa sincer şi între patru ochi dacă are vreun motiv serios sau, de nu, să îndeplinească în tăcere cele poruncite. Iar dacă singur poate se ruşinează, atunci să ia mijlocitori pe alţii şi astfel, dacă cele poruncite vor fi potrivnice Scripturii, el însuşi o să scape de pedeapsă şi pe fraţi o să-i izbăvească de rău; iar dacă se va îndoi că are vreun temei serios, oare cum va scăpa el de îndoiala cea năpăstuitoare şi primejdioasă, căci s-a zis: *iar cel ce se îndoieşte, dacă va mânca, se osândeşte, fiindcă n-a fost*

din credință (Rom. 14, 23) și totodată va face rău cu nesupunerea și altor frați încăpățânați *și mai bine i-ar fi lui,* zice Domnul, *să i se atârne de gât o piatră de moară și să fie afundat în adâncul mării* (Matei 18, 6; Luca 17, 2). Iar dacă unii se vor încăpățâna în nesupunere, mocnind în taină și nespunându-și deschis supărarea, atunci ca niște semănători de îndoială între frați, ca niște clătinători ai credinței în porunci, ca învățători de nesupunere și neascultare, ei să fie alungați dintre frați. Căci zis este: *alungă pe cel batjocoritor și cearta va lua sfârșit* (Pilde 22, 10); și încă: *Scoateți afară dintre voi pe cel rău; nu știți oare că puțin aluat dospește toată frământătura ?* (I Cor. 5, 13, 6)."

214. „Iar pentru ca să nu-i fie ușor cuiva să cadă în îndoială, atât spre răul său cât și al altora, să se aibă în vedere următoarea rânduială în mănăstire: nimeni să nu cerceteze faptele starețului și ceea ce se face, afară de cei care-s după rânduială mai mari și după înțelepciune mai apropiați de stareț și pe care el singur îi va chema când va fi nevoie la sfat, pentru cercetarea lucrurilor obștești, supunându-se îndemnului care s-a spus: *fără de sfat nimic să nu faci* (Sirah 32, 20). Căci dacă noi i-am încredințat zidirea sufletelor noastre, ca unui om care va da răspuns înaintea lui Dumnezeu pentru aceasta, ar fi cu totul neînțelepțește ca să nu-i fim încrezători în lucrurile cele mai neînsemnate și ca să păstrăm în noi bănuieli nepotrivite împotriva fratelui, dând prilej și altora să facă la fel. Iar pentru ca să nu se întâmple aceasta, fiecare să rămână la ceea ce a fost chemat și încredințându-se cu totul în seama celorlalți în privința datoriilor sale, să nu cerceteze faptele altora, urmând sfinților ucenici ai Domnului care nu s-au îndoit nici o clipă când Învățătorul lor a vorbit cu samarineanca și nimeni nu I-a zis: «Ce întrebi ?» sau: «Ce grăiești cu dânsa ?» (Ioan 4, 27)."

215. „Ce se întâmplă dacă un frate, primind o poruncă, mai întâi i se va împotrivi ei, dar mai târziu se va apuca singur să o aducă la îndeplinire ? Să se știe că acela, pentru împotrivirea sa, ca un om ciorovăitor și care aține și pe alții la ceartă se va supune acestei judecăți: *omul rău ațâță răzvrătirea; pentru aceasta un sol aprig va fi trimis împotriva lui* (Pilde 17, 11). Și totodată, el să fie încredințat că se împotrivește sau arată neascultare nu unui om, ci lui Dumnezeu Însuși, Care a zis: *Cel ce vă ascultă pe voi pe Mine Mă ascultă, cel ce se leapădă de voi de Mine se leapădă* (Luca 10, 16). Și totodată el să ceară iertare cu întristare și, dacă îi vor da voie, numai așa să se apuce de lucru."

216. „Iar dacă cineva, făcând ascultare, va cârti, dar va lucra cu cârtire ? Apostolul a zis: *toate să le faceți fără de cârtire și fără de îndoială* (Filip. 2, 14), așa că cel cârtitor să fie îndepărtat de frați și lucrul lui să nu se dea în folosința lor. E clar că un om ca acesta suferă de necredință și se îndoiește întru nădejde."

217. „Lucrul manual al celui care cârteşte ori se mândreşte să nu se amestece cu al celorlalţi oameni smeriţi şi supuşi sufleteşte. Lucrul celui dintâi să nu se folosească de cei binecredincioşi, pentru că *ceea ce la oameni este înalt, urâciune este înaintea lui Dumnezeu* (Luca 16, 15). Este şi o altă poruncă a Apostolului, care zice: *Nici să cârtiţi precum au cârtit unii din ei şi au fost nimiciţi de către pierzătorul* (I Cor. 10, 10) şi încă: *nu cu părere de rău sau de silă* (II Cor. 9, 7). De aceea lucrul acestor oameni nu e vrednic să fie folosit, ca o jertfă neîndestulătoare şi să nu se amestece cu lucrul celorlalţi. Căci dacă cei ce au adus pe jertfelnic foc străin au simţit o aşa mânie (Lev. 10, 1, 2), oare nu e primejdios să primim de la cel împotrivitor lui Dumnezeu vreun lucru ca o împlinire a poruncilor? Zis este: *Ce însoţire are dreptatea cu fărădelegea? Sau ce împărtăşire are lumina cu întunericul?* (II Cor. 6, 14). De aceea zice Domnul: *Cel ce junghie un bou şi în acelaşi timp omoară un om, cel ce jertfeşte o oaie şi în acelaşi timp rupe gâtul unui câine – toţi aceştia şi-au ales căi nelegiuite şi în urâciunile lor trăieşte sufletul lor* (Isaia 66, 3). Pentru aceasta lucrurile făcute de om cu neplăcere şi cu împotrivire numaidecât să se scoată din folosinţa fraţilor. În această privinţă, stareţii să aibă o mare grijă, ca şi ei înşişi să nu calce rânduielile celui care a zis: *pe cel rău, care se depărta de mine, nu l-am cunoscut. Pe cel ce clevetea în ascuns pe vecinul său, pe acela l-am izgonit* (Ps. 100, 5, 6) şi acela care amestecă printre porunci păcatul şi-şi murdăreşte lucrul său ori prin atenţie la lucru, ori se mândreşte cu însuşirile sale, să nu fie ajutat a se întări în încăpăţânare, primindu-i-se lucrul, ci să fie lăsat a da socoteală de greşeli. De aceea şi stareţul să fie încredinţat că o conducere nedreaptă asupra fraţilor atrage asupra lui o mânie grea şi de neînlăturat, căci *sângele lui,* după cum e scris, *din mâna lui îl voi cere* (Iez. 3, 18), iar cel supus să fie gata a împlini fără lenevire orice poruncă, chiar cea mai grea, fiind convins că răsplata tuturor este în ceruri (Matei 5, 12). Pentru aceasta pe cel ascultător să-l înveselească nădejdea slavei, ca să se îndeplinească lucrul Domnului cu toată bucuria şi cu răbdarea."

218. „Dacă un nevoitor va spune că-i sunt vătămătoare călătoriile ce s-ar face din absoluta nevoie obştească şi nu va voi să ia parte, înseamnă că el n-a înţeles asprimea ascultării şi nu ştie că această virtute nu se desăvârşeşte printr-o aşa nelucrare. De aceea, să privească la pilda celor sfinţi, cum au câştigat ei desăvârşirea în ascultare, neîmpotrivindu-se câtuşi de puţin chiar unei porunci oricât de nepotrivite ar fi fost şi, ca urmare, să înveţe această ascultare desăvârşită. Dacă însă cineva chiar ar suferi vreun rău, să-i poftească pe fraţi ca să se roage pentru el Domnului şi el singur să ceară de la Domnul iertare, având nădejde neîndoielnică ca în îndeletnicirile sale duhovniceşti şi în slujirile trupeşti pentru faptele cele bune să se facă vas vrednic în fapte şi folositor. Şi, desigur, Dumnezeu, care încuviinţează osârdia oamenilor ce caută binele, îi va da şi lui

putere, pentru că El singur a poruncit să cerem, zicând: *Cereți și vi se va da; căutați și veți afla; bateți și vi se va deschide; că oricine cere ia, cel care caută află și celui care bate i se va deschide* (Matei 7, 7, 8); și în alt loc: *și de este cineva dintre voi lipsit de înțelepciune, să o ceară de la Dumnezeu, Cel ce dă tuturor fără deosebire și fără înfruntare și i se va da. Să ceară însă cu credință, fără să aibă nici o îndoială* (Iacov 1, 5-6). Și mai ales în acele împrejurări când mintea se va abate de la ascultarea cea desăvârșită ori satana va pune piedici slăbind și tăind osârdia, noi, folosindu-ne de asemenea ajutor, să rugăm pe Domnul și să cerem ca să ne dea belșugul faptelor bune, iar trupurile noastre să fie ațintite spre frica Domnului, mintea să nu fie vânturată și ademenită de poftele trupești și de plăceri întru nimic. Căci dorințele lumești, care se nasc în suflet prin împrăștierea minții, aduc felurite neliniști în gânduri și ne fac leneși spre fapte bune. Pentru aceasta, fiecare dintre noi să nu se ferească de a sluji cu propria sa trudă la trebuințele obștești și la nevoile trupești, ci să se roage lui Dumnezeu ca să primească de la El puterea de a ajuta. Căci dacă toți se vor lepăda de a săvârși binele de care s-au ferit alții, atunci cine va face un lucru de absolută nevoie? Aici e binevenit să ne înțelepțim printr-o pildă. Soldatul care e nou în armată nu caută după socotința sa să-i învețe pe ceilalți care slujesc, ci singur se conformează poruncilor și obiceiurilor care sunt în armată. De aceea și cel ce e primit în obștea duhovnicească nu trebuie să tindă să-i schimbe pe membrii obștii după morala sa, ci propria sa viață morală să o aducă la potrivire cu obiceiurile și rânduielile obștii."

219. „Frații nu trebuie să se scârbească și nici să se mânie când starețul le dă celor slabi o slujbă potrivită cu puterile lor și la nevoie le arată și milă, ci dimpotrivă, cei tari să miluiască pe cei neputincioși, văzând în ei mădulare slabe și îndeplinind în chipul acesta porunca iubirii sufletești. Căci nici piciorul nu se ridică împotriva mâinii și nu o sileste în treburile ei, și nici mâna întreagă nu lasă tot lucrul asupra degetului mic, ci fiecare mădular lucrează cu puterea pe care a primit-o din natură, ajutând mădularele slabe. Când se va păstra o asemenea rânduială în obștea duhovnicească, atunci se va dovedi că noi cu adevărat suntem trupul lui Hristos, iar fiecare în parte mădulare ale acelui trup (I Cor. 12, 27), păzind întotdeauna buna înțelegere și pașnica unire a unuia cu alții."

220. „Întrucât Domnul a poruncit: *iar de te va sili cineva să mergi cu el o milă, mergi cu el două* (Matei 5, 41) și apostolul învață: *supuneți-vă unul altuia în frica lui Hristos* (Efes. 5, 21), atunci trebuie oare să ne supunem oricui, la orice ar porunci? Deosebirea între cei ce poruncesc să nu fie o piedică celor ce li se poruncește, pentru că Moise a ascultat porunca bună a lui Iotor. Dar mai ales pentru că este o mare deosebire între porunci, pentru că unele sunt potrivnice poruncilor lui Dumnezeu sau chiar le distrug ori le spurcă în diferite chipuri cu amestecuri nepermise, iar altele

sunt potrivite cu poruncile – unele, chiar dacă nu sunt potrivite, vin în folosul lor şi înseamnă un ajutor pentru porunci –, de aceea e de trebuinţă să ţinem minte cele spuse de apostolul: *proorociile să nu le disprețuiți. Toate să le încercați; țineți ce este bine. Feriți-vă de orice înfățișare a răului* (I Tes. 5, 20-22). Şi încă: *Tot gândul îl robim spre ascultarea lui Hristos, şi gata suntem să pedepsim toată neascultarea, atunci când supunerea voastră va fi deplină* (II Cor. 10, 5-6). Aşa că, dacă ni se porunceşte ceva potrivit cu porunca lui Dumnezeu ori ceea ce-i de folos pentru ea, noi să o primim cu toată grija şi osârdia, ca pe însăşi voia Domnului, împlinind cele zise: *îngăduindu-vă unii pe alții în iubire* (Efes. 4, 2). Iar când vreunul porunceşte ceva potrivnic poruncii lui Dumnezeu sau care ar fi spre călcarea ei sau o spurcă, atunci mai întâi să se spună: *trebuie să ascultăm pe Dumnezeu mai mult decât pe oameni* (Fapte 5, 29), ţinând minte ce zice Domnul: *Iar după un străin ele nu vor merge, ci vor fugi de el, pentru că nu cunosc glasul străinilor* (Ioan 10, 5). Asemenea şi faptul că Apostolul, pentru paza noastră, a îndrăznit să se atingă chiar de îngeri, zicând: *dar chiar dacă noi sau un înger din cer v-ar vesti altă Evanghelie decât aceea pe care v-am vestit-o – să fie anatema* ! (Gal. 1, 8). Iar aceasta ne dă a înţelege că oricât ar fi de prieten sau deosebit de slăvit unul care se împotriveşte să îndeplinească cele poruncite de Domnul sau ne-ar sfătui să facem cele oprite de El, oricine iubeşte pe Domnul să fugă de unul ca acela şi să se teamă de el."

221. „Cum trebuie să arătăm noi unul altuia ascultare ? Cum se arată faţă de stăpân slugile, după porunca lui Dumnezeu: *dacă cineva vrea să fie întâiul, să fie cel din urmă dintre toți și slujitor al tuturor* (Marcu 9, 35; 10, 43-44), la care Domnul adaugă alte cuvinte mai grăitoare: *căci şi Fiul Omului n-a venit ca să I se slujească, ci ca El să slujească* (Marcu 10, 45); şi, după spusa Apostolului: *ci slujiți unul altuia cu dragoste* (Gal. 5, 13)."

c) Iubirea frăţească între ei – sinceră şi egală faţă de toţi

222. „Fraţii să aibă o aşa dragoste unul faţă de altul, cum a poruncit şi a învăţat Domnul, zicând: *Să vă iubiți unul pe altul, precum v-am iubit Eu. Mai mare dragoste decât aceasta nimeni nu are, ca sufletul lui să și-l pună pentru prietenii săi* (Ioan 15, 12, 13). Iar dacă şi sufletul trebuie să ni-l punem, atunci cu atât mai mult să arătăm râvnă pentru folosul fiecărui frate, nu numai prin îndeplinirea datoriilor omeneşti, ci îndeplinirea lor să aibă ca scop de a plăcea lui Dumnezeu."

223. „O aşa iubire frăţească să nu se arate numai în afară, ci să fie lăuntrică şi arzătoare, după cum a arătat Apostolul zicând: *în iubire frățească, unii pe alții iubiți-vă* (Rom. 12, 10). Căci a fi iubitori – φιλοστοργοι –

este semnul celei mai mari prietenii, care se arată în dispoziția înfocată și atracția celui ce iubește față de cel iubit."

224. „Cel care dorește să câștige o așa iubire, mai întâi să se teamă de judecata pentru călcătorii legii Domnului, care a zis: *iar cel ce nu ascultă de Fiul, nu va vedea viața, ci mânia lui Dumnezeu rămâne peste el* (Ioan 3, 36); apoi el să dorească viața veșnică: *căci porunca Lui este viața veșnică* (Ioan 12, 50). Iar cea dintâi și mai mare poruncă este: *Să iubești pe Domnul Dumnezeul tău cu toată inima ta, cu tot sufletul tău și cu tot cugetul tău; aceasta este marea și întâia poruncă; iar a doua, la fel ca aceasta: să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuți* (Matei 22, 37, 39; Marcu 12, 30-31). De asemenea, el să dorească a se învrednici de Domnul Care a zis: *Poruncă nouă dau vouă, să vă iubiți unul pe altul. Precum Eu v-am iubit pe voi, așa și voi să vă iubiți unul pe altul* (Ioan 13, 34). Și-i vor mai ajuta și următoarele cugetări: dacă fratele e un binefăcător al nostru, atunci noi, ca oameni, îi suntem datori măcar cu iubirea pe care o au și păgânii, după cum Însuși Domnul zice clar în Evanghelie: *și dacă iubiți pe cei ce vă iubesc, ce răsplată puteți avea? Căci și păcătoșii iubesc pe cei ce îi iubesc pe ei* (Luca 6, 32). Iar dacă fratele chiar ne face rău, totuși noi trebuie să-l iubim, nu după poruncă, ci pentru că ne face un bine și mai de seamă, dacă credem Domnului Care a zis: *Fericiți veți fi voi când vă vor ocărî și vă vor prigoni și vor zice tot cuvântul rău împotriva voastră, minținд din pricina Mea. Bucurați-vă și vă veseliți, că plata voastră multă este în ceruri, că așa au prigonit pe proorocii cei dinainte de voi* (Matei 5, 11-12)."

225. „În viața obștească legea iubirii nu dă voie să se facă prietenii și tovărășii numai între unii. Căci legăturile acestea particulare aduc mult rău înțelegerii obștești. Toți trebuie să se privească unul pe altul cu aceeași bucurie și toată obștea să fie stăpânită de aceeași dragoste. Iar dacă se va afla vreunul cu mai multă dragoste pentru un călugăr ce i-ar fi frate ori rudenie ori pentru altcineva, el să fie arătat ca unul ce face rău obștii. Căci dragostea prea mare pentru unul dovedește o dragoste neîndestulătoare față de alții."

226. „Dragostea unuia către altul trebuie să fie în toți egală și obștească, după cum omul, în chip firesc, are dragoste față de oricare dintre mădularele sale, dorind în aceeași măsură întregului trup sănătate, pentru că suferința oricărui mădular, aduce aceeași neliniște corpului întreg. Și după cum în noi înșine durerea oricărui mădular privește întregul corp, totuși un mădular primește mai multă atenție decât altul, căci nu avem aceeași grijă pentru ochi ca și pentru un deget de la picior, deși suferința lor este la fel; deci fiecare la fel să aibă compătimire și dragoste către toți cei ce viețuiesc în aceeași obște, iar cinste, după toată dreptatea, ar fi să aibă mai mult față de acei care sunt mai de folos. Și, cu toate acestea, toți sunt datori să se iubească unul pe altul în aceeași măsură, deoarece e

dureros când într-o obște sunt prietenii și frății deosebite. Căci cel care iubește pe unul mai mult decât pe altul arată că n-are dragoste desăvârșită față de aproapele. Și astfel, în acest chip să se îndepărteze din obști și certurile necuviincioase, și înclinările față de unii, pentru că din ceartă se naște ura, iar din prietenia numai pentru unii se naște bănuiala și pizma. Căci nepăzirea egalității este un început și un prilej pretutindeni pentru pizmă și dușmănie între cei asupriți. De aceea și avem poruncă de la Dumnezeu să urmăm dragostei Aceluia Care revarsă lumina soarelui la fel și peste cei drepți și peste cei răi (Matei 5, 45). După cum Dumnezeu dă tuturor putința să se împărtășească de lumină, așa și cei care-i urmează lui Dumnezeu să-și reverse egal asupra întregii obști razele de dragoste, deoarece unde slăbește dragostea, acolo intră numaidecât în locul ei ura. Iar dacă Dumnezeu iubire este, după cum zice Ioan (I Ioan 4, 15), atunci orice ură este diavolul. Căci precum cel ce este plin de iubire are în sine pe Dumnezeu, așa și cel ce nutrește ură, are în sine pe diavol. Astfel că iubirea trebuie să fie în toți și față de toți la fel, iar cinste să dăm fiecăruia după cuviință. Și între oamenii care sunt strânși cu asemenea legături, rudenia trupească nu poate avea întâietate în ce privește dragostea. De e frate cineva după trup, ori fiu, ori fiică, totuși cel de un sânge nu se cade a fi mai cu dragoste către ei decât către cei străini, pentru că cel ce urmează acestor legături se arată că nu s-a lepădat cu desăvârșire de legăturile firești, ci este condus încă de trup."

227. „Frații trebuie să aibă iubire unii față de alții, dar nu se cade ca numai doi ori trei să păstreze legături de prietenie între ei. Căci aceasta nu este iubire, ci răzvrătire și dezbinare și totodată mărturie de păcătoșenie a celor împrieteniți, căci dacă ei ar iubi buna rânduială obștească, ar avea aceeași dragoste către toți; dar când ei se despart și se fac obște în obște, atunci o așa legătură de prietenie este legătură rea și pe astfel de oameni îi atrage ceea ce se deosebește de lucrul obștesc, ceva nou împotriva bunei rânduieli obștești. De aceea, asemenea prietenii nu trebuie să se permită în obști și, pentru ca să se păstreze dragostea, nimeni să nu aibă legături cu fratele care lucrează cu viclenie și strică rânduiala bunei-cuviințe de obște, ci fiecare trebuie să fie în legătură și unire cu toți, câtă vreme săvârșesc toți numai bine. Iar dacă cineva, dorind să se împotrivească rânduielii așezate, va atrage la aceasta și pe vreun frate, fratele cel sănătos să-l înțelepțească mai întâi în taină, ca pe un bolnav la judecata lui, iar dacă în acest fel nu va primi vindecarea, trebuie să cheme și pe alți frați, mai înțelepți, ca să-l vindece, după cum se spune în Sfânta Evanghelie: *iar de nu te va asculta, ia cu tine încă unul sau doi, ca din gura a doi sau trei martori să se statornicească tot cuvântul* (Matei 18, 16). Și dacă nici de aceștia nu va asculta, să se înștiințeze starețul despre boala lui; iar dacă nu va primi nici sfatul starețului, să fie socotit ca un păgân și vameș și ca pe oaie

bolnavă să-l scoată din turmă, ca el să nu îmbolnăvească şi pe alţii cu boala sa. Şi dacă nu ar fi să sufere nimeni din pricina vreunei pilde rele, numai în acest singur caz, folosindu-se mijloacele de mai sus, se poate răbda vreme mai îndelungată, în nădejdea unei îndreptări. Răbdarea aceasta îndelungată înseamnă doar a nu-l îndepărta şi nu a-l lăsa fără de îndemnări şi fără sfat sub canonisirile legiuite."

228. În această privinţă a fost nevoie de o deosebită grijă pentru fraţii cei mai tineri.

„Dacă tu eşti tânăr cu trupul ori cu mintea, îndepărtează-te de o strânsă legătură cu cei de-o seamă cu tine şi fugi de ei ca de foc. Căci vrăjmaşul, înflăcărându-i pe ei, pe mulţi i-a dus în focul cel veşnic, surpând desigur cu dragoste duhovnicească în prăpastia grozavă pe aceşti locuitori ai acestui nou pământ gadarinean, iar pe cei ce scăpaseră din mijlocul mării, din valuri şi furtuni, tocmai când ei erau fără grijă lângă liman, i-a scufundat în adânc, cu luntrile şi toţi călătorii lor. Când te aşezi, nu sta aproape de cei asemenea ţie; când te culci, să nu se atingă îmbrăcămintea ta de îmbrăcămintea lor, ci între voi să fie unul bătrân. Iar când vorbeşte el cu tine ori cântă, stând în faţa ta, răspunde-i aplecându-ţi faţa, pentru ca nu cumva, privindu-l în ochi, să iei sămânţa poftei aruncate de vrăjmaş şi să culegi apoi roadele distrugerii şi ale pieirii. În casă sau în orice alt loc unde nu vede nimeni fapta voastră, nu rămâne cu el în scopul de a vorbi despre cuvintele Domnului sau pentru o altă trebuinţă, fiindcă întotdeauna are preţ mai mare sufletul, pentru care a murit Hristos. Nu te încrede gândului înşelător, care îţi spune că aşa ceva nu-i deloc ispititor, când tu ştii totuşi că chiar aceasta e ispita, de care te-ai convins prin multe încercări ale celor căzuţi. Crede cuvintelor mele, pornite din inimă iubitoare de fraţi. Aleargă la bătrâni, pe care nu oricine îi poate avea, care, prin cuvinte pilduitoare, îndeamnă pe oamenii cei tineri la lucruri de laudă şi ei niciodată nu aduc rău prin înfăţişarea lor. *Păzeşte-ţi inima mai mult decât orice* (Pilde 4, 23)."

229. Din cele spuse se vede că nu orice iubire este iubire adevărată şi fiecare să-şi cerceteze iubirea ca să se încredinţeze dacă este ea adevărată. Iată o mărturie după care se poate şti dacă cineva iubeşte pe un frate după lege sau nu.

„Iubirea are două însuşiri vădite: a te întrista şi a te chinui de faptul că cel iubit îndură suferinţă, cât şi a fi bucuros şi a te trudi pentru folosul celui iubit. De aceea, fericit este fratele ce plânge pentru un altul ce greşeşte, care prin greşeală se expune unei grozave primejdii şi se bucură de cel ce face bine care, după cum s-a scris, îşi câştigă răsplată neasemănată. Şi apostolul Pavel mărturiseşte, zicând: *Şi dacă un mădular suferă, toate mădularele suferă împreună* (I Cor. 12, 26), fără îndoială, după legea dragostei în Hristos; iar dacă un mădular este preţuit, bineînţeles, în

scopul de a bineplăcea lui Dumnezeu, se bucură împreună cu el toate mădularele. Iar cine nu e în aşa chip dispus, acela, vădit este că nu-şi iubeşte fratele."

d) Îndreptarea fraţilor între ei, ca rod al dragostei râvnitoare pentru desăvârşirea fratelui şi a întregii obşti

230. Văzând pe cei răi, să nu fim nepăsători faţă de dânşii, ci să întrebuinţăm toată stăruinţa noastră ca să-i îndreptăm. În această privinţă Pravila arată ca lege obştească cuvintele Domnului. Faţă de cei păcătoşi să ne arătăm „cum ne-a poruncit Domnul, Care a zis: *De îţi va greşi ţie fratele tău, mergi, mustră-l pe el între tine şi el singur; şi de te va asculta, ai câştigat pe fratele tău; iar de nu te va asculta, ia cu tine încă unul sau doi, ca din gura a doi sau trei martori să se statornicească tot cuvântul; şi de nu-i va asculta pe ei, spune-l Bisericii; iar de nu va asculta nici de Biserică, să-ţi fie ţie ca un păgân şi vameş* (Matei 18, 15-17). Şi astfel, dacă se va întâmpla şi cea din urmă, *destul este pentru un astfel de om pedeapsa aceasta dată de către cei mai mulţi* (II Cor. 2, 6); căci Apostolul a scris: *mustră, ceartă, îndeamnă cu toată îndelunga-răbdare şi învăţătura* (II Tim. 4, 2); şi încă: *dacă vreunul nu ascultă de cuvântul nostru prin epistolă, pe acela să-l însemnaţi şi să nu mai aveţi cu el nici un amestec, ca să-i fie ruşine* (II Tes. 3, 14)".

231. Iar cine nu îndeplineşte aceasta, nu e milostiv. „Dacă *boldul morţii este păcatul* (I Cor. 15, 56), nu un oarecare păcat ori altul, ci fără deosebire orice păcat, atunci nemilostiv este cel ce ascunde şi nu mustră, după cum e nemilostiv cel care lasă otrava în omul muşcat de vreo fiară veninoasă şi nu scoate otrava. El şi dragostea o nimiceşte, căci scris este: *cel care îl iubeşte îl ceartă la vreme* (Pilde 13, 25)."

232. Aceasta înseamnă *a purta neputinţele celor neputincioşi* (Rom. 15, 1). „Căci dacă a purta înseamnă a lua şi a vindeca, după cum este scris că: *Dar El a luat asupră-şi durerile noastre şi cu suferinţele noastre S-a împovărat* (Isaia 53, 4), însă nu în sensul că El Însuşi le ia asupra Sa, ci că El vindecă pe cei în dureri; şi prin aceste cuvinte ale Apostolului se cuvine să înţelegem mijlocul şi legea pocăinţei, cu care se vindecă cei neputincioşi prin grija celor tari."

233. Aceasta şi înseamnă *a purta sarcinile unul altuia* (Gal. 6, 2). „Căci păcatul este o greutate ce atrage sufletul în fundul iadului. Păcatul îl ridicăm unul de la altul şi-l gonim tot unul de la altul, când îi aducem pe cei ce greşesc la îndreptare. Să împlinim legea lui Hristos, Care a zis: *N-am venit să chem la pocăinţă pe cei drepţi, ci pe cei păcătoşi* (Luca 5, 32) şi Care ne-a dat ca lege: *De îţi va greşi ţie fratele tău, mergi, mustră-l pe el între tine şi el singur; şi de te va asculta, ai câştigat pe fratele tău* (Matei 18, 15)."

234. De aceea sau vindecă tu însuți pe frate sau, dacă nu poți, spune stareţului. „Orice păcat trebuie descoperit stareţului, fie chiar de cel ce a păcătuit, fie de cei care au aflat, când ei singuri nu-l pot vindeca după porunca Domnului (Matei 18, 15). Căci păcatul acoperit este ca o bubă aducătoare de moarte în inimă. După cum noi nu-l numim binefăcător pe cel care, acoperind rana, lasă răul în corp, ci pe cel care, cu mijloace dureroase, azvârle afară tot ce-i rău sau, arătând boala, o face cunoscută şi înlesneşte vindecarea; tot aşa a ascunde boala este a pregăti moartea bolnavului, căci este zis: *boldul morţii este păcatul* (I Cor. 15, 56), *mai mult preţuieşte o dojană pe faţă decât o dragoste ascunsă* (Pilde 27, 5). Pentru aceasta, nu acoperi păcatele altora, ca nu cumva din iubitor de fraţi să ajungi omorâtor de fraţi. Nici în tine însuţi nu ascunde păcatele. Căci s-a zis: *omul lăsător pentru lucrul lui e frate cu cel care dărâmă* (Pilde 18, 9)."

235. „Că nu trebuie să tăcem când alţii păcătuiesc se vede din porunca Domnului, Care a zis în Vechiul Testament: *Să mustri pe aproapele tău, ca să nu porţi păcatul lui* (Lev. 19, 17) şi în Evanghelie: *Dacă îţi greşeşte ţie fratele tău, mergi, mustră-l* (Matei 18, 15–17). Acelaşi lucru l-a arătat şi Apostolul care a mustrat la început pe corinteni: *în loc mai degrabă să vă fi întristat ca să fie scos din mijlocul vostru cel ce a săvârşit această faptă* (I Cor. 5, 2), iar mai târziu îndreptându-se ei, i-a lăudat: *că iată, însăşi aceasta, că v-aţi întristat după Dumnezeu, câtă sârguinţă v-a adus, ba încă şi dezvinovăţire şi mâhnire şi teamă şi dorinţă şi râvnă şi ispăşire* (II Cor. 7, 11)."

236. Aceste fapte nu cad sub oprirea pe care a făcut-o Domnul: *nu judecaţi ca să nu fiţi judecaţi* (Matei 7, 1). Mai ales că Dumnezeu zice uneori: *nu judecaţi*, iar alteori porunceşte: *cu judecată dreaptă judecaţi* (Ioan 7, 24), aşa că nu opreşte cu desăvârşire să judecăm, ci arată felul de judecată. Dar ce trebuie şi ce nu trebuie judecat, aceasta ne-a învăţat clar Apostolul, când aminteşte de faptul că alegerea e la voia fiecăruia şi că amănunţit nu se arată în Scriptură când se spune: *dar tu de ce judeci pe fratele tău ?* (Rom. 14, 10) şi încă: *deci să nu ne mai judecăm unii pe alţii* (Rom. 14, 13); iar în cântărirea faptelor ce nu sunt plăcute lui Dumnezeu, el judecă pe cei care, fără socotinţă, şi singuri fac judecată asupra celor păcătoşi (I Cor. 5, 3–5). Şi astfel, dacă vreun fapt depinde de voinţa noastră sau mai ales dacă nu e bine cercetat, atunci nu se cade pentru asemenea fapt să osândim pe un frate, despre cele ce nu ştim, cum zice Apostolul: *De aceea nu judecaţi ceva înainte de vreme, până ce nu va veni Domnul, Care va lumina cele ascunse ale întunericului şi va vădi sfaturile inimilor* (I Cor. 4, 5). Însă fiecare e numaidecât dator să apere judecăţile Domnului, ca nu cumva tăcând să guste din mânia Domnului, în afară de cazul când învinuitorul, lucrând la fel cu cel vinovat, nu va cuteza să osândească pe fratele său, auzind pe Domnul Care zice: *scoate întâi bârna din ochiul tău şi atunci vei vedea să scoţi paiul din ochiul fratelui tău* (Matei 7, 5).

237. Se cuvine să facem aceasta, însă cu duhul dragostei frăţeşti, după cum s-a arătat, şi cu râvnă către Domnul, iar nu din vreo altă patimă. O atare pravilă, ca să cunoşti dacă cineva se luptă din râvna pentru Domnul împotriva unui frate ce a greşit, se lămureşte şi ni se descoperă din cuvintele: „Dacă cineva, văzând vreun păcat, simte în sine cele scrise: *Ţo-pitu-m-a râvna casei tale, că au uitat cuvintele Tale vrăjmaşii mei* (Ps. 118, 139), înseamnă atunci lămurit că este din râvnă pentru Domnul. Iar dacă în suflet nu s-a simţit o asemenea înflăcărare şi aceasta n-a fost pusă în mişcare din râvnă, atunci, după cum şi mişcarea ei este neorânduită, tot asemenea şi scopul evlaviei este necuviincios".

238. Oare cum se poate dovedi că cineva din compătimire mustră păcatul unui frate ? O cunoaştem aceasta „mai întâi, după semnele foarte lămurite ale compătimirii, potrivit cu cele spuse de apostolul: *dacă un mădular suferă, toate mădularele suferă împreună* (I Cor. 12, 26) şi: *cine se sminteşte şi eu să nu ard ?* (II Cor. 11, 29). Şi apoi, trebuie să vedem dacă la fel el se întristează şi plânge de fiecare păcat şi dacă la fel se mâhneşte de fiecare păcătos şi dacă în mustrarea pe care o face nu schimbă mijlocul ce ne-a fost dat de la Dumnezeu".

239. Însă pe omul ce mustră pe un frate care a greşit, nu din dorinţa de a-l îndrepta, ci numai ca să-i răsplătească pentru ceva, pravila porunceşte să-l îndreptăm întâi pe el. „Dacă după multe dojeniri, el va rămâne în greşeala sa, atunci, socotindu-l mândru şi doritor de stăpânire, trebuie să folosim pentru îndreptarea lui un mijloc care ne învaţă evlavia (după rânduielile aşezate). Dacă va rămâne în păcat, se ştie care-i judecata celor ce nu se pocăiesc (adică îndepărtarea din obşte)."

240. „Oare este plăcut înaintea lui Dumnezeu ca cineva, dacă este obijduit de un altul, din pricină că rabdă şi n-are răutate, să nu spună nimănui şi să lase toate la voia Domnului ? Mai ales că Dumnezeu a zis într-un loc: *Iertaţi orice aveţi împotriva cuiva* (Marcu 11, 25), iar în alt loc: *Dacă îţi va greşi ţie fratele tău, mergi, mustră-l între tine şi el singur* (Matei 18, 15–17). De aceea se cuvine să arătăm rodul răbdării, cu inimă bună rugându-ne lui Dumnezeu pentru cel ce ne-a obijduit, zicând: *Doamne, nu-i socoti lui păcatul acesta* (Fapte 7, 60), pentru ca nu cumva mâniindu-ne asupra fratelui, să cădem în judecată; de asemenea, să se mustre şi să se dojenească şi obijduitorul, ca astfel şi el să scape de mânia ce veghează asupra fiilor celor nesupuşi. Iar dacă vreunul obijduit va ocoli acestea şi va răbda, atunci va avea îndoit păcat, atât pentru că el însuşi calcă legea, care zice: *să mustri pe aproapele tău, ca să nu porţi păcatul lui* (Lev. 19, 17), cât şi pentru că în tăcerea sa se face împreună făptuitor cu cel ce păcătuieşte şi încă pentru că lasă pe un om să piară în rău, pe care dacă-l mustra, poate l-ar fi putut câştiga, după cum a poruncit Dumnezeu."

241. „Cum să ne purtăm față de un păcătos care nu se pocăiește ? Așa după cum a poruncit Domnul, zicând: *și de nu va asculta nici de Biserică, să-ți fie ție ca un păgân și vameș* (Matei 18, 17) și precum a învățat Apostolul, scriind: *să vă feriți de orice frate care umblă fără de rânduială și nu după predania pe care ați primit-o de la noi*" (II Tes. 3, 6).

e) Teama de a nu sminti pe vreunul dintre frați

242. Râvnind la îndreptarea greșelilor altuia, fiecare să viețuiască în așa fel ca să nu smintească pe cineva prin călcare de porunci sau folosind neînțelepțește ceea ce ni s-a lăsat în voia noastră. „Pentru că Domnul nostru Iisus Hristos zice: *iar cine va sminti pe unul din aceștia mici care cred în Mine mai bine i-ar fi lui să i se atârne de gât o piatră de moară și să fie afundat în adâncul mării* (Matei 18, 6; Luca 17, 2), de aceea în tot chipul trebuie să ne păzim de a nu sminti pe alții, ca să nu cadă asupra noastră o osândă așa de mare. Smintește cel ce calcă legea prin cuvânt ori prin faptă și duce pe altul la nelegiuire, ca șarpele pe Eva și Eva pe Adam sau cine împiedică de a se face voia lui Dumnezeu, ca și Petru pe Domnul, zicând: *Fie-ți milă de Tine, să nu Ți se întâmple Ție aceasta* și de aceea el a auzit: *Mergi înapoia Mea, satano ! Sminteală Îmi ești, că nu cugeți cele ale lui Dumnezeu, ci cele ale oamenilor* (Matei 16, 22, 23). Smintește cel ce abate gândurile unui neputincios spre cele oprite, după cum scrie apostolul, care zice: *Căci dacă cineva te-ar vedea pe tine, cel ce ai cunoștință, șezând la masă în templul idolilor, oare conștiința lui, slab fiind el, nu se va întări să mănânce din cele jertfite idolilor ? Și va pieri prin cunoștința ta cel slab, fratele tău, pentru care a murit Hristos ! Și așa, păcătuind împotriva fraților și lovind conștiința slabă, păcătuiți față de Hristos. De aceea, dacă o mâncare smintește pe fratele meu, nu voi mânca în veac carne, ca să nu aduc sminteală fratelui meu* (I Cor. 8, 10-13). Dar se întâmplă că cel ce cade în sminteală se smintește și când împlinește porunca lui Dumnezeu ori se folosește fără frică de ce i s-a lăsat în voia lui. De aceea, când unii oameni se poticnesc de vreo faptă sau de un cuvânt al poruncii și se smintesc, după cum mărturisește Evanghelia că s-au smintit unii de cele ce făcea și zicea Iisus potrivit voinței Tatălui, atunci trebuie să ne amintim de răspunsul pe care l-a dat El ucenicilor ce-l întrebau: *Știți că fariseii, auzind cuvântul, s-au scandalizat ? Iar El răspunzând, le-a zis: Orice răsad pe care nu l-a sădit Tatăl Meu cel ceresc, va fi smuls din rădăcină. Lăsați-i pe ei ! Sunt călăuze oarbe orbilor; și dacă orb pe orb va călăuzi, amândoi vor cădea în groapă* (Matei 15, 12–14). Și multe altele asemănătoare le putem găsi în Evanghelii și la Apostol. Iar de se poticnește cineva ori se smintește de cele ce sunt în voia noastră, atunci să-și amintească cuvântul Domnului Care-i zice lui Petru: *Așadar, fiii sunt scutiți. Dar pentru ca să nu-i smintim, mergi la mare și*

aruncă undița și ia cel dintâi pește, care-ți va cădea și deschizându-i gura, vei găsi un statir: ia-l pe acela și li-l dă pentru Mine și pentru tine (Matei 17, 26, 27); și de asemenea de cele scrise de apostol: *mai bine să nu mănânci carne, să nu bei vin și să nu faci nimic ce-ar sminti pe fratele tău, sau l-ar poticni, sau l-ar slăbi* (Rom. 14, 21). Și cât e de grozav când ne dăm seama că în puterea noastră stă să ocolim prilejurile de smintire a fratelui, aceasta ne-o arată și porunca lui Dumnezeu Care îndeobște oprește orice sminteală și zice: *Vedeți să nu disprețuiți pe vreunul din aceștia mici, că zic vouă: că îngerii lor în ceruri pururea văd fața Tatălui Meu, Care este în ceruri* (Matei 18, 10). Dar și apostolul mărturisește într-un loc zicând: *mai degrabă judecați aceasta: să nu dați fratelui prilej de poticnire sau de sminteală* (Rom. 14, 13); și în alt loc vorbind mai pe larg și oprind cu tărie această purtare neîngăduită, zice: *Și așa, păcătuind împotriva fraților și lovind conștiința slabă, păcătuiți față de Hristos* (I Cor 8, 12). Și acum, dovedit fiind cât e de strașnic a sminti pe un frate cu mijloacele ce stau în voia noastră, ce să mai spunem de cei care smintesc prin faptul că săvârșesc și grăbesc cele ce-s oprite? Și mai ales când se dovedește că cel ce face sminteală își dă seama de toate ori când el e chiar în tagma sfințită? Unul ca acesta trebuie să fie pildă și dreptar pentru alții, iar dacă el a nesocotit cât de puțin din cele ce s-au scris ori a săvârșit fapte oprite ori n-a îndeplinit ce i se poruncea ori îndeobște a tăcut despre unele ca acestea, atunci el se supune la o judecată ca aceasta, ce s-a zis: *cel rău va pieri în nelegiuirea sa și Eu voi cere sângele lui din mâna ta* (Iez. 3, 18)."

f) Să ne ferim de orice neînțelegere, să nu facem înfruntări și nici să nu jignim

243. Unde locuiesc mulți nu se poate să nu fie ciocniri. Dar aceasta nu îndreptățește pe nimeni ca să nu păzească pacea inimii cu toți. Rânduielile pedepsesc aspru pe acei frați care ajung până la ceartă și rămân certați: unii ca aceștia nu mai fac parte din frăție.

„Întrucât Domnul zice ca toți să fie una *după cum Tu, părinte, întru Mine și Eu întru Tine, așa și aceștia în Noi să fie una* (Ioan 17, 21), și Apostolul a scris: *aceleași simțiri, aceeași cugetare* (Filip. 2, 2), iar în Fapte se povestește că *inima și sufletul mulțimii celor ce au crezut erau una* (Fapte 4, 32), pentru aceasta cei ce se ceartă nu sunt din rândul acelora despre care s-au zis asemenea cuvinte."

244. În obște este lege pentru frați ca între ei „să nu fie nici un semn de mânie, ori aducere-aminte de vreun rău suferit, nici în înfățișare, nici în mișcare, nici în cuvânt, nici în răutatea privirii sau altceva ce de obicei naște ură între cei ce viețuiesc împreună. Iar dacă cineva cade într-o asemenea vină, ca să capete iertarea de greșeală în care zăbovește, nu e destul

să sufere ceva care să-l amărască, întrucât oricare rău s-ar abate asupra lui oricând e doar un rău".

245. Iar pentru cazul că se ivesc nemulțumiri și supărări, iată ce întrebări i-au venit în minte alcătuitorului de pravile:

„Dacă un frate supără pe alt frate, cum să fie îndreptat? Dacă a supărat el cum a supărat Apostolul, care a zis: *căci v-ați întristat după Dumnezeu, ca să nu fiți întru nimic păgubiți de către noi* (II Cor. 7, 9) înseamnă că nu cel ce a produs supărarea are nevoie de îndreptare, ci cel supărat trebuie să-și arate semnele de *întristare cea după Dumnezeu* (II Cor. 7, 10). Iar dacă supărarea s-a făcut pentru ceva fără însemnătate, cel ce a întristat să-și amintească ce a zis Apostolul: *Dacă pentru mâncare fratele tău se mâhnește, nu mai umbli potrivit iubirii* (Rom. 14, 15) și recunoscându-și un astfel de păcat, să îndeplinească cele ce spune Domnul: *Deci, dacă vei aduce darul tău la altar și acolo îți vei aduce aminte că fratele tău are ceva împotriva ta, lasă darul tău acolo, înaintea altarului și împacă-te cu fratele tău și apoi, venind, adu darul tău*" (Matei 5, 23-24).

246. „Iar dacă cel care a supărat nu vrea să ceară iertare? Să facem cu el cum a spus Domnul pentru cei care greșesc și nu se pocăiesc: *iar de nu va asculta nici de Biserică, să-ți fie ca un păgân și vameș* (Matei 18, 17)."

247. „Dar dacă cel care a supărat aduce pocăință și cel întristat nu vrea să se împace, judecata Domnului asupra acestuia este arătată clar în parabola despre sluga care, rugată de datornicul său, n-a vrut să-l aștepte. *Văzând*, zice, *au spus stăpânului toate cele întâmplate. Și mâniindu-se stăpânul lui, l-a dat pe mâna chinuitorilor, până ce-i va plăti toată datoria*" (Matei 18, 31, 34).

248. Nemulțumirile și neînțelegerile provin totdeauna din mânie, de aceea, ca să ne ferim de ele, pravilele poruncesc să înăbușim mânia din noi.

„Cuvintele Apostolului: *mâniați-vă și nu greșiți; soarele să nu apună peste mânia voastră* și ce urmează după aceasta: *orice amărăciune și supărare și mânie și izbucnire și defăimare să piară de la voi, împreună cu orice răutate* (Efes. 4, 26, 31) trebuie să le înțelegem ca pe însăși cuvintele Domnului: *că s-a zis celor de demult* și apoi adaugă: *Eu însă vă spun vouă* (Matei 5, 21, 22). Așa și Apostolul, amintind aici mai întâi cuvântul spus de demult celor ce vieţuiau atunci: *mâniați-vă, dar nu greșiți* (Ps. 4, 4), îndată adaugă și de la dânsul ce ni se cuvine, zicând: *orice amărăciune și supărare și mânie și izbucnire și defăimare să piară de la voi, împreună cu orice răutate.*"

249. „Când apostolul zice: *ocărâți fiind, binecuvântăm; prigoniți fiind, răbdăm; huliți fiind, ne rugăm* (I Cor. 4, 12, 13) atunci ne învață prin pilda sa să păstrăm nerăutate față de toți și pe cei ce se poartă viclenește față de noi să-i răsplătim cu bine, ca să se împlinească aceasta nu numai cu privire la cel ce înfruntă, dar și cu privire la oricine se poartă viclenește,

împlinind cele ce s-au zis: *nu te lăsa biruit de rău; ci biruieşte răul cu binele* (Rom. 12, 21)."

250. Cel mai puternic mijloc pentru înăbuşirea mâniei este considerat gândul la Dumnezeu atotvăzător şi omniprezent.

„În ce chip poţi să nu te mânii ? Dacă vei avea totdeauna gândul că eşti înaintea ochilor Dumnezeului Celui ce te vede şi a Domnului Care este lângă tine. Căci care dintre supuşi va îndrăzni să săvârşească înaintea stăpânului vreo faptă neplăcută lui ? Dar dacă şi privirea omului, care după firea sa e asemenea nouă, îl reţine de la patimi, fiindcă poartă o mare vrednicie, oare nu se va stăpâni cu atât mai mult acela care-i pe deplin încredinţat că-l are pe Dumnezeu privitor al mişcărilor sale ? Pentru că Dumnezeu, Care încearcă inimile şi măruntaiele, cu mult mai bine vede mişcările sufletului decât îşi vede omul schimbările feţei."

251. Al doilea mijloc este să nu cauţi a fi mai mare şi nici să aştepţi ca toate să se facă după voia noastră.

„Nu te vei mânia nici în cazul când nu aştepţi supunere de la alţii, ci tu singur vei fi gata la ascultare, socotindu-i pe toţi mai mari decât tine. Căci dacă cineva cere supunere în folosul său, trebuie să ştie că tot cuvântul lui Dumnezeu învaţă ca fiecare să slujească altora. Iar dacă cuvântul Domnului osândeşte pentru călcarea poruncii dumnezeieşti, atunci omul merită nu mânie, ci milă şi compătimire, ca să facă potrivit celui care a zis: *cine se sminteşte şi eu să nu ard ?* (II Cor. 11, 29)."

g) Să nu cauţi cinste, întâietate, stăpânire

252. Cele mai numeroase nemulţumiri sunt din pricină că ele dezmiardă gândul pentru înălţare înaintea altuia şi întâietate. De aici rezultă că unul vede pretenţii neîntemeiate şi se supără, iar altul bănuieşte că nu i se dă după cuviinţă şi-i nemulţumit. Şi aşa se nasc mulţime de neînţelegeri între fraţi ! Iată cum se descoperă aceasta în pravile:

„Călugărul să nu caute loc de cinste, deoarece e o boală diavolească şi începutul păcatului, e semnul celei mai mari viclenii diavoleşti. Şi o dată ce un călugăr s-a aprins de o asemenea patimă, el a şi căzut în mândrie: şi cel stăpânit de patima aceasta boleşte ca şi diavolul. Ba, mai mult, pe cine-l subjugă această patimă, îl face invidios, încăpăţânat, linguşitor, învinuitor, clevetitor, răutăcios, smerindu-se pe sine mai mult decât se cade, slugarnic, mândru şi plin de mii de nerânduieli.

Căci un astfel de om invidiază pe cei vrednici şi-i cleveteşte şi nu rareori le doreşte şi moartea ca, în lipsa celor capabili la un fel oarecare de lucru, să ajungă să fie şi el ales. El se va linguşi pe lângă aceia în a căror voie va fi puterea de a alege şi din această pricină se va face slugarnic; dar va fi dârz faţă de cei mici, dacă aceştia îi vor sta împotrivă şi astfel va în-

cepe a împleti uneltiri; el va avea mii de supărări şi bănuieli, i se va sfărâma liniştea sufletească, iar Dumnezeul păcii, negăsind loc să sălăşluiască, îl va părăsi. Şi astfel, acum când cunoaştem un asemenea rău, să fugim de dorinţe necuviincioase. Iar dacă Dumnezeu va rândui pe careva la o asemenea slujire, atunci El, ca unul ce e bine iscusit, ştie şi cum să-l facă pe acela vrednic de ea, iar noi să cugetăm în sinea noastră că n-am năzuit la ceva asemănător şi o astfel de dorinţă nicidecum n-am avut în suflet. Căci şi dorinţa aceasta este cea mai grea boală pentru suflet şi e depărtare de bine."

253. Pentru ce ni se porunceşte să nu căutăm cinste şi însemnătate? „Suntem învăţaţi a da *celui cu cinstea, cinste* (Rom. 13, 7) dar ca să căutăm cinste ne este oprit, pentru că Domnul a zis: *Cum puteţi voi să credeţi, când primiţi slavă unii de la alţii, şi slava care vine de la unicul Dumnezeu nu o căutaţi*? (Ioan 5, 44). De aceea, a căuta cinste şi slavă de la oameni este un semn al necredinţei şi al înstrăinării de la cucernicie, întrucât Apostolul a zis: *căci acum caut bunăvoinţa oamenilor sau pe a lui Dumnezeu*? (Gal. 1, 10). Şi dacă aşa se judecă oamenii care primesc cinste şi slavă de la oameni, cu atât mai mare e judecata altora, care ei înşişi caută cinstea ce nu li se cuvine."

254. Rânduielile călugăreşti în capitolul 24 lămuresc mai pe larg aceasta. „Călugărul nicidecum să nu caute cinste, căci dacă pentru muncă şi merite caută aici răsplătire, vai lui, căci prin răsplata cea trecătoare pierde pe cea veşnică. Şi dacă cineva e hotărât să se lupte aici, iar cununile să le primească în ceruri, atunci nu numai să nu caute cinste, ci să şi fugă şi să se lepede şi de cele ce i se aduc, ca astfel cinstea de aici să nu o împuţinezе pe cea de acolo. Căci viaţa aceasta este toată pentru muncă şi luptă, iar cea viitoare pentru cununi şi răsplătiri, după cum marele Pavel, apropiindu-se de sfârşitul acestei vieţi şi de mutarea sa în cealaltă, zice: *Lupta cea bună m-am luptat, călătoria am săvârşit, credinţa am păzit. De acum mi s-a gătit cununa dreptăţii, pe care Domnul îmi va da-o în ziua aceea, El, Dreptul Judecător* (II Tim. 4, 7-8). Dar şi Mântuitorul zice: *în lume necazuri veţi avea* (Ioan 16, 33); şi iarăşi acelaşi apostol zice: *prin multe suferinţe trebuie să intrăm în împărăţia lui Dumnezeu* (Fapte 14, 22)."

„De aceea, dacă vrei să domneşti în veacul viitor, atunci nu căuta aici nici mângâiere, nici cinste, ci dimpotrivă, dacă acum vei suferi întristare pentru vreun cuvânt, adică pentru adevăr, să ştii că pe urmă vei împărăţi. Căci această răsplată e rânduită pentru întristarea de aici, pe care am purtat-o pentru cele bune. Dacă nu suferi întristări, nu aştepta cununile de acolo, ca unul care n-ai ieşit la luptă şi la muncile ce s-au orânduit pentru primirea de cununi. De aceea, călugării nu caută cinste şi întâietate faţă de alţii. *Căci oricine se înalţă pe sine se va smeri, iar cel ce se smereşte pe sine se va înălţa* (Luca 14, 11). Dacă un călugăr se va înălţa, el are pe un mare şi pu-

ternic străjer, care-l poate coborî până-n iad. Iar dacă se va smeri, atunci cu strălucire și măreție se va înălța, căci Domnul Însuși prin a Sa putere înalță pe cel smerit. Și așa, călugăre, așteaptă-l pe Acela Care atât de strălucit înalță și nu cădea cu duhul din pricina celor de acum. Căci tu ești un luptător și lucrător al lui Hristos, care te-ai tocmit a-ți petrece ziua toată în luptă și să suferi arșița zilei întregi. Pentru ce cauți a te odihni, dacă încă n-ai ajuns la capătul zilei ? Așteaptă seara, hotarul acestei vieți și atunci va veni stăpânul casei și-ți va socoti ție plata. Căci numai *făcându-se seară, stăpânul viei a zis către îngrijitorul său: cheamă pe lucrători și dă-le plata* (Matei 20, 8), dar nu la amiază sau când i-a năimit. De aceea, așteaptă hotarul vieții și atunci cu vrednicie vei primi răsplata; iar acum ia locul cel din urmă, ca să primești atunci pe cel dintâi."

255. Ca un îndemn spre aceasta, să ne dăm seama că firea noastră are o aceeași cinste care rezultă din pilda copiilor, când se dezleagă această întrebare: „Cum să înțelegem întoarcerea și asemănarea noastră cu a copiilor ?" (Matei 18, 3).

„Același loc din Evanghelie, lămurind prilejul pentru care au spus aceasta, și anume ca să nu căutăm întâietate, ci să ne dăm seama că firea noastră are aceeași cinste și să iubim această egalitate față de alții care, după înfățișare, sunt într-o stare inferioară. Căci astfel sunt unii față de alții la fel ca și copiii care încă n-au învățat de la cei mari viclenia în legăturile dintre ei."

256. Cum să te obișnuiești de a nu căuta întâietate, se arată în răspunsul la întrebarea: „Cum se cunoaște cel mândru și cum se vindecă el ? Acesta se cunoaște ușor, căci caută întâietate. Și se vindecă dacă va crede în judecata celui ce a zis: *Dumnezeu celor mândri le stă împotrivă, iar celor smeriți le dă har* (Iacov 4, 6). De altfel să se știe că, chiar de s-ar teme cineva de o judecată împotriva mândriei, totuși nu se poate vindeca de această patimă, dacă nu se va lăsa de toate obiceiurile de a căuta întâietate; după cum nu poți uita o limbă ori un meșteșug decât dacă ai încetat cu desăvârșire a-l face sau a vorbi despre meșteșugul acela, ba chiar nici să-i mai auzi și nici să-i vezi pe cei ce lucrează, tot așa să se facă și în ce privește vindecarea de orice păcat".

257. La fel ne îndeamnă și răspunsul la întrebarea: „Ce este smerita cugetare și cum să o câștigăm ?"

„Smerita cugetare este virtutea de a-i socoti pe toți că sunt mai presus de tine. Și o câștigă un om dacă își va aminti mai întâi de legea Domnului Care a zis: *Învățați-vă de la Mine că sunt blând și smerit cu inima* (Matei 11, 29), ceea ce Domnul de multe ori și în multe feluri a arătat și a învățat; și încă de va crede în El, Care a făgăduit că *cel ce se smerește pe sine se va înălța* (Luca 4, 11); iar pe lângă aceasta, va învăța necontenit și în orice lucru rânduielile smeritei cugetări și în ele se va îndeletnici. Și nu-

mai astfel, printr-o necontenită învăţare, el va ajunge să-şi întărească obişnuinţa pentru smerita cugetare, precum este şi în alte meşteşuguri. Dar acesta e mijlocul cu care se poate dobândi oricare virtute, pe care-o cere legea Domnului nostru Iisus Hristos."

h) Întrebuinţarea cuvântului

258. Cel mai larg şi cuprinzător mijloc de legătură între fraţi este cuvântul. Rânduielile dau îndrumări amănunţite în ceea ce priveşte întrebuinţarea lui.

„Folosirea cuvântului să fie la timp potrivit şi rostirea lui cu putinţă. Este folositor a vorbi din când în când de câte o virtute şi a rosti o cuvântare, fie pentru o nevoie grabnică şi de neînlăturat, fie ca să întăreşti sufletele tuturor ascultătorilor; dar de altfel de cuvântări, care ar fi de prisos şi nefolositoare, să se ferească."

259. „Cuvântul cel fără de folos, cât şi pierderea de timp la vorbă cu alţii să se oprească. Dimpotrivă, dacă e ceva folositor pentru întărirea sufletului, numai despre aceasta să se vorbească; dar şi despre lucrurile cele mai folositoare să se grăiască cu bună-cuviinţă şi la vreme potrivită şi numai acele fete, care au voie să grăiască. Cel mic să aştepte voie de la cei mai mari. Şoptirile, vorbele la ureche, semnele care se fac cu mâna, toate să se înlăture, pentru că şoptirile dau naştere la clevetiri, iar semnele cu mâna sunt dovadă că un frate ar ascunde un gând rău faţă de cineva. Acestea sunt începutul urii şi al bănuielii. Iar de va fi nevoie de o convorbire despre ceva, atunci însăşi nevoia îţi va arăta cum să vorbeşti; cu cel de aproape se va vorbi încet, iar cu unul mai de departe, ridicându-se puţin glasul. Dar ca cel ce sfătuieşte pe cineva sau cel ce dă poruncă despre ceva să întrebuinţeze un glas puternic şi înfiorător, ca un lucru jignitor, aceasta să nu fie între fraţi."

260. „Nu-ţi pleca urechea la oricare grăitor în deşert şi nu răspunde vorbăreţului care vrea să stea la sfat despre lucruri ce nu se potrivesc cu viaţa monahicească. Fii ascultător învăţăturilor bune şi păstrează-ţi inima gândind la ele. Păzeşte-ţi auzul de povestirile cele lumeşti, ca să nu-ţi murdăreşti sufletul cu stropi de noroi. Nu căuta să prinzi ce vorbesc alţii şi nu-ţi vârî capul în mijlocul celor ce stau de vorbă, ca nu cumva şi tu singur să rămâi de râs şi pe alţii să-i faci să grăiască de rău. Nu fi curios şi nu dori să vezi toate, ca să nu păstrezi în inima ta putregaiul patimilor. Cu folos priveşte, cu folos ascultă, cu folos vorbeşte şi cu folos răspunde."

261. „Cel întrebat să răspundă cu glas cuviincios şi smerit, iar cel neîntrebat să păstreze tăcerea. Când este întrebat altul, încleştează-ţi buzele ca să nu-ţi scape limba, silită de inima neastâmpărată, ca să nu superi pe vreunul dintre cei ce cu asprime se nevoiesc şi pe tine însuţi să nu te prinzi

în laţul dojenitor când vorbeşti cu cei mai mici ca tine, ori când aceştia te întreabă, nu le răspunde cu nepăsare şi dispreţ faţă de frate, spre întristarea lui Dumnezeu. Căci *cel ce îşi bate joc de sărac defaimă pe Ziditorul lui* (Pilde 17, 5). Cuvântul de mângâiere să fie în fruntea celorlalte cuvinte, arătându-ţi iubirea pentru aproapele tău. Acelaşi cuvânt să fie şi mai apoi şi să pătrundă toată cuvântarea ta, pe care trebuie s-o spui cu faţa luminoasă, ca să înveselească şi pe cel care stă de vorbă cu tine."

262. „Trebuie să te înfrânezi de la orice glumă, căci cei care fac unele ca acestea uneori se întâmplă că greşesc împotriva minţii sănătoase, când sufletul e stăpânit de râs şi-şi pierde şi cugetarea spre cele de sus şi întregimea minţii. Şi nu rareori acest rău, crescând treptat, se sfârşeşte cu vorbe scârnave şi cu mare necuviinţă, căci nicidecum nu se împacă între ele trezia sufletului cu gluma ! Uneori, ca să te uşurezi cât de cât, trebuie să-ţi împrăştii mâhnirea prin vorbă; dar şi atunci cuvântul să ne fie plin de har şi dres cu sarea evanghelică, ca el să răspândească mireasma înţelepciunii lăuntrice şi îndoit să înveselească pe ascultători, dându-le liniştea şi atrăgându-i prin înţelepciune."

263. „Atât gluma, cât şi râsul cu desăvârşire sunt oprite celor ce se nevoiesc şi au frică de Domnul. Deoarece Domnul osândeşte pe cei care râd acum (Luca 6, 25), vădit este că omul credincios nicicând n-are vreme să râdă, mai ales că sunt destui cei ce întristează *pe Dumnezeu prin călcarea legii* (Rom. 2, 23) şi alţii care-s osândiţi să moară în păcat, pentru care trebuie să plângem şi să ne mâhnim."

264. „Şi lucrurile peste care mulţi trec foarte uşor călugării să le privească cu toată băgarea de seamă. Căci a te lăsa în voia unui râs nestăpânit înseamnă a fi neînfrânat, nechibzuit în mişcări şi mândru în suflet, care nu-i împiedicat de o minte aspră. Nu e ceva necuviincios să-ţi arăţi bucuria sufletului chiar printr-un zâmbet luminat, dar numai întrucât aceasta se face spre adeverirea celor ce s-au scris: *o inimă veselă înseninează faţa* (Pilde 15, 13). Dar să râzi tare, tresărind cu tot trupul, se potriveşte numai omului neînfrânat, neiscusit şi care nu se poate stăpâni pe sine, şi Ecclesiastul, ferindu-ne de acest fel de râs, prin care mai mult se slăbeşte tăria sufletească, spune: «*E nebunie !*» *am zis despre râs* (Eccl. 2, 2), că *precum este pârâitul spinilor sub căldare, tot aşa este şi râsul celui nebun* (Eccl. 7, 7). Chiar şi Domnul, deşi a purtat asupra Sa neputinţele fireşti ale trupului şi toate câte sunt spre adeverirea virtuţii, ca de pildă oboseala şi mila pentru cei ce se ostenesc, totuşi, din câte se văd din povestirile Evangheliilor, El n-a râs, ci, dimpotrivă, a zis: *vai vouă celor ce astăzi râdeţi* (Luca 6, 25)."

265. „Orice jurământ să lipsească din obştea nevoitorilor, iar în locul jurământului, şi cei ce ascultă, şi cei ce vorbesc să întrebuinţeze ori semnele cu capul, ori consimţământul prin cuvânt. Iar cine nu va crede numai

acestora îşi va înfrunta cugetul său, dovedind că n-a ajuns încă să fie nemincinos în cuvânt şi, de aceea, stareţul îl va pune între cei păcătoşi şi îl va înţelepţi printr-o pedeapsă tămăduitoare."

„Să nu se spună nici o minciună, chiar de-ai avea în vedere vreun lucru de folos. Aceasta nu o îngăduie Domnul care spune hotărât că minciuna este de la diavolul (Ioan 8, 44), nefăcând deci nici o deosebire în minciună. Şi Apostolul la fel mărturiseşte, scriind: *când se luptă cineva la jocuri, nu ia cununa, dacă nu s-a luptat după legile jocului* (II Tim. 2, 5)."

266. „Şi grăirea în deşert se osândeşte cu cea mai mare asprime. Iar cuvânt deşert este oricare cuvânt ce nu se potriveşte cu porunca Domnului. Şi primejdia unui astfel de cuvânt, chiar dacă a fost bun dar n-a slujit la zidirea credinţei, este că cel ce l-a vestit nu se poate îndreptăţi că a spus un cuvânt bun, ci tocmai pentru motivul că acel cuvânt al lui n-a slujit la zidirea credinţei, el întristează pe Duhul lui Dumnezeu. Căci Apostolul a învăţat clar despre aceasta, zicând: *Din gura noastră să nu iasă nici un cuvânt rău, ci numai ceea ce este bun, spre zidirea cea de trebuinţă, ca să dea har celor ce ascultă* (Efes. 4, 29) şi mai adaugă: *şi să nu întristaţi Duhul cel Sfânt al lui Dumnezeu, întru Care aţi fost pecetluiţi* (Efes. 4, 30). Oare trebuie să se mai arate şi ce păcat este să scârbeşti pe Duhul Sfânt şi pe Duhul lui Dumnezeu?"

267. Iar despre faptul că nu se cuvine să vorbim de rău şi să clevetim, zadarnic este a mai spune. Pravilele nici nu vorbesc, ci numai arată ce este grăirea de rău şi ce este clevetirea.

„Orice cuvânt spus cu gândul de a necinsti pe cineva este grăire de rău, chiar dacă cuvântul în sine n-ar părea a fi ocărâtor. Şi aceasta se vede din Evanghelie, unde se spune despre iudei: *l-au ocărât şi i-au zis: Tu eşti ucenic al Aceluia* (Ioan 9, 28)."

268. Iată ce este şi clevetirea! „Socotesc că sunt două prilejuri când se poate vorbi despre cineva de rău, şi anume: când e nevoie ca un frate să se sfătuiască cu cineva iscusit, cum să îndrepte pe un păcătos şi alt prilej, când trebuie să-i ferim pe alţii care din neştiinţă adeseori se pot întâlni cu un om rău, socotindu-l bun. Atunci, după cum Apostolul porunceşte: *să nu aveţi cu el nici un amestec* (II Tes. 3, 14) înseamnă să te fereşti ca să nu-ţi cadă sufletul în laţ. Aşa făcea şi însuşi Apostolul, după cum vedem din cele ce scrie lui Timotei: *Alexandru arămarul mi-a făcut multe rele! Domnul să-i răsplătească după faptele lui! Păzeşte-te şi tu de el, căci s-a împotrivit foarte mult cuvântărilor noastre* (II Tim. 4, 14, 15).

Iar dacă cineva vorbeşte de rău despre un altul, fără să se ivească prilej, ci numai cu gândul de a-l ponegri şi ca toată lumea să ştie de aceasta, acela e un clevetitor, chiar dacă ar grăi adevărul."

269. „Şi cel ce cleveteşte un frate, şi cel ce-l ascultă sunt vrednici de îndepărtare. Căci este zis: *pe cel ce clevetea în ascuns pe vecinul său, pe acela*

l-am izgonit (Ps. 100, 6). Şi în alt loc: *podoabă fără seamăn sunt buzele chibzuite* (Pilde 20, 15)."

270. „Iar dacă va vorbi cineva rău de stareţ, judecata asupra lui se vede din mânia Domnului asupra Mariamei, când a grăit ea rău despre Moise. Păcatul ei nu l-a trecut Domnul nepedepsit, deşi s-a rugat Moise pentru ea."

XI. Nu trebuie să ne părăsim frăţia duhovnicească

271. „Se cuvine să ne încredinţăm pe deplin că, o dată ce ai intrat în legătură şi unire cu frăţia duhovnicească, nu mai ai drept să rupi aceste legături şi să te desparţi de aceia cu care te-ai unit. Căci dacă nici cei intraţi în legătură unul cu altul în această viaţă materialnică adeseori nu se mai pot despărţi, fără să calce condiţiile pe care le-au rânduit, iar cel ce le calcă cade sub anume pedeapsă, cu atât mai mult cel ce s-a legat cu legăturile unei împreună vieţuiri duhovniceşti, care se leagă pentru totdeauna şi pentru a nu se mai dezlega, nu este în drept să se despartă şi să se lepede pe sine dintre aceia cu care este în unire, şi cel ce ar face aceasta se va supune celor mai grele pedepse. Dacă o femeie care a intrat în unire cu un bărbat şi are cu el legătură firească, o dată ce va fi dovedită ca necredincioasă lui se judecă la moarte, cu atât mai mult se face vinovat pentru despărţire acela care, prin mărturia şi mijlocirea Sfântului Duh, a fost primit în obştea cea duhovnicească. De aceea, precum mădularele trupului, fiind unite cu legături firești, nu se pot desface de trup, iar dacă se desfac, mădularul desfăcut este mort, tot aşa şi un călugăr primit în frăţie şi ţinut prin legătura Duhului, care este mai puternică decât toate legăturile firești, nu are putere să se desfacă de aceia cu care s-a unit; dar făcând astfel, e mort sufleteşte şi lipsit de darurile Duhului, ca unul ce a nesocotit făgăduinţele date înaintea Duhului."

272. „Iar dacă va zice cineva că unii dintre fraţi sunt răi, desigur nu pe toţi îi va învinui, deoarece ei n-au închegat obşte cu un scop rău, ca toţi într-un gând să trăiască rău. Dacă va zice cineva că unii dintre fraţi sunt răi, că ei calcă fără pază aşezămintele cele bune, că sunt nepăsători pentru buna-cuviinţă, că nu ţin la asprimea ce se cuvine nevoitorilor şi deci acela crede că ar trebui să se despartă de unii ca aceştia, atunci acela n-a găsit o bună îndreptăţire pentru a se despărţi de ei, căci nici Petru, nici Andrei, nici Ioan nu s-au lepădat de ceilalţi apostoli pentru viclenia lui Iuda şi nici unul dintre apostoli n-a socotit viclenia aceasta ca motiv de despărţire şi năravul cel rău al lui Iuda nu-i împiedica cu nimic să se supună lui Hristos, ci dimpotrivă, rămânând ascultători învăţăturilor Domnului, ei râvneau la evlavie şi virtute, neîmpărtăşind viclenia lui Iuda. Aşa că cine zice: din pricina fraţilor răi sunt silit să mă despart de legătura cea duhovni-

cească, acela a născocit un motiv necuviincios pentru ne
dimpotrivă, el însuşi e ca un pământ pietros care, neavând p
nică, nu poate creşte în sine cuvântul adevărului, ci prin ră
tornicie a mântuit corabia bunei credinţe. Şi Lot, care vieţuia
în mijlocul ticăloşiei, al fărădelegii şi al destrăbălării, a păs
nevătămată şi neştirbită de nici o rea uneltire şi în mijlocul
care îi omorau pe drumeţi, fiind nerușinaţi şi cuprinşi de pof
rânduielilor firii, atât el însuşi a păzit sfinţenia neîntinată c
după putinţă, i-a atras la sfinţenie, povăţuindu-i spre cele bu
prin fapte decât prin cuvinte. Iar tu acum aduci ca prilej nepă
fie ea adevărată, fie iscodită de tine, ca să te depărtezi; cau
pe Sfântul Duh şi cleveteşti pe fraţi; cu aceasta vrei să te acc
dea ca să nu se vadă viclenia şi lenevirea ta de a lucra virtut

273. „Deci să se osândească unul ca acesta după jude
însuşi, ca unul care a fost prilej de ispită pentru alţii prin
totdeauna îndeamnă să se ia la întrecere oamenii pentr
asemenea fapte necuviincioase şi ca un moştenitor al celc
*mai bine i-ar fi lui să i se atârne de gât o piatră de moară şi
adâncul mării* (Matei 18, 6). Căci sufletul, o dată ce se
pădări, cade în mare neînfrânare, iubire de câştig urâ
minciună şi tot năravul rău şi, în sfârşit, scufundându-s
rău, se prăbuşeşte în bezna păcatului. Deci, cel ce dă
fapte să-şi dea seama de pieirea atâtor suflete de câte es
nici pentru sufletul său nu-i în stare să dea un răspun
oare n-ar urma mai bine marelui Petru şi n-ar sluji al
dinţă tare şi de statornicie în cele bune, ca atunci câr
faptelor lui celor bune, şi cei ce vieţuiesc în întuneric
drepte calea lor spre fapte mai bune? Apoi, nici dr
Dumnezeu: Eu trebuie să plec din lume pentru că
da ca un nevoitor şi cu bărbăţie şi în adâncul bezne
neatinsă buna cucernicie şi nu s-a răzvrătit niciod
lui ci, în mijlocul valurilor de ticăloşie, încearcă să
pe fiii săi numai la cele bune, asemenea şi învăţăto
este firesc ca părinţii să dorească a-şi vedea fiii că
lepţi, cinstiţi şi blânzi, ca şi fiii să aibă slavă bun
astfel un nume ales, când se vor socoti drept m
însuşiri ale copiilor lor. Iar învăţătorii de gimn
ucenicii cât mai rezistenţi şi mai iscusiţi, ca ace
dibăcie, să lupte cu izbândă şi să fie biruitori sl
fel, luptând după rânduială, lupta lor să se înto
tru învăţătorii lor. Şi oricine s-a apucat să-i îr
să dorească ca ucenicii lui să ajungă

vățăturii. Deci dacă în părinți natura urmează acestei legi, cu atât mai vârtos povățuitorul unei vieți sfinte va dori ca ucenicul lui să ajungă cu totul neprihănit și înzestrat cu înțelepciunea duhovnicească, mai ales când știe sigur că dacă ucenicul va ajunge a fi astfel, atunci povățuitorul va fi slăvit între oameni și de la Hristos va primi cununi strălucite, pentru că pe slujitorii Săi, ori mai bine zis pe frații Săi, povățuitorul i-a făcut vrednici de unirea cu Hristos ?

Dar să cercetăm și altă latură. Dacă ucenicul, datorită povățuirii, va ajunge rău, îndrumătorul va fi rușinat fără mângâiere la judecata cea viitoare, iar înaintea soborului ceresc nu numai că va fi rușinat, dar și pedepsit. De aceea, cum se poate ca un îndrumător să nu dorească ca ucenicul său să nu ajungă cucernic și smerit ? Dar, și pe de altă parte, e neplăcută pentru învățător păcătoșia ucenicului. Întrucât amândoi s-au hotărât să viețuiască laolaltă, înseamnă că roadele unui păcat care se va încuiba în ucenic mai întâi de toate să le guste învățătorul său, după cum târâtoarele veninoase își varsă otrava peste cei ce le-au încălzit. Și astfel, atât din firea lucrului, cât și din faptul că buna povățuire e bineplăcută învățătorului, din toate se vădește că el va dori și din răsputeri se va sili să facă pe ucenicul său cât mai smerit și mai cucernic. Căci dacă el ar fi fost un învățător și în ale păcatului și ale vicleniei, atunci negreșit că s-ar fi străduit să-și ducă ucenicii la un astfel de sfârșit. Dar o dată ce el este învățător de virtute și de dreptate, va tinde, gândesc eu, ca ucenicul să ajungă la un sfârșit ce n-ar fi împotriva așteptărilor lui."

274. „De aceea, un asemenea frate, înțelepțindu-se prin aceste pilde, să iubească unirea Duhului în care a intrat din cele dintâi clipe de la nașterea sa cerească. Căci dacă se întâmplă ca un deget să se îmbolnăvească și să se arunce, celălalt va căuta să nu fie și el tăiat, ci mai întâi de toate se va sili să scape de durerea tăierii și apoi va încerca să fie atât de tare, încât să înlocuiască în trup slujirea degetului aruncat și ca mâna, lipsită de ramurile sale firești, să nu-și piardă podoaba ei din fire. Deci, aplică pilda aceasta la viața unui călugăr și să vezi câtă scârbă și sminteală aduce el sufletelor simțitoare prin lepădarea sa și cum pe sine se face mort și neîmpărtășit de viață."

275. „Cum că, într-adevăr, un povățuitor nu va căuta să ducă la păcat pe ucenicul său, căci atunci îndrumarea cea rea a povățuitorului ar fi pentru ucenic un prilej de a se lepăda și depărta, aceasta, dacă doriți, să o cercetăm astfel: Ce este un tată ? Ce este un învățător ? Și unul, și altul îi pregătesc pe copii pentru lupte abătându-se peste el cea mai mică ispită, ori din pricina patimilor neastâmpărate, nu suferă viața cea curată; și abia încolțind în el învățătura, îndată se usucă de arșița patimilor. Și iscodește, după a sa chibzuință, pricini deșarte, care să-l îndreptățească la judecata lui Hristos, și singur cade ușor în rătăcire. Ce e mai ușor decât a se înșela

pe sine ? Căci fiecare este un judecător prea îndurător față de sine, socotind că ce-i plăcut e și folositor."

276. „De aceea, nu rămâne nici un prilej pentru cel ce vrea să se depărteze din obștea duhovnicească. S-a dovedit că pricina unui asemenea gând este neînfrânarea patimilor, trândăvia la lucru, netemeinicia și nestatornicia judecăților lui. Acela n-a auzit cele zise de proorocul David: *fericiți cei ce păzesc judecata* (Ps. 105, 3), cei ce păzesc, iar nu cei ce distrug. Acești oameni sunt ca niște schilozi care și-au pus temelia casei lor duhovnicești pe nisip, adică pe o voință slabă, și cea mai mică ploaie de ispite și un șuvoi cât de slab al năvălirilor celui viclean, nimicindu-i temelia, strică casa aceasta și o risipește (Matei 7, 26, 27)."

277. „Pe cel ce leapădă frăția, pentru vreo fericire oarecare, se cuvine sau nu să-l reținem cu sfatul ? Și dacă se cuvine, atunci cum ?"

„Deoarece Domnul a zis: *pe cel ce vine la Mine, nu-l voi scoate afară* (Ioan 6, 37) și încă: *nu cei sănătoși au nevoie de doctor, ci cei bolnavi*, iar în alt loc: *ce vi se pare ? Dacă un om ar avea o sută de oi și una din ele s-ar rătăci, nu va lăsa, oare, în munți pe cele nouăzeci și nouă și ducându-se va căuta pe cea rătăcită ?* (Matei 18, 12; Luca 15, 4), să căutăm deci a vindeca cu orice preț pe cel bolnav și să ne străduim ca mădularul scrântit, de pildă, să fie pus din nou la loc. Iar dacă cineva se înțepenește în vreo patimă, atunci să-l părăsim ca pe un străin, căci este scris: *Orice răsad pe care nu l-a sădit Tatăl meu cel ceresc va fi smuls din rădăcină. Lăsați-i pe ei; sunt călăuze oarbe* (Matei 15, 13, 14)."

278. Este altceva dacă vreunul, întărindu-se în viața monahicească printre frați și obișnuindu-se să învingă patimile, vrea să se depărteze în singurătate, ca să petreacă în toate cu Unul Dumnezeu. Pe unul ca acesta Sfântul Vasile cel Mare nu-l oprește să se obosească, ci doar îl sfătuiește să nu facă aceasta din voința sa. Iată răspunsul la întrebarea: să fie deosebiți unii ca aceștia ?

„Deoarece Dumnezeu necontenit zice: *Fiul nu poate să facă nimic de la Sine* (Ioan 5, 19) și: *M-am coborât din cer, nu ca să fac voia Mea, ci voia Celui ce M-a trimis pe Mine* (Ioan 6, 38) și apostolul mărturisește că *trupul poftește împotriva duhului, iar duhul împotriva trupului, căci acestea se împotrivesc unul altuia, ca să nu faceți cele ce ați voi* (Gal. 5, 17), de aceea toate „câte se aleg după voința proprie, nu se cuvin celor cucernici."

XII. Ieșirea și părăsirea mănăstirii

279. „Pe cât depinde de tine, depărtează-te de orice prilej de a părăsi frăția, fugind de îndemnurile inimii tale. Ai ieșit din chilie ? Îți lași și înfrânarea, te dezmierzi cu priveliștile lumii, întâlnești o femeie desfrânată

care, îndulcindu-ți auzul cu cuvinte aprinse, iar privirea cu frumusețea feței și gustul cu bucate gustoase, ca într-un laț te va prinde și te va duce la dânsa și astfel, slăbind în tine statornicia dragostei pentru înfrânare, te va răzvrăti pe tine cu totul. Și chiar dacă, cu ajutorul lui Dumnezeu, tu vei putea chiar scăpa din lațurile ei, întorcându-te în chilie nu vei mai fi acela care ai ieșit, ci slăbănog și bolnăvicios, nemaiavând dor să faci vreun lucru bun și abia după o vreme îndelungată te vei întoarce la viața ta de mai înainte cu care ai fost deprins. În cugetele tale va fi luptă, căci vei dori și o viață, și alta; și cu multe greutăți vei izbuti să întorci biruința sufletului."

280. „Starețul are putere, după chibzuința lui, să îngăduie ca vreun frate să iasă din mănăstire, iar celorlalți, despre care el va crede că ieșirea nu le este spre folos, are putere să le poruncească ca să rămână acasă și să se îndeletnicească cu lucrul casnic. Căci adeseori se întâmplă că într-un trup tânăr, cu toate că se fac încercări ca să-l înfricoșeze, nu se veștejește frumusețea firească, iar pentru aceia cu care el vine în atingere, această floare a frumuseții le slujește ca un prilej spre aprinderea poftei. De aceea, dacă cineva, după înfățișarea trupească pare a fi prea tânăr, să nu arate descoperit frumusețea sa, ascunzându-o până la acea vreme când înfățișarea sa va deveni cuviincioasă."

281. „Să se îngăduie plecarea din mănăstire pe un timp oarecare numai acelui frate care va face călătorie fără ca să aducă vătămare sufletului său și cu folos pentru alții. Iar de nu este nici unul care ar putea face călătoria în acest fel, atunci chiar de ar fi în mănăstire lipsă de cele mai trebuincioase, totuși mai bine să se îndure toată nevoia și strâmtorarea decât, pentru îndestularea trebuințelor trupești, să se dea prilej pentru o asemenea vătămare vădită. *Căci mai bine este pentru mine să mor, decât să-mi zădărnicească cineva această pricină de laudă* (I Cor. 9, 15). Și așa vorbește despre cele ce sunt în voia noastră, dar ce să zicem despre acele ce se fac după poruncă ?"

282. „Fără încuviințarea starețului nimănui nu-i este îngăduit ca să plece undeva. Căci dacă Domnul zice despre sine: *de la Mine Însumi nu fac nimic* (Ioan 8, 28), oare nu cu atât mai mult fiecare dintre noi trebuie să-și înfrâneze voința ? Întrucât cel ce își dezleagă voința, acela de bună seamă este bolnav de trufie și vinovat judecății Domnului Care a zis: *ceea ce la oameni este înalt, urâciune este înaintea lui Dumnezeu* (Luca 16, 15). Deci, cel care lucrează după voia sa osândi-se-va."

283. „Iar dacă pentru o oarecare nevoie vei fi silit să ieși din chilia ta, atunci, îmbrăcându-te cu armura fricii de Dumnezeu, înarmându-te cu dragostea lui Hristos și prin înfrânare alungând cu totul trufia, întoarce-te fără zăbavă înapoi, îndată după ce ți-ai împlinit trebuința, zburând pe aripi repezi și asemenea porumbiței nevinovate mântuindu-te în corabia din care trimis ai fost, ducând în gură milele lui Hristos și în acest chip

sfătuind cugetul tău cel lăuntric, că în oricare alt loc nu-ți este cu putință odihna mântuitoare."

284. „Nu se cade, pentru motivul cercetării fraților și a convorbirilor cu ei, de a ieși prea des din mănăstire, căci și aceasta este una dintre iscodirile diavolului; fiindcă vrăjmașul cu acest fel de mijloace caută să distrugă statornicia noastră și cuviința vieții, scufundându-ne în iubirea de plăceri și împrăștiindu-ne mintea în tot felul. Ci se cuvine ca în tăcere să stăm de vorbă cu noi înșine, cercetând și îndreptând greșelile sufletești. Căci cel care a părăsit lumea de curând, după a sa hotărâre, este vrednic de laudă, pentru că a căutat cele bune, însă el n-a dobândit încă desăvârșirea virtuților, dar adeseori se întâmplă că el nici nu s-a gândit încă cum să îndeplinească ceea ce se cere de la dânsul. Deci, cu atât mai mult se cade ca el în tăcere, adâncindu-se în sinea sa, să cerceteze pornirile cele neorânduite și toate mișcările sufletului, cu bărbăție împotrivindu-se lor, îndreptând orice neorânduire cu ajutorul cugetelor celor bune, căci o bună orânduire în suflet este semn al virtuții. Deci, dacă un frate părăsește des mănăstirea, umblă din loc în loc necontenit, își împrăștie și-și rătăcește mintea și întregimea sufletului pe nesimțite și se obișnuiește a-și întoarce mereu privirea spre plăceri trupești, oare acesta va fi în stare să pătrundă în sinea sa, ori să cunoască ce rău anume s-a încuibat în sufletul lui, ori să facă acolo bună întocmire potrivit chemării sale, câtă vreme el își îmboldește sufletul spre pofte necurate? De aceea, se cade să petrecem mai mult în tăcere și să stăm cu toată răbdarea în adăpostul nostru, ca prin aceasta să se dovedească statornicia caracterului. Aceasta nu înseamnă că trebuie să stăm tot timpul închiși (în chilie), ci să o părăsim numai pentru pricini binecuvântate, pentru care cugetul nu ne-ar mustra și, ieșind, să cercetăm pe cei mai desăvârșiți frați care ne-ar putea fi de folos ca pildă a unei vieți aspre și cu prilejul acestor cercetări să deprindem de la ei felul virtuților, păzind în acest timp, precum s-a zis mai sus, înfrânarea și curăția. Căci de multe ori părăsirea pe un timp oarecare a mănăstirii gonește duhul mâhnirii ce se naște în suflet și, întrucâtva întărindu-ne și liniștindu-ne, ne dă putere să pornim din nou la lupta cea bună. Iar dacă vedem că un călugăr prea mult timp nu iese din chilia sa, despre acela să se știe că se îndeletnicește cu un lucru deșert. Căci să nu ieși din chilie nu înseamnă că faci un lucru de laudă, și ieșirile din când în când nu-l fac pe frate nici mai rău, nici mai bun, ci cugetarea sănătoasă și statornică despre cele bune, ori dimpotrivă, nestatornicia în cugetări îl face pe om bun sau rău. Iar cine a înrădăcinat în sufletul lui ceea ce este bun și prin nevoințe duhovnicești îndelungate a câștigat dibăcie în răpunerea patimilor și și-a smerit pornirile trupului spre neînfrânare, încătușând zbuciumările sufletul lui și având nădejde în dreptarul minții, acela voiește mai des să iasă pentru a cerceta și a se sfătui cu frații. Pe un astfel de frate însăși Scriptura

încă mai mult îl îndeamnă să nu se ferească de asemenea cercetări, pentru ca punând lumânarea în sfeşnic să împrăştie tuturor lumina bunei purtări, bineînţeles dacă are încredere că va fi pentru cei ce vor veni la el drept o şcoală a virtuţii şi în cuvânt şi în faptă, şi astfel se va apăra şi pe sine de primejdie, după cele spuse de Apostol: *ci îmi chinuiesc trupul meu şi îl supun robiei, ca nu cumva altora propovăduind, eu însumi să mă fac netrebnic* (I Cor. 9, 27)."

285. O asemenea îndrumare se dă şi în răspunsul la întrebarea: Trebuie să se ducă nevoitorul la cei care roagă să fie cercetaţi? „Cercetarea este lucru plăcut lui Dumnezeu. Dar cercetătorul trebuie să fie un ascultător priceput şi să ştie a da răspunsuri înţelepte, îndeplinind ceea ce s-a spus: *vorba voastră să fie totdeauna plăcută, dreasă cu sare, ca să ştiţi cum trebuie să răspundeţi fiecăruia* (Col. 4, 6). Iar a cerceta pe rudenii ori pe prieteni este potrivnic făgăduinţei pe care am dat-o."

286. „După întoarcerea celui ce a lipsit, să fie cercetat ce a făcut, cu ce fel de oameni s-a întâlnit, despre ce a vorbit cu ei, ce gânduri îi umpleau sufletul, dacă a petrecut ziua toată şi noaptea întreagă întru frica lui Dumnezeu, de nu cumva a păcătuit cu ceva sau a călcat vreo rânduială şi, dacă i s-a întâmplat să greşească, a făcut aceasta silit de împrejurările cele din afară sau din pricina nepăsării sale? Iar ceea ce a făcut bine să se întărească că într-adevăr s-a făcut bine, şi dacă a greşit cu ceva, să fie îndreptat prin poveţe bine chibzuite şi înţelepte. Dacă se va face aşa, atunci cei ce pleacă pentru un timp din mănăstire vor fi cu mai multă grijă, ştiind că sunt datori să dea seama şi nici despre noi nu vor crede că nu am purtat grijă îndeajuns de vieţuirea lor cât timp au lipsit ei din mănăstire. Iar cum că aceasta era în obiceiul sfinţilor ne mărturiseşte cartea Faptelor, povestindu-ne că Petru, întorcându-se la Ierusalim, a dat socoteală creştinilor de acolo despre călătoria sa printre păgâni (Fapte 11, 5); de asemenea Pavel şi Varnava, întorcându-se şi chemând toată biserica, le-au povestit, *câte semne şi minuni a făcut Dumnezeu prin ei* (Fapte 15, 12)."

XIII. Primejdia întâlnirilor cu cei străini, mai ales cu femeile

287. „Cine îşi îndreaptă viaţa după Dumnezeu, acela va fi hulit de către mulţi, mai ales de către cei mai de aproape ai lui, care îl pândesc la tot pasul. De aceea, abia după ce ne vom încerca bine să avem întâlnire cu cei străini. Căci, dacă Însuşi Mântuitorul, după cum zice Evanghelia, nu avea încredere în oricine (Ioan 2, 24), dacă aşa se păzea El, cel curat, neprihănit, străin de păcat, drept, care era însăşi virtutea întrupată, atunci noi cei păcătoşi, înclinaţi spre rău, care nu totdeauna ajungem la ţintă,

când din pricina neputințelor, când din pricina uneltirilor vrăjmașului, care cu viclenie și neîncetat se luptă împotriva noastră, apoi noi, dacă ne vom încredința unor oameni cărora le place în toate să pătrundă, oare nu vom ajunge să fim huliți și batjocoriți și vom putea oare scăpa de sminteli? Căci oamenii cei stricați adeseori își bat joc și de lucrurile cele mai frumoase, însă greșelile, oricât de neînsemnate ar fi, nu le vor trece cu vederea fără a le lua în derâdere. De aceea, cu mare băgare de seamă să intrăm în vorbă cu cei străini."

288. „Unor astfel de oameni li se mai întâmplă să cadă încă și în alt păcat, când judecă despre cei ce ies în lume, cu toate că nu știu bine felul lor de viață. Ei gândesc că cei care și-au schimbat chipul vieții nu numai hotărârea au schimbat-o, ci însăși firea s-ar fi prefăcut în ei; nu socotesc că nevoitorii duhovnicești sunt bântuiți de aceleași patimi pe care le pot birui numai prin tăria sufletului și prin îndepărtarea de plăceri, ci asemenea oameni socotesc că patimile s-au depărtat cu totul de firea cea trupească a călugărilor. Și astfel, dacă omul cel duhovnicesc se abate oricât de puțin de la desăvârșire, îndată toți, chiar aceia care până atunci îi aduceau laude și se mirau de viața lui, se prefac în judecătorii lui nemiloși și singuri pe sine se vădesc că-i aduceau laude nemeritate. După cum în loc de privelişti (arene), dacă un luptător cade, potrivnicul îl calcă îndată lovindu-l și înfrângându-l cu totul, așijderea și acest fel de oameni, dacă văd că vreun frate care s-a nevoit întru virtuți s-a abătut o dată de la desăvârșire, năvălesc asupra-i ca și cu săgeți, rănindu-l cu clevetiri și bârfeli, fără să pătrundă în sinea sa și să vadă că ei înșiși se rănesc zilnic cu mii de săgeți. Iar cei ce se nevoiesc în buna cucernicie, chiar dacă cu ei se luptă asemenea patimi, se aleg ori cu prea puține stricăciuni din partea acestora, ori deloc nu li se aduce nici o vătămare, cu toate că au de luptat cu un dușman mult mai puternic decât dânșii. Și deoarece înșiși nevoitorii au pornit la luptă cu cel potrivnic, atunci e lucru mare pentru cel viclean ca să-i învingă, iar atunci când este învins călugărul înseamnă a primi o rană de moarte și a fi socotit în viitor ca unul ce a fost înfrânt cu totul în ale virtuții. Iar lupta cu cei ce s-au dat lumii, vrăjmașul o disprețuiește, pe de o parte, pentru că mulți dintr-aceia de bunăvoie se lasă a fi biruiți, scufundându-se în păcate prin diferite pofte și plăceri și astfel biruința vrăjmașului o fac ușoară de tot, iar pe de altă parte, deși întrucâtva acești oameni se împotrivesc păcatului, însă diferite plăceri ușor îi scot din luptă iar ei, întorcându-și spatele, îndată sunt învinși și poartă semnele urâcioase ale biruinței ce s-a câștigat asupra lor."

289. „Dar dacă unii, înfrânând în sine pornirile spre plăceri lumești, cu îndrăzneală au pornit luptă împotriva celui viclean, atunci lupta lor nu fost așa de grea, ci mult mai ușoară decât a nevoitorilor. Căci unul este îngrijorat cum să rămână asupra lui cele ce-i aparțin după drept și se luptă cu îndârjire pentru bunurile pieritoare, iar altul lasă celor ce sar asupra lui

şi ceea ce este al lui de drept, îndeplinind cele zise: *de la cel care ia lucrurile tale, nu cere înapoi* (Luca 6, 30). Unul fiind lovit întoarce lovitura şi fiind jignit răsplăteşte jignind pe altul, socotind că aşa se face dreptate; iar altul suferă până când se potoleşte nesaţul celui ce-l bate ori îl jigneşte. Unul vrea să fie mai presus de orice plăceri trupeşti, iar altul îşi petrece viaţa scufundându-se în desfătări. De aceea, pe omul cel lumesc cum îl poţi oare asemăna la luptă cu călugărul?"

290. „Dar bagă în seamă şi un alt păcat în care cad cei legaţi de această viaţă atunci când judecă pe călugări ori de câte ori călugărul, după postire îndelungată, simte trebuinţa să-şi întărească trupul cu hrană; ei vor ca acela, ca şi cum ar fi unul ce nu are trup şi este nematerialnic, sau deloc să nu mănânce, sau să ia foarte puţină hrană. Şi dacă văd vreun călugăr care cât de puţin îşi cruţă trupul îndestulându-şi măcar trebuinţele cele mai de seamă, atunci ei încep pe toţi să-i grăiască de rău, asupra tuturor să clevetească numindu-i mâncăcioşi şi lacomi, pentru purtarea nedemnă şi neînfrânarea unuia ocărând pe toţi, fără să se gândească că ei înşişi de două sau chiar de trei ori pe zi mănâncă din belşug hrana cea mai grasă şi sătioasă, săturându-se cu cărnuri de tot soiul şi bând vin foarte mult, şi cu o aşa lăcomie se reped la masă, ca şi naşte câini flămânzi abia sloboziţi din lanţ. Pe când călugării adevăraţi gustă numai hrană uscată, care e puţin hrănitoare, luând-o doar numai o dată pe zi şi deprinzându-se să vieţuiască după rânduieli aspre şi primind mâncare cu măsură şi pricepere, ei sunt pe deplin îndreptăţiţi că, fiind împăcaţi în cuget, dau trupului cele ce-i sunt de trebuinţă. De aceea se cuvine ca libertatea noastră să nu fie judecată de altă conştiinţă (I Cor. 10, 22). Căci dacă gustăm hrană cu mulţumire, de ce ne hulesc pentru acelaşi lucru, pentru care noi mulţumim, luând masă sărăcăcioasă şi ieftină cu atâtă bucurie, pe care nu o au ei nici atunci când se satură cu mâncările cele mai alese şi scumpe, cu care se încarcă mesele cele bogate?"

291. „Trebuie să ne depărtăm de orice lucru care, apropiindu-se de noi, răscoleşte patimi, răzvrăteşte şi tulbură mintea şi stârneşte în suflet lupte şi bântuieli. A lupta lupta aceea care fără de voia noastră ne cuprinde este un lucru ce atârnă de priceperea şi bărbăţia noastră; dar este o nebunie de a stârni într-adins lupte împotriva sufletului nostru. În lupta cea fără de voie poate să fie iertare, chiar dacă se întâmplă ca vreun frate să fie învins (fie să scape de aceasta călugării creştini!), iar cel învins în lupta într-adins stârnită, pe lângă că rămâne de batjocură, dar se mai lipseşte şi de iertare."

292. „De aceea mai ales să ne ferim de a ne întâlni şi de a sta de vorbă cu femei, doar de-om fi siliţi de vreo nevoie mare să ne întâlnim cu vreo femeie. Însă chiar de va fi o asemenea trebuinţă neobişnuită şi atunci să ne păzim de femei ca de foc şi să ne grăbim a ne despărţi cât mai iute de ele. Să pricepem că despre aceasta vorbeşte înţelepciunea: *Oare poate pune*

cineva foc în sânul lui, fără ca veşmintele sale să nu ardă ? Sau va merge cineva pe cărbuni aprinşi fără să i se frigă tălpile ? (Pilde 6, 27-28)."

293. „Iar de zice vreun frate că, întâlnindu-se cu femei sau viețuind cu ele împreună un timp îndelungat rămâne nebiruit de rău, acela sau n-are firea bărbătească şi deci este ceva straniu, el fiind ca ceva între partea bărbătească şi cea femeiască – după cum se zice despre famenii din naştere, doar dacă şi aceştia sunt fără patimi şi nu au nici o simțire către partea femeiască, «oare pofta famenului va strica fecioria fetei ?», zice înțeleptul (Sirah 20, 4) – sau dacă are deplină fire bărbătească atunci, fiind prins de patimă, nu o simte, precum se întâmplă cu cei îmbătați ori nebuni care, îndurând cele mai grele suferințe se cred pe sine ca nefiind suferinzi. Dar fie primit şi cuvântul acesta, deşi străin de pricepere, şi anume că deşi e om, el nu ar fi îmboldit de pofta bărbătească. Însă chiar dacă cineva nu este îmboldit, e lucru greu să dovedeşti aceasta altora, cum că într-adevăr eşti slobod de patimi. Iar a da prilej de sminteală multora, fără a avea în vedere vreun scop bun, aceasta o socotesc ca un lucru foarte primejdios pentru cei ce umblă astfel. Dar aici trebuie să se aibă în vedere încă şi altceva, şi anume: deşi gândurile cele necurate nu-l fac pe bărbat să sufere, dar nu se poate împotrivi în această privință când e vorba despre femei, precum că nici în ele gândurile necurate nu stârnesc poftele cele trupeşti. Ci dimpotrivă, având mintea mai neputincioasă şi fiind mai înclinată spre patimi, femeia adeseori suferă numai din pricină că cineva a avut întâlnire cu ea. Şi cel ce singur nu pătimeşte, acela adeseori răpeşte pe alții, fără măcar să bănuiască despre aceasta. Femeia de multe ori venind la călugăr din motivul dragostei duhovniceşti, se umple de păcat prin mijlocirea văzului, cu ochi poftitori mâncând chipul semenului şi prin gânduri necurate strică pe fecioara cea lăuntrică, pe care cu deosebire o doreşte mirele."

294. „Dar pentru ca să nu se întâmple ceva din cele ce s-au spus, să ne păzim de orice fel de convorbiri şi întâlniri prelungite cu femei, de este aceasta cu putință, nu ca şi cum am fi duşmani ai părții femeieşti – să nu fie aceasta – şi nici lepădându-ne de rudenia cu ele, ci totdeauna fiind gata să ajutăm şi să facem cele de folos după putință fiecărei femei, căci avem aceeaşi natură omenească, laolaltă cu ele, ca unii ce am început lupta curăției, pe care trebuie şi ele să o lupte; dar e mai bine să ne păzim de asemenea întâlniri, ca să nu ne aducem aminte de acea patimă, de care ne-am depărtat şi ne-am lepădat."

XIV. Legături cu rudele

295. „Ce legături să avem cu rudeniile după trup ? Celor ce au intrat în frăție, starețul nu trebuie să le dea voie ca ei să se dezmiardă cu ceva, pen-

tru ca, sub motivul cercetării rudelor, să nu se depărteze de fraţi şi să nu ducă o viaţă nemărturisită la nimeni şi pentru ca să nu se deprindă de a purta grija celor de aproape după trup."

296. „Părinţii după trup ori fraţii unuia dintre fraţi, dacă vieţuiesc întru Domnul, să se bucure de sprijinul din partea tuturor celor ce sunt în frăţie (mănăstire), ca şi cum le-ar fi tuturor părinţi şi rudenii. Întrucât Domnul zice: *Că oricine va face voia Tatălui Meu Celui din ceruri, acela îmi este frate şi soră şi mamă* (Matei 12, 50). Dar şi grija pentru aceştia, socotesc, să o lase în seama stareţului mănăstirii."

297. „Iar dacă sunt legaţi încă de viaţa lumească, atunci n-au nimic de obşte cu noi, care, nedesfătându-ne cu plăceri, tindem să sporim în tot ce este cu bună cucernicie şi ne apropie pe noi către faţa Domnului. Căci pe lângă faptul că nu le aducem nici un folos, încă şi viaţa noastră ne-o tulburăm şi o umplem cu neplăceri şi astfel pe noi înşine ne conducem spre păcat. Dimpotrivă, pe cei ce urăsc legile Domnului şi strică buna cucernicie, când vin la mănăstire să-i cerceteze pe ai lor nu se cade a-i primi, ca pe unii ce nu iubesc pe Domnul Care a zis: *Cel ce nu Mă iubeşte nu păzeşte cuvintele mele* (Ioan 14, 24). Dar care-i împărtăşirea dreptăţii faţă de fărădelege ? Ori, ce parte are dreptul cu cel nedrept ? Şi mai ales de la cei care abia se obişnuiesc în ale virtuţii să se ia orice prilej de a cădea în păcate, dintre care cel mai de seamă este amintirea vieţii din trecut, să se depărteze aceste prilejuri de la ei pentru ca să nu se întâmple cu ei cele spuse, că s-au întors cu sufletul lor în Egipt (Num. 14, 4); iar aceasta se întâmplă adesea după întâlnirea cu rudeniile după trup."

298. „Îndeobşte să nu se dea voie ca vreo rudă sau cineva străin să stea de vorbă cu fraţii dacă nu va fi încredinţare că se va vorbi spre zidire sufletească şi spre desăvârşire. Iar dacă este nevoie să spui vreun cuvânt cuiva cu care te întâlneşti pentru o singură dată, atunci lasă mai bine aceasta în seama acelora ce au darul cuvântului, pentru că ei ştiu şi cu înţelepciune să vorbească, şi cu chibzuinţă să asculte spre zidirea credinţei, după cum şi apostolul învaţă lămurit, că nu toţi au darul cuvântului, ci că acest dar îl au numai cei aleşi, când zice: *că unuia i se dă prin Duhul Sfânt cuvânt de înţelepciune, iar altuia, după acelaşi Duh, cuvântul cunoştinţei* (I Cor. 12, 8). Şi în alt loc: *ca să fie destoinic şi să îndemne la învăţătura cea sănătoasă şi să mustre pe cei potrivnici* (Tit 1, 9)."

299. „De rude, prieteni şi părinţi tot pe atât trebuie să-ţi depărtezi inima, pe cât de departe sunt vii de cei morţi. Căci cel ce s-a dat pe sine cu adevărat la lupta duhovnicească, acela s-a lepădat de lumea întreagă şi de toate câte sunt în lume, ba încă voi spune şi mai mult, acela s-a răstignit lumii, a murit pentru lume şi pentru toţi pe care el i-a avut în lume, fie părinţi, fraţi, fie alte rudenii până al treilea, al patrulea neam sau şi mai departe. De aceea, dacă părinţii se vor depărta de lume şi vor îmbrăţişa

acelaşi fel de viaţă pe care o duce fiul, atunci după adevăr ei sunt rudenii şi nu mai sunt părinţi trupeşti ai aceluia, ci fraţi după duh. Căci cel dântâi şi adevărat părinte este Părintele tuturor, iar al doilea după dânsul – cel ce te povăţuieşte în viaţa duhovnicească. Iar dacă rudeniile continuă să iubească viaţa de dinainte, atunci ei fac parte din lume, de care noi ne-am lepădat şi nici o legătură nu au cu cei ce s-au dezbrăcat de omul cel trupesc. Iar cine ţine mult la prietenia cu oamenii cei lumeşti şi doreşte necontenit să stea de vorbă cu ei, acela, după convorbiri prea dese cu ei, îşi sălăşluieşte în sufletul său dorinţele lor. Aşijderea şi cel ce şi-a umplut mintea cu cugetări lumeşti, acela s-a depărtat de ţinta sa cea bună, a lepădat chipul gândirii duhovniceşti, iarăşi a adunat în sufletul său ceea ce a scos afară înainte, fiind rănit de duşmanul care, prin mijlocirea trupului, tulbură viaţa cea duhovnicească."

300. „De aceea să dorim celor ce ne sunt aproape după trup toate câte sunt bune, adică: dreptatea, buna-cuviinţă şi tot ceea ce am văzut că este bun pentru noi. Şi nouă ni se cuvine să dorim aceasta, şi pentru ei va fi folositor să primească de la noi asemenea rod. Şi noi înşine vom scăpa de grija şi neliniştea pentru dânşii, pentru că diavolul, îndată cum ne vede că suntem slobozi de orice grijă lumească şi uşor păşim pe calea ce duce spre cer, ne insuflă gândul pentru rudenii şi, îndemnându-ne să ne îngrijim de nevoile lor, face ca mintea noastră să se tulbure de grijile vieţii, anume: ce avere au rudele noastre, dacă e mare ori mică, dacă toate sunt de ajuns ori dacă lipseşte ceva; cu cât şi-au mărit averea rudele noastre sau ce pierderi au suferit din pricina a fel de fel de împrejurări nefericite şi cu cât li s-a micşorat prin aceasta averea lor.

Diavolul face de asemenea ca, după cum ne bucurăm de norocul lor şi ne întristăm de pagubele lor, tot aşa împreună cu ei duşmănim pe vrăjmaşii lor, cu toate că ni s-a poruncit nouă ca pe nimeni să nu-l socotim drept vrăjmaş (Matei 5, 44) şi împreună cu ei ne bucurăm de prietenii lor, care adesea nu sunt vrednici ca să avem cu ei legături duhovniceşti; apoi, ne bucurăm de câştigurile nedrepte ale rudelor noastre. Diavolul ne insuflă iarăşi înclinările către lucrurile lumeşti, de care ne-am dezbrăcat odată, pentru ca să sădim în sufletele noastre cugetări duhovniceşti. Şi astfel, având gânduri materiale şi lumeşti, acestea distrug în noi pe nevoitorul cel lăuntric, prefăcându-ne pe noi într-o fiinţă neînsufleţită care, deşi poartă chipul luptătorului duhovnicesc, însă deloc nu se însufleţeşte de virtuţi. Încă adeseori s-a întâmplat că oarecare călugări, având prea multă atragere către rudenii, au îndrăznit să facă sacrilegiu (bătaie de joc de cele sfinte), ca să-i scape din nevoi pe aceştia. Căci cele ce se păstrează pentru sfinţii care s-au sfinţit pe sine Domnului sunt socotite ca jertfă sfântă şi adevărată adusă Domnului; deci, cel care fură ceva din acestea este socotit în rândul celor care cutează să facă sacrilegiu."

301. „De aceea, cunoscând răul din această preocupare pentru rudeniile noastre, să fugim de grijile pentru ei ca de niște unelte ale diavolului. Căci Însuși Domnul a osândit astfel de înclinări și de obiceiuri, oprind pe unul dintre ucenicii Săi să se ducă să-și ia bun rămas de la rudeniile lui, iar altuia neîngăduindu-i să meargă ca să îngroape pe tatăl său. Celui care a vrut să-și ia rămas bun de la casnicii săi i-a zis: *Nimeni care pune mâna pe plug și se uită îndărăt, nu este potrivit pentru împărăția lui Dumnezeu* (Luca 9, 62), iar celui care voia să-și îngroape tatăl: *Lasă morții să-și îngroape morții lor* (Luca 9, 60). Deși atât unul cât și celălalt s-au adresat cu cereri cuviincioase și îndreptățite, Mântuitorul însă nu le-a dat voie și nici pentru câteva clipe măcar n-a lăsat să-l părăsească copiii împărăției cerești, pentru ca nu cumva ei, luându-se după treburile pământești și trupești, să facă ori să gândească ceva nevrednic de judecățile cerești; căci celor ce gândesc la cele cerești, ca unii ce s-ar fi mutat de aici și s-au făcut cu duhul mai presus de lume, nu le este îngăduit să se lipească de cele pământești."

302. „Dacă va zice însă cineva: dar de ce poruncește legea să avem grijă pentru cei de aproape ai noștri, zicând: *nu te ascunde de cel de un neam cu tine* (Isaia 58, 7); de asemenea și Apostolul: *dacă însă cineva nu poartă grijă de ai săi și mai ales de casnicii săi, s-a lepădat de credință și este mai rău decât un necredincios*? (I Tim. 5, 8) să-i răspundem că dumnezeiescul apostol a spus aceasta oamenilor lumești, care au bogăție materială și pot să ușureze nevoile rudelor și, într-un cuvânt, legea spune acestea celor vii și nu celor morți; pentru că morții nu au nici o sarcină de acest fel. Tu însă ai murit și te-ai răstignit lumii întregi căci, fugind de bogăția materială, mai vârtos ai iubit sărăcia și, sfințindu-te lui Dumnezeu, te-ai făcut avuția lui Dumnezeu. Ca și cel mort, tu ești slobod de orice obligații față de rudenii și ca unul ce nu strângi câștiguri, nu ai nimic, de unde le-ai putea da lor. Mai ales că ai adus în dar lui Dumnezeu cu însuși trupul tău și nu mai ai nici o putere asupra acestuia; de aceea nu-ți este îngăduit să te supui pe tine spre slujirea oamenilor, ci trebuie să ai legătură numai cu cei ce sunt într-un cuget cu tine, care la fel pe toate le-au sfințit lui Dumnezeu. De aceea, cum se pot adresa către tine cuvintele amintite ale Scripturii? Oare nu vei păcătui lepădându-te de făgăduința ta călugărească?"

303. „Se cade oare să ai milă de cei de-aproape după trup, dorindu-le să dobândească mântuire? Cel născut de la Duh, după cuvântul Domnului (Ioan 3, 8) și care s-a învrednicit a fi în rândul fiilor lui Dumnezeu se rușinează de rudenia cea după trup, și socotește ca ai săi pe cei dintr-o credință, despre care a mărturisit Domnului, zicând: *Mama Mea și frații Mei sunt aceștia care ascultă cuvântul lui Dumnezeu și-l îndeplinesc* (Luca 8, 21). Deci să aibă milă către aceștia, despre care a mărturisit Domnul, iar pe rudeniile cele după trup să le socotească ca și pe orice alt om din lume. Și dacă vre-

unul dintre fraţi, având oarecare atragere către rude trupeşti, ar căuta să-şi găsească sprijinul în cuvintele Apostolului: *aş fi dorit să fiu eu însumi anatema de la Hristos pentru fraţii mei, cei de un neam cu mine, după trup* (Rom. 9, 3), acela să ştie că Apostolul nu rudenia trupească o are în vedere, ci pe Israel şi darurile ce i s-au dat acestuia de la Dumnezeu şi dă cinste israclitenilor nu pentru că aceştia erau cei de-aproape ai lui după trup, ci pentru că ei s-au învrednicit de atâtea mari şi nenumărate daruri ale lui Dumnezeu. Mai ales că a lor era legea şi slujirea, lor li s-au dat făgăduinţele şi legământului, ai lor au fost patriarhii şi mai ales pentru că dintr-înşii a răsărit Hristos după trup; de aceea preţuim atât de mult mântuirea lor, nu rudenia socotind-o, ci întruparea Domnului pentru noi Care a zis: *Nu sunt trimis decât către oile cele pierdute ale casei lui Israel* (Matei 15, 24)."

304. „Cum se cuvine să ne întâlnim noi cu aceia cu care odinioară am vieţuit împreună sau cu rudeniile noastre, când vin la noi ? Aşa cum a arătat şi Domnul, dacă i s-a spus: *mama ta şi fraţii tăi stau afară dorind să te vadă* (Luca 8, 28). Căci celor ce au adus vestea aceasta le-a răspuns înfruntându-i: *Cine este mama Mea şi cine sunt fraţii Mei ? Căci oricine va face voia Tatălui Meu Celui din ceruri, acela-mi este frate şi soră şi mamă* (Matei 12, 48, 50)."

305. „Iar dacă vor începe să ne sfătuiască, încercând să ne ia cu dânşii acasă, să-i ascultăm oare ? Dacă plecarea trebuie pentru zidirea credinţei, atunci de are fratele destulă iscusinţă, să meargă, după ce va fi bine încercat. Iar dacă ar vrea să plece pentru trebuinţe omeneşti, să asculte atunci ce zice Domnul celui care l-a rugat: *Îngăduie-mi ca să rânduiesc cele din casa mea,* zicându-i: *Nimeni care pune mâna pe plug şi se uită îndărăt, nu este potrivit pentru împărăţia lui Dumnezeu* (Luca 9, 61, 62). Şi dacă o astfel de judecată s-a rostit asupra celui ce abia se pregătea să se lepede de lume, atunci ce trebuie să spunem despre cei ce s-au lepădat deja ?"

306. „Pentru cei intraţi în mănăstire se cade oare să se primească daruri de la rudele lor, dacă ar voi să le dea ceva ? Grija şi treaba aceasta îl privesc pe stareţ. Iar în ce priveşte averea mea (a Sfântului Vasile cel Mare), socotesc că e mai bine pentru cei mulţi şi mai folositor pentru zidirea credinţei ca să nu se primească nici un fel de dar. Căci dacă se primeşte, atunci mai întâi se aruncă umbra bănuielii asupra obştii. Iar în al doilea rând, rudei care a dăruit ceva i se dă prilej să se trufească. Dar mai presus de acestea, după cuvântul Apostolului, pe care l-a grăit despre cei ce mănâncă şi beau dintr-al său la mese obşteşti: *ruşinaţi pe cei ce nu au* (I Cor. 11, 22) şi multe alte sminteli se fac. Deci atâtea prilejuri fiind spre păcat, cel mai bun lucru este să nu se primească asemenea daruri, lăsându-se în grija stareţului să primească de la cine va socoti el cu putinţă şi să hotărască cum să se întrebuinţeze darul".

XV. Îngrijirea bolnavilor

307. „Este oare potrivit cu scopul nevoinţelor duhovniceşti să ne folosim de ajutoare doctoriceşti (medicale) ? "

„Orice ştiinţă şi orice meşteşug ne este dat de la Dumnezeu pentru a fi în sprijinul neputinţelor firii. Aşa sunt de pildă: lucrarea pământului, pentru că ceea ce creşte de la sine din pământ încă nu poate îndestula trebuinţele noastre; la fel şi meşteşugul torsului pânzei, precum şi arhitectura la case, pentru că avem nevoie de acoperăminte şi aceasta ne-o cere, pe de o parte buna-cuviinţă, iar pe de altă parte, nevoia de a ne apăra de schimbările văzduhului; acelaşi lucru se poate spune şi despre meşteşugul doctoricesc. Deoarece trupul nostru este bântuit de multe vătămări care ne vin şi din afară, şi dinăuntru din pricina hranei pe care o mâncăm, îmbolnăvindu-ne şi atunci când hrana nu ajunge, şi atunci când se ia peste măsură, Dumnezeu, care chiverniseşte toată viaţa noastră, ne-a îngăduit nouă şi acest meşteşug al vindecării care, asemenea vindecării celei duhovniceşti, urmăreşte înlăturarea celor de prisos (netrebuincioase) şi plinirea celor lipsă. Ca şi cum, dacă am vieţui noi în raiul desfătării, n-am avea nevoie de meşteşugul lucrării de pământ şi de munca câmpului, tot aşa dacă am fi slobozi de orice suferinţe după darul pe care l-am şi avut de la zidirea noastră şi de care ne-am bucurat până la căderea în păcat, atunci n-am avea nevoie de ajutorul meşteşugului doctoricesc, spre uşurarea noastră. Însă precum după izgonirea noastră în locul acesta şi după ce ni s-a spus: *în sudoarea feţei tale îţi vei mânca pâinea ta* (Fac. 3, 19), spre a ne uşura de amărăciunea blestemului, prin încercări îndelungate şi prin multe osteneli am deprins noi meşteşugul lucrării pământului, căci ne-a dat Dumnezeu mintea şi priceperea pentru a învăţa acest meşteşug şi mai ales pentru că ni s-a poruncit să ne întoarcem iarăşi în pământul din care am fost luaţi şi înjugaţi fiind cu trupul bolnăvicios, care pentru păcat a luat osânda stricăciunii şi din această pricină s-a supus neputinţelor, pentru aceasta ni s-a dat spre ajutor meşteşugul vindecării, care măcar într-o măsură oarecare uşurează patimile celor suferinzi. Căci nu de la sine cresc felurite ierburi, care au însuşirea de a tămădui anume neputinţe, ci de bună seamă din voia Ziditorului au răsărit ele spre folosul nostru. De aceea, însuşirile tămăduitoare ale rădăcinilor, florilor, frunzelor, fructelor şi toate câte sunt spre folosul trupului în apa mării şi în felurite metale, toate acestea sunt un fel de născociri meşteşugite pe care le primim în mâncare şi băutură. Dar din toate leacurile, ceea ce este ori de prisos, ori cere prea multă muncă şi toată viaţa o împing numai spre îngrijirea trupului, acestea să fie oprite creştinilor."

308. „Să căutăm însă ca în aşa fel să folosim meşteşugul ca să nu fie socotit numai el ca pricină a însănătoşirii ori a îmbolnăvirii noastre, ci aces-

te ajutoare să fie primite spre slava Domnului şi în chipul îngrijirii pentru suflet. Iar dacă lipsesc ajutoare lecuitoare, să nu se pună toată nădejdea de uşurare numai în acest meşteşug, ci dimpotrivă, să se ştie că Domnul, ori că *nu va îngădui ca să fiţi ispitiţi peste putere* (I Cor. 10, 13) ori, precum în vremea de demult, făcând tină, a uns ochii orbului şi i-a poruncit să se spele în Siloam (Ioan 9, 6, 7) ori şi-a spus numai voinţa Sa cea bună, zicând: *Voiesc, curăţeşte-te* (Matei 8, 3), iar pe alţii îi lăsa să se lupte cu bolile, pentru ca prin încercări să se facă mai iscusiţi. Tot aşa şi de noi se atinge uneori în chip nevăzut şi pe nesimţite, numai dacă găseşte aceasta folositor pentru sufletele noastre, iar câteodată voieşte ca să alergăm la ajutoarele cele materiale în vremea bolilor noastre, înrădăcinând prin vindecare prelungită amintirea darului ori, după cum am zis, arătând chipul îngrijirii pentru suflet."

309. „Căci precum trupului îi prieşte îndepărtarea a tot ce este străin şi plinirea a toate câte-i sunt lipsă, tot aşa şi din sufletul nostru trebuie să îndepărtăm tot ce-i este străin şi să lăsăm să intre în el toate cele ce-i sunt cuviincioase după firea lui, pentru că *Dumnezeu a făcut pe om drept* (Eccl. 7, 29) *şi suntem zidiţi în Hristos Iisus spre fapte bune, pe care Dumnezeu le-a gătit mai înainte, ca să umblăm întru ele* (Efes. 2, 10). Şi, după cum lecuindu-ne trupul, îndurăm tăieri, arderi şi primim doctorii amare, tot aşa şi pentru a ne vindeca sufletul trebuie să primim şi asprimea cuvântului dojenitor şi leacurile cele amare ale pedepselor. Iar pe cei care nu se înţeleptesc nici prin acestea, cuvântul proorocesc îi înfruntă, glăsuind aşa: *Au doară nu mai este acolo doctor ? De ce dar nu se vindecă fiica poporului meu ?* (Ier. 8, 22). Şi dacă, pătimind de boli învechite, mult timp aşteptăm vindecare întrebuinţând felurite ajutoare care pricinuiesc chinuri, aceasta înseamnă că şi păcatele cele ce s-au încuibat în suflet nu le vom putea izgoni decât numai ostenindu-ne cu dragoste în rugăciune, prin pocăinţă îndelungată şi printr-o viaţă aspră, iar că acestea sunt îndeajuns spre a ne tămădui ne-a arătat acum cuvântul."

310. „Deci numai pentru faptul că unii nu se folosesc bine de meşteşugul doctoricesc, noi să nu ne ferim de întrebuinţarea acestuia. Căci numai pe temeiul că unii care nu ştiu măsura în plăceri, trecând hotarul trebuinţei, întrebuinţează meşteşugul bucătăriei, al brutăriei, al ţesătoriei spre agonisire de bogăţii, nu se cade ca numai din această pricină să lepădăm noi orice meşteşug, ci dimpotrivă, prin dreapta folosinţă a meşteşugurilor să arătăm ce anume au vătămat în ele acei oameni iubitori de plăceri. Tot aşa, în privinţa meşteşugului doctoricesc, noi n-avem temei să lepădăm darul lui Dumnezeu numai din pricină că unii îl întrebuinţează rău. Ar fi o nebunie dobitocească să aşteptăm vindecare numai din mâna doctorului, după cum nădăjduiesc unii oameni care nu se ruşinează să-i socotească pe doctori drept mântuitorii lor.

Dar pe de altă parte, ar fi o încăpățânare dacă întotdeauna ne vom feri de a folosi știința doctoricească. Ci dimpotrivă, după cum Iezechia n-a socotit legătura de smochine (IV Regi 20, 7) drept întâia pricină a însănătoșirii sale, ci, dând slavă lui Dumnezeu, a adăugat și mulțumire pentru zidirea smochinelor, așa și noi, când primim lovituri de la Dumnezeu, care cu multă bunătate și înțelepciune cârmuiește viața noastră, să-i cerem mai întâi să ne dea înțelegerea pricinii pentru care ne pedepsește, dar apoi să ne dăruiască și izbăvirea din întristări, adică să-i cerem ca, trimițându-ne *ispita*, să ne dea *și scăpare, încât să o putem răbda* (I Cor. 10, 13). Iar darul tămăduirii, fie că el ne-a fost dat prin ungere cu untdelemn și vin, cum s-a vindecat cel *căzut între tâlhari* (Luca 10, 34), fie prin smochine, asemenea lui Iezechia, să-l primim cu mulțumire. Și să nu facem deosebire între felurile în care ne-a arătat purtarea Sa de grijă Dumnezeu, ori în chip nevăzut, ori prin ceva materialnic, deși atunci când ni se dă vindecarea în chip văzut, mai ușor cunoaștem mila Domnului."

311. „Adeseori căzând în boli care ni se trimit ca pedeapsă, suntem nevoiți să căpătăm vindecare prin mijloace chinuitoare și aceasta ca o parte din pedeapsă. De aceea, mintea sănătoasă ne învață ca să nu ne ferim nici de tăieri, nici de arderi, nici de primirea doctoriilor amare și grele, nici de lepădarea mâncării, nici de împlinirea aspră a tuturor poruncilor medicului, nici de înfrânarea de toate câte distrug sănătatea, dar totuși (voi spune încă o dată) să nu scăpăm din vedere scopul folosului sufletesc, adică din toate acestea sufletul să învețe ca dintr-o pildă cum să poarte grijă pentru sine."

312. „Dar e mare primejdia ca nu cumva să se furișeze în minte acel gând mincinos că oricare boală cere ajutoare medicale, pentru că nu toate suferințele ne lovesc în chip firesc, ci se ivesc ori din pricina unei vieți destrăbălate, ori din alte pricini materiale, când e nevoie de ajutorul doctorului; dar adesea bolile ne vin ca pedepse pentru păcate, care pedepse ni se dau spre îndreptarea noastră. Căci s-a zis: *Domnul ceartă pe cel pe care-l iubește* (Pilde 3, 12), și: *de aceea mulți dintre voi sunt neputincioși și bolnavi și mulți au murit. Căci de ne-am fi judecat noi înșine, nu am mai fi judecați. Dar, fiind judecați de Domnul, suntem pedepsiți, ca să nu fim osândiți împreună cu lumea* (I Cor. 11, 30–32). Se cade ca aceștia în tăcere să rabde ca, lăsând ajutoarele medicale, să îndure boala ce li s-a trimis, până ce își vor cunoaște păcatele, după pilda aceluia, care a zis: *Îndura-voi mânia Domnului, căci am păcătuit împotriva Lui* (Mih. 7, 9). Aceștia trebuie să arate îndreptare, aducând roade vrednice de pocăință și să-și aducă aminte cuvintele Domnului Care a zis: *Iată că te-ai făcut sănătos. De acum să nu mai păcătuiești, ca să nu-ți fie ceva mai rău* (Ioan 5, 14)."

313. „Se întâmplă uneori că și după cererea celui viclean, stăpânul iubitor de oameni îl lasă pe câte un mare luptător duhovnicesc să se lupte

cu diavolul, răpunând astfel cerbicia lui prin îndelunga răbdare a robilor Săi, după cum şi ştim că i s-a întâmplat lui Iov. Sau ca în pilda pentru cei nerăbdători, când Dumnezeu îi ridică pe oamenii care au tăria să rabde până la moarte, precum a fost Lazăr, care era acoperit de bube multe şi despre care nu se scrie dacă a cerut ceva bogatului, ori dacă era nemulţumit de suferinţa sa şi pentru aceasta s-a învrednicit de odihna în sânul lui Avraam, ca unul care a primit cele rele în viaţa sa (Luca 16, 25). Dar aflăm că de multe ori sfinţii zăceau în neputinţe şi din alte pricini, cum de pildă pătimea apostolul, ca să nu gândească cineva că el ar avea firea mai presus de cea omenească şi să nu creadă cumva că el are în firea sa ceva neobişnuit (cum au crezut şi locuitorii Licaoniei, aducându-i cununi şi boi – Fapte 14, 13); drept dovadă a firii omeneşti pătimea el de o boală îndelungată. Ce folos ar fi tras asemenea oameni din meşteşugul doctoricesc ? Oare nu e mai mare primejdie pentru ei când se îndepărtează de mintea sănătoasă, grijindu-se de trup ?"

314. „Iar cei ce din pricina unei vieţi destrăbălate au adus asupra lor felurite boli, aceştia trebuie, după cum s-a spus, să alerge la ajutorul doctorilor, ridicând vindecarea cea trupească la chipul şi pilda îngrijirii pentru suflet. Căci şi pentru noi e folositor ca, după legea cea doctoricească, să ne ferim de toate câte ne vatămă sănătatea; să alegem ceea ce ne este spre folos şi să urmăm sfatului şi însăşi trecerea trupului din starea neputinţei în stare sănătoasă să ne fie ca o mângâiere, pentru ca să nu deznădăjduim şi în ceea ce priveşte sufletul şi ca nu cumva să gândim că sufletul n-ar putea trece din starea păcătoasă la starea cuvenită a desăvârşirii prin pocăinţă."

315. „De aceea, precum nu se cade să fugim cu totul de meşteşugul doctoricesc, tot aşa nu ne e îngăduit de a ne pune în el toată nădejdea. Dar după cum ne folosim de meşteşugul lucrării pământului, însă de la Dumnezeu cerem ca pământul să dea roadă, sau încredinţăm cârma cârmaciului, dar către Dumnezeu înălţăm ruga ca să ne scape de înecare, tot aşa, chemându-l pe medic, când glasul minţii spune, nu încetăm de a nădăjdui în Domnul."

316. „Mi se pare însă că acest meşteşug ne ajută mult să ne deprindem cu înfrânarea, căci văd că el opreşte iubirea de plăceri, nu îngăduie îmbuibare, respinge ca ceva nefolositor, feluri de mâncăruri şi alegerea de bunătăţi şi, într-un cuvânt, lipsa o numeşte maica sănătăţii."

317. „Deci, ori ne folosim de sfaturile meşteşugului doctoricesc, ori le respingem pentru oarecare pricină, singurul scop ce trebuie urmărit e acela de a bineplăcea lui Dumnezeu, ca să se aducă folos sufletului şi să se împlinească cuvântul Apostolului: *deci ori de mâncaţi, ori de beţi, ori altceva de faceţi toate spre slava lui Dumnezeu să le faceţi* (I Cor. 10, 31)."

318. „Așa cugetăm despre lecuirea bolilor în ce privește partea practică a acestei chestiuni; în rânduieli găsim numai trei întrebări care privesc mai mult latura morală: Cine trăiește în frăție și a căzut în vreo neputință trupească, pe acela se cade oare să-l ducem în odaia pentru primirea străinilor ?"

„Trebuie ca orice loc și orice țintă aparte să slujească spre folosul obștesc întru slava lui Dumnezeu."

Spitalul se află în casa pentru primirea străinilor și a musafirilor, cum se vede pentru liniștea fraților sau ca să se poată folosi de spital și cei străini.

319. „Deoarece noi, care slujim bolnavilor care se află în odaia pentru străini, suntem învățați a le sluji cu astfel de plăcere ca și cum am sluji unor frați ai Domnului, dacă acela căruia slujim noi nu va fi astfel, cum trebuie să ne purtăm față de el ?"

320. „Domnul a zis: *oricine va face voia Tatălui Meu Celui din ceruri, acela îmi este frate și soră și mamă* (Matei 12, 50); cel ce nu este astfel, ci se dovedește păcătos, vrednic este de această pedeapsă: *oricine săvârșește păcatul este rob păcatului* (Ioan 8, 34) el are mai întâi nevoie de sfat și înțelepțire. Iar dacă va rămâne în aceleași păcate, este cunoscută judecata Domnului asupra lui, care a adăugat încă: *robul nu rămâne în casă în veac* (Ioan 8, 35) și cuvântul Apostolului care a poruncit: *scoateți afară dintre voi pe cel rău* (I Cor. 5, 13). Căci în acest chip și cei ce slujesc vor scăpa de orice fel de nedumerire, și toți împreună viețuitori vor fi în afară de orice primejdie "

321. Dacă cineva nu se înfrânează de la mâncăruri vătămătoare, întrebuințându-le peste măsură, și apoi se îmbolnăvește, se cade oare să ne îngrijim de acesta ?

„Neînfrânarea este o patimă vădită și deci mai întâi se cade să ne îngrijim cum să vindecăm această patimă. Căci iubitorul de oameni Dumnezeu, vrând să arate cât de mare rău este să te lași cuprins de neînfrânare, îngăduie ca sufletul să sufere din pricina îmbuibării cu mâncăruri care sunt nefolositoare trupului, pentru ca prin suferința trupească, care este urmarea îmbuibării, să se aducă sufletul în stare să cunoască răul și să învețe înfrânarea întru toate.

A ne îngriji îndată de trupul celor loviți de boală din pricina neînfrânării este potrivit cu porunca minții și cu cerințele milei; dar să se facă aceasta nu fără cercetare, ca nu cumva vindecând trupul, să lăsăm sufletul nevindecat. Deci dacă se va vedea că un asemenea frate, prin lecuirea trupului, se înțelepțește și începe a se îngriji de suflet, căutând să-și vindece neputințele, atunci se cade să ne dăm toată silința ca să-i lecuim trupul. Iar dacă, lecuindu-i-se trupul, se va lăsa el de grija pentru suflet, mai bine este unuia ca acesta să sufere de bolile cu care s-a ales din pricina neînfrânării, pentru ca dându-și seama de starea sa și aducându-și

aminte de pedcapsa veşnică, să se poată îngriji el de sănătatea sufletului său. *Dar fiind judecaţi de Domnul, suntem pedepsiţi, ca să nu fim osândiţi împreună cu lumea*" (I Cor. 11, 32).

XVI. Primirea străinilor

322. În această privinţă este numai o singură rânduială dintre cele mari privitoare la mâncarea pentru cei străini, şi anume cum trebuie să fie ea. „Mărirea deşartă, dorinţa de a plăcea oamenilor şi a te arăta lumii, toate acestea sunt oprite creştinilor în orice împrejurări, căci şi cel ce îndeplineşte legea numai ca să-l vadă oamenii şi să-l laude va pierde răsplata sa. Iar cei ce au luat chipul smereniei, potrivit legii Domnului, cu atât mai vârtos trebuie să se ferească de orice fel de mândrie. Dar deoarece oameni mireni se ruşinează de umilinţa sărăciei şi când primesc pe vreun oaspete pun înainte mâncăruri din belşug şi încă cele mai alese, mă tem de aceea ca să nu se atingă şi de noi în chip nevăzut patima aceasta şi să nu fim înfruntaţi că ne-am ruşina de sărăcia pe care o fericeşte Hristos (Matei 5, 3). Pe cât de necuviincios este pentru noi a cumpăra de la alţii vase de argint, perdele de purpură, aşternut moale, învelişuri strălucii, tot aşa de necuviincios este a iscodi feluri de mâncăruri care nu se potrivesc deloc cu viaţa noastră. A căuta cele ce nu sunt negreşit trebuincioase pentru viaţă, ci-s născocite din pofta josnică şi din mândrie vătămătoare nu numai că e ruşinos şi cu totul nepotrivit cu ţinta propusă, dar este şi păgubitor pentru noi, căci atunci şi oamenii care vieţuiesc în belşug şi socotesc că fericirea stă în umplerea pântecelui vor vedea că ne purtăm şi noi cu aceleaşi griji de care sunt copleşiţi ei până la nebunie. Dacă belşugul prisositor e vătămător şi trebuie să ne depărtăm de el, noi niciodată să nu-l îngăduim: căci ceea ce este osândit nu poate să fie folositor nici pentru un timp scurt. Oamenii care vieţuiesc în desfătarea bogăţiilor, *cei ce beau din cupe vin şi din pârga untdelemnului îşi fac miresme pentru uns* sunt osândiţi de Scriptură (Amos 6, 6). Despre văduva *cea care trăieşte în desfătări*, se spune, *deşi e vie, e moartă* (I Tim. 5, 6). Bogatul, pentru dezmierdările de acum, a pierdut raiul (Luca 16, 25)."

323. „Deci ce nevoie ne este să facem cheltuieli mari ? A venit vreun străin ? De e frate şi urmăreşte aceeaşi ţintă în viaţă, îşi va cunoaşte masa; căci ceea ce a lăsat acasă, tot aceea va găsi şi la noi. Poate el s-a obosit pe drum ? Îi vom da atâta cât va avea nevoie ca să se întărească după osteneală. A venit cineva din cei ce duc viaţă lumească ? Să cunoască acela din fapte ceea ce n-a vrut să creadă pe temeiul cuvântului, dându-i-se chipul şi pilda cumpătării la mâncare. Să-i rămână amintirea unei trapeze creştine şi a sărăciei, de care nu se ruşinează fraţii pentru Hristos. Iar dacă nu va fi în

stare să înțeleagă miezul lucrurilor și va râde de noi, atunci nu ne va mai supăra și a doua oară. Dimpotrivă, când vedem că unii dintre oamenii avuți socotesc că îndulcirea cu plăceri este binele cel mai înalt, ne întristăm pentru aceștia că toată viața lor risipind-o în deșertăciuni și plăcerile lor prefăcându-le într-un fel de zei și luându-și partea în această viață trecătoare, în toiul plăcerilor de acum nu simt cum merg spre gheena ce le este gătită și spre chinuri veșnice și dacă ne vom întâlni cu asemenea iubitori de plăceri să nu ne lenevim a le aminti despre toate acestea."

324. „Iar dacă și noi înșine ne vom lipi de acestea și, pe cât ne va fi cu putință, vom alerga după plăceri și ne vom da la iveală, mă tem ca să nu zidim prin faptele noastre ceea ce judecăm la alții, osândindu-ne astfel pe noi înșine, ducând o viață fățarnică și prefăcându-ne când într-un fel, când într-altul și ajungând până într-acolo încât să ne schimbăm chiar îmbrăcămintea ori de câte ori va trebui să ne întâlnim cu oameni de seamă. Dar dacă acestea sunt de rușine, e cu mult mai rușinos ca să schimbăm felul nostru de a ne hrăni, pentru a ospăta pe oamenii cei deprinși cu belșugul.

Viața creștinului se îndreptează după un singur chip și are o singură țintă: preamărirea lui Dumnezeu. *Ori de mâncați, ori de beți, ori altceva de faceți, toate spre slava lui Dumnezeu să le faceți* (I Cor. 10, 31), zice grăitorul de Hristos, Pavel. Iar viața lumească se îndreptează după mai multe chipuri și e felurită; aceasta se schimbă când într-un fel, când în altul spre a plăcea aceluia pe care îl întâmpină."

325. „De aceea și tu, încărcându-ți masa cu mulțimea multă a tot felul de mâncăruri, împotriva obiceiului, ca să faci plăcerea fratelui, osândești iubirea lui de desfătări și, prin mâncărurile pe care i le pui în față, îl certi pentru slujirea pântecelui, scoțând la iveală patima lui de a se desfăta cu plăceri. Oare adesea, văzând chipul și felul cum se pregătește cineva să primească pe vreun oaspete, înțelegem ce fel de om este oaspetele așteptat? Domnul n-a lăudat deloc pe Marta, care *se îngrijea de multe*, ci i-a spus: *Te îngrijești și pentru multe te silești. Dar un lucru trebuie* (Luca 10, 41, 42), adică nu multe în ce privește felurile de mâncare, ci unul singur având-se în vedere – scopul, care este îndestularea trebuinței. Cunoști dar ce mâncare a dat Domnul celor cinci mii de oameni. Știi și rugăciunea lui Iacov către Domnul: *de-mi va da pâine să mănânc și haine să mă îmbrac* (Fac. 28, 20), dar n-a cerut desfătare și belșug."

326. „Dar înțeleptul Solomon? El zice: *sărăcie și bogăție nu-mi da, ci dă-mi pâinea care-mi este de trebuință, ca nu cumva săturându-mă să mă lepăd de Tine și să zic: cine este Domnul? Ca nu cumva sărăcind, să mă apuc de furat și să defaim numele Dumnezeului meu* (Pilde 30, 8, 9) și astfel lămurește că precum belșugul este bogăție, tot așa lipsa desăvârșită de cele trebuincioase pentru viață este sărăcie; iar când avem îndeajuns și nu peste măsură cele trebuincioase, atunci zicem: avem de toate îndeajuns. Dar

ceea ce este de ajuns pentru unul nu este de ajuns pentru altul, după starea trupului fiecăruia şi întrebuinţarea pentru un anumit scop. Căci unuia îi trebuie mâncare multă şi mai hrănitoare, pentru că munceşte mult, iar altuia îi trebuie mâncare mai aleasă şi mai uşoară pentru neputinţele lui, dar la toţi să se dea mâncare ieftină şi care uşor se poate găsi."

327. „De altfel, toate trebuie să se facă cu îngrijire şi este bine să se rânduiască trapeza, numai să nu călcăm hotarele celor trebuincioase, iar când ospătăm pe cineva, hotarul să ne fie îndestularea trebuinţei fiecăruia dintre cei veniţi, căci este zis: *şi cei ce se folosesc de lumea aceasta ca şi cum nu s-ar folosi deplin de ea* (I Cor. 7, 31). Iar cheltuiala peste măsură nu este decât o risipă zadarnică. N-avem bani? Nici să nu dorim ca să-i avem. Nu ne sunt pline hambarele noastre? Dar avem hrana cea de toate zilele: trăim din munca mâinilor noastre. Pentru ce să dăm hrana pe care a rânduit-o Domnul ca să se sature cei flămânzi spre desfătarea celor ce trăiesc în belşug, săvârşind păcat îndoit, căci facem ca întristarea celor lipsiţi să fie şi mai mare, iar sănătatea altora să se vatăme din pricina îmbuibării cu mâncăruri multe?"

XVII. Legile duhovniceşti lăuntrice

Viaţa cea duhovnicească începe cu pocăinţă; din cuptorul pocăinţei ieşi aprins de râvna de a bineplăcea lui Dumnezeu spre mântuirea ta şi spre mărirea Lui. Râvnitorul, lepădându-se de toate, se adânceşte în sinea sa şi, stând cu mintea sa înaintea lui Dumnezeu, se depărtează de rău şi lucrează binele. Osteneala aceasta se sfârşeşte atunci când în inima râvnitorului se sălăşluiesc sfaturile cele bune şi virtuţile creştineşti, care-l fac vrednic vieţuitor al raiului.

a) Pocăinţa

328. Astfel, cea dântâi lege a vieţii duhovniceşti este aceasta: pocăieşte-te şi fă roadă vrednică de pocăinţă. Rânduielile lămuresc în chip amănunţit acest lucru de căpetenie, lucrul cel mai însemnat şi începător.

„Nu trebuie să gândim că Dumnezeu a făcut pe unii buni, iar pe alţii răi. O astfel de cugetare este de mult osândită ca o cugetare eretică, pentru că e hulitoare şi necurată şi face ca sufletul să tindă spre păcat. Deci, cel ce cugetă aşa, ori să se îndrepte, *ori să fie scos din mijlocul nostru* (I Cor. 5, 2), ca să nu i se întâmple aceasta: *puţin aluat dospeşte toată frământătura* (I Cor. 5, 6)."

329. Dar cel ce păcătuieşte după Botez să nu deznădăjduiască, de i s-ar părea chiar că a căzut în prea multe păcate. Până unde poate nădăjdui cel

căzut că prin pocăință va întoarce asupra sa iubirea de oameni a lui Dumnezeu, pentru aceasta nu este nici o măsură. Dacă s-ar fi putut număra milele lui Dumnezeu și dacă s-ar fi putut măsura îndurarea Lui cea mare, atunci, văzând mulțimea și greutatea pocăințelor, s-ar fi dat loc deznădejdii. Și dacă pocăințele, după cum e și firesc, pot fi măsurate și numărate, iar mila Domnului și îndurările Lui este cu neputință a le număra, atunci nu deznădejdii să-i dăm loc, ci să cunoaștem milostivirea lui Dumnezeu și osândirea păcatelor, a căror iertare, după cum este scris, se dăruiește prin sângele lui Hristos (Efes. 1, 7). Cum că nu trebuie să pierdem nădejdea, aceasta ne învață multe și felurite locuri din Scriptură, dar mai ales pilda Domnului nostru Iisus Hristos despre fiul care, luând averea părintească, a cheltuit-o în păcate, dar a cărui întoarcere a fost sărbătorită cu mare bucurie, după cum cunoaștem aceasta din însești cuvintele Domnului. Dar și prin Isaia Dumnezeu zice: *și de vor fi păcatele voastre cum e cârmâzul, ca zăpada le voi albi, și de vor fi ca purpura, ca lâna albă le voi face* (Isaia 1, 18). De altfel, trebuie să știi că aceasta se împlinește numai atunci când pocăința are un preț adevărat, iar asemenea lucru se întâmplă numai dacă cel ce se căiește începe să urască păcatul, după cum se află scris atât în Vechiul, cât și în Noul Testament, și când se aduce roadă vrednică de pocăință."

„Deci nici nu se cade să întrebăm măcar ce păcate se pot ierta, pentru că Noul Testament nu ne-a arătat nici o deosebire între păcate; dar celui ce se pocăiește după lege îi făgăduiește iertarea oricărui păcat, mai ales că Domnul a făgăduit cu gura Sa că va împlini orice se va cere în numele Lui."

330. „Cum trebuie să se pocăiască cel ce a păcătuit și ce roade vrednice de pocăință să aducă? Trebuie să ajungă la o așa stare sufletească, ca cel care a zis: *nedreptatea am urât și am disprețuit* (Ps. 118, 163) și să îndeplinească cele ce a zis în psalmul 6: *Doamne, nu cu mânia ta să mă mustri pe mine* (Ps. 6, 1) și în mulți alți psalmi și ceea ce a mărturisit Apostolul despre cei ce se întristează în Domnul de păcatele altora: *că iată, însăși aceasta, că v-ați întristat după Dumnezeu, câtă sârguință v-a adus, ba încă și dezvinovățire și mâhnire și teamă și dorință și râvnă și ispășire!* (II Cor. 7, 11). Prin toate ați arătat că sunteți curați de fapta aceea. În sfârșit, asemenea lui Zaheu trebuie aă săvârșim o astfel de fapta bună, care s-ar putea pune împotriva păcatului."

331. „Sufletul îngreunat de multe păcate, cu câtă frică, cu ce lacrimi trebuie să fugă de păcate și cu ce nădejde și în ce stare să se apropie de Domnul? Mai întâi să-și urască viața de mai înainte, disprețuind și respingând chiar amintirea despre ea, căci este scris: *nedreptatea am urât și am disprețuit, iar legea Ta am iubit* (Ps. 118, 163). Apoi să ia drept învățător al fricii teama de veșnica judecată, cunoscând că vremea pocăinței este vremea lacrimilor, după cum învață David în psalmul 6, iar când se va în-

credința cu tot dinadinsul că i s-au curățit păcatele prin sângele lui Hristos, după marea Lui milostivire și după mulțimea bunătăților lui Dumnezeu Care zice: *și de vor fi păcatele voastre cum e cârmâzul, ca zăpada le voi albi, și de vor fi ca purpura, ca lâna albă le voi face* (Isaia 1, 18), atunci căpătând putere și pricepere de a plăcea Domnului, va zice: *seara se va sălășlui plângerea, iar dimineața bucuria. Schimbat-ai plângerea mea întru bucurie, rupt-ai sacul meu și m-ai încins în veselie. Doamne, Dumnezeul meu, în veac Te voi lăuda!* (Ps. 29, 5, 11, 12). Și asfel apropiindu-se de Domnul, îi cântă Lui: *Te voi înălța, Doamne, că m-ai ridicat și n-ai veselit pe vrășmașii mei împotriva mea* (Ps. 29, 1)."

332. „Cum se poate ajunge la a urî păcatele? Totdeauna când lucrul se sfârșește neplăcut și trist se stârnește ura către cei ce au pus la cale asemenea lucru. De aceea, dacă cineva se va încredința că păcatele sunt pricina a multe și felurite rele, atunci de bunăvoie și din încredințare lăuntrică va simți ură pentru ele după cum a arătat și cel ce a zis: *nedreptatea am urât și am disprețuit* (Ps. 118, 163)."

333. „Cu ce plângere să plângem, ca să ne învrednicim de fericire? (Matei 5, 4). Să plângem păcatele, ori pentru că am jignit cinstea lui Dumnezeu, căci omul prin călcarea legii lui Dumnezeu necinste face, ori pentru urmările rele ale păcatului, căci este zis: *sufletul care a greșit, va muri* (Iez. 18, 4)." Și aceasta este întristarea cea după Dumnezeu, că legea Domnului a fost nesocotită, precum se scrie: *mâhnire m-a cuprins din pricina păcătoșilor, care părăsesc legea Ta* (Ps. 118, 53).

334. „Cel ce se pocăiește trebuie să-și mărturisească păcatele chivernisitorului tainelor lui Dumnezeu, adică duhovnicului său, iar nu oricui se va întâmpla. Scopul iubirii dumnezeiești față de cei păcătoși este vădit prin acestea: *Eu nu voiesc moartea păcătosului, ci ca păcătosul să se întoarcă de la calea sa și să fie viu* (Iez. 33, 11). Deoarece și mijloacele de îndreptare trebuie să fie potrivite cu păcatul și să se aducă roade vrednice de pocăință, după cele ce sunt scrise: *Faceți, dar, roade vrednice de pocăință* (Luca 3, 8), ca nu cumva, lipsind roadele, să fim loviți de amenințare, căci s-a zis: *Orice pom care nu face roadă bună se taie și se aruncă în foc* (Luca 3, 9), de aceea, mărturisirea păcatelor să se facă înaintea acelora cărora le este încredințată iconomia tainelor lui Dumnezeu. Așa știm că din vechime cei ce se pocăiau la fel făceau înaintea sfinților. Căci în Evanghelie e scris că-și mărturiseau păcatele lui Ioan Botezătorul (Matei 3, 6), iar după Fapte înaintea apostolilor, care îi și botezau pe toți (Fapte 19, 18).

335. Iată cum trebuie să te întorci de la păcate. Să râvnești hotărârii psalmistului David, care zice: *Păcatul meu l-am cunoscut și fărădelegea mea n-am ascuns-o împotriva mea. Zis-am: Mărturisi-voi fărădelegea mea Domnului*" (Ps. 31, 5, 6); iar apoi cu înțelepciune lămurește calea spre aceasta în psalmul 6 și în alți psalmi. Iar de la apostol să ne învățăm ceea ce a

mărturisit corintenilor despre păcatul străin, zicând: *căci întristarea cea după Dumnezeu aduce pocăință spre mântuire, iar întristarea lumii aduce moarte* și adaugă însușirile întristării: *că iată, însăși aceasta, că v-ați întristat după Dumnezeu, câtă sârguință v-a adus, ba încă și dezvinovățire și mâhnire și teamă și dorință și râvnă și ispășire* (II Cor. 7, 10, 11). De aici se vede că trebuie să ne depărtăm nu numai de păcat și să ne întristăm de cei păcătoși, ci să fugim chiar de cei păcătoși, pentru că aceasta și David lămurit o arată zicând: *Depărtați-vă de la mine toți cei ce lucrați fărădelegea* (Ps. 6, 9); tot așa și Apostolul a poruncit: *cu unul ca acesta nici să nu șezeți la masă* (I Cor. 5, 11)."

336. Aceeași îndrumare, ca să se depărteze cel ce se pocăiește de cei păcătoși, se arată și în pravila 20 din cele mici: „Deoarece Apostolul a zis: *să vă feriți de orice frate care umblă fără de rânduială și nu după predania pe care ați primit-o de la noi* (II Tes. 3, 6), de aceea orice împărtășire fie în gând, în cuvânt, ori în faptă cu orice lucru oprit este primejduitor și răufăcător. Dar îndeosebi să se păzească de aceasta cei care au viețuit mai înainte în păcate, mai întâi pentru că sufletul obișnuit cu păcatul încă mai este atras spre el și apoi, pentru că la îngrijirea celor bolnavi cu trupul se caută ca să se înlăture chiar ceea ce este de folos și celor sănătoși, așa și în ce privește cei bolnavi cu sufletul, se cere o și mai multă grijă și băgare de seamă. Iar cât rău iese din împărtășirea cu cei păcătoși o arată același apostol, zicând despre acest lucru: *puțin aluat dospește toată frământătura* (I Cor. 5, 6). Deci dacă iese atâta rău din pricina legăturii cu cei ce păcătuiesc moral, ce să se mai spună despre aceia care gândesc rău despre Dumnezeu și care, după ce au fost pedepsiți o dată pentru reaua lor credință, aceasta nu-i lasă să se însănătoșeze și în celelalte, după cum se vede în Scriptură și din cele zise despre unii în epistola către Romani: *Și precum n-au încercat să aibă pe Dumnezeu în cunoștință, așa și Dumnezeu i-a lăsat la mintea lor fără judecată, să facă cele ce nu se cuvine* (Rom. 1, 28)."

337. Pocăința trebuie dusă până la sfârșit. Cel dântâi semn că ea s-a desăvârșit este când sufletul s-a încredințat cu desăvârșire cum că e curat de păcate. Dar când este aceasta ? „Când cineva va vedea în sine starea lui David, care zice: *nedreptatea am urât și am disprețuit* (Ps. 118, 163), ori când va lua seama că s-au împlinit asupra lui cele poruncite de Apostolul, care a zis: *Omorâți mădularele voastre cele pământești: desfrânarea, necurăția, patima, pofta rea și lăcomia, care este închinare la idoli, pentru care vine mânia lui Dumnezeu,* și apoi întinzând osânda aceasta asupra oricărui păcat, adaugă: *peste fiii neascultării* (Col. 3, 5, 6), ca să se poată spune: *nu s-a lipit de mine inima îndărătnică, pe cel rău, care se depărta de mine nu l-am cunoscut* (Ps. 100, 5). Se va cunoaște însă omul dacă este într-o asemenea stare dacă și față de cei păcătoși va simți, împreună cu sfinții, acea compătimire care face să te cutremuri. Astfel David zicea: *Văzut-am pe ce*

nepricepuți și mă sfârșeam că n-au păzit cuvintele (Ps. 118, 158), și Apostolul zice: *Cine este slab și eu să nu fiu slab ? Cine se smintește și eu să nu ard ?* (II Cor. 11, 29), căci, într-adevăr, dacă sufletul e mai bun decât trupul, iar de toată necurăția trupească ne scârbim și ne întristăm, la vederea oricărui chin și oricărui gând despre aceasta se umple inima de întristare și de scârbă, atunci cu cât mai mult iubitorul de Hristos și de frați trebuie să aibă aceste simțiri față de cei păcătoși, când vede sufletul lor ca și cum ar fi mâncat și otrăvit de fiare și cu putregaiul acoperindu-se, după cum și David a zis: *Că fărădelegile mele au covârșit capul meu, ca o sarcină grea apăsat-au peste mine. Împuțitu-s-au și au putrezit rănile mele, de la fața nebuniei mele. Chinuitu-m-am și m-am gârbovit până în sfârșit, toată ziua mâhnindu-mă umblam* (Ps. 37, 4-6). Și Apostolul zice: *boldul morții este păcatul* (I Cor. 15, 56). De aceea, când va vedea în sine cineva că sufletul lui e într-o așa stare față de păcatele sale, ori ale altuia, atunci să fie încredințat că este curat de păcat."

338. Al doilea semn ca pocăința este desăvârșită este înrădăcinarea în inimă a virtuților care sunt potrivnice păcatelor din trecut. Pravilele hotărăsc despre acestea astfel: „Care sunt roadele vrednice de pocăință ? Acestea sunt faptele dreptății, potrivnice păcatului, pe care trebuie să le facă cel ce se pocăiește, îndeplinind cele spuse: *aducând roadă în orice lucru bun* (Col. 1, 10)."

339. Iar la cine nu s-a desăvârșit pocăința, acela cade ușor din nou în păcate; și, dimpotrivă, aceste noi căderi arată nestatornicia pocăinței. „Dacă cineva, odată pocăindu-se de un păcat, îl mai săvârșește, este semn că nu s-a curățit de întâia pricină a acelui păcat, de la care ca de la o rădăcină oarecare crește din nou același rod. După cum cineva, dorind să taie crengile copacului, va lăsa rădăcina care iarăși va da alte ramuri, tot așa, deoarece unele păcate au începutul nu în sinea lor, ci se nasc din alte păcate, cel ce dorește să se curețe de ele trebuie să dezrădăcineze din sine întâiele pricini ale acelor păcate. De pildă, cearta sau zavistia se nasc nu de la sine, ci cresc din rădăcina iubirii de mărire. Cel ce caută slava de la oameni, acela intră în luptă cu cel ce a câștigat acum mărirea cea bună, ori îl invidiază pe acela care este mai slăvit decât el. De aceea, cine s-a osândit odată pe sine pentru zavistie sau ceartă și va cădea în aceleași păcate, acela să știe că e bolnav de cea dintâi pricină a acestora, adică de mărire deșartă. Și i se cade să-și vindece boala măririi deșarte prin îndeletnicire în smerita cugetare, iar îndeletnicirea în smerita cugetare se socotește îndeplinirea treburilor celor mai înjositoare, pentru că în acest chip, intrând în duhul smeritei cugetări, să nu mai cadă în patima măririi deșarte. Același lucru să se facă și cu oricare păcat asemănător."

340. Și după ce te-ai încredințat că ți s-au iertat păcatele, să nu înceteze cugetele de pocăință. Duhul înfrângerii și al umilinței totdeauna se cu-

vine celor ce se mântuiesc şi după el judecă aceştia, dacă sunt în stare bună ori rea. De aici întrebarea: „De ce uneori sufletul se umileşte, fără ca să aibă stăruinţă spre aceasta şi de ce întristarea vine asupra lui aproape ca de la sine, iar uneori atât e de nesimţitor că, chiar silit fiind, nu se poate umili?"

La aceasta se răspunde: „O asemenea înfrângere este darul lui Dumnezeu, care se dă ori pentru deşteptarea doririi, pentru ca sufletul, gustând din dulceaţa unei asemenea întristări, să se silească să aibă această întristare, ori spre dovedirea că sufletul, prin mare îngrijire, poate fi în necontenită umilinţă şi aceasta slujeşte drept mustrare trândăvirii în oricare alt timp, pentru că, fără ca să cugeţi, fără multă şi necontenită îndeletnicire nu poţi ajunge îndată la ceva sau să biruieşti ceva şi totodată, prin aceasta se arată că sufletul e stăpânit de alte patimi, care nu-l lasă să lucreze slobod ceea ce vrea el, după începutul rânduit de Apostolul, care a zis: *iar eu sunt trupesc, vândut sub păcat, pentru că ceea ce fac nu ştiu; căci nu săvârşesc ceea ce voiesc, ci fac ceea ce urăsc* (Rom. 7, 14-15) şi încă: *dar acum nu eu fac acestea, ci păcatul care locuieşte în mine* (Rom. 14, 17), pentru că Dumnezeu lasă şi aceasta să ne fie nouă spre bine, dacă sufletul, prin ceea ce suferă, ajunge fără voie la cunoştinţa celor ce-l stăpânesc şi cunoscându-se că fără voie slujeşte păcatului, se eliberează din laţurile diavoleşti, câştigând mila lui Dumnezeu, care este gata să primească pe cei ce sincer se pocăiesc."

341. Pocăinţa nu trebuie să înceteze în decursul vieţii întregi, căci cine e fără păcat? – În toată clipa păcătuim, dacă nu cu fapta, apoi cu cuvântul, dacă nu cuvântul, atunci cu gândul. Oricât de mici sunt păcatele, ele pătează conştiinţa, iar conştiinţa trebuie să fie mereu curată. Dacă trebuie să fie păstrată în curăţie, însă zilnic se pătează, atunci în toată ziua trebuie să o curăţăm. Aceasta se cade să o facem ispitindu-ne pe noi înşine în fiecare seară şi mărturisindu-ne nedreptăţile fraţilor, ori stareţului, ori duhovnicului.

„După trecerea zilei şi după săvârşirea oricărui lucru, trupesc ori sufletesc, mai înainte de a ne odihni, conştiinţa fiecăruia să fie ispitită de inima sa. Iar dacă a fost ceva potrivnic datoriei, ori gândire la cele oprite, ori cuvânt nepotrivit, ori lene pentru rugăciune, ori trândăvire la cântarea psalmilor, ori dorinţă pentru viaţă lumească, fapta să nu se ascundă, ci să se spună obştii, pentru ca neputinţa celui atras spre un aşa rău să se vindece prin rugăciunea tuturor."

342. Stareţul dă socoteală pentru fiecare, de aceea pentru fiecare trebuie să aibă grijă. „Dar şi fiecare dintre cei supuşi, dacă vrea să sporească în ceva, dacă vrea să-şi ducă viaţa potrivit cu legile Domnului nostru Iisus Hristos, trebuie ca nici o mişcare sufletească să nu o ascundă, nici un cuvânt să nu-l primească fără a fi ispitit, ci să-şi dezvăluie tainele sufleteşti

înaintea acelora dintre fraţi cărora li s-a încredinţat grija milostivitoare şi compătimitoare pentru cei neputincioşi. Deoarece în acest chip cele de laudă se vor întări, iar cele rele nu vor rămâne fără vindecarea trebuitoare şi printr-o aşa îndeletnicire, prin necontenită creştere, se va ajunge la desăvârşire."

b) Râvna pentru a bineplăcea lui Dumnezeu

A doua lege: aprinzând râvna pentru a bineplăcea lui Dumnezeu, păstrează în tine întotdeauna duh arzător, stăruind a-i da îndreptarea plăcută lui Dumnezeu.

343. Cum trebuie să fie această râvnire ?

„Cu ce hotărâre trebuie să slujească fiecare lui Dumnezeu şi îndeobşte, ce fel de dispoziţie este aceasta ? Hotărârea cea bună socotesc că este dorinţa de a plăcea lui Dumnezeu, dorinţă tare, puternică, nesăţioasă şi neschimbată."

Aceasta şi este lucrarea sfinţirii noastre *în frica lui Dumnezeu* (II Cor. 7, 1) – adică, întreaga şi necontenita ta sfinţire pentru Dumnezeu, atotsfânt, prin grija şi stăruinţa pentru cele plăcute Lui; întrucât cele stricate nu se vor primi în dar pentru Dumnezeu şi ceea ce odată i s-a sfinţit nu se cade a le schimba spre folosinţa omenească şi îndeobşte e necinstit şi cu îndrăzneală." Cine este astfel, acela este cu duh arzător, adică: „cu osârdie înflăcărată, dorinţă nesăturată, stăruinţă nelenevitoare, să facă voia lui Dumnezeu, din dragoste către Hristos Iisus Domnul nostru, potrivit celor scrise: *întru poruncile Lui va voi foarte* (Ps. 111, 1)."

344. Având o astfel de putere, râvna aceasta trebuie să izvorască de bunăvoie din îndemnuri lăuntrice şi înţelepte.

„Ce este slujirea (λατρεια) şi ce înseamnă slujire înţeleaptă ? Slujirea este atenţia stăruitoare faţă de cel căruia îi slujeşti, iar deosebirea între slujirea prin cuvânt şi slujirea neînţeleaptă o arată Apostolul, zicând: *ştiţi că, pe când eraţi păgâni, vă duceaţi la idolii cei muţi, ca şi cum eraţi mânaţi* (I Cor. 12, 2), iar în alt loc: *să înfăţişaţi trupurile voastre ca pe o jertfă vie, sfântă bineplăcută lui Dumnezeu, ca închinarea voastră cea duhovnicească* (Rom. 12, 1). Căci cine merge ca omul care e dus de altul, acela face slujire neînţeleaptă, ca unul care nu lucrează prin hotărârea şi dorinţa sa, sub conducerea minţii, ci atras fiind de puterea celui ce îl conduce. Dar cine, din înţelepciune sănătoasă şi dorinţă bună, cu mare grijă întotdeauna şi în toate îşi alege ca ţintă cele plăcute lui Dumnezeu şi o atinge, acela împlineşte legea despre slujirea prin cuvânt, potrivit cu cel care a zis: *făclie picioarelor mele este legea Ta şi lumină cărărilor mele* (Ps. 118, 105) şi încă: *şi îndreptările Tale mă învaţă* (Ps. 118, 124)."

345. „Cum poate omul ce are hotărâre lăuntrică şi dorinţă să îndeplinească legile Domnului ? Cercetarea celor plăcute şi folositoare şi însăşi aşteptarea acestora aduce în suflet în chip firesc hotărâre şi dorire. De aceea, cine urăşte nedreptatea şi o dispreţuieşte (Ps. 118, 163), acela se va curăţi de orice păcat, din pricina căruia sufletul cade în lenevire şi în neîngrijire de îndreptările lui Dumnezeu, după cum trupul, suferind de boală, n-are poftă de mâncare şi are dezgust pentru ea, şi dacă se va încredinţa fără îndoială că legea lui Dumnezeu este viaţa veşnică şi toate făgăduinţele date celor ce o păzesc adevărate sunt, se naşte în el dispoziţia aceluia care a zis: *Judecăţile Domnului sunt adevărate, toate îndreptăţite. Dorite sunt mai mult decât aurul şi decât piatra cea de mare preţ, şi mai dulci decât mierea şi fagurele. Că robul tău le păzeşte pe ele, şi răsplătire multă are* (Ps. 18, 10-12)."

346. Aşa se naşte dorinţa puternică de a bineplăcea lui Dumnezeu, îndeplinind poruncile lui. „Dar se desăvârşeşte ea prin cercetarea înţeleaptă şi necontenită a măreţiei slavei lui Dumnezeu, prin cugetări de mulţumire şi amintirea necontenită a bunurilor ce ni se trimit de la Dumnezeu. Prin acestea se lucrează în suflet cele spuse: *Să iubeşti pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta, din tot sufletul tău, din tot cugetul tău şi din toată puterea ta* (Marcu 12, 30), după cum s-a întâmplat şi aceluia care a zis: *În ce chip doreşte cerbul spre izvoarele apelor, aşa Te doreşte sufletul meu pe Tine, Dumnezeule* (Ps. 41, 1). Astfel se cade să slujim lui Dumnezeu, îndeplinind cele zise de apostoli: *Cine ne va despărţi pe noi de iubirea lui Hristos ? Necazul, sau strâmtoarea, sau prigoana, sau foametea, sau lipsa de îmbrăcăminte, sau primejdia, sau sabia ?* (Rom. 8, 35)."

347. Arderea duhului către Dumnezeu, împreunată cu dorinţa de a bineplăcea Lui este tocmai acea dragoste „a cărei măsură este aceasta: sufletul necontenit să tindă a îndeplini voia lui Dumnezeu, năzuind spre slava Lui".

348. Aceasta este singura şi adevărata îndreptare a râvnei. „Dar cel ce îndeplineşte voia lui Dumnezeu nu aşa cum vrea Dumnezeu şi nu după simţul dragostei, acela lucru fără folos săvârşeşte, după cum spune Însuşi Domnul nostru Iisus Hristos: cei ce fac, *ca să se arate oamenilor, adevărat grăiesc vouă: şi-au luat plata lor* (Matei 6, 5). Acestora şi apostolul Pavel a fost învăţat să le zică: *şi de aş împărţi toată avuţia mea şi aş da trupul meu ca să fie ars, iar dragoste nu am, nimic nu-mi foloseşte* (I Cor. 13, 3).

349. Dreptarul râvnei este voia lui Dumnezeu, arătată în poruncile sale şi ca râvneşte să fie necontenit curată înaintea lui Dumnezeu, adică în aşa fel ca niciodată cugetul să n-o mustre pentru călcarea poruncilor lui Dumnezeu ori pentru că le-a împlinit fără sârguinţă şi fără grijă."

350. Ca să sporim în râvnă, trebuie să ne lepădăm de noi înşine. „Acel suflet poate fi îndreptat după voinţa lui Dumnezeu, care s-a plecat cuvintelor Domnului: *dacă vrea cineva să vină după Mine, să se lepede de sine,*

să-şi ia crucea sa şi să-Mi urmeze Mie (Matei 16, 24). Iar cine n-a dovedit că se leapădă de sine şi îşi ia crucea, acela găseşte multe piedici în urmarea lui Hristos."

351. Pentru ridicarea râvnei sale la o aşa înălţime, ca să fie gata după porunca Domnului la orice primejdie şi chiar la moarte, mai întâi noi să ţinem minte că Însuşi Domnul pentru noi a fost ascultător Tatălui până la moarte, apoi să ne încredinţăm neîndoielnic în puterea poruncii, cum că ea, după cele scrise, *este viaţa veşnică* (Ioan 12, 50); şi, în sfârşit, să credem Domnului Care a zis: *căci cine va voi să-şi scape sufletul îl va pierde; iar cine va pierde sufletul său pentru Mine şi pentru Evanghelie, acela îl va scăpa* (Marcu 8, 35).

352. Deci, în tot chipul trebuie să ne ferim şi să lucrăm astfel ca să nu ştie stânga ce face dreapta. Aceasta se rânduieşte de la sine. Căci „când mintea caută să placă cu dorinţă tare şi neîmprăştiată lui Dumnezeu, atunci se luptă, după lege, căutând în tot chipul ca să nu se depărteze de la datorie; atunci nu are gândul spre nimic altceva, şi nici pentru alt mădular afară de cele ce-i slujesc spre ţinta ce şi-a hotărât-o, după cum pictorul îşi aţinteşte gândul în orice lucrare, numai la uneltele folositoare lui".

353. În aceasta reuşeşte cine lucrează toate întru slava lui Dumnezeu, adică „face toate pentru Dumnezeu, după legea lui Dumnezeu şi întru nimic nu se uită la laudele oamenilor, ci în toate ţine minte cuvintele Domnului, Care a zis: *aşa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, aşa încât să vadă faptele voastre cele bune şi să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri* (Matei 5, 16)".

354. „Râvna ia o îndreptare necuviincioasă dacă în ea se încurcă şi mulţumirea de sine. De aceea, cine râvneşte să îndeplinească legile dar face numai ceea ce vrea el, acela o astfel de răsplată va primi, ce se cuvine pentru mulţumirea de sine. Deci apostolul zice: *Fiecare dintre noi să caute să placă aproapelui său, la ce este bine spre zidire* (Rom. 15, 2) şi mai tare ne convinge, adăugând: *Că şi Hristos n-a căutat plăcerea Sa* (Rom. 15, 3); aşa că cel ce îşi place sieşi să cunoască primejdia."

355. „Scriptura nu dă voie să se facă binele pentru a plăcea sieşi. Cine îşi place sieşi, acela place omului, căci fiecare este om. Iar *blestemat fie omul care se încrede în om şi îşi face sprijin din trup omenesc*, ceea ce arată încredinţare în sine şi proorocul adaugă la aceasta: *şi a cărui inimă se depărtează de Domnul* (Ier. 17, 5). Aşa şi cel ce place altora şi face lucrul din mulţumirea de sine se depărtează de la buna cucernicie şi cade în slujirea de oameni. Asupra acestora s-a rostit mare ameninţare prin Scriptură: *că Dumnezeu a risipit oasele celor ce plac oamenilor* (Ps. 52, 7)."

356. Printre relele îndreptări ale râvnei se adaugă şi gelozia, dorinţa nu numai de a nu rămâne în urma altora, ori a ne arăta că nici noi nu suntem mai răi decât ei, ci chiar a-i întrece în toate. Rânduielile nu îndreptăţesc

aceasta, arătând deosebirea dintre gelozie (ardoare) – ερις şi râvnă – εριθεια. „Gelozie este atunci când cineva face ceva ca să se arate că nu este mai prejos decât altul, iar râvnă când face ceva în arătare şi din mărire deşartă. Apostolul, amintind uneori de râvnă, pune alături de ea mândria, zicând: *nu faceţi nimic din duh de ceartă, nici din slavă deşartă* (Filip. 2, 3), iar uneori lăsând loc mândriei, opreşte împreună cu ea şi râvna, pe care o înţelegem sub alt nume, zicând: *Să nu fim iubitori de mărire deşartă, supărându-ne unii pe alţii şi pizmuindu-ne unii pe alţii* ! (Gal. 5, 26)."

c) Vieţuire trează întru Domnul

A treia lege: adâncindu-te cu mintea în tine însuţi, stai înaintea Domnului cu bună cucernicie amintindu-ţi despre El, cu simţiri, cu gânduri şi dorinţe cuviincioase. Aceasta-i ceea ce se sfătuieşte şi prin alte cuvinte: a păstra trezvie ori a umbla înaintea feţei lui Dumnezeu. Această stare lăuntrică este condiţia oricărei reuşite în viaţa duhovnicească. Despre ea ne vorbesc acum cugetările Sfântului Vasile cel Mare în partea despre rugăciunea necontenită. Să mai adăugăm încă ceva.

357. „Trebuie să se ştie că nu se poate avea reuşită întru viaţă plăcută lui Dumnezeu dacă vom rătăci cu gândurile încolo şi încoace." De aceea mai întâi trebuie ca în tot chipul să stăpânim gândurile, punând asupra lor privegherea trează a minţii, pentru ca sufletul să nu se apuce de porniri neînfrânate. Sufletul, care îşi păzeşte puterea de gândire în veghere şi fapte cuviincioase, întărindu-se în privegheri dumnezeieşti, se va îndeletnici în cele drepte, cuviincioase, bine rânduite şi paşnice.

358. Aceste două fapte duhovniceşti – trezvia şi umblarea înaintea feţei lui Dumnezeu – sunt nedespărţite. Cine e treaz, acela întotdeauna umblă înaintea lui Dumnezeu, şi cine umblă înaintea lui Dumnezeu este treaz totdeauna. De aici avem semn că acela este împrăştiat, adică nu s-a adâncit în sine şi nu este treaz, care nu se îngrijeşte de cele trebuincioase de a bineplăcea lui Dumnezeu, după cum a zis proorocul: *Văzut-am mai înainte pe Domnul înaintea mea pururea, că de-a dreapta mea este, ca să nu mă clatin*" (Ps. 15, 8). „Cine e acesta ? Cel care nu-şi aminteşte pururea de Dumnezeu. Şi pentru ce ? Pentru că nu-şi aminteşte de binefacerile lui Dumnezeu şi este nerecunoscător înaintea Binefăcătorului." Căci trezvia nu este o stare de nelucrare înaintea lui Dumnezeu, ci este umplerea minţii cu gânduri despre Dumnezeu şi faptele Lui.

359. De aceea, împrăştierea gândurilor ori abaterea de la trezvie „se iveşte din trândăvia minţii, care nu se îndeletniceşte cu cele trebuincioase. Iar mintea este în nepăsare şi neîngrijire din pricină că nu crede în prezenţa lui Dumnezeu, care cercă inimile şi rărunchii. Căci cine va crede acestora, acela va face fără îndoială cele spuse – *am văzut pe Domnul*

şi cele ce urmează. Iar cine a ajuns la aceasta şi la cele asemănătoare, acela nu va îndrăzni niciodată şi nici nu va avea vreme să se gândească la ceva ce nu duce spre zidirea credinţei, chiar de ar părea bune, nu mai vorbim de cele oprite şi neplăcute lui Dumnezeu".

360. După aceasta e de la sine înţeles „cum putem să reuşim în neîmprăştiere. Va reuşi acela care îşi va însuşi gândul lui David cel ales, care grăia odinioară: *Văzut-am mai înainte pe Domnul înaintea mea pururea, că de-a dreapta mea este, ca să nu mă clatin* (Ps. 15, 8), iar altădată: *ochii mei sunt pururea spre Domnul, că El va scoate din laţ picioarele mele* (Ps. 24, 16); iar în alt loc: *Iată, precum sunt ochii robilor la mâinile stăpânilor lor, precum sunt ochii slujnicei la mâinile stăpânei sale, aşa sunt ochii noştri către Domnul Dumnezeul nostru* (Ps. 122, 2). Iar pentru ca să ne îndemnăm noi printr-o pildă mică spre câştigarea acestei stări, care este din cele mai de seamă – adică neîmprăştierea minţii –, ficcare să cugete întru sine cum se poartă în faţa altora, fie aceştia deopotrivă cu el, cum caută să ajungă ca să nu fie judecat în mersul lui, în orice mişcare ori vorbă. Dar după cum căutăm să ne ferim înaintea oamenilor de cele văzute pentru ei, cu atât mai mult să fim încredinţaţi că avem văzători: pe Dumnezeu, după cum e scris: *Care cearcă inimile şi rărunchii* (Ps. 7, 9) şi pe Unul-Născut Fiul Său, Care îndeplineşte cele făgăduite: *că unde sunt doi sau trei adunaţi în numele Meu, acolo sunt şi Eu în mijlocul lor* (Matei 18, 20) şi pe Sfântul Duh, care ne conduce, ne împarte darurile sale şi lucrează, şi pe îngerii păzitori ai fiecăruia dintre noi, după cele spuse de Domnul: *Vedeţi să nu dispreţuiţi pe vreunul din aceştia mici, că zic vouă: că îngerii lor în ceruri pururea văd faţa Tatălui Meu, Care este în ceruri* (Matei 18, 10). Acela pune asupră-şi cea mai de seamă şi mai grea luptă, cum să-şi facă cuviosia sa binecplăcută şi astfel mai tare şi desăvârşit se întăreşte în neîmprăştierea minţii, dar mai cu seamă când va căuta să îndeplinească cele spuse: *Bine voi cuvânta pe Domnul în toată vremea, pururea lauda Lui în gura mea* (Ps. 33, 1), *la legea Lui va cugeta ziua şi noaptea* (Ps. 1, 2), pentru ca prin neslăbită şi necontenită învăţare şi cercetare a voinţei şi slavei lui Dumnezeu, mintea să nu găsească vreme de împrăştiere".

361. În acest chip umblarea treză înaintea lui Dumnezeu este arma cea mai tare spre înfrângerea a tot ce este rău şi ajută reuşita întru cele bune. Ea ţine în putere şi în încordare gândurile bune şi când slăbeşte ea, slăbesc şi acestea. Se lămureşte aceasta în răspunsul la întrebarea: „De ce se întâmplă că în minte se împuţinează gândurile cele bune şi grija pentru a plăcea lui Dumnezeu ? Cum să ne ferim de aceasta ?". „David zice: *Istovitu-s-a sufletul meu de supărare* (Ps. 118, 28), deci se înţelege că aceasta se întâmplă din trândăvia sufletului şi din nesimţire. Căci în sufletul veghetor şi treaz nu slăbeşte nici grija pentru a plăcea lui Dumnezeu, nici gândurile cele bune, ci dimpotrivă, el vede că acestea nu sunt de ajuns pentru

că, dacă ochiul trupesc nu-i în stare să cuprindă câteva din lucrurile zidite de Dumnezeu şi nu se satură văzându-le o dată, dar cercetând o dată vreun lucru nu conteneşte de a-l privi, cu atât mai vârtos ochiul sufletesc, dacă este veghetor şi treaz, nu e de ajuns pentru a cerceta minunile şi hotărârile dumnezeieşti. Căci este zis: *judecăţile tale adânc mare* (Ps. 35, 6) şi în alt loc: *minunată este ştiinţa Ta, mai presus de mine; este înaltă şi n-o pot ajunge* (Ps. 138, 6) şi multe altele asemenea acestora. Iar dacă se împuţinează în suflet gândurile cele bune, se înţelege că slăbeşte în el şi lumina, nu din pricina slăbirii luminătorului, ci din pricina trândăviei celui ce trebuie să fie luminat."

362. Iar cel ce s-a obişnuit să îndeplinească cu lenevire legile lui Dumnezeu, cum va putea căpăta din nou sârguinţa? „Încredinţându-se fără îndoială că Stăpânul atotvăzătorul pururea este de faţă şi aceasta prin ameninţările care s-au rostit asupra celor trândavi şi nădăjduind în răsplata cea mare de la Domnul, ce s-a făgăduit prin apostolul Pavel: *fiecare îşi va lua plata după osteneala sa* (I Cor. 3, 8) şi cu toate câte s-au scris asemenea acestora, pentru a îndemna pe fiecare să fie mai sârguincios sau să aibă răbdare pentru slava lui Dumnezeu."

363. Cumpătarea alungă orice aprindere a trupului. „Dacă sufletul va stărui ca puterea sa înţelegătoare şi cugetătoare să fie totdeauna trează, după cum zice proorocul, *nu va dormita, nici nu va adormi Cel ce păzeşte pe Israel* (Ps. 120, 3), atunci va potoli poftele trupeşti pe două căi, adică atât prin faptul că se va îndeletnici cu contemplarea celor bune şi cuviincioase, cât şi prin aceea că, păzind trupul de tulburări, potoleşte şi astâmpără poftele lui. Iar dacă, deprinzându-se cu trândăvia, va lăsa puterea de contemplare în nelucrare, atunci patimile trupeşti, nefiind de nimeni îndreptate sau oprite, atrag sufletul spre satisfacerea lor. De aceea patimile trupeşti sunt puternice în noi când mintea este în nelucrare şi sunt liniştite când mintea porunceşte şi conduce".

364. Prin aceasta se ajunge şi la împlinirea „legilor Domnului nu pentru a plăcea oamenilor. Căci nimeni încredinţându-se de prezenţa Celui înalt nu se va îndepărta către cele de jos. Iar dacă s-ar întâmpla că lucrul făcut ar plăcea vreunei feţe înalte şi ar fi neplăcut şi respins din partea altei feţe mai de jos, atunci fiecare socotind ca vrednică de cinste părerea celui mai mare, nesocoteşte respingerea celuilalt. Iar dacă aşa se întâmplă între oameni, atunci care suflet în adevăr cumpătat şi sănătos, încredinţându-se de prezenţa lui Dumnezeu, lepădând vreodată săvârşirea lucrului ce este plăcut Domnului, se va întoarce către părerile oamenilor, sau vreodată se va face nepăsător faţă de legile Domnului, robindu-se obiceiurilor omeneşti ori supunându-se judecăţilor lumeşti şi se va îndoi înaintea celui ce poartă vrednicia mare? Nu aşa era voia celui ce a zis: *spusu-mi-au călcătorii de lege deşertăciuni, dar nu sunt ca legea Ta, Doamne*

(Ps. 118, 85) şi încă: *am vorbit despre mărturiile Tale, înaintea împăraţilor şi nu m-am ruşinat* (Ps. 118, 46)".

365. Privegherea, după cum am văzut, potoleşte ura, stinge pofta, alungă somnul. Şi nici o patimă nu-i poate sta împotrivă şi nici nu va cuteza să se arate, când privegherea este în toată puterea. Ea singură se poate pune în locul tuturor nevoinţelor monahiceşti, care de ar fi ele încă trebuincioase pe lângă priveghere, numai să nu o împiedice să lucreze cu toată tăria.

d) Înfrumuseţarea sufletului cu toate virtuţile, prin care sufletul se face lăcaş vrednic ca să se sălăşluiască în el Dumnezeu

Legea a patra: Dumnezeu a sădit în firea noastră sămânţa a toate câte sunt bune, dar prin răzvrătirea voinţei, noi ori le înăbuşim, ori le stricăm, iar prin îndreptarea voinţei spre cele plăcute lui Dumnezeu înviem seminţele bune, răpunem pe cele rele şi le dezrădăcinăm. Când toate cele bune din nou sunt cernute, atunci sufletul se face locuinţa lui Dumnezeu celui în trei ipostasuri, adică ajunge ţinta pentru care a fost zidit şi pe care a căutat-o.

Această lege reiese din înţelesul tuturor rânduielilor. Dar iată unele locuri, care se ocupă mai de aproape cu aceasta:

366. „Astfel, despre iubirea către Dumnezeu, rânduiala zice: iubirea de Dumnezeu nu este ceva care se câştigă prin învăţătură. Căci n-am învăţat de la altul să ne mirăm de lumină, să ne lipsim de viaţă; nimeni nu ne-a învăţat să ne iubim părinţii ori învăţătorii. Tot aşa, ba încă şi mai mult, nu se poate învăţa din afară a iubi pe Dumnezeu, ci odată zidită fiinţa vie, înţeleg aici pe om, se sădeşte în noi, ca o sămânţă, o oarecare lege ce cuprinde în sinea sa îndemnuri ca să tindem către dragoste."

367. La fel glăsuiesc rânduielile şi despre iubirea către semeni. „Ni s-a poruncit să iubim pe aproapele nostru. Avem noi însă şi putere de la Dumnezeu ca să îndeplinim această lege ? Cine nu ştie că omul este o fiinţă blajină şi prietenoasă ? Nimic nu e mai propriu firii noastre, decât ca să avem legături unii cu alţii şi să simţim nevoia de a fi unul cu altul şi să ne iubim unul pe altul".

368. „Dar pentru îndeplinirea tuturor legilor ce ni s-au dat de la Dumnezeu, am primit şi puterea de la El ca să fie cu neputinţă chiar ca cineva să se plângă că i s-ar cere ceva neobişnuit şi nici să se mândrească că aducem de la noi ceva peste puterile noastre. Şi cu aceste puteri, lucrând drept şi cum se cuvine, petrecem cuviincios o viaţă virtuoasă; iar stricând lucrarea lor, ne abatem spre păcat. De aceea, lucrarea în care sporim noi de bunăvoie este sădită în noi şi din fire, numai dacă mintea noastră nu e răzvrătită de viclenie."

369. „Semințele bune din fire cresc și dau rod prin lucrarea cuvântului și a harului dumnezeiesc, iar acestea se primesc de bunăvoie. Și aceste semințe, prin învățătura legilor Domnului, se aleg, se îngrijesc cu multă băgare de seamă și se aduc la desăvârșire cu ajutorul harului dumnezeiesc."

370. De aceea „păcatul se poate descrie astfel: acesta este un rău, ceva potrivnic legii Domnului, ceea ce nu se folosește pentru ținta cea bună; după cum și descrierea virtuții, bineplăcută Domnului, este aceasta: virtutea este întrebuințarea darurilor dumnezeiești cu cuget bun, după legea Domnului".

371. De aceea tot răul izvorăște din neglijarea semințelor celor bune din fire. Aceasta se lămurește în răspunsul la întrebarea: „Se cade oare a socoti pe satana drept pricina oricărui păcat, fie făcut în gând, fie în cuvânt, ori în faptă ? Socotesc că satana însuși de la sine în nimeni nu poate să fie pricina păcatului; dar folosindu-se uneori de faptele firești, iar alteori și de patimile cele osândite, el caută să-i împingă pe cei ce nu veghează la faptele ce izvorăsc din patimile lor. Că răul se naște în noi înșine, aceasta ne arată Domnul, când zice: *căci din inimă ies gândurile rele* (Matei 15, 19). Se întâmplă și cu aceia care, fiind copleșiți de nepăsare, lasă nefolosite semințele cele bune, după cum se spune în Pilde: ca o arătură este bărbatul neînțelept și ca via este omul cel lipsit de minte; de o vei lăsa, se va înțeleni și se va îmburuieni toată și va fi părăsită (Pilde 24, 30, 31). Iar într-un asemenea suflet pustiit și lăsat fără grijă, vor crește spini și pălămidă și se va întâmpla cu el ceea ce s-a spus: *nădăjduiam să-mi rodească struguri și mi-a rodit aguridă* (Isaia 5, 4), cu toate că despre același suflet mai înainte s-a spus: *am sădit-o cu viță de bun soi.* Același lucru se poate găsi și la Ieremia, care vorbește de la fața Domnului: *Eu te-am sădit ca pe o viță de soi, ca pe cea mai curată sămânță; cum dar Mi te-ai prefăcut în ramură sălbatică de viță străină ?* (Ier. 2, 21)."

372. Astfel, când în lumina cuvântului ori a legilor dumnezeiești, cu ajutorul harului celui de sus, semințele bune vor crește și se vor întări și cele rele vor cădea, atunci sufletul se arată prea înfrumusețat cu toate virtuțile și se face locaș vrednic al lui Dumnezeu cel în trei ipostasuri. Aceasta se lămurește mai întâi în răspunsul la întrebarea: cum se va învrednici omul ca să fie părtaș Duhului Sfânt ? La care se răspunde: „Domnul nostru Iisus Hristos a învățat zicând: *de Mă iubiți, păziți poruncile Mele, și Eu voi ruga pe Tatăl și alt Mângâietor vă va da vouă, ca să fie cu voi în veac: Duhul Adevărului, pe care lumea nu poate să-L primească* (Ioan 14, 15–17). De aceea, până când nu păzim toate poruncile Domnului și până când nu vom fi astfel ca Domnul să mărturisească despre noi: *fiindcă nu sunteți din lume* (Ioan 15, 19), până atunci să nu așteptăm a ne învrednici de Duhul Sfânt".

373. În al doilea rând, în răspunsul la întrebarea: „Deoarece Domnul a zis: *unde sunt doi sau trei adunați în numele Meu, acolo sunt și Eu în mijlocul lor* (Matei 18, 20), cum ne vom învrednici de aceasta?" se spune: „Aceia care se adună în numele cuiva, de bună seamă trebuie să cunoască gândurile celui care i-a adunat și să se potrivească lor, ca să capete darul de a bineplăcea și să nu cadă sub pedeapsă pentru gând rău și trândăvie. Căci cei ce sunt chemați de cineva, dacă cel ce i-a chemat urmărește un scop anume, de pildă vrea să secere, atunci aceștia se pregătesc pentru acel lucru, sau dacă are de gând să zidească casă, atunci se pregătesc pentru zidirea casei; așa și noi, cei chemați de Domnul, să ne amintim cele ce a zis Apostolul: *De aceea, vă îndemn, eu cel întemnițat pentru Domnul, să umblați cu vrednicie după chemarea cu care ați fost chemați, cu toată smerenia și blândețea și îndelungă-răbdarea, îngăduindu-vă unii pe alții în iubire, silindu-vă să păziți unitatea Duhului, întru legătura păcii. Este un trup și un Duh, precum și chemați ați fost la o singură nădejde a chemării voastre* (Efes. 4, 1–4). Dar mai lămurit ne arată aceasta Domnul în făgăduința Sa, zicând: *dacă Mă iubește cineva, va păzi cuvântul Meu și Tatăl Meu îl va iubi și vom veni la el și vom face locaș la el* (Ioan 14, 23). De aceea, după cum unul ca acesta se face sălaș prin păzirea poruncilor, tot așa și Domnul petrece în mijlocul a doi sau trei, dacă urmează voii Lui. Iar cei ce se adună cu nevrednicie și nu după voia Domnului, vor auzi totuși: *și pentru ce Mă chemați: Doamne, Doamne, și nu faceți ce vă spun?* (Luca 6, 46)."

e) Virtuțile călugărești sau arătarea chipului unui călugăr desăvârșit

374. Când, potrivit legilor arătate, lucrând cu statornicie, călugărul se va întări și în gânduri, și în simțiri, și în închinări cuviincioase, atunci se arată pe deplin înfrumusețat cu toate virtuțile călugărești, cu desăvârșită lepădare de lume și de toate cele lumești, ca și cum lumea n-ar ființa pentru el și nici mirenii, nici obiceiurile lumești, nici rudenia lumească, cu deplină lepădare de câștig și de avere, lepădare de voința sa, aspră învățare a trupului spre faptele bune, muncă neînfrântă, necontenită gândire la Dumnezeu și unire vie cu Domnul în rugăciune lăuntrică neîntreruptă. Îndemnurile spre reușită în toate acestea le întâlnim în tot cuprinsul rânduielilor; însă Sfântul Vasile cel Mare adeseori făcea aprecieri generale cu privire la chipul unei vieți călugărești. Aceasta am văzut acum și din scrisorile sale, pe care le-am expus la început. Acest lucru se poate vedea și din capitolele premergătoare rânduielilor, dintre care unul se intitulează așa: „Cu ce trebuie să se împodobească monahul?" Dăm acest capitol mai jos în întregime.

375. „Călugărul mai întâi trebuie să-şi agonisească viaţa cea neiubitoare de câştig, singurătate trupească, chip cuviincios, să aibă glas măsurat şi cuvânt smerit, hrană şi băutură netulburătoare şi să mănânce în tăcere; înaintea celor mai mari să tacă, pe cei înţelepţi să-i asculte, pe cei deopotrivă cu el să-i iubească, celor mai mici să le dea sfat plin de iubire; să fugă de oamenii cei netrebnici, trupeşti şi deşerţi; mai mult să cugete şi mai puţin să vorbească, să nu fie cutezător în cuvânt, să nu grăiască nimic de prisos, să nu fie batjocoritor, ci să se împodobească cu sfiiciune, privirea să-i fie aţintită în jos, iar sufletul îndreptat spre cele de sus, împotrivirilor să nu le răspundă cu împotrivire, ci să fie supus; să lucreze cu mâinile sale, amintindu-şi întotdeauna de ceasul cel de pe urmă, să se bucure cu nădejde, să îndure întristare, necontenit să se roage, pentru toate să mulţumească, înaintea tuturor să fie smerit, să urască mândria; să fie cumpătat şi să-şi păzească inima de gânduri rele; prin îndeplinirea poruncilor să-şi adune comoară în cer, să se ispitească în gândirile şi faptele de toate zilele, să n-aibă grijă pentru viaţă şi sfătuiri zadarnice; să nu cerceteze în zadar viaţa oamenilor celor fără grijă, ci să râvnească vieţii Sfinţilor Părinţi; să se bucure împreună, dar să nu pizmuiască pe cei ce sporesc întru virtute; să se întristeze pentru cei îndureraţi, să plângă cu ei şi să se tânguiască pentru ei şi să nu-i învinuiască; să nu înfrunte pe cel ce se întoarce de la păcat şi niciodată să nu se îndreptăţească, să se socotească mai păcătos decât toţi înaintea lui Dumnezeu şi a oamenilor, să înţelepţească pe cei necuviincioşi, să mângâie pe cei slabi, să slujească celor bolnavi, să spele picioarele sfinţilor, să se îngrijească de primirea celor străini şi de iubirea de fraţi; să fie în pace cu cei de o credinţă, iar de omul eretic să fugă, cărţile întărite de rânduieli să le citească, iar pe cele îndoielnice nici să nu le ia în mână; despre Tatăl, Fiul şi Sfântul Duh să nu se întrebe, nici cu îndrăzneală să vorbească şi să judece despre Treimea cea deofiinţă şi nezidită, şi celor ce întreabă să le răspundă că trebuie să ne facem cruce, după cum am primit şi să credem, după cum ne-am botezat, şi să proslăvim după cum am crezut şi să facem şi să grăim cele bune şi deloc să nu jurăm, să nu dăm cu camătă, nici argint, nici pâine, nici vin şi nici untdelemn, să ne înfrânăm viaţa destrăbălată, şi de beţie şi de grijile lumeşti; să nu ne purtăm cu nimeni mârşav, de rău să nu vorbim, pe nimeni să nu ponegrim, nici să ascultăm cu plăcere ponegririle, să nu credem degrabă celor ce se vorbesc despre cineva, să nu ne înfuriem, să nu deznădăjduim, nici să ne mâniem în zadar asupra aproapelui, să nu avem nemulţumiri asupra nimănui, să nu răsplătim răul cu rău, mai bine să primim cuvânt jignitor decât să jignim pe cineva, să fim bătuţi decât să batem, să suferim obidă decât să obijduim, să îndurăm lipsă decât pe altul să lipsim de ceva.

376. „Dar mai ales călugărul să se păzească de întâlnirea cu femei şi de vin, pentru că *vinul şi femeile înşală pe cei înţelepţi* (Sirah 19, 2); şi în-

deplinind după putință poruncile Domnului, să nu deznădăjduim, ci să așteptăm răsplată și laudă de la Domnul; să dorim desfătarea vieții veșnice, având necontenit înaintea ochilor cele spuse de David: *Domnul înaintea mea pururea, că de-a dreapta mea este ca să nu mă clatin* (Ps. 15, 8); ca un fiu, cu toată inima, cu toată tăria și cu tot cugetul și cu toată puterea să iubim pe Domnul, iar ca un rob să ne cucerim înaintea Lui, să ne temem de El și să ne supunem Lui, cu frică și cu cutremur lucrând mântuirea noastră, arzând cu duhul, să fim înarmați cu toate armele Sfântului Duh, *alerg nu ca la întâmplare, așa mă lupt, nu ca lovind în aer* (I Cor. 9, 26); să învingem vrăjmașul în neputințele trupului și în sărăcia sufletului; să lucrăm cele poruncite și să ne numim netrebnici; să mulțumim sfântului, slăvitului și strașnicului Dumnezeu; toate să le facem nu din râvnă și mândrie, ci pentru Domnul și întru plăcerea lui, *că Dumnezeu va risipi oasele celor ce plac oamenilor* (Ps. 52, 6); să nu ne lăudăm nicidecum, nici să ne fălim, ori să ascultăm cu plăcere când altul ne laudă; în taină să slujim întotdeauna și spre arătare oamenilor să nu lucrăm, ci numai lui Dumnezeu să cântăm laude și să cugetăm la strașnica și slăvita lui venire, la mutarea din viața de acum, la bunătățile gătite dreptților, precum și la focul cel gătit diavolului și îngerilor lui; iar mai presus de toate acestea, să ne amintim de cuvintele Apostolului: *că pătimirile vremii de acum nu sunt vrednice de mărirea care ni se va descoperi* (Rom. 8, 18) și mai dinainte să zicem cu David: *robul Tău păzește poruncile Tale și răsplătire multă are* (Ps. 18, 12), răsplătire mare, cununile dreptății, desfătarea veșnică, viața fără de sfârșit, bucurie de nespus, locuință nestricăcioasă în ceruri la Tatăl și Fiul și Sfântul Duh – Adevăratul Dumnezeu, descoperirea față către față, bucuria cu îngerii, cu părinții, cu patriarhii, cu proorocii, cu apostolii și mucenicii și mărturisitorii și cu cei ce au bineplăcut lui Dumnezeu din veac, nevoindu-ne ca să fim și noi împreună cu ei, după harul Domnului nostru Iisus Hristos "

XVIII. Măsurile de îndreptare și epitimiile

a) Legile de obște

Îndreptarea unuia prin altul, rânduielile o lasă în seama întregii frății. Când această măsură se arată fără folos, se poruncește ca să se ocupe starețul. Starețul sfătuiește pe cel ce se pocăiește, îl pedepsește, iar pe cel ce cu încăpățânare nu se pocăiește îl alungă din mănăstire. Rânduielile arată întru aceasta felul lucrării starețului care îndreaptă și al celui păcătos, care se pocăiește, iar întrucâtva și al celorlalți frați.

377. Starețului i se pune în vedere ca nici o faptă să nu o socotească ca neînsemnată și să nu lase pe nimeni fără grijă și îndreptare.

„Mai întâi de toate să se ştie că în Noul Testament nu se poate vedea deosebirea între păcate mari şi mici. Căci asupra tuturor cade o singură judecată, când Domnul a zis: *Cine săvârşeşte păcatul este de la diavolul* (I Ioan 3, 8) şi încă: *Cuvântul pe care l-am spus, acela îl va judeca în ziua cea de apoi* (Ioan 12, 48). Şi Ioan zice: *iar cel ce nu ascultă de Fiul, nu va vedea viaţa, ci mânia lui Dumnezeu rămâne peste el* (Ioan 3, 36), iar pricina ameninţării pentru necredinţă nu este deosebirea păcatelor, ci neascultarea. Dar dacă este îngăduit să se spună păcat mic ori păcat mare, fără vorbă se poate arăta că pentru fiecare este lucru mare ceea ce îl stăpâneşte pe el şi este mic ceea ce el stăpâneşte, după cum la luptători, cel ce învinge e mai tare, iar cel învins e mai slab, oricine ar fi. De aceea, în judecarea celui ce păcătuieşte, cu orice păcat ar fi păcătuit, se cade a ţine seama de judecata Domnului, care a zis: *De îţi va greşi ţie fratele tău, mergi, mustră-l pe el între tine şi el singur; şi de te va asculta, ai câştigat pe fratele tău; iar de nu te va asculta, ia cu tine încă unul sau doi, ca din gura a doi sau trei martori să se statornicească tot cuvântul; şi de nu-i va asculta pe ei, spune-l Bisericii; iar de nu va asculta nici de Biserică, să-ţi fie ţie ca un păgân şi vameş* (Matei 18, 15–17). Iar în judecarea unora ca aceştia să se păzească cele spuse de Apostol: *iar voi v-aţi semeţit, în loc mai degrabă să vă fi întristat, ca să fie scos din mijlocul vostru cel ce a săvârşit această faptă* (I Cor. 5, 2). Căci la îndepărtare trebuie să se arate îndelungă răbdare şi milă."

378. „Cel care dă pedeapsa, cu ce inimă trebuie să facă aceasta ?"

„Faţă de Dumnezeu să fie cu acea înclinare, pe care a avut-o David, zicând: *Văzut-am pe cei nepricepuţi şi mă sfârşeam că n-au păzit cuvintele* (Ps. 118, 158); iar faţă de cel pedepsit, cu astfel de înclinare pe care ar avea-o tatăl şi doctorul, care cu compătimire şi milă vindecă pe fiu, mai ales când se adaugă întristarea şi e nevoie de un mijloc chinuitor pentru vindecare."

379. „În sfaturi şi înţelepţire trebuie să se arate mila. Dar dacă acest mijloc de vindecare se va dovedi fără folos, din pricina răului ce trebuie vindecat, atunci, având compătimire, vom întrebuinţa – la timpul potrivit şi după dreptate – şi repeziciunea mâniei pentru folosul şi îndreptarea celui ce a păcătuit."

380. „Îndreptarea celor stăpâniţi de patimi, stareţul să o facă după legea ştiinţei medicale, nemâniindu-se pe cei neputincioşi, ci luptându-se cu boala şi împotrivindu-se neputinţei; la nevoie, să vindece prin înrâurire aspră bolile sufleteşti, de pildă mărirea deşartă să o vindece îndemnând la îndelet-nicire în smerita cugetare; grăirea în deşert – prin tăcere; somnul fără măsură – prin veghere la rugăciuni; trândăvia – prin muncă; necuviincioasa îmbuibare – prin abţinere; cârtirea – prin îndepărtare, ca nici un frate să nu vrea să lucreze cu el, ca lucrul lui să nu se amestece cu lucrul altora, până ce prin pocăinţă desăvârşită va dovedi că s-a eliberat de neputinţă. Dar şi atunci lucrul

lui cel făcut cu cârtire nu trebuie să se folosească spre îndestularea trebuinţelor fraţilor, ci să se dea spre alte trebuinţe."

381. „Îndeobşte, după arătarea stareţilor trebuie să se hotărască vremea şi felul pedepsei, potrivit cu vârsta trupească, starea sufletească şi felul păcatului."

382. În ce priveşte starea sufletească, rânduielile îndeamnă să se aibă în vedere deosebirea dintre fraţii evlavioşi şi cei reci.

„Dacă vom pătrunde în starea celui ce păcătuieşte şi în felul păcatului, vom cunoaşte şi felul pedepsei. Căci deşi păcatul celui rece şi al celui evlavios este acelaşi, între ei e mare deosebire. Cel evlavios, pentru că este evlavios, se nevoieşte în a bineplăcea lui Dumnezeu, cu totul se luptă întru aceasta; iar dacă a alunecat şi a căzut, atunci e dintr-o oarecare pricină şi aproape fără voia lui. Iar cel rece, după cum îl arată şi numele, negândindu-se cât de puţin la sine, nici la Dumnezeu, şi nefăcând nici o deosebire între a greşi şi a fi drept, pătimeşte de ceea ce este mai de seamă în rău, adică ori de nesocotirea lui Dumnezeu, ori de necredinţă în existenţa dumnezeirii. Şi una, şi alta sunt prilej de păcat, după cum întăreşte Scriptura: *necredinţa călcătorului de lege spune inimii mele, că nu este într-însul frica de Dumnezeu. El singur se amăgeşte în ochii săi* (Ps. 35, 1, 2); iar în alt loc: *zis-a cel nebun în inima sa: nu este Dumnezeu !; stricatu-s-au oamenii şi urâţi s-au făcut întru îndeletnicirile lor* (Ps. 13, 1). De aceea, fie că a nesocotit pe Dumnezeu şi greşeşte prin aceasta, fie că tăgăduieşte existenţa lui Dumnezeu şi se strică prin aceasta întru gândurile sale, deşi se pare că mărturiseşte pe Dumnezeu. Căci este zis: *Ei mărturisesc că îl cunosc pe Dumnezeu, dar cu faptele lor îl tăgăduiesc* (Tit 1, 16). Iar dacă aşa se întâmplă după cum socot, şi felul pedepsei trebuie să fie felurit pentru asemenea oameni. Căci cel evlavios are nevoie ca să fie ajutat numai într-un loc anume şi trebuie să fie pedepsit numai pentru fapta săvârşită; iar cel rece, care şi-a stricat toată frumuseţea sufletească şi s-a umplut cu cele mai de seamă rele, ori ca unul care nesocoteşte, ori ca un necredincios, trebuie să fie plâns şi înţelepţit şi pedepsit, până ce va ajunge în stare să se încredinţeze cu desăvârşire, fie de adevărul că Dumnezeu este judecător drept şi să se înfricoşeze de aceasta, fie că îndeobşte Dumnezeu există şi să se îngrozească. Dar să se ştie şi aceea că neajunsurile la cei evlavioşi sunt rare şi, după hotărârea lui Dumnezeu, sunt spre folosul lor, căci Domnul îi lasă câteodată să alunece ca să se vindece de înălţarea de mai înainte, după cum a spus Petru şi după cum s-a întâmplat chiar cu dânsul."

383. „După cum stareţul trebuie să facă vindecarea neputincioşilor fără părtinire, tot aşa şi cel ce se vindecă trebuie să primească pedepsele nu cu vrajbă şi să nu socotească drept chinuire grija pe care stareţul i-o dă din dragoste, pentru mântuirea sufletului lui. Căci dacă cei bolnavi trupeşte, într-atâta se încred în doctori, încât îi socotesc binefăcători,

chiar când aceştia îi taie, ori îi ard, ori îi obosesc cu doctorii amare, atunci ne este ruşine nouă ca faţă de doctorii sufletelor noastre, când prin purtarea lor aspră ei săvârşesc mântuirea noastră, să nu avem aceeaşi înclinare faţă de ei, căci Apostolul zice: *cine este cel care să mă întristeze, dacă nu cel întristat de mine ?* (II Cor. 2, 2) şi încă: *că iată, însăşi aceasta, că v-aţi întristat după Dumnezeu, câtă sârguinţă v-a adus* (II Cor. 7, 11). De aceea, aducându-ne aminte de sfârşit, să socotim binefăcător pe acela care ne face întristare întru Domnul."

384. În alt loc la întrebarea: „Cu ce inimă trebuie să primim pedeapsa ?" se răspunde: „Cu aceea care este cuviincioasă fiului căruia, fiind bolnav, îi este primejduită viaţa şi care este îngrijit de tată şi doctor; oricât ar fi de amar şi chinuitor mijlocul de vindecare, el e cu încredere în dragostea şi iscusinţa celui ce pedepseşte şi cu dorinţa de vindecare".

385. „Cine-i cel care se amărăşte de pedeapsa dată lui ? El n-a cunoscut nici primejdia păcatului, mai ales înaintea lui Dumnezeu, nici foloasele pocăinţei şi n-a crezut celui ce a spus: *iar cel care îl iubeşte îl ceartă la vreme* (Pilde 13, 24); singur s-a lipsit de folosul pe care l-a avut cel ce zice: *certa-mă-va dreptul cu milă şi mă va mustra* (Ps. 140, 5). Unul ca acesta aduce rău fraţilor împreună vieţuitori, răzvrătind pe cei nevoitori."

386. „Dacă are cineva un neajuns de neîndreptat şi, fiind pedepsit, adesea se face mai rău, e folositor oare să-l urmărim mereu ? Pe cei ce păcătuiesc trebuie să-i întoarcem cu răbdare, întrebuinţând mijloacele arătate de Domnul. Dar dacă cuiva, asemenea corinteanului, nu-i este de ajuns osânda şi înfruntarea multora, unul ca acesta să fie privit ca un păgân. Dar a îngădui pe cel osândit de Domnul este primejdios pentru oricine. Însuşi Domnul a zis că mai bine să pierzi un ochi, ori o mână, ori un picior şi să intri întru împărăţie, decât cruţându-ţi un mădular, tot corpul tău să fie aruncat în gheenă (Matei 5, 29). Şi Apostolul întăreşte: *că puţin aluat dospeşte toată frământătura* (I Cor. 5, 6)."

387. „Ce osândă să se dea acelora ce apără pe cei ce greşesc ? Socotesc că nu este mai grea osândă decât aceea despre care s-a zis: *mai de folos i-ar fi dacă i s-ar lega de gât o piatră de moară şi ar fi aruncat în mare, decât să smintească pe unul din aceştia mici* (Luca 17, 2). Căci cel ce păcătuieşte nu primeşte înfruntarea care l-ar putea îndrepta, ci apărarea care îl întăreşte în păcat. El atrage şi pe alţii la asemenea slăbiciuni, pentru care fapt unui asemenea apărător, dacă nu va arăta roade vrednice de pocăinţă, i se cuvin cele zise de Domnul: *iar dacă ochiul tău cel drept te sminteşte pe tine, scoate-l şi aruncă-l de la tine, căci mai de folos îţi este să piară unul din mădularele tale, decât tot trupul tău să fie aruncat în gheenă* (Matei 5, 29)."

b) Epitimiile

1. Dacă cineva, fiind sănătos, nu se va strădui în rugăciuni sau în învățarea psalmilor, nesocotind pricinile din păcate (Ps. 140, 4), acesta să fie îndepărtat ori să postească o săptămână.

2. Dacă cineva, fiind mustrat cu dragoste pentru vreo păcătuire, nu primește mustrarea și nu cere și nu caută cu toată evlavia iertare pentru greșeală, să fie îndepărtat pentru o săptămână întreagă.

3. Dacă cineva, știind greșeala cuiva, va căuta să-l dojenească și să-l îndrepteze, nu în pace și cu dragostea cea întru Hristos, ci cu amărăciune, mai mult mândrindu-se asupra fratelui decât vindecând păcatul celui vinovat, unul ca acesta să fie îndepărtat împreună cu cel dovedit de păcătuire pentru două săptămâni, pentru că s-a apucat să-l dojenească ca un vrăjmaș și nu ca un frate.

4. Dacă cineva, când fratele îi poruncește ceva după puterea lui, va începe să se certe și să se împotrivească și nu se va supune cu toată bucuria întru Hristos, urmând mai mult gândurilor sale, să fie îndepărtat pentru o săptămână.

5. Dacă cineva va grăi în deșert, ori va glumi, nepăzind cu frică și cu cutremur învățătura Apostolului și a Evangheliei, și acesta să fie despărțit pentru o săptămână.

6. Dacă cineva, afară de cuvântul da și nu, se va jura cu alt jurământ oarecare, să fie despărțit pentru o săptămână și acesta.

7. Dacă cineva, aflând de căderea unui frate, când acesta va trece pe lângă el, îl va dojeni cu ceartă, ca și cum l-ar da spre batjocură, de asemenea să fie îndepărtat pentru o săptămână ca un neîndurător și răutăcios.

8. Dacă cineva, știind de vreun păcat al cuiva și văzând că acela e nepăsător pentru el și nu se roagă lui Dumnezeu cu inimă înfrântă și cu lacrimi multe, va începe să-l sfătuiască înduplecându-l să se pocăiască și să arate fapte de pocăință, iar acesta nebăgând nimic în seamă va rămâne în neîngrijire de mântuirea sa, să fie cu totul îndepărtat dintre frați, pentru cuvântul Apostolului, care a zis: *puțin aluat dospește toată frământătura* (Gal. 5, 9).

9. Dacă va pleca cineva fără mare nevoie și va hoinări fără rost, să fie îndepărtat, pentru ca în *casă să se odihnească picioarele lui,* după cum e scris (Pilde 7, 11).

10. Dacă se va supăra cineva în zadar și nu va cere îndată iertare fratelui întristat, să fie îndepărtat și acesta pentru o săptămână.

11. Dacă cineva certat de vreun frate, atunci când alții îl roagă să-l ierte, nu-i va ierta acest păcat, amintindu-și cuvintele Apostolului: *Îngăduindu-vă unii pe alții și iertând unii altora, dacă are cineva vreo plângere*

împotriva cuiva; după cum şi Hristos v-a iertat vouă, aşa să iertaţi şi voi (Col. 3, 13) şi acesta aşijderea să fie îndepărtat pentru o săptămână.

12. Dacă va ieşi cineva din mănăstire fără binecuvântarea stareţului şi fără ca să fie slobozit de el cu rugăciune, să nu mai fie primit în mijlocul fraţilor.

13. Dacă îşi va câştiga cineva ceva pentru sine în mănăstire ori în afară, să nu fie în nici o legătură cu fraţii.

14. Dacă cineva se va înţelege cu altul să plece din mănăstire pentru un oarecare lucru rău, să nu aibă nici o legătură cu fraţii.

15. Dacă cineva dintre arhicuniţi (îngrijitorii la dormitor) va afla pe cineva semănând ceartă ori vorbind în deşert în dormitor şi nu-l va goni din adunare, singur să fie lipsit de binecuvântare*.

16. Dacă va fi lăsat cineva fără binecuvântare spre pedepsire şi din dispreţ nu va aduce îndreptare, ci va lua binecuvântare, să fie îndepărtat.

17. Dacă cineva va da la masă cuiva ceva, fără binecuvântarea stareţului, să rămână fără binecuvântare.

18. Dacă cineva fără maforiu (culion ori potcap) va lucra undeva, să fie fără binecuvântare.

19. Dacă cineva va vorbi cu cel venit, străin ori al său fără porunca stareţului, afară de aceia care au această datorie, să rămână fără binecuvântare.

20. Dacă cineva va lua ceva de la un frate şi va ascunde, să rămână fără binecuvântare.

21. Dacă cineva, neluând binecuvântare, va începe a mânca, ca şi nepedepsit, să fie depărtat.

22. Dacă cineva, la rândul său, nu va cere binecuvântare, să rămână fără binecuvântare, iar dacă n-a dovedit pentru ce pricină o cere, atunci să se dezvinovăţească.

23. Dacă se va găsi vreun frate în noapte stând cu cineva în loc tăinuit sau dacă-şi va schimba vreunul dintre fraţi locul lui în care doarme de obicei, fără ştiinţa acelora care au însărcinare să supravegheze aceasta, atunci să fie depărtat.

24. Dacă se amestecă cineva în oarecare lucru, fără ca să fie chemat, să se lipsească de binecuvântare.

25. Dacă va schimba cineva lucrul său cu lucrul altuia, ori va dărui cuiva ceva, fără ştirea stareţului, să rămână fără binecuvântare.

26. Dacă se va afla vreun frate seara, după „Tatăl Nostru", vorbind cu cineva, să fie depărtat.

27. Dacă cineva, fiind sănătos, se va culca în afară de camera de rugăciune, să fie depărtat.

* Nu e o binecuvântare obişnuită a stareţului, ci cea care se dă la masă ori în biserică.

28. Dacă cineva, fiind la masă, va face glume, îndată să fie trimis la rugăciune.

29. Dacă cineva, fiind lipsit de binecuvântare, supărându-se va pedepsi pe cel ce l-a pedepsit ori cu împotrivire nu va socoti pedeapsa, să fie depărtat. Iar dacă va spune că pe nedrept e pedepsit, să se spună stareţului şi să primească cel vinovat ceea ce îi va rândui stareţul.

30. Dacă se supără cineva asupra cuiva şi nu se va împăca cu el înaintea slujirii pe care trebuia s-o facă împreună cu acela, ori se va lepăda cu totul de slujirea împreună cu el, fără ca să spună stareţului ori arhicunitului despre aceasta, să fie depărtat.

31. Dacă cineva, în ziua Aducerii Jertfei celei fără de sânge, singur se va lipsi de împărtăşire fără ştiinţa stareţului, să fie lipsit de binecuvântare.

32. Dacă cineva va vorbi ceva din Scriptură în duhul împotrivirii, să fie lipsit de binecuvântare; iar dacă şi după ce va fi sfătuit, se va îndărătnici, să fie depărtat, ca un răzvrătit şi neascultător.

33. Dacă cineva va spăla hainele sale sau ale altui frate oarecare fără ştirea stareţului, să fie lipsit de binecuvântare.

34. Dacă cineva nu va veni la masă, fără ca să vestească pricina, să fie lăsat fără mâncare.

35. Dacă cineva pierde ceva şi, neaflând lucrul pierdut, nu va spune stareţului, să fie lipsit de binecuvântare.

36. Dacă doi se vor obişnui să se adune la un loc şi, spunându-li-se lor, nu se vor lăsa de aceasta, să fie depărtaţi până se vor îndrepta.

37. Dacă nu va veni seara la „Tatăl nostru", fără pricină binecuvântată, să se roage atunci până vor adormi toţi.

38. Dacă cineva, în vremea împărtăşirii, fiind supărat pe vreun frate, nu se va împăca cu el, să fie depărtat.

39. Dacă cineva va înlătura pe vreun frate de la slujirea obişnuită, în afară de cei ce au această datorie, să fie lipsit de binecuvântare.

40. Dacă cineva va afla că vreun frate vrea să fugă din mănăstire şi nu va spune stareţului, ori altuia dintre cei mai mari, să fie depărtat.

41. Dacă cineva se va ridica de la masă fără voia stareţului, să stea la rugăciune până la vecernie.

42. Dacă cineva va ieşi de la masă, părăsind ascultarea ce-i este dată, fără să fie silit de vreo nevoie mare, să mănânce aparte.

43. Cine lipseşte pe alt frate de binecuvântare, fără de timp, să fie el însuşi fără binecuvântare.

44. Dacă cineva dintre fraţi va vorbi prin chilii, afară de cei ce locuiesc în ea, să fie fără binecuvântare.

45. Cine face glume ori grăieşte în deşert să fie fără binecuvântare.

46. Dacă cineva va întâlni ori va auzi pe altul ponegrind pe cineva şi nu-l va opri ori nu-l va spune stareţului, să fie depărtaţi amândoi.

47. Dacă vreun frate va vorbi cu cineva în grădină, ori va repeta psalmi, ori va dormi, afară de cei ce lucrează acolo şi de cei ce supraveghează, să fie fără binecuvântare.

48. Dacă va ieşi cineva la poartă fără voia celor mai mari, să fie fără binecuvântare; iar cine va ieşi la turnul de pază, să fie depărtat.

49. Dacă cineva va scoate ceva din mănăstire ori va primi ceva fără voia stareţului, să fie depărtat.

50. Dacă va începe cineva să vorbească în afară de cei ce au această datorie cu cei întorşi, fără să le dea cuvenita pace, să fie lipsit de binecuvântare.

51. Dacă va supăra cineva pe stareţ, fiind de rând la ascultare, în afară de chelar sau în afară de cel ce face rânduiala în cursul săptămânii, să rămână fără binecuvântare. Mai marele peste cei rânduiţi la săptămână şi acela care are însărcinare să facă cele ce sunt de trebuinţă sunt datori să pregătească cu toată osârdia totul şi să dea celor ce au nevoie ca să nu se osândească pentru trândăvie.

52. Dacă va veni cineva fără timp la bucătărie ori la chelărie, în afară de cei ce îngrijesc de acestea, să fie lipsit de binecuvântare.

53. Dacă cineva va fi trezit în vremea citirii ori în vremea altui lucru şi se va supăra, să fie depărtat.

54. Dacă cineva, neavând nevoie, se va duce la bolniţă după rugăciunile de dimineaţă, afară de îngrijitorii de acolo, acela să fie lipsit de binecuvântare.

55. Dacă va intra cineva fără voia supreveghetorului în bolniţă ca să se culce, să fie lipsit de binecuvântare; iar dacă suferă ori e bolnav, să spună înainte îngrijitorului bolniţei.

56. Dacă cineva dintre cei neputincioşi îşi va schimba locul care i-a fost arătat să stea acolo, fără ştirea îngrijitorului, să fie lipsit de binecuvântare.

57. Dacă cineva dintre cei ce slujesc în bolniţă va da ceva cuiva fără ştirea îngrijitorului, să fie lipsit de binecuvântare.

58. Dacă cineva dintre bolnavi va schimba ceva fără ştirea îngrijitorului ori a cuiva dintre cei ce slujesc pe bolnavi acolo, să fie fără binecuvântare.

59. Dacă cineva, fără ştirea stareţului, scrie cuiva ori primeşte scrisoare de la cineva, să fie depărtat.

60. Dacă cineva va trimite cuiva binecuvântare ori o va primi de la altcineva, fără ştirea stareţului, acela singur să fie lipsit de binecuvântare.

XIX. Despre copiii care cresc la mănăstire

388. Am văzut că Sfântul Vasile cel Mare a rânduit ca să fie primiți și copii, nu pentru învățătură obișnuită, ci ca să se pregătească pentru călugărie; numai că făgăduințele lor se amână până la vârsta deplină. Aceasta o au în vedere și rânduielile ce urmează. Astfel, rânduiala 292 dintre cele mici spune:

„Deoarece Apostolul a zis: *Părinților, nu întărâtați la mânie pe copiii voștri, ci creșteți-i în învățătura și certarea Domnului* (Efes. 6, 4), dacă cei ce aduc copii cu asemenea scop și dacă cei ce-i primesc, negreșit sunt încredințați că-i pot crește în știința și legea Domnului, atunci să se păzească porunca Domnului Care a zis: *Lăsați copiii și nu-i opriți să vină la Mine, că a unora ca aceștia este împărăția cerurilor* (Matei 19, 14). Iar fără o asemenea năzuință și nădejde, socot că aceasta nici lui Dumnezeu nu-o este plăcut, nici nouă nu ne este cuviincios și nici folositor".

389. În rânduiala 15 dintre cele mari se spune: „Deși copiii trebuie crescuți în toată cucernicia, ca toți frații, totuși să li se dea chilii deosebite și să li se rânduiască alt fel de viață copiilor de parte bărbătească și celor de parte femeiască, ca să nu se umple ei de îndrăzneală și obrăznicie fără măsură față de cei mai mari, ci întâlnindu-se rar cu aceștia, să aibă respect față de ei și ca nu cumva pedepsele ce se dau celor mai desăvârșiți pentru nesocotirea datoriilor (dacă s-ar întâmpla să cadă într-o asemenea greșeală), să nu nască în copii înclinări către păcat sau înălțări, când vor vedea că și cei mari se poticnesc în cele ce singuri caută să sporească. Căci nu e deosebire între mintea copilărească și cel după vârstă, de aceea nu e lucru de mirare dacă în cea dântâi, ca și în celălalt se vor afla aceleași neajunsuri. Dar și ceea ce este cuviincios celor mari să facă ceva pentru vârsta lor, celor mici însă, care adesea vin în legătură cu cei mari, e un lucru necuviincios să facă ceva la fel. Deci, pentru a ne feri de aceasta și pentru a păstra rânduială în toate, copiii să locuiască deosebit de cei vârstnici. Și totodată, în casa nevoitorilor nu se va auzi nici zgomot la învățarea lecților, cum fac de obicei copiii."

390. „Însă rugăciunile rânduite peste zi să fie la un loc pentru copii și pentru cei vârstnici; pentru că numai așa copiii, râvnind celor desăvârșiți, se obișnuiesc cu rugăciunea smerită și pentru cei mari nu e lucru neînsemnat ajutorul copiilor la rugăciune."

391. „În ce privește însă îndeletnicirile duhovnicești și rânduielile privitoare la somn și priveghere, timpul, măsura și felul mâncării pentru copii, să se rânduiască toate acestea cum se cade. Peste dânșii trebuie pus unul mai în vârstă, care îi întrece în știință și s-a dovedit plin de iubire pentru ca, cu milă părintească și cuvânt înțelepțit, să poată îndrepta greșelile celor mai tineri și la orice cădere să întrebuințeze doctoriile tre-

buitoare, aşa încât una şi aceeaşi doctorie să slujească drept pedeapsă pentru ispăşirea greşelii şi să fie o îndeletnicire în alungarea patimilor sufletului. De pildă, s-a supărat careva asupra unuia de o vârstă cu el ? Trebuie să fie astâmpărat acesta şi cel supărat să fie silit, după măsura faptei, să-l ajute la ceva pentru că, dacă te obişnuieşti cu smerenia, sfărâmi supărarea cea sufletească, iar înălţarea naşte adeseori în noi mânie. S-a atins cineva de mâncare fără timp ? Să rămână câteva ore din zi fără mâncare. Dacă a fost dovedit cineva că a mâncat peste măsură şi fără cuviinţă, atunci, când vor mânca alţii, acela să fie dat la o parte şi să-i privească pe alţii cum mănâncă cuviincios, pentru ca să fie nu numai pedepsit pentru lăcomie, dar şi cuviinţa să o înveţe. De a vorbit cineva mai mult decât trebuie sau supărare cuiva a pricinuit, sau minciună a spus, ori alt lucru oprit a făcut, să se înţelepţească prin înfrânarea pântecelui şi cu tăcere.

392. Trebuie însă şi învăţătura să corespundă scopului, pentru aceasta copiii trebuie deprinşi să folosească cuvintele din Scriptură; în locul poveştilor să li se vorbească despre faptele minunate, să fie înţeleptiţi ei cu spusele din pilde şi cei care le vor ţine minte să fie răsplătiţi, pentru ca astfel cu plăcere şi cu linişte, fără amărăciune şi neîmpiedicat să atingă ţinta. Fiind cu pricepere îndrumaţi, copiii vor ajunge uşor să fie băgători de seamă şi neîmprăştiaţi, dacă învăţătorii necontenit îi vor întreba despre cele ce cugetă şi gândesc. Căci nevinovăţia vârstei, lipsa de vicleşug şi înstrăinarea de minciună, toate acestea mărturisesc ceea ce este ascuns în suflet. Iar pe lângă aceasta, copilul, ca să nu fie prins purtându-se cu vreun gând rău, va fugi de asemenea gânduri şi tot timpul se va păzi de prostii, temându-se de ruşinea mustrării."

393. „De aceea, până când sufletul încă este în stare să înveţe, până când încă e fraged şi asemenea ca ceara, în care se întipăreşte chipurile lucrurilor, trebuie de îndată şi chiar de la început să-l deşteptăm spre toate îndeletnicirile cele bune, pentru ca atunci când mintea se va lumina şi priceperea va începe să lucreze, el să pornească de la o temelie bine aşezată de la început şi de la chipul cuviosiei, căci mintea îl va îndemna atunci la cele folositoare, iar obişnuinţa va uşura sporirea. Abia atunci vom putea considera şi făgăduinţa fecioriei ca o hotărâre tare şi izvorâtă din dorinţă şi judecată sănătoasă."

394. „Am uitat încă să amintim, dar şi acum e loc să adăugăm că, deoarece unele meşteşuguri se învaţă din copilărie, ori de câte ori se va descoperi în copii atragere spre vreun meşteşug, să nu-i oprim de a sta necontenit lângă meşteri. Dar seara se cade să-i aducem la cei de o vârstă cu ei, ca să ia masa împreună cu aceştia."

XX. Despre mănăstirile de surori

395. Pentru mănăstirile de surori rânduielile sunt aceleaşi ca şi pentru mănăstirile de bărbaţi, dar în rânduielile monahiceşti găsim şi unele puncte care le privesc numai pe călugăriţe. Le citim aici ca să nu rămână vreun lucru trecut cu vederea.

Însufleţind pe luptători ca să se oştească sub steagul lui Hristos, Sfântul Vasile cel Mare adaugă:

„Dar cuvântul acesta priveşte nu numai pe bărbaţi. La Hristos se socotesc ca luptători şi femeile, care sunt primite în oastea sa pentru bărbăţia sufletească şi care nu se lasă în afară pentru neputinţele trupeşti. Multe femei s-au proslăvit nu mai puţin decât bărbaţii, iar unele chiar mai mult. Astfel sunt cele ce se numără în ceata sfintelor fecioare; astfel sunt şi cele ce au strălucit prin biruinţa mărturisirii şi a mucenicici. Şi după Domnul, în zilele arătării sale, mergeau şi femeile, nu numai bărbaţi. Şi unii, şi alţii au slujit Mântuitorului."

396. Descriind apoi întreaga viaţă călugărească, el zice: „Deoarece sunt obşti nu numai de bărbaţi, dar şi de fecioare, toate cele ce s-au spus până acum să fie regula de obşte şi pentru unii, şi pentru alţii. Dar să se ştie un lucru: că mai multă chibzuială se cere în viaţa călugăriţelor pentru ca să sporească ele în tăcere, în lepădare de câştig, în ascultare, prietenie, asprime când ar vrea vreuna să iasă din mănăstire, ferirea de întâlniri, legătura dintre ele, ferirea de prietenii din afara mănăstirilor. În toate acestea trebuie să sporcască viaţa fecioarelor."

397. „Aceea căreia i s-a încredinţat paza bunei rânduieli nu trebuie să caute ce este plăcut surorilor şi să nu stăruie ca să câştige bunăvoinţa lor, făcând ceea ce vor ele, ci să-şi păzească vrednicia totdeauna insuflându-şi frică şi cinste către sine. Căci să ştie că va da socoteală lui Dumnezeu de toate greşelile ce va face împotriva datoriei sale. Iar fiecare călugăriţă să aştepte de la stareţă nu ceva plăcut, ci ceva folositor şi de trebuinţă, să nu cerceteze ce i se porunceşte, căci obişnuinţa de a cerceta este deprinderea nesupunerii şi urmarea acesteia. Ci, după cum primim poruncile Domnului fără a le cerceta, ştiind că toată Scriptura e de Dumnezeu insuflată şi de folos, tot aşa şi surorile să primească poruncile stareţei fără a le cerceta, cu bucurie şi nu cu întristare şi oarecum de nevoie, îndeplinind tot sfatul, ca ascultarea lor să fie vrednică de răsplată. Să primească nu numai poveţele ei pentru asprimea vieţii, dar şi atunci când stareţa opreşte postul, ori sfătuieşte a lua hrană întăritoare, sau chiar dacă la nevoie porunceşte să se facă altceva ce ar sluji spre uşurare, toate să se îndeplinească deopotrivă, cu încredinţarea că cele ce s-au spus sunt ca şi o lege."

398. „Dar dacă la nevoie va trebui să se sfătuiască pentru ceva, fie cu cineva dintre bărbaţi, fie cu cel ce are grijă de acel lucru sau cu vreun alt

om care poate să fie de folos, atunci să spună totul stareței, fiind de față încă una sau două surori mai în vârstă, cărora nu li s-ar pricinui nici o primejdie prin întâlnirea și convorbirea cu oricine ar fi. Dar dacă sora singură va chibzui ceva de folos, atunci să-și descopere gândul stareței și printr-însa va spune ce are de spus."

399. Grija pentru mănăstirile de surori, precum găsim și la cuviosul Pahomie, rânduielile o pun în sarcina mănăstirilor de frați. De aceea atât starcții, cât și frații trebuie să aibă legături cu surorile. Iată ce spun rânduielile în această privință:

„Se cade oare ca starețul să vorbească mai des cu stareța, mai ales dacă cineva se smintește prin aceasta?"

„Deși Apostolul a zis: *Căci de ce libertatea mea să fie judecată de o altă conștiință?* (I Cor. 10, 29), dar e bine să urmăm aceluia care a zis: *dar nu ne-am folosit de dreptul acesta, ci toate le răbdăm, ca să nu punem piedică Evangheliei lui Hristos* (I Cor. 9, 12) și deci pe cât se poate să aibă mai rare întâlniri."

400. „Poate starețul să vorbească cu vreo soră în lipsa stareței despre ce slujesc spre zidirea credinței?"

În acest caz se calcă porunca Apostolului, care a zis: *toate să se facă cu cuviință și după rânduială* (I Cor. 14, 40).

401. Dacă stareței abia atâta i se îngăduie, cu cât mai puțin fraților.

„Cum dar pot ei să se întâlnească cu surorile?"

„Cel ce o dată s-a lepădat de însoțire, negreșit mai întâi se va lepăda de acele griji pe care Apostolul le numește grijile celui căsătorit, *cum să placă femeii sale* (I Cor. 7, 33) și cu desăvârșire va alunga de la sine orice grijă pentru a plăcea femeii, temându-se de judecata Celui ce a zis: *că Dumnezeu a risipit oasele celor ce plac oamenilor* (Ps. 52, 7). De aceea, nici cu bărbații nu va avea întâlniri în acest scop, numai la nevoie, din osârdie către aproapele, lucru la care ne îndeamnă legea lui Dumnezeu."

402. „Totuși, să nu fie îngăduite asemenea întâlniri oricui ar dori și nu orice loc și timp sunt potrivite pentru aceasta. Dar dacă, după porunca Apostolului, *nu fiți piatră de poticnire nici iudeilor, nici elinilor, nici Bisericii lui Dumnezeu* (I Cor. 10, 32), ci să facem toate cu bună-cuviință și rânduială și spre învățătură; atunci se cade în chip cuviincios după alegere să se rânduiască și persoana, și timpul, și trebuința, și locul. Și deoarece se va risipi prin aceasta orice umbră de bănuială rea, întru totul se va adeveri asprimea și curăția acelora cărora li s-a îngăduit a se întâlni unul cu altul, sfătuindu-se pentru cele ce sunt plăcute lui Dumnezeu, fie privitor la trebuințele trupești, fie la îngrijirea pentru suflete. Dar la asemenea lucru să nu fie mai puțin decât doi de fiecare parte, căci un om mai ușor poate să cadă (ca să nu spunem ceva încă mai mult) sub bănuială și n-are putința să adeverească cele spuse, după hotărârea Scripturii, că *din gura a doi sau*

trei martori să se statornicească tot cuvântul (Matei 18, 16). Dar să nu fie mai mulți decât trei, ca să nu se facă piedici la sporirea lucrului, după porunca Domnului nostru Iisus Hristos."

403. „Iar de va avea nevoie altcineva dintre cei ce vieţuiesc în frăţie să vestească ceva sau să audă ceva care îi priveşte pe dânşii, atunci să nu stea ei singuri de vorbă, ci stareţii aleşi şi starețele să fie împuterniciți pentru acest lucru şi în acest chip, prin mijlocirea lor, se va vorbi despre cele de trebuință."

404. „Aceeaşi bună-cuviinţă să se păstreze nu numai atunci când e vorba de întâlnirea dintre bărbaţi şi femei, ci chiar între feţe de acelaşi sex. Convorbitorii trebuie să fie cuviincioşi şi cu toată băgarea de seamă când se vor întreba şi vor da răspunsuri credincioşi şi chibzuitori asupra celor ce vorbesc, îndeplinind cele zise: *să-şi rânduiască cuvintele sale cu judecată* (Ps. 111, 5), pentru ca cei ce s-au încredinţat lor, şi trebuinţa să-şi plinească, şi nici să nu se îndoiască în privinţa celor ce s-au vorbit."

405. Şi în ce priveşte trebuinţele trupeşti să poarte slujba cei ce au vrednicie, mai înaintaţi în vârstă, atât după înfăţişare, cât şi după iscusinţă, şi cu totul cinstiţi, ca să nu se rănească cugetul cuiva cu bănuieli rele. *Căci de ce libertatea mea să fie judecată de o altă conştiinţă ?* (I Cor. 10, 29).

406. Acelaşi lucru se repetă şi în pravila 220 dintre cele mici: „Se cade oare a da îngăduinţă oricui ar dori să se întâlnească cu surorile, ori cu alte cuvinte: cui, când şi în ce fel este îngăduit ca să aibă întâlniri cu surorile ?"

„Despre aceasta se spune în pravilele mari, şi anume, nu numai că oricare bărbat nu poate să se întâlnească cu femeie, ba chiar un bărbat nu poate avea întâlnire cu un alt bărbat oricând ar voi, ci numai acela care după ispitire se va dovedi vrednic să aducă folos altora şi singur să se folosească. Iar cine îşi aminteşte de Domnul Care a zis: *că pentru orice cuvânt deşert pe care-l vor rosti oamenii, vor da socoteală în Ziua Judecăţii* (Matei 12, 36), acela se va teme de această judecată şi se va supune Apostolului, care a zis: *ori de mâncaţi, ori de beţi, ori altceva de faceţi, toate spre slava lui Dumnezeu să le faceţi* (I Cor. 10, 3) şi în alt loc: *toate spre zidire să se facă* (I Cor. 14, 26) şi nu va face ceva în deşert şi fără de folos. Iar în ce priveşte întrebarea: cine, când şi în ce fel să aibă întâlnire, să se socotească vremea, locul şi persoana pentru ca să nu aibă loc vreo bănuială rea şi toţi să fie păziţi de ispită şi toate să fie spre întărirea credinţei. Iar Scriptura nu dă voie ca o persoană să aibă întâlnire cu altă persoană singură, căci este zis: *Mai fericiţi sunt doi laolaltă decât unul, fiindcă au răsplată bună pentru munca lor; căci dacă unul cade, îl scoală tovarăşul lui. Dar vai de cel singur care cade şi nu este cel de-al doilea să-l ridice !* (Eccl. 4, 9, 10)."

407. Această rânduială, ca să nu rămână cineva fără martori cu vreo soră, era atât de răspândită, încât nici mărturisirea nu era scutită de această lege. Întrebarea: „Când sora se spovedeşte înaintea preotului, să

fie oare de față și starețа ?“ se dezleagă astfel: „E mult mai cuviincios și fără de primejdie ca să se facă mărturisirea de față fiind starețа înaintea unui presbiter vrednic, care ar putea da sfat priceput spre pocăință și îndreptare.“

408. Conducerea lăuntrică din mănăstire era încredințată pe de-a întregul stareței. De aceea „dacă ar porunci presbiterul ceva fără știrea stareței, ea era în drept să respingă porunca“.

409. Sarcina conducerii, starețа o împărțea cu alte surori. Astfel, pe lângă ea era îngrijitoarea lânii, care supraveghea și lucrul surorilor. Acesteia i se poruncește: „Să păzească lâna, ca un zălog dumnezeiesc și să dea fiecărei surori lucrul după priceperea ei, fără părtinire“.

410. Se vede că cântarea psalmilor surorile o făceau cu rândul. De aceea erau prilejuri care dădeau loc întrebării: „Sora care nu vrea să cânte psalmi trebuie oare să fie silită ?“ și se hotărăște: „Dacă sora nu se apropie cu osârdie de cântare și dacă n-are dispoziția celui ce a zis: *cât sunt de dulci limbii mele cuvintele Tale !* (Ps. 118, 103) și dacă nu înțelege că lenea ei e un mare rău, atunci ori să se îndrepteze, ori să fie scoasă afară, pentru ca nu cumva, *puțin aluat să dospească toată frământătura* (Gal. 5, 9)“.

411. Se întrebuințau acolo și anumite măsuri de îndreptare. În pravilele privitoare la aceasta se deslușește numai un caz: „Dacă se va întâmpla să cadă starețа în același păcat ca și o soră tânără, oare este ea vrednică de aceeași pedeapsă ?“ și se hotărăște astfel:

„Dacă se va întâmpla să cadă starețа în păcat la fel cu cea tânără, mai întâi să se cerceteze lipsurile firești ale vârstei și apoi se va hotărî în acest chip măsura pedepsei.

De pildă, lenea e ceva aproape firesc pentru bătrânețe, nu însă pentru tinerețe, după cum împrăștierea minții, neastâmpărarea, îndrăzneala sunt firești tinereții și se nutresc din aceasta. Deci același păcat, cum e de pildă lenea, vrednic este de pedeapsă mare când se făptuiește de cea tânără; dar păcatele care sunt firești tinereții, trebuie îndoit pedepsite, când se fac de cea bătrână, a cărei vârstă o îndeamnă să fie blândă și liniștită. Pe lângă aceasta, se cade atât la cea tânără, cât și la cea bătrână să se cerceteze însuși felul păcatului și astfel, prin pedepsirea cuvenită fiecărui păcat, să se aleagă mijlocul cel mai bun pentru vindecare.“

412. Mai pe larg însă se vorbește despre aceasta la enumerarea canoanelor ce se dau surorilor:

1. Cea care s-a legat cu un jurământ să fie îndepărtată pentru două săptămâni.

2. Cea care a vorbit de rău pe vreo bătrână căreia îi e încredințată conducerea mănăstirii să fie îndepărtată o săptămână.

3. Cea care ponegrește pe o soră, care a plecat în taină, să fie îndepărtată o săptămână.

4. Cea care a dojenit pe vreo soră să fie îndepărtată o săptămână.

5. Cea care va şopti la ureche alteia, afară de cele bătrâne-îngrijitoare, să fie îndepărtată o săptămână.

6. Cea care fără nevoie vorbeşte la vreme nepotrivită în zadar să se îndepărteze o săptămână.

7. Cea care face glume şi râde necuviincios să fie îndepărtată o săptămână.

8. Cea care, fiind rânduită la ascultare şi având oarecare nevoie mare, va vorbi altei surori strigând şi în chip obraznic, să fie îndepărtată o săptămână.

9. Cea care va apăra pe vreo soră osândită de alte surori, cărora, după ce ele au fost ispitite, li s-a încredinţat dregătoria economică şi ocârmuirea, să fie îndepărtată două săptămâni, împreună cu aceea pe care a apărat-o.

10. Cea care va vorbi cu cineva venit din altă parte fără voia celei mai mari, care este rânduită spre acest lucru, să fie îndepărtată pentru o săptămână.

11. Cea care va cârti din pricina sărăciei trebuinţelor ori va urî lucrul să fie îndepărtată pentru o săptămână.

12. Cea care se va împotrivi poruncii date de cea mai mare, căreia i s-a încredinţat supravegherea, să fie îndepărtată pentru o săptămână.

13. Cea care îşi îndeplineşte ascultarea cu nepăsare şi cu nerăbdare să fie îndepărtată o săptămână.

14. Cea care doreşte să se împodobească, după întâia şi a doua sfătuire, să fie îndepărtată o săptămână.

15. Cea care va pleca la mama ori la sora ei, fără voia celor care au purtarea de grijă, să fie îndepărtată o săptămână.

16. Cea care, făcând din ochi cu vreun gând rău, va întrista pe vreo soră, să fie îndepărtată o săptămână.

17. Cea care, după sfârşitul rugăciunilor, va vorbi cu vreuna dintre femeile străine, să fie îndepărtată o săptămână.

18. Cea care, lepădând un lucru, se va apuca de altul, fără porunca îngrijitoarelor, să fie îndepărtată o săptămână.

19. Cea care va nesocoti canonul, ori se va împotrivi, ori va cârti, necunoscând cât e de folositoare pentru dânsa îndreptarea, să fie îndepărtată două săptămâni.

413. Citãm şi scrisoarea Sfântului Vasile cel Mare către fecioara cea căzută, care scrisoare are darul să înţelepţească pe toţi cei ce cad în păcate.

„Acum e vremea să vestim acel cuvânt proorocesc şi să zicem: *Cine va da capului meu apă şi ochilor mei izvoare de lacrimi ca să plâng ziua şi noaptea pe cei loviţi ai fiicei poporului meu ?* (Ier. 9, 1). Chiar de-i cuprinde tăcere adâncă, chiar de sunt o dată pentru totdeauna zdrobiţi şi, fiind loviţi de

moarte, nu mai simt suferința, noi nu trebuie să trecem fără lacrimi peste această înfrângere și dacă Ieremia, pe cei ce au fost răpuși trupește pe câmp de luptă, i-a socotit vrednici să fie plânși de mii de ori, ce să mai spunem de o asemenea înfrângere a sufletelor ? *Răniții tăi,* este zis, *nu sunt răniți de sabie și n-au murit în luptă* (Isaia 22, 2). Ci dimpotrivă, plâng boldul morții celei adevărate, păcatul greu și săgețile aprinse ale celui viclean care ard fără milă împreună cu trupurile și sufletele. Văzând pe pământ o așa călcare de lege, fără îndoială că tare se vor tângui legile Domnului, care necontenit ne opresc și strigă ca în vechime: *să nu poftești femeia aproapelui tău* (Deut. 5, 21), tot așa și în Sfânta Evanghelie: *că oricine se uită la femeie poftind-o, a și săvârșit adulter cu ea, în inima lui* (Matei 5, 28); iar acum eu văd că fără de rușinare curvește însăși mireasa Stăpânului, al căreia cap este Însuși Hristos. Vor plânge însăși duhurile sfinților și Fineas râvnitorul, că acum el n-are putință, luând sulița în mâini, să pedepsească păcatul trupesc și împreună cu el Sfântul Ioan Botezătorul, că nu poate să părăsească lăcașurile de sus, ca oarecând pustiul, ca să vină să descopere fărădelegile și de va fi nevoie să sufere, gata fiind mai bine să rămână fără cap, decât să se lepede de îndrăzneală. Și nu cumva Ioan (dacă el, asemenea fericitului Abel, și mort fiind vorbește către noi) strigă și acum și-și înalță glasul, mai tare decât adineaori pentru Irodiada, zicând: *Nu ți se cuvine să o ai de soție* (Matei 14, 4). Căci, deși trupul lui Ioan, după rânduiala obișnuită a firii, s-a supus hotărârii dumnezeiești și deși limba lui Ioan tace, dar *cuvântul lui Dumnezeu nu se leagă* (II Tim. 2, 9). Cine până la moarte și-a întins îndrăzneala, când se strica căsătoria unui rob asemenea lui, acela nu va suferi oare văzând asemenea necinstire a cămării de nuntă celei sfinte a lui Dumnezeu ? Dar tu, care ai lepădat de pe tine jugul acelei legături dumnezeiești și ai fugit din preacurata cămară de nuntă a adevăratului Împărat și ai căzut cu urâciune în această stricăciune necurată și rușinoasă, fiindcă nu mai poți scăpa de această învinuire amară și nu ai putință și nici mijloace să ascunzi răul, te umpli încă de îndrăzneală. Și după cum cel necurat, căzând în adâncul răutăților, nu bagă de seamă (Pilde 18, 3), asemenea și tu te lepezi chiar de făgăduințele date adevăratului Mire și strigi că nu ești fecioară și că niciodată n-ai făgăduit să fii fecioară, deși ai dat multe făgăduințe ale fecioriei și pe multe chiar le-ai împlinit în fapte.

Amintește-ți strălucita mărturisire făcută înaintea lui Dumnezeu, a îngerilor și a oamenilor. Amintește-ți de soborul preacinstit, de chipul sfânt al fecioarelor, de adunarea Domnului și a sfinților Bisericii, de prea bătrâna pentru Domnul bunica ta, care întinerește și se înfrumusețează cu virtuți încă și acum, și de mama ta, care împreună cu ea râvnește întru Domnul și cu osârdie se silește prin oarecare osteneli noi și neobișnuite să distrugă în sine urmele deprinderilor, de asemenea adu-ți aminte și de sora ta, care urmează întocmai amândurora, iar în unele se silește să le și întreacă și cu

virtuţile fecioreşti întrece meritele înaintaşilor, iar pe tine, sora ei, după cum te-a cinstit până acum şi cu fapte, şi cu cuvântul, necontenit te cheamă la aceeaşi luptă. Aminteşte-ţi de ele şi de chipul îngerilor dimprejurul Domnului, şi de viaţa duhovnicească în trup, şi de vieţuirea cerească pe pământ. Adu-ţi aminte de zilele senine, de nopţile luminoase, de cântările duhovniceşti, de cântarea prea dulce a psalmilor, de rugăciunile sfinte, de aşternutul curat şi neîntinat, de sporirea în virtuţile fecioreşti, de masa modestă, de toate câte făgăduiai că fecioria ta se va păstra nestricată.

Unde-ţi este dar înfăţişarea cuviincioasă, unde-ţi e purtarea frumoasă şi îmbrăcămintea cea simplă, cuvenită fecioarei, unde-ţi este roşeaţa cea prea frumoasă, semn al ruşinării şi palidul frumos al feţei, înflorind din înfrânare şi veghere, care strălucea mai plăcut decât toată frumuseţea ? De câte ori ai vărsat lacrimi fierbinţi pentru paza fecioriei tale celei neîntinate ? Câte scrisori ai scris către sfinţi, cerând rugăciunile lor, nu pentru ca să intri în căsătorie omenească, mai bine zis să cazi în această stricare, ci ca să nu te lepezi de Domnul Iisus ? Câte daruri ai primit tu de la Mire ! Să mai pomenesc oare de cinstea pe care o primeai pentru El, de la prietenii lui ? Ori să mai vorbesc de împreună vieţuirea cu fecioarele, de cele câştigate împreună cu ele, de bunăvoinţa lor, de laudele pentru feciorie, de fecioreştile binecuvântări, de scrisorile pe care ţi le trimiteau ţie ca unei adevărate fecioare ?

Dar acum, la suflarea cea mică a *duhului, care lucrează acum în fiii neascultării* (Efes. 2, 2), te-ai lepădat de toate acestea; moştenirea ta scumpă, pe care ai câştigat-o cu atâtea nevoinţe, ai schimbat-o pe plăcerile trecătoare, care numai un timp scurt îţi îndulcesc gura, iar apoi se fac mult mai amare ca fierea. Cine oare nu va zice cu întristare: *cum a ajuns ca o desfrânată, cetatea cea credincioasă şi plină de dreptate ?* (Isaia 1, 21)

Însuşi Domnul nu va spune oare celor ce umblă acum în duhul lui Ieremia: *Lucruri peste măsură de urâcioase a făcut fecioara lui Israel* (Ier. 18, 12). Eu mi-am logodit-o întru credinţă şi în nestricăciune, *după dreptate şi bună-cuviinţă, întru bunătate şi dragoste,* după cum i-am şi făgăduit prin proorocul Osea (Osea 2, 19-21). Dar ea a iubit pe cei străini şi deşi viu sunt eu – bărbatul ei, ea se socoteşte desfrânată şi nu se teme să aparţină altui bărbat. De asemenea, îndrumătorul mireselor, dumnezeiescul şi fericitul Pavel, ca şi cel din vechime, acesta nou, după sfatul şi mijlocirea căruia, lăsând casa părintească, tu ai intrat în legătură cu Domnul, şi unul, şi altul, întristaţi de fapta ta, oare nu vor zice ei: *De ceea ce mă tem, aceea mi se întâmplă şi de ceea ce mi-e frică tocmai de aceea am parte* (Iov 3, 25); *pentru că v-am logodit unui singur bărbat, ca să vă înfăţişeze lui Hristos fecioară neprihănită; dar mă tem ca nu cumva, precum şarpele a amăgit pe Eva în viclenia lui, tot aşa să se abată şi gândurile voastre de la curăţia şi nevinovăţia cea în Hristos* (II Cor. 11, 2-3). De aceea, prin mii de cântări plăcute am căutat eu să liniştesc în tine furtuna patimilor şi prin mii de sfaturi să păzesc

mireasa Domnului, totdeauna vorbindu-ți de frumusețea vieții feciorelnice, căci *femeia nemăritată și fecioara poartă grijă de cele ale Domnului* (I Cor. 7, 34); ca să fii sfântă și cu trupul, și cu sufletul, și-ți arătam vrednicia fecioriei și, numindu-te lăcașul Domnului, ca și cum ți-aș fi dat aripile râvnei, înălțându-te spre Iisus, ți-am dat ajutor și îngrozindu-te cu pedepse ca să nu cazi, zicându-ți ție: *De va strica cineva templul lui Dumnezeu îl va strica Dumnezeu pe el* (I Cor. 3, 17) și adăugam cuvinte care te îndemnau la rugăciuni: *și întreg duhul vostru, și sufletul, și trupul să se păzească fără de prihană întru venirea Domnului nostru Iisus Hristos* (I Tes. 5, 23). Dar cu toate acestea m-am ostenit în zadar și amarnic a fost sfârșitul ostenelilor mele celor plăcute pe care le-am purtat pentru tine. Din nou trebuie să oftez pentru cea pentru care s-ar cădea să mă bucur, căci ai fost amăgită de șarpe mai rău decât Eva. Nu numai gândurile ți s-au stricat, ci împreună cu ele și trupul s-a spurcat, dar ceea ce este și mai groaznic, despre ce n-aș dori să vorbesc, dar despre care nu pot să tac, căci *iată în inima mea ceva, ca un fel de foc aprins, închis în oasele mele, și eu mă sileam să-l înfrânez și n-am putut* (Ier. 20, 9). *Luând deci mădularele lui Hristos le voi face mădularele unei desfrânate ?* (I Cor. 6, 15). Este un rău de neasemănat, e o nouă răutate în lume ! Căci zis este: *Să vă duceți în insulele Chitim și să vedeți; trimiteți în Chedar și cercetați cu de-amănuntul și aflați: Fost-a oare acolo ceva de felul acesta ? Schimbatu-și-a oare vreun popor dumnezeii săi, deși aceia nu sunt dumnezei ?* (Ier. 2, 10-11). Dar fecioara și-a schimbat slava ei și s-a dat întru rușine. *Mirați-vă de acestea, ceruri; cutremurați-vă, îngroziți-vă, zice Domnul* (Ier. 2, 10, 12) și acum zice Domnul, că *două rele* a făcut fecioara, *M-a lăsat pe Mine, adevăratul Mire* al sufletelor sfinte, și a fugit către necuratul și nelegiuitul stricător al sufletului și al trupului, s-a lepădat de Dumnezeu Mântuitorul ei și și-a dat mădularele sale în robia necurăției și a fărădelegii (Rom. 6, 19), *iar pe Mine M-a dat uitării și se ducea după iubiții ei* (Osea 2, 15), care nu o vor ajuta întru nimic.

Oare cei ce cad nu se mai scoală și cei ce rătăcesc drumul nu se mai întorc ? (Ier. 8, 4). Pentru ce s-a întors fecioara fără rușine, deși a auzit că Iisus mirele zice prin Ieremia: *După ce a făcut toate acestea, i-am zis: „Întoarce-te la Mine !" Dar nu s-a întors* (Ier. 3, 7). *Au doară nu mai este balsam în Galaad ? Au doară nu mai este acolo doctor ? De ce dar nu se vindecă fiica poporului meu ?* (Ier. 8, 22). Și în Sfânta Scriptură vei găsi multe ajutoare împotriva acestui rău, multe leacuri mântuitoare de pieire; așa sunt tainele privitoare la moarte și înviere, așa sunt cuvintele despre strașnicul județ și minunile veșnice, învățăturile despre pocăință și iertarea păcatelor, mii de pilde despre întoarcerea păcătoșilor, despre drahma, oaia și fiul care și-a irosit averea cu desfrânatele, care pierdut a fost și s-a aflat, mort a fost și din nou a înviat. Să ne folosim de aceste ajutoare împotriva răului, vindecând sufletul nostru.

Gândeşte-te la ziua cea de pe urmă (căci fără îndoială că nu eşti tu aceea care ai să vieţuieşti veşnic); închipuie-ţi tulburarea duhului, încetarea suflării şi ceasul de moarte, hotărârea apropiată a lui Dumnezeu, îngerii care vin în grabă, sufletul cuprins de tulburarea grozavă, chinuit fără de milă de cugetul cel păcătos care-şi îndreaptă privirile îndurerate spre cele de dincolo, în sfârşit, însăşi trebuinţa neînlăturată a acelei strămutări în altă lume.

Închipuie-ţi în mintea ta schimbarea desăvârşită a vieţii de obşte, când Fiul lui Dumnezeu va veni întru slavă cu îngerii Săi. *Căci strălucit va veni şi nu va tăcea* (Ps. 49, 3); când va veni să judece vii şi morţii şi va răsplăti fiecăruia după faptele lui, când acea trâmbiţă, vestind ceva mare şi grozav, va deştepta pe cei adormiţi din veac *şi vor ieşi cei ce au făcut cele bune, spre învierea vieţii, iar cei ce au făcut cele rele spre învierea osândirii* (Ioan 5, 29). Aminteşte-ţi de vedenia lui Daniel, când înfăţişează judecata înaintea ochilor noştri. *Am privit până când au fost aşezate scaune şi S-a aşezat Cel vechi de zile; îmbrăcămintea Lui era albă ca zăpada iar părul capului Său curat ca lâna; tronul Său, flăcări de foc; roţile lui, foc arzător. Un râu de foc se vărsa şi ieşea din el şi miriade de miriade stăteau înaintea Lui ! Judecătorul S-a aşezat şi cărţile au fost deschise* (Dan. 7, 9, 10). Cele bune, cele rele, cele vădite şi cele tainice, faptele, cuvintele, gândurile, toate se descoperă auzului tuturor, îngerilor şi oamenilor. Dar în ce stare jalnică vor fi cei ce au vieţuit rău ? Unde se va ascunde sufletul, care într-o clipă se va descoperi înaintea atâtor priviri, fiind încărcat de rele ? Care va fi starea trupului celui supus acestor chinuri nesfârşite şi de nesuferit, unde focul nestins, viermele chinuitor veşnic, adâncul întunecat şi groaznic al iadului, suspinul amar, oftările, plângerea şi scrâşnirea dinţilor şi unde suferinţelor nu va fi sfârşit ? De toate acestea nu este scăpare după moarte, nici putinţă a uşura chinurile amare.

Putem scăpa de ele acum. Cât mai e cu putinţă, să ne ridicăm din căderc; să nu deznădăjduim, ci să ne îndreptăm din faptele rele. Iisus Hristos a venit să mântuiască pe cei păcătoşi. *Veniţi să ne închinăm şi să cădem înaintea Lui şi să plângem înaintea Domnului* (Ps. 94, 6). Cuvântul care ne cheamă la pocăinţă spune: *Veniţi la Mine, toţi cei osteniţi şi împovăraţi şi Eu vă voi odihni* (Matei 11, 28). Aşa că avem calc spre mântuire, dacă dorim această mântuire. *El va înlătura moartea pe vecie ! Şi Domnul Dumnezeu va şterge lacrimile de pe toate feţele* (Isaia 25, 8). *Credincios este Domnul întru cuvintele Sale* (Ps. 144, 13), El nu minte, când zice: *de vor fi păcatele voastre cum e cârmâzul, ca zăpada le voi albi, şi de vor fi ca purpura, ca lâna albă le voi face* (Isaia 1, 18). Marele doctor al sufletelor este gata să-ţi vindece neputinţa, este eliberatorul nu numai al sufletului tău, ci al tuturor sufletelor celor robite păcatului. Aceste cuvinte, însęşi buzele Sale scumpe şi mântuitoare le-au grăit: *nu cei sănătoşi au nevoie de doctor, ci cei bolnavi. N-am venit să chem pe drepţi, ci pe păcătoşi la pocăinţă* (Matei 9, 12, 13). Ce

dezvinovățire vei avea tu sau altcineva, dacă el glăsuiește acestea? Dumnezeu vrea să te vindece de-o rană grea și să-ți răsară lumina din întuneric. Te caută păstorul cel bun, Care a lăsat oile cele nerătăcite. De te vei încredința Lui, nu va zăbovi, nu va trece alături iubitorul de oameni, ci te va duce pe umerii Săi, bucurându-Se că a găsit oaia cea pierdută. Tatăl s-a ridicat și așteaptă întoarcerea ta din rătăcire. Îndreptează-te numai și, încă departe fiind tu, va veni la tine, va cădea pe grumajii tăi și te va cuprinde în brațele Sale, pe tine curățită prin pocăință. Și în cea mai *scumpă îmbrăcăminte* va îmbrăca sufletul tău, dezbrăcat de *omul cel vechi;* și-ți va pune *inel* în mâinile de pe care s-a spălat sângele morții și-ți va încălța picioarele care s-au întors de la căile răului spre cărarea păcii evanghelice. Și va vesti ziua veseliei și a bucuriei îngerilor și oamenilor și în tot chipul se va serba întoarcerea ta. *Amin, vă zic vouă,* zice Domnul – *că așa și în cer va fi mai multă bucurie pentru un păcătos ce se pocăiește,* (Luca 15, 7). Dacă cineva dintre cei ce se cred a fi drepți se va supăra că tu prea degrabă ai fost primită, Însuși bunul Părinte va zice întru apărarea ta: *Trebuia însă să ne veselim și să ne bucurăm, căci sora ta aceasta era moartă și a înviat, pierdută era și s-a aflat* (Luca 15, 32)."

XXI. Legătura dintre frății (mănăstiri)

414. Cuviosul Pahomie i-a strâns pe toți care viețuiau după pravilele lui sub conducerea unui mare avă, pus peste mai multe mănăstiri. Sfântul Vasile îi unește pe toți care țineau rânduiala lui prin frățeștile legături de ajutorare și sfătuire reciprocă și prin urmarea hotărârilor frățești.

El vrea ca într-o localitate să fie mai multe mănăstiri, dar toate să fie unite într-una. Aceasta sfântul părinte o arată în răspunsul la întrebarea: „Se cade oare a înființa într-o localitate mai multe mănăstiri?" „Asupra acestei întrebări, zice el, ne lămurește pilda mădularelor trupești, care de multe ori cu folos se întrebuințează. Căci cuvântul ne-a arătat că trupul care are o alcătuire desăvârșită, fiind în stare să facă orice lucrări, are nevoie de ochi, limbă și celelalte membre de căpetenie, dar rar și foarte greu se poate găsi un suflet care ar sluji drept ochi pentru mulți. Însăși orânduirea cea aspră a vieții călugărești cere ca starețul să fie foarte prevăzător, tare în cuvânt, cu mintea trează, milostiv și căutând din toată inima dreptățile lui Dumnezeu. Dar se pot găsi oare într-o localitate mulți oameni de acest fel? Chiar dacă s-ar întâmpla să se găsească doi sau trei oameni de acest fel, lucru nu tocmai ușor de altfel și care nouă încă nu ni s-a întâmplat, atunci mai bine înțelegându-se între ei să poarte laolaltă grija conducerii și să-și ușureze unul altuia sarcina, pentru ca în vremea lipsei ori a bolii vreunuia dintre ei, ori în alte asemenea împrejurări (când

unui stareț i se întâmplă să se depărtezc din mănăstire), altul să fie gata a-i împlini lipsa. Iar dacă aceasta nu se va întâmpla, celălalt să se ducă la altă frăție, care are nevoie de conducător."

„Dar pilda celor ce se fac în lume ne poate ajuta mult ca să dezlegăm întrebarea ce ne este pusă înainte. După cum cei ce s-au iscusit în meșteșugurile cele spre folosul tuturor râvnesc la alții care se îndeletnicesc cu aceleași meșteșuguri și în felul acesta se iau la întrecere, tot așa adesea se întâmplă și în viața călugărească. Încep a se întrece la vreun lucru frumos, stăruind în primirea de străini ori în înmulțirea numărului împreună-luptătorilor ori în altceva bun, dar adesea sfârșesc prin neînțelegeri. Apoi frații care vin de prin alte mănăstiri sunt adesea în mare nedumerire și, în loc de ușurare, dau peste greutăți; gândul li se împrăștie, neștiind ei ce să facă: să se lipsească de această frăție ori de alta? Alegerea este supărătoare, dar să pui o frăție mai presus decât alta e cu neputință, mai ales în grabă; iar cei abia intrați în călugărie au mare grijă pe cine să aleagă de conducător al sufletului lor, iar a alege pe unul înseamnă a nesocoti pe ceilalți. Și, prin aceasta, chiar de la început tinerii călugări se umplu de îngâmfare căci, în loc să se pregătească pentru ucenicie, caută să fie judecători și prețuitori ai fraților mai mari."

„Așa deci, în deosebirea mănăstirilor nearătându-se nimic bun, ci dimpotrivă, mult rău, e cu totul nefolositor a deosebi o mănăstire de alta. Dar dacă înainte de aceasta deosebirea s-a și făcut, să se îndrepteze, mai ales după ce răul se va vedea în faptă. Iar a rămâne în despărțire este o vădită vrăjmășie, *iar dacă se pare cuiva că aici poate să ne găsească pricină,* zice Apostolul, *un astfel de obicei noi nu avem, nici Bisericile lui Dumnezeu* (I Cor. 11, 16)."

Și ce anume piedici s-ar putea ivi împotriva unirii? Cele de trebuință pentru trai? Dar în viața de obște ele mai ușor se câștigă, pentru că un singur sfeșnic, un singur cuptor și din celelalte i-ar putea îndestula pe toți. Căci dacă căutăm și alte înlesniri, apoi și în această privință în toate chipurile să se caute câștigarea celor trebuitoare cât mai ușor și să se cheltuiască într-o măsură cât de mică. Pe lângă aceasta, când mănăstirile sunt răzlețite, e nevoie și de mai mulți oameni din afara mănăstirilor care ar îndestula trebuințele fraților. Și cât de greu e să găsești un om care n-ar rușina numele lui Hristos, ci în vremea călătoriilor, la întâlniri cu mirenii el s-ar purta potrivit făgăduinței date; acest lucru vă este cunoscut dinainte, din cuvântul meu.

„Dar cei ce sunt în împrăștiere cum îi pot învăța pe cei ce viețuiesc în lume, fie atrăgându-i către pace, fie convingându-i spre îndeplinirea altor porunci, în vreme ce ei singuri nu se unesc?" „Iar, pe deasupra, auzim ce scrie Apostolul, către filipeni: *faceți-mi bucuria deplină, ca să gândiți la fel, având aceeași iubire, aceleași simțiri, aceeași cugetare. Nu faceți nimic din*

duh de ceartă, nici din slavă deşartă, ci cu smerenie, unul pe altul socotească-l mai de cinste decât el însuşi: să nu caute nimeni numai ale sale, ci fiecare şi ale altuia (Filip. 2, 2-4). Dar ce dovadă de smerenie e mai bună, când şi stareţii frăţiilor se supun unul altuia ? Căci dacă sunt egali, prin darurile duhovniceşti, e mai bine să se nevoiască împreună, după cum ne-a arătat Însuşi Domnul trimiţând apostolii doi câte doi (Marcu 6. 7). Iar fiecare dintre ei va căuta fără îndoială să se supună cu bucurie celuilalt, amintindu-şi de cuvântul Domnului Care zice: *Cel ce se smereşte, se va înălţa* (Luca 18, 14). Şi de se va întâmpla ca unul să fie mai jos şi altul mai sus, e mult mai de folos celui neputincios dacă va fi primit în cercul celor mai tari: şi oare aceasta nu e vădită ascultare a poruncii apostolice: *să nu caute nimeni numai ale sale, ci fiecare şi ale altuia* ? Căci după cum socotesc, vieţuind aparte, nu se poate spori într-aceasta, când fiecare frăţie are grijă numai de ale sale şi e străină de grija pentru alţii, ceea ce, precum am spus, e împotriva legii apostolice. Dar şi în multele mărturii despre sfinţi, care se află în Fapte, se scrie într-un loc: *Inima şi sufletul mulţimii celor ce au crezut erau una* (Fapte 4, 32) şi în altul: *Iar toţi cei ce credeau erau laolaltă şi aveau toate de obşte* (Fapte 2, 44); se vede de aici că nu erau despărţiţi, nimeni nu vieţuia după voia sa, ci toţi erau conduşi de aceeaşi îngrijire, şi aceasta la un număr de cinci mii când, după socotinţa omenească, ar fi trebuit să se ivească piedică spre unire. Iar dacă în alte locuri numărul fraţilor e mult mai mic, atunci care este pricina împărţirii între ei ? O, dacă s-ar întâmpla ca nu numai cei ce sunt într-un loc să vieţuiască în unire, ci toate frăţiile din diferite locuri, sub o singură îngrijire a unor oameni vrednici să se rânduiască toate cu pricepere şi nepărtinire, îndrumaţi fiind spre unirea sufletească şi legătura păcii !"

415. Iar când frăţiile s-au aşezat deosebit una de alta, încredinţate fiind că aşa e bine, atunci se recomandă stareţilor să se adune din când în când la sfat pentru treburile conducerii.

„Bine ar fi dacă stareţii în anumite zile şi în anumite locuri ar face întruniri în care să-şi spună unul altuia despre lucrurile ce s-au întâmplat fără a fi prevăzute, despre păcatele cele greu de îndreptat şi despre ce-i de făcut în fiecare caz, pentru ca şi fiecare pas greşit în această privinţă să se descopere judecăţii multora, iar ceea ce bine s-a făcut să se întărească prin mărturia unui sobor mai mare."

416. „Frăţiile să se ajute una pe alta la nevoile materiale, când una e săracă, iar alta din apropiere îndestulată. Căci cei ce s-au învăţat din iubirea lui Hristos să-şi pună sufletul unii pentru alţii pot oare să se zgârcească pentru cele ce sunt spre trebuinţa trupului, ca şi cum L-ar uita pe Cel ce a zis: *flămând am fost şi nu Mi-aţi dat să mănânc* (Matei 25, 42) ? Dar de se va întâmpla aceasta, că o frăţie mai bogată va zăbovi în

ajutorarea altor frăţii, cei săraci să aibă îndelungă răbdare asemenea lui Lazăr, aşteptând cu credinţă că vor primi mângâiere în veacul viitor."

417. De asemenea, şi atunci când o frăţie vinde ceva alteia, să nu se îndemne după câştig mare. A fost pusă întrebarea: „Frăţia care face negustorie cu alta să ceară oare preţul cuvenit pentru ceea ce vinde?" şi s-a răspuns: „Nu pot spune dacă Scriptura dă voie fraţilor să cumpere ceva unul de la altul ori să vândă, căci suntem învăţaţi să ne împărţim în toate după cum e scris: *Prisosinţa voastră să împlinească lipsa acelora, pentru ca şi prisosinţa lor să împlinească lipsa voastră, spre a fi potrivire* (II Cor. 8, 14). Iar dacă se va întâmpla o asemenea nevoie, să se caute ca preţul să nu fie mai mic decât se cuvine, căci are nevoie mai mult acela care cumpără decât cel ce vinde. Amândoi să ţină minte cele zise: *Nu se cuvine să pui la plată pe omul drept* (Pilde 17, 26)."

418. Frăţiile să se ajute una pe alta şi în ce priveşte luarea de măsuri pentru îndreptarea celor răi. „Conducătorii obştilor duhovniceşti să lucreze în duhul de bine unii pentru alţii şi, îngrijindu-se unii pentru alţiii, să nu distrugă cele zidite de alţii, să nu primească fără alegere pe cei care părăsesc alte frăţii. Căci aceasta e o desăvârşită nebunie, nerânduială şi distrugerea lucrului duhovnicesc. Pentru că cei mai înţelepţi dintre fraţi sporesc în bine, îngrădindu-se cu frica Domnului, iar cei leneşi şi neîngrijitori se pot îndrepta spre bine prin ruşinea omenească şi, de nevoie, fiind siliţi de oameni. Aşa, cel trândav, văzând că fără frică poate scăpa de lucrurile cele rânduite lui în frăţia pe care şi-a ales-o şi poate trece în altă mănăstire, ca să vieţuiască acolo fără grijă şi fără înfrânare, unul ca acesta uşor se va rupe de la legătura frăţiei şi cel ce-l va primi în grabă, va fi vinovat de pieirea lui. Şi dacă acest rău se va înmulţi şi adeseori îi va abate de la calea cea dreaptă şi pe cei ce petrec bine viaţa, atunci pieirea tuturor va fi pe capul acelui care a dat prilej de sminteală. Aşadar, ca să nu se întâmple aceasta, să-i înţelepţim pe cei ce fug de frăţiile lor şi să-i întoarcem acolo de unde au ieşit. Iar de nu ne vor asculta, să ne ferim şi să ne îndepărtăm de ei şi aceasta să o insuflăm tuturor fraţilor pentru ca ei, înţelepţindu-se de o aşa dispreţuire, iarăşi să se întoarcă în staulul părăsit şi să asculte iarăşi de păstorul care este pus peste ei. Şi de vor rămâne încăpăţânaţi în lepădarea lor de legătura duhovnicească cu frăţia lor, ceilalţi, văzând cât sunt de dispreţuiţi, să înveţe prin pilda lor şi, temându-se de ruşine, să se ferească de a le urma lor."

„Iar ca să arăt că acestea nu sunt cuvintele mele, ci ale Duhului, voi aduce cuvintele lui Pavel, cu care a dojenit el pe cei ce vieţuiesc în neînfrânare, ameninţându-i cu pedeapsa, deopotrivă cu alţii, beţivi şi batjocoritori: *Să nu vă amestecaţi cu vreunul care, numindu-se frate, va fi desfrânat, sau lacom, sau închinător la idoli, sau ocărâtor, sau beţiv, sau răpitor. Cu unul ca acesta nici să nu şedeţi la masă* (I Cor. 5, 11). Şi în alt loc, arătând

pe cei ce *umblă fără rânduială, nelucrând nimic, ci iscodind* (II Tes. 3, 11) zice: *pe acela să-l însemnați și să nu mai aveți cu el nici un amestec* (I Cor. 5, 14). Și este clar pentru toți că cel ce calcă făgăduințele date Duhului Sfânt face mai rău decât vorbitorii de rău, bețivii și trândavii. Așa că însăși mintea după dreptate ne îndeamnă ca pe oamenii care distrug cuviința sufletească să-i oprim de a avea orice legătură cu cei o păstrează. Plecarea fratelui din mănăstire, numai atunci nu e vinovată când se face după hotărârea starețului pentru treburile mănăstirii."

419. Chipul cel urât al acestor venetici este zugrăvit în capitolul 8 al rânduielilor monahicești:

„Să ne păzim de cei ce nu stau locului, ci trec de la o frăție la alta, care, neavând putere să se astâmpere vreodată, hoinăresc necontenit prin mănăstiri și, ascunzându-se sub chipul iubirii duhovnicești, lucrează poftele trupului care n-au în suflet nimic statornic, tare, rânduit și împodobit cu înțelepciune, ci sunt plini de toată deșertăciunea, stricăciunea, neastâmpărul și nepriceperea, răutatea și fățărnicia, minciuna și lingușirea înșelătoare. Limba lor este aspră și pântecele lor neînfrânat, sufletul lor întotdeauna este gata să zboare și să se așeze aiurea, gândurile lor sunt asemenea zborului liliacului, niciodată nu urmează calea dreaptă, ci se aruncă pieziș și ușor se întorc, una arată în hotărârea lor cea dântâi, însă spre altceva se îndreaptă pe neașteptate și, din pricina nestatorniciei lor, ei pururea se târăsc și nu înaintează deloc. Se asemănă cu vitele de lucru care, deși aleargă mult împrejurul ariei, totuși rămân pe același loc și, deși se obosesc mult trupește, nicidecum nu ies din locul cel mic al ariei. Asemenea și acești oameni, poticnindu-se necontenit în patimile trupești, nu se ridică la înălțimea duhovnicească, ci fug în roata cea fără de capăt, mânați de plăcerile și dorințele trupești, de la o poftă la aceeași poftă sunt atrași, și din pricina voinței stricate nu pot scăpa de robia celui rău. Ca să-i înșele pe cei ce îi privesc pe dânșii, ei se arată în chip de oaie, iar înăuntru ascund vulpea cea hrăpăreață, rea și vicleană, căutând să atragă și pe mulți alții în aceeași stricăciune și anume pe aceia care, ieșind de sub conducerea minții, ușor se pleacă și înaintea conducătorului bun și înaintea celui rău, socotind bun ceea ce altul arată ca atare, ori drept ceea ce numai seamănă a fi drept. Pe aceștia îi atrag ei în prăpastia lor, socotind că stricarea celor amăgiți de ei va sluji spre îndreptățirea lor și că mulțimea celor asemenea lor le micșorează vina. De aceea să se păzească frații în tot chipul de ei, ca să nu facă ei rău altora, molipsindu-i cu răutatea lor sufletească și ca aceștia, după ce pretutindeni li se închid înaintea lor ușile, măcar târziu să se întoarcă spre bine, luând ca învățător rușinea și aflând înțelepțire în disprețul oamenilor cinstiți și lepădându-se de păcate. Aceasta ne-a învățat și apostolul Pavel, vorbind despre cei ce nu fac nimic, dar în toate caută să pătrundă: *pe acela,* zice el, *să-l însemnați și să nu mai aveți cu el nici un amestec* (II Tes. 3, 14)".

XXII. Sfatul cel de pe urmă: să râvnim pentru o viață aspră

„Vă rog cu iubirea Domnului nostru Iisus Hristos, Care s-a dat pentru păcatele noastre, să ne îngrijim în sfârșit pentru sufletele noastre, să ne întristăm de zădărnicia vieții trecute, să ne luptăm pentru cea viitoare întru slava Domnului și Hristosului Lui și a Sfântului slăvitului Duh. Să nu rămânem întru lene și în această slăbire, pentru ca prin lene pierzând cele de acum și lăsând începutul lucrului pentru mâine și pentru alte zile, când vrăjmașul ne va atinge pe noi neînarmați cu fapte bune, să nu fim lipsiți de bucuria cămării de nuntă și să nu plângem în zadar și fără de folos mâhnindu-ne de vremea cea petrecută în rău, când nimic nu mai poate ajuta celor ce se pocăiesc. *Iată acum este vreme potrivită*, zice Apostolul, *iată acum este ziua mântuirii* (II Cor. 6, 2). Acest veac este veacul pocăinței, iar acela, al răsplătirii; acesta, al faptelor, iar acela, al răsplătirii; acesta, al răbdării, iar acela, al mângâierii. Acum Dumnezeu este ajutătorul celor ce se îndreaptă de la calea răului, iar atunci – strașnicul cercetător al faptelor, cuvintelor și gândurilor omenești. Acum ne bucurăm de îndelungă răbdare, iar atunci vom cunoaște dreapta judecată, când ne vom scula unii spre veșnica osândă, iar alții spre viață veșnică, primind fiecare după faptele lui. Până când vom lăsa ascultarea lui Hristos, Care ne cheamă întru împărăția Sa cea cerească ? Nu ne vom întoarce oare de la viața obișnuită la asprimea vieții celei după Evanghelie ? Nu ne vom închipui acea zi grozavă și măreață a Domnului în care, pe cei ce se apropie cu fapte spre partea cea dreaptă a lui Dumnezeu îi va primi întru împărăția cerească, iar pe cei care nu le au și pe care îi va pune la stânga îi va acoperi focul gheenei și întunericul cel veșnic ? Zis este: *acolo va fi plângerea și scrâșnirea dinților* (Matei 25, 30)."

„Și noi spunem că dorim împărăția cerească, dar nu ne îngrijim de mijloacele prin care o putem câștiga și, neluând asupră-ne nici o osteneală pentru legile Domnului, ne mângâiem după deșertăciunea minții noastre că vom lua aceeași cinste cu cei ce s-au împotrivit păcatului până la moarte. Cine e acela care în vremea semănatului ședea acasă ori dormea, iar la vremea secerișului și-a umplut jitnițele până sus ? Cum a adunat struguri, dacă singur nu a sădit via și nici n-a lucrat-o ? A cui e munca, a aceluia sunt și roadele; și cinstea și cununile se cuvin învingătorilor. Se încununează oare cândva omul care nici nu și-a lepădat îmbrăcămintea pentru lupta cu vrăjmașul, când, după cuvântul Apostolului, nu numai că se cade să învingem, ci și să ne luptăm după lege (II Tim. 2, 5), adică nelăsând nimic neîmplinit din cele prescrise, ci făcând toate după lege ? Căci zis este: *Fericită este sluga aceea pe care, venind stăpânul, o va găsi făcând așa* (Luca 12, 43)."

„Dar cum oare, alegând viața cea plină de plăceri și nu viața cea după lege ne putem aștepta la fericire, la împreună viețuire cu sfinții și la bucu-

ria cu îngerii înaintea feței lui Hristos ? Asemenea gânduri s-ar potrivi numai unei minți copilărești ! Cum voi fi cu Iov, dacă cea mai mică întristare n-am suportat-o cu mulțumire ? Cum voi fi cu David, dacă față de vrăjmașul n-am arătat mărinimie ? Cum voi ajunge la un loc cu Daniel, dacă n-am căutat pe Domnul cu înfrânare necontenită și cu rugăciune neadormită ? Cum voi fi cu fiecare dintre sfinți, dacă n-am urmat calea lor ? Care stăpânitor va fi atât de nepriceput încât va învrednici de aceeași cunună și pe învingător și pe cel care n-a intrat cel puțin în luptă ? Care comandant de oaste împarte deopotrivă câștigul între învingători și între cei ce nu s-au arătat măcar în luptă ?"

„Dumnezeu e bun, dar El este și drept ! Iar cel drept răsplătește după merit, după cum e scris: *Fă bine, Doamne, celor buni și celor drepți cu inima. Iar pe cei ce se abat pe căi nedrepte, Domnul îi va duce cu cei ce lucrează fărădelegea* (Ps. 124, 4, 5). Dumnezeu este milostiv, dar e și dreptul judecător, căci este zis: *iubește milostenia și judecata Domnul* (Ps. 32, 5). De aceea proorocul zice: *mila și judecata Ta voi cânta Ție, Doamne* (Ps. 100, 1). Se cade să știm către cine e milostiv, căci este zis: *Fericiți cei milostivi, că aceia se vor milui* (Matei 5, 7). Vezi dar cu câtă înțelepciune împărtășește El mila ? Nu fără judecată face milă și nici nu judecă fără milă. Căci *milostiv este Domnul și drept și Dumnezeul nostru miluiește* (Ps. 114, 5)."

„De aceea să nu cunoaștem pe Dumnezeu pe jumătate și iubirea lui de oameni să nu o întoarcem în prilej spre trândăvie. Pentru aceasta se trimit tunetele și fulgerul, ca să nu fie nesocotită bunătatea. Cel ce poruncește soarelui să lumineze, Acela pedepsește și cu orbirea, Cel ce trimite ploaia, Acela pune și focul. Unele arată bunătatea, altele asprimea; fie deci ca să-L iubim pentru cea dântâi, ori să ne înfricoșăm pentru cele de a doua, ca și nouă să nu ni se zică: *„Sau disprețuiești tu bogăția bunătății Lui și a îngăduinței și a îndelungii Lui răbdări, neștiind că bunatatea lui Dumnezeu te îndeamnă la pocăință ? Dar după învârtoșarea ta și după inima ta nepocăită, îți aduni mânie în ziua mâniei și a arătării dreptei judecăți a lui Dumnezeu* (I Rom. 2, 4-5). Așadar, nefiind cu putință să ne mântuim dacă nu facem fapte bune, potrivit poruncilor lui Dumnezeu, și nu fără de primejdie este a nesocoti vreuna dintre poruncile Lui, de aceea noi, nevoitorii evlavioși, care ne-am ales viața cea tăcută și liniștită ca cea mai potrivită pentru lucrarea poruncilor evanghelice, să ne îngrijim cum să facem ca nimic din cele scrise să nu rămână neîndeplinit. Căci dacă trebuie să fie desăvârșit omul lui Dumnezeu, după cum e scris (II Tim. 3, 17), cu tot dinadinsul se cade, prin lucrarea oricărei porunci să se pregătească întru măsura vârstei plinirea lui Hristos, căci după legea Domnului, chiar un lucru curat, însă vătămat nu se primește ca jertfă lui Dumnezeu.

Rânduiala Cuviosului Ioan Casian

Viața Cuviosului Ioan Casian prezentată pe scurt

Unde s-a născut cuviosul Casian nu se știe precis. Unii socot că se trage din Sciția mică, iar alții că e gal din Provence. Faptul că el știa așa de bine limba latină și că și-a ales Galia pentru a-și petrece ultima parte a vieții susținc a doua presupunere. Se crede că s-a născut în 350 sau 360, însă fără vreun argument. Este sigur că fiind încă tânăr a intrat în mănăstirea Betleem, unde s-a adăpat cu dogmele și pravilele vieții creștinești. Legând prietenie cu un oarecare Gherman, care era de aceeași vârstă și din aceeași țară cu dânsul, amândoi au făcut o călătorie în Egipt, pentru a vizita mănăstirile de acolo. Aceasta a fost pe la 390. Șapte ani întregi au petrecut ei printre acești călugări și au pătruns până în centrul Tebaidei. În mănăstirea lor s-au întors pe la 397, dar tot în același an au pornit din nou în acele țări pustii și au rămas acolo până la anul 400.

Părăsind Egiptul a doua oară, cuviosul Casian împreună cu prietenul său a plecat la Constantinopole, unde a fost foarte bine primit de Sfântul Ioan Gură de Aur și a fost sfințit de acesta în diaconie. Când Sfântul Ioan Gură de Aur a fost exilat, atunci cuviosul Ioan Casian, împreună cu alți credincioși ai Sfântului Gură de Aur, a fost trimis pentru rezolvarea acestei probleme la Roma la papa Inocențiu, în anul 405. Din acest an până în 415 n-avem deloc știri despre dânsul. Unii spun că el s-ar fi întors iarăși în Orient și că preotul Casian, trimis la Roma în anul 414 de patriarhul Antiohiei, Alexandru, pentru stabilirea păcii între cele două biserici, a fost chiar dânsul. Alții spun însă că îndeplinind misiunea soliei la Constantinopole, chiar atunci a plecat la Messia, unde în timpul accla s-a făcut renumit prin viața sfântă și înțelepciunea sa. Tot aici este hirotonit ca preot. El a devenit vestit mai ales prin zidirea a două mănăstiri, de frați și de maici, introducând în ele rânduiala pe care a văzut-o în Orient.

Faptul acesta i-a îndemnat şi pe alţi episcopi din împrejurime, care au vrut să aibă mănăstiri la fel, să-l roage să alcătuiască rânduiala pentru călugări, aşa cum a văzut-o, închipuind însuşi duhul nevoinţelor duhovniceşti. El le-a împlinit cu plăcere rugămintea, descriind în 36 de cărţi tot ce a văzut şi a auzit.

Cuviosul Casian a murit în jurul anului 440. Amintirea lui se prăznuieşte în biserica noastră la 29 februarie.

RÂNDUIALA TRAIULUI COMUN AL CĂLUGĂRILOR SAU REGULILE TRAIULUI COMUN LA MĂNĂSTIRI

Cuvânt înainte către episcopul Castor

Istoria Vechiului Testament povesteşte că înţeleptul Solomon, luând de sus *înţelepciune şi pricepere foarte multă şi cunoştinţe multe, ca nisipul de pe ţărmul mării* (III Regi 4, 29), după cuvântul Domnului, nici până la dânsul, nici după dânsul nu a fost unul la fel, începând să zidească Domnului biserica cea frumoasă, a cerut ajutor de la regele Tirului şi, fiind umplut de înţelepciune dumnezeiască, s-a gândit să facă o clădire măreaţă şi toate le-a săvârşit prin meşterul iscusit şi priceput Hiram, fiul unei femei văduve (III Regi 7, 14). Deci, dacă această putere, care este mai mare decât toate împărăţiile pământeşti, dacă această odraslă aleasă şi însemnată a lui Israil, această înţelepciune inspirată de sus *era ma presus de înţelepciunea tuturor fiilor Răsăritului şi mai presus de toată înţelepciunea egiptenilor* (III Regi 4, 30), nu s-a ruşinat de sfatul unui om străin şi sărac, de aceea cu toată dreptatea şi tu, Prea Fericite papă I Castor, învăţat de acest exemplu, gândind să zideşti lui Dumnezeu adevărata biserică duhovniccască, nu din pietre nesimţite, ci din adunarea bărbaţilor sfinţi, nu vremelnică şi care se distruge, ci veşnică şi care nu se distruge, şi dorind de a sfinţi Domnului vasele cele mai scumpe făcute nu din aur şi argint, pe care mai târziu un oarecare rege din Babilon le-ar putea întrebuinţa împreună cu prietenii şi iubitele sale (Dan. 5), dar din sufletele sfinte, care strălucesc prin curăţenie, nevinovăţie, lipsă de greşeli, care ar purta în ele întotdeauna pe împăratul Hristos, mă învredniceşti să te întovărăşesc în acest lucru, pe mine, care sunt sărac în toate şi lipsit de orice mijloace materiale. Deci, vrând să faci în eparhia ta lăcaşuri călugăreşti, după modelul celor din Orient, mai ales a celor din Egipt, în vreme ce tu singur eşti desăvârşit în toate bunătăţile şi ştiinţele şi aşa de bogat su-

fleteşte, încât pentru aceia care caută desăvârşire ar fi de ajuns nu numai un singur cuvânt al tău, ci chiar numai exemplul vieţii tale, mă chemi pe mine, lipsit de meşteşugul vorbirii, cu foarte puţine cunoştinţe să aduc ceva pentru îndeplinirea dorinţei tale şi îmi porunceşti să descriu obiceiurile mănăstireşti, pe care le-am văzut în Egipt şi Palestina. N-am să caut frumuseţea vorbirii pe care o ai tu, dar cu o limbă simplă încerc să redau viaţa sfinţilor pentru călugării mănăstirii tale noi.

Deşi mă convingi cu atâta foc să te ascult, greutăţile pentru îndeplinirea dorinţei tale sunt prea mari şi mă îngrozesc să mă apuc de treabă, deşi o ceri. Mai întâi, experienţele vieţii mele nu sunt aşa de mari, ca eu să pot crede fără şovăire că aşa trebuie să se înţeleagă cu inima şi cu sufletul aceste lucruri atât de înalte, aşa de întunecate şi atât de luminate. în al doilea rând, găsindu-mă cu între acei sfinţi şi pătruns fiind de sfaturile lor de toată ziua, de pilda vieţii lor, tot ce făceam, învăţam sau vedeam, nu pot acum să mi le aduc aminte aşa de bine, căci de mulţi ani nu mai am legătură cu dânşii şi nu urmez vieţii lor. Mai ales că înţelesul şi însemnătatea acestor lucruri nu pot fi ţinute în minte, nici spuse altora, prin nişte vorbe obişnuite sau prin ştiinţa cea din afară, pentru că totul depinde aici de experienţă şi după cum aceasta poate fi predată numai de o persoană cu experienţă, tot aşa poate să fie înţeleasă numai de cei care se silesc să cunoască şi apoi, dacă aceasta nu va fi repetată prin convorbiri cu bărbaţii duhovniceşti, în curând iarăşi va dispărea din minte. În al treilea rând, şi ceea ce pot să-mi aduc aminte nu va fi bine descris, căci îmi lipseşte cuvântul. La aceasta se mai adaugă şi faptul că despre acest lucru s-a scris mult de bărbaţi vestiţi, care se deosebeau prin cuvântul şi cunoştinţele lor, ca Sfântul Vasile şi fericitul Ieronim şi mulţi alţii, dintre care Sfântul Vasile a scris răspunsurile la întrebările călugărilor doritori să ştie toate despre felurite lucruri care privesc viaţa călugărească, cu vorbe iscusite, frumoase şi bogate şi cu pilde multe din Scripturile dumnezeieşti. Altul nu numai că a publicat cărţile sale proprii, dar a tradus multe şi în limba latină, scrise de alţii în greceşte. După aceste valuri de cuvinte înţelepte, având de gând să adaug şi eu oarecare picătură, nu voi oare fi învinuit că am pretenţii deşarte? Cu toate acestea mă încurajează încrederea în sfinţenia ta, că aceste neajunsuri ale mele, oricum ar fi ele, le vei ţine numai tu în mâinile tale sau le vei trimite călugărilor din mănăstirea ta cea nouă care, neluând în seamă că unele lucruri descrise de mine nu vor fi expuse aşa de frumos, vor citi totuşi cu inima caldă şi vor căuta în cuvintele mele mai mult adevărul decât frumuseţea vorbirii. De aceea, nădăjduind în rugăciunile tale, Prea Fericite Papă, cel ce eşti singur pildă de bună credinţă şi smerenie, după măsura minţii mele mă apuc de lucrul pe care tu-l pui în sarcina mea şi faptele de care înaintaşii mei nici nu s-au atins, căci descriau mai mult cele auzite, nu cele văzute, pe toate acestea le

voi spune pentru călugării începători, doritori de adevăr. N-am de gând să descriu minunile lui Dumnezeu, deşi am auzit despre multe şi minunate fapte de la bătrâni şi le-am văzut eu singur înfăptuindu-se dinaintea ochilor mei. însă lăsându-le, pentru că stârnesc în cei ce le vor citi admiraţie, neaducând de la mine nimica mai mult pentru a-i îndemna la o viaţă mai bună, voi pune toată silinţa şi, cu ajutorul lui Dumnezeu, voi înfăţişa cum se poate mai exact rânduielile mănăstireşti şi pravilele sfinţilor părinţi şi, mai ales, cugetările lor despre începutul şi cauzele principale ale celor mai mari şi păcătoase patimi, pe care le socot în număr de opt, şi despre lecuirea lor după tradiţii. Gândul meu nu este de a discuta faptele măreţe ale lui Dumnezeu, ci să aduc ceva pentru îndreptarea moravurilor şi pentru a ajunge la perfecţiune în viaţă, conducându-mă de ceea ce am primit de la stareţii mei. Am să-mi pun toată silinţa să-ţi îndeplinesc toate cuvintele şi în altă privinţă: dacă se va găsi ceva în ţările noastre adăugat sau lepădat, nu potrivit aşezămintelor vechi, ci după voia celui ce a înfiinţat mănăstirea, atunci am să adaug sau am să scot, după obiceiurile pe care le-am văzut în mănăstirile vechi din Egipt şi Siria; nu cred deloc că în părţile apusene ale Galiei s-ar putea găsi un oarecare aşezământ nou, mai raţional şi mai desăvârşit decât acele rânduieli pe care se bazează începuturile predicii apostolilor şi unde mănăstirile întemeiate de Sfinţii Părinţi există şi până astăzi. Introduc însă numai acea modificare în rânduiala mea, că dacă unele dintre obiceiurile din Egipt vor fi prea grele şi anevoie de înfăptuit în ţările noastre, din cauza climei aspre sau a sălbăticiei năravurilor, atunci am să schimb ceva, luând în vedere regulile mănăstirilor din Palestina şi Mesopotamia; căci dacă se va păstra măsura a tot ce este cu putinţă, atunci şi îndeplinirea va fi deopotrivă desăvârşită, chiar dacă mijloacele şi priceperea ar fi felurite.

CARTEA ÎNTÂI

Părţile îmbrăcămintei călugăreşti

1. Îmbrăcămintea călugărească – chipul frumuseţii celei dinlăuntru a călugărilor

Având de gând să vorbesc despre rânduielile şi pravilele mănăstireşti, cu ce oare se cade, cu ajutorul lui Dumnezeu să începem, dacă nu cu însăşi îmbrăcămintea călugărească ? Atunci, rând pe rând, vom putea încă

mai bine să înfăţişăm frumuseţea lăuntrică a călugărilor, când vom avea înaintea ochilor noştri podoaba lor cea din afară.

2. Despre încingătoarea călugărului

Aşadar, călugărul, ca un ostaş al lui Hristos, totdeauna fiind gata la luptă, tot timpul umblă *cu mijlocul încins* (Luca 12, 35). Astfel umblau şi cei ce au dat fiinţă acestui aşezământ în Legea Veche, adică Ilie şi Elisei, după cum mărturiseşte Scriptura; şi apoi, după cum ştim, tot aşa umblau şi cei ce au orânduit Testamentul Nou: Ioan (Înainte-Mergătorul), Petru şi Pavel şi alţi bărbaţi vrednici. Primul dintre dânşii, încă din Testamentul Vechi, arăta deja florile fecioriei şi exemplul curăţiei şi al abţinerii, şi era recunoscut după cingătoare. Aşa când Ohozia, regele israelitean păcătos, îmbolnăvindu-se, a trimis la zeul din Akkaron să-l întrebe de boala sa, atunci Domnul i-a trimis întru întâmpinare pe proorocul, ca prin el să mustre pe rege pentru asemenea faptă şi să-i spună că nu se va scula din boala în care a căzut. Când solii, întorcându-se, au spus regelui despre aceasta, el i-a întrebat: cum era la înfăţişare şi ce îmbrăcăminte avea bărbatul care v-a spus acestea ? Iar ei au zis către dânsul: *omul acela este păros peste tot şi încins cu o cingătoare de curea* (IV Regi 1, 8). Atunci regele a recunoscut imediat după îmbrăcăminte că era omul lui Dumnezeu, *acela este Ilie Tesviteanul* (IV Regi 1, 9). Şi astfel, după curea şi după această înfăţişare, el a recunoscut pe proorocul lui Dumnezeu; căci el umbla întotdeauna astfel şi acesta era semnul lui distinctiv între toţi ceilalţi israeliteni, între care vieţuia.

Despre Ioan, care s-a ivit ca o graniţă sfântă între Vechiul şi Noul Testament, sfârşitul celui dântâi şi începutul celui de al doilea, cunoaştem din povestirile evanghelistului că *avea îmbrăcămintea lui din păr de cămilă şi cingătoare* de piele împrejurul mijlocului* (Matei 3, 4). Lui Petru, care era aruncat de Irod la închisoare păzită de strajă, înainte de a fi dus la moarte, arătându-i-se îngerul, i-a poruncit: *Încinge-te şi încalţă-te cu sandalele* (Fapte 12, 8). Îngerul lui Dumnezeu nu i-ar fi poruncit aceasta dacă ar fi văzut că numai pentru odihna de noapte şi pentru linişte îşi lepăda el cingătoarea, cu care se încingea de obicei. Mergând Sfântul Pavel spre Ierusalim, unde-l aştepta încătuşare şi, văzându-l proorocul Agav în Cezareea, a luat cingătoarea lui şi s-a legat de mâini şi de picioare ca să arate prin aceasta legăturile ce-l aşteptau: *Acestea zice Duhul Sfânt: pe bărbatul al căruia este acest brâu, aşa îl vor lega iudeii la Ierusalim şi-l vor da în mâinile neamurilor* (Fapte 21, 11). Proorocul n-ar fi zis: *pe bărbatul al căruia este acest brâu*, dacă Sfântul Pavel n-ar fi avut obicei totdeauna să se încingă cu brâul.

* Semn al înfrânării trupului.

3. Despre îmbrăcămintea călugărilor în genere

Îmbrăcămintea călugărului trebuie să fie în aşa fel încât să-i acopere trupul şi prin aceasta să-l ferească de ruşinea goliciunii şi de neplăcerea frigului, iar nu ca să nutrească semințele deşertăciunii şi ale mândriei, după cuvântul Apostolului, care zice: *având hrană şi îmbrăcăminte, cu acestea vom fi îndestulați* (I Tim. 6, 8). Îmbrăcămintea este numită aici la Apostol prin cuvântul grecesc „σκέπασμα", care înseamnă acoperire. Deci el voia să spună că se cade ca monahul să aibă o îmbrăcăminte care i-ar acoperi numai trupul, iar nu să-i măgulească mărirea lui deşartă. Apoi, ea trebuie să fie astfel încât să nu aibă nevoie de prea multă îngrijire, dar nici să nu bată la ochi necurăția ei. În sfârşit, să fie astfel ca, deosebindu-se de podoabele lumeşti, să fie la fel la toți robii lui Dumnezeu. Căci ceea ce nu se ține de către toți robii lui Dumnezeu, ci este numai al unuia sau al câtorva dintre ei, aceasta este de prisos şi trufie şi drept aceea, astfel de lucruri trebuie să fie socotite ca stricăcioase, dovedind mai mult mărirea deşartă, decât vreo oarecare virtute. De aceea, în privința îmbrăcămintii, tot ce nu este după pilda sfinților ce au trăit în vechime şi care au pus temelie vieții monahiceşti şi nici după viața părinților din vremurile noastre, care prin predanie păstrează rânduielile vechi până în ziua de acum, se cade să le lepădăm, ca pe nişte lucruri de prisos şi fără de folos. Astfel, vlaseanița* sau sacul, ca o îmbrăcăminte ce este văzută de toți şi atrage ochii tuturora, dar nu aduce nici un folos duhului, ba dimpotrivă, umple de mărire deşartă, nu este bună şi nici potrivită, căci călugărul tot timpul şi fără trândăvie trebuie să se îndeletnicească cu diferite lucrări. Dacă, precum auzim, unii dintre bărbații slăviți purtau această haină, aceasta încă nu înseamnă că e bine s-o punem în rânduiala mănăstirească cea de obşte, depărtându-ne de vechile hotărâri ale Sfinților Părinți şi făcând pe placul celor puțini, care deşi sunt plini de felurite virtuți, dar pentru care mă tem ca să nu cadă asupra lor învinuirea că făceau altceva decât porunceşte rânduiala cea alcătuită pentru toți. Căci aceasta este legea de pretutindeni, că nu putem pune mai presus părerea celor puțini față de hotărârea luată de cei mai mulți. De aceea şi noi trebuie să arătăm credință neîndoielnică şi ascultare neîmpotrivitoare, nu către acele hotărâri şi aşezăminte care au izvorât din voia celor puțini, ci către acelea care prin vechimea atâtor ani şi prin numărul atâtor luptători ce au urmat întocmai rânduielilor, ni s-au predat şi nouă spre urmare. Deci acest obicei (adică purtarea vlaseaniței) nu-l vom lua pentru viața de toate zilele, nu pentru că regele necredincios al israelitenilor, împresurat de mulțimea dușmanilor, rupându-şi îmbrăcămin-

* O cămaşă din păr aspru de capră sau de cămilă, iar sacul se lucrează din pânză aspră. Amândouă arătau întristare şi pocăință.

tea, s-a arătat purtând vlaseanița sub hainele sale (IV Regi 6, 30) și nu pentru că ninivitenii, pentru a potoli mânia cea dreaptă a lui Dumnezeu, care le-a fost vestită prin prooroc, s-au îmbrăcat în sac (Iona 3, 8), căci atât regele israelitenilor în așa fel purta vlaseanița, încât dacă n-ar fi rupt îmbrăcămintea de deasupra, nimănui nu i-ar fi trecut prin minte că el o poartă, cât și ninivitenii, tânguindu-se pentru apropiata dărâmare a cetății lor, în sac s-au îmbrăcat și nimeni nu i-ar fi putut învinui că voiau să se arate astfel înaintea oamenilor.

Căci dacă vreo deosebire oarecare nu este neobișnuită și nu este în afară de rânduială, atunci nepotrivirea nu bate la ochi și pe nimeni nu smintește.

4. Despre potcap (culion)

În afară de aceasta, monahii egipteni au unele părți ale îmbrăcămintei care slujesc nu atât trebuințelor trupului, cât arată unele însușiri ale stării monahicești; astfel paza neprihănirii și a nevinovăției trebuie să se vadă din însuși felul îmbrăcămintei. Astfel, ei poartă necontenit, ziua și noaptea, un mic potcap, care acoperă capul, a cărui pânză se lasă peste gât și peste umeri, pentru ca, împrumutând acoperământul pentru cap de la copii, totdeauna să tindă spre urmarea nevinovăției și curăției copiilor și pentru ca, întorcându-se spre starea cea de pruncie, în tot ceasul ei să cânte întru Hristos, cu inima senină și fără de fățărnicie: *Doamne, nu s-a mândrit inima mea, nici nu s-au înălțat ochii mei, nici n-am umblat după lucruri mari, nici după lucruri mai presus de mine* (Ps. 130, 1).

5. Despre coloviu

Ei poartă încă coloviul (de la gr. κολόβος, ceea ce înseamnă scurt, tăiat), un fel de cămașă de in, ale cărei mâneci abia ajung până la coate, lăsând cealaltă parte a mâinii neacoperită, pentru ca această scurtare a mânecilor să le amintească că sunt rupți de la toate faptele și obiceiurile lumii; felul hainei, care era simplă de tot, îi învață ca ei să fie morți pentru tot ce este pământesc; printr-însa e ca și cum însuși Apostolul le-ar spune: *Drept aceea, omorâți mădularele voastre cele pământești* (Col. 3, 5), și această haină le mai aduce aminte că ei *au murit și viața lor este ascunsă cu Hristos întru Dumnezeu* (Col. 3; 3). Și încă: *M-am răstignit împreună cu Hristos și nu eu mai trăiesc, ci Hristos trăiește în mine* (Gal. 2, 20); *lumea e răstignită pentru mine, și eu pentru lume* (Gal. 6, 14).

6. Despre cordea (legătoare)

Ei mai poartă şi cordeaua, pe care grecii o numesc εναβολή, iar noi am putea-o numi şi umărar sau legătoare. Aceasta este o pânză îndoită care, înconjurând gâtul, se lasă de ambele părţi, se încrucişează pe piept şi încinge trupul de jur împrejur, pentru ca, strângând îmbrăcămintea cea largă, care se lăţeşte în toate părţile, s-o lipească de trup şi să ajute astfel pe călugăr să-şi facă necontenit şi fără de lenevire feluritele lucrări, stăruind din răsputeri ca în tot chipul să împlinească porunca Apostolului privitoare la lucrare, care zicea efesenilor: *Voi înşivă ştiţi că mâinile acestea au lucrat pentru trebuinţele mele şi ale celor ce erau cu mine* (Fapte 20, 34) sau către tesaloniceni: *Nici n-am mâncat de la cineva pâinea în dar, ci cu muncă şi trudă am lucrat noaptea şi ziua, ca să nu împovărăm pe nimeni dintre voi* (II Tes. 3, 8), şi: *dacă cineva nu vrea să lucreze, acela nici să nu mănânce* (II Tes. 3, 10).

7. Despre mafort

După aceea ei îşi acoperă gâtul, precum şi umerii, cu o tunică strâmtă, căutând să arate smerenia în ce priveşte îmbrăcămintea, dar şi pentru că era mai ieftină. Această tunică o numeau mafort. Întrebuinţând mafortul, monahii scapă de mărirea deşartă şi de scumpetea hainelor lungi şi largi, care fâlfâie în vânt.

8. Despre cojoc

Ultima lor îmbrăcăminte este pielea de capră sau cojocul, pe care îl poartă urmând acelora care încă în Legea Veche au preînchipuit viaţa monahicească. Despre aceştia zice Apostolul: *Au pribegit în piei de oaie şi în piei de capră, lipsiţi, strâmtoraţi, rău primiţi; ei, de care lumea nu era vrednică, au rătăcit în pustii şi în munţi şi în peşteri şi în crăpăturile pământului* (Evr. 11, 37-38). Această îmbrăcăminte din piele de capră semnifică faptul că ei, omorând în sine orice pornire a patimilor trupeşti, trebuie să stea cu tărie în lucrarea virtuţilor şi să nu îngăduie ca în trupul lor să rămână ceva din înfierbântarea tinereţii şi din pornirile spre păcat de altă dată.

9. Despre cârjă (toiag)

Cum că bărbaţii din Legea Veche întrebuinţau cârja înţelegem din cuvintele lui Elisei, unul dintre acei bărbaţi sfinţi care îi spune tânărului

Ghiezie, trimițându-l să învieze pe fiul văduvei: *du-te... și să pui toiagul meu pe fața pruncului* (IV Regi 4, 29). Proorocul nu i-ar fi dat toiagul dacă nu l-ar fi purtat totdeauna. Purtarea acestuia trebuie să insufle monahilor gândul că ei niciodată nu se cuvine să umble fără arma duhovnicească printre atâția câini răi ai patimilor, care latră de jur împrejurul lor și printre atâtea fiare nevăzute ale duhurilor necurate, ca să se izbăvească de ele, cum se ruga fericitul David, zicând: *Doamne, să nu dai fiarelor sufletul ce Te laudă pe Tine* (Ps. 73, 20), ci atunci când ele se răstesc și se înfurie, să le alunge departe și să le nimicească cu semnul crucii și cu amintirea necontenită a patimilor Domnului, cărora se cade a urma prin omorârea de sine.

10. Despre sandale

Lepădându-se de cizme ca încălțăminte, care este oprită prin porunca Evangheliei (Matei 10, 10; Luca 22, 25), și fiind nevoiți de neputințele trupului, de frigul iernii și de căldura verii, ei își apărau picioarele numai cu sandale. Întrebuințându-le, după îngăduiala Domnului, monahii arătau că dacă, viețuind în lumea aceasta, noi nu ne putem înstrăina și lepăda cu totul de orice îngrijire pentru trupul nostru, ținem dar ca, prin îndestularea trebuințelor trupești cu grijă puțină și cu osteneli neînsemnate, să nu lăsăm ca picioarele noastre să fie încurcate cu totul de grijile cele aducătoare de moarte ale veacului acestuia, totdeauna gătindu-ne picioarele spre alergarea pe cărări duhovnicești și spre predicarea adevărurilor evanghelice, pentru ca, în acest chip, slobozi să alergăm la mirosul mirurilor păcii lui Hristos. La această stare vom ajunge atunci când, în ce privește trupul nostru, vom cugeta la cele ce sunt spre trebuință, iar nu spre plăcere, ceea ce de altfel este de prisos și vătămător, sau atunci când, după Apostol, *grija de trup să nu o faceți spre pofte* (Rom 13, 14). Întrebuințând însă sandalele, ca un lucru îngăduit prin porunca Domnului, monahii le leapădă când săvârșesc sau se apropie de Sfintele Taine, socotind că ceea ce s-a zis lui Moise și lui Iisus Navi se cade a le împlini întocmai și acum, anume: *Scoate-ți încălțămintea din picioarele tale, că locul pe care calci este pământ sfânt* (Ieșire 3, 5; Iisus Navi 5, 15).

Despre rugăciunile și cântările de psalmi rânduite pentru timpul nopții

1. Se arată conținutul acestei cărți

Cu asemenea brâu îndoit, după cum am zis mai sus, încingându-se ostașul lui Hristos, să afle acum și ce fel de rânduială s-a hotărât în vechime de către Sfinții Părinți în țările de la răsărit în ceea ce privește săvârșirea rugăciunilor și cântarea psalmilor.

În privința conținutului lor sau despre faptul cum, după sfatul Apostolului, se poate ruga neîncetat (I Tes. 5, 17), vom pomeni la locul potrivit, anume când vom expune, cât Dumnezeu ne va ajuta, convorbirile noastre cu bătrânii.

2. În diferite locuri sunt felurite rânduieli

Privitor la rânduiala pentru săvârșirea rugăciunilor, întâlnim în diferite locuri felurite rânduieli și pravile, dintre care unele credem că au fost așezate de niște oameni care, după cuvântul Apostolului, *aveau râvnă pentru Dumnezeu, dar fără cunoștință* (Rom. 10, 2), căci unele rânduieli hotărăsc ca să se cânte câte 20 sau 30 de psalmi pe noapte și aceasta în chip antifonic și pe felurite melodii; alții s-au silit să treacă și peste acest număr și încă alții rânduiesc numai câte 18 psalmi. Așadar, în diferite locuri, după cum știm, se țin și felurite rânduieli, și noi am văzut tot atâtea pravile și rânduieli în ce privește săvârșirea rugăciunilor, câte mănăstiri și chilii am cercetat. Iar la unii li s-a părut că și în ce privește rugăciunile și slujbele de peste zi, adică ceasurile al treilea, al șaselea, al nouălea, și acestea trebuie și la număr potrivite cu psalmii și cu rugăciunile ce sunt puse pentru fiecare ceas, alții însă pentru fiecare slujbă de peste zi au rânduit numai șase psalmi. De aceea cred că este nevoie să scoatem la iveală hotărârea luată de părinții cei din vechime, care și până astăzi se păstrează de către slugile lui Dumnezeu în tot pământul Egiptului, pentru ca tinerețea nestatornică a mănăstirii s-o adăpăm cu pravilele cele mai vechi ale celor mai vechi părinți.

3. Deosebirea rânduielilor se naşte din faptul că se aleg stareţi care nu şi-au însuşit încă rânduiala odată stabilită pentru săvârşirea rugăciunilor

Prin tot Egiptul şi Tebaida, unde mănăstirile s-au aşezat nu după voia fiecăruia, ci după predania care s-a păstrat din neam în neam de la stareţi, după cum am văzut, se ţine una şi aceeaşi lege neschimbată, una şi aceeaşi rânduială pentru săvârşirea rugăciunilor, pentru adunări de seară şi privegheri de noapte. Acolo nicăieri nu se îngăduie nimănui nu numai să se arate stăpân peste frăţie, dar nici peste sine însuşi; şi oricine, o dată intrat în mănăstire, nu numai că se leapădă de toată averea sa, ci mărturiseşte că din acel moment nici peste sine nu mai este stăpân şi nu mai are asupra sa nici e putere. Cel ce se leapădă de lume, de are ceva bogăţie agonisită, intrând în frăţie, nu se măgulеşte pe sine cu nici o nădejde că va căpăta oarecare întâietate sau oarecare înlesniri, numai pentru faptul că s-a lepădat de ceva sau a adus ceva în mănăstire. Totodată, el se leagă cu obligaţie să se plece tuturor în aşa fel încât s-ar socoti pe sine ca şi întors la vârsta cea dintâi, pruncească, după sfatul Domnului (Matei 18, 2). El nu bagă în seamă nici vârsta bătrâneţii, nici numărul anilor vieţii, socotindu-i ca în zadar pierduţi în lume, şi cu bucurie plecându-se chiar înaintea acelora ce sunt mult mai tineri în vârstă, cunoscându-se pe sine în această oaste a lui Hristos drept un începător, care ar avea nevoie de învăţătura cea dintâi, asemenea copiilor mici. Aşijderea se îndeamnă a se deprinde să muncească în sudoarea feţei ca, după porunca Apostolului (I Tes. 4, 11; II Tesal. 3, 10), cu mâinile sale câştigând hrana cea de toate zilele atât pentru sine, cât şi pentru cei ce vin, pentru ca mai degrabă să uite de îndestularea şi desfătările vieţii de odinioară şi, obosindu-se cu muncă multă, mai uşor să-şi agonisească smerenia inimii. De aceea, nimeni nu se alege acolo ca mai mare peste o frăţie, până când el, prin supunerea întru toate, nu se va învăţa să îndeplinească ceea ce i se porunceşte şi până când nu va cerceta hotărârile bătrânilor, pe care va fi dator să le predea celor mai tineri. Ei cred că a chivernisi bine şi a fi chivernisit bine este partea omului celui înţelept şi socotesc că acesta este darul cel mai înalt şi lucrarea harului Duhului Sfânt. Căci, după cum numai acela care el însuşi mai întâi deprinzându-se cu ascultarea, cu toată râvna şi-a însuşit toate virtuţile poate să dea poveţe mântuitoare celor ce sunt datori a se supune, tot aşa a se supune celui mai mare poate numai acela care este pătruns de frica lui Dumnezeu şi-i desăvârşit în smerenie. Astfel, dacă vedem noi în diferite ţări deosebiri între rânduieli şi pravile mănăstireşti, aceasta este din pricina că acolo îndrăznesc să primească stăreţia cei ce nu s-au iscusit sub îndrumarea stareţilor şi deci, ajungând mai mari peste

frăție, fără să fi fost mai întâi ucenici, pun la cale ceea ce fiecăruia îi trece prin minte, ei fiind mai râvnitori în ce privește îndeplinirea iscodirilor lor, decât în păstrarea disciplinei celei rânduite din vechime. De altfel, eu m-am avântat spre hotărârile părinților, deși s-ar cădea a se vorbi despre ele în alt loc, acum având de gând să arătăm de care anume rânduială să ne ținem. Dar să ne întoarcem la locul de unde ne-am abătut.

4. La adunările de seară și de noapte să se cânte câte 12 psalmi și se rânduiesc câte două citiri la fiecare adunare

Așadar, precum am spus, în tot Egiptul și în Tebaida se cântă câte 12 psalmi, atât la slujbele de seară, cât și la cele de noapte, însă după cântarea psalmilor urmează la fiecare slujbă câte două citiri, una din Legea Veche, alta din cea Nouă. Această rânduială, păstrată din vechime, a rămas neștirbită în curgerea atâtor veacuri chiar până în ziua de astăzi în toate mănăstirile din partea locului, așa încât bătrânii susțin că rânduiala aceasta n-a fost iscodită de mintea omenească, ci a fost adusă părinților de sus de către înger.

5. Asprimea vieții în Alexandria și în jurul ei se trage de la Sfântul Marcu; rânduiala pentru săvârșirea rugăciunilor a fost vestită prin înger

La începutul creștinismului foarte puțini erau aceia care se învredniceau de chemarea de monah (ascet); aceștia însă erau cei mai aleși. În Alexandria ei au luat pildă de viețuire de la fericitul evanghelist Marcu, care a fost cel dintâi episcop de acolo. Aceștia nu numai că păstrau rânduiala aceea măreață, prin care se slăvea biserica începătoare creștină, după cum citim în cartea Faptelor: *Iar inima și sufletul mulțimii celor ce au crezut erau una și nici unul nu zicea că este al său ceva din averea sa, ci toate le erau de obște. Toți câți aveau țarini sau case le vindeau și aduceau prețul celor vândute, îl puneau la picioarele apostolilor; și se împărțea fiecăruia după cum avea cineva trebuință* (Fapte 4, 32, 34, 35), dar și multe se țineau peste aceasta. Astfel, îndepărtându-se în locurile ascunse din jurul orașelor, ei își petreceau acolo viața în asprime și înfrânare, așa încât și cei de altă credință se mirau văzând o astfel de curăție a vieții lor. Cu atâta râvnă cercetau ei dumnezeiestile Scripturi, se îndeletniceau cu rugăciunea și lucrul mâinilor, încât uitau cu totul de hrană și o luau abia a doua sau a treia zi. Mâncare și băutură obișnuiau nu din cele mai alese, ci din cele

trebuitoare şi le gustau abia după asfinţitul soarelui, pentru ca lumina zilei s-o folosească pentru îndeletniciri duhovniceşti, iar întunericul pentru grija trupului. Săvârşeau şi multe alte fapte mari despre care doritorii pot să afle din istoria bisericească, dacă nu i se va întâmpla mai înainte să afle aceasta din povestirile celor din partea locului. Şi aşa, în acele vremuri când desăvârşirea acelei biserici începătoare se păstra încă neştirbită în mintea urmaşilor şi credinţa fierbinte a celor puţini nu se răcise încă, ca şi cum s-ar fi împrăştiat în inimile celor mulţi, cinstiţii părinţi, în grija neadormită pentru neamurile viitoare, s-au întrunit pentru ca, sfătuindu-se, să hotărască care va fi măsura cântării psalmilor în slujbele bisericeşti cele de toate zilele şi pentru ca această hotărâre să se ţină de către tot trupul (adică de toate frăţiile de pretutindeni) şi ca să fie predată această moştenire a bunei cuviinţe şi a păcii urmaşilor, ferindu-i astfel de orice neînţelegere şi nedumerire, adică ca nu cumva oarecând vreo neînţelegere pentru deosebirile între slujbele de toate zilele iscându-se între fraţii de aceeaşi chemare, să nu crească de aici vreo rătăcire rea sau pizmă sau dezbinare (schismă). La această adunare fiecare după râvna sa, necăutând la neputinţele altora, propunea să se introducă în lege ceea ce el însuşi socotea ca ceva uşor de împlinit, judecând după credinţa şi puterile sale şi negândindu-se la ceea ce este cu putinţă de împlinit pentru toată frăţia, în sânul căreia numaidecât şi totdeauna trebuie să fie o parte de neputincioşi; fiecare deci (judecând după puterea sufletului său) propunea să se rânduiască un număr mare de psalmi: unul cincizeci, altul şaizeci, ba chiar altul, nemulţumindu-se cu acest număr, credea că e bine să se cânte şi mai mult.

Ivindu-se între ei această neînţelegere sfântă pentru rânduieli de slujbe bisericeşti, i-a apucat în timpul acestei cercetări tocmai ora slujbei celei de seară, pe care, dorind să o facă după rânduiala pe care au încercat să o hotărască pentru toţi, deodată unul, sculându-se şi ieşind la mijloc, a început să cânte psalmii Domnului. Toţi ceilalţi şezând (după cum şi până în ziua de astăzi este obicei în părţile Egiptului) ascultau, adâncindu-se cu toată puterea minţii în cuvintele cântăreţului; iar el, după ce a cântat 11 psalmi, după melodia măsurată şi fără întreruperi, stih după stih, punând numai după fiecare psalm o rugăciune şi încheind cântarea cu psalmul 12 şi rostind Aliluia, deodată înaintea tuturor s-a făcut nevăzut, punând astfel sfârşit slujbei şi totodată şi certurilor.

6. Rânduiala pentru săvârşirea rugăciunilor arătate de înger, adunarea părinţilor a rânduit-o ca lege; adăugând două citiri din Vechiul şi Noul Testament, iar sâmbăta şi duminica ambele le citim din Noul Testament

După această adunare măreaţă a părinţilor, înţelegându-se că prin acea slujire îngerească nu fără voia Domnului s-a arătat legea obştească pentru cântarea psalmilor în adunările fraţilor, s-a hotărât să se pună acest număr al psalmilor atât la slujbele de seară, cât şi la cele de noapte, adăugându-se şi câte două citiri: una din Vechiul şi alta din Noul Testament. Ei au adăugat aceasta ca o predanie de la sine, ca ceva rânduit peste trebuinţă, numai pentru doritorii care, povăţuindu-se neîncetat în dumnezeieştile Scripturi, se silesc a le păstra în minte. Iar sâmbăta şi duminica ambele citiri se iau din Testamentul Nou, una din Epistolele sau Faptele apostolilor, iar alta din Evanghelie; cei ce se ostenesc pentru cercetarea şi păstrarea în minte a Scripturilor fac acest lucru în toate zilele Cincizecimii.

7. După fiecare psalm urmează rugăciunea şi plecarea genunchilor

Ei încep şi săvârşesc slujbele arătate mai sus astfel încât, încheind psalmul, nu îndată îşi pleacă genunchii, precum fac unii dintre noi în această ţară, care încă înainte de a se sfârşi psalmul, căzând în genunchi, şoptesc rugăciunea, dorind astfel să scurteze slujba. Noi, când dorim să ne abatem de la rânduiala cea stabilită în vechime, căutăm să scurtăm slujba prin împuţinarea psalmilor care au rămas încă necântaţi, mai mult grijindu-ne pentru odihna trupului ostenit, decât căutând folosul şi lucrarea cea binecuvântată a rugăciunii. La dânşii însă nu este aşa ci, înainte de a-şi pleca genunchii, ei şoptesc rugăciuni stând în picioare şi lungind cât se poate timpul. După aceea, căzând cu faţa la pământ, adică făcând o metanie scurtă numai ca să dea închinăciune dumnezeieştii bunătăţi, îndată se scoală iarăşi şi înălţându-şi mâinile în sus, se adâncesc încă mai încordat în rugăciune ca şi înainte în picioare. Pe cel ce, căzând cu faţa la pământ, zace aşa mai mult timp, ei zic că îl biruiesc nu numai cugetele rele, dar şi somnul. Cum că aceasta este adevărat, o ştim şi noi şi voi, ştim aceasta din viaţa de toate zilele şi din obiceiurile noastre! Căci adeseori prosternându-ne la pământ, noi am dori ca această prosternare să ţină cât mai mult timp, nu atât pentru rugăciune, cât pentru liniştirea şi odihna trupului. Îndată ce s-a sculat de la pământ, cel ce săvârşeşte slujba, se scoală şi toţi ceilalţi; şi nimeni să nu cuteze ca, înainte de a-şi pleca genunchii sau a se scula slujitorul, să se plece el

sau să se scoale, ca nu cumva să arate că nu după îndrumarea celui ce face rugăciuni săvârşeşte el toate, ci a sa rânduială o pune la cale.

8. Ceea ce s-a introdus în rânduiala rugăciunilor în Apus se deosebeşte de rânduiala din Răsărit?

Noi n-am văzut nicăieri în Răsărit ca un psalm să se cânte de către toţi, iar la sfârşitul lui toţi, stând în picioare, cu glas tare să rostească: *Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh*, ci acolo, tăcând toţi, numai cel ce a cântat psalmul, la sfârşitul lui, începe rugăciunea. Cu aceeaşi slavoslovie a Preasfintei Treimi se încheie acolo de obicei antifoanele.

9. Pentru ce, arătând urmarea rânduielii la săvârşirea rugăciunilor, socoteşte că e loc să spună şi despre caracterul ei lăuntric?

O serie de rânduieli ne-au adus treptat la chipul săvârşirii rugăciunilor prevăzute în tipic. Mai pe larg vom vorbi despre aceasta la locul despre stareţi, vrând să o lămurim acolo mai cu de-amănuntul. Dar socotesc că e bine şi acum să zic câteva cuvinte despre aceasta, căci însuşi mersul povestirii mele mă îndeamnă s-o fac; deoarece, lămurind acum starea omului celui dinlăuntru, când arăt că mişcările omului celui din afară sunt temeiuri ale rugăciunii, cu mai puţină osteneală am să clădesc şi vârful cel mai de sus al rugăciunii. Mai întâi, ne îndeamnă să facem aceasta prevederea că, dacă ne va apuca sfârşitul vieţii înainte de a întocmi convorbirile pentru stareţi, pe care, dacă Dumnezeu va îngădui, le vom înşira în altă carte – căci lucrurile acestea sunt vrednice să se ştie de voi care, fiind stăpâniţi de dorinţă arzătoare, toate vi se par cu întârziere şi cu încetineală –, să vă arăt aici măcar unele dintre rugăciunile care ar putea sluji ca îndrumare pentru cei ce vieţuiesc prin chinovii. Mai avem în vedere şi altceva: dacă cineva va da peste această carte fără ca să aibă putinţă să o capete şi pe cealaltă, măcar în parte să se adape din poveţile înşirate aici în privinţa felurilor de rugăciuni şi, precum s-a mai arătat în cele de până aici – cum trebuie să fie schima şi îmbrăcămintea omului celui din afară –, tot aşa să ştie cum să se pregătească pentru aducerea jertfelor duhovniceşti. Cărţile pe care eu le scriu acum cu ajutorul lui Dumnezeu privesc îndeosebi pe omul cel din afară şi anume: cum să se arate el şi ce ordine să fie în chinovii; iar celelalte cărţi vor fi menite să descrie închipuirea omului celui dinlăuntru şi a desăvârşirii inimii şi pentru zugrăvirea chipului de viaţă a anahoreţilor (sihaştrilor sau a schimnicilor).

10. Tăcerea şi liniştea în timpul rugăciunii

Aşadar, când se întrunesc ei pentru săvârşirea slujbelor dumnezeieşti, pe care le numesc adunări, în aşa fel păstrează toţi tăcerea încât, deşi se adună la un loc un număr foarte mare de fraţi, totuşi se pare că, în afară de cel ce, ridicându-se, cântă psalmul la mijloc, nu se mai află acolo nici un om, şi mai ales când se săvârşeşte rugăciunea. În acest timp nu se aude nici un suspin şi nici un sunet care i-ar stingheri pe cei ce stau la rugăciune, nu se aude glasul nimănui, în afară de glasul preotului care rosteşte rugăciuni şi doar încă al vreunuia care, din prisosinţa mişcărilor sufletului, pe nesimţite ieşind dinlăuntru, se strecoară prin uşa cea încuiată a gurii, când adică se aprinde văpaia duhului, pe care nu o poţi nici cuprinde cu măsura şi nici a o ţine cu sila, şi sufletul, învăluit de flacără, nefiind în stare să ţină în sine toate acestea, este nevoit să sloboadă din cele dinlăuntru ale sale vreo strigare neobişnuită. Şi astfel, pe cel ce în timpul rugăciunii celei tăcute (printre psalmi) începe să se roage cu glas sau sloboade din buzele sale vreun sunet dintre cele ce s-au arătat mai sus şi mai ales pe cel ce cască gura, ei îl socotesc ca făcând o îndoită greşeală: mai întâi, acela greşeşte înaintea rugăciunii sale proprii, căci o înalţă către Dumnezeu fără băgare de seamă şi, în al doilea rând, greşeşte împotriva aproapelui său căci, făcând această gălăgie, calcă în picioare simţământul aceluia care doreşte să se adâncească în rugăciune. De aceea, ei rânduiesc ca mai repede să se sfârşească rugăciunea, pentru că dacă o vom lungi, împrăştierea minţii ne va sili să rupem curgerea cea bună a rugăciunii. Astfel, rugăciunea, cât timp este cuprinsă de flacără, trebuie smulsă ca din dinţii vrăjmaşului care, totdeauna fiind duşmănos către noi, cu o mai mare înverşunare se apropie când ne vede că dorim să înălţăm rugăciune către Domnul împotriva lui; de aceea, el se grăbeşte să ne tulbure cugetele, abătându-ne mintea de la rugăciune şi prin aceasta năzuind să răcească căldura cu care ea se începe. Pentru acest motiv, cei de acolo cred că este mai de folos a face rugăciuni scurte, însă cât mai dese întrucât, rugându-ne către Domnul cu o mai mare căldură, am putea să ne lipim totdeauna de Dânsul; şi aceasta pentru ca prin scurtarea rugăciunii să ne izbăvim de săgeţile vicleanului diavol, pe care el cu mare îndârjire le aruncă în noi, mai ales atunci când facem rugăciunea.

11. Alţi psalmi se împart în două sau trei stări; se rânduiesc pentru cântare nu unul, ci 2, 3 şi 4 fraţi

De aceea şi înşişi psalmii ce se cântă în adunări nu fără întrerupere se cântă până la sfârşit, ci îi împart în două sau trei stări, după numărul sti-

hurilor, iar între psalmi urmează rugăciuni tăcute. Căci nu prin mulțimea stihurilor se îndulcesc, ci prin înălțarea minții, cu toate puterile stăruind să împlinească cuvintele apostolului: *Voi cânta cu duhul, dar voi cânta și cu mintea* (I Cor. 14, 15). Mai de folos este, judecă ei, să se cânte 10 stihuri cu înălțarea minții decât întreg psalmul să-l plinească cu rătăcirea minții, ceea ce de multe ori se întâmplă și din graba rugătorului când el, gândindu-se la numărul și mărimea psalmilor pe care trebuie încă să-i mai cânte, nu se îngrijește cum să facă ca cei ce ascultă să prindă bine înțelesul stihurilor, ci se grăbește să sfârșească cât mai repede slujba. Pe de altă parte, dacă vreunul dintre începători, fie din râvna duhului, fie că n-a fost încă învățat cum trebuie, trece hotarul rânduit, atunci starețul, lovind cu mâna peste scaunul pe care șade, întrerupe cântarea și ridică pe toți la rugăciune, în tot chipul străduindu-se ca prin numărul cel mare al psalmilor să nu plictisească pe cei ce șed și acel lucru se păzește la ei cu tot dinadinsul, ca să se încheie cu aliluia numai acei psalmi care sunt însemnați deasupra cu Aliluia. Iar în ce privește cântarea acelor psalmi, ei îi împart în așa fel încât, dacă vor fi 2 frați, cântă fiecare câte 6 psalmi, dacă sunt 4 câte 3. Mai mult decât acești psalmi nimeni din cântăreți nu cântă, de aceea oricât de mulți frați s-ar aduna în biserică, cel mult 4 să se rânduiască la cântare.

12. Stau în picioare numai cei ce cântă, ceilalți stau pe scaune și, după slujba de noapte până dimineață, nu dorm

Acest număr rânduit de 12 psalmi ei îl plinesc când trupul se află în stare liniștită, așa încât, dacă se face una sau alta din slujbele obișnuite în biserică, atunci în afară de acela care se scoală ca să rostească în mijloc psalmii, toți ceilalți stau pe scaune joase, cu toată sârguința inimii adâncindu-se în cuvintele celui ce cântă. Căci cu postul și cu lucrările cele multe din zi și din noapte ei așa de tare își obosesc trupul încât, dacă nu va fi această ușurare, ei nu vor fi în stare să asculte în picioare nici numărul rânduit de psalmi. Nicidecum nu vor ei ca să treacă în zadar măcar cât de puțin timp, adică în nelucrare. Nu numai acele lucrări care se pot face la lumina zilei ei stăruiesc să le împlinească cu toată osârdia cu mâinile lor, ci cu multă grijă caută și lucrul care nu ar fi împiedicat de întunericul cel mai des al nopții, crezând că, cu atât mai multă curăție duhovnicească vor putea vedea cu ochiul minții, cu cât mai mult se vor obosi cu munca și cu felurite îndeletniciri. Apoi ei judecă că acest număr de rugăciuni s-a hotărât de sus, pentru ca cei cu credință fierbinte să aibă numai bun prilej să lucreze spre virtute, iar celor bolnăvicioși și neputincioși cu trupul să nu le stârnească dezgustul și urâciunea prin călcarea măsurii. De aceea,

când se sfârşeşte şirul rugăciunilor rânduite, fiecare întorcându-se în chilie (în care i s-a dat voie să locuiască el singur sau împreună cu alt frate, cu care s-a împrietenit, fie având aceeaşi îndeletnicire, fie că împreună cu dânsul a împlinit curgerea încercărilor şi a ascultării la unul şi aceeaşi stareţ, fie chiar având aceeaşi fire şi iubind aceleaşi virtuţi), iarăşi cu osârdie îşi împlineşte datoria rugăciunii, ca o jertfă personală; nimeni însă nu cutează să adoarmă până când, arătându-se lumina zilei, lucrările şi cugetările de peste noapte se vor schimba cu munca cea zilnică.

13. De ce se ţine această nedormire

Această osteneală (privegheare, înălţare de rugăciuni şi de cugetare după slujba de noapte), pe lângă scopul de a aduce lui Dumnezeu jertfa lor cea sârguincioasă a ridicării mâinilor, ei o păzesc pentru încă două pricini. Cea dintâi este ca pizmaşul duşman, pizmuind curăţenia noastră, împotriva căreia el totdeauna cleveteşte şi neîncetat se războieşte, să nu spurce cumva călugărul cu vreun vis necurat, socotind că ne-am fi câştigat curăţia prin cântări de psalmi şi rugăciuni de noapte. Căci diavolul, de obicei, după ce noi aducem jertfa slujbei de noapte, ostenindu-ne pentru căderile şi nesocotinţele noastre şi după ce prin suspinuri negrăite ne vom cere iertare pentru toate acestea prin mărturisirea inimii noastre înaintea lui Dumnezeu, cu vicleşug se grăbeşte să ne tulbure iarăşi cugetul, pătându-ni-l, dacă ne găseşte cuprinşi de somn. Mai ales atunci el îşi dă silinţa să strice şi să nimicească această încredere a noastră (împăcarea în cuget), când ne vede înălţându-ne spre Dumnezeu cu mare căldură în rugăciuni curate; de aceea se întâmplă că pe cel ce n-a putut să-l răncască duşmanul în toată curgerea nopţii, îl prinde tocmai în acest scurt timp. Iar a doua pricină: chiar dacă nu s-ar întâmpla această amăgire diavolească, de care niciodată nu putem scăpa, totuşi somnul curat pe care ni l-am îngădui în acest scurt timp naşte trândăvie în monahi, chiar dacă s-ar trezi îndată din somn, şi încătuşându-ne mintea cu amorţeala somnului pentru toată ziua, ne risipeşte puterile; ne înăbuşă simţirile şi împuţinează plinătatea inimii, mulţumită cărora noi toată ziua ne-am putea păstra veghetori şi tari împotriva sfaturilor vrăjmaşului. De aceea, la slujbele lor bisericeşti cele de noapte, ei adaugă apoi privegheri personale în chilii, pe care le săvârşesc de asemenea cu toată băgarea de seamă, pentru ca şi curăţia pe care ne-am câştigat-o prin cântarea psalmilor şi prin rugăciunea în biserică să nu o pierdem şi prin această lucrare a minţii să ne înarmăm cu osârdie şi tărie, care ne-ar păzi în curgerea zilei.

14. Ziua cu îndeletnicirile obişnuite completează lucrarea duhovnicească

Aceasta o fac ei în legătură cu munca, ca să nu-i biruiască somnul, ce de obicei cuprinde pe cei trândavi. La dânşii, după cum nici o clipă nu rămâne nefolosită, tot astfel nu are sfârşit nici lucrarea minţii (duhovnicească). Îndeletnicindu-se deopotrivă şi trupeşte, şi sufleteşte, ei îmbină câştigarea omului celui din afară cu foloasele omului celui dinlăuntru, legând de mişcările inimii şi de schimbarea cea nestatornică a gândurilor greutatea muncii, care este ca o ancoră tare şi nemişcată, pentru că inima, care se mişcă uşor şi repede, pluteşte aiurea, dar fiind legată de acea ancoră se poate ţine în strâmtoarea chiliei ca într-un liman lin şi, îndreptându-se astfel numai spre povăţuirea cea duhovnicească şi spre paza cugetelor, să nu lase mintea cea veghetoare nu numai să nu cadă până la pornirea spre un oarecare meşteşug rău (al duşmanului), ci să o şi păzească de orice gând viclean şi deşert, aşa încât nu este uşor a deosebi care lucru şi din ce pricină se întâmplă – ori din pricina îndeletnicirilor duhovniceşti se ocupă ei necontenit cu lucrul manual, ori din pricina lucrului manual agonisesc ei vrednica sporire în duhul şi în lumina cunoaşterii.

15. Întorcându-se din biserică ei nu se iau la vorbă, nici când se întâlnesc ziua în afara chiliilor; pentru aceasta sunt pedepsiţi

După cântarea psalmilor şi după obişnuitul otpust, nimeni nu mai cutează măcăr pentru un scurt timp să se oprească şi să stea de vorbă cu altcineva. De asemenea, nimeni nu îndrăzneşte să iasă din chilia sa, părăsind lucrul cu care se ocupă de obicei în toată curgerea zilei, doar de va fi chemat cineva pentru ceva grabnic, dar şi atunci nu stau la vorbă, ci fiecare, căutându-şi de treabă, citeşte psalmii sau vreun loc din Scriptură şi astfel nu rămâne nici loc, nici timp nu numai pentru vorbe vătămătoare sau sfaturi rele, dar nici pentru cuvinte deşarte, deoarece inima şi buzele necontenit se îndeletnicesc cu povăţuirea duhovnicească. De asemenea, cu toată asprimea se păzeşte ca nu cumva să stea doi fraţi împreună măcar o clipă, mai ales cei începători, tineri, să nu se apuce unul pe altul de mână. Iar de se va întâmpla că unii dintre fraţi, călcând această pravilă, vor făptui ceva din cele oprite, pe aceştia ca pe călcători îndărătnici ai poruncilor părinteşti îi osândesc pentru fapta lor; deci ei nu rămân nebănuiţi că s-ar fi sfătuit sau ar fi pus la cale vreo faptă rea şi dacă o astfel de vină ei nu o vor spăla prin pocăinţă în faţa întregii frăţii, adunată laolaltă, atunci nu li se mai îngăduie să stea la un loc cu alţi fraţi în vremea rugăciunii.

16. Cu cel ce a fost pedepsit și îndepărtat de la rugăciunea obștească nimeni nu se mai roagă; pentru aceasta ei sunt pedepsiți

Dacă se întâmplă că cineva se îndepărtează de la rugăciunea obștească, atunci nimănui nu i se mai dă voie a se ruga împreună cu dânsul până când acela, făcând metanie până la pământ, nu va mărturisi pocăință și nu va căpăta înaintea tuturor fraților iertare de la avva pentru fapta săvârșită și astfel se va uni iarăși cu frăția. Fraţii se feresc în tot chipul de a se ruga împreună cu acesta, crezând că cel îndepărtat de la rugăciunea obștească se predă satanei, după hotărârea apostolului și că cel ce, pătrunzându-se de milă neînțeleaptă, își va îngădui să aibă parte cu el la rugăciune, înainte de a fi iertat de stareț, acela se face împreună făptuitor și de aceeași osândă este vrednic, căci de bunăvoie se predă satanei, căruia făptuitorul i-a fost predat spre ispășirea păcatului său. Acesta săvârșește o îndoită greșeală, întrucât unindu-se la rugăciune și la vorbire cu cel ce a păcătuit, îl îndeamnă încă spre o mai mare îngâmfare și-i oțelește necăința. Căci făcându-i această mângâiere pierzătoare, din ce în ce mai rea îi face inima lui, nelăsându-l să se smerească și să-și vadă vina pentru care a fost îndepărtat și făcându-l astfel să socotească hotărârea stareţului ca puțin însemnată și să cugete la o îndreptare nesinceră și la o pocăință fățarnică.

17. Fratele anume rânduit trezește pe ceilalți frați la rugăciune la ceasul hotărât

Fratele în sarcina căruia este să-i adune pe frați în biserică sau în seama căruia s-a lăsat grija pentru adunări bisericești și ca să trezească pe frați la privegherile din fiecare noapte nu face acest lucru așa cum i-ar trece lui prin minte, nu atunci când el însuși se trezește în noapte, sau când îi trece somnul sau când nu mai poate dormi; și, cu toate că deprinderea cea din toată ziua ne învață să ne trezim la o anume oră, totuși el cu multă băgare de seamă și cât se poate de des urmărește mersul stelelor și abia după ce se încredințează că a sosit vremea adunării cheamă pe frați la lucrul rugăciunii, în tot chipul îngrijindu-se ca să nu greșească cu ceva și să nu scape ora hotărâtă din pricina somnului greu și să nu-i deștepte nici înainte de vreme pe frați, stricând liniștea lor și abătându-i de la dreapta îndeplinire a slujbelor rânduite.

18. Începând de sâmbătă seară și până duminică seara nu se pleacă genunchii

Trebuie să se știe și acest lucru, că la egipteni nu se pleacă genunchii de sâmbătă seară până în seara zilei Domnului, precum și în toate zilele Cincizecimii; nu se păzește atunci nici pravila despre post. Despre aceasta ne vom lămuri în convorbirile cu starețul, dacă Domnul va îngădui. Iar acum dorim numai să arătăm și obiceiurile de acolo, însă tot pe scurt, ca nu cumva cartea noastră, mărindu-se peste măsură, să plictisească și se îngreuneze prea mult pe cititori.

CARTEA A TREIA

Despre rugăciunile zilei și cântările de psalmi hotărâte de tipic (rânduială)

1. Ceasurile de rugăciune de peste zi

Privitor la chipul săvârșirii rugăciunilor și a cântărilor de psalmi de peste noapte, precum se obișnuiește în Egipt, socotesc că am spus, cu ajutorul lui Dumnezeu, cât m-a ajutat mărginirea minții mele; acum urmează să arătăm slujbele ceasului al treilea, al șaselea și al nouălea, după tipicurile mănăstirilor din Palestina sau Mesopotamia, îndulcind cu obiceiurile de acolo, după cum am zis în precuvântare, desăvârșirea și asprimea cea fără de pereche a disciplinei egiptenilor.

2. Ziua egiptenii nu se adună la rugăciuni, ci în curgerea zilei o săvârșesc neîntrerupt, îndeletnicindu-se cu lucrul manual

Toate slujbele la care ne cheamă toaca în anumite ceasuri, cu oarecare întreruperi, la egipteni se săvârșesc fără întrerupere în tot cursul zilei, unindu-se rugăciunile cu lucrul manual. Căci ziua ei se ocupă mereu cu lucrul manual prin chiliile lor, însă în așa fel încât nu lasă nici învățarea psalmilor și a altor scripturi, ci în toată clipa, adăugând la aceasta săvârșirea rugăciunilor și a metaniilor, tot timpul îl petrec în rugăciuni, pe când la noi acestea se fac în anumite ore. De aceea, în afară de adunările de sea-

ră și de noapte, în curgerea zilei nu se săvârșește la ei nici o slujbă obștească, numai sâmbăta și duminica în ceasul al treilea (după socoteala noastră într-al nouălea), ei se adună pentru împărtășirea cu Sfintele Taine. Și de bună seamă, rugăciunea ce se înalță către Dumnezeu neîncetat este mai presus de aceea care se face la anumite ceasuri și lucrul cel făcut de bunăvoie este mai prețuit decât slujbele ce se împlinesc după porunca tipicului. Despre aceasta și David cu veselie a cântat: *Cele de bunăvoie ale gurii mele binevoiește-le, Doamne, și judecățile tale mă învață* (Ps. 118, 108).

3. Pentru ce rugăciunile se săvârșesc în ceasul al treilea, al șaselea și al nouălea; de asemenea, seara și dimineața

Slujbele ceasurilor amintite în toate mănăstirile din Palestina și Mesopotamia, și din tot Răsăritul, cuprind câte 3 psalmi, pentru ca și rugăciunile cele sârguincioase să se aducă lui Dumnezeu în timpul hotărât și nici lucrărilor rânduite să nu li se pună vreo piedică, săvârșindu-se slujbele hotărâte. Și Daniel proorocul, după cum știm, în aceste trei momente, deschizând ferestrele cămării sale, în toată ziua își înălța rugăciunile sale înaintea Domnului (Daniel 6, 10). Și nu fără temei s-au rânduit aceste ceasuri ale zilei pentru săvârșirea slujbelor dumnezeiești, căci în ele s-au împlinit făgăduințele dumnezeiești și s-a înfăptuit lucrul mântuirii noastre. În ceasul al treilea, precum bine se știe, Duhul Sfânt cel din veci făgăduit prin prooroci s-a pogorât întâi peste apostoli, fiind ei adunați la rugăciune. Căci atunci când au început ei să grăiască în limbi, dar ce li s-a dat prin pogorârea asupra lor a Duhului Sfânt, neamul cel necredincios evreiesc, cu mirare și cu batjocuri grăia despre ei că *s-au îmbătat cu vin*. Sfântul Petru, stând în mijlocul lor, le-a zis: *Bărbați iudei și toți care locuiți în Ierusalim, acestea să vă fie cunoscute și luați în urechi cuvintele mele; că aceștia nu sunt beți, cum vi se pare voua, căci este al treilea ceas din zi; ci aceasta este ce s-a spus prin proorocul Ioil: „Iar în zilele din urmă, zice Domnul, voi turna din Duhul Meu peste tot trupul și fiii voștri și fiicele voastre vor prooroci și cei mai tineri ai voștri vor vedea vedenii și bătrânii voștri vise vor visa; încă și peste slugile Mele voi turna în acele zile din Duhul Meu și vor prooroci"* (Fapte 2, 14-18), ceea ce noi vedem că toate s-au împlinit, când venirea Sfântului Duh, cea prezisă de prooroci, s-a coborât peste apostoli în ceasul al treilea din zi.

Iar în ceasul al șaselea, Domnul și Mântuitorul nostru S-a adus pe Sine jertfa cea fără de prihană lui Dumnezeu Tatăl și suindu-Se pe cruce, pentru mântuirea a toată lumea, a spălat păcatele neamului omenesc și pe noi, cei vinovați și încurcați în datorii grele, ne-a izbăvit, căci *a luat din*

mijloc zapisul ce era asupra noastră, pironindu-l pe cruce (Col. 2, 14). Tot în acest ceas, lui Petru i s-a descoperit întru răpirea minții chemarea tuturor popoarelor la lumina Evanghelici, prin pogorârea de sus a unui fel de vas cu o față mare de masă în care se aflau tot felul de dobitoace, despre care glasul ce a răsunat din cer a mărturisit că sunt curate, zicând lui Petru: *Sculându-te, Petre, junghie și mănâncă*! (Fapte 10, 13). Această față de masă cu patru colțuri, coborâtă din cer, se vede că nu închipuia altceva decât Evanghelia. Căci aceasta, deși pare a avea patru începuturi, căci e împărțită în patru povestiri ale evangheliștilor, totuși trupul Evangheliei unul este, cuprinzând nașterea cea omenească și dumnezeiască, minunile și patimile unuia și aceluiași Hristos. Bine s-a numit față de masă (pânză, giulgiu) căci aceasta este semnul îngropării. Deoarece moartea cea chinuitoare, Domnul a gustat-o nu după legea firii omenești, însă după bunăvoia Sa, i s-a arătat lui Petru giulgiu. Căci murind trupește, el nu era mort cu duhul: *Că nu vei lăsa sufletul meu în iad, nici nu vei da pe cel cuvios al Tău să vadă stricăciunea* (Ps. 15, 10). Și iarăși, însuși Domnul zice: *Nimeni nu-l ia de la Mine, ci Eu de la Mine Însumi îl pun: putere am Eu ca să-l pun, și putere am iarăși să-l iau* (Ioan 10, 18). Așadar, în acest vas al Evangheliilor ce s-a pogorât din cer, de către Sfântul Duh fiind așezat, toate popoarele care, aflându-se în afară de lege, se socoteau necurate, împreunându-se acum prin aceeași credință cu glasul Domnului, se poruncește a le junghia pentru mântuire, întorcându-le de la idoli și făcând din ele mâncare sănătoasă, despre care i se spune lui Petru s-o socotească curată.

Iar în ceasul al nouălea, Domnul, pogorându-Se în iad, prin strălucirea luminii Sale a alungat întunericul cel nepătruns al tartarului și, stricând porțile de aramă și rupând încuietorile de fier, a robit cu robia cea mântuitoare pe cei drepți și i-a mutat împreună cu Sine la ceruri; și, depărtând sabia cea de foc, l-a adus iarăși pe locuitorul cel vechi în rai, pentru mărturisire mântuitoare. În același ceas, sutașul Cornelie, stând după obiceiul cucernic la rugăciune, află de la îngerul ce-i vorbește că *rugăciunile tale și milosteniile tale s-au suit, spre pomenire, înaintea lui Dumnezeu* (Fapte 10, 4); și acestuia în chip vădit se descoperă tainele chemării neamurilor, în ceasul al nouălea, ceea ce s-a destăinuit lui Petru întru răpirea minții în ceasul al șaselea. Și în alt loc, despre acest ceas se pomenește în Faptele Apostolilor: *Petru și Ioan se suiau la templu pentru rugăciunea din ceasul al nouălea* (Fapte 3, 1).

Prin toate acestea se dovedește clar că aceste ceasuri care cu destoinicie au fost sfințite de către bărbați drepți și apostolici pentru înălțarea rugăciunilor, tot așa trebuie să fie cinstite și de noi care, dacă nu vom fi siliți de vreo lege să ne facem datoria săvârșirii rugăciunilor cel puțin în ceasurile rânduite, suntem gata toată ziua să o petrecem în uitare, fără a alerga

la Dumnezeu prin rugăciuni, fiind îngreunați când de felurite griji, când de lenevire.

Ce vom spune despre jertfele de rugăciuni cele de seară, despre care chiar în legea lui Moise a fost hotărât ca să se aducă totdeauna ? Cum că jertfele de seară zilnic se aduceau în biserică, aceasta o putem dovedi chiar prin cele cântate de David: *Să se îndrepteze rugăciunea mea ca tămâia înaintea Ta; ridicarea mâinilor mele, jertfa de seară* (Ps. 140, 2), cuvinte prin care se poate înțelege și acea adevărată jertfă de seară, pe care de asemenea seara a dat-o Domnul și Mântuitorul apostolilor Săi care ședeau la cină, când a încredințat Bisericii Sfintele Taine, precum și acea jertfă de seară pe care El însuși în ziua următoare, la sfârșitul veacurilor, a adus-o Tatălui Său prin ridicarea mâinilor Sale pentru mântuirea a toată lumea. Întinderea mâinilor Mântuitorului pe cruce cu toată dreptatea se numește ridicare. Căci printr-însa noi toți, care am zăcut în iad, ne-am ridicat spre ceruri, după făgăduința Lui: *Eu când Mă voi înălța de pe pământ, îi voi trage pe toți la Mine* (Ioan 12, 32).

Iar în ce privește slujba dimineții, ea își are temei și în cuvintele ce se cântă zilnic: *Dumnezeule, Dumnezeul meu, pe Tine Te caut dis-de-dimineață* (Ps. 62, 1). Și încă: *Deschis-am ochii mei dis-de-dimineață, ca să cuget la cuvintele Tale* (Ps. 118, 148).

Tot în aceste ceasuri despre care am vorbit acum, și stăpânul din pilda Evangheliei trimitea în via sa pe lucrătorii cei dintâi (Matei 20, 1-2). Căci se spune că i-a năimit dis-de-dimineață, ceea ce ne aduce aminte de slujba dimineții; apoi pe alții i-a trimis în ceasul al treilea, într-al șaselea, într-al nouălea și, în sfârșit, într-al unsprezecelea, ceea ce ne amintește de vremea vecerniei.

4. Despre ceasul întâi

Să se știe că slujba dimineții ce se săvârșește acum mai ales în țările din Apus, s-a rânduit întâia dată și în mănăstirea noastră (adică în mănăstirea din Betleem), unde Domnul nostru Iisus Hristos, născându-Se din Fecioară, a binevoit să ia începuturile prunciei omenești, încă și a noastră pruncie, încă slabă și neîntărcată în ceea ce privește lucrul credinței, a întărit-o cu harul Său, iar până la acel timp, după sfârșitul slujbei de dimineață (care în mănăstirile din Galia se face de obicei ceva mai târziu, după cântarea psalmilor de noapte, cu oarecare întrerupere), celelalte ceasuri, pe lângă privegherile zilnice rânduite, se întrebuințau pentru odihna trupului, după cum s-a predat de către părinții noștri. Întrucât însă mulți trândavi făceau abuz de această îngăduință, dându-se somnului mai mult decât se cade (deoarece până la ora a treia nevoia de a merge la vreo adu-

nare bisericească nu-i silea să se scoale din pat şi să iasă din chilie), iar prin aceasta, lăsându-se de lucru în aceste ceasuri, din pricina somnului se făceau leneşi şi spre alte lucrări, cu care trebuia să se îndeletnicească în timpul zilei (lenevirea îi îngreuna mai ales în acele zile când privegherea de seară se prelungea până în zorii zilei). Unii dintre fraţii mai zeloşi cu duhul, cărora deloc nu le plăcea asemenea trândăvie, au adus starcţilor plângere în această privinţă şi stareţii, după lungi dezbateri şi multe sfătuiri, au hotărât ca să se dea voie celor ce se simt obosiţi cu trupul să se odihnească până la răsăritul soarelui, când este îndemnat a se ocupa ori cu citirea, ori cu lucrul manual, până ce toţi trebuia să se scoale din paturile lor, chemaţi fiind la săvârşirea rugăciunii, care cuprindea trei psalmi şi rugăciuni, precum s-a rânduit aceasta din vechime pentru ceasurile al treilea şi al şaselea, şi cu aceasta puneau sfârşit somnului şi început lucrului. Această rânduială, deşi se vede că întâmplător s-a aşezat şi nu demult s-a hotărât din pricina arătată mai sus, a fost statornicită ca prin ea să se împlinească numărul de şapte al laudelor lui Dumnezeu puse de David, cu toate că la dânsul acest număr poate să aibă şi înţeles duhovnicesc: *de şapte ori pe zi Te-am lăudat, pentru judecăţile dreptăţii Tale* (Ps. 118, 164). Căci adăugând această slujbă la cele ce s-au pomenit până acum, noi de şapte ori ne vom aduna la rugăciune şi în acest chip de şapte ori pe zi vom aduce laudă Domnului. De altfel, această rânduială, venind de la Răsărit spre marele nostru folos şi întinzându-se până în locurile noastre, în multe mănăstiri vechi, care nu voiesc să se abată de la pravilele cele mai vechi părinteşti, ea nu este acceptată nici până acum.

5. După ceasul întâi nu se dă voie nimănui să doarmă

În ţara noastră unii, neştiind din ce pricină s-a aşezat această slujbă, după ce se isprăveşte rânduiala ceasului întâi, se întorc iarăşi spre somn şi cad astfel în acea greşeală, împotriva căreia s-a aşezat această rânduială. Căci ei se grăbesc s-o împlinească, încât celor leneşi şi trândavi li se dă prilej iarăşi să adoarmă. Iar aceasta nu trebuie să se întâmple, precum am lămurit noi pe larg în cartea de început, descriind adunările bisericeşti ale egiptenilor ca nu cumva curăţia noastră, pe care o dobândim cu înfrângerea inimii şi a rugăciunii sârguincioase de dimineaţă, să se spurce ori prin scurgerea fără de voie şi din belşug a secreţiilor trupului, ori prin viclcana amăgire a vrăjmaşului, ori prin îmbătare fie chiar cu un somn curat şi netulburat, şi să răcească căldura duhului nostru şi, cuprinzându-ne cu înţepenirea somnului, să ne ţină de-a lungul zilei ce urmează în stare de nelucrare şi trândăvie.

Egiptenii, ferindu-se de aceasta, chiar în acele zile când se scoală înainte de cântarea cocoşilor şi chiar dacă atunci au terminat slujbele de noap-

te, prelungesc privegherea încă până la arătarea luminii, pentru ca lumina dimineții ce vine să-i găsească arzând cu duhul și pentru ca în cursul zilei următoare să fie calzi și cuprinși de râvnă, totdeauna gata fiind la luptă, întărindu-se împotriva atacurilor diavolului cu nevoințele privegherii de noapte și cu povățuirile duhovnicești cu care se adapă la acele privegheri.

6. Ce psalmi se citesc la ceasul întâi

Să se știe totuși că stareții noștri, hotărând să se adauge această slujbă nouă, nimic n-au schimbat în întrebuințarea veche a psalmilor, și în adunările de noapte slujba se săvârșește întocmai ca și înainte și după ce se isprăvesc privegherile de noapte; cam după cântarea cocoșilor și înainte de a se face ziuă, ei cântă aceiași psalmi, adică psalmul 148, care începe cu cuvintele: *lăudați pe Domnul din ceruri*, precum și psalmii ce urmează după el, care în această țară intră în rânduiala Utreniei. Iar pentru această slujbă nouă s-au pus, cum știm, psalmii 50, 62 (*Dumnezeule Dumnezeul meu, pe Tine Te caut dis-de-dimineață*) și 89 (*Doamne, scăpare Te-ai făcut nouă*). În Italia în toate bisericile se cântă acum psalmul 50 după Utrenie, ceea ce fără îndoială s-a împrumutat de aici.

7. Pedeapsa pentru întârziere la ceasurile și la slujbele de noapte

Cel ce nu vine la ceasul al treilea, al șaselea și al nouălea ca să se roage înainte de a se sfârși psalmul întâi, acela nu mai cutează să intre în locașul unde se face rugăciune, punându-se în rând cu cei ce cântă ci, stând afară, așteaptă să se sfârșească adunarea, iar când ies frații, închinându-se până la pământ, să ceară iertare de la toți pentru trândăvie și întârziere la rugăciune, cunoscând că în alt chip nu va putea să-și șteargă vinovăția acestei îngăduieli față de sine; căci altfel, pe unul ca acesta nu-l vor primi nici la acea slujbă, care va urma peste trei ore, de nu se va grăbi îndată cu cea mai mare smerenie și cu toată plecăciunea să ispășească o astfel de nesocotință. În ce privește adunările de noapte, se îngăduie întârziere până la psalmul al doilea în așa fel însă încât cei ce intră în adunare să se alăture celor ce cântă până la terminarea psalmilor, când frații îngenunchează la rugăciuni. De va întârzia cineva măcar cât de puțin după această oră hotărâtă, acela fără nici o milă se pedepsește și aduce pocăință tot așa cum am arătat ceva mai sus.

8. Felul săvârșirii privegherilor

Privegherile ce se săvârșesc în fiecare săptămână începând cu sâmbătă seara au fost scurtate de către stareți, hotărând ca iarna, când nopțile sunt mai lungi, să se termine privegherea către cântarea a patra a cocoșilor, pentru ca după privegherea ce ține toată noaptea, întărind cu odihna somnului trupurile lor și în aceste aproape două ceasuri ce mai rămân până la ziuă, în timpul zilei ce urmează frații să nu mai fie biruiți de puterea somnului – ce ni se îngăduie după otpustul privegherii până la arătarea luminii sau până la slujba dimineții (ceasul întâi) – și apoi toată ziua să o petreacă neclintit în muncă și îndeletnicire obișnuită, ca nu cumva, fiind biruiți de osteneala privegherii și îngăduindu-ne ziua a ne îndulci cu somnul, de care ne-am lipsit în curgerea nopții, să nu se înțeleagă că, săvârșind privegherea, noi totuși nu ne lipsim trupul de odihnă, ci schimbăm numai vremea odihnei, îndulcirea cu somnul de noapte schimbând-o pe cea din zi.

De bună seamă dacă, după otpustul privegherii nu ne vom îngădui să gustăm măcar cât de puțin din somn, trupul nostru cel neputincios, fiind lipsit de liniște în curgerea nopții întregi, nu va putea rămâne nebiruit și treaz în curgerea zilei următoare, ci va dormita și va înțepeni. De aceea, dacă ne vom îngădui să adormim măcar pentru o oră, cum am zis, înainte de a se lumina de ziuă, cu aceasta se vor răsplăti toate orele de priveghere, pe care le-am petrecut noaptea în rugăciuni. Și astfel noi vom întoarce firii ceea ce-i aparține și nu vom fi nevoiți ziua să pierdem ceea ce am jertfit noaptea. Căci fără îndoială nu va trebui să întoarcă trupului său totul acela care în chip înțelept și cu măsură l-a lipsit de vreo parte, ci acela care năzuiește să răpească tot ce este al trupului sau, cu alte cuvinte, acela care ar încerca nu cele de prisos să le elimine, ci să despoaie trupul de ceea ce este negreșit de trebuință și, din pricina aceasta, va fi nevoit apoi prea mare camătă să plătească pentru o priveghere de noapte, dacă am întinde-o fără de socotință până la lumina zilei. De aceea și însăși privegherea ei o împart în felurite mișcări (lucrări) sfinte, pentru ca acea mulțumire ce vine din schimbarea ostenelilor să ușureze oboseala trupului. Căci la început, stând în picioare, ei cântă 3 antifoane; apoi, șezând pe pământ sau pe niște scăunele joase, răspund la cei trei psalmi după canonarh, însă nu toți odată, ci pe rând câte unul dă răspunsuri la câte un stih; în sfârșit, se adaugă la aceasta trei citiri, rămânând în aceeași stare (șezând). Astfel înlesnind truda trupească, ei își săvârșesc privegherile cu o mare încordare a minții.

9. Pentru ce s-a rânduit această priveghere și de ce s-a desființat postul sâmbăta ?

S-a hotărât, din timpul propovăduirii Apostolului, când s-a întemeiat credința și biserica creștinească, ca aceste privegheri a le săvârși în tot

Răsăritul în noaptea premergătoare sâmbetei, fiindcă Domnul şi Mântuitorul nostru a fost răstignit în ziua a şasea a săptămânii, şi ucenicii lui erau atât de zdrobiţi de suferinţele pe le-a îndurat, încât toată noaptea au petrecut-o în privegheri, neîngăduind ca somnul să se apropie de ochii lor. Iată de ce, din timpul acela privegherea de peste noapte, ce s-a rânduit în tot Răsăritul, se ţine neschimbată până în ziua de astăzi. Iar pentru această ostenealâ de noapte, ce are loc în toate bisericile din Răsărit, cu toată dreptatea s-a hotărât în ziua sâmbetei dezlegare de post, ceea ce e rânduit de altfel şi de bărbaţii apostolici. Poate aici s-au avut în vedere şi următoarele cuvinte ale Eclesiastului: *Împarte o bucată în şapte şi chiar în opt, căci nu ştii ce nenorocire se poate întâmpla în ţară* (Eccl. 11, 2), care deşi au alt înţeles mistic, care fac referire la ziua a şaptea şi a opta, adică la sâmbătă şi duminică, dându-li-se cinstea de prăznuire. Această dezlegare a postului în ziua sâmbetei nu trebuie să se înţeleagă ca o unire cu sărbătoarea iudeilor, îndeosebi când sărbătoarea aceasta se săvârşeşte de către oameni cu totul străini de iudei şi care sărbătoare s-a ivit din trebuinţa de a întări trupul obosit care în toate săptămânile anului, postind câte cinci zile la rând, dacă nu se va întări măcar în aceste două zile (adică sâmbăta şi duminica), poate să se istovească şi să slăbească cu desăvârşire.

10. Aşezarea postului în ziua sâmbetei n-are temei

Unii dintre locuitorii oraşelor din Apus, mai ales cei din Roma, necunoscând pricina slăbirii postului în ziua de sâmbătă, cred că sâmbăta nu se cade de a dezlega postul, căci în această zi a postit Sfântul Petru, pregătindu-se de luptă cu Simon. Dar tot de aici se vede că Petru făcea aceasta nu după obiceiul canonic, ci în vederea luptei pe care trebuia să o poarte. Şi întrucât el a rânduit postul pentru ucenicii săi cu acel prilej, înseamnă că postul acela nu este obştesc, ci particular, căci n-ar fi postit el în acea sâmbătă dacă ar fi ştiut că şi fără de aceasta postul acela trebuie ţinut după obiceiul canonic. Fără îndoială, el ar fi rânduit post şi duminică, dacă lupta aceea s-ar fi întâmplat în ziua duminicii; dar de aici nu s-ar putea rândui îndată legea postului pentru duminică, ca o pravilă canonică, că de bună seamă postul acela s-ar fi ţinut nu ca o lege pentru toţi, ci ca ceva răsărit din trebuinţă şi numai pentru o singură dată.

11. Cu ce se deosebeşte oare slujba de duminică de slujbele altor zile ?

Să fie ştiut şi aceasta că acolo duminica până la masă se ţine numai o singură adunare la care, pentru cinstea împărtăşirii cu Tainele Domnului, în

chip sărbătoresc şi cu multă sârguinţă, cântând psalmi, înălţând rugăciuni şi făcând citiri, ei adaugă şi ceasurile al treilea şi al şaselea, neştirbind astfel nimic din rânduiala rugăciunilor şi totodată, în cinstea Învierii Domnului, dându-li-se fraţilor o oarecare uşurare şi înlesnire faţă de celelalte zile. Astfel, prăznuirea duminicii îndulceşte ostenelile cele multe alte întregii săptămâni, căci pentru mângâierile legate de această zi, ea este aşteaptată cu bucurie şi, prin această aşteptare, greutatea postului din întreaga săptămână devine mai uşoară. Totdeauna orice oboseală şi orice muncă se rabdă cu mai uşoară inimă şi fără de multă plictiseală se scurge dacă între timp punem anumite popasuri, care ne uşurează şi împuţinează lucrul.

12. Duminica se cade şi cină, cu o scurtă rugăciune înainte şi după cină

În sfârşit, în aceste zile, adică sâmbăta şi duminica, ca în nişte zile de sărbătoare, se dă fraţilor, în afară de prânz, şi cina, şi în timpul mesei de seară psalmi nu se cântă, nici atunci când se aşază la masă, nici când se scoală de la masă, cum este obiceiul pentru mesele sărbătoreşti, şi nici după rânduiala pentru mesele de post, cărora le premerge şi după care urmează cântarea psalmilor obişnuiţi; ci, cu obişnuita rugăciune, se aşază la cină şi, când o isprăvesc, o încheie iarăşi cu o simplă rugăciune, aşa încât astfel de mese la călugări sunt neobişnuite, şi atunci ei nu se adună cu toţii, ci mai mulţi străini, dacă aceştia se întâmplă, precum şi aceia pe care îi aduce neputinţa trupului sau foamea.

CARTEA A PATRA

Rânduiala primirii în mănăstire a celor ce se leapădă de lume. Despre învăţarea începătorilor

1. Pravilele acestea s-au împrumutat, o parte de la egipteni, o parte de la tabeniţi

De la rânduiala tipicului pentru cântarea psalmilor şi săvârşirea rugăciunilor, care trebuie ţinută pe la mănăstiri în adunările de peste zi, trecem la obiceiul primirii în mănăstire a acelora ce se leapădă de lume,

căutând să expunem măcar în cuvinte scurte condițiile în care se primeau în chinovii cei ce doreau să se întoarcă și să lucreze Domnului, împrumutând ceva de la egipteni, ceva de la tabeniți, a căror chinovie se află în Tebaida, fiind pe cât de numeroasă față de toate celelalte, pe atât și de aleasă în ce privește asprimea vieții monahicești; deoarece într-însa mai mult de cinci mii de frați se conduc de același avvă, și acest număr mare de călugări cu mare supunere ascultă totdeauna de un singur stareț, iar nu ca la noi, unde a se supune unul altuia sau unul pe altul a stăpâni, nici măcar pentru scurt timp nu se poate.

2. Ei rămân în ascultare smerită până la adânci bătrâneți

Mai întâi cred că trebuie să spun cum și în ce chip atât de mult și cu atâta statornicie se menține la ei această smerenie și ascultare, și cum de se întăresc ei în aceste virtuți așa de tare, încât rămân tot timpul în chinovie, nepărăsind-o până la adânci bătrâneți; (iar această smerenie și supunere e în așa fel la noi încât nu țin minte ca cineva, intrând în mănăstirea noastră, să o poată purta măcar de-a lungul unui an), și noi văzând începuturile lepădării lor de lume, să înțelegem treptat, până la ce înălțime a desăvârșirii se poate sui un călugăr, punând o astfel de temelie.

3. Încercarea se face în afară de mănăstire, iar lepădarea de orice avuție după intrarea în mănăstire

Așadar, când cineva vine arătându-și dorința să intre în chinovie, atunci nu îl primesc imediat înăuntru, ci vreo zece zile sau și mai mult trebuie să stea dincolo de poartă, dovedindu-și tăria hotărârii și o smerită răbdare. Iar după ce el, plecându-și genunchii înaintea tuturor fraților și fiind întradins respins de toți, ca unul ce ar dori să intre în mănăstire nu îndemnat de bună cuviință, ci din nevoie, și fiind batjocorit și bârfit de toți, va da dovada statorniciei sale, arătându-se cum va fi în ispite și în îndurarea greutăților, abia după această încercare a duhului său va fi primit; atunci el e căutat cu toată luarea-aminte ca să nu rămână asupra lui nimic din averea sa de odinioară, nici măcar un singur ban. Căci ei cunosc că, dacă în mintea lui va rămâne gândul că el este stăpân peste o cât de mică sumă de bani, nu va putea sta mult timp sub disciplina mănăstirii, nu se va înmulți la el virtutea smereniei și a ascultării, nu se va mulțumi cu sărăcia chinoviei și nu va putea îndura lipsa în toate, ci îndată ce se va naște în

mintea lui vreun sâmbure de sminteală, ca o piatră aruncată din praştic se va repezi el, fugind din mănăstire.

4. De ce nu se primeşte nimic de la cel ce vrea să intre în mănăstire ?

De ce nu voiesc să primească de la unul ca acesta banii, chiar şi atunci când ei s-ar putea întrebuinţa pentru nevoile mănăstirii ? Mai întâi, pentru că sprijinindu-se pe acea sumă adusă în gospodăria mănăstirii, să nu se mândrească şi să nu înceapă a se socoti pe sine mai presus de ceilalţi fraţi mai săraci, apoi şi pentru faptul că, dacă îngâmfându-se astfel şi nemaiputând purta smerenia lui Hristos, n-ar suferi el disciplina mănăstirii şi ar părăsi-o, să nu dorească înapoi ceea ce la început, lepădându-se de lume şi arzând cu duhul, a adus la mănăstire, iar acum răcindu-se, din nou voieşte să le capete, pricinuind astfel multe neplăceri mănăstirii. Multe întâmplări i-au învăţat pe ei să observe această practică. Căci în unele mănăstiri cu mai puţină băgare de seamă, fiind primiţi unii fără cuvenita cercetare, încercau apoi cu multe hule să-şi ia înapoi ceea ce au adus şi ceea ce se întrebuinţase deja acum pentru lucrul lui Dumnezeu.

5. Se leapădă de hainele lor şi se îmbracă în cele mănăstireşti cu mâinile stareţului

De aceea oricine, fiind primit în mănăstire în aşa chip, se leapădă de orice avut al său, încât şi acea haină cu care e îmbrăcat nu mai are voie să o poarte ci, aşezându-se în mijlocul fraţilor, îşi leapădă hainele şi cu mâinile stareţului se îmbracă în cele mănăstireşti, ca să cunoască din aceasta el că de acum se lipseşte nu numai de tot ce a avut până atunci în lume ci, alungând orice mândrie lumească, se coboară până la sărăcie şi lipsă în Hristos. Şi de acum înainte va fi întreţinut din mijloacele mănăstirii, care nu sunt agonisite prin meşteşugurile veacului acestuia şi nu sunt sporite de vreo cale nedreaptă, ci din sfintele danii mănăstireşti i se va da parte pentru a putea duce înainte lupta cea duhovnicească, adică atât hrană, cât şi îmbrăcăminte, neavând nimic al său, ba încă, neîngrijindu-se pentru ziua de mâine după porunca Evangheliei şi neruşinându-se a se pune în rând cu cei săraci, adică alăturându-se la trupul fraţilor, la care s-a altoit şi pe care Însuşi Hristos nu S-a ruşinat a-i numi fraţi, dimpotrivă, socotind ca o cinste intrarea sa în mijlocul acelora, care sunt prietenii Domnului.

6. Haina lepădată pentru ce se mai păstrează ?

Haina lumească pe care o leapădă cel ce intră în mănăstire se predă economului, care o păstrează până la vremea când, după multe ispite şi încercări, se va dovedi statornicia lui în viaţă cucernică şi în virtutea răbdării. Când vor vedea astfel că cel intrat din nou în mănăstire şi pe viitor va putea trăi între fraţi cu aceeaşi răbdare, păzind aceeaşi căldură a râvnei pe care a avut-o la început, atunci, în sfârşit, hainele sale se jertfesc celor nevoiaşi; iar dacă vor băga de seamă că acela este stăpânit de viciul cârtirii, ori că nu este supus, atunci dezbrăcându-l de îmbrăcămintea mănăstirească în care a fost îmbrăcat la intrare şi dându-i-se înapoi hainele sale vechi ce i se luase, îl alungă afară din mănăstire. Fraţii nu lasă pe nimeni să plece din mănăstire în hainele pe care le-a căpătat acolo şi, la fel, nu lasă ca să fie îmbrăcat cu ele acela care le-a şi purtat odată şi care mai apoi s-a răcit faţă de rânduielile aşezate în mănăstire. Deci nimeni n-are voie acolo cu de la sine putere şi descoperit să părăsească mănăstirea (ca monah şi în haina mănăstirească), doar dacă vreunul, asemenea unui rob, va fugi noaptea, sub vălul întunericului des. Iar dacă iese cineva, numai pentru că s-a dovedit nevrednic de treapta şi de chemarea sa, cu ruşine şi dispreţ fiind dezbrăcat înaintea tuturor fraţilor de îmbrăcămintea mănăstirească, acela va fi alungat afară.

7. Cel primit nu se introduce îndată în mijlocul fraţilor, ci se trimite la supraveghetorul frăţiei pe timp de un an; şi abia după aceasta se introduce în frăţie şi se lasă în grija mai marelui peste începători

Dar nici pe acela care, dovedindu-se tare şi statornic (aşteptând dincolo de poartă), după cum am zis, se primeşte în mănăstire şi lepădându-şi hainele se îmbracă cu hainele mănăstireşti, nu deodată îl introduc în mijlocul fraţilor, ci-l trimit la bătrânul care, trăind nu departe de mănăstire, se îngrijeşte de cei străini şi de pribegi, primindu-i cu bucurie şi slujindu-le în tot chipul. Dacă, slujind aici în curgerea unui an întreg fără cârtire, el va face diferite slujbe străinilor, abia atunci înţelepţindu-se cu practicarea smereniei şi a răbdării şi cunoscându-se bine în timpul acestei ispitiri destul de lungi, el este lăsat să intre în mijlocul fraţilor, punându-se sub supravegherea unui alt bătrân, care îndrumă câte zece fraţi începători, ce i se încredinţează de către avva (stareţ), pentru a-i povăţui şi a-i conduce după pilda din cartea *Ieşirii* a lui Moise.

8. Cele dintâi încercări în ceea ce privește înfrânarea voinței

Cea dintâi grijă și cele dintâi povețe acest bătrân le potrivește în așa fel, ca să-l deprindă pe tânărul începător să biruiască în sine pornirile voii sale; căci nu prin altceva decât prin aceasta, treptat-treptat, poate el să urce până la înălțimile desăvârșirii. De aceea, cu toată râvna și cu toată osârdia deprinzându-l cu aceasta, el întradins îl pune să facă ceea ce știe că e potrivnic sufletului aceluia, întrucât, fiind învățat din practică îndelungată, el știe că monahii, și mai ales începătorii, nu pot să-și înfrâneze faptele, dacă nu se învață mai întâi să înăbușe voința lor prin ascultare. Cel ce nu s-a deprins mai întâi să-și biruiască sfaturile voii sale, acela, învață ei, nicidecum nu poate să-și înăbușe mânia sau întristarea, nici să stingă căldura duhului desfrânării, nici să câștige smerenia adevărată a inimii, nici să țină totdeauna unirea cu frații, păzind pacea neclintită și nebântuită cu dânșii, și nici nu poate să rămână pe totdeauna în legătura frăției.

9. Monahul tânăr trebuie să descopere toate povățuitorului său (bătrânului)

Cu asemenea învățături, ca și cu niște litere și silabe începătoare, ei îi adapă pe tinerii monahi, sfătuindu-i să tindă spre desăvârșire, învățându-i totodată să cerceteze cât mai adânc dacă stau pe temelia smereniei adevărate sau a celei amăgitoare și închipuite. Pentru ca tânărul începător să sporească mai bine în această lucrare, i se dă sfat să nu tăinuiască sub cuvântul rușinii pierzătoare nici un cuget din câte se strecoară în inimă ci, îndată ce ele se nasc, să le descopere povățuitorului său (bătrânului); și când va judeca despre ele, deloc să nu creadă minții sale, totdeauna socotind că este rău sau bine numai ceea ce va găsi ca atare povățuitorul, după încercare. Astfel se face că vicleanul vrăjmaș nicidecum nu-l poate prinde pe tânărul neiscusit și necunoscător și cu nici un meșteșug nu-l poate amăgi, cât timp vede că acela nu se pune sub adăpostul minții sale, ci al bătrânului, și câtă vreme nu va izbuti să ascundă de la povățuitorul său sfaturile pe care, ca pe niște săgeți aprinse, le înfige în inima lui. Căci altfel, acest viclean, diavolul, nu poate ademeni și pierde pe cel tânăr, dacă mai înainte nu-l va îndupleca să-și ascundă cugetele sale, fie din trufie, fie din rușine. Drept semn vădit după care se cunoaște că un cuget este de la diavolul socotesc ei faptul că noi ne rușinăm a-l destăinui bătrânului.

10. Nimic să nu se facă fără învoire şi tot ce se porunceşte să se împlinească

După toate acestea, cu atâta asprime se păzeşte la dânşii pravila ascultării, încât cei tineri fără cunoştinţa şi învoirea povăţuitorului lor nu numai că nu cutează să se depărteze la un pas de la chilie, ci chiar trebuinţele fireşti nu îndrăznesc a le împlini fără întrebare; şi tot ce le porunceşte, fără a judeca, ei se grăbesc să le facă în aşa fel, ca şi cum ar avea porunca de sus, de la Dumnezeu. De aceea, chiar atunci când se porunceşte ceva cu neputinţă de împlinit, ei primesc acea poruncă cu credinţă şi cu bună cucernicie şi din răsputeri şi fără nici o şovăire a inimii se silesc să împlinească acea poruncă, din dragostea evlavioasă către bătrânul, nebăgând în seamă însăşi neputinţa de a împlini ceea ce s-a poruncit. Despre această ascultare a lor către bătrâni eu nu vă voi vorbi pe larg, având de gând să mă ocup cu descrierea ei mai încolo, dacă Domnul va îngădui ca să se prelungească vorba mea. Iar acum vom urmări alte obiceiuri ale lor, lăsându-le la o parte pe acelea care în această ţară nu se pot înfăptui şi deci nici nu trebuie predate mănăstirilor ca lege, după cum am şi făgăduit să facem în cuvântarea de dinainte; de pildă, ei nu întrebuinţează haine de lână, ci numai pe cele de pânză şi nici de acestea n-au câte două, ci fiecare dintre cei mai mari peste zece fraţi aduc haine curate, când văd că acelea cu care sunt îmbrăcaţi fraţii s-au murdărit.

11. Să nu se împrumute toate de la egipteni

Voi trece de asemenea şi peste acel chip de înfrânare grea (postirile), care la egipteni este socotit ca o mângâiere mare; anume, dacă se dă fraţilor la masă fel de fel de ierburi udate cu apă şi drese cu sare şi altele asemenea acestora, ceea ce în ţara noastră nu se poate rândui din pricina climei şi a neputinţelor noastre, şi voi arăta numai ceea ce nu poate fi împiedicat nici de neputinţa trupului, nici de aşezarea locului, de nu vom fi împiedicaţi doar de slăbiciunea voinţei şi de răceala inimii.

12. Ascultarea trebuie să fie pe locul întâi

Aşadar ei, şezând în chiliile lor şi ocupându-se cu toată osârdia cu lucrări şi cugetare, când vor auzi sunetul la uşa altor chilii, care îi cheamă la rugăciune sau la vreo altă treabă obştească, să se grăbească îndată să iasă din chilia lor, aşa încât, dacă cineva se ocupă cu transcrierea cărţii, nu va mai îndrăzni să termine semnul la începutul căruia l-a apucat lovitura în

uşă ei, oprindu-se îndată, iese afară, fără ca să zăbovească măcar atât cât îi trebuie pentru terminarea semnului pe care a început să-l scrie, căci ei nu pe atât se îngrijesc de succesul lucrului şi de foloasele pe care le-ar putea trage din el, pe cât râvnesc cu toată osârdia pentru împlinirea virtuţii ascultării, pe care o pun în locul cel dintâi, nu numai faţă de lucrul manual sau de citit, dar şi faţă de toate celelalte virtuţi, aşa încât orice îndeletnicire şi orice lucru, ei le socotesc mai prejos decât ascultarea şi cu bucurie sunt gata să îndure orice pagubă, numai ca să nu calce această singură lege prea bună.

13. A nu avea nici o proprietate şi a nu socoti nici un lucru ca al său

Cred că este de prisos a pomeni cum că nimeni dintre ei nu poate să aibă vreo lădiţă sau vreun cufăr sau ceva asemănător pe care, ca pe un lucru propriu, l-ar putea însemna cu vreun semn anume. Ei sunt aşa de săraci în toate privinţele, încât în afară de potcap, maforiu, sandale, cojoc şi rogojină, nimic mai mult nu au. Chiar în acele mănăstiri unde sunt îngăduite unele înlesniri, până astăzi se păzeşte legea ca nimeni să nu îndrăznească măcar prin cuvânt a numi vreun lucru ca al său. Ar fi o mare încălcare de lege dacă din gura monahului s-ar fi auzit asemenea cuvinte: cartea mea, condeiul meu, haina mea sau sandalele mele. Chiar dacă s-ar fi întâmplat ca fără de voie sau din neştiinţă să fi scăpat din gura monahului un asemenea cuvânt, el trebuie mai apoi să-l ispăşească prin pocăinţă.

14. Deşi fiecare cu munca sa aduce venit mănăstirii, nimeni însă nu poate să declare că are vreun drept asupra vreunui lucru

Cu toate că fiecare frate cu munca sa şi în sudoarea feţei aduce astfel de venituri mănăstirii, încât ele ar fi de ajuns nu numai pentru întreţinerea acesteia, dar şi pentru acoperirea altor multe nevoi, totuşi nimeni nu aşteaptă pentru sine personal nici un folos în afară de doi posmagi (*paximadii* = o pâine mică de mărimea franzelei), costând vreo trei dinari, şi în afară de aceasta nimic altceva nu mai cere.

Vreo altă îndeletnicire particulară (prin care s-ar urmări numai folosul personal) niciodată nu are loc printre ei, nu numai în faptă, dar nici în gânduri nu se zămisleşte (cum de multe ori se întâmplă în mănăstirile noastre, lucru despre care este ruşine şi a grăi). Deşi acolo fiecare frate, toată cămara chinoviei o socoteşte drept avutul său şi de toate lucrurile

atât de mult se îngrijește, ca și când ar fi stăpânul lor, totuși fiecare, ținând minte făgăduința sărăciei celei de bunăvoie, pe care își dau silința ca s-o păstreze desăvârșit până la suflarea cea de pe urmă, se socotește pe sine drept un străin pentru toate, trăind ca un pribeag și locuitor al altei lumi, dându-se pe sine drept un argat și slugă a mănăstirii și nicidecum lăcomindu-se asupra vreunui lucru.

15. Înfruntarea monahilor apuseni pentru călcarea poruncii privitoare la sărăcie și lepădare de orice avere

Ce vom zice noi, săracii care, viețuind în chinovie și fiind dați în grija stareților, folosim și chei separate și, călcând orice respect către chemarea noastră și pierzând orice sfială, nu ne rușinăm a purta chiar în văzul lumii și inele (cu peceți), ca să pecetluim cu ele fel de fel de lucruri ce am ascuns, pentru care nu numai lăzile și cuferele nu ne sunt de ajuns, dar nici dulapuri și garderobe nu ajung ca să ascundem ceea ce am strâns fiind în lume sau am adus cu noi ieșind din lume și ne înfuriem pentru lucruri deșarte și de nimic, supărându-ne pe acela care măcar cu degetul ar îndrăzni să se atingă de vreunul dintre lucrurile pe care ni le însușim, ca ceva al nostru propriu, umplându-ne de atâta mânie încât mișcările inimii noastre nu le putem arăta nici prin vorbe, nici prin starea întregului trup. Deci, lepădându-ne de aceste deprinderi rele ale noastre și de altele asemenea lor, despre care nici a pomeni nu este vreme, și trecându-le cu vederea, după cuvântul proorocului: *să nu grăiască gura mea lucruri omenești* (Ps. 16, 4), vom enumera mai bine virtuțile acelora (ale răsăritenilor) către care cu toată osârdia trebuie să tindem și noi și, descriind pe scurt pravilele lor cele pentru îndreptare, precum și alte rânduieli, să trecem apoi la oarecare scrieri ale stareților (celor de demult), reîmprospătându-ni-le cu toată sârguința în minte, ca prin ele să întărim toate câte am pus în lucrarea aceasta a noastră, socotind acele scrieri ale stareților drept niște mărturii puternice, căci cu pildele lor și cu sfințenia vieții lor se adeveresc toate câte am spus până acum.

16. Pedepsele pentru îndreptarea greșelilor

Dacă cineva întâmplător ar sparge vasul (ulciorul) în care se răcorește apa, acela numai prin pocăință înaintea tuturor fraților își va spăla greșeala; deci, atunci când toți frații se vor aduna la rugăciune, el, prosternându-se la pământ, își cere iertare și rămâne în această stare până când se va

isprăvi slujba şi avva îi va porunci să se scoale de la pământ. În acelaşi chip îşi ispăşeşte vina şi acela care, fiind chemat la vreun lucru sau la vreo slujbă obişnuită, nu va veni îndată sau, cântând psalmul, se va îneca măcar cât de puţin, de asemenea şi cel ce va răspunde ceva de prisos sau prea aspru sau cu trufie, ori dacă cu nebăgare de seamă va împlini ascultarea ce i s-a dat, ori dacă va cârti măcar cât de puţin ori, lăsând la o parte lucrările şi ascultarea rânduită, se va ocupa numai cu cititul, lenevindu-se a-şi împlini îndeletnicirile ce i s-au dat în sarcină (fie în ograda mănăstirii, fie în chilie), ori dacă, după terminarea slujbei, nu se va grăbi să se întoarcă îndată în chilie, ori cu cineva va sta de vorbă, cât de puţin, ori se va duce undeva măcar pentru o clipă, ori pe cineva va ţine de mână, ori se va întinde la vorbă cu acela cu care nu locuieşte într-o chilie, ori se va ruga împreună cu cel ce s-a depărtat de la rugăciuni, ori se va întâlni şi va vorbi cu cineva din rudeniile sale sau cu prietenii lumeşti, fără încuviinţarea stareţului, ori dacă va primi de la cineva scrisoare sau va trimite cuiva scrisoare fără ştirea stareţului său – pentru toate aceste greşeli şi pentru altele asemenea lor se cuvine dojană duhovnicească (ori se aplică măsura pentru îndreptare, despre care s-a pomenit la început). Iar pentru alte greşeli care nici la noi nu scapă fără dojană şi înfruntare ca: grăire de rău dovedită, ură vădită faţă de cineva, îndărătnicie înrădăcinată, mersul slobod şi necuviincios, purtarea uşoară faţă de femei, mânia, certuri, învrăjbire, suduire, căutarea intereselor sale, molima iubirii de argint, iubirea de a stăpâni lucrurile de prisos, pe care nu le are nici unul dintre alţi fraţi, gustarea mâncării pe ascuns şi fără de vreme, precum şi altele, aici se întrebuinţează nu acea măsură de îndreptare, pe care am numit-o duhovnicească, ci vinovaţii ori se pedepsesc cu pedepse trupeşti, ori se gonesc cu totul din mănăstire.

17. Citirile în timpul mesei şi tăcerea

Cum că în timpul mesei se citea ceva din cărţile sfinte, aceasta reiese, după cum ştim, nu din rânduiala egiptenilor, ci a capadocienilor, care fără îndoială au rânduit aceasta nu ca pe o îndeletnicire duhovnicească, ci pentru potolirea obiceiului de a vorbi multe şi deşarte, precum şi pentru înlăturarea certurilor, care se ivesc mai ales în timpul meselor, văzând că altfel acest rău nu se putea dezrădăcina. Căci la egipteni, mai ales la tabeniţi, în aşa fel păstrează toţi tăcerea în timpul mesei, încât mâncând la un loc o atât de mare mulţime de fraţi şi întărindu-se cu hrană, nimeni nu îndrăzneşte măcar să şoptească ceva, în afară de cei mai mari peste fiecare zece fraţi, care dau de veste nu cu glas ci prin lovitură, când vine vremea să se pună ori să se ia ceva de pe masă. Această tăcere în vremea gustării hranei se păzeşte acolo cu atâta asprime, încât punând potcapurile în aşa fel ca să

se acopere şi ochii (pentru ca ochiul să nu aibă putinţă a umbla fără rost), ei nu mai văd nimic altceva în afară de masă şi de mâncarea pusă pe ea, din care şi gustă, şi în acest chip nici unul dintre ei nu poate să ştie cum şi cât mănâncă altul.

18. În afară de masa obştească nimic nu se mai îngăduie a mânca în alt loc

În afară de masa frăţească (trapeză), adică înainte şi după gustarea mâncării de către toţi la timpul hotărât, ei se păzesc în tot chipul să pună în gură altceva de ale mâncării, aşa încât, umblând chiar în grădină printre pomi şi privind fructele care aşa de ispititor ademenesc ochii celor ce trec pe lângă ele, sau chiar văzând merele zăcând jos pe pământ, încât piciorul poate să le calce în tot locul, ca şi cum ele s-ar ruga ca să le ridice cineva, adică văzând toate acestea, ce pot să nască pofta chiar la cei ce ştiu să se înfrâneze pe sine şi să-i ademenească ca să le guste, ei socotesc drept luare în bătaie de joc a celor sfinte nu numai ca să mănânce ceva din acestea, ci chiar să se atingă de ele cu mâna, în afară de acea mâncare care se dă în văzul lor tuturor fraţilor adunaţi împreună la masă, la vremea când se cade a gusta mâncare, ce după porunca economului se împarte tuturor prin alţi fraţi anume rânduiţi pentru această slujbă.

19. Cum se rânduiesc ascultările în Răsărit?

Ca să nu scap nimic din rânduielile şi obiceiurile chinoviei de acolo, voi aminti pe scurt ce fel de ascultări se dau în sarcina fiecărui frate în acele ţări. În toată Mesopotamia, Palestina, Capadocia şi în tot Răsăritul fraţii se rânduiesc după săptămână, aşa încât, potrivit cu numărul fraţilor, se rânduieşte şi numărul slujitorilor. Ei împlinesc aceste ascultări cu atâta evlavie, cum nici unul dintre robi chiar nu-şi poartă slujba lui înaintea domnului său cel mai puternic şi mai neîndurat; astfel, nemulţumindu-se numai cu slujbele care li se rânduiesc, ei se scoală noaptea şi în taină fac câte o ascultare, pe care trebuie altul să o facă. Intrând în rândul săptămânii, fiecare frate cu toată osârdia îşi poartă ascultarea dată până în seara zilei de duminică; ascultarea săptămânală se socoteşte încheiată atunci când fraţii se adună la cântarea psalmilor, ce de obicei se cântă la culcare; cei ce şi-au isprăvit rândul spală picioarele celorlalţi fraţi, aşteptând pentru ei drept răsplată binecuvântată pentru ostenelile pe care le-au purtat în cursul săptămânii, înălţarea de rugăciuni obşteşti către Domnul Iisus Hristos pentru iertarea păcatelor neştiinţei lor (a celor ce şi-au is-

prăvit rândul) şi a greşelilor neputinţei omeneşti, şi ca să fie primită osteneala lor cea de peste săptămână, ca o arderc de tot către Dumnezeu.

Apoi luni, după cântările de dimineaţă, ei predau celor noi rânduiţi în săptămână vasele şi alte lucruri de care au nevoie în slujbele lor. Aceia, luându-le în primire, le păstrează cu toată grija şi băgarea de seamă, ca să nu se piardă ori să nu se strice ceva, convinşi fiind că pentru lucrul cel mai neînsemnat, din câte li s-au încredinţat lor, ca şi pentru nişte vase sfinte, ei vor da seama nu numai economului mănăstirii sau stareţului, ci Însuşi Domnului, dacă din pricina nepăsării lor se vor alege lucrurile acelea cu vreo stricăciune. Cât de aspre sunt legile lor în această privinţă se poate vedea dintr-o singură pildă, care se află expusă mai jos.

20. Legile aspre pentru paza lucrurilor mănăstireşti; trei boabe de linte

Mergând odată economul, a văzut jos pe pământ risipite trei boabe de linte ce s-au strecurat printre degetele fratelui care era de săptămână, când acesta se grăbea să spele cu apă lintea, vrând să o fiarbă. Economul îndată a spus despre aceasta stareţului, şi fratele vinovat a fost pedepsit, ca un nebăgător de seamă şi risipitor al averii sfinte, şi a fost îndepărtat de la rugăciunea obştească. Vina aceasta i-a fost iertată numai după ce a ispăşit-o prin pocăinţă înaintea tuturor fraţilor; nesocotindu-se nici pe sine a fi ai lor, şi toate lucrurile lor ei le consideră ca închinate lui Dumnezeu.

De aceea, dacă s-a adus ceva odată în mănăstire, toţi socotesc acel lucru ca sfinţit lui Dumnezeu.

21. Pilda sârguinţei celor ce sunt rânduiţi în săptămână în ceea ce priveşte paza liniştii fraţilor

Cunoaştem un caz când în mănăstire s-au isprăvit lemnele şi nu era cu ce să se pregătească hrana obişnuită pentru fraţi. Avva a poruncit ca toţi să se mulţumească cu hrană nefiartă, până când se vor cumpăra lemne. Toţi s-au unit cu aceasta şi nimeni n-a aşteptat vreo mâncare caldă. Însă fraţii care erau de rând, crezând că toată osteneala lor din cursul săptămânii întregi se zădărniceşte dacă în săptămâna lor nu se va da fraţilor hrană fiartă, au făcut toate chipurile ca să găsească lemne. Lucru care de altfel e foarte greu în acele locuri, unde lemnele de foc se fac din crengi şi rămăşiţe de pomi roditori uscaţi, căci păduri şi crânguri, cum sunt pe la noi, acolo nu se află deloc. Fraţii s-au împrăştiat atunci prin toată pustia nestrăbătută, ce se întinde până la Marea Moartă, au strâns vreascuri

aruncate de vânturi în toate părțile și cu cle au gătit totul ce era de trebuință pentru masa fraților, așa încât nu s-a simțit lipsa de nimic. Aceasta a fost slujba lor de bunăvoie, căci puteau să ceară iertare ușor din lipsa lemnelor și prin porunca dată de avva. Dar ei n-au voit să piardă acea răsplată pe care au așteptat-o de la frați pentru timpul slujirii lor.

22. La egipteni nu se rânduiesc frați pentru săptămână

Aceasta s-a zis, precum am amintit și în precuvântare, privitor la rânduiala întregului Răsărit care, socotesc, trebuie să fie ținută și în țările noastre. Însă la egipteni, care foarte mult se îndeletnicesc cu lucrul manual, nu se rânduiesc frați pentru săptămână, ca să nu se pună prin aceasta piedici bunului mers al lucrărilor. Acolo, unui frate iscusit i se încredințează, de pildă, bucătăria și el poartă această slujbă necontenit, câtă vreme îl va ajuta puterea sau îi vor îngădui anii. Căci acolo nu se cere o muncă prea obositoare pentru gătirea mâncării la masă, întrucât monahii de obicei se mulțumesc cu hrană uscată și cu brânzeturi, iar legumele, sarea pisată, măslinele și peștișorii mici sărați (menidii), acestea le servesc pentru masa de sărbătoare.

23. Smerita ascultare – calea spre desăvârșire; pilda – Ioan din Licopole

Întrucât cartea aceasta vorbește și despre faptul cum poate să ajungă până la adevărata smerenie și desăvârșita ascultare cel ce s-a lepădat de lume, pentru ca mai apoi să se suie și până la înălțimile celorlalte virtuți, cred binevenit a descrie aici, după cum s-a făgăduit, și pildele din viața unor părinți ce au strălucit prin virtuți (mai ales prin ascultarea cea smerită), din cele multe alegând cele puține, pentru ca nu numai să aprindem râvna în cei ce tind spre cele de sus, dar și să le arătăm lor cum se poate ajunge la ținta spre care se nevoiesc. Deci, din numărul cel mare al părinților, să amintim de vreo doi sau trei, ținând seama de micimea cărții noastre. În primul rând, pe avva Ioan, care trăia lângă Licopole, orașul Tebaidei; căci el, pentru virtutea ascultării, s-a învrednicit de darul înalt al proorociei, câștigându-și slavă în lumea întreagă, și după vrednicie a fost cinstit chiar de mulți împărați. Astfel, Teodosie cel Mare nu pornea la război împotriva tiranilor puternici ce se răsculau contra lui, înainte de a căpăta sfaturi proorocești de la acest părinte, care viețuia la marginea Tebaidei, sfaturi prin care i se prezicea împăratului izbânda.

Încrezându-se în aceste proorocii, ca şi cum ele i s-ar fi vestit din cer, acest împărat câştiga biruinţe în lupte crâncene şi înfrângea pe vrăjmaşi.

24. Acest Ioan un an întreg udă o ramură uscată dimineaţa şi seara

Acest prea fericit Ioan, din tinereţile sale şi până la vârsta desăvârşită bărbătească, a slujit stareţului său, câtă vreme a trăit acela în această lume, şi cu atâta smerenie îi împlinea poruncile lui, încât însuşi stareţul se mira de smerenia lui. Dorind încă mai cu deadinsul să cunoască de unde-i această virtute la el – din credinţa adevărată şi nevinovăţia sinceră a inimii sale, ori smerenia lui e prefăcută, făţarnică şi se arată numai înaintea aceluia care-i dă porunci –, stareţul adeseori îi dădea când ascultări cu totul deşarte şi neaducătoare de nici un folos, când chiar cu neputinţă de împlinit. Voi aduce la vedere trei cazuri din acestea, din care limpede vor putea vedea cei ce ar dori să înţelcagă atât curăţenia minţii lui, cât şi desăvârşirea ascultării. Astfel, într-o zi stareţul, luând o ramură uscată, tăiată foarte de mult, uscată cu totul şi chiar puţin putrezită şi, împlântând-o în pământ, i-a poruncit să o ude de două ori pe zi, cărând apă pe umerii săi aşa încât, fiind udată în fiecare zi, ea să prindă rădăcină, să învieze, să crească şi să se facă plăcută la vedere dând umbră celor ce ar dori să se odihnească sub ea. Primind această ascultare cu obişnuita evlavie, tânărul monah, fără să judece dacă e cu putinţă acest lucru, în fiecare zi împlinea fără nici o scăpare porunca dată, cărând apă de la o depărtare de două mile. Astfel udă el copăcelul timp de un an întreg, fără să scape măcar o zi din pricină de boală sau a unei sărbători sau vreunei lucrări grabnice, a frigului de iarnă şi a timpului rău. Stareţul în tăcere îi urmărea munca neobosită şi, în sfârşit, s-a încredinţat că Ioan în toată nevinovăţia inimii a luat şi a împlinit porunca lui, fără să se îndoiască cu mintea sa, socotind porunca stareţului ca şi cum ar fi fost dată de sus şi adeverind cu aceasta sinceritatea smeritei sale ascultări. De aceea, dorind să pună capăt acestei ispite, s-a apropiat el de ramura cea uscată şi a zis: Ei, Ioane, a prins rădăcină pomuşorul nostru sau ba? Acela a răspuns: Nu ştiu. Atunci stareţul, prefăcându-se că vrea să încerce cât e de tare rădăcina, printr-o mişcare uşoară a smuls ramura înaintea lui Ioan şi a aruncat-o la o parte ca să nu o mai ude.

25. Tot el a aruncat prin fereastră o sticluță cu untdelemn, fără ca să gândească, împlinind numai porunca stareţului

Învăţat în acest chip, tânărul monah sporea în virtutea ascultării şi darul smereniei strălucea în el. Buna mireasmă a ascultării sale s-a întins peste toate mănăstirile, iar unii dintre fraţi, dorind întradins să se încredinţeze despre cele ce se vorbeau privitor la Ioan şi mai tare să se adape la acea virtute, au venit la stareţ şi i-au mărturisit mirarea lor pentru ascultarea ucenicului său, care se slăveşte pretutindeni. Stareţul, chemându-l îndată pe Ioan, i-a zis: Du-te repede sus, ia de acolo sticluţa cu untdelemn şi aruncă-o pe fereastră. Ei nu aveau mai mult untdelemn decât în acea sticluţă, pe care o ţineau pentru cei străini şi pentru întâmplare de boală. Ioan îndată a alergat sus şi a aruncat vasul prin fereastră, negândindu-se nicidecum dacă are rost această poruncă şi necugetând deloc cât de trebuincios este câteodată untdelemnul, iar în părţile lor nici cu bani nu se putea cumpăra.

26. Un bolovan mare a încercat el să aducă, pentru că aşa a poruncit stareţul

Altă dată, venind fraţii să înveţe din pilda ascultării lui, stareţul a chemat pe Ioan şi i-a zis lui: Aleargă şi împinge până aici cât mai repede piatra ce stă acolo departe. Ioan a alergat şi din răsputeri a început să împingă piatra cea grea, pe care abia o gloată mare de oameni ar fi putut să o urnească. Sudoarea se scurgea de pe el şiroaie, i-a udat toată haina şi a stropit şi piatra. Dar nici prin minte nu i-a trecut că este cu neputinţă de împlinit porunca căci, din evlavie către stareţul şi în sinceritatea neprihănită a ascultării, el credea din tot sufletul că stareţul nimic nu poate să poruncească în zadar, căci nu avea temei să creadă altfel.

27. Avva Mutius, ascultând de poruncă, şi-a aruncat în gârlă fiul

Atât despre avva Ioan. Acum voi aminti despre faptele vrednice de pomenire ale lui avva Mutius care, atunci când s-a lepădat de lume şi a venit ca să fie primit în mănăstire, a aşteptat dincolo de poarta mănăstirească în răbdare chinuitoare mai mult decât oricine şi cu răbdarea sa cea minunată a izbutit să fie primit în chinovie împreună cu micuţul său fiu, care împlinise atunci abia opt ani, trecându-se astfel peste obiceiurile

ținute de chinovie. După ce au fost primiți, îndată starețul i-a despărțit, punându-i să trăiască în chilii deosebite și dându-i sub supravegherea a doi bătrâni, ca să nu gândească tatăl că din toate câte a lăsat el în lume i-a rămas măcar fiul, ci, dimpotrivă, ca încetând el a se socoti pe sine drept un om avut, să sfârșească de asemenea a se mai socoti și drept un tată. Mai târziu, vrând starețul să descopere în care parte se trage el mai mult, înspre mila pentru cei de un sânge sau înspre ascultarea desăvârșită și omorârea de sine, pe care din iubire pentru Hristos trebuie să o aleagă față de toate celelalte, întradins își arăta tot disprețul față de copilul lui: îl îmbrăcau mai mult cu zdrențe decât cu haine bune, îl țineau nespălat și nepieptănat, așa încât la o singură privire putea să aducă tatălui mai degrabă o mare durere, decât să-i producă o mângâiere cât de mică. Pe lângă aceasta, ei adesea îl băteau; și tatăl cu ochii săi vedea cum îi bat copilul nevinovat. Cu toate însă că zilnic se proceda așa cu fiul lui, Mutius, din dragoste pentru Hristos Domnul și către virtutea ascultării, își păzea inima neatinsă de vreo întristare și sminteală. Căci nemaisocotindu-l pe copil drept fiul său, după ce împreună cu sine și pe dânsul l-a adus jertfă lui Hristos, nu spre întristările de acum își îndrepta ochii, ci mai vârtos se mângâia cu credința că întristările niciodată nu se îndură în zadar. Drept aceea, puțin se gândea la fiul său și la lacrimile sale, toată sârguința îndreptând-o spre creșterea în smerenie; o asemenea îndreptare a minții și a inimii sale nu s-a ascuns de la avva chinoviei și, vrând el să arate tăria duhului lui, într-o zi, când fiul lui plângea dintr-o oarecare pricină, avva, ca și cum s-ar fi supărat pe copil, a poruncit tatălui să-l apuce și să-l arunce în gârlă. Acela, ca și cum ar fi primit porunca de la Însuși Domnul, a alergat repede, a apucat pe fiu și, aducându-l în brațele sale la marginea gârlii, l-a aruncat în ea. Atât de fierbinte a fost credința lui și atât de repede i-a fost ascultarea. S-ar fi înecat copilul, dacă frații, cei trimiși din timp de către avva și care stăteau la pândă lângă mal, nu l-ar fi scos din adâncul apei.

28. Fratele Mutius a săvârșit fapta lui Avraam și după moartea starețului mănăstirii a fost ales în locul lui

Credința lui cea plină de lepădare de sine cu bunăvoință a fost primită de Dumnezeu, care a dat pentru aceasta și un semn al adeverirei de sus. Căci unui bătrân cuvios i s-a descoperit că Mutius, prin ascultarea sa, a săvârșit fapta patriarhului Avraam și de aceea, când avva chinovici, peste un scurt timp, a trecut către Domnul, l-a lăsat pe dânsul ca urmaș al său, deci ca avva al chinoviei, ales fiind dintre toți ceilalți frați.

29. Un frate din neam ales vinde coşuri în oraşul său, împlinind o ascultare

Să nu trecem sub tăcere nici faptele unui vestit frate al nostru, care după socoteli lumeşti era dintr-un neam ales. El era fiu al unui comit (dregător de provincie), om foarte bogat, şi a învăţat foarte multă carte. Când, părăsind pe părinţii săi, a venit şi el la mănăstire, atunci, pentru încercarea smereniei sale în cugetări şi a căldurii credinţei sale, s-a poruncit de la stareţ să i se dea zece coşuri pe care, atârnându-i-le de gât, să le poarte prin pieţile oraşului spre vânzare, deşi nu era nevoie numaidecât a le vinde în acest chip, poruncindu-i-se totodată ca să nu le vândă unui singur negustător, care ar dori să le cumpere pe toate deodată, ci să le vândă câte unul la mai mulţi şi aceasta ca să dureze mai mult o asemenea ascultare ce i s-a dat. El a împlinit aceasta cu toată osârdia şi, înăbuşind în sine ruşinarea şi sfiiciunea, pentru numele şi din iubirea către Hristos încărcând coşurile pe umeri, le-a vândut câte unul după preţul hotărât şi banii câştigaţi i-a adus la mănăstire. Nu l-a oprit nici neobişnuinţa în treburile negustoreşti, nici înjosirea ascultării faţă de naşterea lui cea aleasă, nici neplăcerile obişnuite la vânzare, din moment ce el a dorit prin ascultare să dobândească smerenia lui Hristos, pe care a socotit-o drept cea mai mare vrednicie.

30. Avva Pinufius, părăsind mănăstirea sa, a intrat în alta ca începător (novice), din smerenie, dar fiind descoperit, a fost întors la mănăstirea sa

Cuprinsul mic al cărţii noastre ne sileşte să ne grăbim către sfârşit, dar marea vrednicie a ascultării, care printre alte virtuţi are locul cel dintâi, nu ne lasă să trecem cu vederea faptele acelora care s-au proslăvit cu această virtute. De aceea, potrivind şi una, şi alta, adică vrând a fi cât de scurt, şi totodată să aducem mângâiere şi folos celor ce râvnesc pentru această virtute, vom aminti despre încă o pildă a smereniei, pe care a dat-o nu un oarecare începător, ci un bărbat desăvârşit, ajuns la vrednicie de avva. Această pildă nu numai că poate să oţelească în virtutea ascultării pe cei tineri, dar şi pe bătrâni îi va putea îndemna la sporire necontenită în această virtute. Deci, mereu l-am văzut noi pe avva Pinufius, mai marele unei numeroase chinovii, din Egipt, aproape de oraşul Panifis, pe care toţi îl cinsteau şi-l admirau pentru o viaţă cuvioasă, care de altfel a ajuns la adânci bătrâneţi şi a avut vrednicie preoţească. Însă el, văzând că tocmai de aceasta nu are putinţă a se îndeletnici în ale smereniei, în care virtute el voia să sporească cu toată râvna, încercând să lărgească cercul ascultării

dorite de el, în taină a fugit din chinovie, s-a îndepărtat în părţile de la marginea Tebaidei şi acolo, lepădând îmbrăcămintea călugărească şi îmbrăcându-se după obiceiul mirenilor, a venit în chinovia tabeniţilor, rugându-se să fie primit în ea, căci ştia că în acea chinovie se păstra cel mai aspru chip de vieţuire şi în care credea că nu va fi descoperit de nimeni, considerând şi depărtarea locului şi mărimea mănăstirii şi mulţimea fraţilor. Mult timp cu răbdare a aşteptat el dincolo de poarta mănăstirii, căzând la picioarele fraţilor şi cu stăruinţă rugându-i să-l primească în mănăstire.

În sfârşit, cu greu l-au primit, ca pe un bătrân încărcat de ani care, petrecându-şi viaţa în lume, a intrat în mănăstire spre sfârşitul zilelor, când nu mai putea să slujească plăcerilor sale; şi aceasta a făcut-o, ziceau fraţii, nu căutând mântuirea şi pentru a plăcea lui Dumnezeu, ci fiindcă a fost gonit de sărăcie şi de foame. Ca pe unul prea bătrân, ce nu mai era bun la nici o slujbă, l-au pus să îngrijească împreună cu alţii de grădină. Intrând astfel sub ascultarea unui frate mai tânăr, care îl socotea drept un supus al său, Pinufius cu bucurie asculta de el, găsindu-şi în această ascultare mulţumirea, căci astfel avea putinţă să se îndeletnicească şi să se desăvârşească în virtutea sa aleasă, adică în smerenie. Şi nu numai lucrările pentru îngrijirea grădinii le împlinea el zilnic cu toată sârguinţa, dar şi multe alte lucrări, de care alţi fraţi nici nu voiau să se apuce, socotindu-le ori prea grele, ori prea înjositoare. Multe le făcea el, sculându-se pe ascuns noaptea, fără nici un martor şi învăluindu-se cu întunericul nopţii, aşa încât lucrul făcut îl vedeau toţi, dar cine l-a făcut nimeni nu putea să priceapă. Astfel se tăinui el acolo vreme de trei ani. În acest timp însă fraţii din mănăstirea lui s-au împrăştiat prin tot Egiptul, căutându-l pretutindeni; unul dintre ei însă, trecând prin mănăstirea tabeniţilor, l-a văzut şi pe el. La început nici n-a bănuit că acesta este avva lor, atât de prost era el îmbrăcat şi atât de înjositoare ascultări purta; iar el, aplecându-se, curăţa cu grebla ţărâna de sub măslini, apoi, aducând gunoi în spate, acoperea cu el rădăcinile măslinilor. Văzând aceasta, fratele mult timp se îndoi temându-se să-l descopere; abia după ce s-a apropiat de el, s-a uitat bine la faţa lui, i-a ascultat glasul şi l-a cunoscut. Încredinţându-se astfel, fratele a căzut la picioarele lui, nedumerind pe toţi cei ce au văzut aceasta, care se mirau de ce i-a făcut atâta cinste aceluia care era socotit ca cel mai de pe urmă, ca un începător, de curând ieşit din lume; dar apoi pe toţi i-a făcut să se minuneze, când i-a rostit numele, care era atât de slăvit la dânşii. Atunci toţi fraţii tabeniţi căzând, au cerut iertare de la el, că din necunoştinţă l-au ţinut printre ascultătorii începători şi cu cinste l-au petrecut în mănăstirea lui, ferindu-l ca să nu părăsească din nou mănăstirea. Stareţul fără voie s-a supus sorţii, plângând că, din pizma diavolului, n-a putut el să păzească până la sfârşit chipul vieţii smerite, pe care după atâta căutare o găsise bucurându-se.

31. Iar trecând scurt timp, el iarăşi s-a îndepărtat într-o mănăstire din Betleem; fiind însă din nou descoperit, s-a întors

Pinufius, petrecând aici puţin timp şi iarăşi fiind îndemnat de dorinţa fierbinte de a se desăvârşi în ale smereniei, a fugit din nou învăluindu-se în întunericul nopţii şi nu luând drumul nu spre o oarecare localitate învecinată, ci spre ţări îndepărtate şi necunoscute. Anume, suindu-se în corabie, a plecat tocmai spre Palestina, socotind că mai lesne se va putea ascunde mutându-se în acele locuri, unde numele lui nu s-a pomenit. Sosind însă acolo, el deodată a nimerit în mănăstirea noastră, aşezată în apropiere de peştera în care Domnul nostru Iisus Hristos a binevoit a se naşte din Sfânta Fecioară. Dar nici aici nu s-a putut ascunde mult timp, ca o cetate ce stă în vârful dealului, după cuvântul Domnului, căci unii dintre fraţii egipteni, venind să se închine locurilor sfinte, l-au cunoscut pe dânsul şi l-au rugat să se întoarcă la chinovia sa.

32. Poveţele date de către Pinufius unui frate din nou primit în mănăstire în prezenţa cuviosului Casian

Când, călătorind prin Egipt, noi l-am aflat şi l-am cercetat pe acest stareţ minunat pe care l-am cunoscut în mănăstirea noastră, el, în prezenţa noastră, tocmai primea pe un frate în chinovia sa şi-i dădea poveţe cu acest prilej. Găsesc cu cale să înşir aici poveţele sale, ca să slujească spre zidirea multora. „Tu ştii, zice avva, după câte zile de aşteptare dincolo de zidul mănăstirii ai fost primit aici. Trebuie să cunoşti mai întâi care este pricina acestei greutăţi. Căci în viaţa aceasta, în care tu ai dorit să intri, mult folos vei avea pentru tine dacă, cunoscând-o bine treptat-treptat şi cum trebuie, vei începe să lucrezi lui Hristos."

33. N-a fost primit deodată în mănăstire din pricina greutăţii nevoinţelor

„Deoarece o slavă mare se făgăduieşte în veacul ce va să fie acelora care cu credinţă slujesc lui Dumnezeu, făcând voia Lui precum cere viaţa noastră mănăstirească, de aceea şi o mare pedeapsă aşteaptă pe toţi care o vor petrece cu răceală şi nebăgare de seamă, neîngrijindu-se cum să aducă rod vrednic de sfinţenie, după făgăduinţa pe care au dat-o. Scriptura zice că mai bine să nu făgăduieşti, decât făgăduind să nu împlineşti (Eccl. 5, 3); şi *blestemat să fie tot cel ce face lucrurile Domnului cu nebăgare de seamă* (Ier.

48, 10). De aceea nu te-am primit decât după mult timp, nu pentru că n-am dorit din toată inima ca să te mântuieşti tu şi ceilalţi şi nu pentru că n-am fost gata cu bucurie să ieşim întru întâmpinarea celor ce doresc să se apropie către Hristos, ci pentru ca nu cumva primindu-te pe tine în grabă, să cădem şi noi înşine în vina nechibzuinţei înaintea lui Dumnezeu, şi nici pe tine să nu te băgăm în grea răspundere, dacă tu, fiind lesne primit şi de la început nedându-ţi seama despre greutatea făgăduinţelor noastre, te vei face călcător sau lucrător rece (nepăsător) al acestor făgăduinţe. Înţelege dar acum însemnătatea lepădării de lume, ca astfel, dându-ţi bine seama de aceasta, şi mai bine să vezi cum trebuie să lucrezi."

34. Lepădarea de lume este luarea crucii, răstignirea lumii şi omorârea de sine

Lepădarea de lume nu este altceva decât luarea crucii lui Hristos asupra ta şi lucrarea omorârii de sine. Să ştii deci că de azi înainte tu ai murit pentru lumea aceasta, pentru grijile şi plăcerile ei sau, cum zice Apostolul: *lumea e răstignită pentru mine şi eu pentru lume* (Gal. 6, 14). Să pătrunzi dar ce este crucea, sub a cărei umbră tainică de acum nu mai trăieşti tu, ci Hristos trăieşte în tine (Gal. 2, 20). Deci, aşa precum El a fost atârnat pe cruce, în acelaşi chip ni se cade şi nouă să ne petrecem viaţa noastră, pentru ca, după proorocul David (Ps. 118, 120), pătrunzându-ne cu frica Domnului cărnurile noastre, cu toate doririle şi pornirile noastre să nu mai slujim trupului nostru, ci să ne pironim pe noi înşine spre omorâre de sine pentru Domnul. Căci numai în acest chip vom împlini noi poruncile Domnului, care zice: *Oricine voieşte să vină după Mine să se lepede de sine, să-şi ia crucea şi să-Mi urmeze Mie* (Marcu 8, 34). *Şi cel ce nu-şi ia crucea şi nu-Mi urmează Mie nu este vrednic de Mine* (Matei 10, 38). Dar poate cineva nu pricepe cum e în stare omul să-şi poarte necontenit crucea sa şi cum se poate răstigni, rămânând în acelaşi timp viu? Iată, ascultă cum este aceasta.

35. Ne răstignim pe cruce prin frica lui Dumnezeu Care nu ne lasă să ne mişcăm după îndemnurile patimilor

Crucea noastră este frica lui Dumnezeu. După cum cel răstignit nu mai are putere după dorinţa sa să-şi mişte mădularele trupului său şi să le întoarcă încolo sau încoace, tot aşa şi noi, doririle şi năzuinţele noastre trebuie să le întoarcem nu spre ceea ce ne este plăcut nouă şi ne aduce

plăcere în veacul de acum, ci spre cele pe care le cere de la noi legea Domnului. După cum cel răstignit pe cruce nu se mai îngrijeşte de averea sa, nu se mai gândeşte la plăcerile sale, nu mai poartă grija zilei de mâine, nu cere cămătă, nu se mândreşte, nu se ceartă, nu pizmuieşte, nu caută să se răzbune şi, deşi încă răsuflă, totuşi se socoteşte pe sine că este răstignit şi într-acolo îşi îndreaptă privirile inimii, unde în curând trebuie să se mute, tot aşa şi noi, fiind răstigniţi cu frica lui Dumnezeu, trebuie să fim morţi nu numai în ceea ce priveşte patimile trupeşti, dar şi în privinţa a tot ce este pământesc, într-acolo îndreptându-ne ochii sufletului nostru, unde trebuie să ne mutăm noi din clipă în clipă; în acest chip ne omorâm poftele şi patimile noastre.

36. Te-ai lepădat ? Nu te mai întoarce înapoi

Deci teme-te să-ţi iei ceva înapoi dintr-acelea de care te-ai lepădat, călcând astfel porunca Domnului, ca nu cumva întorcându-te de la ogorul lucrării evanghelice, să te îmbraci în hainele tale de care te-ai lepădat (Matei 24, 18). Nicidecum nu îngădui ca să se înnoiască în tine poftele cele josnice şi deşertăciunile lumii acesteia, ca nu cumva împotrivindu-te poruncilor Domnului, coborându-te de pe acoperişul desăvârşirii, să te iei iarăşi după cele ce ai lăsat jos în casă, când te-ai lepădat de lume. Să nu-ţi aduci aminte de părinţi şi de alte legături de odinioară, nu te încurca cu grijile cele lumeşti, ca nu cumva, după cuvântul Domnului, să te pomeneşti nevrednic pentru Împărăţia Cerurilor, ca unul care *pune mâna pe plug şi se uită înapoi* (Luca 9, 62). Fereşte-te ca nu cumva, surpând trufia de la început, când te-ai lepădat de lume, prin credinţa cea fierbinte şi smerenia desăvârşită, mai apoi, după ce vei învăţa psalmi şi te vei deprinde cu viaţa mănăstirească, să nu deştepţi din nou trufia, mândrindu-te cu cele ce ai câştigat şi, astfel, să risipeşti din nou ceea ce ai zidit; după cuvântul apostolului, să nu te faci călcător de lege. Dimpotrivă, până la sfârşit să rămâi în această lepădare de toate, pe care ai făgăduit-o înaintea feţei lui Dumnezeu şi a îngerilor Săi şi, înarmându-te în acea smerenie şi răbdare cu care tu ai petrecut zece zile dincolo de poartă, rugându-te cu multe lacrimi ca să te primească în mănăstire, nu numai să rămâi statornic în acestea, dar şi să creşti şi să sporeşti. Căci va fi lucru foarte trist dacă tu, în loc să înaintezi, pornind de la începuturi şi suindu-te spre desăvârşire, vei începe a coborî din ce în ce mai jos. Căci nu cel care a început acestea, ci cel care le va îndura până la sfârşit, acela se va mântui (Matei 10, 22).

37. Ca să izbuteşti în aceasta, păzeşte începuturile cugetelor care sunt capul şarpelui

Şarpele cel viclean totdeauna păzeşte călcâiul nostru, adică se luptă şi împotriva dorinţelor noastre celor bune şi până la sfârşitul vieţii noastre caută să ne muşte piciorul. De aceea, puţin folos este să începi bine şi cu toată căldura să pui începutul lepădării de sine, dacă la fel nu se va însemna şi sfârşitul cuviincios, şi smerenia lui Hristos, şi sărăcia, pe care le-ai făgăduit tu astăzi înaintea feţei Lui, şi dacă ele nu vor fi păzite de tine până la suflarea cea de pe urmă, tot aşa cum au fost şi primite de tine. Pentru ca să ai izbândă în aceasta, păzeşte totdeauna capul şarpelui, adică începuturile cugetelor, descoperindu-le îndată stareţului tău. Căci numai aşa te vei învăţa a-i zdrobi capul cel ucigător, dacă nu te vei ruşina să descoperi toate stareţului tău.

38. Ai dat făgăduinţă ? Caută şi râvneşte să urci spre desăvârşire

De aceea, începând să lucrezi Domnului, stai în frica lui Dumnezeu şi, potrivit Scripturilor (Sirah 2, 1), găteşte-ţi sufletul tău nu pentru linişte, nu pentru trândăvie, nu pentru desfătare, ci spre încercare şi strâmtorare. *Că prin multe suferinţe trebuie să intrăm în împărăţia lui Dumnezeu* (Fapte 14, 22). Îngustă este poarta şi strâmtă este calea ce duce la viaţă şi puţini sunt cei care le găsesc. Gândeşte-te dar că tu eşti de acum unul dintre cei puţini aleşi şi nu te lăsa să te răceşti, după cum s-au făcut reci cei mai mulţi, ci vieţuieşte după pilda celor puţini, pentru ca împreună cu cei puţini să intri în împărăţia lui Dumnezeu. *Căci mulţi sunt chemaţi, dar puţini aleşi* (Matei 20, 16); şi mică este turma cărcia a binevoit Dumnezeu să-i dea moştenirea Sa (Luca 12, 32). Cunoaşte dar că nu este neînsemnat păcatul când cineva, dând făgăduinţa de a se sui spre desăvârşire, va începe să urmeze celor nedesăvârşite. Iar spre desăvârşire se urcă după următoarea scară şi în chipul următor.

39. Cum urcăm spre smerenie, care sunt semnele şi roadele smereniei

Începutul mântuirii noastre şi paza ei, după cum am zis, este frica lui Dumnezeu. Ea pune începutul întoarcerii noastre, prin ea se face curăţirea de patimi, prin ea se câştigă şi toate virtuţile de către cei ce au păşit pe calea desăvârşirii. Când frica lui Dumnezeu pătrunde în sufletul omului,

ea naşte atunci dispreţuirea pentru toate lucrurile, uitarea rudeniilor şi lepădarea de toată lumea; iar prin dispreţuirea aceasta şi prin lepădarea de toate cele lumeşti se câştigă smerenia. Smerenia se cunoaşte însă după următoarele semne: 1) dacă cineva a murit în ce priveşte toate dorinţele (poftele) sale; 2) dacă nu numai faptele, dar şi cugetele sale le ascunde de la stareţul său; 3) dacă nu se încrede deloc în mintea sa, ci toate le lasă pe seama stareţului şi poveţele sale le ascultă cu inimă însetată şi cu voie bună; 4) dacă în toate arată supunere, blândeţe şi răbdare neclintită; 5) dacă nimănui nu-i face nici o supărare, iar dacă i se întâmplă chiar lui să pătimească de la cineva, nu se întristează şi nu se mâhneşte; 6) dacă nu face şi nu pune în cuget nimic din cele ce opresc rânduiala mănăstirii şi pilda celor mai mari; 7) dacă, îndurând toată lipsa, totdeauna e mulţumit şi, făcând cu osârdie ceea ce i se porunceşte, se socoteşte pe sine totuşi drept un lucrător rău şi nevrednic; 8) dacă se numeşte pe sine ca cel de pe urmă dintre toţi, şi aceasta o face numai cu buzele sale, ci dacă în adâncul inimii aşa simte; 9) dacă îşi înfrânează limba şi niciodată nu strigă; 10) dacă se fereşte oricând şi fără pricină să râdă. După aceste semne şi alte asemenea lor se cunoaşte adevărata smerenie. Şi când tu într-adevăr ai câştigat-o, atunci ea îndată te înalţă la dragostea aceea care nu ştie de frica pedepsei, te înalţă la acea treaptă desăvârşită unde toate câte le făceai înainte nu fără de multe greutăţi şi mai vârtos din frica pedepsei, acum vei începe să faci toate acestea fără nici o îngreunare, ca ceva firesc, şi te vei păzi nu pentru că te vei gândi la chinurile viitoare şi din frica lor, ci din dragoste pentru ceea ce este bun şi din dorinţa de a te îndulci cu lucrarea virtuţilor.

40. Ca pildă de urmat alege-ţi numai pe unul, nu pe mulţi

Ca să ajungi mai uşor la acestea, după ce ai intrat în numărul fraţilor, trebuie să-ţi alegi nu pe mulţi, ci pe unul sau pe doi ca pildă de urmat şi chip al vieţii desăvârşite. Căci pe lângă faptul că o viaţă încercată şi curată este partea numai a celor puţini, tu vei mai avea şi acel folos că din pilda unuia mai bine se adapă şi se povăţuieşte cel ce caută să ajungă la desăvârşirea vieţii călugăreşti.

41. Printre fraţi să fii ca un surd, mut, orb şi nebun

Ca să poţi împlini toate acestea cu izbândă şi ca să poţi umbla totdeauna în această lege duhovnicească, este nevoie ca, trăind în mijlocul fraţilor, să

păzești următoarele trei lucruri. După cuvintele psalmistului: *iar eu ca un surd nu auzeam și ca un mut ce nu-și deschide gura sa* (Ps. 37, 13), să fii și tu ca un surd, ca un mut și ca un orb pentru toți ceilalți, în afară de acela pe care, după vrednicie, ți-l vei alege drept pildă de urmat, nici să te uiți, nici să cauți ceea ce sigur nu-ți va sluji spre zidire, ci fă-te astfel ca și cum n-ai fi văzut nimic, asemenea unui orb, ca nu cumva, luându-te după aceia care ți se vor părea destoinici, să nu te cobori iarăși la cele mai rele, pe care înainte singur le-ai osândit. Dacă vei auzi cuvinte de nesupunere, împotrivire, osândire sau altele asemenea, să nu te smintești, să nu te grăbești a urma pilda acelora, ci treci toate acestea cu vederea, ca și cum n-ai fi auzit nimic, asemenea surdului. Dacă pe tine, sau pe altcineva te vor ocărî sau în vreun alt chip te vor asupri, să nu te pornești asupra acelora și nici să le răspunzi, făcându-te ca un mut și, cântând în inimă stihul psalmistului: *Zis-am: păzi-voi căile mele, ca să nu păcătuiesc eu cu limba mea. Pus-am gurii mele pază, când a stătut păcătosul împotriva mea. Amuțit-am și m-am smerit* (Ps. 38, 1-3).

Dar încă și al patrulea lucru trebuie să-l faci mai mult decât toate celelalte și care îți va fi podoaba și încununarea celor dintâi trei, anume, trebuie să te faci, după cuvântul Apostolului, *nebun, în veacul acesta, ca să fii înțelept* (I Cor. 3, 18): nu cerceta și nu judeca nimic din câte ți se vor porunci; ci cu toată nevinovăția inimii și cu toată credința, arată totdeauna ascultare, numai acea socotind sfânt, mântuitor și înțelept, ce-ți arată legea Domnului și iscusința starețului. Întemeindu-te pe aceste pravile, vei putea trăi liniștit sub disciplina mănăstirească și nici o ispită și nici un meșteșug al vrăjmașului nu te va putea răpi din chinovie.

42. Nu te socoti răbdător atunci când alții, după bunătatea lor, nu te supără cu nimic; ci mai vârtos străduiește-te să-ți arăți virtutea când vei avea neplăceri

Nu trebuie să gândești că tu ai răbdat de toate, încrezându-te în virtuțile altora, adică nădăjduind că nimeni nu-ți va tulbura răbdarea ta, căci toate acestea nu sunt în stăpânirea ta și nu depind de tine, ci înarmează-te cu smerenie și iertare, ca să poți răbda toate, pentru că aceasta ține de voia ta.

43. Scara poveților pe care urmează să ne suim spre desăvârșire

Pentru ca toate câte s-au spus până acum pe larg mai bine să se întipărească în inima ta și mai tare să se împlânteze în simțirile tale, le voi

enumera pe scurt, pentru ca mai uşor să poţi tu cuprinde cu mintea toată enumerarea, cărcia urmând fără multă osteneală şi greutate, vei putea urca până la înălţimile desăvârşirii. Începutul mântuirii noastre, precum şi al înţelepciunii, este frica lui Dumnezeu. Din frica lui Dumnezeu se naşte înfrângerea (părerea de rău) cea spre mântuire, de la înfrângere se naşte lepădarea de lume şi de toate lucrurile lumeşti şi disprețuirea lor. Din lepădarea aceasta provine smerenia, din smerenie izvorăşte lepădarea de poftele tale. Prin lepădarea de pofte se taie de la rădăcină şi se usucă toate patimile. Prin gonirea patimilor se înmulţesc şi cresc virtuţile. Prin sporirea virtuţilor se câştigă curăţenia inimii. Iar prin curăţenia inimii se ajunge la desăvârşirea dragostei celei apostolice.

Viața și rânduiala Cuviosului Benedict

Viața Cuviosului Benedict

Viața cuviosului Benedict a fost scrisă de către Sfântul Grigorie Dialogul și este cuprinsă în cartea a doua a convorbirilor sale despre viața părinților italieni. „A fost, zice el, un bărbat cu o viață cinstită, după numele și darul său, Benedict (ceea ce înseamnă binecuvântat), care din tinerețile sale își păstra curățenia inimii. Cu viața lui neprihănită, el întrecea vârsta sa și nu pleca sufletul său nici unei patimi, ci trăind încă pe acest pământ, disprețuia lumea pământească cu toate plăcerile ei, ca și cum nu era purtător de trup, deși ar fi putut să se dezmiardă cu bunătățile lumești.

Cuviosul Benedict s-a născut din părinți bogați, în provincia Nursia și a fost trimis apoi la Roma să învețe științele înalte. Înțelegând însă că știința pe mulți îi face să cadă în vicii, el a părăsit școala, pentru ca prea multa învățătură să nu-l împingă spre prăpastie.

Deci lepădându-se de învățătură, el a lăsat casa și moștenirea părintească și, hotărându-se a bineplăcea numai lui Dumnezeu, a căutat să se adăpostească în vreo sfântă mănăstire. Dar cu toate că n-a învățat prea multă carte și n-a isprăvit școala, a devenit bărbat înțelept."

La început se nevoia dânsul într-o localitate numită Enfide, unde împreună cu el trăiau și alți râvnitori ai mântuirii, dar mai apoi, fugind de slavă, s-a ascuns într-un loc pustiu – Subiaco, la o depărtare de 40 de mile de Roma. Drept chilie i-a fost o peșteră naturală, săpată în stâncă deasupra unui lac, format din izvoarele ce ieșeau din munți. Monahul Roman, dintr-o mănăstire apropiată, care îi arătase acel loc și-l îmbrăcase cu haine monahicești, îi aducea pâinea din când în când și în afară de acesta, nimeni nu știa despre locul de viețuire al lui Benedict.

Dar mai târziu, Dumnezeu a binevoit să-l descopere pe el unui preot; mai apoi l-au văzut încă şi ciobanii şi astfel vestea despre el în scurt timp s-a răspândit în toată împrejurimea. După aceasta au început să vină la dânsul mulţi care căutau cuvântul mântuirii, iar mai târziu s-au adunat şi ucenicii lui, dorind să se nevoiască împreună cu el şi sub îndrumarea lui.

Într-o vreme cuviosul Benedict şi-a părăsit refugiul, fiind rugat de către fraţii unei mănăstiri să le fie tată şi îndrumător după moartea starețului lor. Întrucât el a introdus acolo reguli aspre, în curând a devenit o povară pentru monahi, care se deprinseseră până atunci să trăiască liber şi deci au pus ei la cale să-l omoare cu otravă. Cunoscând aceasta din faptul că vasul cu băutura obişnuită ce i s-a adus, s-a sfărâmat după ce cuviosul l-a umbrit cu semnul crucii, el a părăsit acea mănăstire şi s-a depărtat în locul ce iubea – în pustie.

Atunci au început să se adune la el ucenicii, dornici să-şi închine viaţa Dumnezeului celui atotputernic, în număr aşa de mare, încât cuviosul Benedict a zidit pentru ei 12 mănăstiri, aşezând în fiecare câte 12 monahi şi punându-i sub stăreţia celor mai iscusiţi dintre urmaşii săi. Pe lângă sine el a lăsat pe vreo câţiva, pe care a hotărât să-i pregătească sub conducerea personală.

Slava cuviosului Benedict creştea, adunându-se în jurul lui tot mai mulţi ucenici şi mănăstirile sale înfloreau din ce în ce mai mult. Aceasta a stârnit zavistia preotului Florenţiu dintr-o localitate învecinată şi acela a început să-i facă şicanii şi uneltiri. Pentru a scăpa de el, cuviosul Benedict împreună cu alţi câţiva monahi s-a mutat din acea localitate şi s-a aşezat pe muntele Casino, anume la poalele unui vârf, unde era loc de ajuns şi a zidit acolo o mănăstire, care a devenit mai apoi cel mai vestit dintre toate locaşurile făcute de el. Cuviosul Benedict s-a străduit din răsputeri ca să orânduiască cât mai bine mănăstirile pe care le-a întemeiat, atât în ceea ce priveşte partea lor lăuntrică, cât şi în ce priveşte partea cea din afară.

Aici a strălucit el cu slava facerii de minuni, cu vindecările celor bolnavi, cu tămăduirea celor îndrăciţi, cu învierea morţilor, cu pătrunderea în cele ascunse ale inimilor omeneşti şi cu proorociile, deşi toate acestea el le săvârşea şi în mănăstirile în care trăise până atunci.

Povestind astfel despre arătarea puterii lui Dumnezeu prin cuviosul Benedict, Sfântul Grigorie îşi încheie povestirea cu următoarele cuvinte: „Aş dori încă multe să spun despre acest bărbat vrednic de toată cinstea, însă mă opresc... Totuşi nu vreau să ascund că acest bărbat sfânt, care s-a proslăvit prin atâtea minuni, strălucea şi cu lumina învăţăturii. Căci el a scris pravilele pentru monahi, aşezate atât de frumos şi atât de clar. Dacă cineva doreşte să cunoască mai cu de-amănuntul obiceiurile şi viaţa lui, în această înşirare a pravilelor, acela va putea găsi toate felurile învăţăturilor

lui, căci un bărbat sfânt ca el nu putea să învețe altfel, decât așa cum el însuși viețuia".

Ceasul sfârșitului i-a fost descoperit și el l-a vestit ucenicilor săi. Cu șase zile înainte de moartea sa, el a poruncit să i se pregătească mormântul. Apoi au început să-l scuture frigurile. Peste câteva zile a slăbit de tot; în ziua a șasea a poruncit ucenicilor săi să-l ducă la biserică; acolo s-a pregătit pentru mutare în veșnicie și împărtășindu-se cu Trupul și Sângele Domnului, sprijinindu-se cu slabele sale mădulare de mâinile ucenicilor, s-a sculat în picioare cu mâinile ridicate spre cer și și-a dat cea de pe urmă suflare cu cuvinte de rugăciuni.

A fost îngropat în biserica Sfântul Ioan Botezătorul, pe care el însuși a zidit-o în locul capiștei lui Apolo. Chiar din capul locului pornind aici mănăstirea, cuviosul Benedict a dărâmat această capiște și în locul ei a zidit biserica Sfântului Ioan Înainte-mergătorul. Tocmai în această biserică a și fost el îngropat.

Sfânta Biserică cinstește pomenirea cuviosului Benedict la 14 martie. El s-a născut pe la anul 480 și a murit în jur de 549.

Rânduiala cuviosului Benedict se găsește în tomul 66 al Patrologiei latine, ediția Migne.

Rânduiala Cuviosului Benedict

Cuvânt înainte

Ascultă, fiule, sfaturile povățuitorului și pleacă spre ele urechea inimii tale; cu dragoste primește învățăturile părintelui celui plin de iubire și împlinește-le cu fapta, pentru ca prin ascultarea cea iubitoare de osteneală să te întorci la Acela, de la Carele te-ai depărtat prin neascultarea cea îndărătnică. Aici cuvântul meu se îndreaptă către tine cel ce te lepezi de sfaturile voii tale, dorind să te faci ostaș al lui Hristos Domnul, împăratul cel adevărat și cel ce iei armele tari și slăvite ale supunerii.

Orice lucru bun vei vrea să pornești, mai întâi de toate prin rugăciune sârguitoare cere de la El putere ca să-l poți duce la sfârșit și caută să nu lași ca Acela, Carele a binevoit a ne pune în numărul fiilor Săi, să fie jignit vreodată prin vreo faptă a noastră rea, căci Lui trebuie să ne supunem noi pentru toate facerile de bine ale Sale cele pentru noi, ferindu-ne ca să nu ne lipsească El de moștenire, cum lipsește un tată mâniat pe copiii săi sau ca un stăpân groaznic, supărându-Se pentru faptele nostre cele rele, să nu

ne arunce în chinul cel fără de sfârşit, ca pe nişte robi nevrednici, care n-au voit să urmeze slavei Lui.

Să ne deşteptăm deci din somn, îndemnaţi fiind de Scriptura ce zice: *este chiar ceasul să vă treziţi din somn* (Romani 13, 11). Şi deschizând ochii noştri pentru a vedea lumina cea dumnezeiască şi plecându-ne urechea spre glasul cel dumnezeiesc, să ascultăm cele ce ne spune el, în toată ziua grăind: *O, de I-aţi auzi astăzi glasul care zice: „să nu vă învârtoşaţi inimile voastre"* (Ps. 94, 8) şi încă: *cine are urechi să audă ceea ce Duhul zice Bisericilor* (Apoc. 2, 29). Ce dar zice el ? *„Veniţi fiilor, ascultaţi-mă pe mine, frica Domnului vă voi învăţa pe voi* (Ps. 33, 11). Umblaţi cât aveţi lumina, ca să nu vă cuprindă întunericul (Ioan 12, 35).

Căutându-şi urmaşi din mulţimea poporului, Domnul cheamă zicând: *cine este omul cel ce voieşte viaţa, care iubeşte să vadă zile bune ?* (Ps. 33, 12); dacă tu, auzind acestea vei răspunde „eu sunt", îţi grăieşte ţie Domnul: „de voieşti să ai viaţă *opreşte-ţi limba de la rău şi buzele tale să nu grăiască vicleşug. Fereşte-te de rău şi fă bine, caută pacea şi o urmează pe ea"* (Ps. 33, 12-13); şi de veţi face toate acestea, *ochii Domnului spre cei drepţi şi urechile Lui spre rugăciunea lor* (Ps. 33, 14). Ce poate să fie mai dulce pentru noi, decât acest glas al Domnului care ne cheamă pe toţi, o, prea iubiţi fraţi ? Iată după bunătatea Sa, ce calc a vieţii ne arată Domnul !

Deci, încingându-ne mijlocul cu credinţă şi cu lucrarea faptelor celor bune şi încălţându-ne picioarele cu bunăvestirea Evangheliei (Efes. 6, 14-15), să mergem în urma Lui, ca să ne învrednicim a vedea pe Cel ce ne cheamă în împărăţia Sa. De dorim să ne sălăşluim în locaşurile împărăţiei Sale, să cunoaştem că acolo nu ajungem altfel decât mergând pe calea faptelor celor bune. Vom întreba împreună cu proorocul Domnului, grăindu-i Lui: *Doamne, cine va locui în locaşul Tău şi cine se va sălăşlui în muntele cel sfânt al Tău ?* (Ps. 14, 1) şi vom auzi răspunsul Domnului la întrebarea aceasta, arătându-ne calea spre locaşurile Lui: *Cel ce umblă fără prihană şi face dreptate, cel ce are adevărul în inima sa, cel ce n-a viclenit cu limba, nici n-a făcut rău împotriva vecinului său şi ocară n-a rostit împotriva aproapelui său...* (Ps. 14, 2-3).

Acela, carele pe diavolul cel răutăcios ce-i insuflă cele rele, alungându-l dinaintea ochilor inimii sale, îl nimiceşte şi pe *pruncii lui* adică sfaturile cele rele, *îl zdrobeşte de piatră* – adică de Hristos; cel ce, temându-se de Domnul, nu se prea înalţă cu faptele sale cele bune, ci săvârşindu-le le socoteşte ca şi cum ar fi lucrate de Însuşi Domnul, mărindu-L astfel pe stăpânul Său care lucrează prin el şi zicând împreună cu proorocul: *Nu nouă, Doamne, nu nouă, ci numelui Tău se cuvine slavă* (Ps. 113, 9), după cum şi Apostolul Pavel izbânda propovăduirii sale nu o socotea drept izbânda sa, zicând: *dar prin harul lui Dumnezeu sunt ceea ce sunt* (I Cor.

15, 10), şi după cum el în alt loc zice: *iar cine se laudă, în Domnul să se laude*(II Cor. 10, 17).

De accea Domnul în Evanghelie grăieşte: *De aceea, oricine aude aceste cuvinte ale Mele şi le îndeplineşte asemăna-se-va bărbatului înţelept care a clădit casa lui pe stâncă. A căzut ploaia, au venit râurile mari, au suflat vânturile şi au bătut în casa aceea, dar ea n-a căzut, fiindcă era întemeiată pe stâncă* (Matei 7, 24-25). Vestindu-ne acestea, Domnul aşteaptă ca la aceste îndemnuri sfinte noi să răspundem cu faptele noastre şi de aceea în aşteptarea îndreptării noastre ne amână El şi sfârşitul vieţii noastre, precum zice Apostolul: *Sau disprețuiești tu bogăția bunătății Lui și a îngăduinței și a îndelungii Lui răbdări, neștiind că bunătatea lui Dumnezeu te îndeamnă la pocăință ?* (Rom. 2, 4). Căci prea bunul Dumnezeu zice: *Oare voiesc Eu moartea păcătosului și nu mai degrabă să se întoarcă de la căile sale și să fie viu ?*(Iez. 18, 23).

Aşadar, fraţilor, am întrebat noi pe Domnul, cine poate să se facă vrednic de locaşurile Lui şi am ascultat poruncile a căror împlinire li se porunceşte celor ce doresc să se sălăşluiască în acele locaşuri. Acum, dacă vom împlini cele ce ne porunceşte acest dascăl, negreşit ne vom face moştenitori ai Împărăţiei Cerurilor. Să ne înarmăm deci inimile şi trupurile cu ascultarea cea sfântă a poruncilor şi pentru cele ce nu le va putea birui firea noastră, să ne rugăm Domnului ca să binevoiască a ne trimite ajutorul Său cel dumnezeiesc. Dacă cu tot dinadinsul dorim să scăpăm de muncile gheenei şi să ne învrednicim vieţii cereşti în fericirea nesfârşită, până când mai este timpul, până când ne aflăm încă în acest trup, să lucrăm numai faptele ce sunt bune pentru veşnicie.

În aceste chipuri ni se arată nouă şcoala slujirii Domnului, în ale cărei aşezăminte credem că nimic nu este peste măsură de greu, că nimic nu este cu neputinţă. Şi chiar dacă ţi s-ar părea ceva strâmtorâtor, din cerinţele legii dreptăţii, pentru îndreptarea slăbiciunilor şi păstrarea dragostei, nu te înfricoşa şi nu fugi de la calea mântuirii, pe care nu o poţi începe altfel decât prin uşa cea strâmtă (Matei 7, 13-14). Dacă vei urma acestui fel de viaţă în credinţă, ţi se va lărgi inima şi umblarea în calea poruncilor Domnului o vei face cu negrăită dulceaţă a dragostei; deci, dacă nu vom părăsi această şcoală, ci ne vom învăţa dintr-însa până la moarte, atunci prin răbdare ne vom învrednici să moştenim împărăţia Lui.

1. Felurile vieţii monahiceşti

Se ştie că monahii sunt de patru feluri. Cei dintâi sunt *chinoviţii*, care trăiesc într-o mănăstire şi duc lupte duhovniceşti după aceeaşi rânduială, povăţuiţi fiind ei de către un singur avva.

Apoi sunt *anahoreții*, adică pustnicii care se îndepărtează în pustie, nu în căldura cea dintâi a hotărârii lor, ci după o ispitire îndelungată în mănăstire, deprinzându-se a se lupta cu diavolul prin ajutorul rugăciunii și după sfaturile celor mulți din oastea lui Hristos și încredințându-se că, cu ajutorul lui Dumnezeu, vor putea lupta piept la piept cu vrăjmașul, biruindu-l în cele din urmă și alungându-i îndemnurile lui de a lucra voia cărnurilor și a cugetelor.

Al treilea fel de monahi sunt *sarabaiții*. Acești monahi sunt răi, căci înainte de a se învăța sub îndrumarea unui povățuitor iscusit și înainte de a se desăvârși, trecând ca aurul prin foc, ei încă lucrează faptele veacului acestuia și, fiind ca și plumbul pentru întipărirea păcatelor, ei intră în tagma monahicească, crezând că vor putea înșela și pe Dumnezeu, nu numai pe oameni. Aceștia, așezându-se câte doi sau câte trei, sau și câte unul, locuiesc în staulul lor, iar nu în staulul Domnului și în locul oricărei legi ei își pun dorirele lor, ceea ce le trece prin minte sau le place, și acel lucru îl socotesc ca sfânt; iar spre cele ce nu se trage inima lor, pe acelea le socotesc rele.

Al patrulea fel de monahi se numesc *ghirovagi* (rătăcitori), care toată viața lor umblă de colo-colo, câte trei sau patru zile, petrecând prin chilii străine; tot timpul hoinăresc și niciodată nu stau locului, aceștia sunt cei mai josnici robi ai pântecelui; ei sunt mult mai răi decât sarabaiții și despre purtarea lor e mai bine să tăcem decât să vorbim ceva.

Noi însă, lăsând la o parte toate celelalte feluri ale monahismului, vom înșira cu ajutorul lui Dumnezeu, legile vieții chinoviților, căci acesta este cel mai statornic chip al vieții monahale.

2. Cum trebuie să fie avva

Avva, care s-a învrednicit a fi cap al mănăstirii, totdeauna trebuie să țină minte ce dregătorie poartă și numele celui mai mare să-l îndreptățească cu fapte. În mănăstire, se crede că el înfățișează pe Însuși Hristos, de aceea, nimic în afară de poruncile Domnului (ceea ce să nu fie), nu trebuie el nici să sfătuiască, nici să orânduiască, nici să poruncească, ci toată porunca lui și toată învățătura lui să fie ca un aluat al dreptății dumnezeiești în sufletul ucenicilor lui.

Să țină minte avva că atât învățătura lui, cât și ascultarea ucenicilor lui, amândouă aceste lucruri se vor cerceta cu de-amănuntul la strașnica judecată a lui Dumnezeu și să știe el că asupra păstorului cade vina, dacă Stăpânul mai puțin folos va găsi în oile Sale decât trebuie; numai atunci nu i se va socoti vina, dacă se va dovedi că, deși el punea toată grija păstorească, totuși turma rămânea nesupusă și neascultătoare. Dacă păstorul

cu toată grija aducea doctoriile tămăduitoare pentru bolile cele vătămătoare ale oilor sale, atunci va fi îndreptățit el la judecata Domnului, strigând împreună cu proorocul lui Dumnezeu: *Legea Ta înlăuntrul inimii mele. Bine am vestit dreptate în adunare mare* (Ps. 39, 11-12), iar ele cu urâciune m-au urât. Atunci îndoită va fi vina oilor celor răzvrătite și drept pedeapsa lor va fi moartea veșnică.

Când cineva ia asupra sa vrednicia (și sarcina) de avvă, atunci cu îndoită povățuire trebuie să meargă înaintea ucenicilor săi, adică nu numai cu cuvântul să-i învețe, dar și cu fapta să arate tot ce este bun și sfânt, ucenicilor mai desăvârșiți să le tălmăcească și cu cuvântul legile Domnului, iar acelora care sunt cu inima aspră și neluminată să le arate poruncile dumnezeiești prin faptele sale. Despre cele ce învață pe ucenicii săi, – că sunt unii potrivnici (voii lui Dumnezeu și chemării lor) – să arate prin fapte că nimic din aceasta nu se cade ca el să făptuiască, *ca nu cumva altora propovăduind, însuși să se facă netrebnic* (I Cor. 9, 27), pentru că, atunci când ar păcătui, să nu-i zică Dumnezeu: *Pentru ce tu istorisești dreptățile Mele și iei legământul Meu în gura ta? Tu ai urât învățătura și ai lepădat cuvintele Mele înapoia ta.* (Ps. 49, 17-18); și *De ce vezi paiul din ochiul fratelui tău și bârna din ochiul tău nu o iei în seamă?* (Matei 7, 3).

Avva nu trebuie să caute în față, nici să iubească pe unul mai mult decât pe altul, doar de va găsi pe cineva mai înaintat în fapte bune și în ascultare; nici celui din neam ales să nu-i dea o mai mare cinste, decât robului ce se întoarce, doar de va fi vreo altă pricină temeinică. Dacă avva va găsi așa ceva, cu dreptate atunci să facă, iar dacă nu, să-și țină fiecare locul său, pentru că de este cineva rob sau slobod (I Cor. 12, 13), noi toți una suntem în Hristos și toți sub același Domn purtăm aceeași sarcină a nevoințelor: *căci la Dumnezeu nu este fățărnicie* (Rom. 2, 11). Numai în acea privință ne deosebim noi înaintea Lui, dacă unul față de altul ne arătăm mai înaintați în fapte bune și în smerenie. Așadar să aibă avva aceeași dragoste către toți și aceeași disciplină să fie pentru toți, potrivit cu faptele fiecăruia. În ce privește învățătura sa, avva să păzească în totul porunca Apostolului care glăsuiește: *mustră, ceartă, îndeamnă* (II Tim. 4, 2) adică, întrebuințând din când în când și frica, amestecând însă frica cu dragostea. Fie ca și din asprimea dascălului să se vadă duioșia părintească: pe cei neînvățați (proști) și neastâmpărați trebuie să-i mustre cu asprime, pe cei ascultători, blânzi și răbdători să-i îndemne ca să tindă spre cele mai bune; iar pe cei leneși și trândavi (nepăsători) cu certare să-i certe.

Să nu scape din vedere avva nici o greșeală și nici o abatere, ci abia de vor încolți ele, cu rădăcină cu tot să le smulgă, ca să nu se întărească, aducându-și aminte de cele ce s-au întâmplat arhiereului Ilie (I Regi 2). Pe bărbații cinstiți și înțelepți cu întâia și a doua sfătuire să-i înțelepțească prin cuvânt, iar pe cei neînvățați și potrivnici cu inima, pe cei trufași și

răzvrătiți, de la început să-i astâmpere chiar cu pedeapsa trupească, amintindu-și de cele scrise: *Nu grăi la urechea celui nebun, căci el nu va băga de seamă iscusința graiurilor tale;* și încă: *Nu cruța pe feciorul tău de pedeapsă; chiar dacă îl lovești cu varga, nu moare. Tu îl bați cu toiagul, dar scapi sufletul lui din împărăția morții* (Pilde 23, 9; 12-13). Totdeauna să-și aducă aminte avva ce este el, să se gândească ce nume poartă și să știe că celui ce mai mult i s-a încredințat, de la acela mai mult și se va cere. Să cunoască cât de grea și de răspunzătoare sarcină a luat asupra sa de a îndruma sufletele și de a rândui viața celor mulți. Să se străduiască ca asupra tuturor să aibă înrâurire, asupra unora prin blândețe, asupra altora prin amenințare, însă asupra altora prin sfătuire, potrivindu-se firii fiecăruia, cercetând însușirile și măsura minții fiecăruia, ca să nu se strecoare ceva rău în turma încredințată lui, ci dimpotrivă, totdeauna să se bucure pentru înmulțirea și creșterea ei.

Dar mai vârtos să se teamă el ca nu cumva, părăsind grija pentru mântuirea sufletelor încredințate lui, mai mult să aibă grijă de lucrurile trecătoare, pământești, stricăcioase și totdeauna să-și aducă aminte că el a luat asupra sa sarcina să ducă sufletele în Împărăție, pentru care și seamă va trebui să dea. Să nu se îndreptățească că nu are de ajuns cele spre trebuință, amintindu-și de cele scrise: *căutați mai întâi împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui și toate acestea se vor adăuga vouă* (Matei 6, 33) și încă: *cei ce-L caută pe Domnul nu se vor lipsi de tot binele* (Ps. 33, 10).

Să cunoască el că cel ce s-a pus să îndrume sufletele mai mult trebuie să se pregătească ca să dea seama. Oricât de mulți frați ar fi sub îngrijirea lui, în ziua Judecății, fără îndoială, va trebui să dea seamă Domnului pentru sufletul fiecăruia dintre ei, dând răspuns totodată și pentru sufletul său. Temându-se astfel de acea judecată, înaintea căreia va sta el ca păstorul oilor ce i s-au încredințat, având grijă pentru faptele altora și pentru ale sale fapte mai mare grijă va avea și dându-și silință cu sfaturile sale să îndrepteze pe alții, în această stăruință și pentru sine el va găsi îndemn ca să sporească în desăvârșire.

3. Cum trebuie poftiți frații la sfat

Ori de câte ori se va ivi vreun lucru neobișnuit în treburile mănăstirești, avva trebuie să adune întreaga frăție și să le vorbească despre cele ce urmează a fi dezbătute. Pentru ce am zis noi ca să cheme pe toți ? Pentru că de multe ori Domnul descoperă celui mai tânăr ce este mai bun. Frații însă trebuie să-și spună părerile cu toată smerita plecăciune, necutezând a susține cu îndrăzneală toate ce le vin în gând. Căci în cele din urmă, de avva atârnă să hotărască ceea ce va crede el mai folositor pentru mântuire

şi toţi trebuie să i se supună. Dacă însă se cade ucenicilor a se supune dascălului, la rândul lui şi acesta trebuie să le facă pe toate cu băgare de seamă şi după dreptate.

Aşadar toţi întru toate trebuie să urmeze voii stareţului ca unei legi neschimbate, ca nu cumva să se abată cineva de la aceasta în chip neînţelept. Nimeni dintre cei ce trăiesc în mănăstire nu poate să urmeze sfaturile voii sale şi nici să cuteze măcar cineva cu îndrăzneală a vorbi împotriva avvei, despre hotărârile luate de el cu privire la mănăstire. Iar cel ce va cuteza să facă aceasta se cade a se pedepsi potrivit măsurilor mănăstireşti de îndreptare. Dar şi însuşi avva toate să le facă cu frica lui Dumnezeu şi păzind dreptatea şi cunoscând că la urma urmei pentru toate judecăţile sale va da răspuns lui Dumnezeu, Judecătorul atotdrept. Iar de e nevoie să se pună la cale vreun lucru neînsemnat pentru folosul mănăstirii, să ţină seama avva numai de sfatruile fraţilor mai mari, după cum este scris: *fără de sfat nimic să nu faci, şi după ce faci să nu-ţi pară rău* (Sirah 32, 21).

4. Felurile faptelor bune

1. Mai întâi de toate să iubeşti pe Domnul Dumnezeu din toată inima, din tot sufletul şi cu toată puterea (Luca 10).
2. Apoi – pe aproapele, ca pe tine însuţi.
3. Mai departe – să nu ucizi (Matei 5).
4. Să nu preacurveşti (Levitic 19).
5. Să nu furi (Ieşire 20).
6. Să nu pofteşti (Deut. 5).
7. Să nu faci mărturie mincinoasă (II Petru 2).
8. Să cinsteşti pe toţi oamenii (Luca 9).
9. Ceea ce nu-ţi doreşti ţie, să nu faci nici altuia (Tobit 4).
10. Să te lepezi de tine însuţi şi să urmezi lui Hristos (Matei 17).
11. Trupul să ţi-l înfrânezi şi să-l potoleşti (I Cor. 9).
12. Să nu cauţi plăceri (II Petru 2).
13. Să iubeşti postul (Daniil 1).
14. Să hrăneşti pe cei săraci (Tobit 4).
15. Să îmbraci pe cei goi (Isaia 58).
16. Să cercetezi pe cei bolnavi (Matei 25).
17. Să îngropi pe cei morţi (Tovit 1).
18. Să ajuţi la nevoie (Eccles. 6).
19. Să mângâi pe cel scârbit (Eccles. 7).
20. Să fii străin de faptele veacului acestuia (II Tim. 2).
21. Nimic să nu pui mai presus de dragostea către Hristos (Matei 10).

22. Să nu te mânii (Matei 5).
23. Să nu ţii minte răul (Efes. 4).
24. Să nu ţii în inimă gânduri viclene (Pilde 12).
25. Să nu vorbeşti de pace, ţinând răul în inimă (Ps. 27).
26. Să nu părăseşti dragostea (I Petru 1).
27. Să nu te juri, ca să nu calci jurământul (Matei 5).
28. Să vesteşti adevărul şi cu inima şi cu buzele (Ps. 14).
29. Să nu răsplăteşti răul cu rău (I Tesal. 5).
30. Să nu ocărăşti şi să rabzi ocările (I Cor. 6).
31. Să iubeşti pe vrăjmaşi (Matei 5).
32. Să nu cleveteşti asupra clevetitorilor, ci mai vârtos să binecuvântezi (I Petru 3).
33. Să suferi prigonire pentru dreptate (Matei 5).
34. Să nu fii mândru (Tobit 4).
35. Să nu fii beţiv (I Tim. 3).
36. Să fugi de îmbuibare cu mâncăruri (Sirah 37).
37. Să nu fii somnoros (Pilde 20).
38. Să nu fii trândav (Pilde 24).
39. Să nu cârteşti (Înţelep. 1).
40. Să nu cleveteşti (Pilde 24.)
41. Să-ţi pui toată nădejdea în Dumnezeu (Ps. 30).
42. De vei vedea în tine vreun bine, atribuie-l lui Dumnezeu, iar nu ţie (Iacov 1).
43. Iar cele rele socoteşte-le drept faptele tale (Osea 13).
44. Teme-te de înfricoşata zi a Judecăţii (Iov 31).
45. Înfricoşează-te de gheena (Luca 12).
46. Viaţa veşnică doreşte-o cu toată dorirea duovnicească (Ps. 83).
47. Să ai moartea în toată ziua înaintea ochilor tăi (Matei 24).
48. Asupra faptelor vieţii tale veghează în tot ceasul (Deut. 4).
49. Să nu te îndoieşti că în tot locul te vede Dumnezeu (Pilde 5).
50. Gândurile rele ce se suie la inimă, îndată să le zdrobeşti de piatră – de Hristos (Ps. 36);
51. Şi să le descoperi starcţului (Sirah 9).
52. Buzele tale fereşte-le de clevetire (Ps. 35).
53. Să nu iubeşti vorbirea multă (Pilde 10).
54. Graiurile deşarte şi care stârnesc râsul, să nu le vorbeşti (Matei 12).
55. Să nu iubeşti râsul (Eccles. 7).
56. Cu bucurie ascultă citiri sfinte (Luca 11).
57. Cât mai des stăruieşte în rugăciuni (Luca 11).
58. Păcatele tale cele din trecut cu lacrimi şi cu tânguire în toată ziua mărturieşte-le lui Dumnezeu în rugăciune, în tot timpul stăruind a te îndrepta de ele (Ps. 6).

59. Pofta trupească să nu o săvârşeşti şi sfaturile voii tale să le urăşti (Galat. 5).

60. Supune-te poruncilor avvei întru toate (Evrei 13), chiar dacă el însuşi ar face altfel (ceea ce să nu fie), aducându-ţi aminte de cuvântul Domnului: *deci toate câte vă vor zice vouă să păziţi, faceţi-le şi păziţi-le; dar după faptele lor nu faceţi* (Matei 23, 3).

61. Să nu doreşti ca să ţi se zică sfânt până când vei deveni, ci mai vârtos stăruieşte să fii astfel, ca să te poţi numi sfânt (Matei 23).

62. Poruncile lui Dumnezeu în toată ziua înplineşte-le cu fapta (Sirah 6).

63. Să iubeşti nevinovăţia (I Tim. 5).

64. Să nu urăşti pe nimeni (Luca 19).

65. Să nu pizmuieşti, să nu duşmăneşti pe nimeni (Galat. 5).

66. Să nu iubeşti certurile (II Tim. 2).

67. Să fugi de trufie (Ps. 130).

68. Să cinsteşti pe cei bătrâni (Levitic 19).

69. Să ai dragoste către cei tineri (I Tim. 4).

70. Să te rogi pentru vrăjmaşi, după dragostea lui Hristos (Matei 5).

71. Înainte de apusul soarelui să te împaci cu acela cu care ai avut vreo pricină (Efes. 4).

72. Niciodată să nu pierzi nădejdea în multa îndurare a lui Dumnezeu (Iez. 18).

Iată armele artei duhovniceşti cu care, dacă vom lucra neîncetat ziua şi noaptea, în ziua Judecăţii ni se va da de la Domnul acea răsplată şi ne vom învrednici de acea fericire, pe care El Însuşi a făgăduit-o zicând: *Cele ce ochiul n-a văzut şi urechea n-a auzit şi la inima omului nu s-au suit, pe acestea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El* (I Cor. 2, 9). Iar odaia de lucru (atelierul) în care vom putea face toate câte ni se cade să le facem, este locaşul mănăstirii şi petrecerea în ea întruna, împreună cu toţi fraţii.

5. Despre ascultare

Cea dintâi lucrare smerită a noastră este ascultarea cea fără de zăbavă. Se cuvine s-o aibă aceia care nimic altceva nu socotesc a fi mai de preţ înaintea lui Hristos, atât pentru slujirea sfântă pentru care au dat făgăduinţă, cât şi de groaza gheenei şi pentru slava vieţii veşnice. De aceea, îndată ce li se porunceşte ceva din partea celui mai mare, nu îndrăznesc câtuşi de puţin să întârzie a împlini, ca şi cum aceea ar fi poruncă de sus. Despre aceştia Domnul a zis: *întru auzul urechii M-au auzit* (Ps. 17, 48). Şi Apostolilor Săi de asemenea le-a zis: *cel ce vă ascultă pe voi pe Mine Mă ascultă* (Luca 10, 16).

Cine este astfel, acela lepădând totul şi neascultând de voia sa, îndată lasă la o parte lucrul său şi, părăsind neisprăvit ceea ce lucra, cu piciorul grabnic al ascultării în faptă urmează glasului celui ce-i porunceşte, aşa încât şi porunca spusă de învăţător, şi împlinirea ei de către ucenic au loc parcă chiar în aceeaşi clipă. O astfel de grabă o dă frica lui Dumnezeu pentru faptele acelora care cu dragoste tind spre viaţa veşnică. Pe calea cea strâmtă merg ei, însă Domnul zice despre aceasta: *strâmtă este poarta şi îngustă este calea care duce la viaţă* (Matei 7, 14).

Nu după voia lor vieţuiesc aceştia, nu dorinţelor lor urmează şi nu caută cum să facă toate pe placul lor, ci, petrecând în chinovie, lucrează după chibzuială şi porunca altuia, cu dorire dorind ca să stăpânească asupra lor avva. Fără îndoială, aceştia urmează Domnului Care zice despre Sine Însuşi: *M-am coborât din cer nu ca să fac voia Mea, ci voia Celui ce M-a trimis pe Mine* (Ioan 6, 38).

Însă ascultarea numai atunci este bine plăcută lui Dumnezeu şi bine văzută de oameni, când cele poruncite se împlinesc nu cu întristare, nici cu zăbavă, nici cu răceală sau cârtire, şi nici cu scuze, care ar arăta nedorinţă. Ascultarea ce se arată celui mai mare, lui Dumnezeu I se dă, după cum El Însuşi a zis: *cel ce vă ascultă pe voi pe Mine Mă ascultă* (Luca 10, 16). Şi trebuie să izvorască din buna pornire a inimii: *că Dumnezeu iubeşte pe cel care dă cu voie bună* (II Cor. 9, 7). Dacă ucenicul se supune nu cu voie bună, ci numai cu buzele, dar în inima sa va cârti, chiar dacă va împlini o poruncă dată, lucrul acela nu va fi plăcut lui Dumnezeu, Care vede inima celui ce cârteşte. Pentru un astfel de lucru el nici o răsplată nu va primi, ba încă se va supune pedepsei împreună cu cei ce cârtesc, dacă nu se va îndrepta canonul cuvenit.

6. Despre tăcere

Vom împlini deci cele ce zice proorocul: *pus-am gurii mele pază, când a stat păcătosul împotriva mea. Amuţit-am şi m-am smerit* (Ps. 38, 2-3). Aici proorocul arată că, dacă uneori şi de vorbele cele bune trebuie să ne ferim pentru virtutea tăcerii, cu atât mai vârtos trebuie să fugim de graiurile rele de frica pedepsei pentru păcat. Deci pentru destoinicia aceasta a tăcerii, chiar ucenicilor desăvârşiţi, cât mai rar trebuie să li se dea voie să vorbească şi numai despre lucruri sfinte, bune şi povăţuitoare, căci scris este: *mulţimea cuvintelor nu scuteşte de păcătuire* (Pilde 10, 19) şi încă: *limba dulce este pom al vieţii* (Pilde 15, 4). A grăi şi a învăţa se cuvine învăţătorului, iar ucenicului a asculta şi a tăcea.

De aceea, dacă se iveşte nevoia să fie întrebat cel mai mare despre ceva, să se întrebe cu toată smerenia şi cinstită plecăciune, fără a se vorbi mai

mult decât se cade. Iar vorbăria, grăirea în deşert şi glumele le osândim la izgonire veşnică din toate locurile; pentru a spune aşa ceva nu-i dăm voie ucenicului nici gura să deschidă.

7. Despre smerenie

Strigă către voi, fraţilor, dumnezeiasca Scriptură, zicând: *oricine se înalţă pe sine se va smeri, iar cel ce se smereşte pe sine se va înălţa* (Luca 14, 11). Zicând acestea ea ne arată că orice înălţare este un fel de mândrie de care proorocul fugea în tot chipul, după cum singur mărturiseşte zicând: *Doamne, nu s-a mândrit inima mea, nici nu s-au înălţat ochii mei, nici n-am umblat după lucruri mari, nici după lucruri mai presus de mine* (Ps. 130, 1). Ce însă ? *Dimpotrivă, mi-am smerit şi mi-am domolit sufletul meu, ca un prunc înţărcat de mama lui* (Ps. 130, 2).

De aceea, fraţilor, de voim să ajungem la suişurile cele mai înalte ale smereniei şi degrabă să ne urcăm la acea înălţime cerească spre care se ridică prin smerenia din viaţa de acum, cu faptele noastre cele urcătoare se cade să înălţăm acea scară pe care a văzut-o în vis Iacob şi pe care se suiau şi se pogorau îngerii lui Dumnezeu.

Fără îndoială, nu altceva trebuie să înţelegem prin acea suire şi pogorâre decât că prin înălţare se coboară, iar prin smerenie se înalţă. Iar însăşi scara ridicată este viaţa noastră din veacul acesta care pentru smerenia inimii se ridică de către Domnul până la ceruri. Iar trupul şi sufletul nostru să le numim ca laturile scării acesteia, pe care laturi cuvântul lui Dumnezeu a întărit mai multe trepte – ale smereniei şi ale omorârii şi înfrânării cărnurilor pentru ridicarea noastră spre cele de sus.

Cea dintâi treaptă a smereniei este atunci când cineva, punând totdeauna frica lui Dumnezeu înaintea ochilor săi, în tot chipul fuge de uitare şi totdeauna îşi aduce aminte de toate câte a poruncit Dumnezeu şi că toţi cei ce-l urăsc pe Dumnezeu vor merge pentru păcatele lor în gheena focului; ci totdeauna aducându-şi aminte de viaţa cea veşnică care este gătită de Dumnezeu celor ce se tem de Dânsul, în tot ceasul se păzeşte pe sine de păcate şi de greşeli, de cele cu gândul sau cu cuvântul, sau cu ochii, sau cu mâinile, sau cu picioarele, înăbuşindu-şi dorirele sale, mai vârtos însă poftele trupului.

Aşadar, pururi să cugete omul în sine că Dumnezeu în tot ceasul priveşte spre el din ceruri şi că faptele sale în tot ceasul sunt descoperite înaintea ochilor dumnezeieşti şi sunt văzute îngerilor lui Dumnezeu. Ne dovedeşte aceasta proorocul, arătând că Dumnezeu anume aşa cunoaşte cugetele noastre, zicând: *Cel ce cerci inimile şi rărunchii, Dumnezeule drepte* (Ps. 7, 9); şi iarăşi: *Domnul cunoaşte gândurile oamenilor că sunt deşarte*

(Ps. 93, 11); şi încă: *Tu ai priceput gândurile mele de departe* (Ps. 138, 2); şi: *gândul omului Te va lăuda şi amintirea gândului Te va prăznui* (Ps. 75, 10). Deci să se păzească tot fratele de gânduri rele, zicând totdeauna în inima sa: *voi fi fără prihană cu Dânsul şi mă voi păzi de fărădelegea mea* (Ps. 17, 25).

Dar Scriptura ne opreşte să facem sfaturile voii noastre, zicând astfel: *de la poftele tale te întoarce* (Sirah 18, 30). De asemenea în Rugăciunea domnească cerem de la Dumnezeu *fie voia Ta* (Matei 6, 10), nu însă voia noastră. Şi astfel ne învaţă bine să nu facem voia noastră, ca să scăpăm de cele ce zice Scriptura: *multe căi i se par bune omului, dar la capătul lor încep căile morţii* (Pilde 16, 25); dar încă şi de aceea vom scăpa, ce s-a zis despre cei trândavi: *stricatu-s-au şi urâţi s-au făcut întru fărădelegi. Nu este cel ce face bine* (Ps. 52, 2). Vom crede deci că orice dorire am dori, Dumnezeu de faţă este, căci proorocul zice lui Dumnezeu: *Doamne, înaintea Ta este toată dorirea mea* (Ps. 37, 9); deci, în tot chipul să ne ferim de doriri rele, căci lângă pragul uşii ce duce spre plăcere zace moartea. La aceea Scriptura ne porunceşte zicând: *după poftele tale nu merge* (Sirah 18, 30). Aşadar, dacă ochii Domnului văd pe cei buni şi pe cei răi şi *Domnul din cer a privit peste fiii oamenilor, să vadă de este cel ce înţelege sau cel ce caută pe Dumnezeu* (Ps. 13, 2); dacă în toată ziua se vestesc lui Dumnezeu, ziditorul nostru, de către îngerii Săi toate faptele noastre, se cuvine deci, fraţilor, în tot chipul să ne păzim ca nu cumva să ne vadă vreodată Dumnezeu, abătându-ne spre cele rele şi făcând faptele nedreptăţii şi cruţându-ne în veacul acesta, ca Unul ce este bun şi aşteaptă întoarcerea noastră spre cele bune, să nu ne zică în veacul viitor: *acestea le-ai făcut şi am tăcut* (Ps. 49, 22).

A doua treaptă a smereniei este atunci când cineva, respingând sfaturile voii sale, nu găseşte plăcerea să-şi împlinească dorinţele sale, ci cu fapta urmează Domnului, Care a zis despre Sine: *M-am coborât din cer nu ca să fac voia Mea, ci voia Celui ce M-a trimis pe Mine* (Ioan 6, 38).

Împlinirea propriei voinţe duce spre munca veşnică, iar înfrânarea de sine găteşte cununa slavei.

A treia treaptă a smereniei este ca, din dragostea către Dumnezeu, cu toată supunerea să te pleci celui mai mare, urmând Domnului, despre Care Apostolul zice: *S-a smerit pe Sine ascultător făcându-Se până la moarte* (Filip. 2, 8).

A patra treaptă a smereniei este ca, împlinind chiar cu toată supunerea ascultările grele şi neplăcute inimii tale sau şi atunci când vei îndura vreo nedreptate, să ai răbdare cu desăvârşire tăcută, dar cu inimă bună şi cu cuget senin şi răbdând să nu slăbeşti şi să nu te dai înapoi, căci Scriptura zice: *cel ce va răbda până la sfârşit, acela se va mântui* (Matei 24, 13); şi încă: *îmbărbătează-te şi să se întărească inima ta şi aşteaptă pe Domnul* (Ps.

26, 20). De asemenea arătând că celui credincios se cade a răbda toate cele potrivnice pentru Domnul, proorocul zice din partea celor ce suferă: *pentru Tine suntem uciși toată ziua, socotiți am fost ca niște oi de junghiere* (Ps. 43, 24).

Fiind cu totul încredințați că se vor învrednici de răsplată dumnezeiască pentru răbdare, ei nu încetează a răbda toate cu bucurie zicând: *dar în toate acestea suntem biruitori, prin Acela Care ne-a iubit* (Rom. 8, 37); sau precum se scrie în alt loc: *că ne-ai cercetat pe noi, Dumnezeule, cu foc ne-ai lămurit pe noi, precum se lămurește argintul. Prinsu-ne-ai pe noi în cursă, pus-ai necazuri pe umărul nostru, ridicat-ai oameni pe capetele noastre* (Ps. 65, 9-11).

Împlinind cu răbdare porunca lui Dumnezeu, referitoare la nevoi și năpaste, ei întorc celălalt obraz când sunt loviți peste unul, când cineva le răpește haina, ei dau și cămașa, când îi silește cineva să meargă cu ei o milă, ei merg cu dânsul două (Matei 5, Luca 6); și împreună cu Pavel Apostolul ei suferă prigoniri de la frații cei mincinoși și binecuvântează pe cei ce blesteamă (II Cor. 11).

A cincea treaptă a smereniei este să nu ascunzi de la avva al tău nici cugetele viclene ce se suie la inimă, nici faptele rele făcute în ascuns, ci toate să i le descoperi lui prin mărturisire smerită. Ne îndeamnă spre aceasta Scriptura zicând: *descoperă Domnului calea ta și nădăjduiește în El și El va împlini* (Ps. 36, 5) și încă: *mărturisiți-vă Domnului că este bun, că în veac este mila Lui* (Ps. 105, 1); de asemenea: *păcatul meu l-am cunoscut și fărădelegea mea n-am ascuns-o* (Ps. 31, 5).

A șasea treaptă a smereniei este ca monahul să se mulțumească cu sărăcia sa, fie ea cât de mare; și orice însărcinare i s-ar da, să se socotească pe sine drept un lucrător rău și netrebnic, zicând împreună cu proorocul: *Că eram fără de minte și nu știam, ca un dobitoc eram înaintea Ta. Dar eu sunt pururea cu Tine.* (Ps. 72, 22).

A șaptea treaptă a smereniei este când cineva se socotește pe sine cel mai rău și mai netrebnic dintre toți, nu numai cu limba, dar și cu simțirea cea dinăuntru a inimii, grăind împreună cu proorocul: *eu sunt vierme și nu om; ocara oamenilor și defăimarea poporului* (Ps. 21, 6), și: *înălțat am fost dar m-am smerit și m-am mâhnit* (Ps. 87, 16), și încă: *bine îmi este mie că m-ai smerit ca să mă învăț îndreptările tale* (Ps. 118, 71).

A opta treaptă a smereniei este când monahul nimic nu face, în afară de ceea ce îi poruncește rânduiala mănăstirii și spre care îl îndeamnă pildele celor mai mari.

A noua treaptă a smereniei este când monahul își oprește limba de a grăi și, păzind tăcerea, nu grăiește până când nu va fi întrebat, căci Scriptura ne povățuiește: *mulțimea cuvintelor nu scutește de păcătuire* (Pilde 10, 19); și că: *bărbatul limbut nu se va îndrepta pe pământ* (Ps. 139, 11).

A zecea treaptă a smerenici este dacă cineva nu cu bucurie şi nici cu grabă prinde a râde, căci este scris: *nebunul când râde îşi înalţă glasul său* (Sirah 21, 22).

A unsprezecea treaptă a smereniei este atunci când monahul vorbind ceva, vorbeşte cu blândeţe şi fără glume, cu smerenie, dar cu încredere, puţin, dar înţelept şi neridicând prea tare glasul său, căci scris este: *cuvintele celor înţelepţi se vor cumpăni* (Sirah 21, 27) şi: *mai de preţ este un duh răbdător decât un duh semeţ* (Eccles. 7, 8).

A douăsprezecea treaptă a smereniei este când monahul nu numai cu trupul totdeauna şi înaintea tuturor se arată pe sine smerit, adică când el, ori fiind la lucru, ori în biserică, ori în mănăstire, ori în grădină, ori pe drum, ori pe câmp, ori stând locului, ori umblând, ori şezând, - pretutindeni plecându-şi capul, îşi aţinteşte privirea spre pământ şi cunoscându-se pe sine vinovat de multe păcate şi închipuindu-se pe sine adus înaintea Judecăţii celei înfricoşate a lui Dumnezeu, totdeauna grăieşte în inima sa cele ce a grăit vameşul din Evanghelie: Doamne, nu sunt vrednic eu, păcătosul, nici ochii mei să-i ridic spre cer (Luca 18, 13) sau ceea ce a vorbit proorocul despre sine: *necăjitu-m-am şi m-am smerit foarte. Doamne, viază-mă după cuvântul Tău*(Ps. 37, 7, 9; 118, 107).

Cel ce a urcat toate aceste trepte ale smereniei se suie până la acea dragoste a lui Dumnezeu, care goneşte afară frica şi, câştigând această dragoste, toate câte le păzea el până atunci nu fără osteneală şi nu fără de frică, începe a le păzi fără greutate, în chip firesc, nu din teama gheenei, ci din dragostea către Hristos şi din plăcerea de a lucra virtuţile, virtuţi pe care Domnul le va binevoi prin Duhul Sfânt ca să le pună în inima lucrătorului său, care s-a curăţit de păcate şi de patimi.

8. Despre slujbele de noapte

În timpul iernii, adică începând de la calendele de noiembrie (socoteala calendelor începea din ziua a şaisprezecea a lunii premergătoare şi până la ziua întâi a lunii următoare) şi până la Paşti e rânduit ca toţi fraţii să se scoale în ceasul al optulea din noapte (adică al doilea) pentru ca fiecare să se poată odihni noaptea suficient. Timpul ce rămâne după slujba (privegherea) de noapte, fraţii care nu ştiu bine Psaltirea şi alte scripturi, îl întrebuinţează spre a le cerceta pe acestea. Iar de la Paşti şi până la calendele amintite de noiembrie, vremea slujbelor de noapte se împărţea cu o aşa socoteală, ca după priveghere, trecând foarte puţin timp cât trebuia fraţilor pentru a-şi împlini oarecare nevoi, îndată urmează Utrenia, care de obicei se începe o dată cu lumina zilei.

9. Câți psalmi se cade a cânta la privegherea de noapte ?

În timpul iernii, punând înainte stihul: *Dumnezeule, spre ajutorul meu ia aminte ! Doamne, să-mi ajuți mie grăbește-Te !* (Ps. 69, 1), de trei ori se cade a rosti: *Doamne, buzele mele vei deschide și gura mea va vesti lauda Ta* (Ps. 50, 17) și apoi să se adauge la acestea și al treilea psalm: *Doamne, cât s-au înmulțit cei ce mă necăjesc,* și apoi „slava". După acest psalm să se cânte psalmul 94 (*Veniți să ne bucurăm Domnului*), fie antifonic (adică un stih la o strană și alt stih la cealaltă) sau obișnuit. După aceasta să urmeze cântarea Sfântului Ambrozie (*Pe Tine, Doamne, Te lăudăm*), apoi șase psalmi în chip antifonic. După terminarea acestora, avva rostind dă binecuvântare. Apoi toți se așază pe laițe (pe scaune) și frații pe rând citesc din carte de pe tetrapod trei citiri, printre care se cântă trei răspunsuri (stihiri cântate de canonarh): două răspunsuri urmează fără „slavă", iar după a treia citire însuși cântărețul spune „slavă". Îndată ce cântărețul începe să o cânte, toți fără zăbavă se scoală de pe scaunele lor spre a da cinste și închinăciune Preasfintei Treimi.

La privegheri se citește atât din cărțile Vechiului Testament, cât și din Noul Testament; de asemenea se citesc și tâlcuirile asupra lor făcute de cei mai vestiți Părinți bisericești și învățători a toată lumea. După aceste trei citiri cu răspunsurile lor, urmează ceilalți șase psalmi ce se cântă cu „aliluia". Apoi se citește Apostolul, stihul și cântarea Litiei, adică *Doamne miluiește,* de mai multe ori; cu aceasta se termină slujbele de noapte.

10. Cum trebuie săvârșite slujbele de noapte vara

Și de la Paști până la calendele de noiembrie să se pună același număr de psalmi, după cum s-a arătat mai sus, înlăturându-se numai citirile din codice, fiindcă nopțile sunt scurte și punându-se în locul celor trei citiri una singură din Vechiul Testament urmată de un scurt răspuns; restul rămâne după cum s-a arătat, așa încât la slujbele de noapte niciodată nu se cântă mai puțin de 12 psalmi, în afară de psalmii 3 și 94.

11. Cum să se facă slujbele de noapte duminica

În zilele de duminică se cade a se scula la slujba de noapte mai devreme. La aceste slujbe cântările durează mai mult și după terminarea celor șase psalmi și a stihului, când toți se vor așeza în bună rânduială pe scaunele lor, se spun patru citiri din codice cu răspunsurile lor. Dar numai la al patrulea răspuns, cel ce cântă zice „slava", în care timp toți se scoală

în picioare cu evlavie. După aceste citiri urmează ceilalți șase psalmi cântați antifonic, precum și stihul. Apoi se mai spun patru citiri cu răspunsurile lor, după rânduiala arătată mai sus. În fine se cântă trei cântări din prooroci, pe care le va arăta avva; acestea se cântă cu „aliluia". După ce avva va rosti stihul și va da binecuvântare, urmează alte patru citiri din Noul Testament în aceeași rânduială, cum s-a arătat mai sus.

După al patrulea răspuns, avva începe imnul *Pe Tine, Doamne, Te lăudăm*. Isprăvindu-se acesta, avva citește pericopa din Evanghelie, în care timp toți stau cu frică și cu bună cucernicie. După această citire, toți frații zic amin, iar avva rostește imnul *Ție Ți se cuvine laudă*. Apoi se binecuvântează Utrenia.

În zilele de duminică, privegherile se fac astfel, atât în timpul iernii cât și al verii. Doar de se va întâmpla să ne deșteptăm mai târziu (ceea ce să nu fie), atunci numai citirile sau răspunsurile se scurtează. Însă trebuie să ne străduim în tot chipul că să nu se întâmple așa ceva, iar de se va întâmpla, cel vinovat chiar aici în biserică să-și ispășească vina înaintea lui Dumnezeu precum se cuvine (canonul).

12. Cum să se săvârșească slujba de dimineață

La Utrenia duminicală, mai întâi să se citească psalmul 66 (*Dumnezeule, milostivește-Te spre noi*), fără antifoane, ci obișnuit; apoi psalmul 50 cu „aliluia"; după aceasta, psalmul 117 (*Mărturisiți-vă Domnului că este bun*) și 62 (*Dumnezeule, Dumnezeul meu, pe Tine Te caut dis-de-dimineață*). Urmează binecuvântările și laudele; o citire din Apocalipsă cu răspunsul, cântarea Sfântului Ambrozie, stihul și cântarea Preasfintei Fecioare (*Mărește suflete al meu*), cântările Litiei și otpustul.

13. Cum să se slujească Utrenia în zilele obișnuite

Iar în zilele obișnuite slujba de dimineață, adică Utrenia, să se facă astfel: psalmul 66 să se spună fără antifoane, dar întins, ca și în zilele de duminică, aceasta ca să aibă timp să se adune toți frații către începutul psalmului 50, care se cântă antifonic. După aceasta se citesc și alți doi psalmi, după cum s-a rânduit și anume: luni – psalmul 5 (*Graiurile mele ascultă-le, Doamne*) și 35 (*Necredința călcătorului de lege*); marți – psalmul 42 (*Judecă-mă, Dumnezeule*) și 56 (*Miluiește-mă, Dumnezeule, miluiește-mă că spre Tine a nădăjduit sufletul meu*); miercuri – psalmul 63 (*Auzi, Dumnezeule, glasul meu*) și 64 (*Ție Ți se cuvine cântare, Dumnezeule, în Sion*); joi – psalmul 87 (*Doamne, Dumnezeul mântuirii mele*) și 89 (*Doamne, scăpare Te-ai*

făcut nouă); vineri – psalmul 75 (*Cunoscut este în Iudeea Dumnezeu*) şi 91 (*Bine este a lăuda pe Domnul*); sâmbătă – psalmul 142 (*Doamne, auzi rugăciunea mea*) şi cântarea din Deuteronom cu împărţirea ei în două slave. În celelalte zile, din prooroci se cântă după pilda Bisericii din Roma, aşa cum s-a rânduit pentru fiecare zi. Apoi urmează laudele; după acestea citirea din Apostol, răspunsul, cântarea Sfântului Ambrozie, stihul, cântarea Preasfintei Fecioare, cântările Litiei şi sfârşitul.

Nici o utrenie şi nici o vecernie nu se poate sluji fără a se rosti de către avva cu glas tare Rugăciunea Domnului, pentru ca, prin mijlocirea rugăciunii acesteia, rostind fraţii cu toţii: *şi ne iartă nouă greşalele noastre, precum şi noi iertăm greşiţilor noştri,* să se cureţe de toate nemulţumirile şi smintelile ce se ivesc între ei. Însă la alte slujbe, numai partea cea de pe urmă a acestei rugăciuni: *ci ne izbăveşte de cel viclean,* se rosteşte de către toţi fraţii.

14. Cum să se facă privegherile în zilele sfinţilor

În sărbătorile sfinţilor şi la alte prăznuiri bisericeşti, aceeaşi rânduială să se facă, pe care am pus-o noi pentru zilele de duminică; numai că psalmii, antifoanele şi citirile trebuie să se aleagă astfel ca să corespundă sărbătorii. Felul săvârşirii slujbelor să fie acelaşi care s-a arătat mai sus.

15. Când se cade a se cânta „aliluia" ?

De la Sfintele Paşti până la Cincizecime, mereu să se cânte „aliluia", atât la psalmi, cât şi la răspunsuri. De la Cincizecime şi până la începutul Patruzecimii, la toate slujbele de noapte „aliluia" să se cânte numai la cei de pe urmă şase psalmi. În toată duminica, în afară de Cincizecime, cântările proorocesti, Utrenie, Ceasurile 1, 3, 6 şi 9 să se cânte cu „aliluia"; iar Vecernia cu antifonul; în ce priveşte însă răspunsurile, acestea niciodată să nu se cânte cu „aliluia", în afară de răstimpul de la Paşti până la Cincizecime.

16. Câte slujbe să se săvârşească zilnic ?

Proorocul zice: *de şapte ori în zi Te-am lăudat* (Ps. 118, 164). Acest număr sfinţit de şapte îl vom împlini, săvârşind Utrenia, ceasurile 1, 3, 6, 9, Vecernia şi Pavecernita. Căci grăind: *de şapte ori în zi Te-am lăudat,* proorocul înţelege ceasurile zilei; iar în ce priveşte privegherile de noapte el zice: *la miezul nopţii m-am sculat ca să Te laud pe Tine* (Ps. 118, 62). În toate aceste timpuri vom înălţa deci laude Ziditorului nostru pentru judecăţile

dreptății Lui, adică ne vom aduna la Utrenie, la ceasuri, la Vecernic, la Pavecerniță, iar la miezul nopții sculându-ne, ne vom mărturisi Lui.

17. Câți psalmi să se cânte la fiecare slujbă ?

Rânduiala cântării de psalmi la slujbele de noapte și de dimineață s-a arătat mai sus. Vom vedea cum trebuie să procedăm la alte slujbe. La ceasul întâi trebuie să se cânte trei psalmi, despărțit, spunându-se după fiecare „slavă". La începutul psalmilor să se pună cântarea ceasului (stihira) îndată după stihul *Dumnezeule, spre ajutorul meu ia aminte.* După cei trei psalmi, urmează o citire, stihul, Doamne miluiește (litie) și otpust. Ceasurile 3, 6 și 9 se săvârșesc la fel, adică stihul, cântarea fiecărui ceas (stihira), trei psalmi, citirea, stihul, Doamne miluiește și otpust. De va fi adunarea mare (sărbătorească), să se cânte antifonic, iar de va fi mică (de toate zilele), să se cânte obișnuit.

La adunarea de seară să se cânte patru psalmi antifonic, după psalm citire; apoi răspunsurile, cântarea Sfântului Ambrozie, stihul, cântarea Preasfintei Fecioare, litia, rugăciunea Domnului și otpustul.

Pavecernița se compune din trei psalmi care se cântă pe rând, fără antifoane, după aceasta – cântarea slujbei, o citire, stihul, Doamne miluiește (litia), binecuvântarea și otpust.

18. În ce rânduială să se cânte psalmii ?

Mai întâi la fiecare slujbă din zi să se rostească stihul *Dumnezeule, spre ajutorul meu ia aminte, Doamne, ca să ajuți mie, grăbește-Te,* după aceasta – slava și cântarea slujbei ce se săvârșește. Apoi la ceasul întâi, duminica să se cânte patru părți din psalmul 118, iar la celelalte ceasuri câte trei părți din același psalm. La ceasul întâi, marți să se cânte trei psalmi și anume: 1, 2 și 6. Așa în toată ziua până duminică, la ceasul întâi să se cânte trei psalmi la rând, până la psalmul 19; în ce privește psalmii 9 și 17 să se împartă în două slave. În acest chip duminica privegherea să înceapă întotdeauna cu psalmul 20 (*Doamne, întru puterea Ta se va veseli împăratul*).

La celelalte ceasuri, luni să se cânte celelalte nouă părți din psalmul 118, câte trei la fiecare ceas. Terminându-se astfel întreg psalmul în aceste două zile, adică duminică și luni, marțea la ceasurile 3, 6 și 9 să se cânte câte trei psalmi, de la 119 la 127, adică în total nouă psalmi. Tot aceiași psalmi aceleași ceasuri să se cânte și în celelalte zile până duminică. Iar restul din rânduiala ceasurilor, cântările lor, citirile și stihurile să se săvârșească în toate zilele unele și aceleași, după cum s-a rânduit. Duminica ceasul întâi să înceapă cu psalmul 118.

La Vecernie în toată ziua să se plinească câte patru psalmi, cântându-se dulce şi lin. Psalmii aceştia încep cu 109 şi merg până la 147, trecându-se numai peste acei psalmi, care se iau din acest număr pentru slujbele ceasurilor, adică de la 117 până la 127, de asemenea şi de la 133 până la 142. În afară de aceşti psalmi, toţi ceilalţi psalmi din numărul arătat mai sus trebuie să fie cântaţi la Vecernie. Ca să ajungă psalmii cât trebuie, aceia care sunt mai mari se împart în două. Astfel sunt psalmii 138, 143 şi 144; iar psalmul 116 care este foarte scurt să se adauge la 115. Păstrând această rânduială a cântării psalmilor la vecernii, celelalte părţi ale acestor slujbe, adică citirile, răspunsurile, stihurile şi cântările să fie împlinite după cum s-a hotărât mai sus. La Pavecerniţă în toate zilele să se repete unii şi aceiaşi psalmi, adică 4, 90 şi 143.

Rânduind aceşti psalmi pentru slujbele de zi, ceilalţi toţi care mai rămân să-i împărţim deopotrivă în şapte privegheri de noapte, tăind în două acei psalmi care sunt mai lungi, ca să avem câte doisprezece psalmi pentru fiecare priveghere.

Cui nu-i place această împărţire a psalmilor să facă o alta cum va socoti mai bine, numai de un lucru să ţină socoteala, ca în cursul săptămânii să fie cântată deplin toată psaltirea, cu cei 150 de psalmi şi ca în fiecare duminică ea să înceapă din nou. Tare trândavi se arată faţă de slujbele dumnezeieşti acei călugări care în cursul săptămânii întregi nu dovedesc să cânte toată psaltirea pe deplin, împreună cu cântările obişnuite. În Vieţile Sfinţilor Părinţi ai noştri citim însă că ei într-o singură zi cu toată osârdia împlineau ceea ce noi cei reci abia dovedim să facem în cursul săptămânii întregi.

19. Cum trebuie să fim în timpul cântării psalmilor

Credem că starea de faţă a lui Dumnezeu este pretutindeni şi că ochii Domnului în tot locul văd pe cei buni şi pe cei răi, mai vârtos însă şi fără nici o îndoială trebuie să credem acestea când stăm la dumnezeiasca slujbă. De aceea să ţinem minte cele ce zice proorocul: *lucraţi Domnului cu frică* şi încă: *cântaţi Lui cu înţelegere;* de asemenea: *înaintea îngerilor Te voi cânta.* Deci fiecare să caute cum trebuie să stea înaintea feţei lui Dumnezeu şi a îngerilor Săi. Şi ne vom strădui aşa să stăm în timpul cântării psalmilor, ca mintea noastră să fie în bună înţelegere cu cuvintele noastre.

20. Despre evlavia din timpul rugăciunilor

De ni se întâmplă cândva să stăm de vorbă cu vreun om puternic, nu o facem altfel decât cu toată smerenia, deci cu atât mai mare smerenie şi

cvlavie sinceră datori suntem noi să avem când stăm de vorbă cu Domnul şi Dumnezeul tuturor. Să ştim totodată că nu pentru vorbire multă vom fi ascultaţi, ci pentru curăţenia inimii, pentru înfrângere şi lacrimi. De aceea, rugăciunea trebuie să fie scurtă dar curată şi sinceră, doar atunci când vreo lucrare neobişnuită a harului dumnzeiesc ne va îndemna, să o prelungim. La slujbele obşteşti însă cât e cu putinţă, să se facă rugăciune mai scurtă şi toţi trebuie să se scoale după ce avva a făcut semn. (Aşa cum făceau taberiţii).

21. Despre decanii mănăstireşti (mai marii peste 10 fraţi)

Dacă frăţia este numeroasă, trebuie să se aleagă din mijlocul fraţilor astfel de bărbaţi care au mărturia bună şi trăiesc întru sfinţenie, punându-i decani ca să se îngrijească ei de toate câte au nevoie acei zece fraţi peste care sunt puşi ei mai mari, potrivit legilor lui Dumnezeu şi poruncilor avvei. Ca decani să se aleagă aşa fel de fraţi cu care avva cu încredere şi-ar putea împărţi ostenelile sale. Alegerea să se facă nu după vechimea intrării în mănăstire, ci după creşterea în viaţa cea duhovnicească şi după pricepcrea de a învăţa pe alţii cuvântul adevărului. Dacă vreunul dintre fraţii decani se va dovedi că se mândreşte, acela trebuie să fie mustrat şi sfătuit să se îndrepte, o dată şi a doua oară; iar pentru a treia oară, dacă nu se va îndrepta, să fie înlocuit cu un alt frate mai destoinic decât acesta. La fel hotărâm şi cu privire la prepoziţi.[1]

22. Cum trebuie să doarmă monahii

Fiecare frate să doarmă separat, în patul său. Aşternutul, ei îl capătă după chibzuiala avvei, potrivit cu felul îndeletnicirii fiecăruia. Dacă se poate, să doarmă toţi într-un loc, iar dacă fraţii sunt numeroşi şi deci acest lucru este cu neputinţă, atunci să doarmă câte 10 sau câte 20, împreună cu cei mai mari, în sarcina cărora este supravegherea lor. Candela să ardă în dormitor până dimineaţa.

Ei trebuie să doarmă îmbrăcaţi, încinşi cu brâuri sau cu frânghii. Când se culcă, să-şi pună deoaprte cuţitaşele[2] cu care lucrează şi pe care le poartă la brâu, ca să nu se rănească cumva în vremea somnului. Monahii totdeauna trebuie să fie gata să se scoale şi îndată ce s-a dat semnalul, fără

[1] Prepozit la Cuviosul Pahomie înseamnă supraveghetorul caselor mănăstireşti, dar se numesc prepoziţi şi acei fraţi cărora li se încredinţează vreo dregătoric în mănăstire, ca de pildă econom sau infirmier.

[2] E vorba despre cuţitele pe care le foloseau monahii la tăiatul crengilor sau la alte ascultări.

zăbavă deşteptându-se, să se grăbească întrecându-se unul pe altul către lucrul Domnului, însă în chip cuviincios şi cu bună rânduială. Cei mai tineri dintre fraţi să nu aibă paturi apropiate, ci să fie amestecaţi printre cei bătrâni. Sculându-se la lucrul lui Dumnezeu, să se îndemne frăţeşte unul pe altul, înlăturând scuzele pe care le iscodesc cei somnoroşi.

23. Despre pedepsele (canoanele) pentru felurite greşeli

De este vreun frate îndărătnic sau neascultător, sau mândru, sau cârtitor, sau de greşeşte cu ceva împotriva regulilor monahiceşti, ori de urăşte poruncile stareţului său, pe unul ca acesta, după porunca Domnului nostru, să-l sfătuiască cei bătrâni, o dată şi a doua oară, numai între ei. Dacă nu se va îndrepta, să fie mustrat înaintea tuturor. Dacă nu se va îndrepta nici după aceasta, să fie depărtat de unirea cu fraţii, până ce înţelege cât e de mare vina lui. Iar dacă este nepriceput, să i se dea pedeapsă trupească.

24. Ce fel de pedepse (canoane) să se dea ?

Pedcapsa trebuie să se potrivească cu vinovăţia şi hotărârea aceasta atârnă de judecata avvei. Dacă cineva s-a făcut vinovat de fapte uşoare, pe unul ca acesta să-l lipsească de dreptul de a avea parte cu toţi la masă, însă nu numai la masă nu trebuie să vină, ci nici în biserică nu are voie să cânte nici psalmul, nici antifonul, nici să săvârşească citirea, până când va împlini canonul. Trebuie să stea la masă singur, după ce mănâncă ceilalţi fraţi. Dacă, de pildă, fraţii iau masa la ora 6, acesta s-o ia la 9; dacă fraţii o iau la 9, el încă şi mai târziu, şi aşa să fie până când îşi va ispăşi vina.

25. Despre greşeli grele

Fratele care s-a făcut vinovat de ceva grav, îndepărtându-se de la masa obştească, totodată se înlătură şi de la rugăciunea cea dimpreună cu ceilalţi fraţi. Nimeni dintre fraţi nu e în drept să aibă vreo parte cu dânsul, nici să stea de vorbă. Să rămână el singur, făcând ceea ce i s-a poruncit, în zdrobirea inimii şi în tânguirea pocăinţei, aducându-şi aminte de acea groaznică osândă a Apostolului potrivit căreia: *să daţi pe unul ca acesta satanei, spre pieirea trupului, ca duhul să se mântuiască în ziua Domnului Iisus Hristos* (I Cor. 5, 5). Hrana s-o guste în aşa măsură şi în acel timp pe care i le va hotărî avva. Şi nimeni nu trebuie nici măcar să-l salute, când trece pe lângă dânsul, nici să-i dea ceva de mâncare.

26. Despre cei ce fără a avea dezlegare de la avva intră în legătură cu cei pedepsiți (canonisiți)

Dacă vreun frate își va îngădui fără aprobarea avvei să intre în vreo legătură cu fratele canonisit sau să stea de vorbă cu el, sau să-i poruncească lui, unul ca acesta cu aceeași pedeapsă să se pedepsească.

27. Ce grijă trebuie să aibă avva în ceea ce-i privește pe cei canonisiți ?

Avva cu toată grija trebuie să supravegheze pe frații care s-au făcut vinovați de ceva: *căci nu cei sănătoși, ci cei bolanvi au trebuință de doctori* (Matei 9, 12). Drept aceea, ca un medic iscusit, trebuie să încerce toate mijloacele spre a tămădui pe cel neputincios cu sufletul, trimițând la el pe frații mai mari, înzestrați cu înțelepciune care, oarecum pe ascuns pătrunzând la el cu tot felul de cugetări, să se hotărască a purta cu smerenie pedeapsa ce i s-a dat, mângâindu-l ca nu cumva fiind prins de întristare mare să cadă în deznădejde, ci după cum spune același Apostol, să se întărească dragostea către el și să se roage toți pentru el (II Cor. 2).

Avva trebuie să stăruie în tot chipul și să se îngrijească cu toată sârguința ca să nu piară nici una din oile încredințate lui. Să cunoască că el a luat asupra sa grija tămăduirii sufletelor neputincioase, iar nu stăpânirea asupra celor sănătoși; să se teamă deci de mustrarea pe care Dumnezeu a rostit-o prin proorocul: *oile cele grase le-ați junghiat, iar turma n-ați păscut-o; pe cele slabe nu le-ați întărit; oaia bolnavă n-ați lecuit-o și pe cea rănită n-ați legat-o* (Iezec. 34, 3-4) și să urmeze pilda păstorului celui bun și iubitor, care lăsând 99 de oi în munți, s-a dus să caute pe cea singură rătăcită și o astfel de milă a arătat către neputința ei, încât luând-o pe grumajii Săi a adus-o înapoi în turmă (Luca 19).

28. Despre cei ce nu se îndreaptă după mai multe canonisiri

Dacă fratele după dese sfătuiri și după multe canonisiri nu se îndreaptă de păcatul său, să fie supus celei mai aspre pedepse trupești. Dacă și după aceasta va rămâne îndărătnic sau dacă fiind stăpânit de trufie va începe să-și apere faptele sale, atunci avva trebuie să procedeze față de el ca un doctor înțelept.

Dacă și după ce va întrebuința și legăturile, și unsorile sfătuirii, și doctoriile Scripturilor dumnezeiești, și arsurile canonisirilor și, în sfârșit, ră-

nile pedepselor trupeşti, dacă după toate acestea va vedea el că stăruinţele pentru îndreptarea păcătosului rămân fără rod, să încerce atunci mijlocul cel mai ales, rugăciunea sa şi a tuturor fraţilor, ca Domnul, Căruia toate-I sunt cu putinţă, El Însuşi să facă mântuirea fratelui neputincios. Dacă şi acestui chip de vindecare cel neputincios se va împotrivi, atunci avva să întrebuinţeze arma tăierii, după cum zice Apostolul: *scoateţi afară dintre voi pe cel rău* (I Cor. 5, 13), ca nu cumva o oaie bolnavă să molipsească toată turma.

29. Se cade oare a primi din nou pe fraţii care o dată au părăsit mănăstirea ?

Fratele, ce pentru oarecare vină a ieşit din mănăstire sau a fost dat afară, de va voi din nou să se întoarcă în ea, să dea mai întâi chezăşie că se va îndrepta de vina sa; după aceasta să fie primit în treapta cea mai de jos, ca să se încerce smerenia lui. Dacă din nou va fi îndepărtat din mănăstire şi iarăşi va voi să intre în ea şi de data asta să fie primit şi aşa până la trei ori. Şi să se ştie că după aceasta se va încuia pentru totdeauna pentru el poarta mănăstirii, dacă va fi încă o dată dat afară din ea.

30. Cum se pot îndrepta copiii mici

Toată vârsta şi toată treapta de creştere a minţii trebuie să aibă măsurile lor de îndreptare, căci atunci când copiii sau cei tineri cu vârsta, sau cei ce nu-şi dau seama de pedepsele (canonisirile) obişnuite, cad în oarecare greşeli, se pedepsesc ori cu postirea aspră, ori cu pedeapsa trupească.

31. Cum trebuie să fie chelarul mănăstirii

În dregătoria de chelar trebuie să se aleagă din sânul frăţiei un bărbat înţelept, cu năravbun, treaz, cumpătat, străin de trufie, blajin, răbdător, harnic, nerisipitor şi cu frică de Dumnezeu, care pentru toţi fraţii e ca un tată. El pentru toţi trebuie să aibă grijă, dar nimic să nu facă fără învoirea avvei. Să împlinească ceea ce i se porunceşte şi să caute să nu întristeze pe fraţi. De se va întâmpla că vreun frate va cere de la el un lucru cu mânie, să nu-i răspundă cu ură, ci, de nu va fi cu putinţă a-i împlini cererea, să-l respingă cu înţelepciune şi cu smerenie.

Şi al său suflet să-l mântuiască, pururea, aducându-şi aminte de cuvântul Apostolului: *cei ce slujesc bine rang bun dobândesc şi mult curaj în credinţa cea întru Hristos Iisus* (I Tim. 3, 13). Să se îngrijească cu toată osâr-

dia de bolnavi, de copii, de pribegi şi de săraci, neîndoit ştiind că în ziua Judecăţii va da seama dacă s-a purtat cu nedreptate şi fără milă faţă de aceştia. Toate lucrurile mănăstireşti şi tot avutul mănăstirii să-l socotească ca ceva sfânt, aparţinând Bisericii. Nimic să nu facă cu nebăgare de seamă: să nu fie nici zgârcit, nici risipitor neînţelept al avutului mănăstiresc, ci toate să le facă cu chibzuinţă şi după cum va porunci avva.

Mai vârtos însă să se împodobească cu smerenie şi de se va întâmpla să nu ajungă cuiva ceva, cu un cuvânt bun să îndulcească refuzul, după cuvântul Scripturii: *mai bun este cuvântul decât darea* (Sirah 18, 16-17). Să chiverniséască cu toată râvna cele ce-i va încredinţa avva, iar cele ce nu-i va încuviinţa, de acelea să nu se apropie. Ceea ce se cuvine de dat fraţilor să dea fără zăbavă şi fără piedică, ca să nu se smintească nimeni, aducându-şi aminte de cuvântul dumnezeiesc pentru cele ce merită *acela, care sminteşte pe unul dintre aceştia mai mici* (Matei 18, 6). Dacă frăţia e mare, să i se dea ajutor, pentru ca împreună, mai cu spor şi cu mai multă voioşie să împlinească lucrul ce i s-a dat în sarcină. În ceasurile hotărâte să ştie ce trebuie dat şi ce trebuie luat, pentru ca nimeni să nu se smintească în casa lui Dumnezeu.

32. Despre felurite unelte şi alte lucruri mănăstireşti

Pentru îngrijire de averea mănăstirească, de unelte, de haine şi de alte lucruri, să aleagă avva fraţi, în care poate avea încredere şi să dea în seama fiecăruia ceea ce va binevoi, poruncindu-le să păzească, să dea când trebuie şi apoi iarăşi să pună la loc lucrurile mănăstireşti. De la aceşti fraţi avva va cere dare de seamă: cui şi ce anume a dat sau a luat din lucrurile mănăstireşti, fiindcă fraţii se schimbă la felurite ascultări. Dacă se va dovedi că cineva se poartă rău cu aceste lucruri, să fie dojenit şi dacă nu se va îndrepta să fie pus la canonisirea hotărâtă.

33. Dacă pot avea monahii oarecare avere

Îndeosebi se cade să smulgem cu rădăcină din mănăstire patima strângerii de averi, ca nimeni să nu îndrăznească nici a da ceva, nici a lua fără învoirea avvei şi nimic să nu aibă al său, nici vreun lucru, nici carte, nici scândură, nici plumb şi nimic altceva; pentru că nimeni din fraţi nu mai ţine în puterea lui nici trupul, nici voia sa. Orice lucru de care are nevoie, să ceară de la avva; şi nimănui nu-i este îngăduit să aibă ceva cu sine, în afară de ceea ce îi dă sau îi rânduieşte avva.

Toți să aibă toate de obște, după cum este scris: *nici unul nu zicea că este al său ceva din averea sa, ci toate le erau de obște* (Fapte 4, 32). Dacă se va lua seama că cineva este stăpânit de această patimă urâtă, acela după întâia și a doua sfătuire să fie supus măsurilor hotărâte de îndreptare.

34. Toți deopotrivă trebuie să capete cele de trebuință

Trebuie să se facă așa cum este scris: se dădea fiecăruia ceea ce îi era de trebuință, nu după părtinire, adică căutare la față (ceea ce să nu fie), ci ținând seama de lipsurile celor neputincioși. Cel ce are mai puțină nevoie să mulțumească lui Dumnezeu și să nu se întristeze (că nu-i dau); iar cel ce are mai multă nevoie să se smerească pentru neputința sa și să nu se înalțe crezând că i se face mai multă cinste (fiindcă îi dau ceva).

Astfel, toate mădularele să fie în bună pace. Mai ales să se ferească toți de cârtire, fie cu vreun cuvânt, fie cu vreun semn, orice li s-ar întâmpla. De se va dovedi cineva că este cârtitor să fie supus măsurilor de îndreptare.

35. Despre cei ce țin săptămâna la bucătărie

Frații trebuie să slujească unul altuia și nimeni nu trebuie să se lepede de ascultarea săptămânală la bucătărie, doar de va fi cineva bolnav sau ocupat cu vreun lucru mult folositor. Să se știe că prin această ascultare se mărturisește dragostea frățească și se agonisește răsplată mare. Celor neputincioși să li se dea ajutor, ca fără de cârtire să-și împlinească slujirea lor, și tuturor trebuie să li se dea mângâiere și alinare, potrivit cu mărimea frăției și cu locul unde este așezată mănăstriea. Dacă frăția e mare, atunci chelarul să fie scutit de ascultare la bucătărie, de asemenea, precum s-a zis mai sus, să fie scutiți și cei ce se îndeletnicesc cu vreun lucru mult folositor. Ceilalți însă cu toată dragostea, unul altuia să slujească. Cel ce și-a plinit ascultarea săptămânală, sâmbătă seara trebuie să predea toate lucrurile și să dea seama despre toate. Ștergarele cu care frații își șterg mâinile și picioarele, să le spele. De asemenea, atât cel ce iese din săptămână, cât și cel ce intră în săptămână, datori sunt să spele la toți picioarele. Cel ce iese din săptămână predă chelarului toate vasele curate și întregi, iar chelarul le încredințează celui ce intră în săptămână, ca să se știe ce anume a predat unul și ce a primit celălalt pe răspunderea sa. Cei rânduiți la săptămână, cu un ceas înainte de masa frățească, să guste partea rânduită lor din pâine și vin, ca să aibă putere la masă să slujească fraților fără osteneneală deosebită și fără cârtire. În zilele de sărbătoare să nu mănânce nimic

până când se isprăveşte slujba dumnezeiască. Cei ce ies din săptămână şi cei ce intră în săptămână, duminica după terminarea rugăciunilor de dimineaţă în biserică, bat metanii la toţi, cerând rugăciuni. Totodată, cel ce iese din săptămână zice acest stih: *binecuvântat este Dumnezeu, Care mi-a ajutat şi m-a mângâiat.* Zicând aceasta de trei ori, primeşte binecuvântare şi astfel îşi isprăveşte ascultarea. Iar cel ce începe săptămâna zice: *Dumnezeule, spre ajutorul meu ia aminte, Doamne, ca să ajuţi mie, grăbeşte-Te.* Acest stih şi ceilalţi toţi îl rostesc de trei ori, apoi el ia binecuvântare şi astfel îşi începe ascultarea săptămânală.

36. Despre fraţii care se îmbolnăvesc

Pentru cei bolnavi mai întâi de toate şi îndeosebi trebuie să avem grijă, slujindu-le lor ca şi lui Hristos, căci El a zis: *bolnav am fost şi M-aţi cercetat pe Mine,* şi: *pentru că aţi făcut aceasta unuia dintre aceşti fraţi mici ai Mei, Mie Mi-aţi făcut.* Însă cei bolnavi să ţină minte că lor li se face slujbă pentru Dumnezeu şi să nu întristeze cu nimic pe fraţii ce le slujesc lor, supărându-i cu cereri prisositoare. Dar şi pe aceştia trebuie să-i răbdăm, căci în acest chip ne dobândim răsplata cea mai bogată. Şi avva în tot chipul să se îngrijească ca să nu sufere cei bolnavi nici un neajuns; ei trebuie să stea într-o chilie aparte şi pentru slujirea lor să numească un frate cu frica lui Dumnezeu, milostiv şi purtător de grijă. Baie să se facă pentru cei bolnavi ori de câte ori va fi nevoie, iar pentru cei sănătoşi şi mai ales pentru cei tineri cât mai rar să se facă baie. Să se dea voie celor bolnavi ca să guste şi carne, pentru întărirea celor mai neputincioşi. Dar îndată ce se vor însănătoşi, după obicei să se ferească de carne. Avva cu toată băgarea de seamă să vegheze ca chelarul sau cel ce slujeşte celor bolnavi să nu-şi împuţinezе grija pentru ei, căci asupra lui cade vina dacă ucenicii săi greşesc ceva.

37. Despre cei bătrâni şi despre copii

Deşi firea însăşi ne îndeamnă să fim îngăduitori faţă de oamenii de aceste vârste, adică faţă de cei bătrâni şi faţă de copii, nici rânduielile mănăstireşti nu-i pot trece cu vederea. Totdeauna trebuie să ţinem seama de neputinţele oamenilor de această vârstă şi să nu fim prea aspri cu ei în ceea ce priveşte mâncarea, trebuie să le arătăm toată îngăduinţa în alegerea felului de mâncare şi vremea în care ei îşi gustă hrana, să o punem ceva mai înainte de orele hotărâte de pravila mănăstirească.

38. Despre cititorul rânduit la săptămână

Când fraţii gustă mâncare la trapeză, totdeauna trebuie să se facă citire, dar nu oricine luând cartea poate să citească. Cel ce urmează să citească toată săptămâna intră în această ascultare duminica; după Liturghie şi împărtăşire, el iese înainte şi cere de la toţi să se roage pentru el ca să alunge de la dânsul Dumnezeu duhul mândriei. El începe şi toţi ceilalţi zic după dânsul următorul stih: *Doamne, buzele mele vei deschide şi gura mea va vesti lauda Ta.* Apoi el trece de ia binecuvântare şi intră în asculta-rea sa de cititor. În timpul mesei trebuie să se păstreze o tăcere adâncă, ca să nu se audă glasul nimănui şi nici o şoptire, în afară de glasul celui ce citeşte.

În ce priveşte însă cele ale mâncării şi ale băuturii, de care au nevoie fraţii, cei rânduiţi să slujească la mese trebuie să le facă toate în aşa fel, ca nimeni în timpul mesei să nu ducă lipsă de ceva. Iar de se va întâmpla lip-să de ceva, să dea semn pentru aceasta nu cu glasul, ci prin lovitură. Ni-meni nu are voie să întrebe pe altcineva despre lucrurile care se citesc sau despre alte lucruri, doar numai avva va chibzui dacă trebuie să ţină vreo povaţă scurtă. Acest frate rânduit să citească în cursul săptămânii trebuie să capete puţin vin amestecat cu apă, înainte de a începe citirea, aceasta şi pentru Sfânta Împărtăşanie, şi ca să nu-i fie greu să sufere postirea.

Iar masa el o va lua după toţi, împreună cu cei rânduiţi la săptămână în bucătărie şi cu cei ce slujesc la trapeză. Pentru aceasta la citire, precum şi la cântare, să se numească nu toţi fraţii la rând, ci după alegere, numai cei ce ar putea povăţui pe ascultători.

39. Despre câtimea şi măsura mâncărurilor

Cred că pentru întărirea puterilor va fi de ajuns să se dea la toate mese-le două feluri de fierturi, fie ele la ora şase sau la nouă şi aceasta din pri-cina neputinţei unora dintre fraţi, că dacă cineva n-ar suferi o mâncare, să se întărească cu cealaltă. Aşadar două feluri de fierturi să fie de ajuns pen-tru toţi fraţii. De se vor găsi de undeva fructe sau legume, să se adauge şi acestea ca a treia mâncare. Pâine de ajuns pentru fiecare frate câte 400 g pe zi, fie o singură masă pe zi, fie două, adică prânzul şi cina. Dacă va fi şi cina, atunci chelarul va reţine din partea fiecăruia a treia parte ca s-o dea la cină.

De se va întâmpla vreo lucrare grea, se lasă la voia şi chibzuinţa avvei, ca să adauge ceva când e nevoie, ferind numai în tot chipul pe fraţi de îm-bătare şi îmbuibare cu mâncăruri, că nici un lucru nu este mai necuviin-cios pentru creştin decât îmbătarea, întrucât Însuşi Domnul nostru a zis:

luați seama la voi înșivă, să nu se îngreuieze inimile voastre de mâncare și de băutură (Luca 21, 34). Iar copiilor să nu li se dea tot atâta mâncare, ci mai puțin decât celor mari, păstrând în toate economie. Iar de carnea tuturor vitelor cu patru picioare să se ferească toți, în afară numai de cei bolnavi.

40. Despre măsura băuturii

Fiecare are darul său de la Dumnezeu: unul are un dar, altul alt dar, de aceea noi cu multă băgare de seamă hotărâm măsura pentru întreținerea fiecăruia. Astfel, în ce privește vinul, având în vedere neputințele celor slabi, socotim că pentru fiecare va fi destul câte un pahar (hemino) de vin din viță-de-vie, pe zi. Iar cel ce are de la Dumnezeu putere să se înfrâneze, acela să știe că înfrânarea este vrednică de răsplata Sa.

Dacă așezarea locului sau munca, sau vremea anului cer un adaos la această măsură, în voia avvei este să-l dea sau nu. Numai el să aibă în vedere ca să nu pătrundă cumva beția, căci vinul, după cum citim noi, cu totul nu este lucru călugăresc.

Dar fiindcă în zilele noastre este greu să-i convingi pe călugări ca să nu bea deloc, să ne înțelegem măcar că nu vom bea cu măsura plină, ci cu înfrânare, căci vinul și pe cei înțelepți îi aduce la lepădare și cădere. Iar de se va întâmpla că nu se va putea găsi vin deloc, atunci să binecuvânteze Dumnezeu pe frați ca să îndure aceasta cu răbdare, nicidecum să nu cârtească. Pentru aceasta ei să fie sfătuiți mai vârtos, ca să nu cârtească deloc.

41. La ce ore să se dea masa

De la Sfintele Paști până la Cincizecime, să ia frații masa la ora șase (la noi ora 12), iar când înserează să cineze. De la Cincizecime toată vara (dacă n-au lucrări pe câmp și dacă nu-i împiedică căldura verii), în fiecare miercuri și vineri să postească până la ceasul al nouălea, iar în celelalte zile să ia prânzul la ora șase. Acest prânz de la ora șase, dacă va fi prea mult lucru pe câmp sau prea mare căldură, trebuie să fie amânat după chibzuiala avvei. El toate trebuie să le așeze și să le pună la loc în așa fel, ca să nu se aducă vreo știrbire sufletelor și ca frații să facă toate fără nici o cârtire.

De la ida de septembrie (idele se măsurau de la ziua a noua până la a treisprezecea și a cincisprezecea zi în fiecare lună) până la începutul Patruzecimii, să se ia mâncare totdeauna la ora nouă.; iar în timpul Patruzecimii până la Paști, să se guste mâncare seara. Vremea de seară să nu fie însă prea târziu, ca să nu fie nevoie pentru cei ce stau la masă să aprindă

lumina, ci ca toate să se isprăvească cât timp ţine încă lumina zilei. Şi într-un cuvânt, oricând atât prânzul, cât şi cina trebuie aşa fel potrivite ca toate să se termine cu ziua.

42. După Pavecerniţă toţi trebuie să tacă

În orice vreme monahii cu toată osârdia trebuie să păstreze tăcere, mai ales însă se cere aceasta în ceasurile de noapte. După cină, de va fi sau nu va fi post, fraţii sculându-se de la masă, peste câtva timp se adună la un loc şi unul din ei citeşte cazanii (v. Casian) sau Vieţile Sfinţilor, sau altceva folositor pentru ascultători, numai nu cele cinci cărţi ale lui Moise şi nici cărţile Regilor, căci pentru minţile neputincioase nu este folositor în asemenea vreme a asculta aceste părţi ale Scripturii, ele să fie citite în alt timp. După ce se citeşte cam patru sau cinci file, sau cât va îngădui timpul, merg la Pavecerniţă. Iar după Pavecerniţă nimeni nu mai are voie să vorbească ceva cu cineva. Cel ce va călca această pravilă a tăcerii va fi supus la canonisire grea. Doar de se va întâmpla că va veni cineva străin sau avva va porunci ceva, dar şi aceasta să se împlinească fără zgomot şi trâmbiţare.

43. Despre cei ce întârzie la slujbele dumnezeieşti sau la masă

Abia de se va auzi semnul care cheamă la sfânta slujbă dumnezeiască şi îndată trebuie să ne grăbim fără a zăbovi cât de puţin, lepădând toate câte le-am ţine în mâini, însă astâmpărat, cu băgare de seamă şi fără gălăgie. Nimic să nu se preţuiască mai mult în locul lucrului lui Dumnezeu. Dacă cineva va veni la privegherea de noapte după slava psalmului 97 (care e rânduit să se cânte cât mai prelungit), acela să nu stea la locul său obişnuit între fraţi, ci să stea la spatele tuturor sau la vreun alt oarecare loc aparte pe care-l va arăta avva pentru cei trândavi, ca să-l vadă atât el, cât şi ceilalţi fraţi; iar după terminarea slujbei trebuie să se pocăiască înaintea tuturor.

Pentru aceea s-a hotărât ca cei trândavi să stea la locul cel de pe urmă, ca fiind văzuţi de toţi să se îndrepte ei numai de ruşinea aceea. Dacă ar rămâne ei afară din biserică, s-ar putea întâmpla ca vreunul să se culce şi să doarmă acolo sau să şadă tot timpul fără să se roage, iar dacă vor fi mai mulţi, s-ar putea lua la vorbă şi astfel va da locul celui viclean. De aceea mai bine să stea aceştia înăuntru, ca să nu fie lipsiţi de toate şi ca să se îndrepte.

La slujbele de peste zi, dacă nu va dovedi cineva să vină la slava ce urmează după stihul şi psalmul întâi, atunci, potrivit legii amintite, trebuie să stea la locul cel mai din spate. Să nu îndrăznească unul ca acesta să

se amestece în corul celor ce cântă, până când nu-şi va ispăşi vina prin canonisire, doar numai avva de-i va porunci; totuşi după slujbe trebuie să ceară el iertare de la toţi.

Dacă nu va veni cineva la masă înainte de a se rosti stihul, pentru ca împreună cu toţii să zică stihul şi rugăciunea, şi îndată s-ar aşeza la masă şi aceasta o va face din lene sau din vina sa, unuia ca acesta de două ori să i se facă dojană. Dacă nu se va îndrepta şi iarăşi se va face vinovat de aceasta, să fie despărţit de ceilalţi şi pus la o masă aparte şi porţia de vin nu i se va da. După masă să ceară de la toţi iertare, dând făgăduinţa îndreptării. Aceeaşi pedeapsă să se dea şi aceluia care va lipsi în timpul când se rosteşte stihul de după masă (adică va pleca de la masă înainte de a se rosti rugăciunea). La masa următoare să i se dea mâncare aparte şi după aceasta trebuie să se pocăiască în faţa tuturor fraţilor.

Nimeni să nu îndrăznească a gusta mâncare sau băutură înainte sau după ora hotărâtă. Dacă acela căruia i s-a dat de către avva vreun fel de mâncare deosebită, nu va dori să o mănânce la vreme, de va flămânzi mai târziu, ori să ia această mâncare, ori să nu mănânce nimic până la îndreptarea desăvârşită.

44. Cum să-şi poarte pedeapsa (canonisirea) cei care se depărtează de la legătura cu fraţii

Cei ce pentru vreo vină grea se depărtează de la slujbele bisericeşti şi de la masa obştească, datori sunt ca, prosternându-se la pământ, să stea aşa afară din biserică tot timpul cât durează slujba bisericească, nevorbind nimic şi, când ies fraţii din biserică, să cadă la picioarele lor fără ca să ridice capul. Aşa trebuie să facă ei până când avva îi va dezlega, socotind el că îndeajuns şi-au ispăşit fapta. Dacă în sfârşit avva va da voie unuia dintre aceştia să se apropie de el, atunci, sculându-se, cade acela la picioarele avvei şi ale fraţilor, cerând rugăciuni pentru sine.

După aceea i se dă voie să stea în ceata cântăreţilor sau în vreo altă ceată, după cum va chibzui avva. Însă el n-are voie nici să cânte psalmul, nici să citească, nici altceva să facă în biserică, până când nu va avea încuviinţare din partea avvei. În afară de aceasta, la orice slujbă bisericească, anume la sfârşitul ei, dator este acela, căzând pe faţă în acel loc unde stă, să ceară iertare şi rugăciuni, până când avva îi va porunci să înceteze de a mai face aceasta, socotindu-i vina pe deplin ispăşită. Ispăşirea de pe urmă se cere şi de la fraţii care şi pentru fapte mici se îndepărtează numai de la masa frăţească. Ei fac aceasta până când vor căpăta dezlegare de la avva, care, binecuvântându-i, le va zice: destul este.

45. Despre cei care greşesc cu ceva în biserică

Dacă vreun frate citind psalmul sau răspunsul, sau antifonul, sau o oarecare altă citire, va greşi şi, îndată smerindu-se înaintea tuturor nu se va dezvinovăţi, acela trebuie pedepsit aspru pentru că nu s-a grăbit să-şi îndrepte greşeala făcută din nebăgare de seamă. Iar copiii pentru astfel de greşeli să fie pedepsiţi trupeşte.

46. Despre cei ce greşesc cu altceva

Dacă cineva lucrând la bucătărie, sau la brutărie, sau în grădină, sau în alt oarecare loc, nu va face ceva aşa cum trebuie, ori va strica ceva, ori va pierde ceva, ori altceva va face, şi îndată nu-şi va da pe faţă greşeala sa înaintea avvei şi a fraţilor şi nu-şi va cere iertare, acela trebuie supus la o mai mare măsură de îndreptare, dacă mai târziu se va descoperi greşeala lui de către alţii. Iar în ce priveşte păcatele nevăzute, care se frământă în suflet, pe acelea se cade a le descoperi numai avvei sau bătrânilor duhovnici care ştiu să vindece atât rănile lor, cât şi ale altora, fără a fi descoperite şi date pe faţă înaintea tuturor.

47. Cum se dau semne la slujbele dumnezeieşti

A vesti ceasul rugăciunii, ziua şi noaptea, cade în sarcina avvei şi o face aceasta ori el însuşi, ori porunceşte cuiva dintre fraţii cei mai zeloşi, ca fiecare slujbă să se facă la timpul său. Psalmii sau antifoanele, după avva pe rând să le cânte fraţii cărora li s-a poruncit; însă pentru cântare şi citire să se numească astfel de fraţi, care ar putea săvârşi asemenea slujbă spre folosul celor ce ascultă. Dar şi cei rânduiţi de avva trebuie să împlinească această slujbă cu smerenie, linişte şi cutremur.

48. Despre lucrul manual de toată ziua

Trândăvia este duşmanul sufletului, de aceea în anumit timp fraţii trebuie să se îndeletnicească şi cu lucrul manual, iar în anumite ore să se ocupe şi cu citirea cărţilor dumnezeieşti.

Ambele feluri de îndeletniciri, hotărâm ca să fie împărţite astfel: de la Paşti până la calendele din octombrie (13-16 septembrie) fraţii, ieşind dis-de-dimineaţă, lucrează ceea ce trebuie de la ceasul întâi până la 4; iar de la ceasul 4 până la 6 se ocupă cu cititul.

După ceasul 6, sculându-se de la masă, să se odihnească în aşternuturile lor, păzind tăcerea; iar dacă doreşte cineva să citească ceva, să citească astfel ca pe nimeni să nu stinghereasc㠀. Ceasul 9 să se cânte mai dimineaţă, pe la ora 7 ½ şi iarăşi să se apuce de lucru şi să lucreze până seara. Nicidecum să nu se întristeze, dacă după nevoile locului sau pentru sărăcie, va trebui să lucreze mai mult, căci aşa sunt monahii care trăiesc din lucrul mâinilor lor, după cum au hotărât Părinţii noştri şi Apostolii.

Iar de la calendele din octombrie şi până la începutul Patruzecimii, să se ocupe cu cititul până la ora două; la ora două să cânte ceasul 3 şi apoi până la ora 9 toţi să facă lucrul ce li s-a dat fiecăruia. Îndată ce va fi vestit cel dintâi semn pentru începerea ceasului 9, toţi trebuie să-şi părăsească lucrul lor şi ascunzând toate, să aştepte al doilea semn, după care merg cu toţi la masă. După masă să se ocupe cu citirea psalmilor sau a cazaniilor.

În zilele Patruzecimii, de dimineaţă şi până la ceasul 3, toţi fraţii să se ocupe cu cititul, iar de aici şi până la ceasul 9 să se îndeletnicească cu lucrările lor. În aceste zile ale Patruzecimii, fiecare frate trebuie să-şi ia din bibliotecă o singură carte, pe care dator este să o citească până la sfârşit (asemenea cărţi să se dea la începutul Patruzecimii). În timpul acesta se trimit doi sau trei bătrâni care cercetează chiliile în ceasurile când fraţii datori sunt să se ocupe cu cititul şi supraveghează ca nimeni să nu piardă aceste ceasuri în zadar, în trândăvie, în dormitare, sau grăire în deşert, iar nu în citire, spre vătămarea sa şi spre sminteala altora. Dacă cineva se va dovedi astfel (ceea ce să nu se întâmple) să fie dojenit o dată şi de două ori; dacă nu se va îndrepta, să fie supus măsurilor de îndreptare, ca şi alţii să aibă frică şi ca să nu se întâlnească frate cu frate în zadar.

Duminică toţi să se ocupe cu cititul, în afară de aceia care sunt rânduiţi la diferite ascultări. Dacă cineva nu vrea sau nu poate să citească şi să judece, acela să fie pus la vreun alt lucru, ca să nu petreacă timpul în trândăvie. Fraţilor care au fire gingaşă şi slabă să li se dea astfel de lucru, ca nici să nu stea fără de lucru, dar nici să se obosească peste măsură. Despre o astfel de neputinţă a lor va judeca avva.

49. Cum să se petreacă timpul Patruzecimii

Cu toate că în orice vreme viaţa monahului trebuie să curgă în asprimea Patruzecimii, dar fiindcă nu mulţi sunt înzestraţi cu această virtute, apoi îndemnăm ca măcar în aceste zile ale Patruzecimii să ne păzim viaţa în toată curăţia, răsplătind astfel în aceste sfinte zile toată trândăvia din celelalte părţi ale anului. Şi o împlinim aceasta cu destoinicie dacă, potolindu-ne patimile, vom stărui în rugăciune cu lacrimi, ne vom îndeletnici cu citirea, ne vom înfrânge inima şi ne vom înfrâna în toate.

Aşadar, să mărim întrucâtva în aceste zile sarcina obişnuită a slujirii noastre, prin săvârşirea de rugăciune deosebită, prin lepădarea de anumite feluri de mâncare şi de băutură, pentru ca fiecare frate de bună voie, cu bucuria Duhului Sfânt să aducă ceva ca jertfă lui Dumnezeu peste măsura hotărâtă, adică să se lipsească de ceva trupul său, ori în ce priveşte mâncarea sau băutura, sau somnul, sau întrebuinţarea limbii, cu toată bucuria duhovnicească aşteptând Sfintele Paşti. Însă orice ar dori vreun frate să aducă lui Dumnezeu din partea sa, să fie aceasta descoperit şi avvei, ca acea jertfă să se facă cu rugăciunea şi cu binecuvântarea lui, căci ceea ce se face fără învoirea părintelui duhovnicesc, aceea se batjocoreşte prin îngâmfare, ori prin mărirea deşartă şi nu merită răsplată, ci osândă.

50. Despre fraţii care lucrează departe de biserică sau se află în călătorii

Fraţii care se găsesc la lucru în loc depărtat şi nu dovedesc la orele hotărâte să vină la biserică şi despre care avva va chibzui că într-adevăr aşa este, să săvârşească slujba lui Dumnezeu acolo unde lucrează, cu frica lui Dumnezeu plecându-şi genunchii. De asemenea şi cei plecaţi în călătorie să nu scape din vedere rugăciunile rânduite pentru cutare sau cutare ceas, ci să le plinească aşa cum pot şi să nu nesocotească această sarcină a slujirii lor.

51. Despre fraţii care nu pleacă în loc prea depărtat

Fratele pe care-l trimit undeva cu vreo trebuinţă şi care nădăjduieşte ca în aceeaşi zi să se întoarcă în mănăstire, nu poate lua masa undeva aiurea, chiar dacă l-ar ruga cineva; aceasta să o facă numai cu aprobarea avvei. Cine va face altfel, să i se dea canonul lepădării (îndepărtării).

52. Despre biserica mănăstirii

De aceea biserica şi se numeşte casă de rugăciune, că într-însa nimic altceva nu se poate face, în afară de rugăciuni. După ce se sfârşeşte lucrul lui Dumnezeu, toţi ies în adâncă tăcere, dând închinăciune cucernică lui Dumnezeu. Fratele care ar voi aparte să se roage, să nu fie împiedicat. Cel ce ar dori să se roage în acest chip trebuie să intre încetişor şi să-şi facă rugăciunea liniştit, neridicându-şi glasul, cu lacrimi de pocăinţă şi îndreptându-şi inima către Dumnezeu. Fără de acest scop nimeni nu are voie să rămână în biserică, după ce se termină lucrul lui Dumnezeu, adică slujba dumnezeiască, ca să nu împiedice pe alţii care ar dori să se roage.

53. Despre primirea străinilor

Pe toți străinii care vin la mănăstire se cade a-i primi ca pe Însuși Hristos, căci El va zice oarecând: *străin am fost și M-ați primit* (Matei 25, 35). Fiecăruia să i se dea cinstea cuvenită, mai ales celor ce viețuiesc asemenea nouă și pribegesc. De aceea, îndată ce se va aduce vestea cum că a venit vreun străin trebuie să-i iasă în întâmpinare ori însuși avva, ori cineva dintre frații anume rânduiți (aceasta depinde de cine va fi străinul) și să-l primească cu toată bucuria. Mai întâi se cade să se roage la un loc cu cel venit și apoi să se salute în pace. Această sărutare a păcii să nu se dea mai înainte, decât după rugăciune, ca să scape de meșteșugul diavolesc. Și chiar salutarea să se facă cu toată smerenia. Când ne plecăm capul sau cu tot trupul ne prosternăm la pământ, fie întâmpinând, fie petrecând pe străini, primim pe Însuși Hristos, deci Lui I se dă închinăciune.

După primire străinii să se ducă la rugăciune, apoi să stea cu avva sau cu acela căruia îi va porunci el. Oaspetelui venit se cade să i se citească din legea lui Dumnezeu, spre zidire; apoi să i se aducă și mâncare. Chiar și postul poate să-l calce starețul când primește un oaspete, doar de se va întâmpla vreo zi anumită de post, de la care nu se poate abate. Iar frații datori sunt să păstreze obiceiul postirii.

Însuși avva să dea apă străinilor, ca să se spele pe mâini; iar picioarele să le spele chiar avva ajutat de ceilalți frați (rânduiți la casa de oaspeți).

La spălarea picioarelor să se zică acest stih: *Primit-am, Dumnezeule, mila Ta, în mijlocul locașului Tău* (Ps. 47, 8). Iar pe străinii săraci se cade a-i primi cu deosebită grijă și osârdie, căci îndeosbi primind pe astfel de străini, primim pe Domnul. Iar bogaților de la sine se dă cinste. Bucătăria pentru avva și pentru oaspeți trebuie să fie aparte, pentru ca atunci când vin aceștia în orice ceas nehotărât, să nu tulbure pe ceilalți frați. La această bucătărie să se numească câte doi frați pe an, care să facă și acolo toate cele de trebuință. Când va fi nevoie să li se dea ajutoare, pentru ca frații să slujească fără de cârtire; iar când n-au de lucru, să iasă și ei la muncă, în care parte li se va porunci. Și nu numai față de aceștia, dar și față de ceilalți, care sunt rânduiți la vreo slujire mănăstirească, să se țină această pravilă, că oriunde se ivește nevoia, să se dea ajutor celor ce slujesc; când însă aceștia nu vor avea de lucru, să ajute și ei pe alții, unde li se va porunci.

Și la casa de oaspeți să se numească un frate, plin de frica lui Dumnezeu, care să supravegheze acolo toate, căutând ca paturile să fie bine așternute și toată casa, ca o casă a lui Dumnezeu, să fie bine așezată. Cei ce n-au voie, nici să nu se întâlnească și nici să stea de vorbă cu oaspeții, iar dacă întâmplător se va întâlni cu vreunul dintre ei, să facă numai închinăciune, după cum s-a zis și, cerând binecuvântare, să treacă mai departe, spunând că el nu are voie să vorbească cu cei străini.

54. Dacă are voie monahul să primească scrisori sau altceva

Nicidecum nu se cade monahului să primească scrisori, binecuvântări sau vreun alt lucru, de la părinții săi, de la altcineva sau chiar unul de la altul, fără binecuvântarea avvei și nici să răspundă acelora fără aprobarea avvei. De se va trimite vreunui frate ceva de la părinții lui, el să nu îndrăznească a primi, până când nu va vedea și avva. Dacă se vor putea primi cele trimise, numai avva să hotărască cui anume să le dea; și fratele pentru care s-a trimis nu trebuie să se supere pentru aceasta, ca să nu dea loc diavolului. Cel ce va face altfel se va pedepsi cu canonisirea obișnuită.

55. Despre îmbrăcămintea și încălțămintea fraților

Îmbrăcămintea să se aleagă pentru frați după felul locului unde trăiesc și după clima de acolo; în țările friguroase e mai mare nevoie de ea, iar în cele calde, mai mică. A hotărî în această privință se lasă în seama starețului. La noi s-ar putea folosi de puțină îmbrăcăminte și deci hotărâm pentru fiecare frate: câte o cămașă și câte o tunică (un fel de caftan al nostru), cămașa să fie de lână pentru iarnă, iar pentru vară de pânză; de asemenea să aibă fiecare un șorț pentru lucru, iar ca încălțăminte, sandale și cizme. Despre culoarea îmbrăcămintei și despre calitatea ei, monahii nu trebuie să judece, ci să fie mulțumiți cu ceea ce se poate găsi în acea localitate și cu un preț cât mai mic.

Despre măsura îmbrăcămintei se va îngriji avva ca să nu fie prea scurtă, ci să se potrivească întocmai. Când se capătă îmbrăcămintea nouă, cea veche trebuie predată și păstrată într-o cameră aparte, pentru săraci. E de ajuns ca fiecare monah să aibă câte două cămăși și câte două tunici, pentru dormit și pentru nevoia de a le spăla, iar ce este mai mult decât aceasta, să le lepede. De asemenea și sandalele și orice lucru vechi să fie predat, când se dă în schimb lucrul nou. Cei ce pleacă în călătorie capătă femoralii (un fel de pantaloni), pe care la întoarcere îi dau înapoi, spălându-i bine. Să se aibă de rezervă atât cămăși, cât și tunici ceva mai bune, pentru cei care pleacă în călătorie să le îmbrace și la întoarcere să le predea.

Pe pat e de ajuns să se aștearnă o rogojină sau un sac umplut cu fân sau paie, o învelitoare și o pernă. Avva trebuie să cerceteze din când în când paturile, ca să nu adauge cineva ceva de prisos la patul său. Dacă se va găsi la cineva din lucrurile care nu i-au fost date de avva, acela să se pedepsească cu cea mai grea canonisire. Ca să se taie orice încercare de a avea ceva al său aparte, avva trebuie să dea fiecăruia tot ce-i este de trebuință: cămașă, tunică, sandale, cizme, șorț, cuțitaș, condei, ac, ștergar,

hârtie (sau tăbliţe pentru scris); în această privinţă avva să ţină socoteala de cele ce s-au zis în Faptele Apostolilor: *şi le împărţeau tuturor, după cum avea nevoie fiecare* (Fapte 2, 45). Şi el să aibă în vedere neputinţele celor ce au nevoie, iar nu dorinţa celor ce pizmuiesc de a stăpâni peste multe. Şi orice hotărâre ar lua în această privinţă, să se gândească la răsplata pe care o va avea de la Dumnezeu.

56. Despre masa avvei

Totdeauna avva trebuie să stea la masă împreună cu oaspeţii şi cu cei străini. Dacă nu se întâmplă nimeni din cei străini, să cheme la masa sa pe cine va voi dintre fraţi. Iar cu ceilalţi fraţi să mănânce totdeauna unul sau doi bătrâni, rânduiţi de avva, care vor supraveghea buna rânduială.

57. Despre meşterii mănăstireşti (dintre fraţi)

Dacă în mănăstire sunt meşteri (dintre fraţi), aceştia datori sunt să-şi facă treaba cu toată smerenia. Dacă vreunul dintre ei se va mândri cu meşteşugul său, ca unul ce ar aduce folos mănăstirii, pe acesta se cade a-l depărta de la meşteşugul lui şi să nu i se mai dea voie să lucreze ceea ce a lucrat; numai după ce se va smeri, poate să-i încuviinţeze iarăşi avva ca să se ocupe cu acel meşteşug. Dacă se va hotărî să vândă ceva din cele lucrate de mâinile fraţilor, să bage bine de seamă, prin cine să facă aceasta, ca să nu aibă loc vreo şmecherie în dauna mănăstirii. Celui ce i se porunceşte să facă vânzare trebuie să ţină minte de soarta lui Anania şi a Safirei (Fapte 5), ca să nu se facă vinovaţi şi ei de aceeaşi moarte sufletească, cu care aceia au fost pedepsiţi trupeşte. Aceasta trebuie să o aibă în gând şi toţi ceilalţi, care cugetă să pună la cale vreo afacere în dauna mănăstirii. Când pun preţul să alunge patima iubirii de argint, ci mai cuviincios este totdeauna să se stabilească un preţ mai mic, ca în toate să se slăvească Dumnezeu.

58. Despre primirea fraţilor în mănăstire (a începătorilor sau novicilor)

Dacă cineva dintre începători voieşte să îmbrăţişeze viaţa călugărească, nu îndată să i se dea drumul în mănăstrie, ci precum zice Apostolul: *cercaţi duhurile, dacă sunt de la Dumnezeu* (I Ioan 4, 1). Aşadar, dacă cel sosit din nou va bate neîncetat la poartă şi va suferi cu răbdare întristările ce i se vor pricinui, şi respingerea lui de a intra în mănăstire în timp de patru sau cinci ani şi el nu va înceta să se roage, abia atunci să i se dea voie

să intre şi timp de câteva zile să trăiască în casa de oaspeţi; după aceasta să fie aşezat în chilia pentru începători. Acolo trebuie să înveţe ceea ce i se va porunci, tot acolo va lua masa şi va dormi.

Să fie dat pe mâna unui bătrân iscusit, care ştie să agonisească suflete pentru Domnul. Acesta cu toată grija să-l supravegheze pe începător, dacă într-adevăr caută pe Dumnezeu, dacă are râvnă pentru lucrul Domnului (pentru rugăciune), dacă este grabnic la ascultare, dacă rabdă dojana. Trebuie să i se spună toate greutăţile şi durerile care se întâlnesc în calea spre Dumnezeu. Dacă va făgădui că va fi statornic şi neabătut, atunci după două luni să i se citească rânduiala de faţă în întregime şi să i se spună: iată legile sub care te vei nevoi; dacă poţi să împlineşti toate acestea, atunci intră, iar dacă nu poţi, mai bine pleacă. Şi dacă el va arăta dorinţa nezdruncinată ca să rămână, să fie dus iarăşi în chilia pentru începători şi din nou să fie cercat în răbdare (citirea rânduielii se făcea în pridvorul bisericii şi dura mai multe zile).

După şase luni să i se citească din nou aceeaşi rânduială. Dacă după o atât de lungă cugetare el va făgădui să păzească toate cele rânduite şi să împlinească toată porunca, abia atunci să fie primit în numărul fraţilor. El să ştie că din acel moment s-a pus sub legea rânduielii şi că de acum nu mai are voie să părăsească mănăstirea, ori să încerce să-şi scoată grumajii de sub jugul pe care el, după atât de lungă cugetare, a fost slobod ori să-l primească, ori să-l respingă.

Primirea se face în biserică, în faţa tuturor şi înaintea a toată frăţia el dă făgăduinţă să nu se lepede de hotărârea sa; în purtarea sa să fie totdeauna ascultător şi să împlinească toate. Făgăduinţa se rosteşte înaintea lui Dumnezeu şi a îngerilor săi, aşa încât dacă cineva se va abate cât de puţin de la ea, îl va judeca Acela, pe Care-L va amăgi el.

Făgăduinţa sa trebuie s-o aştearnă şi pe hârtie, pe numele sfinţilor, ale căror moaşte se odihnesc în biserica mănăstirii şi pe numele avvei şi s-o iscălească cu mâna sa, iar dacă nu ştie să scrie, s-o scrie altul în locul lui şi după cererea lui, iar el va pune pecetea şi va duce cu mâna sa această făgăduinţă scrisă, punând-o la altar; atunci începătorul zice următorul stih: *Apără-mă, după cuvântul Tău, şi mă viază şi să nu-mi dai de ruşine aşteptarea mea* (Ps. 118, 116). După el toată frăţia repetă de trei ori, adăugând: „slavă Tatălui". Apoi fratele nou primit se închină până la pământ la toţi, cerând rugăciuni. Din această clipă el se socoteşte ca intrat în numărul fraţilor.

Dacă are vreo avere, el o împarte înainte de a intra în mănăstire, celor săraci sau în faţa tuturor o jertfeşte mănăstirii, nimic nelăsând pentru sine. În mănăstire el nu mai are putere nici asupra trupului său, şi nicidecum asupra vreunui lucru, chiar aici în biserică el leapădă hainele sale şi se îmbracă în cele mănăstireşti. Hainele lui vechi se păstrează în cămara pen-

tru îmbrăcăminte, pentru ca, dacă după învățătura diavolului ar dori să iasă din mănăstire, să fie gonit afară în hainele lui cele vechi. Iar în ce privește făgăduința ce-a dat el în scris și a pus-o pe altar, înapoi nu o va mai primi: ea va rămâne pentru totdeauna în mănăstire.

59. Despre copiii de neam ales sau copiii de săraci, închinați lui Dumnezeu

Dacă cineva dintre boieri își va sfinți lui Dumnezeu pe fiul său în vreo mănăstire și dacă copilul încă e mic de vârstă, atunci părinții lui dau făgăduință în scris după cum s-a arătat mai sus și aducând cele de trebuință pentru Jertfa cea fără de sânge, atât scrisoarea lor, cât și mâna copilului se pun sub acoperământul Sfintei Mese și în acest chip îl închină lui Dumnezeu.

În ce privește averea, părinții prin scrisoarea lor făgăduiesc cu jurământ că nici ei, nici altcineva și nici pe vreo altă cale niciodată nimic nu vor aduce copilului lor și cu nimic nu-l vor ajuta ca să-și recapete averea. Iar dacă aceasta nu vor voi s-o facă, ci vor aduce vreun prinos în mănăstire ca milostenie pentru sufletele lor, datori sunt atunci să facă scrisoare de danie în folosul mănăstirii privitor la acele lucruri, pe care le donează. Dacă vor voi, pot să păstreze până la moarte dreptul de folosință asupra acelei părți. Toate acestea trebuie să se facă în așa fel, încât copilul să nu știe despre aceasta nimic, ca să nu slujească asemenea lucruri spre pieirea lui (ceea ce să nu fie), după cum știm noi din practică.

La fel fac și cei săraci, iar cei ce n-au nimic, fac numai scrisoarea și, aducând ce este de trebuință pentru Jertfa cea fără de sânge, închină lui Dumnezeu pe copilul lor în fața martorilor.

60. Despre preoții care doresc să trăiască în mănăstire

Dacă cineva din tagma preoțească va cere să fie primit în mănăstire, nici pentru acela să nu se dea încuviințare dintr-o dată. Dar dacă va cere insistent, să fie primit spunându-i-se că el de asemenea trebuie să împlinească toate pravilele mănăstirești și că nu i se va face nici o înlesnire, ci să fie după cum este scris, *prietene, pentru ce ai venit?* (Matei 26, 50). Să i se dea învoire să stea îndată după avva, de asemenea să binecuvânteze și să slujească Liturghia, dar numai dacă va porunci avva, iar de nu, să nu cuteze, cunoscând că în toate este supus rânduielii mănăstirești și mai vârtos, trebuie să dea pildă de smerenie.

Când se fac adunări ale tuturor fraților pentru sfătuire asupra unei trebuințe mănăstirești, să stea la acel loc, care i se cade după intrarea în mănăstire, iar nu acela care i se cuvine pentru vrednicia preoțească.

Din ceilalți clerici, dacă ar dori cineva să intre în frăția mănăstirească, fiecare după ce va fi primit, să se pună la locul cuvenit; se vor primi numai aceia care vor da făgăduința să păzească neclintit rânduielile și care sunt tari în hotărârea lor.

61. Cum se vor primi monahii străini

Dacă vreun monah străin, venit din locuri depărtate, ar dori să stea ca oaspete în mănăstire, atunci, dacă nu tulbură liniștea mănăstirii cu deprinderile sale și dacă este mulțumit cu toate câte le găsește, să fie primit după cum voiește. Dacă el într-adevăr va găsi ceva vrednic de îndreptare și cu toată dragostea smerită va arăta acest lucru, atunci avva trebuie să ia în seamă sfatul lui, că poate pentru aceasta l-a și îndreptat aici Dumnezeu, ca să se îndrepte după sfaturile lui cele ce sunt lipsă.

Dacă va dori mai târziu să rămână pentru totdeauna în mănăstire, să nu fie respins, mai ales dacă în timpul cât a stat în mănăstire s-a arătat că are purtare bună și nu e stăpânit de nici o patimă. Iar dacă este peste măsură de pretențios sau s-a dovedit că e stăpânit de vreun viciu, atunci nu numai să nu-l primească în numărul fraților, ci să fie poftit cu toată cinstea ca să se depărteze, pentru ca nu cumva și alții să se molipsească de neputințele lui. Iar dacă nu merită să fie îndepărtat, atunci, când se cere el în mănăstire, nu numai că de îndată să fie primit în frăție, ci și rugat ca să rămână acolo pentru totdeauna, pentru ca din pilda lui să se învețe și alții, căci în tot locul aceluiași Dumnezeu slujim și pentru același Împărat ne trudim.

Iar dacă însuși avva îl va găsi că e astfel, poate să-i dea o dregătorie mai înaltă, decât cum i s-ar cuveni după timpul primirii în mănăstire și nu numai de e monah, dar și dacă e cineva din tagma clericală, în diferite trepte ale lor, avva poate să-i așeze în vrednicii mai înalte decât s-ar cădea după timpul primirii, dacă îi va găsi destoinici de așa ceva, văzându-le viața lor. Să nu cuteze însă avva de a primi pentru totdeauna pe vreun monah, știind din care mănăstire este el, fără știrea starețului acelei mănăstiri și fără scrisori de încredințare, după cele scrise: *ceea ce urăști tu, nimănui să nu-i faci* (Tobit 4, 15).

62. Despre preoții mănăstirii

Dacă avva găsește de cuviință că e nevoie să fie în mănăstire preoți sau diaconi, să aleagă dintre ai săi pe cei ce ar fi vrednici de această treaptă. Cel sfințit (hirotonisit) să se păzească de orice înălțare sau trufie și să nu îndrăznească să facă ceva de la sine, în afară de ceea ce i se va porunci de către avva, cunoscând că i se cade mai mult decât altora să păzească rânduielile așezate. Dacă a primit preoția, să nu uite datoria de a se supune rânduielilor și întregii cuviințe mănăstirești, sporind lui Dumnezeu din ce în ce mai mult.

În afară de slujba ce o face în altar, totdeauna să stea la locul care i se cade după vechimea intrării în mănăstire; doar dacă întreaga frăție, dimpreună cu avva va hotărî să capete un loc mai de cinste, pentru vrednicia vieții sale, atunci să stea acolo unde i se poruncește. Iar dacă vreunul dintre aceștia, cunoscând că este dator să păstreze toate pravilele, așezate de decani și de alți mai mari, își va îngădui să nu se plece acestora, să fie judecat nu ca un preot, ci ca un călcător de lege. Dacă după mai multe sfaturi nu se va îndrepta, să se aducă la cunoștința episcopului, ca să-l sfătuiască cu toată puterea sfătuirii lui. Și dacă nici după aceasta nu se va îndrepta, ci dimpotrivă își va înmulți călcările de lege, să fie gonit din mănăstire: aceasta însă numai atunci dacă îndărătnicia lui va fi așa de mare, încât nu va voi nicidecum să se supună rânduielilor și a le îndeplini întru totul.

63. Despre locul pe care trebuie să-l aibă fiecare frate și despre legăturile dintre frați

Frații trebuie să țină în mănăstire acele locuri care li se cuvin după vechimea primirii și după destoinicia vieții și, în sfârșit, după cum va hotărî avva. Avva să nu smintească turma ce-i este încredințată și să nu dea loc, ca un purtător al puterii depline vreunei hotărâri nedrepte, ci totdeauna să țină minte că pentru toate judecățile și faptele sale va da sema înaintea lui Dumnezeu. În ordinea pe care a așezat-o el, sau pe care o au frații, să se apropie ei la sărutarea păcii și la împărtășire, să se schimbe la cântarea psalmilor și la starea în strană. Rânduielile acestea, în orice loc, să nu le așeze numaidecât frații cei mai înaintați în vârstă, *căci tinerii Samuil și Daniil au făcut judecată asupra bătrânilor.*

În afară de aceia pe care avva îi ridică în treaptă mai înaltă după destoinicie, sau pe care îi coboară pentru anumite pricini, toți ceilalți care intră în mănăstire astfel să și urmeze totdeauna unul după altul, după vechimea intrării, anume, cel ce a intrat în ceasul al doilea din zi să se so-

cotească pe sine drept cel mai tânăr şi cel mai de pe urmă, faţă de acela care a intrat în ceasul întâi din aceeaşi zi, oricare ar fi vârsta sau vrednicia lui. În ceea ce priveşte copiii, pentru ei sunt alte rânduieli.

Cei mai tineri în ordinea primirii în mănăstrie, datori sunt să dea cinste acelora care au intrat mai demult, iar aceştia, la rândul lor, să iubească pe cei mai tineri. Nimeni n-are voie să pornească pe altul cu vreun nume rău; iar cei mai mari, adresându-se către cei mai mici, să zică: „fratele cutare". Şi avva care, cum se crede, ţine locul lui Hristos, să se numească „**domnul** avva cutare". El însă să-şi dea silinţa totdeauna să se arate vrednic de această cinste.

Oriunde s-ar întâlni fraţii, cel mai mic să ceară binecuvântare de la cel mai mare. Când vine cineva mai mare, cel mai mic e dator să se scoale şi să-i dea locul. Cel mai mic n-are voie să se aşeze pe scaun, până când nu-i va da voie cel mai mare; pentru ca în toate să se împlinească cele scrise: *în cinste unii altora daţi-vă întâietate* (Rom. 12, 10). Copiii, pruncii, tinerii să treacă la biserică sau la masă în ordinea cuvenită. De asemenea, când sunt afară din mănăstire, în orice loc, datori sunt să păzească buna-cuviinţă şi rânduiala, aflându-se sub supraveghere aspră, până când vor ajunge la vârsta desăvârşită.

64. Despre alegerea avvei

Cu privire la alegerea avvei să se păstreze totdeauna această lege, ca acela să fie avva, pe care-l va alege în unire toată frăţia, în frica lui Dumnezeu şi după sfătuire sănătoasă. Să se ia în seamă atunci vrednicia vieţii lui şi măsura învăţăturii pe care o are, chiar dacă acela era până la alegere pe treapta cea de pe urmă în mănăstire. Dacă frăţia, în nădejdea unor îngăduinţe din partea avvei pentru felurite patimi şi vicii, îşi va alege un astfel de avva, care la rândul lui nu este străin de toate aceste deprinderi rele şi dacă va afla despre aceasta episcopul în eparhia căruia se află mănăstirea sau de vor afla avvi din mănăstirile din împrejurime, sau creştinii din vecinătate, aceştia se vor îngriji atunci ca să se risipească sfatul celor răi şi să se aşeze în casa lui Dumnezeu un chivernisitor bun, cunoscând că în asemenea caz vor lua plata cea bună de vor face aceasta curat, din râvna lui Dumnezeu, şi dimpotrivă vor greşi mult dacă vor trece cu vederea asemenea fărădelege.

Cel ales în dregătoria de avvă, totdeauna să se gândească la sarcina pe care a luat-o asupra sa şi să cugete cui va da el seama despre chiverniseala sa. Să cunoască însă că dator este mai vârtos să aibă grijă cum să facă mai bine fraţilor şi mănăstirii, decât cum să stăpânească mai slobod şi mai samavolnic. Se cade să ştie el bine de tot legea lui Dumnezeu, ca să aibă

de unde scoate cele noi şi cele vechi spre zidirea fraţilor, să fie apoi întreg şi curat la cuget, treaz, milostiv, alegând mila în locul judecăţii celei drepte, ca şi el să se învrednicească cândva de aceasta. Să urască păcatul şi să iubească pe fraţi.

Îndreptând pe cei stricaţi, să lucreze cu toată chibzuinţa, fugind de apăsarea peste măsură, pentru ca atunci când va începe el să curețe rugina cu prea multă osârdie, vasul însuşi să nu se strice. Aducându-şi aminte de smerenia pe care trebuie s-o poarte în sine, să umble cu toată înţelepciunea ca să nu frângă nici trestia cea aplecată.

Prin aceasta nu i se dă îndemn ca să îngăduie viciile să se înmulţească, ci ca să le taie cu multă înţelepciune şi dragoste şi să chibzuiască cum să se poarte faţă de fiecare în parte, după cum am zis mai sus. Cu toată osârdia în aşa fel să îndrepte toate treburile, ca toţi mai mult să-l iubească, decât să se teamă de el. Să nu fie prea alergător şi încărcat cu prea multe griji, să nu facă nimic peste măsură şi să nu fie îndărătnic în cugetele sale, să nu fie zavistuitor şi bănuitor, căci altfel niciodată el n-are să vadă o zi liniştită.

În faptele şi în hotărârile sale totdeauna să fie băgător de seamă şi bine chibzuitor, atât în treburile duhovniceşti, cât şi în cele trupeşti. Ascultările trebuie să le împartă el cu dreptate, potrivit cu puterile fiecăruia, aducându-şi aminte de buna chibzuinţă a lui Iacov, care spunea despre oile sale: *de le vom mâna tare numai o zi, ar pieri toată turma* (Facere 33, 13). Ţinând seama că aceste mărturii şi altele asemenea lor glăsuiesc despre buna chibzuinţă – maica tuturor virtuţilor, în aşa fel să pună la cale toate şi în aşa fel să le măsoare el, încât şi cei tari să le dorească şi cei slabi să nu fugă de la ele. În privinţa acestui fel de chivernisire să-şi găsească îndemnul în cuvintele Domnului, pe care le-a spus slugii Sale celei bune, care totdeauna şi la bună vreme dădea argaţilor hrana lor: *Fericită este sluga aceea, pe care venind stăpânul său, o va afla făcând aşa. Adevărat zic vouă că peste toate avuţiile sale o va pune* (Matei 24, 46-47).

65. Despre prepozitul mănăstirii (locţiitorul stareţului)

Adeseori se întâmplă că, din cauza prepozitului, se fac mari gâlcevi şi neînţelegeri pe la mănăstiri, când aceştia, umplându-se de duhul cel rău al trufiei şi socotindu-se pe sine a fi deopotrivă cu stareţul, încep a pune la cale multe cu de la sine putere şi în acest chip fac împerecheri în frăţie. Mai ales aceasta se întâmplă acolo unde aceiaşi stareţi care au ales pe stareţul mănăstirii aleg şi pe prepozit.

Cum că această alegere e împotirva înţelepciunii, se vede din faptul că prepozitul ales în acest fel din capul locului are prilej de a se mândri. Cugetele cele rele încep a-i şopti cum că el deloc nu trebuie să depindă de

starețul său, fiindcă e ales de aceleași fețe și pe aceeași cale ca starețul însuși. De aici se nasc pricini, certuri, împotriviri, pizme și alte neorânduieli. Când între avva și prepozit nu este cuvenita legătură a păcii, atunci și ceilalți frați sunt în primejdie de a aluneca pe calea pierzării sufletești. Drept pricinuitori ai acestui rău să se socotească aceia care au luat parte la alegerea unui asemenea prepozit.

Așadar, pentru paza păcii și a dragostei, hotărâm ca orice lucru în mănăstire să se facă numai după voia avvei. Și de este cu putință, toate rânduielile mănăstirești așezate de avva, să fie supravegheate numai de către decani, despre care s-a vorbit mai sus, pentru ca împărțindu-se acest drept între mai mulți, nici unul să nu aibă prilej de a se mândri.

Dacă nevoile mănăstirii vor cere să se aleagă un prepozit și aceasta pentru numărul cel mare de frați, însuși avva cu toată înțelepciunea să și-l aleagă, sfătuindu-se mai întâi cu cei mai evlavioși dintre frați. Acest prepozit trebuie să facă cu supunere desăvârșită tot ceea ce i se va porunci de către avva, neîngăduindu-și nimic din cele ce sunt împotriva voii avvei. Cu cât mai mare cinste i s-a dat față de ceilalți frați ai mănăstirii, cu atât mai multă supunere trebuie să dea el capului mănăstirii.

Dacă prepozitul va fi văzut în oarecare viciu sau se va prea înălța în trufie, sau va călca vreuna din sfintele pravile, să fie sfătuit până la a patra oară; dacă nu se va îndrepta, să se întrebuințeze măsurile de îndreptare hotărâte de legea mănăstirească. Dacă nu se va îndrepta nici după aceasta, să fie coborât din vrednicia ce o are și în locul lui să se pună altul, mai destoinic. Dacă nici după aceasta nu se va cuminți și nu se va astâmpăra, să fie gonit din mănăstire. Să țină minte însă avva că pentru toate judecățile sale va da el seama înaintea lui Dumnezeu și să nu lase loc în sufletul său focului dușmăniei sau a pizmei, punând-o în locul râvnei celei adevărate.

66. Despre portarul mănăstirii

Ca portar al mănăstirii să fie rânduit un frate înaintat în vârstă și înzestrat cu înțelepciune care ar putea primi și da răspunsuri și a cărui vârstă l-ar împiedica să rătăcească cu gândurile. Acest portar trebuie să-și aibă totdeauna chilie în afara mănăstirii, pentru ca cei ce vin totdeauna să-l găsească gata să le dea răspuns. Îndată ce va bate cineva la poartă sau îndată ce vreun străin își va ridica glasul, să-i răspundă *Deo gratias* (lui Dumnezeu mulțumită) ori să binecuvânteze și cu toată blândețea, cu frica lui Dumnezeu și cu dragoste caldă să se grăbească să-i dea răspuns. De va avea nevoie de ajutor, să i se rânduiască un frate dintre cei mai tineri.

Mănăstirea, dacă se va putea, să fie aşezată astfel ca toate cele de trebuinţă şi anume: apă, moară, grădină, bucătărie şi felurite ateliere să se găsească chiar în curtea mănăstirii, pentru ca fraţii să nu aibă nevoie a părăsi curtea mănăstirii şi de a rătăci aiurea, căci acest lucru deloc nu este folositor pentru sufletele lor. Este de dorit ca această pravilă să se citească cât mai des fraţilor, pentru ca nimeni să nu se poată apăra că n-o cunoaşte.

67. Despre fraţii care pleacă undeva pentru treburile mănăstireşti

Fraţii care pleacă în călătorie să se încredinţeze rugăciunilor tuturor fraţilor şi stareţului, şi la orice slujbă dumnezeiască se cade a-i pomeni pe toţi cei ce călătoresc. Iar dacă se întorc fraţii din călătorie în aceeaşi zi spre seară, după ce se termină slujbele zilei, prosternându-se la pământ, să ceară rugăciunile celorlalţi pentru toate greşelile ce au săvârşit în timpul călătoriei, dacă cu ochiul au încercat să vadă ceva rău sau cu urechile să audă, sau cu limba să grăiască ceva de prisos.

Nimeni dintre ei să nu-şi îngăduie să spună altuia ceva din cele ce a văzut sau a auzit în afara mănăstirii, căci din această pricină multă stricăciune se face în sufletele fraţilor. Cel ce îşi va îngădui să facă ceva asemănător să fie canonisit. La fel să se dea pedeapsă şi aceluia care va îndrăzni să iasă din ograda mănăstirii sau să se ducă undeva sau măcar ceva să facă fără încuviinţarea avvei.

68. Despre ascultări grele peste măsură

Dacă se va da în sarcina vreunui frate vreo lucrare foarte grea care să-i întreacă puterile, acela dator este să primească cuvântul celui ce porunceşte, cu toată smerenia şi plecăciunea. Dacă de fapt se va vădi că greutatea lucrării întrece puterile lui, să meargă şi să spună el aceasta, însă la timp şi cu toată supunerea, iar nu în duhul mâniei şi al împotrivirii. Dacă şi după aceasta cel mai mare nu va desfiinţa porunca dată, atunci cel mai mic să se plece cu bucurie, încredinţându-se că aceasta este de folos şi că Dumnezeu îl va ajuta pentru smerenia lui.

69. În mănăstire nimeni nu are drept să apere pe altcineva

În tot chipul să se păzească fraţii ca nu cumva să încerce să se apere unul pe altul, chiar dacă ar fi legătură de rudenie între ei. Pentru nici un

cuvânt să nu cuteze monahii să fac aşa ceva, căci de aici se pot naşte multe smintcli. Dacă va călca cineva această pravilă, să fie mustrat cu toată asprimea.

70. Nimeni să nu-şi însuşească dreptul de a pedepsi pe altul

Este cu totul oprit ca cineva să-şi însuşească în mănăstire puterea de a pedepsi. Hotărâm ca nici unul dintre fraţi să nu îndrepteze şi să nu canonisească în afară de aceia cărora li s-a dat acest drept de către avva. Iar cei ce păcătuiesc să fie mustraţi înaintea tuturor, ca şi ceilalţi să se pătrundă de frică. Copiii până la 15 ani să se pedepsească trupeşte, dar aceasta cu bună măsură. Dar dacă cineva îşi va îngădui să facă aşa ceva faţă de vreunul care a ajuns la vârstă mai mare, sau chiar faţă de copii va arăta cruzime peste măsură, acela însuşi să fie pedepsit cu toată asprimea, căci este scris: *ceea ce tu urăşti, aceea nimănui să nu-i faci*(Tobit 4, 15).

71. Şi unul pe altul trebuie să se asculte fraţii

Lucrul cel bun al ascultării, nu numai faţă de avva, dar şi unul către altul să-l împlinească fraţii, încredinţându-se că pe această cale merg ei către Dumnezeu. Aşadar, nu numai faţă de avva şi de ceilalţi dregători legiuiţi, dar şi unul faţă de altul şi încă cei mai mici faţă de cei mai mari să se plece cu toată dragostea şi osârdia. De se va dovedi cineva că este îndărătnic, unul ca acesta să fie mustrat şi îndreptat.

Dacă vreun frate, când e mustrat de avva sau de altcineva din cei mai mari, va vedea că duhul celui ce mustră este aprins peste măsură împotriva lui, îndată să cadă la picioarele mustrătorului şi să zacă aşa, cerşind iertarea, până când mânia mustrătorului se va potoli şi până când se va căpăta de la acela binecuvântarea. Cel ce nu va voi să facă aşa să fie supus pedepsei trupeşti, iar dacă se va dovedi îndărătnic să fie gonit din mănăstire.

72. Despre râvna cea bună pe care trebuie s-o aibă monahii

După cum este râvnirea cea rea care ne îndepărtează de la Dumnezeu şi ne pogoară până la iad, tot astfel este şi râvnirea cea bună care ne îndepărtează de la vicii şi ne ridică la Dumnezeu şi la viaţa cea veşnică. Pe această râvnă cu cea mai mare dragoste trebuie s-o încălzească monahii,

adică unul pe altul mai de cinste a fi socotindu-l, iertând unul altuia cu toată răbdarea neputințele trupești și sufletești, unul pe altul întrecând în ascultare, nu numai cele spre folosul său căutând, ci mai vârtos cele ce sunt spre folosul altora, purtând dragoste curată unul către altul, fricâ având de Dumnezeu, pe avva iubindu-l nefățarnic și curat, nimic nesocotind a fi mai scump decât Hristos, Care pe noi toți ne va duce la viața de veci.

73. În legiuirea de față nu s-au înșirat încă toate pravilele vieții duhovnicești a nevoitorilor (mănăstirilor)

Această legiuire (rânduială) am întocmit-o noi, pentru ca cei ce-o vor păzi să ajungă la curățenia vieții, arătând începuturile creșterii în Hristos. Iar pentru cei ce ar dori să se suie până la înălțimile desăvârșirii creștine, sunt încă povețele Sfinților Părinți, a căror urmare îl aduce pe om spre treapta cea mai de sus a desăvârșirii. Care filă sau care pericopă din dumnezeiescile Scripturi ale Legii Vechi, precum și a celei Noi nu ne arată drumul cel bun spre o viață mai desăvârșită? Sau care carte dintru ale marilor și sfinților învățători ai lumii nu ne arată cărarea cea mai bună, pe care mergând noi vom ajunge la Ziditorul nostru? Scrierile Sfinților Părinți, cuvântările lor, viețile lor, precum și pravilele Sfântului nostru Părinte Vasile, oare este altceva decât zugrăvirea virtuților pentru cei ce bine viețuiesc și pentru monahii cei ascultători? Iar pentru noi, cei ce trăim rău viața noastră, care suntem nepăsători și trândavi, au nu sunt ele ca o rușinare și mustrare? Așadar, frate, de voiești să ajungi în locașurile cerești, să te ostenești mai întâi ca să împlinești cu toată osârdia rânduiala de față, alcătuită anume pentru cei începători; și apoi cu ajutorul lui Dumnezeu te vei putea apuca și de cele mai înalte, a căror împlinire duce la vârful desăvârșirii.

Sfârșit și lui Dumnezeu laudă.

CUPRINS

În duhul Părinților 5

Rânduiala Cuviosului Pahomie

I. Viețile marilor cuvioși tabeniți 9
Viața Cuviosului Pahomie cel Mare 9
Viața lui Avva Orsisie 37
Viața Cuviosului Teodor cel Sfințit 43

II. Regulamentul mănăstirilor obștești tabenite 57
1. Așezarea generală a mănăstirilor tabenite 59
2. Mai marele avvă 59
3. Avva mănăstirilor 61
4. Al doilea stătător după avvă în mănăstire 63
5. Supraveghetorul casei 63
6. Al doilea după supraveghetor 65
7. Economul și casierul 65
8. Celelalte persoane slujitoare și conducătoare în mănăstiri 66
9. Primirea în mănăstire 67
10. Îmbrăcămintea monahală 70
11. Rugăciunile 73
12. Împărtășirea cu Sfintele Taine 77
13. Lucrul 77
14. Hrana 81
15. Dormitul 83
16. Viața lăuntrică: formarea sufletului prin adevăr 84
17. Dezvoltarea morală 87
18. Bolnavii și spitalul 91
19. Ospitalitatea 92
20. Primirea de vizite și plecarea în vizite 93
21. Înmormântarea fraților 94
22. Observații despre copiii care creșteau în mănăstire 94
23. Despre smerenia fecioarelor sau a călugărițelor 95
24. Epitimiile 95
a) Pentru greșeala în vremea rugăciunii 97
b) Pentru neorânduială în vremea cuvântărilor 97
c) Pentru neorânduială în trapeză 98
d) Pentru neorânduială în spital 98
e) Pentru călcarea pravilei la îmbrăcăminte 98
f) Pentru nepăsare față de lucrurile mănăstirești 98

g) Pentru neorânduieli în moravuri 99
h) Răspunderea supraveghetorului şi pedepsirea lui 100
Scurte îndrumări ale Cuviosului Pahomie 101

III. Învăţăturile Cuviosului Orsisie, starețul mănăstirii din Tabena 102
1. Despre aşczământul vieţii monahale 102
2. Despre şase cugetări ale sfinţilor 126

IV. Rânduieli monahale ale altor Sfinţi Părinţi nevoitori 127
1. Trei culegeri mici de rânduieli ale Sfinţilor Părinţi 127
a) Rânduiala Sfinţilor Părinţi Serapion, Macarie, Pafnutie şi a altor 34 de stareţi 127
b) O altă asemenea rânduială a Sfinţilor Părinţi pentru monahi 131
c) O a treia rânduială asemănătoare a Sfinţilor Părinţi pentru monahi 133
2. Două însemnări despre rânduieli ale Sfântului Macarie Alexandrinul 134
a) Rânduielile Sfântului Macarie Alexandrinul 134
b) Epistola fericitului Macarie către monahi 137

Dreptarul (Regulamentul) Sfântului Vasile cel Mare, cuprinzând teoria şi practica monahismului de obşte

1. Viaţa monahicească a Sfântului Vasile cel Mare şi mănăstirile aşezate de el 139
2. Rânduiala Sfântului Vasile cel Mare 161

A. Preînchipuirea vieţii celei nevoitoare 162
1. Cea dintâi grijă a noastră să fie acum ca să ne punem în legătură vie cu Dumnezeu, curăţindu-ne de patimi 162
2. Prin viaţa feciorelnică şi lepădată de lume mai lesne se ajunge această ţintă 165
3. Dintre felurile vieţii lepădate de lume, cea obştească (împreună petrecătoare) mai de-a dreptul ne duce la ţinta noastră de pe urmă . 175
B. Pravilele pentru monahi împreună vieţuitori sau însăşi Rânduiala Sfântului Vasile cel Mare 180
I. Despre stareţi 180
II. Despre primirea în mănăstire 194
III. Îmbrăcămintea 201
IV. Săvârşirea rugăciunilor 203
V. Despre Sfânta Împărtăşanie 216
VI. Cercetarea dumnezeieştilor Scripturi ca să ne înţeleptim spre mântuire 218
VII. Pilda din partea celor mai mari şi convorbirile 222
VIII. Îmbrăcămintea monahicească, cumpătarea, postul 223
IX. Lucruri de mână şi alte treburi întâmplătoare prin mănăstire – ascultările 240

X. Legăturile dintre fraţi 250
a) Ascultare şi supunere faţă de stareţ fără împotrivire 250
b) Ascultare şi supunere faţă de stareţ fără împotrivire 251
c) Iubirea frăţească între ei – sinceră şi egală faţă de toţi 260
d) Îndreptarea fraţilor între ei, ca rod al dragostei râvnitoare pentru desăvârşirea fratelui şi a întregii obşti 264
e) Teama de a nu sminti pe vreunul dintre fraţi 267
f) Să ne ferim de orice neînţelegere, să nu facem înfruntări şi nici să nu jignim 268
g) Să nu cauţi cinste, întâietate, stăpânire 270
h) Întrebuinţarea cuvântului 273
XI. Nu trebuie să ne părăsim frăţia duhovnicească 276
XII. Ieşirea şi părăsirea mănăstirii 279
XIII. Primejdia întâlnirilor cu cei străini, mai ales cu femeile 282
XIV. Legături cu rudele 285
XV. Îngrijirea bolnavilor 290
XVI. Primirea străinilor 295
XVII. Legile duhovniceşti lăuntrice 297
a) Pocăinţa 297
b) Râvna pentru a bineplăcea lui Dumnezeu 303
c) Vieţuire trează întru Domnul 306
d) Înfrumuseţarea sufletului cu toate virtuţile, prin care sufletul se face lăcaş vrednic ca să se sălăşluiască în el Dumnezeu 309
e) Virtuţile călugăreşti sau arătarea chipului unui călugăr desăvârşit 311
XVIII. Măsurile de îndreptare şi epitimiile 313
a) Legile de obşte 313
b) Epitimiile 317
XIX. Despre copiii care cresc la mănăstire 321
XX. Despre mănăstirile de surori 323
XXI. Legătura dintre frăţii (mănăstiri) 332
XXII. Sfatul cel de pe urmă: să râvnim pentru o viaţă aspră 337

Rânduiala Cuviosului Ioan Casian

Viaţa Cuviosului Ioan Casian prezentată pe scurt 339
Rânduiala traiului comun al călugărilor
sau regulile traiului comun la mănăstiri 340
Cuvânt înainte către episcopul Castor 340
Cartea întâi: Părţile îmbrăcămintei călugăreşti 342
1. Îmbrăcămintea călugărească – chipul frumuseţii celei dinlăuntru a călugărilor 342
2. Despre încingătoarea călugărului 343
3. Despre îmbrăcămintea călugărilor în genere 344
4. Despre potcap (culion) 345
5 Despre coloviu 345
6. Despre cordea (legătoare) 346

7. Despre mafort 346
8. Despre cojoc 346
9. Despre cârjă (toiag) 346
10. Despre sandale 347
Cartea a doua: Despre rugăciunile şi cântările de psalmi rânduite pentru timpul nopţii 348
1. Se arată conţinutul acestei cărţi 348
2. În diferite locuri sunt felurite rânduieli 348
3. Deosebirea rânduielilor se naşte din faptul că se aleg stareţi care nu şi-au însuşit încă rânduiala odată stabilită pentru săvârşirea rugăciunilor 349
4. La adunările de seară şi de noapte să se cânte câte 12 psalmi şi se rânduiesc câte două citiri la fiecare adunare 350
5. Asprimea vieţii în Alexandria şi în jurul ei se trage de la Sfântul Marcu; rânduiala pentru săvârşirea rugăciunilor a fost vestită prin înger 350
6. Rânduiala pentru săvârşirea rugăciunilor arătate de înger, adunarea părinţilor a rânduit-o ca lege; adăugând două citiri din Vechiul şi Noul Testament, iar sâmbăta şi duminica ambele le citim din Noul Testament 352
7. După fiecare psalm urmează rugăciunea şi plecarea genunchilor 352
8. Ceea ce s-a introdus în rânduiala rugăciunilor în Apus se deosebeşte de rânduiala din Răsărit? 353
9. Pentru ce, arătând urmarea rânduielii la săvârşirea rugăciunilor, socoteşte că e loc să spună şi despre caracterul ei lăuntric? . . . 353
10. Tăcerea şi liniştea în timpul rugăciunii 354
11. Alţi psalmi se împart în două sau trei stări; se rânduiesc pentru cântare nu unul, ci 2, 3 şi 4 fraţi 354
12. Stau în picioare numai cei ce cântă, ... ceilalţi stau pe scaune şi, după slujba de noapte până dimineaţă, nu dorm 355
13. De ce se ţine această nedormire 356
14. Ziua cu îndeletnicirile obişnuite completează lucrarea duhovnicească 357
15. Întorcându-se din biserică ei nu se iau la vorbă, nici când se întâlnesc ziua în afara chiliilor; pentru aceasta sunt pedepsiţi 357
16. Cu cel ce a fost pedepsit şi îndepărtat de la rugăciunea obştească nimeni nu se mai roagă; pentru aceasta ei sunt pedepsiţi 358
17. Fratele anume rânduit trezeşte pe ceilalţi fraţi la rugăciune la ceasul hotărât 358
18. Începând de sâmbătă seară şi până duminică seara nu se pleacă genunchii 359
Cartea a treia: Despre rugăciunile zilei şi cântările de psalmi hotărâte de tipic (rânduială) 359
1. Ceasurile de rugăciune de peste zi 359

2. Ziua egiptenii nu se adună la rugăciuni, ci în curgerea zilei o săvârşesc neîntrerupt, îndeletnicindu-se cu lucrul manual 359
3. Pentru ce rugăciunile se săvârşesc în ceasul al treilea, al şaselea şi al nouălea; de asemenea, seara şi dimineaţa 360
4. Despre ceasul întâi 362
5. După ceasul întâi nu se dă voie nimănui să doarmă 363
6. Ce psalmi se citesc la ceasul întâi 364
7. Pedcapsa pentru întârziere la ceasurile şi la slujbele de noapte . 364
8. Felul săvârşirii privegherilor 365
9. Pentru ce s-a rânduit această priveghere şi de ce s-a desfiinţat postul sâmbăta ? 365
10. Aşezarea postului în ziua sâmbetei n-are temei 366
11. Cu ce se deosebeşte oare slujba de duminică de slujbele altor zile ? 366
12. Duminica se cade şi cină, cu o scurtă rugăciune înainte şi după cină 367
Cartea a patra: Rânduiala primirii în mănăstire a celor ce se leapădă de lume. Despre învăţarea începătorilor 367
1. Pravilele acestea s-au împrumutat, o parte de la egipteni, o parte de la tabeniţi 367
2. Ei rămân în ascultare smerită până la adânci bătrâneţi 368
3. Încercarea se face în afară de mănăstire, iar lepădarea de orice avuţie după intrarea în mănăstire 368
4. De ce nu se primeşte nimic de la cel ce vrea să intre în mănăstire ? 369
5. Se leapădă de hainele lor şi se îmbracă în cele mănăstireşti cu mâinile stareţului 369
6. Haina lepădată pentru ce se mai păstrează ? 370
7. Cel primit nu se introduce îndată în mijlocul fraţilor, ci se trimite la supraveghetorul frăţiei pe timp de un an; şi abia după aceasta se introduce în frăţie şi se lasă în grija mai marelui peste începători 370
8. Cele dintâi încercări în ceea ce priveşte înfrânarea voinţei 371
9. Monahul tânăr trebuie să descopere toate povăţuitorului său (bătrânului) 371
10. Nimic să nu se facă fără învoire şi tot ce se porunceşte să se împlinească 372
11. Să nu se împrumute toate de la egipteni 372
12. Ascultarea trebuie să fie pe locul întâi 372
13. A nu avea nici o proprietate şi a nu socoti nici un lucru ca al său 373
14. Deşi fiecare cu munca sa aduce venit mănăstirii, nimeni însă nu poate să declare că are vreun drept asupra vreunui lucru ... 373
15. Înfruntarea monahilor apuseni pentru călcarea poruncii privitoare la sărăcie şi lepădare de orice avere 374
16. Pedepsele pentru îndreptarea greşelilor 374
17. Citirile în timpul mesei şi tăcerea 375

18. În afară de masa obştească nimic nu se mai îngăduie a mânca în alt loc 376
19. Cum se rânduiesc ascultările în Răsărit ? 376
20. Legile aspre pentru paza lucrurilor mănăstireşti; trei boabe de linte 377
21. Pilda sârguinţei celor ce sunt rânduiţi în săptămână în ceea ce priveşte paza liniştii fraţilor 377
22. La egipteni nu se rânduiesc fraţi pentru săptămână 378
23. Smerita ascultare – calea spre desăvârşire; pilda – Ioan din Licopole 378
24. Acest Ioan un an întreg udă o ramură uscată dimineaţa şi seara 379
25. Tot el a aruncat prin fereastră o sticluţă cu ..... untdelemn, fără ca să gândească, împlinind numai porunca stareţului 380
26. Un bolovan mare a încercat el să aducă, pentru că aşa a poruncit stareţul 380
27. Avva Mutius, ascultând de poruncă, şi-a aruncat în gârlă fiul . 380
28. Fratele Mutius a săvârşit fapta lui Avraam şi după moartea stareţului mănăstirii a fost ales în locul lui 381
29. Un frate din neam ales vinde coşuri în oraşul său, împlinind o ascultare 382
30. Avva Pinufius, părăsind mănăstirea sa, a intrat în alta ca începător (novice), din smerenie, dar fiind descoperit, a fost întors la mănăstirea sa 382
31. Iar trecând scurt timp, el iarăşi s-a îndepărtat într-o mănăstire din Betleem; fiind însă din nou descoperit, s-a întors 384
32. Poveţele date de către Pinufius unui frate din nou primit în mănăstire în prezenţa cuviosului Casian 384
33. N-a fost primit deodată în mănăstire din pricina greutăţii nevoinţelor 384
34. Lepădarea de lume este luarea crucii, răstignirea lumii şi omorârea de sine 385
35. Ne răstignim pe cruce prin frica lui Dumnezeu Care nu ne lasă să ne mişcăm după îndemnurile patimilor ... 385
36. Te-ai lepădat ? Nu te mai întoarce înapoi 386
37. Ca să izbuteşti în aceasta, păzeşte începuturile cugetelor care sunt capul şarpelui 387
38. Ai dat făgăduinţă ? Caută şi râvneşte să urci spre desăvârşire 387
39. Cum urcăm spre smerenie, care sunt semnele şi roadele smereniei 387
40. Ca pildă de urmat alege-ţi numai pe unul, nu pe mulţi 388
41. Printre fraţi să fii ca un surd, mut, orb şi nebun 388
42. Nu te socoti răbdător atunci când alţii, după bunătatea lor, nu te supără cu nimic; ci mai vârtos străduieşte-te să-ţi arăţi virtutea când vei avea neplăceri 389
43. Scara poveţilor pe care urmează să ne suim spre desăvârşire 389

Viața Cuviosului Benedict 391
Rânduiala Cuviosului Benedict 393
Cuvânt înainte 393
1. Felurile vieții monahicești 395
2. Cum trebuie să fie avva 396
3. Cum trebuie poftiți frații la sfat 398
4. Felurile faptelor bune 399
5. Despre ascultare 401
6. Despre tăcere 402
7. Despre smerenie 403
8. Despre slujbele de noapte 406
9. Câți psalmi se cade a cânta la privegherea de noapte? 407
10. Cum trebuie săvârșite slujbele de noapte vara 407
11. Cum să se facă slujbele de noapte duminica 407
12. Cum să se săvârșească slujba de dimineață 408
13. Cum să se slujească Utrenia în zilele obișnuite 408
14. Cum să se facă privegherile în zilele sfinților 409
15. Când se cade a se cânta „aliluia"? 409
16. Câte slujbe să se săvârșească zilnic? 409
17. Câți psalmi să se cânte la fiecare slujbă? 410
18. În ce rânduială să se cânte psalmii? 410
19. Cum trebuie să fim în timpul cântării psalmilor 411
20. Despre evlavia din timpul rugăciunilor 411
21. Despre decanii mănăstirești (mai marii peste 10 frați) 412
22. Cum trebuie să doarmă monahii 412
23. Despre pedepsele (canoanele) pentru felurite greșeli 413
24. Ce fel de pedepse (canoane) să se dea? 413
25. Despre greșeli grele 413
26. Despre cei ce fără a avea dezlegare de la avva intră în legătură cu cei pedepsiți (canonisiți) 414
27. Ce grijă trebuie să aibă avva în ceea ce-i privește pe cei canonisiți? 414
28. Despre cei ce nu se îndreaptă după mai multe canonisiri 414
29. Se cade oare a primi din nou pe frații care o dată au părăsit mănăstirea? 415
30. Cum se pot îndrepta copiii mici 415
31. Cum trebuie să fie chelarul mănăstirii 415
32. Despre felurite unelte și alte lucruri mănăstirești 416
33. Dacă pot avea monahii oarecare avere 416
34. Toți deopotrivă trebuie să capete cele de trebuință 417
35. Despre cei ce țin săptămâna la bucătărie 417
36. Despre frații care se îmbolnăvesc 418
37. Despre cei bătrâni și despre copii 418
38. Despre cititorul rânduit la săptămână 419
39. Despre cătimea și măsura mâncărurilor 419

40. Despre măsura băuturii 420
41. La ce ore să se dea masa 420
42. După Pavecerniță toți trebuie să tacă 421
43. Despre cei ce întârzie la slujbele dumnezeiești sau la masă 421
44. Cum să-și poarte pedcapsa (canonisirea) cei carc se depărtează de la legătura cu frații 422
45. Despre cei care greșesc cu ceva în biserică 423
46. Despre cei ce greșesc cu altceva 423
47. Cum se dau semne la slujbele dumnezeiești 423
48. Despre lucrul manual de toată ziua 423
49. Cum să se petreacă timpul Patruzecimii 424
50. Despre frații care lucrează departe de biserică sau se află în călătorii 425
51. Despre frații care nu pleacă în loc prea depărtat 425
52. Despre biserica mănăstirii 425
53. Despre primirea străinilor 426
54. Dacă are voie monahul să primească scrisori sau altceva 427
55. Despre îmbrăcămintea și încălțămintea fraților 427
56. Despre masa avvei 428
57. Despre meșterii mănăstirești (dintre frați) 428
58. Despre primirea fraților în mănăstire (a începătorilor sau novicilor) .. 428
59. Despre copiii de neam ales sau copiii de săraci, închinați lui Dumnezeu 430
60. Despre preoții care doresc să trăiască în mănăstire 430
61. Cum se vor primi monahii străini 431
62. Despre preoții mănăstirii 432
63. Despre locul pe care trebuie să-l aibă fiecare frate și despre legăturile dintre frați 432
64. Despre alegerea avvei 433
65. Despre prepozitul mănăstirii (locțiitorul starețului) 434
66. Despre portarul mănăstirii 435
67. Despre frații care pleacă undeva pentru treburile mănăstirești 436
68. Despre ascultări grele peste măsură 436
69. În mănăstire nimeni nu are drept să apere pe altcineva 436
70. Nimeni să nu-și însușească dreptul de a pedepsi pe altul 437
71. Și unul pe altul trebuie să se asculte frații 437
72. Despre râvna cea bună pe care trebuie s-o aibă monahii 437
73. În legiuirea de față nu s-au înșirat încă toate pravilele vieții duhovnicești a nevoitorilor (mănăstirilor) 438